

NORGES OFFICIELLE STATISTIK. VI. 133.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDICINALFORHOLDENE

1915.

63DE AARGANG.

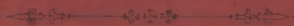
*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1915,
avec une carte.)*

63ÈME ANNÉE.

UTGITT AV

DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDICINALVÆSEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII.)

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHHOUG & CO.

1918.

Pris. Kr 1.00.

NORGES OFFICIELLE STATISTIK. VI. 133.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDICINALFORHOLDENE

1915.

63DE AARGANG.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1915,
avec une carte.)*

63IÈME ANNÉE.

UTGITT AV
DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDICINALVÆSEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII.)

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO.

1918.

For aarene 1882—1897 se Norges Officielle Statistik, række III.

—«— 1898—1903 —«— — IV.

—«— 1904—1911 —«— — V.

For aaret 1912 se Norges Officielle Statistik, række VI, 19.

—«— 1913 —«— — VI, 56.

—«— 1914 —«— — VI, 94.

Indhold.

(Table des matières).

	Side (page).
A. Almindelig beretning om sundheds- og medicinalforholdene i riket 1915. (<i>Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1915.</i>)	1*
Fortegnelse over tabellerne. (<i>Liste des tableaux.</i>)	
I. Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinal-personale (<i>Division médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies.</i>)	1*
II. Dødeligheten i riket, dets bygder og byer (<i>La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes.</i>)	7*
III. Døde i forhold til 1000 levende fødte (<i>Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants.</i>)	8*
IV. Samtlige av lægerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme, fordelt paa amter (<i>Les maladies épidémiques dans les départements.</i>)	10*
V. De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjøen og alder (<i>Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge.</i>)	14*
VI. De i byerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme (<i>Les maladies épidémiques dans les villes, par mois.</i>)	16*
VII. Epidemiske sygdomme i amternes byer (<i>Les maladies épidémiques dans les villes par départements.</i>)	18*
VIII. Tilfælde av tyfoidfieber, cerebrosppinalmeningit, akut poliomyelitt, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse pr. 1000 indvaanere (<i>Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la meningite purulente épidémique, de la poliomyélite antérieure aiguë, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants.</i>)	20*
IX. Dødsfald paa barselseng (<i>Décès pendant les couches dans les départements.</i>)	26*

	Side.
X. Dødsårsaker for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer. (<i>Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales</i>).	27*
XI. Indkomne tilfælde av gonorrhé og uretrit paa sykehusene (<i>Cas nouveaux de gonorrhée et de la uréthrite dans les hôpitaux</i>).	28*
XII. Utenfor sykehus behandlede tilfælde av veneriske sygdomme (<i>Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux</i>).	29*
XIII. Til- og avgang av spedalske i anstalterne (<i>Tableau des lépreux dans les hospices</i>).	30*
XIV. Oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1875, 1885, 1890, 1895, 1900, 1905, 1910 og 1915 (<i>Tableau des lépreux pendant les années de 1875—1915</i>).	31*
XV. Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de indsendte ut- drag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder (<i>Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres des commissions de santé</i>).	32*
XVI. Dødeligheten av lungetuberkulose i de forskjellige amter for aarene 1913—1915 (<i>Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1913—1915</i>).	44*
XVII. Antallet av syke, som behandlede for lungetuberkulose paa sanatorier og pleiehjem i 1915 (<i>Le nombre des malades, souffrant de tuberculose pulmonaire, traités aux sanatoriums et hôpitaux spéciaux</i>).	46*
XVIII. Antallet av sindssyke, forpleiet med statsbidrag efter lov av ²⁷ / ₆ 1891 og de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner [<i>Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'État d'après la loi du ²⁷/₆ 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'État et des communes ensemble)</i>].	50*
XIX. Utdrag av jormødrenes bøker (<i>Extrait des registres des sages-femmes</i>).	52*
XX. Av lægerne utførte obstetriciske operationer (<i>Opérations obstétricales, faites par les médecins</i>).	54*
XXI. Obstetriciske operationers utfald for mødre og barn (<i>Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants</i>).	56*
XXII. Tvillingfødsler med kunstig forløsning A) av begge tvillinger. B) av en tvilling. Trillingfødsler (<i>Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux</i>).	57*
XXIII. Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indika- tioner (<i>Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par opération césarienne, f) par laparotomi, g) par hébostéotomi, h) par perforation, i) par embryotomi, k) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes</i>).	58*
XXIV. Fødte og døde (<i>Naissances et décès</i>).	61*
XXV. Fødte og døde i byerne og bygderne (<i>Nombre des naissances et des décès dans les villes et dans la campagne</i>).	62*

	Side.
XXVI. Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendt aarsak og de ialt indtrufne dødsfald inden riket og amterne (byer og bygder) og i de enkelte lægedistrikter	64*
<i>(Décès totaux par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux).</i>	
XXVII. De hyppigste av lægerne opgivne dødsårsaker ved sygdom	68*
<i>[Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence].</i>	
XXVIII. Vakcinerte	69*
<i>(Vaccination).</i>	
XXIX. Oversigt over utførte retsmedicinske forretninger	70*
<i>(Liste des actes médicaux forenses).</i>	
XXX. Meddelelser om pleiebarn efter helseraadenes protokoller (jfr. lov nr. 2 av 29de april 1905)	72*
<i>[Tableau des enfants assistés (loi nr. 2 de 29 avril 1905)].</i>	
Dødsfald blandt norske undersaatte i fremmede land i 1915	73*
XXXI. Dødfald blandt norske sjømænd i 1915	74*
<i>(Décès de marins norvégiens dans l'étranger).</i>	
XXXII. Apotek og personale	76*
<i>(Des pharmacies et de leur personnel).</i>	
XXXIII. Syfilis paa sykehus	82*
<i>(La syphilis dans les hôpitaux).</i>	
XXXIV. Tabel over tilfælde av sindssygd, behandlet paa sykehus	84*
<i>(Mouvement des aliénés dans les hôpitaux).</i>	
XXXV. Antal av de paa sykehusene behandlede syke	86*
<i>(Mouvement des malades dans les hôpitaux).</i>	
XXXVI. Opgaver over dødsfald med kjendte dødsårsaker	90*
<i>(Causes de décès par départements).</i>	
XXXVII. Opgaver over kjønn og alder ved de av læger meldte dødsfald	98*
<i>(Causes de décès par sexe et âge).</i>	
XXXVIII. Opgaver over kjendte dødsårsaker i byerne	106*
<i>(Causes de décès dans les villes).</i>	
XXXIX. Opgaver over kjønn og alder ved kjendte dødsårsaker i byerne	116*
<i>(Causes de décès par sexe et par âge dans les villes).</i>	
XL. En del av lægerne behandlede epidemiske sykdomme, fordelt paa lægedistrikter og maaneder	124*
<i>(Cas des maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).</i>	
Bilag. Tabeller over de opgivne tilfælde og kjendte dødsfald av epidemiske sykdomme i riket og amterne for aarene 1871—1915.	
<i>(Appendice). Tableau des cas et décès connus des maladies épidémiques dans le royaume et les préfectures pendant les années 1871—1915.</i>	

B. Beretninger for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.
(Rapports spéciaux pour les départements différents).

	Side.
I. Kristiania by	1
II. Akershus amt	21
III. Smaalenenes —	29
IV. Buskerud —	38
V. Jarlsberg og Larvik —	48
VI. Hedemarkens —	56
VII. Kristians —	69
VIII. Bratsberg —	79
IX. Nedenes —	90
X. Lister og Mandal —	101
XI. Stavanger —	114
XII. Søndre Bergenhus —	127
XIII. Bergens by	140
XIV. Nordre Bergenhus amt	159
XV. Romsdals —	173
XVI. Søndre Trondhjems —	187
XVII. Nordre —	209
XVIII. Nordlands —	222
XIX. Tromsø —	240
XX. Finmarkens —	252

C. Anhang.

(Appendices).

1. Utdrag av medicinalberetning for Lierne lægedistrikt for januar— august 1915 fra distriktslæge Falck	269
2. Litt om medicinalvæsenets udvikling i Nord-Norge indtil 1914 av distriktslæge N. Christoffersen	271
3. Sundhedsforskrifter, approbert i 1915	275

(Règlements sanitaires communaux, approuvés en 1915).

Grafiske fremstillinger vedrørende medicinalvæsenet (tekst og plancher).

En 1915 l'état sanitaire du pays paraît avoir été satisfaisant en général. Le chiffre total des cas connus et déclarés de maladies épidémiques fut de 176 079 ou 71,4 sur mille habitants (en 1914 176 488). Parmi les maladies prédominantes il faut citer les suivantes:

La fréquence de la fièvre typhoïde a diminué de 0,28 à 0,23 sur mille habitants. Le plus grand nombre de cas présentent les villes de Christiania et Bergen. Le nombre des cas de méningite purulente épidémique a diminué considérablement, ou de 0,04 à 0,02. La fréquence de la poliomyélite aiguë a également diminué de 0,09 à 0,04 sur 1000 habitants. Cette maladie à paru dans tous les départements du pays, deux exceptés. La mortalité fut 19 pct. (en 1914 15,2 pct.). Les cas de fièvre scarlatine ont diminué beaucoup tandis que ceux de rougeole ont augmenté. A Bergen notamment une épidémie sérieuse a sévi. Les cas de diphthérie furent moins fréquents qu' en 1914. Cette maladie montrait cependant assez de fréquence dans plusieurs départements, comme Christiania, Smaalenene, Bratsberg, Stavanger, Søndre Trondhjem, Nordland, et Tromsø. La mortalité moyenne pour le royaume fut 6,7 pct. (en 1914 7,0 pct.). La coqueluche à conservé son caractère épidémique avec quelque diminution cependant comparée avec l'année précédente. En 1915 les décès enregistrés de cette maladie furent 392 (en 1914 407). Les cas déclarés de maladies catarrhales de l'appareil respiratoire ont augmenté un peu, ceux de la grippe ont doublé comparés avec 1914. La pneumonie a montré la même fréquence qu' en 1914. Les cas de diarrhée aiguë furent beaucoup plus rares. Ils ne représentent que la moitié des cas déclarés l'année précédente.

La mortalité de l'année, calculée sur la population moyenne supposée (2 465 388), a été évaluée à 13,3 par mille habitants. Le nombre des décès a été 32 891 des morts-nés de 1 387. Le nombre des naissances (58 728) a dépassé de 25 837 le nombre des décès.

828 ont péri par suite d'accidents, 135 de suicide, et 15 d'homicide.

Quant aux 32 891 décès nommés ci-dessus (les accidents, les suicides et les homicides non compris) la cause à été médicalement constatée dans 29 623 cas (90,1 pct.). Le plus grand nombre de décès a été occasionné par les maladies suivantes: la décrépitude (4 884), la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 326), les maladies cancéreuses (2 417), l'apoplexie et l'embolie cérébrale (1 710), la pneumonie (1 673), les maladies organiques du coeur (1 588), la bronchite aiguë et la pneumonie catarrhale (1 225), la tuberculose miliaire et les autres affections tuberculeuses en dehors des poumons (1 084), la débilité congénitale (1 037), l'arteriosclérose (773), la maladie de Bright (648), la paralysie du coeur (567), la bronchite chronique (519), la coqueluche (392), la diarrhée et la cholérine (386), les convulsions des enfants (322), la hernie étranglée, volvulus, ileus (274), la diphthérie (croup) (245).

Dans les hôpitaux, dont on possède des rapports, 45 433 personnes ont été traitées, 40 878 sont sorties, dont 3 262 morts, ce qui constitue une mortalité de 7,1 sur 100 sorties.

Dans 21 asiles des aliénés, 5 166 ont été traités, 1 208 sont sortis, dont 296 décédés.

Le royaume est divisé en 250 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 1 293, dont 50 femmes.

La vaccination a été pratiquée sur 54 562 enfants, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 847.

Il y a 1 444 sages-femmes diplômées.

Le nombre des pharmacies a été de 205.

A. Almindelig beretning

om sundhets- og medicinalforholdene i riket.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.	1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Antal				
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apotek og filialapotek.
I.	1. Kristiania (by)	16,55	242 850	304	161	119	-	26
II.	Akershus amt	5 235,30	129 323	78	15	65	39	12
	2. Aker	1 035,30	59 380	54	6	22	10	5
	3. Ullensaker	2 086,88	35 073	10	5	16	15	3
	4. Høland	1 331,10	14 860	5	1	15	7	1
	5. Follo	782,02	20 010	9	3	12	7	3
III.	Smaalenenes amt	4 144,14	150 690	65	23	67	34	18
	6. Eidsberg	1 405,96	22 531	9	2	11	10	3
	7. Moss stadslægedistrikt ..	1,51	8 572	9	2	4	-	2
	8. — lægedistrikt	782,40	15 944	6	1	6	6	1
	9. Fredrikstad stadsfysikat ..	10,20	15 481	8	7	10	-	4
	10. Sarpsborg	691,39	56 036	15	4	22	10	5
	11. Fredrikshald stadsl.distr.	1,86	12 023	12	5	6	-	3
	12. Hvaler	1 250,82	20 103	6	2	8	8	-
IV.	Buskerud amt	14 816,87	123 863	57	25	62	25	13
	13. Drammens stadsfysikat ..	6,86	24 937	18	13	11	-	4
	14. Drammen	596,32	17 787	6	-	7	3	1
	15. Ringerike	1 697,54	19 095	8	4	10	7	1
	16. Modum	2 360,34	30 787	12	4	16	2	4
	17. Nes	3 028,58	7 703	2	1	4	3	1
	18. Aal	2 657,00	5 478	2	-	2	2	-
	19. Kongsberg stadsl.distr...	66,20	6 132	4	3	4	-	1
	20. Sandsvær	1 258,55	7 915	3	-	4	4	1
	21. Rollag	3 145,48	4 029	2	-	4	4	-
V.	Jarlsberg og Larvik amt	2 319,58	103 333	42	19	47	14	12
	22. Tønsberg stadsl.distr. ...	3,71	9 416	7	5	4	-	2
	23. — lægedistrikt ...	775,78	29 211	7	1	14	9	1
	24. Horten stadslægedistr. ...	1,62	9 609	8	3	3	-	2
	25. Hof	866,52	20 931	6	2	12	1	2
	26. Larvik stadslægedistr. ...	2,60	9 458	6	3	4	-	2
	27. — lægedistrikt	669,35	24 708	8	5	10	4	3

A

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinaterer.	Apotek og filialapotek.	
VI.	Hedemarkens amt ¹⁾	27 480,47	133 635	49	27	67	54	11	
	28. Solør og Odalen	3 569,27	32 563	10	6	13	11	2	
	29. Hamar stadslægedistr.	1,11	6 171	5	7	4	-	2	
	30. Hedemarken	2 626,64	42 512	14	2	18	10	2	
	31. Søndre Østerdalen	2 987,01	21 759	11	5	9	10	2	
	32. Trysil	2 962,01	5 773	2	1	7	7	1	
	33. Engerdalen	2 202,39	1 227	1	-	1	1	-	
	34. Rendalen	6 569,54	10 803	3	2	8	8	1	
	35. Tønset	6 286,01	12 118	3	4	7	7	1	
VII.	Kristians amt	25 275,36	118 901	44	18	57	42	8	
	36. Hadeland og Land	2 932,19	27 206	11	2	15	9	3	
	37. Søndre Valdres	2 488,38	10 313	3	2	7	6	1	
	38. Nordre —	2 943,32	6 632	2	-	4	4	-	
	39. Toten	1 467,62	29 779	11	6	11	6	2	
	40. Faaberg	2 359,51	17 554	9	5	6	4	1	
	41. Ringeby	3 166,69	11 489	3	2	4	3	-	
	42. Lom	5 753,09	8 655	2	-	6	6	-	
	43. Lesje	4 164,56	7 273	3	1	4	4	1	
VIII.	Bratsberg amt	15 189,09	106 791	48	22	64	39	11	
	44. Skien	1 066,24	40 736	17	11	21	7	5	
	45. Kragerø	1 650,41	21 661	8	3	9	7	2	
	46. Hollen	1 141,81	12 169	6	2	8	5	1	
	47. Sauland	1 716,04	11 339	5	2	7	5	1	
	48. Kviteseid	1 377,91	5 980	3	1	3	3	1	
	49. Nissedal	878,16	1 735	1	-	3	2	-	
	50. Laardal	982,25	3 078	1	1	4	3	-	
	51. Fyresdal	1 253,18	1 824	3	-	2	1	-	
	52. Vinje	1 915,57	2 552	1	-	3	3	-	
	53. Tinn	3 207,52	5 717	3	2	4	3	1	
IX.	Nedenes amt ²⁾	9 348,00	71 272	28	13	56	25	8	
	54. Risør stadslægedistr.	1,43	3 409	2	1	2	-	1	
	55. Østre Nedenes	872,73	18 349	6	1	15	7	1	
	56. Arendal stadslægedistr.	15,61	9 750	8	7	5	-	2	
	57. Vestre Nedenes	878,04	23 110	5	2	20	6	2	
	58. Birkenes ³⁾	349,93	3 369	2	-	4	2	-	
	59. Aamli	1 695,85	5 289	1	1	4	4	1	
	60. Evje	805,86	3 518	1	-	2	2	1	
	61. Vegusdal	633,43	1 637	-	-	2	2	-	
	62. Sætersdalen	1 356,90	2 190	3	1	1	1	-	
	63. Valle	2 849,81	2 194	-	-	1	1	-	
X.	Lister og Mandals amt.	³⁾ 7 264,24	³⁾ 77 237	34	19	52	33	6	
	64. Kristiansands stadsfysik.	16,04	15 408	16	12	8	-	3	
	65. Oddernes	255,39	6 471	1	-	5	3	-	
	66. Vennesla	309,26	3 265	2	-	2	2	-	
	67. Søgne	239,83	3 297	1	-	3	2	-	
	68. Mandal stadslægedistr.	0,92	3 268	2	3	2	-	1	
	69. Halsaa	229,97	4 142	1	-	1	1	-	
	70. Undal	1 960,28	10 955	2	-	12	9	-	
	71. Lyngdal	380,24	4 245	1	-	2	3	-	

¹⁾ Jfr. anm. under Søndre Trondhjems amt. ²⁾ Kvadratinhold og tilstedeværende folkemængde for Tveit herred, som hører til Lister og Mandal amt, er ikke medtat i summen for Nedenes amt. ³⁾ Tveit herred, som hører til Birkenes lægedistrikt i Nedenes amt, har et flateindhold av 111,59 km.² og 1543 indbyggere.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vakterer.	Apotek og filialapotek.	
	121. Gulen	629,89	4 877	1	-	6	6	-	-
	122. Kirkebo	667,00	1 668	1	-	3	3	-	-
	123. Gaular	560,94	3 349	-	-	3	3	-	-
	124. Lavik	685,97	4 484	1	-	3	3	-	-
	125. Askvold	178,27	2 839	-	-	5	2	1	-
	126. Fjaler	505,36	3 734	1	-	3	3	-	-
	127. Indre Søndfjord	1 145,76	5 602	1	-	4	4	1	-
	128. Naustdal	519,96	3 625	1	-	3	3	-	-
	129. Kinn	687,76	6 310	2	1	7	5	1	-
	130. Bremanger	347,24	2 393	1	-	3	2	-	-
	131. Ytre Nordfjord	79,36	2 573	1	-	2	2	-	-
	132. Daviken	654,47	3 269	1	-	2	2	-	-
	133. Selje	242,83	3 277	-	-	2	2	-	-
	134. Nordfjordeid	252,40	3 190	1	-	2	2	1	-
	135. Gloppen	1 031,89	5 311	1	1	3	3	-	-
	136. Indviken	1 761,83	7 116	1	-	6	6	-	-
XV.	Romsdals amt	14 990,14	143 102	46	18	115	82	8	-
	137. Vestre Søndmør	306,64	4 164	1	-	3	3	-	-
	138. Vannelven	305,55	2 869	-	-	2	2	-	-
	139. Herø	132,85	3 832	1	-	3	3	-	-
	140. Sande	173,47	2 831	1	-	2	2	-	-
	141. Indre Søndmør	762,16	7 773	2	1	6	4	1	-
	142. Hjørundfjord	479,11	1 881	1	-	2	2	-	-
	143. Østre Søndmør	2 040,94	6 432	1	-	7	7	-	-
	144. Ørskog	723,33	7 135	2	-	6	5	-	-
	145. Nordre Søndmør	224,50	23 362	9	6	17	6	2	-
	146. Haram	106,36	3 594	1	-	4	3	-	-
	147. Molde	271,83	5 979	7	2	7	3	1	-
	148. Bud	525,68	8 415	1	-	7	7	-	-
	149. Vestnes	351,60	3 654	1	-	2	3	-	-
	150. Indre Romsdal	2 525,46	9 984	4	1	9	7	1	-
	151. Søndre Nordmør	817,52	28 151	7	6	16	9	3	-
	152. Sundalen	1 951,22	5 078	3	1	7	6	-	-
	153. Surendalen	1 457,09	5 707	1	1	4	3	-	-
	154. Rindalen	608,07	2 292	-	-	1	1	-	-
	155. Nordre Nordmør	952,84	6 692	2	-	7	3	-	-
	156. Edø	273,92	3 277	1	-	3	3	-	-
XVI.	Søndre Trondhjems amt	18 612,37	147 823	69	25	87	57	12	-
	157. Trondhjems stadsfysikat	35,24	46 256	42	23	23	-	9	-
	158. Strinden	689,47	16 292	6	-	6	5	-	-
	159. Selbu	2 545,04	4 832	1	-	2	2	-	-
	160. Røros ¹⁾	2 661,32	7 395	3	1	3	3	1	-
	161. Singsaas	1 567,12	3 057	1	-	3	3	-	-
	162. Støren	1 159,34	7 227	2	-	4	4	1	-
	163. Melhus	246,21	3 227	1	-	1	1	-	-
	164. Opdal ²⁾	2 820,84	5 169	2	-	4	3	-	-
	165. Orkedalen	1 943,59	15 358	4	1	11	8	1	-
	166. Hevne	1 094,01	4 756	1	-	4	4	-	-
	167. Hitteren	678,07	5 134	1	-	6	5	-	-
	168. Frøya	243,77	5 779	-	-	5	5	-	-

¹⁾ Medregnet de til Hedemarkens amt hørende dele av Tolgen herred. ²⁾ Medregnet det til Hedemarkens amt hørende Inset sogn av Kvikke.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste dechr. 1910.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jornetred.	Hjælpe- vaccinater.	Apotek og filialapotek.	
XVII.	169. Ytre Fosen	618,67	9 749	2	-	5	5	-	-
	170. Indre —	806,79	6 869	1	-	5	5	-	-
	171. Nordre —	1 779,38	7 432	2	-	5	4	-	-
	Nordre Trondhjems amt..	22 495,14	84 640	34	8	54	44	5	-
	172. Stjørdalen	2 252,16	11 032	5	-	5	4	1	-
	173. Frosta	646,72	7 986	2	1	4	4	-	-
	174. Levanger	2 078,84	13 256	7	1	6	4	2	-
	175. Inderøen	985,28	10 703	2	1	10	5	-	-
	176. Stenkjær	1 570,50	10 070	6	2	7	5	1	-
	177. Grong	6 477,64	4 957	2	-	3	5	-	-
	178. Lierne	2 970,43	1 606	1	-	2	2	-	-
	179. Namsos	240,89	3 835	4	3	2	1	1	-
	180. Klingen	975,88	2 809	1	-	3	2	-	-
	181. Overhallen	1 270,08	3 487	1	-	2	2	-	-
	182. Flatanger	462,18	1 792	1	-	1	1	-	-
183. Fosnes	860,82	2 694	-	-	2	2	-	-	
184. Kolvereid	1 085,30	5 102	1	-	3	3	-	-	
185. Vikten	618,42	5 311	1	-	4	4	-	-	
XVIII.	Nordlands amt	38 646,07	161 105	51	10	113	77	13	-
186. Bindalen	1 498,33	2 502	1	-	2	2	-	-	
187. Vik	232,49	2 505	1	-	1	1	-	-	
188. Velfjord	600,39	1 425	-	-	1	1	-	-	
189. Brønnøy	150,37	3 274	2	-	1	1	1	-	
190. Vega	147,27	2 422	1	-	1	1	-	-	
191. Tjøtta	866,80	3 318	1	-	4	3	-	-	
192. Alstahaug	581,38	7 832	4	1	5	4	1	-	
193. Vefsen	3 417,56	6 615	1	1	3	1	1	-	
194. Hatfjeldalen	3 064,08	1 061	-	-	1	1	-	-	
195. Ranen	6 268,26	16 651	3	1	8	5	1	-	
196. Lurøy	1 159,64	6 214	2	-	5	4	-	-	
197. Rødey	696,83	2 666	1	-	2	1	-	-	
198. Gildeskaal	1 896,03	6 027	1	-	3	4	-	-	
199. Bødø	1,03	4 895	4	3	3	-	1	-	
200. Bodin	672,37	5 218	2	-	5	3	-	-	
201. Skjerstad	510,72	1 800	1	-	2	1	-	-	
202. Saltdalen	2 474,86	3 316	-	-	3	1	-	-	
203. Fauske	994,61	6 760	3	-	3	2	1	-	
204. Sørfold	1 737,69	3 469	1	-	2	2	-	-	
205. Nordfold	718,47	2 602	-	-	2	2	-	-	
206. Steigen	265,45	2 235	1	-	1	1	-	-	
207. Hamarøy	1 058,83	3 104	1	-	1	1	-	-	
208. Lødingen	1 249,63	4 055	1	-	4	4	-	-	
209. Tysfjord	1 608,08	3 143	1	-	2	2	-	-	
210. Narvik stadslægedistr..	12,82	4 922	3	1	5	1	1	-	
211. Ofoten	2 998,28	7 166	1	-	6	6	1	-	
212. Værøy	28,87	1 501	1	-	2	1	-	-	
213. Flakstad	298,98	3 242	1	-	2	2	-	-	
214. Buksnes	169,01	5 524	1	1	5	2	1	-	
215. Borge	256,79	4 533	-	-	3	2	-	-	
216. Gimsøy	185,34	1 625	-	-	2	2	-	-	
217. Vaagan	286,17	5 828	2	1	6	3	-	-	
218. Hadsel	944,02	12 472	4	1	9	2	1	-	
219. Sortland	995,04	6 829	4	-	4	4	1	-	
220. Dverberg	599,58	4 354	1	-	4	4	-	-	

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Antal.					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.	Apotek og filialapotek.	
XIX.	Tromsø amt	26 246,05	80 554	22	5	66	53	5	
	221. Trondenes	548,40	10 499	4	2	6	6	1	
	222. Kvæfjord	864,31	2 980	1	-	2	2	-	
	223. Bjarkey	130,98	1 787	1	-	2	1	-	
	224. Ibbestad	881,81	5 351	2	-	6	5	-	
	225. Salangen	779,14	4 461	1	-	3	1	1	
	226. Tranøy	1 083,02	5 475	2	-	4	4	-	
	227. Berg	609,10	2 811	-	-	5	2	-	
	228. Lenvik	1 198,47	7 260	1	-	4	4	-	
	229. Maalselven	3 331,62	3 796	1	-	3	3	-	
	230. Bardu	2 564,43	1 622	1	-	1	1	-	
	231. Balsfjord	1 565,28	5 019	-	-	4	4	-	
	232. Tromsø stadsdistr.	0,63	7 754	5	3	5	-	3	
	233. — lægedistr.	1 549,46	5 576	1	-	4	4	-	
	234. Lyngen	3 682,27	6 334	-	-	4	4	-	
	235. Karlsøy	1 417,91	3 569	1	-	6	6	-	
	236. Skjervøy	6 039,22	6 260	1	-	7	6	-	
XX.	Finmarkens amt	47 580,84	39 126	¹⁾ 17	2	41	32	4	
	237. Alten	9 574,45	3 347	1	-	2	2	-	
	238. Talvik	1 652,92	2 475	-	-	6	4	-	
	239. Loppen	1 266,24	2 638	1	-	3	4	-	
	240. Hammerfest	3 193,49	5 240	2	1	4	2	1	
	241. Maase	385,56	2 052	-	-	4	3	-	
	242. Kjelvik	150,24	2 389	1	-	1	2	-	
	243. Kistrand	4 426,68	1 926	1	-	1	2	-	
	244. Karasjok	7 539,39	823	1	-	1	1	-	
	245. Lebesby	4 477,71	1 726	1	-	2	2	-	
	246. Gamvik	6 357,95	2 245	1	-	2	3	-	
	247. Tanen		1 853	1	-	2	1	-	
	248. Vardø	2 027,38	4 363	2	1	4	2	1	
	249. Vadse	2 605,58	4 479	2	-	4	1	1	
	250. Sydvaranger	3 923,25	3 570	2	-	5	3	1	
		322 908,82	2 357 790	1160	468	1439	847	205	

¹⁾ Foruten de i hvert distrikt opførte læger er ansat en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens nærmere bestemmelse.

Dødeligheten i riket, dets byer og bygder.

La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

Amter.	Riket.				Byerne.				Bygderne.			
	Utregnet tilstedev. middel-folke-mængde.	Dødsfald i 1915.	Døde av 1000 levende.		Utregnet tilstedev. middel-folke-mængde.	Dødsfald i 1915.	Døde av 1000 levende.		Utregnet tilstedev. middel-folke-mængde.	Dødsfald i 1915.	Døde av 1000 levende.	
			1914.	1915.			1914.	1915.			1914.	1915.
Riket	2 465 388	32 891	13,5	13,3	751 582	9 832	13,7	13,1	1 713 806	23 059	13,4	13,5
1. Kristiania	252 936	3 259	13,8	12,9	252 936	3 259	13,8	12,9	-	-	-	-
2. Akershus	140 141	1 582	12,0	11,3	2 745	37	18,3	13,5	137 396	1 545	11,9	11,2
3. Smaalenene	158 883	1 902	12,3	12,0	49 469	606	13,5	12,3	109 414	1 296	11,8	11,8
4. Buskerud	130 261	1 592	12,5	12,2	35 630	441	13,3	12,4	94 631	1 151	12,2	12,2
5. Jarlsberg og Larvik	106 887	1 370	13,6	12,8	38 825	524	14,8	13,5	68 062	846	13,0	12,4
6. Hedemarken	139 847	1 850	12,5	13,2	8 169	100	9,0	12,2	131 678	1 750	12,7	13,3
7. Kristians	123 256	1 573	12,1	12,8	8 846	100	10,4	11,3	114 410	1 473	12,2	12,9
8. Bratsberg	114 252	1 474	12,7	12,9	31 931	421	13,5	13,2	82 321	1 053	12,5	12,8
9. Nedenes	71 611	1 124	14,5	15,7	18 003	307	14,8	17,1	53 608	817	14,4	15,2
10. Lister og Mandal	79 017	1 134	14,9	14,4	23 322	314	14,0	13,5	55 695	820	15,3	14,7
11. Stavanger	146 843	1 955	13,3	13,3	63 980	824	13,6	12,9	82 863	1 131	13,1	13,6
12. Søndre Bergenhus	136 194	1 920	13,9	14,1	-	-	-	-	136 194	1 920	13,9	14,1
13. Bergen	88 389	1 154	13,8	13,1	88 389	1 154	13,8	13,1	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	88 942	1 222	13,9	13,7	1 539	14	6,6	9,1	87 403	1 208	14,0	13,8
15. Romsdal	149 084	1 940	13,9	13,0	36 543	384	11,3	10,5	112 542	1 556	14,7	13,8
16. Søndre Trondhjem	155 749	2 414	15,0	15,5	50 710	755	13,9	14,9	105 039	1 659	15,5	15,8
17. Nordre —	86 618	1 340	15,1	15,5	6 970	106	17,6	15,2	79 648	1 234	14,8	15,5
18. Nordland	168 748	2 249	13,1	13,3	12 857	159	11,2	12,4	155 891	2 090	13,3	13,4
19. Tromsø	85 103	1 075	13,5	12,6	11 933	148	16,5	12,4	73 170	927	13,1	12,7
20. Finmarken	42 627	762	17,9	17,9	8 786	179	19,9	20,4	33 841	583	17,4	17,2

1915.

7*

Døde i forhold til 1 000 levende fødte.

Nombre des décès par 1 000 enfants nés vivants.

Tabel III.										
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.	1915.
Riket.....	509	540	545	515	518	509	527	524	532	560
Byer.....	500	526	563	510	521	530	554	528	549	560
Bygder.....	513	568	538	516	517	500	516	523	526	560
Overøvrighets- distrikter:										
Kristiania.....	511	547	588	558	541	620	630	595	620	624
Akershus.....	513	548	525	511	528	496	528	484	527	537
Smaalenene.....	454	465	471	454	462	437	438	487	475	513
Buskerud.....	489	502	472	460	463	432	478	468	480	501
Jarlsb. og Larvik	603	564	585	555	541	523	536	541	533	521
Hedemarken....	520	515	494	471	468	438	462	442	452	519
Kristians.....	483	529	487	460	492	471	481	464	488	542
Bratsberg.....	534	558	557	500	490	469	501	512	496	559
Nedenes.....	596	623	629	542	591	652	652	679	623	723
Lister og Mandal	602	722	628	594	663	628	631	620	671	681
Stavanger.....	483	496	573	474	465	470	480	466	484	481
Søndre Bergenhus	542	526	559	534	556	515	554	570	522	567
Bergen.....	468	538	583	515	520	493	547	492	544	570
Nordre Bergenhus	531	566	541	563	583	595	631	646	610	657
Romsdal.....	487	494	559	521	572	563	561	583	570	569
Søndre Trondhjem	570	634	585	546	565	578	557	560	565	596
Nordre Trondhjem	586	659	632	470	574	543	581	612	633	686
Nordland.....	404	492	472	481	449	443	415	456	487	534
Tromsø.....	418	455	473	503	434	420	477	470	480	451
Finmarken.....	608	600	683	655	620	481	620	486	532	555

Folkemængden. Den for rikets amter og lægedistrikter opførte folke-
mængde (tabel I) er den tilstedeværende folkemængde ifølge de af det
Statistiske Centralbyrå meddelte opgaver over resultaterne af folketællingen i
Norge den 1ste december 1910. Til utregning af dødelighedsforhold og andre
forholdsutregninger er derimod brugt den af byrået til Medicinaldirektøren med-
delte opgave over den utregnede tilstedeværende middelfolkemængde i
1915 (tabel II).

Sundhetstilstanden synes at ha været i det hele tat tilfredsstillende.
Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 176 079 med 4 906 dødsfald mot hen-
holdsvis 176 488 og 5 146 i 1914.

De hyppigst forekommende epidemiske sygdomme var som vanlig de
akute katarrer i aandedrætsorganerne (deri ogsaa medtat katarralsk lungebetændelse).

De utgjorde 46,4 pct. av alle meldte epidemiske sygdomstilfælde. Dernæst i hyppighet kom influensa med 13,0 pct., akut diarré (kolerine) med 9,3 pct., lungebetændelse med 5,6 pct. Forøvrig henvises til tabel V, kolonne 2.

De meldte tilfælde av epidemisk sygdom svarer til 71,4 pro mille av den for aaret utregnede middelfolkemængde, hvilket er 0,9 pro mille mindre end aaret forut. Om forholdet for de enkelte amter se tabel IV, kolonne 3. I forhold til aaret forut viser det sig i større eller mindre grad nedgang for Kristiania, Akershus, Smaalenene, Buskerud, Kristians, Nedenes, Nordre Bergenhus, Romsdal og de 3 nordligste amter.

For 99,7 pct. av de ialt opgivne epidemiske sygdomstilfælde er disses optræden i de forskjellige maaneder opgit. Som almindelig forekom de fleste i aarets 1ste kvartal, de færreste i 3dje.

Dødeligheten utgjorde efter de av det Statistiske Centralbyraa meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i 1915 13,3 pro mille av den utregnede tilstedeværende middelfolkemængde. I 1914 var dødeligheten 13,5 pro mille. Forøvrig henvises til tabel II.

Tabel III (omst.) viser forholdet mellem levende fødte og døde i de ti aar fra 1906—1915.

Epidemiske sygdomme. I tabel IV (side 10*—13*) gives en oversigt over alle av lægerne opgivne tilfælde og dødsfald av epidemiske sygdomme med disses fordeling paa amterne.

Tabel V (side 14* og 15*) gir oplysning om tiden for de epidemiske sygdomstilfældes optræden og de sykes kjønn og alder, forsaavidt opgaver derom foreligger. Desuten oplyser tabellen om de enkelte sygdommes procentforhold til alle meldte tilfælde av epidemiske sygdomme og om dødelighetsprocenten.

Tabel VI (side 16*) gir en oversigt over de i alle byer meldte epidemiske sygdomstilfælde med opgaver over procentforholdet til alle i riket meldte tilfælde av samme sygdom. Tabellen er utarbeidet efter de til Medicinaldirektøren for hver maaned indsendte lister over epidemiske sygdomme i byerne.

Tabel VII (side 18* og 19*) gir en oversigt over fordelingen av de epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald paa de forskjellige amters byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste tabeller skriver sig hovedsagelig fra, at katarrale og follikulær angina er medtat i tabel VI, men ikke i tabel VII. Desuten er de ved den førstnævnte tabells utarbeidelse brukte maanedlige lister for byerne tildels rettet eller forandret ved senere indkomne opgaver. Tallet paa dødsfald er i tabel VII optørt efter de endelige opgaver over kjendte dødsårsaker for aaret.

I slutten av den almindelige beretning (tabel XL) er indtat opgaver for enkelte epidemiske sygdommes vedkommende over deres fordeling paa hver maaned inden de enkelte lægedistrikter og særskilt for byer og bygder.

Eksantematisk tyfus (typhus exanthematicus). I Finmarken optraadte nogen tilfælde inden en fjeldfamilie i Kistrand. I Vardø døde en kramkar, som hadde fartet om blandt landbefolkningen (finner) i Sydvaranger.

Av **tyfoidfeber** (ileotyphus, febris typhoidea) forekom de fleste tilfælde i Kristiania og Bergen med disse byers omegn.

I første rubrik av tabel VIII (side 20* og fig.) er opgit tallet paa angrepne av tyfoidfeber blandt 1 000 indbyggere i riket, amter og lægedistrikter.

De uthævede tal betegner, at de ligger over det gjennomsnitlige for riket.

Av lægerne meldte tilfælde av
Les maladies épidémiques

Tabel IV.	Meldte tilfælde av epidemiske sygdomme.		Meldte tilfælde av epidemiske sygdomme pr. 1000 indbyggere.	Ex-ante-matisk tyfus.		Tyfoidefeber (paratyfus).		Cerebrospinalmeningit.		Akut poliomyelit.	
	Tilf.	Dødsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riket	176079	4906	71,4	4	2	556	57	55	16	100	19
Byer	84807	1831	112,8	1	1	245	20	14	3	21	3
Bygder	91272	3075	53,3	3	1	311	37	41	13	79	16
Amter:											
1. Kristiania	12486	657	49,4	-	-	66	3	8	2	1	-
2. Akershus	9248	229	66,0	-	-	41	4	1	-	3	1
3. Smaalenene	13549	338	85,3	-	-	10	2	3	1	-	-
4. Buskerud	13744	206	105,5	-	-	4	1	-	-	5	-
5. Jarlsberg og Larvik	8954	184	83,8	-	-	6	1	1	-	2	1
6. Hedemarken	13466	284	96,3	-	-	9	1	2	-	7	3
7. Kristians	7656	216	62,1	-	-	6	1	1	-	4	1
8. Bratsberg	10146	226	88,8	-	-	3	-	3	3	2	-
9. Nedenes	4743	169	66,2	-	-	1	-	-	-	2	-
10. Lister og Mandal ..	4689	146	59,3	-	-	17	1	2	-	1	-
11. Stavanger	12461	337	84,9	-	-	58	7	3	1	6	2
12. Søndre Bergenhus ..	5331	284	39,1	-	-	54	8	7	1	7	1
13. Bergen	12217	212	138,2	-	-	59	3	3	-	6	1
14. Nordre Bergenhus ..	3022	107	33,9	-	-	6	2	-	-	5	2
15. Romsdal	7169	209	48,1	-	-	18	3	1	-	24	1
16. Søndre Trondhjem ..	14848	379	95,3	-	-	23	2	6	2	10	1
17. Nordre — ..	6964	199	80,4	-	-	33	-	1	-	4	-
18. Nordland	9051	310	53,6	1	1	53	9	9	4	9	3
19. Tromsø	3542	128	41,6	-	-	48	6	3	2	2	2
20. Finmarken	2793	86	65,5	3	1	41	3	1	-	-	-

Om **cerebrospinalmeningit** (meningitis cerebro-spinalis epidemica), **akut poliomyelit** (poliomyelitis anterior acuta), **skarlagensfeber** (scarlatina) se tabellerne IV, V, VIII og XL.

Om **meslinger** (morbilli) se tabellerne IV, V og XL.

Av **difteri** (croup) er de fleste tilfælde meldt fra Kristiania og omliggende trakter, men sygdommen forekom ogsaa hyppig i Stavanger og Bergen med nærliggende grænder; endvidere i Nordlands amt (Hadsel). Gjennomsnittsdødeligheten for det hele land var 6,7 pct. (i 1914 7,0 pct., i 1913 7,1 pct., i 1912 7,5 pct.).

epidemiske sygdomme fordelt paa amterne.

dans les départements.

Skarlagensfeber.		Meslinger.		Difteri (croup).		Blodgang.		Barsel-feber.		Septico-pyæmi.		Pemfigus hos nyfødte.		Rosen.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
4862	77	3458	44	3655	245	66	7	231	55	414	202	88	19	2014	81
1612	27	2762	35	1750	85	28	1	56	25	170	96	39	8	996	28
3250	50	696	9	1905	160	38	6	175	30	244	106	49	11	1018	53
659	11	9	1	686	20	1	-	7	5	45	37	3	1	132	5
454	4	35	-	159	8	2	-	14	3	6	5	2	1	109	4
137	3	27	1	272	7	1	-	16	2	76	14	2	-	160	9
263	6	8	-	144	16	8	-	14	3	16	9	-	-	139	8
209	8	245	5	101	6	1	1	10	4	8	7	-	-	70	-
625	9	7	-	165	15	-	-	4	-	13	7	11	2	130	4
279	1	11	-	68	8	-	-	12	4	26	11	5	2	72	2
260	-	279	-	226	18	-	-	8	2	10	6	1	1	74	4
164	1	14	1	46	6	-	-	9	-	20	5	-	-	78	2
95	2	5	-	117	11	-	-	6	1	18	5	4	-	31	-
454	12	209	1	328	24	4	-	17	5	20	19	7	5	185	3
165	2	185	2	180	19	17	3	19	4	18	13	1	-	96	5
30	2	1922	23	192	8	21	-	6	2	17	12	10	1	161	3
69	-	89	1	89	8	-	-	7	1	19	8	-	-	39	2
121	3	21	-	76	5	2	-	9	1	36	13	9	1	166	8
386	7	34	1	232	15	-	-	16	6	13	10	9	1	141	5
358	5	119	1	17	4	-	-	7	4	7	4	7	2	44	7
117	1	68	2	315	21	4	3	21	3	36	12	8	-	102	3
14	-	9	-	204	25	5	-	17	3	8	3	8	1	44	2
3	-	162	5	38	1	-	-	12	2	2	2	1	1	41	-

Paa tabel VIII (side 20* og fig.) findes en oversigt over angrebne av difteri (croup) blandt 1 000 indbyggere i riket, amter og lægedistrikter.

De uthævede tal betegner, at de ligger over det gennemsnitlige for riket.

Barsel-feber (febris puerperalis). Tabel IX (side 26*) gir en oversigt over tallet paa barselkvinder, dødeligheten paa barselseng, foruten tilfælde og dødsfald av barsel-feber med fordeling paa amterne.

Forholdet til alle barselkvinder var 3,9 pro mille, likesom i det foregaaende aar.

Gennemsnitsdødeligheten av barsel-feber var 23,8 pct. Av alle barselkvinder døde 0,93 pro mille av denne sygdom (i byerne 1,41 og i bygderne 0,72 pro mille).

Av lægerne meldte tilfælde af
Les maladies épidémiques

Tabel IV (forts.).	Røde hunde.	Vandkopper.	Kusma.		Kikhoste.		Akute katarer i aandedrætsorganerne.		Influensa.	
	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Ds
Riket	1069	2577	5563	1	10901	392	81652	1225	22930	19
Byer	818	1524	3209	1	3875	90	40132	464	11392	9
Bygder	251	1053	2354	-	7026	302	41520	761	11538	10
Amter:										
1. Kristiania	17	186	393	1	309	14	6079	177	1684	4
2. Akershus	8	132	407	-	457	7	3924	58	1634	
3. Smaalenene	16	272	501	-	642	17	6383	106	2047	
4. Buskerud	16	214	387	-	409	8	7058	44	2543	1
5. Jarlsberg og Larvik	41	166	523	-	229	5	4277	53	1406	1
6. Hedemarken	13	165	612	-	1511	33	6242	74	1384	1
7. Kristians	16	73	135	-	848	34	3357	53	1308	
8. Bratsberg	44	164	915	-	890	13	4594	75	915	
9. Nedenes	11	76	247	-	103	9	1833	28	1143	1
10. Lister og Mandal . . .	44	56	147	-	254	18	2452	25	312	
11. Stavanger	150	278	88	-	866	25	5371	91	1594	1
12. Søndre Bergenhus . . .	18	59	49	-	361	12	2140	54	652	1
13. Bergen	306	281	406	-	573	15	4874	34	1154	1
14. Nordre Bergenhus . .	8	38	17	-	187	6	1181	18	509	
15. Romsdal	186	37	51	-	576	24	3108	54	1143	
16. Søndre Trondhjem . .	39	162	431	-	987	63	8409	97	1282	
17. Nordre —	46	58	51	-	662	29	3429	46	837	
18. Nordland	35	87	99	-	847	48	3994	84	981	
19. Tromsø	53	33	53	-	168	8	1747	30	195	
20. Finmarken	2	40	51	-	22	4	1200	24	207	

Om dødeligheden paa barselseng se tabel IX, sidste kolonne.

Alderen for de (ifølge presternes opgaver) paa barselseng døde var følgende:

5	var under	20	aar.
45	« mellem	20 og 30	—
44	« —	30 « 40	—
26	« —	40 « 50	—
for 1	« alderen	uopgit.	

pidemiske sygdomme fordelt paa amterne.
dans les départements.

Lunge- betændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Kold- feber.		Akut diarré (kolerine).		Skjørbuk.
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
9902	1673	5646	124	3994	81	16	1	16320	386	6
3896	600	2114	59	1702	19	7	-	8444	178	-
6006	1073	3532	74	2292	62	9	1	7876	208	6
514	229	182	23	235	7	-	-	1270	74	-
543	92	215	10	233	3	-	-	869	22	-
863	119	363	6	353	6	9	1	1395	37	1
605	78	321	4	284	3	-	-	1304	14	2
515	68	186	1	145	4	2	-	810	10	1
696	95	390	2	267	5	-	-	1213	21	-
516	78	160	2	193	-	1	-	565	11	-
410	70	278	4	191	6	-	-	879	20	-
319	89	139	3	135	3	-	-	403	10	-
286	69	146	1	84	4	-	-	612	6	-
793	78	415	9	309	3	1	-	1305	31	-
537	117	240	9	159	8	1	-	366	14	-
503	71	391	6	359	1	2	-	941	11	-
234	42	166	5	97	3	-	-	262	5	-
391	63	446	7	197	7	-	-	551	12	-
816	121	415	10	214	3	-	-	1223	29	-
460	73	185	7	133	3	-	-	506	8	-
558	78	584	7	236	5	-	-	887	23	-
240	27	234	5	101	4	-	-	356	8	-
103	16	190	3	69	3	-	-	603	20	2

Dødeligheten paa barselseng (egentlig tiden for de døde barselkvinders begravelse) fordelte sig saaledes paa maanederne:

Januar	13	Mai	11	September	9
Februar	2	Juni	11	Oktober	10
Mars	10	Juli	9	November	6
April	7	August	13	December	16

For 4 forelaa ingen opgave.

De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjøen og alder.

Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

Sygdom.	Ialt meldte tilfælde.	Procentfor- hold til alle opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme.	Ialt meldte dødsfald.	Procent døde iav alle tilfælde av samme syg- dom.	Kjøen og alder (par sexe et âge).				Tiden er opgit for
					1		2		
					Barn (under 15 aar).		Voksne (over 15 aar).		
					Mandkjøn.	Kvindekj.	Mandkjøn.	Kvindekj.	
Eksantematisk tyfus	4	-	2	50,0	-	-	3	1	3
Tyfoidfeber	556	0,3	57	10,3	71	68	221	195	550
Cerebrospinalmeningit (epid.)	55	-	16	29,1	14	16	16	7	53
Akut poliomyelit	100	-	19	19,0	42	31	16	11	100
Skarlagensfeber	4862	2,8	77	1,6	1981	2094	320	463	4860
Meslinger	3458	2,0	44	1,3	1503	1511	204	233	3458
Difteri (croup)	3655	2,1	245	6,7	1234	1276	466	669	3639
Blodgang	66	-	7	10,6	16	15	12	23	61
Barselfeber	231	0,1	55	23,8	-	-	1	231	220
Septicopyæmi	414	0,2	202	48,8	46	24	231	113	329
Pemfigus hos nyfødte	88	-	19	21,6	43	44	-	-	87
Rosen	2014	1,1	81	4,0	104	139	715	1052	2009
Røde hunde	1069	0,6	-	-	364	417	144	142	1069
Vandkopper	2577	1,5	-	-	1093	1123	200	158	2574
Kusma	5563	3,2	1	-	1446	1214	2034	865	5558
Kikhoste	10901	6,2	392	3,6	4964	5400	251	269	10889
Akute katarer i aandedrætsorganerne ..	81652	46,4	1225	1,5	15959	15263	26862	23216	81297
Influensa	22930	13,0	199	0,9	1929	1917	9930	9014	22855
Lungebetændelse	9902	5,6	1673	16,9	2198	1779	3349	2547	9870
Pleurit	5646	3,2	124	2,2	482	405	2798	1945	5629
Gigtfeber	3994	2,3	81	2,0	439	416	1508	1616	3986
Koldfeber	16	-	1	6,2	1	-	13	-	12
Akut gastroenterit (cholera nostras)	16320	9,3	386	2,4	4488	4056	4353	3304	16307
Skjærbuk	6	-	-	-	-	1	3	2	5
Tilsammen	176079		4906		38417	37209	53649	46066	175420

Tabel V (forts.).

Sygdom.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-
Tyfoidefeber.....	32	20	29	39	56	36	85	58	54	41	71	29
Cerebrospinalmeningit (epid.).....	3	4	8	4	7	9	4	1	1	6	4	2
Akut poliomyelit.....	6	3	7	6	6	5	11	20	15	9	10	2
Skarlagensfeber.....	556	400	539	380	316	359	267	214	299	450	579	501
Meslinger.....	169	231	126	67	38	47	47	67	150	642	1031	843
Difteri (croup).....	350	283	222	241	269	247	216	253	365	363	469	361
Blodgang.....	10	2	2	3	5	5	2	15	-	7	10	-
Barselfeber.....	21	13	20	21	11	15	21	19	14	19	19	27
Septicopyæmi.....	20	21	26	17	34	17	30	24	31	31	49	29
Pemfigus hos nyfødte.....	8	9	5	11	1	9	4	7	8	14	5	6
Rosen.....	180	155	184	153	181	164	133	151	174	177	188	169
Røde hunde.....	113	74	103	86	137	104	65	66	54	69	54	144
Vandkopper.....	381	238	185	179	190	212	205	120	142	210	265	247
Kusma.....	808	730	750	658	483	341	224	166	129	210	392	667
Kikhoste.....	1604	1551	1719	1215	979	779	654	483	449	490	557	403
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	11547	10873	9864	8060	7029	5467	3662	2779	3704	4929	6346	7037
Influenza.....	7250	6523	3182	1600	948	529	336	157	236	422	677	985
Lungebetændelse.....	1235	1173	1117	979	1138	842	466	214	341	585	828	952
Pleurit.....	549	570	542	526	523	479	470	394	355	388	460	373
Gigtfeber.....	402	343	381	375	375	327	291	219	207	304	368	394
Koldfeber.....	2	1	1	-	2	2	1	1	-	1	1	-
Akut gastroenterit (cholera nostras).....	1316	1117	1134	1154	1283	1461	1857	1840	1563	1272	1231	1079
Skjorbuk.....	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	1	-
Tilsammen	26572	24334	20147	15774	14011	11457	9053	7268	8294	10639	13615	14256

De i byerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme¹⁾.
Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VI.		Procentforhold til de i hele riket anmeldte tilfælde av samme sygdom.	Antal opgivne dødsfald.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Sygdом.	Antal anmeldte tilfælde.														
Eksantematisk tyfus	1	25,0	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	234	42,1	14	15	5	14	12	23	15	28	32	30	12	37	11
Cerebrospinalmeningit	13	23,6	3	2	2	1	-	-	3	2	-	-	1	1	1
Akut poliomyelit	21	21,0	3	-	-	-	1	2	1	1	6	4	3	3	-
Barsel-feber	48	20,8	15	5	3	3	5	1	1	3	3	3	7	7	7
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1509	58,6	-	254	147	110	98	143	114	81	62	70	119	158	153
Skarlagensfeber	1698	35,0	22	124	124	165	117	109	86	65	63	137	213	316	179
Røde hunde	816	76,4	-	90	59	73	72	113	70	42	50	45	51	34	117
Meslinger	2636	76,2	32	120	176	83	39	12	24	38	52	124	557	850	561
Rosen	993	49,3	26	88	76	93	73	93	80	67	69	78	88	94	94
Pyæmi, septichæmi	136	32,8	60	5	8	9	6	12	5	14	8	15	18	21	15
Pemfigus hos nyfødte	41	46,6	1	4	8	1	7	-	-	3	3	3	9	1	2
Kikhoste	3833	35,2	60	686	589	528	390	346	258	195	128	148	169	246	150
Difteri (croup)	1743	47,7	79	154	159	109	107	115	120	73	119	167	212	214	194
Kusma	3064	55,1	1	508	389	404	335	221	151	87	91	66	115	201	496
Akut katarr i luftveiene og bronkit	39587	48,5	298	6133	5278	4581	3562	3290	2377	1501	1249	1879	2632	3482	3623
Katarralsk og foll. angina	10283	-	-	810	876	958	863	886	751	485	565	802	1003	1183	1101
Influenza	11234	49,0	90	4436	3376	1203	498	359	180	105	48	88	188	292	461
Lungebetændelse	3796	38,3	550	537	468	384	339	415	297	139	79	164	224	335	415
Pleurit	2098	37,2	31	221	212	210	163	212	173	147	143	150	142	194	131
Gigtfeber	1693	42,4	12	171	134	176	165	163	134	112	95	86	136	159	162
Koldfeber	12	75,0	-	1	1	1	-	-	6	-	1	-	1	1	-
Akut diarré (kolerine)	8414	51,6	155	668	561	577	560	696	751	828	872	909	716	663	613
Blodgang	27	40,9	-	7	1	1	1	2	-	1	6	-	3	5	-
Tilsammen	93930	-	1453	15039	12652	9684	7413	7213	5597	4018	3744	4968	6619	8497	8486
Veneriske saar	452	-	-	14	23	22	11	30	28	30	41	42	58	45	108
Nye tilfælde av chancker og syfilis	1219	-	24	78	58	115	74	77	93	80	88	111	112	113	220
Gonorré og uretrit	4461	-	-	261	228	291	297	292	308	319	394	399	462	390	820

¹⁾ Summerne stemmer for en del ikke med de enkelte, trykte maanedslister, idet feil er rettet, og opgaver, som kom forsent inden listens trykning, her er medtat.

Tiden i barselseng er nærmere angit for 73 dødsfald:

1ste døgn	20	8de døgn	3
2det «	6	9de «	4
3dje «	6	10de «	3
4de «	2	11te «	2
5te «	2	12te «	2
6te «	3	13de «	1
7de «	6	14de «	3
Tilsammen i 1ste uke 45			
- 2den — 18			
- 3dje — 6			
- 4de — 2			
- 5te — 2			

Paa lægernes dødslistes er opført 158 dødsfald paa barselseng med opgave over dødsårsaker, se tabel X (side 27*), hvor tillike dødsårsakerne for de efter obstetriciske operationer døde kvinder er opgit.

Kikhoste (tussis convulsiva) utgjorde 6,2 pct. av alle opgivne epidemiske sygdomstilfælde mot 7,2 pct. i 1914.

Om **lungebetændelse** (pneumonia crouposa) findes paa tabel VIII (side 20*) en oversigt over angrepne blandt 1 000 indbyggere i riket, amter og lægedistrikter.

Med hensyn til de øvrige epidemiske sykdomme henvises til tabellerne IV og V.

Veneriske sykdomme. Om de paa rikets sykehus behandlete tilfælde av syfilis henvises til tabel XXXIII (side 82* og 83*).

Tallet paa de paa sykehusene indkomne tilfælde av **gonorré** (uretrit) sees av tabel XI (side 28*).

Tallet paa de utenfor sykehus behandlete tilfælde av **venerisk sykdom** sees av tabel XII (side 29*), som tillike viser sykdommens form hos de angrepne, disses kjønn og alder, forsaavidt det er opgit, og fordeling paa amterne.

Spedalskhet (lepra). Tabel XIII (side 30*) gir en oversigt over til- og avgang i aarets løp av spedalske i anstalterne.

Tabel XIV (side 31*) gir en oversigt over tallet paa kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900, 1905, 1910 og 1915. De spedalske i i stiftelserne er i tabellen fordelt paa de amter, hvor de hører hjemme. Forøvrig henvises til Norges officielle statistikk VI. 108. De spedalske i Norge, beretning for femaaret 1911—1915.

Tabel XV (side 32* og flg.) gir opplysning om de meldte tilfælde av **tuberkuløse sykdomme** inden lægedistrikterne og i amternes byer og bygder. Tabellen er utarbeidet efter de indsendte utdrag av helseraadenes tuberkuloseprotokoller (jfr. lov av 8de mai 1900). Den indeholder oppgaver over de ved flytning, helbredelse og bedring eller død av protokollene utgaaede og over de tilfælde, hvor der er gjort bruk av tuberkuloselovens §§ 6 og 10.

Lungetuberkulose (tuberculosis pulmonum, phthisis) er opgit som dødsårsak for 4 322 personer.

Tabel XVI (side 44* og 45*) gir opplysning om dødsfald av lungetuberkulose i riket, dets byer og bygder og amter for aarene 1913—1915 i forhold (procent) til alle kjendte dødsfald ved sykdom, til dødsfald av ikke epidemiske sykdomme og i forhold (pro mille) til folkemængden.

De kjendte dødsfald av tuberkuløs hjernebetændelse, miliærtuberkulose og tuberkulose i andre organer var tilsammen 1 084. Se tabel XXVII.

Epidemiske sygdomme i amtørnes byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII.		Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		
Sygdom.	tilfælde.	dødsfald.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaale- nenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hede- markens amt.		Kristians amt.		Brats- berg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Sta- vanger amt.			
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
			Eksantematisk tyfus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	245	20	66	3	2	-	8	1	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	34	5	
Cerebrospinalmenin- git (epid.)	14	3	8	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Akut poliomyelit	21	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	
Skarlagensfeber	1612	27	659	11	2	-	50	1	62	1	58	1	33	-	31	-	75	-	22	1	56	1	221	5		
Meslinger	2762	35	9	1	-	-	8	1	6	-	207	5	-	-	-	-	233	-	3	-	2	-	181	1		
Difteri (croup)	1750	85	686	20	1	-	114	4	85	9	15	1	25	2	2	-	99	5	17	3	53	2	178	13		
Blodgang	28	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	
Barsel-feber	56	25	7	5	-	-	8	1	2	1	4	3	-	2	1	2	1	2	1	2	2	-	7	2		
Pyæmi, septhæmi	170	96	45	37	-	-	44	5	2	2	3	3	-	-	1	1	4	3	8	2	6	3	14	13		
Pemfigus (hosnyfødte)	39	8	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	3	
Rosen	996	28	132	5	4	-	105	5	66	4	36	-	12	-	8	1	38	-	44	2	14	-	138	5		
Røde hunde	818	-	17	-	-	-	14	-	11	-	28	-	-	-	-	-	15	-	9	-	39	-	149	-		
Vandkopper	1524	-	186	-	3	-	192	-	99	-	90	-	16	-	14	-	119	-	41	-	40	-	240	-		
Kusma	3209	1	393	1	-	-	267	-	226	-	349	-	178	-	37	-	507	-	171	-	145	-	56	-		
Kikhoste	3875	90	309	14	-	-	387	6	137	2	96	3	117	-	107	2	541	3	27	1	142	7	735	16		
Akute katarrer i aan- dedrætsorganerne	40132	464	6079	177	57	1	3433	40	2790	15	3058	18	719	3	749	3	2021	24	919	7	1632	16	4643	53		
Influenza	11392	97	1684	47	89	-	1365	4	1145	3	999	2	241	-	89	-	562	1	695	3	182	-	1228	11		
Lungebetændelse	3896	600	514	229	10	1	404	26	235	25	329	34	49	8	99	11	160	26	102	18	91	23	566	34		
Pleurit	2114	50	182	23	5	-	174	2	99	1	110	1	15	-	12	-	88	1	50	1	71	-	285	4		
Gigtfeber	1702	19	235	7	5	-	176	-	74	1	93	2	30	-	13	-	77	1	65	1	23	-	219	1		
Koldfeber	7	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Akut diarré (kolerine)	8444	178	1270	74	7	-	939	17	464	8	484	4	167	-	86	1	474	4	209	3	429	2	1075	17		
Tilsammen	84807	1831	12486	657	185	2	7693	114	5503	72	5962	78	1603	14	1250	20	5015	69	2385	42	2935	54	9981	185		

Epidemiske sygdomme i amternes byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII (forts.). Sygdom.	13		14		15		16		17		18		19		20	
	Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tyfoidfieber.....	59	3	-	-	11	1	4	-	21	-	14	4	10	2	9	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.....	6	1	-	-	6	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	30	2	-	-	57	1	154	2	50	1	44	-	7	-	1	-
Meslinger.....	1922	23	2	-	7	-	32	1	-	-	2	-	3	-	145	3
Difteri (croup).....	192	8	2	-	58	2	156	9	1	-	24	1	34	5	8	-
Blodgang.....	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Barselfeber.....	6	2	2	1	2	1	5	5	-	-	1	1	1	-	3	1
Pyæmi, septhæmi.....	17	12	-	-	11	4	4	4	-	-	4	4	5	1	2	2
Pemfigus (hos nyfødte).....	10	1	-	-	2	1	8	-	3	1	1	-	3	-	-	-
Rosen.....	161	3	2	-	70	-	87	-	13	1	25	2	21	-	20	-
Røde hunde.....	306	-	-	-	149	-	28	-	-	-	6	-	47	-	-	-
Vandkopper.....	281	-	2	-	24	-	110	-	9	-	19	-	29	-	10	-
Kusma.....	406	-	-	-	30	-	368	-	17	-	10	-	41	-	8	-
Kikhoste.....	573	15	5	-	108	2	394	14	76	1	110	4	10	-	1	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne.....	4874	34	54	1	1339	8	4735	38	724	8	1070	7	859	5	377	6
Influenta.....	1154	19	36	1	685	3	575	3	147	-	396	-	59	-	61	-
Lungebetændelse.....	503	71	2	-	198	22	390	48	63	8	112	7	28	3	41	6
Pleurit.....	391	6	8	1	184	2	216	7	19	-	108	1	42	-	55	-
Gigtfeber.....	359	1	7	-	71	-	145	2	15	-	53	-	24	-	18	3
Koldfeber.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine).....	941	11	12	-	290	5	814	20	99	-	321	4	162	-	201	5
Tilsammen	12217	212	134	4	3303	53	3230	153	1257	20	2322	36	1385	19	961	27

1915.

19*

Tilfælde av tyfoidføber, cerebrosppinalmeningit, akut poliomyelit, skarlagensføber, difteri og lungebetændelse pr. 1000 indbyggere.

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la méningite purulente épidémique, de la poliomyélite antérieure aigüe, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1 000 habitants.

Tabel VIII.							
Riket, amter og lægedistrikter.	Folke- mængde i tusener.	Tyfoid- føber.	Cerebro- spinal- meningit.	Poliomye- lit.	Skar- lagens- føber.	Difteri.	Lungebe- tændelse.
Riket.....	2465,4	0,23	0,02	0,04	2,0	1,5	4,0
Byer	751,6	0,33	0,02	0,03	2,1	2,3	5,2
Bygder	1713,8	0,18	0,02	0,05	1,9	1,1	3,5
Kristiania	252,9	0,26	0,03	0,04	2,6	2,7	2,0
Akershus amt.....	140,1	0,29	0,01	0,02	3,2	1,1	3,9
Aker	59,4	0,37	0,02	-	6,2	1,7	3,7
Ullensaker	35,1	0,14	-	0,03	2,3	0,9	5,6
Høland	14,9	0,67	-	0,07	3,3	0,6	2,3
Follo	20,0	0,20	-	0,05	2,1	1,0	4,7
Smaalenenes amt...	158,9	0,06	0,02	-	0,9	1,7	5,4
Eidsberg	22,5	0,04	-	-	0,8	0,6	5,1
Moss stadsl.district..	8,57	0,93	-	-	1,5	5,4	15,7
— lægedistrikt ..	16,0	0,06	-	-	1,7	0,9	1,9
Fredrikstad stadsfysik.	16,0	-	-	-	0,4	2,4	5,6
Sarpsborg lægedistrikt	56,0	-	0,05	-	0,9	2,6	6,8
Fr.hald stadsl.district	12,0	-	-	-	0,5	0,3	5,9
Hvaler	20,1	-	-	-	0,6	0,6	2,0
Buskerud amt	130,3	0,03	-	0,04	2,0	1,1	4,6
Drammen stadsfysik.	25,0	-	-	-	2,0	3,2	5,5
— lægedistr...	17,8	0,17	-	0,11	1,7	1,2	4,2
Ringerike	19,1	-	-	0,05	1,4	0,3	7,1
Modum	30,8	0,03	-	-	3,8	1,1	4,4
Nes	7,7	-	-	-	-	0,1	1,3
Aal	5,48	-	-	-	3,6	-	3,5
Kongsberg stadl.dist..	6,13	-	-	-	0,2	-	9,5
Sandsvær	7,92	-	-	-	1,8	-	3,7
Rollag	4,03	-	-	0,50	0,9	-	0,9
Jarlsberg og Larviks amt.....	106,9	0,06	0,01	0,02	2,0	0,9	4,8
Tønsberg stadl.distr..	9,42	0,11	-	-	2,4	0,6	5,4
— lægedistrikt	29,2	-	-	-	1,8	0,7	2,7
Horten stadsl.district	9,61	-	-	-	0,3	0,5	7,1
Hof	20,9	0,19	-	-	1,8	0,1	7,9
Larvik stadsl.district	9,46	-	-	-	2,3	0,1	5,9
— lægedistrikt..	24,7	0,04	0,04	0,08	2,9	2,6	3,8
Hedemarkens amt.	139,8	0,06	0,01	0,05	4,5	1,2	5,0
Solør og Odalen.....	32,6	0,03	0,06	0,15	3,3	2,6	3,7
Hamar stadsl.district	6,17	-	-	-	5,3	3,2	5,7
Hedemarken	42,5	0,14	-	-	4,7	0,9	6,3

Tabel VIII (forts.).							
Riket, amter og lægedistrikter.	Folke- mængde i tusener.	Tyfoi- d- feber.	Cerebro- spinal- meningit.	Poliomye- lit.	Skar- lagens- feber.	Difteri.	Lungebe- tændelse.
Søndre Østerdalen...	21,8	-	-	0,05	5,6	0,5	4,9
Trysil	5,77	-	-	-	4,3	1,7	7,3
Engerdalen	1,23	-	-	-	9,8	-	-
Rendalen	10,8	-	-	-	8,0	-	3,5
Tønset	12,1	0,17	-	0,08	3,5	0,08	7,4
Kristians amt	123,3	0,05	0,01	0,03	2,3	0,6	4,2
Hadeland og Land...	27,2	0,07	0,04	-	1,8	0,7	4,2
Søndre Valdres	10,3	-	-	0,29	3,8	1,2	2,7
Nordre —	6,63	-	-	0,15	0,6	1,4	2,0
Toten	29,8	-	-	-	3,7	0,7	5,9
Faaberg	17,6	0,11	-	-	2,6	-	4,8
Ringebu	11,5	0,09	-	-	0,5	0,3	4,3
Lom	8,66	0,12	-	-	0,3	-	3,8
Lesje	7,27	-	-	-	2,9	0,5	2,3
Bratsberg amt	114,3	0,03	0,03	0,02	2,3	2,0	3,6
Skien	40,7	-	-	-	2,9	3,1	3,1
Kragerø	21,7	0,05	-	-	3,5	1,5	4,9
Hollen	12,2	-	0,08	-	1,8	0,1	4,8
Sauland	11,3	-	-	-	1,6	0,6	5,7
Kviteseid	5,98	-	-	-	0,5	0,2	2,7
Nissedal	1,74	-	-	-	2,3	1,1	2,3
Laardal	3,08	-	-	-	-	-	0,7
Fyresdal	1,82	-	-	-	1,1	-	2,2
Vinje	2,55	-	-	-	-	-	3,1
Tinn	5,72	0,35	0,35	0,35	3,0	9,6	3,1
Nedenes amt	71,6	0,01	-	0,03	2,3	0,6	4,5
Risør stadsdistrikt ..	3,41	-	-	0,29	2,6	-	3,8
Østre Nedenes	18,3	-	-	0,05	2,3	0,3	4,4
Arendal stadsdistrikt	9,75	-	-	-	1,1	1,6	5,0
Vestre Nedenes	24,9	0,04	-	-	3,2	0,8	4,9
Birkenes	3,37	-	-	-	-	-	0,3
Aamli	5,29	-	-	-	4,0	0,3	2,6
Evje	3,52	-	-	-	-	-	5,6
Vegusdal	1,64	-	-	-	-	0,4	-
Sætersdalen	2,19	-	-	-	-	-	2,5
Valle	2,19	-	-	-	-	-	-
Lister og Mandals amt	79,0	0,22	0,03	0,01	1,2	1,5	3,6
Kr.sand stadsfysikat.	15,4	0,19	-	-	1,1	2,8	4,3
Oddernes	6,47	0,15	-	-	0,3	1,7	3,7
Vennesla	3,27	1,53	0,61	0,31	0,6	0,3	7,0
Søgne	3,30	-	-	-	-	-	0,9
Mandal stadsdistrikt	3,27	-	-	-	-	0,9	4,9
Halsaa	4,14	-	-	-	4,8	0,2	2,2
Undal	11,0	-	-	-	0,5	1,9	2,0
Lyngdal	6,03	-	-	-	-	1,2	1,5
Hægebostad							

Tabel VIII (forts.).	Folke- mængde i tusener.	Tyfoid- feber.	Cerebro- spinal- meningit.	Poliomye- lit.	Skar- lagens- feber.	Difteri.	Lungebe- tændelse.
Riket, amter og læge- distrikter.							
Farsund	8,48	0,71	-	-	5,5	0,1	5,3
Vanse							
Kvinesdal	3,84	0,26	-	-	-	4,4	4,4
Flekkefjord	9,06	0,11	-	-	0,2	1,3	5,6
Siredalen	1,49	-	-	-	-	-	0,7
Stavanger amt	146,8	0,40	0,02	0,04	3,1	2,2	5,4
Sogndal	2,75	-	-	-	-	0,7	1,8
Lund	2,55	-	-	0,39	-	-	2,7
Egersund stadsl.distr.	3,11	0,32	0,32	-	10,3	0,6	1,9
— lægedistrikt	6,46	-	-	-	7,7	0,9	0,5
Time	10,0	0,30	-	0,10	7,1	1,8	7,7
Sandnes	12,6	2,22	-	1,59	2,1	6,4	5,6
Stavangerstadsfysikat	36,6	0,30	-	0,05	3,8	3,8	10,4
— lægedistrikt	10,9	0,09	0,18	-	1,8	1,7	3,7
Finne	10,5	0,95	-	-	3,4	1,0	1,0
Sand	8,59	-	-	-	2,4	0,4	0,8
Karmøen	14,0	0,21	-	-	1,0	1,2	3,6
Haugesund	19,5	0,05	-	-	2,2	1,5	8,7
Søndre Bergenhus amt	136,2	0,40	0,05	0,05	1,2	1,3	3,9
Sveio	3,77	-	-	-	-	2,4	6,6
Indre Søndhordland ..	8,12	0,12	-	-	0,6	-	6,7
Stord	5,46	0,18	-	-	0,7	2,6	8,1
Finnaas	5,10	-	-	-	0,2	1,2	3,1
Tysnes							
Kviinnherred	9,39	0,43	0,21	-	4,7	0,7	3,8
Indre Hardanger	8,11	0,37	0,12	0,12	2,2	1,5	2,5
Ulvik	2,56	-	-	-	1,6	2,3	2,0
Røldal	0,778	-	-	-	-	-	1,3
Ytre Hardanger	7,82	1,41	-	-	1,3	0,5	2,2
Voss	11,8	0,51	-	-	1,7	0,6	6,6
Fane	10,9	0,27	0,09	-	1,4	1,5	4,9
Fuse	6,64	0,15	-	-	0,1	-	2,0
Nordre Midthordland	14,8	0,74	-	0,20	1,1	2,5	1,4
Sund-Austevold	4,58	-	-	-	-	1,3	3,1
Haus	9,71	0,31	-	-	0,5	1,9	3,4
Bruvik	3,97	-	-	-	1,3	-	5,8
Hosanger	3,22	0,31	-	-	-	-	4,0
Lindaas	8,86	0,34	-	0,34	0,8	2,8	3,6
Manger	8,72	0,69	0,34	-	1,0	1,5	4,5
Bergen	88,4	0,67	0,03	0,07	0,3	2,2	5,7
Nordre Bergenhus amt	88,9	0,07	-	0,06	0,8	1,0	2,6
Lærdal	6,42	-	-	-	-	0,3	3,1
Lyster	3,05	-	-	-	0,3	0,7	1,0
Hafslo							
Sogndal	7,64	-	-	-	-	3,0	1,7
Leikanger	2,59	-	-	-	-	-	3,1
Vik	3,42	-	-	-	-	1,2	2,3

Tabel VIII (forts.).							
Riket, amter og læge- distrikter.	Folke- mængde i tusener.	Tyfoid- feber.	Cerebro- spinal- meningit.	Poliomye- lit.	Skar- lagens- feber.	Difteri.	Lungebe- tændelse.
Balestrand	2,21	-	-	-	-	-	-
Gulen	4,88	-	-	0,20	1,6	5,3	3,7
Kirkebø	1,67	-	-	-	-	0,6	7,2
Gaular	3,35	-	-	-	-	-	-
Lavik	4,48	-	-	-	-	0,2	4,0
Askvold	6,57	0,15	-	-	0,3	-	4,9
Fjaler							
Indre Søndfjord	5,60	-	-	-	0,9	0,4	2,0
Naustdal	3,63	-	-	-	-	-	0,8
Kinn	6,31	-	-	0,16	-	0,5	1,9
Bremanger	2,39	-	-	-	-	-	0,4
Ytre Nordfjord og Selje	5,85	0,34	-	0,34	0,5	1,9	2,4
Daviken	3,27	0,31	-	-	-	0,3	4,3
Nordfjordeid	3,19	-	-	0,31	4,1	0,3	3,1
Gloppen	5,31	-	-	-	0,4	1,3	3,6
Indviken	7,12	0,28	-	-	4,9	0,7	2,5
Romsdals amt	149,1	0,12	0,01	0,16	0,8	0,5	2,6
Vestre Søndmør	7,03	-	-	0,43	0,9	0,3	2,8
Vannelven							
Herø	3,83	-	-	0,52	0,5	-	1,3
Sande	2,83	-	-	-	-	0,7	2,1
Indre Søndmør	7,77	0,13	-	0,9	1,3	0,13	0,9
Hjørundfjord	1,88	-	-	1,06	-	-	1,6
Østre Søndmør	6,43	-	-	-	1,1	-	1,1
Ørskog	7,14	-	-	-	-	-	1,3
Nordre Søndmør	23,4	0,17	0,04	0,30	1,6	0,5	4,4
Haram	3,59	-	-	-	-	-	0,8
Molde	5,98	-	-	-	0,3	-	2,0
Bud	8,42	0,71	-	0,12	-	0,4	1,3
Vestnes	3,65	-	-	0,55	-	0,3	1,1
Indre Romsdal	9,98	-	-	-	1,2	-	2,4
Søndre Nordmør	28,2	0,25	-	-	1,5	1,8	5,1
Sundalen	5,08	-	-	-	-	-	2,8
Surendalen	8,00	-	-	-	0,4	-	0,8
Rindalen							
Nordre Nordmør	9,97	-	-	-	-	0,4	1,2
Edø							
Søndre Trondhjems amt	155,7	0,15	0,04	0,06	2,5	1,5	5,2
Tr.hjems stadsfysikat Strinden	50,7	0,08	-	0,10	3,0	3,1	7,7
Selbu	16,3	0,37	-	0,25	7,4	0,7	1,5
Selbu	4,83	-	0,83	-	1,2	0,2	2,9
Røros	7,4	0,95	0,14	-	5,7	4,1	6,8
Singsaas	10,3	-	-	-	0,4	0,2	5,0
Støren							
Melhus	3,23	-	-	-	4,3	6,2	11,8
Opdal	5,17	0,97	0,19	-	0,4	-	15,9
Orkedalen	15,4	-	-	-	1,2	0,5	4,5
Hevne	4,76	-	-	-	1,3	1,3	2,1
Hitteren	10,9	0,09	-	0,09	-	0,2	2,8
Frøya							
Ytre Føsen	9,75	-	-	-	0,3	0,8	1,8
Indre —	6,87	-	-	-	2,5	0,9	1,0
Nordre —	7,43	-	-	-	-	-	3,9

Tabel VIII (forts.).							
Riket, amter og lægedistrikter.	Folkemængde i tusener.	Tyfoidefeber.	Cerébrospinalmeningit.	Poliomyelitis.	Skarlagensfeber.	Difteri.	Lungebetændelse.
Nordre Trondhjems amt	86,6	0,38	0,01	0,05	4,1	0,2	5,3
Stjørdalen	11,0	-	-	0,36	2,8	0,7	8,6
Frosta	7,99	-	-	-	1,4	0,1	3,0
Levanger	13,3	-	-	-	6,7	0,8	5,2
Inderøen	10,7	0,09	-	-	4,3	0,3	9,4
Stenkjær	10,1	2,77	-	-	6,3	1,0	6,6
Grong	4,94	-	-	-	0,4	-	1,4
Lierne	1,61	-	-	-	1,9	-	7,5
Namsos	3,84	0,52	-	-	10,4	0,8	10,7
Klingen	2,81	0,71	-	-	3,9	-	2,1
Overhallen	3,49	-	-	-	14,9	-	3,7
Flatanger	4,49	-	-	-	-	-	1,1
Fosnes		-	-	-	-	-	-
Kolvereid	5,10	-	-	-	-	-	1,4
Vikten	5,31	-	0,19	-	1,7	-	2,4
Nordlands amt	168,7	0,29	0,05	0,05	0,7	1,8	3,2
Bindalen	2,50	-	-	-	-	-	0,4
Vik	2,50	-	-	-	-	-	0,4
Velfjord	4,70	1,49	0,21	-	1,7	1,5	1,5
Brønnøy							
Vega	2,42	-	-	-	-	1,2	2,1
Tjøtta	3,32	-	-	-	1,8	3,0	2,7
Alstahaug	7,83	-	-	-	-	-	0,5
Vefsen	7,68	0,13	-	0,13	0,1	-	1,7
Hatfjelldalen							
Ranen	16,7	0,24	-	0,12	-	0,1	1,9
Lurøy	6,21	-	-	-	0,2	3,1	2,7
Rødøy	2,67	-	-	-	-	1,5	2,2
Gildeskaal	6,03	-	-	-	-	0,3	1,7
Bodø	4,90	0,61	-	-	7,8	1,6	11,1
Rodin	5,22	-	-	-	1,2	0,9	1,2
Skjerstad	1,80	-	-	-	-	5,0	3,9
Saltdalen	10,1	-	0,30	0,10	-	5,3	5,0
Fauske							
Sørfold	6,07	-	-	0,16	0,3	9,6	-
Nordfold							
Steigen	2,24	-	-	-	-	-	5,8
Hamarøy	3,10	0,32	-	-	-	-	2,3
Lødingen	4,06	-	-	-	0,2	-	5,2
Tysfjord	3,14	-	-	-	-	-	15,6
Narvik stadslægedistr.	4,92	2,24	-	-	-	3,3	10,8
Ofoten	7,17	0,56	-	-	0,4	0,1	6,8
Værøy	1,50	-	0,67	1,33	-	1,3	6,7
Flakstad	3,24	3,70	-	0,31	0,6	1,5	-
Buksnes	5,52	0,18	-	0,18	0,2	0,5	2,7
Borge	4,53	-	-	-	-	0,2	0,7
Gimsøy	7,45	0,27	0,54	-	4,2	3,5	5,1
Vaagan							
Hadsel	12,5	-	-	-	1,0	5,9	2,5
Sortland	6,83	0,44	-	-	-	0,3	3,2
Dverberg	4,35	-	-	-	-	-	1,1

Tabel VIII (forts.).	Folke- mængde i tusener.	Tyfoid- feber.	Cerebro- spinal- meningit.	Poliomye- lit.	Skar- lagens- feber.	Difteri.	Lungebe- tændelse.
Tromsø amt	85,1	0,56	0,04	0,02	0,2	2,4	2,8
Trondenes	10,5	1,14	-	-	0,3	2,5	3,0
Kvæfjord	2,98	0,67	-	-	0,3	1,0	5,0
Bjarkøy	1,79	-	0,56	-	-	-	3,4
Ibbestad	5,35	1,31	-	-	-	2,8	8,0
Salangen	4,46	1,12	-	-	-	0,9	0,4
Tranøy	5,48	0,55	-	0,18	-	0,6	0,9
Berg	2,81	-	-	-	-	1,4	1,8
Lenvik	7,26	-	-	-	-	6,7	2,9
Maalselven	3,80	0,26	-	-	-	0,5	15,0
Bardu	1,62	-	0,62	-	-	0,6	4,3
Balsfjord	5,02	-	-	-	-	2,8	0,2
Tromsø stadsl.district	7,75	0,52	-	-	0,6	4,0	2,8
— lægedistrict..	5,58	-	-	-	0,2	1,1	0,2
Lyngen.....	6,33	2,21	-	-	0,5	2,1	2,1
Karlsøy	3,57	-	-	0,28	-	2,2	1,4
Skjervøy.....	6,26	-	0,16	-	0,2	4,0	1,0
Finmarkens amt ...	42,6	0,96	0,02	-	0,1	0,9	2,4
Alten	3,35	0,30	-	-	-	0,3	0,9
Talvik.....	2,48	-	-	-	-	0,8	0,8
Loppen	2,64	-	-	-	-	0,4	-
Hammerfest.....	5,24	-	-	-	0,2	1,0	1,5
Maasø	2,05	0,49	-	-	-	1,0	1,0
Kjelvik	2,39	-	-	-	-	2,5	2,9
Kistrand	1,93	-	-	-	-	-	1,6
Karasjok	0,82	-	-	-	-	-	3,6
Lebesby	1,73	-	-	-	-	3,5	-
Gamvik	2,25	8,44	-	-	0,4	0,9	1,3
Tanen	1,85	0,54	-	-	-	-	4,3
Vardø	4,36	1,84	-	-	-	-	6,2
Vadsø	4,48	2,46	-	-	0,2	0,7	2,5
Sydvaranger	3,57	-	0,28	-	-	2,8	7,3

For at vise lungetuberkulosens utbredning inden de forskjellige amter er der til denne almindelige beretning føiet et farvelagt kart, hvor man ved utregningen av tuberkulosedødeligheten er gaat ut fra, at der inden de ikke kjendte døds-
aarsaker findes det samme procentforhold av lungetuberkulose som inden de kjendte.

I gruppe 1 (1—1,5 dødsfald pr. 1 000 indbyggere) staar 11,7 pct. av rikets
middelfolkemængde i dette aar. — I gruppe 2 (1,5—2 dødsfald pro mille indbyggere)
50,7 pct. — I gruppe 3 (2—2,5 pro mille) 29,6 pct. — I gruppe 4 (2,5—3 pro
mille) 6,3 pct. — Lavest nemlig i gruppe 6 (3,6—4,0 pro mille) staar Finmarkens
med 14,7 pct. av rikets areal og kun 1,7 av rikets folkemængde.

Av **kræft** (cancer, sarcoma) kjendes ialt 2 416 dødsfald. Se tabel XXVII.

Sindssygdom (insania). Paa sykehus indkom 180 sindssyke (i 1914 413,
i 1913 356, i 1912 413). En oversigt over disse findes i tabel XXXIV (side
84* og 85*). Der er opgit 166 dødsfald av sindssygd om uten angivelse av
sekundær dødsarsak.

Paa rikets sindssykeasyler laa tilbake ved utgangen av 1914 3767 patienter.
I løpet av 1915 indkom 1 399; det samlede antal behandlede var ca. 5 166, da

Dødsfald paa barselseng.
Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel IX.	Barselkvinder.	Døde paa barselseng ifølge		Barsel-feber.				Av 1000 barselkvinder døde ¹⁾ i	
		prester-nes opgaver.	læ-ger-nes opgaver.	Av lægerne opgivne				1914.	1915.
				til-fælde.	an-grepne av 1000 fø-dende.	døds-fald.	døds-pro-cent av an-grep-ne.		
Riket	59268	121	158	231	3,9	55	23,8	2,6	2,1
Byer	17727	35	58	56	3,2	25	44,6	1,8	2,0
Bygder	41541	86	100	175	4,2	30	17,1	2,9	2,1
Amter:									
1. Kristiania	5293	9	16	7	1,3	5	71,4	1,6	1,7
2. Akershus	2979	6	6	14	4,7	3	21,4	1,9	2,0
3. Smaalenene	3721	8	6	16	4,3	2	12,5	2,9	2,2
4. Buskerud	3206	8	9	14	4,4	3	21,4	2,9	2,5
5. Jarlsberg og Larvik	2647	4	7	10	3,8	4	40,0	4,4	1,5
6. Hedemarken	3585	4	5	4	1,1	-	-	2,3	1,1
7. Kristians	2927	6	6	12	4,1	4	33,3	3,6	2,1
8. Bratsberg	2659	8	11	8	3,0	2	25,0	4,1	3,0
9. Nedenes	1566	3	1	9	5,7	-	-	1,8	1,9
10. Lister og Mandal . .	1688	4	4	6	3,6	1	16,7	1,1	2,4
11. Stavanger	4079	7	12	17	4,2	5	29,4	2,2	1,7
12. Søndre Bergenhus .	3411	12	12	19	5,6	4	21,1	1,0	3,5
13. Bergen	2044	6	9	6	2,9	2	33,3	2,0	2,9
14. Nordre Bergenhus .	1882	1	3	7	3,7	1	14,3	2,0	0,5
15. Romsdal	3447	3	6	9	2,6	1	11,1	1,9	0,9
16. Søndre Trondhjem .	4086	4	9	16	3,9	6	37,5	2,2	1,0
17. Nordre —	1984	5	6	7	3,5	4	57,1	1,9	2,5
18. Nordland	4269	9	11	21	4,9	3	14,3	4,2	2,1
19. Tromsø	2400	8	10	17	7,1	3	17,6	1,7	3,3
20. Finmarken	1395	6	9	12	8,6	2	16,7	6,9	4,3

¹⁾ Efter de av presterne opgivne dødsfald.

nogen var indkommet 2 ganger i aarets løp, og andre var blit flyttet til andre asyler. Tallet paa utgaaede 1 208, derav 296 døde. Tilbakeiggende ved aarets utgang var 3 958. Det samlede antal forpleiningsdage var 1 418 432 og det gjennomsnitlige daglige middelbelæg for alle asyler 3 886. For det offentliges regning behandledes 4 495 eller 87,0 pct. av de ialt i aaret behandlede syke. De paa asylerne indtrufne dødsfald er henført under de nærmere kjendte dødsaaersaker i det amt, hvor asylet ligger. Tallet paa asyler var ved aarets utgang 21 med ialt 3 768 sykeplasser;

Dødsårsaker for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Dødsårsaker.	Dødsfald paa barselseng. ¹⁾	Derav i		Dødsfald efter følgende operationer: ²⁾							
		byer.	bygder.	Ialt.	Tangforløsning.	Vending.	Utrækning.	Partus præmaturus artificialis.	Keisersnit.	Perforation.	Efterbyrds-operation.
Barsel-feber; peritonit etc	55	25	30	7	2	1	-	1	1	1	1
Barselkrampe; uræmi	40	11	29	10	6	1	-	-	3	-	-
Emboli og thrombose	11	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	23	7	16	12	1	9	-	1	1	-	-
Livmorbristning	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Abort	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme	11	5	6	2	1	-	1	-	-	-	-
Ukjendt eller uopgit årsak	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	158	58	100	32	11	11	1	2	5	1	1

1) Efter dødslisterne. 2) Efter listerne over obstetriciske operationer.

nærmere redegjørelse for deres virksomhet i 1915 findes i Norges officielle statistik VI. 109.

Tabel XVII gir oplysning om tallet paa syke, som behandledes for lunge-tuberkulose paa de her anførte sanatorier og pleiehjem for tuberkulose.

Tabel XVIII (side 50* og 51*) gir efter de fra amtmændene indkomne opgaver oplysninger om tallet paa sindssyke forpleiet med statsbidrag efter lov av 27de juni 1891 og om de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner.

Ifølge ovennævnte lov, som traadte i kraft 1ste januar 1892, erstattes $\frac{4}{10}$ av utgifterne ved fattige sindssykes forpleining av statskassen, de øvrige $\frac{6}{10}$ utredes av vedkommende amts- eller bykommune, dog saaledes, at indtil halvdelen av amtskommunernes tilskud kan overføres paa vedkommende fattigdistrikt.

Tabel XIX (side 52* og 53*) gir oplysning om tallet paa barselkvinder som har brukt jormor, med fordeling paa amterne og rikets byer og bygder. Tabellen er utarbeidet efter de utdrag av jormødrenes bøker, som er foretat av ordførerne i helseraadene. Den indeholder tillike opgave over, hvor mange kvinder var førstefødende og flerfødende, endvidere hvor mange var gifte og ugifte. For barnenes vedkommende er opgit kjøen og fødselens utfald, saavidt meddelelse derom foreligger. Fremdeles er opgit fosterleierne, saavidt opgave herom er meddelt. Tilslut findes ogsaa, saavidt opgave foreligger, oplysning om fostrenes utviklingsgrad, samt om tallet paa tvilling- og trillingfødsler.

Ifølge opgave fra det Statistiske Centralbyraa fødte 59 268 kvinder i 1915 (17 727 i byerne og 41 541 i bygderne) ialt 60 115 barn. Jormødrene skulde saaledes ha betjent 90,3 pct. av alle fødende kvinder (98,9 pct. i byerne og 86,7 pct. i bygderne). Av 841 kvinder (14,19 pro mille), som i henhold til byraaets opgaver fødte flere end 1 barn, var 835 (14,09 pro mille) tvillingfødende, 6 (0,10 pro mille) trillingfødende.

Indkomne tilfælde av gonorré og uretrit paa sykehusene.
Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XI.	Tilsammen behandlede tilfælde.	Fordeling paa amterne:																					
		Voksne.																					
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13	15	16	17	18	19	20				
Sygd.	Mænd.	Kvinder.	Kristiania by.	Akershus.	Smaalenene.	Buskerud.	Jærlsberg og Lærvik.	Hedemarken.	Kristians.	Bratsberg.	Nedenes.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergens by.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finnmarken.			
Gonorré og uretrit	306	200	106	121	-	5	14	35	-	-	8	6	19	24	22	5	18	2	7	2	18		

Med hensyn til de av lægerne utførte **obstetriciske operationer** henvises til tabel XX (side 54* og 55*).

Tabel XXI (side 56*) viser operationernes utfald for mødre og barn.

Tabel XXII (side 57*) gir opplysning om de ved kunsthjelp forløste tvillinger (og trillinger).

Tabel XXIII (side 58* og flg.) gir en oversikt over utfaldet av de obstetriciske operationer etter de forskjellige indikationer.

Tabel XXIV (side 61*) viser tallet paa **fødte** og **døde** i riket og amterne; den er et utdrag av de fra det Statistiske Centralbyråa meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i aaret.

Tabel XXV inneholder en fordeling av fødte og døde m. v. paa rikets byer og bygder.

Tallet paa levende fødte utgjorde 58 728 og paa døde 32 891.

For det hele rike var overskuddet av fødte 25 837 og forholdet mellom fødte og døde = 100 : 56,0.

I byerne var tallet paa levende fødte 17 546 og paa døde 9 832, hvorved der blev et overskudd av 7 714 fødte.

I bygderne utgjorde tallet paa levende fødte 41 182 og paa døde 23 059, altsaa et overskudd av 18 123 fødte. Baade i byerne og i bygderne var forholdet mellom fødte og døde = 100 : 56,0.

Av lægerne er opgit **dødsarsak** for 29 623 eller 90,1 pct. av alle indtrufne dødsfald og for 28 580 eller 89,6 pct. av de ved sykdom foranledigede dødsfald (31 913).

For byerne er opgit dødsarsak for 9 306 døde eller 94,7 pct. av alle indtrufne dødsfald og for 8 998 eller 94,3 pct. av de ved sykdom foranledigede dødsfald (9 547).

For bygderne er opgit dødsarsak for 20 317 døde eller 88,1 pct. av alle indtrufne dødsfald og for 19 582 eller 87,6 pct. av de ved sykdom foranledigede dødsfald (22 366).

De av lægerne oppgitte dødsarsaker i procentforhold til alle indtrufne dødsfald i riket, dets byer og bygder og i de enkelte lægedistrikter sees av tabel XXVI (side 64* og 65*).

De hyppigste av lægerne **opgitte dødsarsaker** ved sykdom sees av tabel XXVII (side 68*).

De oppgitte **dødsarsaker** er sammenstillet i tabellerne XXXVI—XXXIX; i tabel XXXVI findes opført de kjendte dødsarsaker i riket og amterne, tabel

Tabel XII.	Veneriske saar og syfilis.								Gonorré og uretrit.					
	Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder.				Veneriske saar.	Sygds.form for syfilis.		Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder.				
		Barn.		Voksne.			erhvervet.	medfødt.		Barn.		Voksne.		
		Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Riket	1528	32	24	634	157	418	1047	63	5226	4	9	3320	430	
Amter:														
1. Kristiania	680	-	-	-	-	¹⁾ 196	²⁾ 469	³⁾ 15	⁴⁾ 1449	-	-	-	-	
2. Akershus	12	1	-	7	4	2	10	-	39	-	-	35	4	
3. Smaalenene	53	3	2	40	8	8	40	5	143	-	1	131	11	
4. Buskerud	29	-	3	20	6	11	16	2	134	-	1	112	21	
5. Jarlsberg og Larvik	70	5	5	49	11	13	47	10	224	-	-	206	18	
6. Hedemarken	7	1	-	5	1	3	3	1	62	-	-	50	10	
7. Kristians	4	-	-	2	2	1	3	-	24	1	-	20	3	
8. Bratsberg	65	1	-	46	17	12	53	-	203	-	-	182	17	
9. Nedenes	29	1	-	24	4	15	13	1	94	-	-	78	16	
10. Lister og Mandal	32	-	-	27	5	11	20	1	112	-	-	102	10	
11. Stavanger	156	5	11	106	34	32	109	15	545	-	2	476	67	
12. Søndre Bergenhus	8	-	1	3	4	3	5	-	29	-	-	28	1	
13. Bergen	123	-	-	115	8	72	51	-	609	-	2	538	69	
14. Nordre Bergenhus	4	-	-	4	-	-	4	-	20	-	1	17	2	
15. Romsdal	31	5	-	22	4	3	25	3	216	-	-	186	26	
16. Søndre Trondhjem	104	2	2	80	20	17	83	4	570	-	1	485	81	
17. Nordre —	5	2	-	3	-	1	2	2	35	-	-	32	3	
18. Nordland	76	2	-	52	22	10	65	1	368	3	-	325	40	
19. Tromsø	17	1	-	12	4	3	13	1	141	-	-	121	19	
20. Finmarken	23	3	-	17	3	5	16	2	209	-	1	196	12	

¹⁾ Derav 190 mandkjøn, 6 kvindekjøn. ²⁾ Derav 349 mandkjøn, 120 kvindekjøn. ³⁾ Derav 7 mandkjøn, 8 kvindekjøn. ⁴⁾ Derav 1 324 mandkjøn, 115 kvindekjøn.

Til- og avgang av spedalske i anstalterne.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Anstalt.	Tilbake- liggende fra 1914.			Indkomne i 1915.			Tilsammen be- handlet.			Avgang.												Tilbake- liggende ved utgangen av 1915.			Spedalsk- hetens form hos de tilbake- liggende.			Antal for- plei- nings- dage.	Dag- lig mid- del- belæg.
										Hel- bredet.			Utgaat i bedring.			Uhel- bredet.			Død.										
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Taber- kulos.	Anæ- stetisk.	Blandet.		
Pleiestiftelsen nr. 1 ¹⁾	71	31	40	7	3	4	78	34	44	-	-	-	-	-	-	3	1	2	10	6	4	65	27	38	17	43	5	24210	66,3
St. Jørgens hospital ²⁾	19	5	14	-	-	-	19	5	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	17	4	13	1	14	2	6402	17,5
Reitgjerdets pleie- stiftelse	75	32	43	2	1	1	77	33	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	6	9	62	27	35	22	40	-	25276	69,2
Tilsammen	165	68	97	9	4	5	174	72	102	-	-	-	-	-	-	3	1	2	27	13	14	144	58	86	40	97	7	55888	153,0

¹⁾ Omfatter baade kur- og pleieavdelingen. ²⁾ Der optages ingen nye patienter i hospitalet.

Oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1875, 1885, 1890, 1895, 1900, 1905, 1910 og 1915. De spedalske paa stiftelserne er fordelt paa de amter, hvor de hører hjemme.

Tabel XIV.	Spedalske ved utgangen av:																							
	1875.			1885.			1890.			1895.			1900.			1905.			1910.			1915.		
	Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav				
		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.	utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.	
Kristiania by	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	5	2	3	6	1	¹⁾ 5
Akershus amt ..	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	3	1	2	-	-	-
Smaalenenes ..	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Buskerud ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jarlsberg og Larvik ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-
Hedemarkens ..	4	4	-	6	5	1	7	7	-	5	4	1	6	4	-	2	2	-	5	3	-	3	1	2
Kristians ..	12	5	7	8	6	2	12	4	8	8	5	3	10	7	3	7	5	2	1	-	1	3	-	3
Bratsberg ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nedenes ..	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Lister og Mandal ..	5	3	2	2	2	-	1	1	-	2	1	1	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Stavanger ..	119	110	9	69	56	13	40	32	8	25	21	4	16	13	3	12	9	3	9	7	2	9	8	1
Søndre Bergenhus ..	301	206	95	195	117	78	146	67	79	108	48	60	98	46	52	83	38	45	56	20	36	45	16	29
Bergens by	30	20	10	23	23	-	6	6	-	15	7	8	14	4	10	13	7	6	12	3	9	9	4	5
Nordre Bergenhus amt ..	493	260	233	308	139	169	228	94	134	163	65	98	136	61	75	106	48	58	72	28	44	45	17	28
Romsdals ..	250	157	93	160	92	68	138	66	72	98	53	45	68	29	39	59	28	31	40	14	26	24	7	17
Søndre Trondhjems ..	145	98	47	108	59	49	103	47	56	65	36	29	57	30	27	50	16	34	32	11	21	18	7	11
Nordre ..	147	94	53	100	51	49	91	33	47	56	27	29	53	30	23	40	18	22	24	9	15	20	8	12
Nordlands ..	207	146	61	172	104	68	149	71	78	111	50	61	93	42	51	81	42	39	51	18	33	41	16	25
Tromsø ..	31	21	10	36	17	19	28	12	16	25	10	15	22	11	11	15	5	10	8	2	6	4	-	4
Finmarkens ..	7	4	3	4	-	4	6	-	6	5	-	5	2	-	2	1	-	1	4	1	3	3	1	2
Tilsammen	1752	1129	623	1195	673	522	¹⁾ 960	453	507	688	328	360	577	279	298	474	221	253	323	120	203	235	89	146

¹⁾ Iberegnet 1, der hørte hjemme i Sverige (Jönköping). ²⁾ Medregnet 2 paa Rikshospitalet henliggende spedalske.

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-
Cas des maladies tuberculeuses d'après

Amt.	Tabel XV. Lægedistrikter.	Tilfælde indført i									
		Ialt.			Derav var						
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og led.		
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
	Riket.....	6454	2902	3552	2782	3451	14	21	61	39	
	Byer.....	2143	946	1197	923	1176	3	3	8	9	
	Bygder.....	4311	1956	2355	1859	2275	11	18	53	30	
I.	Kristiania.....	794	365	429	355	418	1	2	1	8	
II.	Akershus amt.....	340	139	201	126	192	-	1	8	3	
	Byer.....	1	1	-	-	-	-	-	1	-	
	Bygder.....	339	138	201	126	192	-	1	7	3	
	Aker.....	206	86	120	78	114	-	-	4	1	
	Ullensaker.....	51	16	35	13	34	-	1	3	-	
	Høland.....	43	24	19	24	19	-	-	-	-	
	Follo.....	40	13	27	11	25	-	-	1	2	
III.	Smaalenenes amt.....	317	147	170	137	166	1	2	6	1	
	Byer.....	112	52	60	48	59	1	1	2	-	
	Bygder.....	205	95	110	89	107	-	1	4	1	
	Eidsberg.....	40	18	22	16	22	-	-	2	-	
	Moss stadslægedistrikt.....	18	7	11	7	11	-	-	-	-	
	— lægedistrikt.....	34	15	19	13	17	-	-	1	1	
	Fredrikstad stadsfysikat.....	58	30	28	26	27	1	1	2	-	
	Sarpsborg.....	108	44	64	44	64	-	-	-	-	
	Fredrikshald stadslægedistr.....	28	13	15	13	15	-	-	-	-	
	Hvaler.....	31	20	11	18	10	-	1	1	-	
IV.	Buskerud amt.....	281	123	158	117	153	2	1	4	2	
	Byer.....	92	40	52	39	51	1	-	-	-	
	Bygder.....	189	83	106	78	102	1	1	4	2	
	Drammens stadsfysikat.....	69	29	40	29	40	-	-	-	-	
	— lægedistrikt.....	43	15	28	14	28	-	-	1	-	
	Ringerike.....	45	27	18	27	17	-	-	-	-	
	Modum.....	64	24	40	23	39	-	1	1	-	
	Nes.....	17	10	7	9	6	-	-	1	1	
	Aal.....	8	4	4	2	4	1	-	1	-	
	Kongsberg stadslægedistrikt.....	17	7	10	6	9	1	-	-	-	
	Sandsvær.....	11	5	6	5	6	-	-	-	-	
	Rollag.....	7	2	5	2	4	-	-	-	1	
V.	Jarlsberg og Larvik amt.....	233	96	137	95	134	-	-	-	2	
	Byer.....	93	37	56	36	54	-	-	-	1	
	Bygder.....	140	59	81	59	80	-	-	-	1	
	Tønsberg stadslægedistrikt.....	18	8	10	8	10	-	-	-	-	
	— lægedistrikt.....	66	28	38	28	37	-	-	-	1	
	Horten stadslægedistrikt.....	29	11	18	11	18	-	-	-	-	
	Hof.....	36	15	21	15	21	-	-	-	-	
	Larvik stadslægedistrikt.....	20	5	15	4	13	-	-	-	1	
	— lægedistrikt.....	64	29	35	29	35	-	-	-	-	
VI.	Hedemarkens amt.....	339	158	181	148	170	1	3	4	3	
	Byer.....	17	9	8	9	8	-	-	-	-	
	Bygder.....	322	149	173	139	162	1	3	4	3	
	Solar og Odalen.....	53	23	30	21	29	-	1	-	-	
	Hamar stadslægedistrikt.....	13	7	6	7	6	-	-	-	-	
	Hedemarken.....	108	54	54	52	51	-	-	2	2	
	Søndre Østerdalen.....	53	23	30	22	28	-	1	-	-	
	Trysil.....	26	13	13	10	12	1	1	1	-	
	Engerdalen.....	1	1	-	1	-	-	-	-	-	
	Rendalen.....	25	14	11	14	10	-	-	-	1	
	Tønset.....	60	23	37	21	34	-	-	1	-	

sendte uddrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.
les registres des commissions de santé.

protokollerne 1915.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1915.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
tuberkulose i						Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfekjertler.		urin- og kjensorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
11	24	24	9	10	8	5639	575	801	4263	613	634	11	12
3	7	3	1	6	1	1849	276	294	1279	288	299	-	-
8	17	21	8	4	7	3790	299	507	2984	325	335	11	12
1	-	3	1	4	-	771	131	164	476	120	121	-	-
1	1	2	3	2	1	271	39	21	211	28	22	-	-
1	1	2	3	2	1	2	1	-	1	-	-	-	-
-	1	2	3	2	1	269	38	21	210	28	22	-	-
-	-	-	-	-	-	131	22	12	97	16	11	-	-
-	-	-	-	-	-	56	6	5	45	3	6	-	-
-	-	-	-	-	-	34	-	2	32	6	1	-	-
1	-	-	-	-	-	50	11	2	37	3	4	-	-
-	-	1	-	2	1	257	22	36	199	16	20	-	-
-	-	-	-	1	1	79	7	6	66	8	5	-	-
-	-	1	-	1	1	178	15	30	133	8	15	-	-
-	-	-	-	-	-	33	2	3	28	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	13	1	2	10	2	-	-	-
-	-	1	-	-	1	28	8	2	18	1	4	-	-
-	-	-	-	1	-	35	4	3	28	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	86	1	16	69	7	9	-	-
-	-	-	-	-	-	25	2	1	22	2	3	-	-
-	-	-	-	1	-	37	4	9	24	-	-	-	-
-	1	-	-	-	1	215	16	8	191	28	38	-	-
-	1	-	-	-	-	75	7	5	63	12	11	-	-
-	-	-	-	-	1	140	9	3	128	16	27	-	-
-	-	-	-	-	-	60	5	4	51	9	8	-	-
-	-	-	-	-	-	38	2	1	35	3	15	-	-
-	-	-	-	-	1	32	-	1	31	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	44	3	1	40	11	12	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	-	11	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	11	2	1	8	3	3	-	-
-	-	-	-	-	-	10	4	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-
-	1	-	-	1	-	189	14	32	143	14	17	4	5
-	1	-	-	1	-	72	6	15	51	8	9	-	-
-	-	-	-	-	-	117	8	17	92	6	8	4	5
-	-	-	-	-	-	14	-	3	11	5	2	-	-
-	-	-	-	-	-	67	6	14	47	3	5	-	-
-	-	-	-	-	-	24	4	6	14	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	24	2	-	22	1	5	4	5
-	1	-	-	1	-	13	2	-	11	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	47	-	9	38	3	3	-	-
2	5	2	-	1	-	294	26	31	237	27	26	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	2	4	-	-
2	5	2	-	1	-	284	26	31	227	25	22	-	-
-	-	1	-	1	-	61	1	3	57	6	6	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	2	4	-	-
-	1	-	-	-	-	93	22	11	60	8	11	-	-
1	1	-	-	-	-	44	1	6	37	4	1	-	-
-	-	1	-	-	-	22	-	4	18	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	19	1	2	16	4	2	-	-
1	3	-	-	-	-	45	1	4	40	2	1	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Lægedistrikter.	Tilfælde indført i								
		Ialt.			Derav var					
					aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
VII.	Kristians amt	204	81	123	75	120	1	-	1	1
	Byer	15	7	8	7	8	-	-	-	-
	Bygder	189	74	115	68	112	1	-	1	1
	Hadeland og Land	34	11	23	11	22	-	-	-	-
	Søndre Valdres	8	4	4	2	3	-	-	-	1
	Nordre	23	10	13	9	13	-	-	1	-
	Toten	49	15	34	15	34	-	-	-	-
	Faaberg	38	17	21	15	21	1	-	-	-
	Ringebu	20	11	9	11	9	-	-	-	-
	Lom	18	9	9	8	8	-	-	-	-
	Lesje	14	4	10	4	10	-	-	-	-
VIII.	Bratsberg amt	269	128	141	126	139	1	-	1	1
	Byer	58	28	30	28	30	-	-	-	-
	Bygder	211	100	111	98	109	1	-	1	1
	Skien	78	35	43	34	43	-	-	1	-
	Kragere	59	23	36	22	35	1	-	-	-
	Hollen	27	18	9	18	9	-	-	-	-
	Sauland	37	16	21	16	20	-	-	-	1
	Kviteseid	12	5	7	5	7	-	-	-	-
	Nissedal	5	3	2	3	2	-	-	-	-
	Laardal	6	3	3	3	3	-	-	-	-
	Fyresdal	5	3	2	3	2	-	-	-	-
	Vinje	9	2	7	2	7	-	-	-	-
	Tinn	31	20	11	20	11	-	-	-	-
IX.	Nedenes amt	164	86	78	83	76	1	-	2	1
	Byer	31	12	19	11	19	-	-	1	-
	Bygder	133	74	59	72	57	1	-	1	1
	Risør stadslægedistrikt	9	4	5	3	5	-	-	1	-
	Østre Nedenes	33	19	14	18	14	1	-	-	-
	Arendal stadslægedistrikt	15	6	9	6	9	-	-	-	-
	Vestre Nedenes	61	34	27	34	27	-	-	-	-
	Birkenes	4	2	2	1	2	-	-	1	-
	Aamli	15	9	6	9	6	-	-	-	-
	Evje	11	3	8	3	8	-	-	-	-
	Vegusdal	3	3	-	3	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	11	5	6	5	4	-	-	-	1
	Valle	2	1	1	1	1	-	-	-	-
	X.	Lister og Mandal amt...	198	98	100	94	98	-	-	3
Byer		65	34	31	33	30	-	-	1	-
Bygder		133	64	69	61	68	-	-	2	-
Kristiansands stadsfysikat		46	26	20	26	20	-	-	-	-
Oddernes		19	7	12	7	12	-	-	-	-
Vennesla		7	4	3	2	3	-	-	1	-
Søgne		8	2	6	2	6	-	-	-	-
Mandal stadslægedistrikt		12	4	8	4	7	-	-	-	-
Halsaa		18	12	6	12	6	-	-	-	-
Undal		23	13	10	13	10	-	-	-	-
Lyngdal		13	5	8	5	8	-	-	-	-
Hægebostad		2	2	-	2	-	-	-	-	-
Farsund		5	4	1	4	1	-	-	-	-
Vanse		17	8	9	8	9	-	-	-	-
Kvinesdal		13	6	7	6	7	-	-	-	-
Flekkefjord		10	3	7	2	7	-	-	1	-
Siredalen		5	2	3	1	2	-	-	1	-

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1915.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1915.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
lymfe- kjerter.		urin- og kjensorganer.		huden.		Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
1	1	3	1	-	-	177	16	24	137	25	26	-	-
-	-	-	-	-	-	10	1	1	8	7	3	-	-
1	1	3	1	-	-	167	15	23	129	18	23	-	-
-	1	-	-	-	-	44	3	5	36	6	11	-	-
-	-	2	-	-	-	11	1	-	10	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	21	1	6	14	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	32	4	4	24	4	8	-	-
1	-	-	-	-	-	22	4	4	14	8	2	-	-
-	-	-	-	-	-	18	-	1	17	2	-	-	-
-	-	1	1	-	-	17	3	2	12	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	2	10	2	2	-	-
-	-	-	1	-	-	242	27	37	178	45	43	-	-
-	-	-	-	-	-	57	3	11	43	16	12	-	-
-	-	-	1	-	-	185	24	26	135	29	31	-	-
-	-	-	-	-	-	67	5	7	55	13	4	-	-
-	-	-	1	-	-	50	2	11	37	7	17	-	-
-	-	-	-	-	-	39	8	7	24	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	33	1	6	26	11	11	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	-	13	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	11	1	4	6	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	2	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	4	1	-	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	5	1	-	4	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	8	-	7	7	5	-	-
-	1	-	-	-	-	161	10	10	141	8	10	2	-
-	-	-	-	-	-	38	3	1	34	2	2	-	-
-	1	-	-	-	-	123	7	9	107	6	8	2	-
-	-	-	-	-	-	10	1	1	8	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	30	3	1	26	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	17	-	-	17	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	67	2	6	59	3	6	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	2	-	10	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	1	6	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	10	2	1	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-
1	1	-	-	-	1	160	14	7	139	19	13	-	-
-	-	-	-	-	1	48	8	4	36	9	6	-	-
1	1	-	-	-	-	112	6	3	103	10	7	-	-
-	-	-	-	-	-	30	5	-	25	7	5	-	-
-	-	-	-	-	-	11	2	-	9	1	3	-	-
1	-	-	-	-	-	12	3	1	8	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	10	3	2	5	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	-	1	17	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	21	-	-	21	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	1	4	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	1	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	-	12	4	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	1	1	9	1	3	-	-
-	1	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Lægedistrikter.	Tilfælde indført i								
		Ialt.			Derav var					
		Sum.	Md.	Kv.	aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led.	
					Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
XI.	Stavanger amt.....	362	165	197	162	193	-	-	1	1
	Byer.....	207	92	115	89	114	-	-	1	-
	Bygder.....	155	73	82	73	79	-	-	-	1
	Sogndal.....	8	3	5	3	4	-	-	-	-
	Lund.....	5	2	3	2	3	-	-	-	-
	Egersund stadslægedistrikt.....	4	-	4	-	4	-	-	-	-
	— lægedistrikt.....	17	7	10	7	10	-	-	-	-
	Time.....	19	8	11	8	11	-	-	-	-
	Sandnes.....	35	13	22	13	21	-	-	-	-
	Stavanger stadsfysikat.....	165	69	96	68	95	-	-	-	-
	— lægedistrikt.....	32	16	16	16	16	-	-	-	-
	Finnø.....	11	8	3	8	3	-	-	-	-
	Sand.....	13	7	6	7	6	-	-	-	-
	Karmøen.....	18	11	7	11	7	-	-	-	-
	Haugesund.....	35	21	14	19	13	-	-	1	1
XII.	Søndre Bergenhus amt...	272	122	150	114	148	-	-	5	2
	Sveio.....	8	4	4	4	4	-	-	-	-
	Indre Søndhordland.....	12	6	6	5	6	-	-	1	-
	Stord.....	9	3	6	2	6	-	-	1	-
	Finnaas.....	17	4	13	4	13	-	-	-	-
	Tysnes.....	14	7	7	6	7	-	-	1	-
	Kvinnherred.....	5	1	4	1	4	-	-	-	-
	Indre Hardanger.....	18	11	7	8	7	-	-	1	-
	Ulvik.....	4	2	2	2	2	-	-	-	-
	Røldal.....	5	-	5	-	4	-	-	-	1
	Ytre Hardanger.....	21	12	9	12	9	-	-	-	-
	Voss.....	9	6	3	6	3	-	-	-	-
	Fane.....	12	5	7	3	6	-	-	1	1
	Fuse.....	11	7	4	7	4	-	-	-	-
	Nordre Midthordland.....	25	13	12	13	12	-	-	-	-
	Sund-Austevold.....	7	3	4	3	4	-	-	-	-
	Haus.....	15	7	8	7	8	-	-	-	-
	Bruvik.....	8	2	6	2	6	-	-	-	-
	Hosanger.....	16	6	10	6	10	-	-	-	-
	Lindaas.....	28	13	15	13	15	-	-	-	-
	Manger.....	28	10	18	10	18	-	-	-	-
XIII.	Bergen.....	193	83	110	83	108	-	-	-	-
XIV.	Nordre Bergenhus amt..	214	110	104	99	99	1	1	9	1
	By.....	2	1	1	1	1	-	-	-	-
	Bygder.....	212	109	103	98	98	1	1	9	1
	Lærdal.....	14	8	6	7	5	-	-	1	-
	Lyster.....	19	11	8	9	6	1	-	1	1
	Hafslo.....	8	3	5	2	5	-	-	1	-
	Sogndal.....	8	5	3	5	3	-	-	-	-
	Leikanger.....	3	2	1	2	1	-	-	-	-
	Vik.....	1	-	1	-	1	-	-	-	-
	Balestrand.....	7	5	2	2	2	-	-	2	-
	Gulen.....	14	6	8	6	8	-	-	-	-
	Kirkebø.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gaular.....	7	5	2	5	2	-	-	-	-
	Lavik.....	12	9	3	9	3	-	-	-	-

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1915.						Tilfælde uagaa av protokollerne 1915.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
tuberkulose i						Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfe- kjerter.		urin- og kjoensorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.				Kv.	Md.	Kv.	Md.
2	3	-	-	-	-	265	27	22	216	17	16	-	-
2	1	-	-	-	-	142	22	16	104	13	13	-	-
-	2	-	-	-	-	123	5	6	112	4	3	-	-
-	1	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	1	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	1	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	21	1	1	19	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	19	-	1	18	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	89	8	1	80	7	8	-	-
-	-	-	-	-	-	22	1	-	21	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	1	8	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	1	-	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	22	-	2	20	1	1	-	-
1	-	-	-	-	-	50	14	16	20	7	6	-	-
-	-	3	-	-	-	272	26	49	197	20	18	-	-
-	-	-	-	-	-	11	1	2	8	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	19	1	4	14	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	-	11	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	2	4	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	1	-	-
-	-	2	-	-	-	24	4	6	14	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	2	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	18	1	1	16	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	-	13	5	4	-	-
-	-	1	-	-	-	13	4	1	8	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	3	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	3	-	17	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	1	4	15	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	1	2	8	1	3	-	-
-	-	-	-	-	-	17	1	8	8	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	27	7	4	16	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	26	2	10	14	2	2	-	-
-	2	-	-	-	-	164	26	8	130	24	31	-	-
1	1	-	1	-	1	214	8	28	178	4	4	-	-
1	1	-	1	-	1	211 ³	8	26 ²	177 ¹	4	4	-	-
-	1	-	-	-	-	16	-	4	12	-	2	-	-
-	-	-	1	-	-	14	-	-	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	1	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	5	1	-	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	1	5	12	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	-	11	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	1	-	5	1	-	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Lægedistrikter.	Tilfælde indført i										
		Ialt.			Derav var							
					aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led			
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		
	Askvold	14	8	6	8	6	-	-	-	-	-	-
	Fjaler	8	6	2	5	2	-	-	1	-	-	-
	Indre Søndfjord	7	4	3	3	2	-	1	1	-	-	-
	Naustdal	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
	Kinn	17	10	7	9	6	-	-	1	-	-	-
	Bremanger	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	15	7	8	7	8	-	-	-	-	-	-
	Daviken	8	3	5	2	5	-	-	1	-	-	-
	Selje	15	5	10	5	10	-	-	-	-	-	-
	Nordfjordeid	6	4	2	4	2	-	-	-	-	-	-
	Gloppen	21	8	13	8	13	-	-	-	-	-	-
	Indviken	7	1	6	1	6	-	-	-	-	-	-
XV.	Romsdals amt	427	191	236	185	229	-	2	3	5	-	-
	Byer	89	38	51	38	51	-	-	-	-	-	-
	Bygder	338	153	185	147	178	-	2	3	5	-	-
	Vestre Søndmør	16	6	10	6	10	-	-	-	-	-	-
	Vannelven	4	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-
	Herø	14	6	8	6	8	-	-	-	-	-	-
	Sande	9	4	5	3	5	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	15	4	11	4	11	-	-	-	-	-	-
	Hjørundfjord	16	8	8	7	7	-	-	1	1	-	-
	Østre Søndmør	7	2	5	2	5	-	-	-	-	-	-
	Ørskog	20	14	6	14	6	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør	56	30	26	30	26	-	-	-	-	-	-
	Haram	17	9	8	9	8	-	-	-	-	-	-
	Molde	26	16	10	16	10	-	-	-	-	-	-
	Bud	34	13	21	10	19	-	1	2	1	-	-
	Vestnes	5	2	3	2	1	-	1	-	1	-	-
	Indre Romsdal	31	10	21	10	19	-	-	-	-	-	2
	Søndre Nordmør	84	36	48	36	48	-	-	-	-	-	-
	Sundalen	19	5	14	4	14	-	-	-	-	-	-
	Surendalen	11	5	6	5	6	-	-	-	-	-	-
	Rindalen	9	3	6	3	6	-	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	26	13	13	13	13	-	-	-	-	-	-
	Edø	8	2	6	2	6	-	-	-	-	-	-
XVI.	Søndre Trondhjems amt	607	253	354	251	350	-	-	1	1	-	-
	Byer	229	101	128	101	128	-	-	-	-	-	-
	Bygder	378	152	226	150	222	-	-	1	1	-	-
	Trondhjems stadsfysikat	229	101	128	101	128	-	-	-	-	-	-
	Strinden	51	19	32	19	32	-	-	-	-	-	-
	Selbu	15	5	10	4	10	-	-	1	-	-	-
	Røros	31	7	24	7	23	-	-	-	-	-	-
	Singsaas	20	9	11	9	11	-	-	-	-	-	-
	Støren	37	18	19	18	19	-	-	-	-	-	-
	Melhus	21	9	12	9	12	-	-	-	-	-	-
	Opdal	15	7	8	7	8	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	39	20	19	20	18	-	-	-	-	-	-
	Hevne	13	6	7	5	6	-	-	-	-	-	1
	Hitteren	18	5	13	5	13	-	-	-	-	-	-
	Frøya	23	7	16	7	16	-	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	34	11	23	11	23	-	-	-	-	-	-
	Indre —	21	9	12	9	12	-	-	-	-	-	-
	Nordre —	40	20	20	20	19	-	-	-	-	-	-

Sendte uddrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

rotokollerne 1915.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1915.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
tuberkulose i						Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfe- kjerter.		urin- og kjøsorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.				Kv.	Md.	Kv.	Md.
-	-	-	-	-	-	19	1	-	18	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	10	1	5	4	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	1	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	24	-	7	17	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	8	1	-	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	1	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	1	1	10	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	2	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	1	12	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	-	8	-	-	-	-
1	-	2	-	-	-	402	21	88	293	26	34	-	-
-	-	-	-	-	-	92	9	27	56	6	16	-	-
1	-	2	-	-	-	310	12	61	237	20	18	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	4	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	2	1	1	-	-
1	-	-	-	-	-	8	-	2	6	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	24	-	12	12	3	3	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	1	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	1	9	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	25	1	10	14	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	70	6	21	43	5	12	-	-
-	-	-	-	-	-	14	-	-	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	23	3	-	20	1	5	-	-
-	-	1	-	-	-	27	2	3	22	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	-	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	23	3	1	19	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	78	2	16	60	2	3	-	-
-	-	1	-	-	-	16	3	5	8	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	23	-	5	18	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	23	1	10	12	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	1	-	-	-
-	1	1	1	-	1	509	59	47	403	75	62	-	1
-	-	-	-	-	-	158	25	22	111	46	39	-	-
-	1	1	1	-	1	351	34	25	292	29	23	-	1
-	-	-	-	-	-	158	25	22	111	46	39	-	-
-	-	-	-	-	-	69	17	5	47	6	6	-	-
-	-	-	-	-	-	19	-	-	19	1	1	-	-
-	1	-	-	-	-	27	2	2	23	-	4	-	-
-	-	-	-	-	-	23	2	5	16	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	26	1	3	22	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	2	-	15	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	9	1	-	8	2	2	-	-
-	-	-	-	-	1	45	4	2	39	10	4	-	-
-	-	1	-	-	-	9	-	2	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	-	1	15	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	13	1	-	12	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	22	-	-	22	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	-	-	17	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	39	4	5	30	2	2	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind.

Amt.	Lægedistrikter.	Tilfælde indført									
		Ialt.			Derav va						
					aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led		
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
XVII.	Nordre Trondhjems amt.	272	107	165	104	160	1	4	1	1	
	Byer.....	10	1	9	1	9	-	-	-	-	
	Bygder.....	262	106	156	103	151	1	4	1	1	
	Stjørdalen.....	50	20	30	19	27	1	2	-	1	
	Frosta.....	37	22	15	22	15	-	-	-	-	
	Levanger.....	49	19	30	19	30	-	-	-	-	
	Inderøen.....	22	4	18	4	18	-	-	-	-	
	Stenkjær.....	21	7	14	6	14	-	-	1	-	
	Grong.....	24	11	13	11	13	-	-	-	-	
	Lierne.....	4	1	3	1	3	-	-	-	-	
	Namsos ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Klingen.....	10	4	6	4	6	-	-	-	-	
	Overhallen.....	9	6	3	6	3	-	-	-	-	
	Flatanger.....	6	1	5	1	5	-	-	-	-	
	Fosnes.....	6	2	4	2	4	-	-	-	-	
	Kolvereid.....	14	3	11	3	11	-	-	-	-	
	Vikten.....	20	7	13	6	11	-	2	-	-	
XVIII.	Nordlands amt.....	463	207	256	197	245	1	3	5	4	
	Byer.....	42	17	25	17	25	-	-	-	-	
	Bygder.....	421	190	231	180	220	1	3	5	4	
	Bindalen.....	7	5	2	5	2	-	-	-	3	
	Vik.....	6	1	5	1	2	-	-	-	-	
	Velfjord.....	3	1	2	1	2	-	-	-	-	
	Brønnøy.....	16	7	9	7	9	-	-	-	-	
	Vega.....	3	2	1	2	1	-	-	-	-	
	Tjøtta.....	11	3	8	3	7	-	-	-	-	
	Alstahaug.....	21	12	9	12	9	-	-	-	-	
	Vefsen.....	16	10	6	7	6	1	-	1	-	
	Hatfjelldalen.....	1	-	1	-	1	-	-	-	-	
	Ranen.....	37	16	21	16	21	-	-	-	-	
	Lurøy.....	22	10	12	10	12	-	-	-	-	
	Rødøy.....	8	4	4	4	3	-	-	-	-	
	Gildeskaal.....	23	11	12	10	11	-	1	1	-	
	Bodø stadslægedistrikt.....	19	8	11	8	11	-	-	-	-	
	Bodin.....	11	4	7	4	7	-	-	-	-	
	Skjerstad.....	4	-	4	-	4	-	-	-	-	
	Saltdalen.....	15	7	8	6	7	-	-	-	-	
	Fauske.....	21	8	13	8	12	-	-	-	1	
	Sørfold ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Nordfold ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Steigen.....	8	1	7	1	7	-	-	-	-	
	Hamarøy.....	12	8	4	7	4	-	-	-	-	
	Lødingen.....	9	6	3	6	3	-	-	-	-	
	Tysfjord.....	21	7	14	7	13	-	1	-	-	
	Narvik stadslægedistrikt.....	21	8	13	8	13	-	-	-	-	
	Ofoten.....	21	8	13	8	11	-	1	-	-	
	Værøy.....	4	4	-	3	-	-	-	1	-	
	Flakstad ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Buksnes.....	10	6	4	6	4	-	-	-	-	
	Borge.....	9	4	5	4	5	-	-	-	-	
	Gimsøy.....	1	1	-	1	-	-	-	-	-	
	Vaagan.....	20	5	15	4	15	-	-	-	-	
	Hadsel.....	42	23	19	22	19	-	-	1	-	
	Sortland.....	19	10	9	9	9	-	-	1	-	
	Dverberg.....	22	7	15	7	15	-	-	-	-	

¹⁾ Ingen opgaver.

sendte uddrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1915.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1915.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
tuberkulose i						Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfe- kjertler.		urin- og kjensorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.				Kv.	Md.	Kv.	Md.
-	-	1	-	-	-	236	12	22	202	17	24	-	-
-	-	-	-	-	-	11	2	-	9	2	1	-	-
-	-	1	-	-	-	225	10	22	193	15	23	-	-
-	-	-	-	-	-	40	1	-	39	2	5	-	-
-	-	-	-	-	-	23	1	3	19	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	34	2	-	32	4	10	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	-	12	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	22	-	-	22	5	3	-	-
-	-	-	-	-	-	22	3	1	18	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	3	5	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	14	-	4	10	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	1	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	3	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	2	1	13	-	1	-	-
-	-	1	-	-	-	24	-	4	20	1	-	-	-
1	3	3	1	-	-	474	35	120	319	56	60	2	2
-	-	-	-	-	-	37	7	4	28	11	11	-	-
1	3	3	1	-	-	437	28	116	293	45	49	2	2
-	-	-	-	-	-	11	-	5	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	-	8	8	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	11	-	-	11	3	3	-	-
-	-	-	-	-	-	23	1	-	22	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	18	-	1	17	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	40	3	7	30	3	3	-	-
-	-	-	-	-	-	24	1	10	13	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	6	-	1	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	19	1	3	15	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	13	1	-	12	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	1	6	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
-	1	1	-	-	-	8	-	1	7	2	3	-	-
-	-	-	-	-	-	36	4	21	11	4	7	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	2	4	-	6	-	1
1	-	-	-	-	-	8	-	2	6	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	10	1	-	9	2	3	-	-
-	-	-	-	-	-	19	1	8	10	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	18	6	4	8	7	7	-	-
-	1	-	-	-	-	14	1	2	11	1	1	2	1
-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	29	10	9	10	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	21	-	3	18	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	2	-	-	-
-	-	1	-	-	-	11	-	-	11	6	7	-	-
-	-	-	-	-	-	53	1	19	33	13	8	-	-
-	-	-	-	-	-	16	3	5	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	1	7	10	2	2	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Tabel XV (forts.).		Tilfælde indført i								
Amt.	Lægedistrikter.	Ialt.			Derav var					
					aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
XIX.	Tromsø amt	324	159	165	148	161	3	-	5	2
	Byer	60	16	44	16	43	-	-	-	-
	Bygder	264	143	121	132	118	3	-	5	2
	Trondenes	39	18	21	15	21	-	-	1	-
	Kvæfjord	10	5	5	3	5	1	-	-	-
	Bjarkøy	4	3	1	3	1	-	-	-	-
	Ibbestad	41	21	20	21	20	-	-	-	-
	Salangen	32	15	17	15	17	-	-	-	-
	Tranøy	15	7	8	7	8	-	-	-	-
	Berg	6	5	1	4	1	1	-	-	-
	Lenvik	28	17	11	17	11	-	-	-	-
	Maalselven	11	4	7	4	7	-	-	-	-
	Bardu	15	5	10	4	9	1	-	-	-
	Balsfjord	7	5	2	5	2	-	-	-	-
	Tromsø stadslægedistrikt	46	12	34	12	33	-	-	-	-
	— lægedistrikt	18	8	10	7	10	-	-	1	-
	Lyngen	26	16	10	15	8	-	-	1	2
	Karlsøy	12	8	4	6	4	-	-	2	-
Skjervøy	14	10	4	10	4	-	-	-	-	
XX.	Finmarkens amt	181	84	97	83	92	-	2	1	-
	Byer	33	12	21	11	20	-	-	1	-
	Bygder	148	72	76	72	72	-	2	-	-
	Alten	3	1	2	1	1	-	-	-	-
	Talvik	8	2	6	2	4	-	2	-	-
	Loppen	2	2	-	2	-	-	-	-	-
	Hammerfest	24	9	15	9	15	-	-	-	-
	Maasø	6	3	3	3	3	-	-	-	-
	Kjelvik	9	6	3	6	3	-	-	-	-
	Kistrand	8	4	4	4	4	-	-	-	-
	Karasjok	9	3	6	3	6	-	-	-	-
	Lebesby	3	-	3	-	3	-	-	-	-
	Gamvik	8	3	5	3	5	-	-	-	-
	Tanen	13	8	5	8	5	-	-	-	-
	Vardø	33	14	19	13	18	-	-	1	-
	Vadsø	18	7	11	7	11	-	-	-	-
Sydvaranger	37	22	15	22	14	-	-	-	-	

XXXVII er en opgave over alder og kjøen for de i riket døde med kjendt døds-
aarsak. I tabel XXXVIII er anført dødsårsakerne i byerne og i tabel XXXIX
opgave over kjøen og alder for de i byerne døde.

Tallet paa **vaksinerte** i riket utgjorde ifølge embedslægerens indberetning
54 562 eller 90,1 pct. av middeltallet av levende fødte i 3-aaret 1913—1915.

Tabel XXVIII (side 69*) viser tallet paa vaksinerte i amterne og forholdet
til middeltallet av levende fødte i 3-aaret 1913—1915 for hvert amt.

Av de 26 ved instituttet podede kalver maatte én kasseres paa grund av
seborré og delvis itugnissede pustler med sekundær infektion.

Som følge av krigen har instituttet maattet præstere et betydelig ekstra-
arbeide, idet der til militære revakinationer er utsendt en mængde vaccine, like-
som man har maattet indrette sig paa at ha et betydelig reserveoplæg.

Ialt blev der høstet 739,10 gram, gjennemsnitlig 29,56 gram pr. kalv. —

sendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Protokollene 1915.						Tilfælde utgaat av protokollene 1915.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjemmet har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
Tuberkulose i						Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfekjertler.		urin- og kjønnsorganer.		huden.			flytning.	helbredelse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.				Kv.	Md.	Kv.	Md.
-	2	3	-	-	-	204	21	21	162	25	27	1	1
-	1	-	-	-	-	38	8	2	28	-	8	-	-
-	1	3	-	-	-	166	13	19	134	25	19	1	1
-	-	2	-	-	-	26	2	1	23	3	2	-	-
-	-	1	-	-	-	4	-	-	4	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	4	5	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	21	-	2	19	7	3	-	-
-	-	-	-	-	-	10	2	-	8	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	24	1	-	23	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	4	6	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	7	-	3	4	2	3	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	1	-	-
-	1	-	-	-	-	29	6	2	21	-	7	-	-
-	-	-	-	-	-	19	6	5	8	1	7	-	-
-	-	-	-	-	-	17	3	-	14	7	2	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	9	1	-	8	-	-	-	-
-	1	-	-	-	2	162	25	26	111	19	22	2	3
-	1	-	-	-	2	42	10	6	26	2	7	-	-
-	-	-	-	-	1	120	15	20	85	17	15	2	3
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	uopgitt	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	2	2	8	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	1	3	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	1	5	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	1	3	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	4	-	6	1	1	2	3
-	-	-	-	-	-	20	1	1	18	1	1	-	-
-	1	-	-	-	-	34	8	4	22	3	7	-	-
-	-	-	-	-	-	29	3	7	19	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	25	6	8	11	10	7	-	-

Der inkom i 1915 ialt 1 602 rekvisitioner paa 154 254 portioner vaccine, og der ekspedertes i 1 691 sendinger vaccine i 15 263 rør til 154 074 personer. — Om resultatene av podningen foreligger hittil beretning om 42 359 1ste gangs vaccinationer og 39 712 revaksinater med henholdsvis 95,8 pct. og 66,9 pct. anslag.

Om de militære revaksinater er der indberettet om positivt anslag hos 75,6 pct. 20 500 mand var blitt podet; 5 av disse hadde aldrig tidligere været vaksinert, og en av disse igjen var hverken døpt eller konfirmert.

Tabel XXIX gir opplysning om tallet paa utførte **retsmedicinske forretninger** i 1915 efter opgaver fra den retsmedicinske kommission.

Sykehus. Statsanstalter. Rikshospitalet i Kristiania, 3 stiftelser for spedalske (2 i Bergen og en i Strinden ved Trondhjem), 2 sanatorier for tuberkulose (1 ved Molde og 1 i Lyster), 3 militære sykehus (garnissonssykehuset i Kristiania, Karl Johansværns sykehus i Horten og det militære sykehus i

Dødeligheten av lungetuberkulose i de
Mortalité par la phthisie dans les départe

Tabel XVI.	1915.				Forhold av dødsfald		
	Opgivne dødsfald ved				til alle opgivne dødsfald ved sygdom i pct.		
	sygdom.	lunge- tuber- kulose.	epide- miske syg- domme.	ikke epide- miske syg- domme.	1913.	1914.	1915.
Riket	28580	4326	4906	23674	15,2	14,9	15,1
Byer	8998	1319	1831	7167	14,8	14,2	14,6
Bygder	19582	3007	3075	16507	15,4	15,3	15,4
Amter:							
1. Kristiania	2915	416	657	2258	15,2	13,9	14,3
2. Akershus	1550	238	229	1321	13,8	14,0	15,4
3. Smaalenene	1734	203	338	1396	12,7	10,3	11,7
4. Buskerud	1431	204	206	1225	12,3	12,6	14,3
5. Jarlsberg og Larvik	1210	134	184	1026	13,1	12,3	11,1
6. Hedemarken	1620	242	284	1336	13,6	13,6	14,9
7. Kristians	1449	157	216	1233	12,3	9,7	10,8
8. Bratsberg	1251	192	226	1025	13,6	16,6	15,3
9. Nedenes	1041	137	169	872	12,5	15,0	13,2
10. Lister og Mandal..	910	131	146	764	15,0	16,1	14,4
11. Stavanger	1687	242	337	1350	12,8	14,1	14,3
12. Søndre Bergenhus..	1609	190	284	1325	13,2	13,5	11,8
13. Bergen	1114	170	212	902	16,2	14,3	15,3
14. Nordre Bergenhus..	1015	175	107	908	14,1	16,8	17,2
15. Romsdal	1800	313	209	1591	16,3	16,8	17,4
16. Søndre Trondhjem..	2049	405	379	1670	22,0	18,4	19,8
17. Nordre —	1122	203	199	923	15,8	16,7	18,1
18. Nordland	1781	322	310	1471	20,3	20,3	18,1
19. Tromsø	784	132	128	656	18,7	18,6	16,8
20. Finmarken	508	120	86	422	20,7	18,9	23,6
Kristiania og Bergen	4029	586	869	3160	15,4	14,0	14,5
De øvrige byer	4969	733	962	4007	14,1	14,3	14,8

Fredrikstad). Under statens styre hører fremdeles vaarsildavgiftsfondets sykehus ved Haugesund og Florø, foruten 3 mindre sykehus, som kun brukes under fisket (Skudenes, Aakre og Kalvaag). Staten yder bidrag til kysthospitalerne for skrofuløse barn ved Fredriksværn og i Hageviken ved Bergen. Av amtssykehus findes et eller flere i de fleste amter, i det hele 17. I Tromsø stift tilhører

forskjellige amter for aarene 1913—1915.
ments pendant les années de 1913—1915.

av lungetuberkulose			Dødeligheten av lungetuberkulose (pro mille av folkemængden).						
til dødsfald av ikke epide- miske sygdomme i pct.			Efter lægernes opgaver.			Efter utregning av alle dødsfald (se teksten og kartet over lungetuberkulose).			
1913.	1914.	1915.	1913.	1914.	1915.	1913.	1914.	1915.	Gjennem- snitlig i treåret 1913—1915.
18,4	18,2	18,3	1,74	1,76	1,75	2,01	2,01	2,02	2,01
18,7	18,1	18,4	1,78	1,77	1,75	1,96	1,94	1,92	1,94
18,3	18,2	18,2	1,73	1,75	1,75	2,03	2,04	2,07	2,05
19,6	18,4	18,4	1,86	1,73	1,64	2,06	1,93	1,84	1,94
16,3	16,8	18,0	1,52	1,66	1,70	1,59	1,68	1,73	1,67
15,9	13,3	14,5	1,43	1,19	1,28	1,59	1,27	1,40	1,42
15,0	15,7	16,7	1,36	1,46	1,57	1,50	1,58	1,74	1,61
15,8	15,2	13,1	1,63	1,43	1,25	1,82	1,68	1,42	1,64
15,8	16,2	18,1	1,44	1,53	1,73	1,59	1,70	1,98	1,76
14,4	11,2	12,7	1,25	1,05	1,27	1,43	1,17	1,38	1,33
16,9	20,1	18,7	1,49	1,78	1,68	1,78	2,11	1,98	1,96
14,9	17,4	15,7	1,66	1,89	1,91	1,92	2,17	2,07	2,05
17,6	18,4	17,1	1,79	2,04	1,66	2,10	2,40	2,07	2,19
17,1	17,6	17,9	1,38	1,51	1,65	1,71	1,88	1,91	1,83
16,8	16,5	14,3	1,53	1,53	1,40	1,85	1,87	1,67	1,79
20,1	17,3	18,8	2,00	1,94	1,92	2,08	1,97	1,99	2,01
17,0	19,2	19,3	1,66	1,96	1,97	2,01	2,34	2,38	2,44
18,7	19,4	19,7	2,03	2,13	2,10	2,21	2,33	2,26	2,27
26,1	22,2	24,3	2,93	2,47	2,60	3,23	2,75	3,06	3,01
18,4	19,7	22,0	1,83	2,10	2,34	2,22	2,51	2,80	2,51
23,3	24,1	21,9	1,97	2,18	1,91	2,49	2,66	2,41	2,52
22,5	23,5	20,1	1,90	1,97	1,55	2,53	2,52	2,13	2,40
28,0	25,7	28,4	2,44	2,22	2,82	3,56	3,88	4,22	3,72
19,7	18,1	18,5	1,89	1,78	1,72	2,06	1,94	1,88	1,96
17,8	18,0	18,3	1,68	1,76	1,79	1,88	1,95	1,95	1,93

disse vedkommende amters medicinalfond; under dette hører desuten en del mindre sykehus, av hvilke de fleste alene er aapne i fisketiden. I de fleste byer og enkelte landdistrikter findes kommunale sykehus tildels i forbindelse med epidemilasaretter. Av andre sykehus kan videre nævnes diakonisseanstaltens og diakonhjemmets samt Vor Frue hospital (katolsk) i eller ved Kristiania, flere private

Antallet av syke, som behandles for lungetuberkulose

Le nombre des malades, souffrant de tuberculose pulmonaire,

Tabel XVII. Amter.	Tilbakeleggende fra det forrige aar.			Indkomne.			Tilsammen behandlede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Kristiania:									
Bellevue pleiehjem (kun for kvinder)	35	-	35	64	-	64	99	-	99
Akershus amt:									
Grefsen folkesanatorium	111	52	59	343	157	186	454	209	245
— nye sanatorium (Dr. Mjøen)	60	28	32	163	75	88	223	103	120
N.K.S. pleiehjem, Haugen pr. Grorud	19	-	19	36	-	36	55	-	55
Fru Marie Plahtes Minde	17	6	11	24	4	20	41	10	31
Glittre sanatorium	52	27	25	142	66	76	194	93	101
Jesseim tberkulosehjem	20	10	10	20	12	8	40	22	18
Nes —	5	1	4	9	3	6	14	4	10
Smaalenenes amt.									
Mysen tuberkulosehjem	20	10	10	39	21	18	59	31	28
Buskerud amt:									
Drammen tuberkulosehjem	23	uopgit		40	uopgit		63	uopgit	
Røken kommunale sykehus	10	5	5	11	6	5	21	11	10
Gifstad tuberkulosehjem i Lier	20	8	12	34	14	20	54	22	32
Modum — paa Brevik	19	12	7	37	16	21	56	28	28
Trøgstad —	29	18	11	35	15	20	64	33	31
Jarlsberg og Larvik amt:									
Tønsberg tuberkulosehjem ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sem — ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hedemarkens amt:									
Eidskogen tuberkulosehjem	4	3	1	15	8	7	19	11	8
Løiten sykehjem	13	5	8	5	1	4	18	6	12
Finsal —	8	3	5	46	24	22	54	27	27
Furnes —	5	2	3	5	4	1	10	6	4
Valseth —	4	3	1	5	1	4	9	4	5
Elverum tuberkulosehjem	20	12	8	11	10	1	31	22	9
Storelvedalens —	5	3	2	14	10	4	19	13	6
Mesnaliens kursted for brystsvake	37	19	18	78	32	46	115	51	64
Trysil tuberkulosehjem	4	2	2	5	4	1	9	6	3
Kristians amt:									
Søndre Lands tuberkulosehjem ²⁾	-	-	-	20	7	13	20	7	13
Granheim sanatorium	35	17	18	92	57	35	127	74	53
Kornhaug —	28	16	12	74	36	38	102	52	50
Bratsberg amt:									
Høgaas tuberkulosehjem	20	16	4	19	13	6	39	29	10
Furulund —	21	13	8	31	12	19	52	25	27
Solbakken —	15	11	4	31	13	18	46	24	22
Granlien —	15	6	9	19	10	9	34	16	18
Nedenes amt:									
Egra tuberkulosehjem	20	10	10	20	10	10	40	20	20

¹⁾ Der har ikke lykkedes at erholde opgave fra vedkommende læge. ²⁾ Aapnet 10de

paa nedenfor anførte sanatorier og pleiehjem i 1915.
 traités aux sanatoriums et hôpitaux speciaux.

U t g a a t.						Tilbake­liggende ved aarets slutning.			Gjennem­snitlig daglig belæg.	Kurpenger pr. dag. Kr.	Antal syke­pladser ialt.
Levende.			Døde.			Tils.	Md.	Kv.			
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.				Tils.	Md.	Kv.
27	-	27	31	-	31	41	-	41	40	1,60	40
336	152	184	3	2	1	115	55	60	116,24	3,10	118
157	74	83	4	2	2	62	27	35	62	3,33	63
35	-	35	4	-	4	16	-	16	21—23	2,50	21—23
18	3	15	12	7	5	11	2	9	16	2,66	18
139	68	71	2	1	1	53	24	29	52,7	3,50	53
13	7	6	8	5	3	19	10	9	19,56	2,00—2,50	20
4	1	3	4	1	3	6	2	4	7,5	1,80	10
19	9	10	20	7	13	20	15	5	19,4	2,00—2,25	20
31	uopgit		8	uopgit		24	uopgit		25	2,50	25 à 26
5	1	4	4	2	2	12	8	4	ca 11	2,50	14
26	11	15	9	2	7	19	9	10	20	2,00—2,33	20
30	23	17	5	4	1	21	11	10	20	2,17	22
26	11	15	12	5	7	26	17	9	28 à 29	1,80—2,75	34 à 38
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	4	2	6	3	3	7	4	3	7	1,50	11
1	-	1	7	2	5	10	4	6	12	2,50	13
34	17	17	2	4	5	11	6	5	16	2,50—3,00	17 à 19
-	-	-	8	4	4	2	2	-	4,8	2,00	ca. 6
3	1	2	3	-	3	3	3	-	6	2,50	12
3	3	-	9	5	4	19	14	5	17	1,80	18 à 20
5	2	3	6	4	2	8	7	1	10,7	2,00—2,50	20
74	28	46	1	1	-	40	22	18	33,9	5,00—8,00	38
3	2	1	2	2	-	4	2	2	5	1,50	5
7	2	5	1	1	-	12	4	8	9,4	2,25	13
89	51	38	2	2	-	86	21	15	38,9	4,66—5,00	42
40	23	17	2	-	2	60	29	31	32,6	4,50—5,00	33
14	11	3	5	4	1	21	14	7	uopgit	2,25—2,50	22
22	13	9	10	2	8	20	10	10	19,73	2,50—2,75	21
19	10	9	14	9	5	13	5	8	16,79	2,50	15—17
10	5	5	8	3	5	16	8	8	13	2,75	16
10	5	5	8	1	7	22	14	8	20,1	1,85	25

august 1915.

Antallet av syke, som behandles for lungetuberkulose

Tabel XVII (forts.). Amtet.	Tilbakeleggende fra det forrige aar.			Indkomne.			Tilsammen behandlede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Lister og Mandal amt:									
Solvang tuberkulosehjem	30	19	11	50	20	30	80	39	41
Solhøgda — ¹⁾	-	-	-	20	9	11	20	9	11
Stavanger amt:									
Nerstrand tuberkulosehjem ²⁾	-	-	-	5	2	3	5	2	3
Førre —	17	8	9	15	6	9	32	14	18
Søndre Bergenhus amt:									
Ekely tuberkulosehjem ³⁾ (pr. Valen)	-	-	-	40	21	19	40	21	19
Fagerlid —	13	3	10	13	3	10	26	6	20
Bjørkeli —	22	11	11	11	4	7	33	15	18
Nordre Bergenhus amt:									
Lærdal	5	2	3	9	4	5	14	6	8
Lyster sanatorium	103	56	47	359	183	176	462	240	222
Askvold tuberkulosehjem	10	7	3	9	5	4	19	12	7
Romsdals amt:									
Volden tuberkulosehjem	11	6	5	12	4	8	23	10	13
Reknes sanatorium	66	36	30	262	144	118	328	180	148
Vestnes tuberkulosehjem	16	4	12	19	8	11	35	12	23
Vonheim — i Tingvold.	20	9	11	51	21	30	71	30	41
Søndre Trondhjems amt:									
Opdal sykehjem ⁴⁾	-	-	-	17	6	11	17	6	11
Røros tuberkulosehjem	8	3	5	12	7	5	20	10	10
Melhus — ⁵⁾	-	-	-	17	6	11	17	6	11
Orkedalens sykehjem	14	6	8	24	18	6	38	24	14
Meldalens —	14	8	6	17	9	8	31	17	14
Nordre Trondhjems amt:									
Hegre tuberkulosehjem	13	3	10	21	10	11	34	13	21
Værdalen —	18	7	11	28	12	16	46	19	27
Stenkjær —	11	6	5	10	4	6	21	10	11
Namsos —	9	2	7	15	6	9	24	8	16
Nordlands amt:									
Vefsen tuberkulosehjem ⁶⁾	-	-	-	7	5	2	7	5	2
Fauske — (Røvik)	27	15	12	30	15	15	57	30	27
Narvik —	34	13	21	24	13	11	58	26	32
Vaagan —	-	-	-	27	14	13	27	14	13
Hadsel —	17	8	9	22	13	9	39	21	18
Sortland —	13	5	8	15	7	8	28	12	16
Tromsø amt:									
Ibbestad tuberkulosehjem	10	6	4	15	10	5	25	16	9
Tromsø —	22	8	14	47	15	32	69	23	46
Lyngen —	7	4	3	10	8	2	17	12	5
Finmarkens amt:									
Tanagaard tuberkulosehjem	19	13	6	16	6	10	35	19	16

¹⁾ Aapnet 20de mai 1915. ²⁾ Aapnet 1ste august 1915, men den første patient kunde 1915. ⁴⁾ Aapnet 23de januar 1915. ⁵⁾ Aapnet 19de oktober 1915. ⁶⁾ Den første patient kom

paa nedenfor anførte sanatorier og pleiehjem i 1915.

Utgaaat.						Tilbakeiggende ved aarets slutning.			Gjennem- snitlig daglig belæg.	Kurpenger pr. dag. Kr.	Antal syke- pladser ialt.
Levende.			Døde.			Tils.	Md.	Kv.			
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.			
45	20	25	7	6	1	28	13	15	25,72	2,00—2,40	35
7	3	4	5	3	2	8	3	5	11	2,00	16 à 17
-	-	-	1	-	1	4	2	2	-	1,65	14
16	6	10	4	-	4	12	8	4	15	2,00—2,50	18
20	11	9	3	2	1	17	8	9	14,1	2,20	21
6	1	5	6	2	4	14	3	11	13,44	2,20—2,50	14
10	5	5	6	4	2	17	6	11	uopgit	1,20—2,00	ca. 20
4	2	2	4	2	2	6	2	4	6	1,50—2,00	9
352	?	?	2	?	?	108	57	51	107,8	-	-
8	6	2	6	4	2	5	2	3	7,23	1,50—2,00	10
5	2	3	6	2	4	12	6	6	10,9	uopgit	10 à 12
262	143	119	1	1	-	65	36	29	66,6	-	-
10	3	7	11	3	8	14	6	8	17,25	2,00—2,25	21
32	15	17	8	3	5	31	12	19	uopgit	1,75—2,00	35
9	2	7	1	-	1	7	4	3	6	1,50	7 à 8
7	6	1	7	3	4	6	1	5	8,2	1,75	12
1	-	1	2	1	1	14	5	9	13,3	2,00	18
11	4	7	9	8	1	18	12	6	18	1,75	16
7	4	3	5	3	2	19	10	9	14,4	1,50—1,75	19
13	6	7	10	2	8	11	5	6	12,5	1,50—2,30	13
8	3	5	21	8	13	17	8	9	17,25	1,90	17
3	2	1	10	3	7	8	5	3	10,24	1,50	10 à 11
4	-	4	11	3	8	9	5	4	8,4	1,50—2,30	9
-	-	-	-	-	-	7	5	2	4,6	2,50	14
18	11	7	14	7	7	25	12	13	26 à 27	2,00	29
21	10	11	11	6	5	26	10	16	32	2,50	34
6	4	2	7	4	3	14	6	8	17	2,50	19
15	9	6	11	5	6	13	7	6	uopgit	1,80—2,00	18
9	3	6	4	2	2	15	7	8	13,5	1,80	14
3	2	1	12	8	4	10	6	4	10	1,30—1,40	10
27	9	18	13	6	7	29	8	21	25,8	2,00	29
2	2	-	8	7	1	7	3	4	8	1,50	14
11	6	5	9	5	4	15	8	7	16,9	1,20	18

først mottas 3dje november 1915, da anlægget ikke var helt færdigt.
ind 26de oktober 1915.

*) Aapnet 22de februar

Antallet av sindssyke forpleiet med statsbidrag efter lov av
og kom-

Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'état
de l'état et des

Tabel XVIII.		Antal sindssyke.		Utgifter. Kr.
	Amter.	Ialt.	Derav paa asyl.	
I.	Kristiania.....	924	645	235 595,04
II.	Akershus amt.....	291	227	152 081,47
	Byer	4	3	2 289,76
	Bygder.....	287	224	149 791,71
III.	Smaalenenes amt.....	340	225	161 844,91
	Byer.....	104	67	50 684,75
	Bygder.....	236	158	111 160,16
IV.	Buskerud amt.....	293	92	116 746,51
	Byer	86	31	37 852,10
	Bygder.....	207	61	78 894,41
V.	Jarlsberg og Larvik amt	343	109	131 607,71
	Byer	108	25	38 062,13
	Bygder.....	235	84	93 545,58
VI.	Hedemarkens amt.....	407	230	176 718,12
	Byer	18	10	8 007,77
	Bygder.....	389	220	168 710,35
VII.	Kristians amt	270	209	126 010,26
	Byer	18	12	7 112,16
	Bygder.....	252	197	118 898,10
VIII.	Bratsberg amt.....	474	215	167 213,80
	Byer	82	30	30 104,30
	Bygder.....	392	185	137 109,50
IX.	Nedenes amt	323	137	74 105,35
	Byer	102	42	40 445,87
	Bygder.....	221	95	33 659,48
X.	Lister og Mandal amt...	376	203	170 322,18
	Byer	90	53	41 085,24
	Bygder.....	286	150	129 236,94

27/6 1891 og de samlede udgifter ved deres forpleining for stat muner.

d'après la loi du 27/6 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

	Amter.	Antal sindssyke.		Utgifter. Kr.
		Ialt.	Derav paa asyl.	
XI.	Stavanger amt.....	503	234	194 698,55
	Byer	203	106	79 116,00
	Bygder.....	300	128	115 582,55
XII.	Søndre Bergenhus amt..	420	249	157 623,28
XIII.	Bergen	341	271	158 993,38
XIV.	Nordre Bergenhus amt..	231	96	85 457,06
	By	-	-	-
	Bygder	231	96	85 457,06
XV.	Romsdals amt.....	353	192	157 204,96
	Byer	96	59	39 688,29
	Bygder.....	257	133	117 516,67
XVI.	Søndre Trondhjems amt	442	246	164 221,64
	By	168	108	67 207,69
	Bygder.....	274	138	97 013,95
XVII.	Nordre Trondhjems amt	246	96	87 296,29
	Byer.....	23	10	9 358,23
	Bygder	223	86	77 938,06
XVIII.	Nordlands amt.....	359	197	136 305,84
	Byer	29	19	10 749,12
	Bygder.....	330	178	125 556,72
XIX.	Tromsø amt	218	123	87 148,24
	Byer	26	21	13 167,95
	Bygder.....	192	102	73 980,29
XX.	Finmarkens amt.....	129	74	52 968,01
	Byer	31	21	13 271,45
	Bygder.....	98	53	39 696,56
	I hele riket	7 283	4 070	3 094 162,60
	Byer	2 453	1 533	1 182 791,23
	Bygder.....	4 830	2 537	1 911 371,37

Utdrag av jormødrenes bøker.
Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XIX.	Barsekvinder.							Barn.								
	Sum.	Derav:						Sum.	Derav:							
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgit.	Gifte.	Ugifte.	Uopgit.		Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgit.	Levende.		Dødfødte.		Uopgit.
												Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Riket	53537 ¹⁾	13005	40379	153	49724	3757	56	54331	28059	26268	4	26078	24567	1029	809	1848
Byer	17544	4992	12502	50	15769	1773	2	17782	9112	8670	-	8161	7808	347	294	1172
Bygder	35993	8013	27877	103	33955	1984	54	36549	18947	17598	4	17917	16759	682	515	676
Amter:																
1. Kristiania	5577	2008	3569	-	4708	869	-	5653	2892	2761	-	2769	2644	123	117	-
2. Akershus	2918	655	2263	-	2761	157	-	2963	1534	1429	-	1448	1345	55	50	65
3. Smaalenene	3681	787	2846	48	3472	209	-	3734	1936	1798	-	1861	1745	75	50	3
4. Buskerud	3107	787	2320	-	2969	138	-	3148	1596	1552	-	1498	1495	58	42	55
5. Jarlsberg og Larvik	2640	631	2009	-	2497	143	-	2684	1374	1310	-	1324	1265	47	43	5
6. Hedemarken	3436	771	2665	-	3166	270	-	3487	1771	1716	-	1702	1674	68	43	-
7. Kristians	2305	532	1736	37	2178	120	7	2346	1206	1140	-	1162	1089	43	42	10
8. Bratsberg	2378	605	1770	3	2252	124	2	2415	1262	1153	-	1216	1121	46	32	-
9. Nedenes	1484	299	1185	-	1437	47	-	1501	818	683	-	780	664	37	20	-
10. Lister og Mandal	1526	309	1217	-	1486	40	-	1547	805	742	-	778	723	27	19	-
11. Stavanger	3838	813	3015	10	3711	127	-	3894	2042	1852	-	1383	1238	48	41 ²⁾	1184
12. Søndre Bergenhus	3030	577	2443	10	2953	67	10	3074	1656	1418	-	1611	1384	43	32	4
13. Bergen ³⁾	1990	540	1450	-	1842	148	-	2012	995	1017	-	964	985	31	32	-
14. Nordre Bergenhus	1556	329	1227	-	1483	60	13	1583	811	771	1	711	701	27	16	128
15. Romsdal	3367	744	2623	-	3180	187	-	3422	1800	1622	-	1734	1564	64	57	3
16. Søndre Trondhjem ⁴⁾	3685	947	2715	23	3242	426	17	3748	1907	1841	-	1669	1625	85	62	307
17. Nordre —	1724 ⁵⁾	404	1320	-	1582	138	4	1748	895	853	-	853	826	42	27	-
18. Nordland	2764	685	2069	10	2495	269	-	2804	1430	1371	3	1350	1283	46	41	84
19. Tromsø	1646	384	1262	-	1510	133	3	1662	853	809	-	814	784	39	25	-
20. Finnmarken	885	198	675	12	800	85	-	906	476	430	-	451	412	25	18	-

¹⁾ Av disse fødte én en blæremola og 2 aborterte i 3dje maaned paa et sykehus. ²⁾ Av disse var 1166 levende og 38 dødfødte, men kjøen ikke opgit; alle fra Stavanger by. ³⁾ Opgaver fra fødselsstiftelsen medtat. ⁴⁾ Opgave fra fødselsstiftelsen i Trondhjem medtat. ⁵⁾ Av disse var 296 levende og 11 dødfødte; kjøen ikke opgit.

Utdrag av jormødrenes bøker.
Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XIX (forts.).	Barn (forts.).																Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.	
	Fosterleier:					Fødselen fuldendt ved				Av fostrene var:									
	Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæte- eller fotleie.	Tverleie.	Andet eller uopgitt leie.	tang.	vending.	uttrekning.	efterbyrdsoperationer.	Aborter (født i 5te, 6te og 7de kalendermaaned).		Ufuldbaarne (født i 8de kalendermaaned).		Fuldbaarne (født efter 8de kalendermaaned).		Uopgit.			
										Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.				
Riket	51160	230	1641	232	1068	194	131	265	310	236	202	554	460	25917	24414	2548	779	9	
Byer	16918	49	642	62	111	-	12	48	20	108	93	194	168	8085	7750	1384	236	1	
Bygder	34242	181	999	170	957	194	119	217	290	128	109	360	292	17832	16664	1164	543	8	
Amter:																			
1. Kristiania	5337	24	242	18	32	-	-	-	-	39	35	92	83	2761	2643	-	76	-	
2. Akershus	2757	19	72	15	100	16	10	12	17	19	16	35	36	1478	1377	2	45	-	
3. Smaalenene	3559	15	107	21	32	26	11	21	18	22	15	51	37	1863	1746	-	51	1	
4. Buskerud	2966	16	95	11	60	14	9	13	14	21	13	37	22	1536	1516	3	39	1	
5. Jarlsberg og Larvik	2562	10	71	10	31	46	7	7	10	10	6	25	13	1339	1291	-	44	-	
6. Hedemarken	3297	11	86	10	83	-	8	15	23	15	12	32	30	1724	1674	-	49	1	
7. Kristians	2081	8	60	8	189	1	5	14	22	7	3	23	18	1094	1058	143	41	-	
8. Bratsberg	2334	10	46	7	18	21	4	10	11	11	9	27	21	1077	1008	262	37	-	
9. Nedenes	1428	2	57	8	6	2	3	10	10	5	7	20	8	793	668	-	17	-	
10. Lister og Mandal	1481	4	47	7	8	1	3	7	13	5	8	14	15	786	719	-	19	1	
11. Stavanger	3645	20	135	17	77	4	5	33	27	9	4	10	12	1421	1272 ¹⁾	1166	54	1	
12. Søndre Bergenhus	2851	9	98	21	95	11	14	23	19	6	8	27	16	1603	1388	26	44	-	
13. Bergen ³⁾	1936	-	54	9	13	-	2	2	2	10	13	12	6	973	998	-	22	-	
14. Nordre Bergenhus	1451	11	52	8	61	5	8	22	23	2	3	15	9	722	704	128	27	-	
15. Romsdal	3232	19	79	12	80	13	8	14	17	11	14	22	27	1735	1556	57	53	1	
16. Søndre Trondhjem ⁴⁾	3521	9	151	12	55	4	9	6	8	21	15	43	41	1613	1552 ²⁾	463	63	-	
17. Nordre —	1668	9	45	15	11	2	3	7	7	2	3	25	24	868	826	-	27	-	
18. Nordland	2646	22	77	15	44	21	14	34	41	9	12	24	21	1362	1305	71	38	1	
19. Tromsø	1562	6	39	2	53	5	3	4	6	4	4	12	14	709	692	227	14	1	
20. Finmarken	846	6	28	6	20	2	5	11	22	8	2	8	7	460	421	-	19	1	

¹⁾ Blandt disse var 11 aborter, 24 ufuldbaarne og 1131 fuldbaarne, men kjøen ikke opgit; alle fra Stavanger by. ²⁾ Av disse var 3 aborter, 13 ufuldbaarne og 291 fuldbaarne, men kjøen ikke opgit. ³⁾ Opgaver fra fødselsstiftelsen medtat. ⁴⁾ Oppgave fra fødselsstiftelsen i Trondhjem medtat.

Av lægerne utførte
Opérations obstétricales

Tabel XX.					
	Barsel- kvinder.	Opera- tioner.	Forhold i pct.	Tangfor- løsning.	Vending.
Riket	59268	2802	4,7	2107	217
Amter:					
1. Kristiania	5293	711	13,4	509	44
2. Akershus	2979	86	2,9	69	8
3. Smaalenene	3721	355	9,5	290	22
4. Buskerud	3206	93	2,9	80	2
5. Jarlsberg og Larvik	2647	108	4,1	87	7
6. Hedemarken	3585	119	3,3	104	6
7. Kristians	2927	96	3,3	78	8
8. Bratsberg	2659	88	3,3	70	8
9. Nedenes	1566	56	3,6	40	5
10. Lister og Mandal	1688	53	3,1	39	7
11. Stavanger	4079	220	5,4	158	25
12. Søndre Bergenhus	3411	77	2,3	58	6
13. Bergen	2044	200	9,8	132	23
14. Nordre Bergenhus	1882	42	2,2	30	5
15. Romsdal	3447	105	3,0	84	4
16. Søndre Trondhjem	4086	134	3,3	93	16
17. Nordre —	1984	66	3,3	49	7
18. Nordland	4269	109	2,6	82	9
19. Tromsø	2400	52	2,2	38	1
20. Finmarken	1395	32	2,3	17	4

¹⁾ Derav 5 vaginalt. ²⁾ Derav 1 vaginalt. ³⁾ Som indikation er opgit lungetuberkulose uteri 2, hyperemesis 2 og 1 for hver av de følgende: Tumor ovarii, trangt bækken, hjertefeil,

klinikker i Kristiania, Bergen og andre byer og nogen av den katolske mission oprettede mindre sykehus. Ved landsfængslerne er indrettet sykeavdelinger, og ved forskjellige fattighus, et par bergverk etc. findes større eller mindre sykelokaler.

Om tallet paa de paa sykehus behandlede syke se tabel XXXV (side 86* og fig.).

Der var 3 **fødselsstiftelser** i virksomhet, 1 i Kristiania og 1 i Bergen, begge tilhørende staten og begge forbundet med jormorskoler. Desuten 1 i Trondhjem («Erik Dahls stiftelse»). Til kvindekliniken i Kristiania er knyttet en avdeling for kvindesygdomme.

Tallet paa **sindssykeasyler** var ved aarets utgang 21, nemlig 4 stats.

obstetriciske operationer.
faites par les médecins.

Ut-trækning.	Partus præmaturus artificialis.	Keiser-snit. Hysterotomia vaginalis.	Laparotomi.	Hebostotomi.	Perforation. Craniotomi.	Embryotomi. Decapitation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus. ³⁾
161	45	25	1	2	34	3	177	30
49	19	¹⁾ 19	1	2	6	-	52	10
1	-	-	-	-	1	-	7	1
17	8	-	-	-	2	-	14	2
4	-	-	-	-	2	-	5	-
5	-	-	-	-	-	-	5	4
4	-	-	-	-	3	-	2	-
3	-	-	-	-	1	-	6	-
1	1	-	-	-	1	1	6	-
4	-	-	-	-	-	-	6	1
1	-	-	-	-	1	-	5	-
17	-	-	-	-	3	-	13	4
8	-	-	-	-	-	-	5	-
16	10	1	-	-	3	-	14	1
2	-	-	-	-	1	-	4	-
7	1	-	-	-	2	2	5	-
5	4	²⁾ 2	-	-	1	-	12	1
2	-	-	-	-	1	-	7	-
9	-	-	-	-	5	-	-	4
4	1	3	-	-	-	-	2	3
2	1	-	-	-	1	-	7	-

i 9 tilfælde, barselskrampe (albuminuri) 3, nefrit 3, blødning 3, nervøs depression etc. 3, myoma malaria og dødt foster.

asyler, 2 til milde stiftelser knyttede asyler, 12 kommunale og amtskommunale asyler, 3 private asyler og kriminalasylet i Trondhjem.

Med hensyn til sundhetstilstanden ved rikets **landsfængsler** henvises til den trykte beretning om disse.

Riket var delt i 250 lægedistrikter, hvorav 7 stadsfysikater og 14 stadslægedistrikter. Desuten i Finmarkens amt en distriktslægestilling uten fast distrikt.

Medicinalpersonale. 25 læger utgik i aarets løp fra universitetet. Ifølge den officielle lægefertegnelse for 1915 og dennes tillæg var tallet paa autoriserte læger ved aarets utgang 1304, hvorav 50 kvindelige. 77 var bosat i utlandet. For 1152 kjendtes opholdsstedet; 659 eller 59,8 pct. bodde i byerne

Obstetriske operationers utfald for mødre og barn.
Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Operation.	Samlet antal operationer.	Mødre ¹⁾ .				Barn.			
		Utfaldet er opgit for	Derav døde ²⁾ .	Forhold i pct.		Utfaldet er opgit for	Derav var dødfødte.	Forhold i pct.	
				i 1914.	i 1915.			i 1914.	i 1915.
Tangforløsning	2107	2068	11	0,8	0,5	2095	117	4,7	5,6
Vending	217	213	11	5,2	5,2	217	71	40,1	32,7
Utrækning ved bækkenendeleie	161	158	1	1,6	0,6	161	37	24,1	23,0
Partus præmaturus artificialis	44	44	2	-	4,5	44	14	18,2	31,8
Keisersnit	25	25	7	20,0	28,0	25	10	30,0	40,0
Laparotomi	1	1	-	-	-	1	-	-	-
Hebosteotomi	2	2	-	-	-	2	1	-	-
Perforation; kraniotomi	34	34	1	9,1	2,9	-	-	-	-
Embryotomi; decapitation	3	3	-	8,3	-	-	-	-	-
Abortus provocatus	30	36	-	-	-	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation	177	177	1	3,3	0,6	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge tvillinger er forløst ved kunsthjælp, er utfaldet for moren som regel opført ved den paa 2den tvilling utførte operation. (Se tabel XXI). ²⁾ Dødsaaarsakerne sees av tabel X.

og 474 eller 40,2 pct. i bygderne. For 75 var opholdsstedet ikke opgit. Av de i utlandet bosatte var 10 i forskjellige land i Europa, 55 i Nord-Amerika, 1 i Argentina, 5 i Afrika, 5 i Asien (Kina) og 1 i Australien.

Av de her i landet bosatte var ifølge lægefotegnelsen og statskalenderen 16 professorer, 2 prosektorer, den ene tillike sekretær ved det medicinske fakultet og 3 amanuenser ved universitetet; 1 var medicinaldirektør, 1 kontorchef og 3 sekretærer i medicinaldirektoratet; 1 epidemi- og karantænelæge; 1 direktør for det civile veterinærvæsen; 7 stadsfysici, 14 stadslæger, 230 distriktslæger¹⁾; 4 var direktører og 4 reservelæger ved statens sindssykeasyler; 1 læge ved kriminalasylet (tillike bestyrer av kommunalt sindssykeasyl), 17 læger ved kommunale eller private sindssykeasyler og 1 bestyrer ved Ørje kursted for alkoholister; 4 var direktører for tuberkulosesanatorier og 2 læger ved de 2 kysthospitaler for skrofuløse barn. Ved Rikshospitalet var 1 direktør, 9 overlæger, 9 reservelæger og 6 assistenter ved enkelte hospitalsavdelinger og det patologisk-anatomiske institut, 1 bestyrer av Røntgeninstitutet. 1 overlæge for den tuberkuløse sygdom, 1 overlæge for den spedalske sygdom og 2 læger ved stiftelser for spedalske. 2 overlæger og 2 reservelæger ved de 2 fødselsstiftelser; 3 var læger ved landsfængsler og ca. 60 ved amtssykehus, kommunale eller andre sykehus (deriblandt flere distriktslæger); 1 var direktør for Kristiania bys sykehus,

¹⁾ Ved fotegnensens utgivelse var endel distriktslægeembeder ubesat.

Tvillingfødsler med kunstig forløsning A) av begge tvillinger, B) av en tvilling. Trillingfødsler.

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux.

Operation. ¹⁾	Utfaldet for							
	mødre.		1ste tvilling.		2den tvilling.		uopgit hvilken tvilling.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.
A. Begge tvillinger.								
Tang paa begge tvillinger	11	1	11	-	10	1	1	1
Tang paa første, vending paa anden tvilling.....	13	-	12	1	13	-	-	-
Tang paa første, uttrækning paa anden tvilling	8	-	6	2	8	-	-	-
Vending paa begge tvillinger.....	2	-	1	1	1	1	-	-
Uttrækning paa første, tang paa anden tvilling	1	-	1	-	1	-	-	-
Uttrækning paa første, vending paa anden tvilling	2	-	2	-	2	-	-	-
Tilsammen	37	1	33	4	35	2	1	1
	38		37		37		2	
B. En av tvillingerne.								
Tang	7	-	-	2	4	1	-	-
Vending.....	7	1	1	-	6	2	-	-
Uttrækning	9	-	-	-	3	5	-	-
Tilsammen	23	1	1	2	13	8	-	-
	24		24					

Anm. Ved en trillingfødsel blev den tredje trilling forløst levende ved vending.

¹⁾ Ved kvindekliniken forekom 25 tvillingfødsler. Av førstetvillingerne blev 3 forløst ved tang, 1 ved vending og 1 ved uttrækning; av andentvillingerne 4 ved tang og 4 ved vending.

2 var sundhedsinspektører, og 18 er opført som by- eller kommunelæger i byerne. 20 indehadde stillinger som amtslæger, henvend 80 andre læger end embedslæger var ordførere i helseraad

I armeens sanitet var der 1 sanitetsoberst, 1 oberstløjtnant, 6 majorer, 37 kaptener og 10 faste premierløjtnanter.

I marinens sanitet var der 1 kommandørkaptein, 7 kaptener og 5 premierløjtnanter.

Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer.

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par opération césarienne, F) par laparotomi, G) par hebostéotomi, H) par perforation, J) par embryotomi, K) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes.

Tabel XXIII. Indikation.	Ialt udførte operationer.	Mødre			Barn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgitt utfald.
A. Tangforløsning.							
Risvækkelse, langsom fremgang etc.	1640	1609	2	-	1584	51	5
Trangt bækken	141	140	1	-	126	15	-
Barselskrampe (truende barselskr.; albuminuri)	47	39	5	-	33	14	-
Placenta prævia og blødning	9	9	-	-	6	3	-
Ueftergivelige fødselsdele	54	54	-	-	53	1	-
Truende livmorbristing	1	1	-	-	-	1	-
Blødning	4	4	-	-	3	1	-
Feber; temperaturstigning under fødselen	5	5	-	-	4	1	-
Tumor i livmoren	1	1	-	-	-	1	-
Fare for moren (sygdom etc.)	21	18	3	-	18	3	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	49	49	-	-	46	3	-
Skakt isseleie	1	1	-	-	1	-	-
Ansigtsleie	12	11	-	-	10	2	-
Dyp tverstand	11	11	-	-	8	3	-
Stort foster, — hode	3	3	-	-	2	1	-
Fremfald av navlesnor	7	7	-	-	4	3	-
Hydramnion	4	4	-	-	3	1	-
Fare for fosteret (daarlige fosterlyd)	77	77	-	-	69	8	-
Dødt foster	2	2	-	-	-	2	-
Forskjellige andre indikationer	4	4	-	-	2	2	-
Uopgitt indikation	14	8	-	6	7	1	6
Tilsammen	2107	2057	11	6	1979	117	11
		2074			2107		
B. Vending.							
Risvækkelse etc.	26	24	-	-	22	4	-
Trangt bækken	21	21	-	-	17	4	-
Barselskrampe etc.	6	5	1	-	3	3	-
Placenta prævia og blødning	44	37	6	-	23	21	-
Blødning	5	4	1	-	3	2	-
Skakt hodeleie	2	2	-	-	2	-	-
Tverleie	91	88	2	-	62	29	-

Tabel XXIII (forts.). Indikation.	Ialt udførte opera- tioner.	Mødre			Barn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgitt utfald.
Fremfald av navlesnor	11	11	-	-	8	3	-
Fare for fosteret	6	5	1	-	2	4	-
Uopgitt indikation	5	5	-	-	4	1	-
Tilsammen	217	202	11	-	146	71	-
		213			217		
C. Uttrækning.							
Risvækkelse etc.	128	125	-	-	105	22	1
Trangt bækken	3	2	1	-	1	2	-
Barselkrampe	1	1	-	-	1	-	-
Placenta prævia og blødning	1	1	-	-	1	-	-
Temperaturstigning under fødselen	1	1	-	-	1	-	-
For tidlig løsning av morkaken	1	1	-	-	-	1	-
Stort foster	1	1	-	-	-	1	-
Fremfald av navlesnor	5	5	-	-	3	2	-
Opslaatte armer	2	2	-	-	1	1	-
Fare for fosteret	10	10	-	-	7	3	-
Dødt foster	1	1	-	-	-	1	-
Andre indikationer	4	4	-	-	3	1	-
Uopgitt indikation	3	3	-	-	1	2	-
Tilsammen	161	157	1	-	123	37	1
		158			161		
D. Partus præmaturus artificialis.							
Trangt bækken	23	22	1	-	17	6	-
Barselkrampe etc.	3	3	-	-	3	-	-
Placenta prævia og blødning	3	3	-	-	2	1	-
Fare for moren (sygdom)	13	11	1	-	7	6	-
Andre indikationer	3	3	-	-	2	1	-
Tilsammen	45	42	2	-	31	14	-
		44			45		
E. Hysterotomi (keisersnit).							
Trangt bækken	5	4	1	-	4	1	-
Barselkrampe	10	7	3	-	5	5	-
Placenta prævia og blødning	3	2	1	-	1	2	-
Retroplacentært hæmatom	2	1	1	-	1	1	-

Tabel XXIII (forts.). Indikation.	Ialt utførte opera- tioner.	Mødre			Barn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgitt utfald.
Nyresygdom.....	2	1	1	-	1	1	-
Arthritis deformans	1	1	-	-	1	-	-
Cancer uteri	1	1	-	-	1	-	-
Ukjendt indikation	1	1	-	-	1	-	-
Tilsammen	1) 25	18	7	-	15	10	-
		25			25		
F. Laparotomi.							
Trangt bækken	1	1	-	-	1	-	-
G. Hebesteotomi.							
Trangt bækken	2	2	-	-	1	2) 1	-
H. Perforation.							
Risvækkelse.....	3	3	-	-	-	-	-
Trangt bækken.....	21	20	1	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning....	1	1	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	8	8	-	-	-	-	-
Dødt foster	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	34	33	1	-	-	-	-
		34					
J. Embryotomi. Decapitation.							
Placenta prævia og blødning....	1	1	-	-	-	-	-
Tverleie.....	2	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	3	3	-	-	-	-	-
K. Abortus provocatus ³⁾ .							
Lungetuberkulose	9	9	-	-	-	-	-
Diverse andre indikationer.	21	21	-	-	-	-	-
Tilsammen	30	30	-	-	-	-	-

1) Derav 6 vaginale. 2) Forløst ved tang. 3) Jfr. anm. paa tabel XX.

Fødte og døde.
Naissances et décès.

Tabel XXIV.	Fødte		Døde						
	levende.	død- fødte.	ialt	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulykkelige hændelser.	selvmord.	mord og drap.
Riket	58728	1387	32891	3937	465	121	828	135	15
Amter:									
1. Kristiania	5225	136	3259	427	55	9	78	20	4
2. Akershus	2948	69	1582	203	30	6	39	10	1
3. Smaalenene	3707	74	1902	281	45	8	53	11	1
4. Buskerud	3180	67	1592	182	21	8	33	12	3
5. Jarlsberg og Larvik	2629	67	1370	133	15	4	41	11	1
6. Hedemarken	3565	71	1850	251	30	4	40	15	-
7. Kristians	2901	70	1578	169	21	6	20	3	1
8. Bratsberg	2638	62	1473	216	26	8	45	4	-
9. Nedenes	1554	32	1124	97	17	3	17	1	-
10. Lister og Mandal . .	1666	42	1134	93	15	4	34	2	-
11. Stavanger	4061	83	1955	272	30	7	32	12	1
12. Søndre Bergenhus . .	3388	74	1920	178	20	12	51	6	1
13. Bergen	2025	45	1154	122	11	6	21	6	-
14. Nordre Bergenhus . .	1860	49	1222	91	20	1	36	2	-
15. Romsdal	3412	90	1940	194	25	3	44	4	-
16. Søndre Trondhjem . .	4053	105	2414	291	34	4	51	4	-
17. Nordre —	1954	49	1340	116	11	5	23	5	-
18. Nordland	4208	105	2249	285	15	9	80	5	-
19. Tromsø	2381	53	1075	166	8	8	34	-	2
20. Finmarken	1373	44	762	170	16	6	56	2	-

Av de i landet bosatte læger hadde 420 fast ansættelse, og 1 hadde civilt embede utenfor lægestanden¹⁾.

Tallet paa apotek og filialapotek i virksomhet var 205 derav 35 med salgbart privilegium, 170 med personlig, derav 1 git Rikshospitalet som saadant. Filialapotekenes antal var 7, som er medregnet blandt apotek med personlig privilegium.

Apotekenes og filialernes fordeling paa lægedistrikterne sees av tabel I. Tabel XXXII (side 76* og flg.) gir en oversigt over det ved apotekene tjenestgjørende personale, forsaavidt derom havs opplysning.

I 1915 underkastet 15 sig apotekereksamen, derav 6 kvinder.

¹⁾ Flere læger hadde mer end én stilling.

Fødte og døde
Nombre des naissances et des décès

Tabel XXV.	Byerne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng
Riket	17546	428	9832	1315	146	35
Amter :						
1. Kristiania	5225	136	3259	427	55	9
2. Akershus	50	1	37	4	1	-
3. Smaalenene	1056	24	606	101	16	3
4. Buskerud	933	12	441	45	3	2
5. Jarlsberg og Larvik	935	25	524	41	4	3
6. Hedemarken	173	-	100	10	-	-
7. Kristians	197	8	100	13	1	1
8. Bratsberg	745	15	421	73	7	2
9. Nedenes	332	10	307	22	2	-
10. Lister og Mandal	495	10	314	33	4	-
11. Stavanger	1843	39	824	160	18	1
12. Søndre Bergenhus	-	-	-	-	-	-
13. Bergen	2025	45	1154	122	11	6
14. Nordre Bergenhus	35	-	14	3	-	1
15. Romsdal	795	21	384	50	7	1
16. Søndre Trondhjem	1496	46	755	110	9	1
17. Nordre —	204	6	106	13	-	-
18. Nordland	347	10	159	34	2	-
19. Tromsø	348	10	148	25	4	3
20. Finmarken	312	10	179	29	2	2

Av **tandlæger** var der ifølge fortegnelsen over autoriserte læger, tandlæger og dyrlæger for 1915 ialt 517, av disse var 26 bosat utenfor Norge. For 468 er deres bopæl i lægedistrikterne kjendt (se tabel I).

Av **jormødre** uteksaminertes 62, derav ved jormorskolen i Kristiania 42, ved jormorskolen i Bergen 20. Tallet paa jormødre i riket var efter embedslægerens opgaver 1444, hvis fordeling paa amter og lægedistrikter vil sees av tabel I.

Av **hjelpevaksinatører** var der efter embedslægerens opgaver for riket 847, deres fordeling paa amter og lægedistrikter sees ogsaa av tabel I.

terne og bygderne.

ns les villes et dans la campagne.

			Bygderne.								
			Fødte		Døde						
red lyk- lige ænl- ser.	selv- mord.	mord og drap.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulykke- lige hændel- ser.	selv- mord.	mord og drap.
25	53	7	41182	959	23059	2622	319	86	603	82	8
78	20	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2898	68	1545	199	29	6	39	10	1
13	2	1	2651	50	1296	180	29	5	40	9	-
16	8	1	2247	55	1151	137	18	6	17	4	2
16	7	-	1694	42	846	92	11	1	25	4	1
2	-	-	3392	71	1750	241	30	4	38	15	-
1	-	-	2704	62	1473	156	20	5	19	3	1
15	1	-	1893	47	1053	143	19	6	30	3	-
4	-	-	1222	22	817	75	15	3	13	1	-
5	-	-	1171	32	820	60	11	4	29	2	-
12	4	-	2218	44	1131	112	12	6	20	8	1
-	-	-	3388	74	1920	178	20	12	51	6	1
21	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1825	49	1208	88	20	-	35	2	-
15	1	-	2617	69	1556	144	18	2	29	3	-
12	-	-	2557	59	1659	181	25	3	39	4	-
-	1	-	1750	43	1234	103	11	5	23	4	-
3	1	-	3861	95	2090	251	13	9	77	4	-
5	-	1	2033	43	927	141	4	5	29	-	1
6	2	-	1061	34	583	141	14	4	50	-	-

Følgende kommuner fik i 1915 approbation paa sundhedsforskrifter eller tillæg til eller forandringer i disse:

Nordfold herred (Nordlands amt) 7de januar.

Nore herred (Buskerud amt) 14de januar.

Nissedal herred (Bratsberg amt) 14de januar.

Stavanger by 14de januar.

Haus herred (Søndre Bergenhus amt) 14de januar.

Hegre herred (Nordre Trondhjems amt) 14de januar.

Hamarøy herred (Nordlands amt) 22de januar.

Procentforhold mellem de af lægerne opgivne dødsfald med kjendelse (byer og bygder) og
Décès totals par cause connue dans I

Tabel XXVI.		Dødsfald					Dødsfald		
Amt.	Lægedistrikter.	ialt.	meldt av læger.	pet.	Amt.	Lægedistrikter.	ialt.	meldt av læger.	pet.
	Riket	32891	29623	90,1	VI.	Hedemarkens amt.	1850	1671	90
	Byer	9832	9306	94,6		Byer	100	95	94
	Bygder	23059	20317	88,1		Bygder	1750	1576	90
	I. Kristiania	3259	3002	92,1		Solør og Odalen ..	484	409	84
	II. Akershus amt	1582	1617	102,2		Hamar stadslæge-	81	80	98
	Byer	37	26	70,3		distrikt			
	Bygder	1545	1591	103,1		Hedemarken læge-	543	505	93
	Aker	662	823	124,3		distrikt	317	284	89
	Ullensaker	452	429	94,9		Søndre Østerdalen..	78	79	101
	Høland	216	179	82,9		Trysil	26	22	84
	Follo	252	186	73,8		Engerdalen	126	114	90
	III. Smaalenenes amt ..	1902	1802	94,7		Rendalen	187	178	95
	Byer	606	570	94,1		Tønsset	2	-	
	Bygder	1296	1232	95,1		Gaarder av Tolgen ¹⁾	6	-	
	Eidsberg	309	285	92,2		Inset sogn av			
	Moss stadslægedistr.	105	90	85,7		Kvikne ²⁾			
	— lægedistrikt ..	189	221	116,9	VII.	Kristians amt	1573	1471	93
	Fredrikstad stadsfys.	217	209	96,3		Byer	100	119	119
	Sarpsborg	659	594	90,1		Bygder	1473	1352	91
	Fredrikshalds stads-					Hadeland og Land ..	307	295	96
	lægedistrikt	200	200	100,0		Søndre Valdres	134	108	80
	Hvaler	223	203	91,0		Nordre —	140	135	96
	IV. Buskerud amt	1592	1483	93,2		Toten	353	338	95
	Byer	441	409	92,7		Faaberg	260	249	95
	Bygder	1151	1074	93,3		Ringebu	164	156	95
	Drammen stadsfysik.	314	308	98,1		Lom	122	115	94
	— lægedistr.	241	237	98,3		Lesje	93	75	80
	Ringerike	232	217	93,5	VIII.	Bratsberg amt	1474	1296	87
	Modum	382	336	88,0		Byer	421	359	85
	Nes	111	93	83,8		Bygder	1053	937	89
	Aal	83	75	90,4		Skien	538	522	97
	Kongsberg stads-					Kragerø	305	252	82
	lægedistrikt	82	79	96,3		Hollen	185	153	82
	Sandsvær	89	82	92,1		Sauland	142	157	110
	Rollag	58	56	96,6		Kviteseid	70	46	65
	V. Jarlsb. og Larv. amt	1370	1277	93,2		Nissedal	20	20	100
	Byer	524	520	99,2		Laardal	45	42	93
	Bygder	846	757	89,5		Fyresdal	22	22	100
	Tønsberg stadslæge-					Vinje	33	26	78
	distrikt	141	137	97,2		Tinn	114	56	49
	Tønsberg lægedistr.	392	323	82,4	IX.	Nedenes amt	1124	1059	94
	Horten stadslæge-					Byer	307	298	97
	distrikt	106	110	103,8		Bygder	817	761	93
	Hof	238	229	96,2		Riser stadslæge-			
	Larvik stadslæge-					distrikt	56	56	100
	distrikt	139	131	94,2		Østre Nedenes	279	265	95
	Larvik lægedistrikt	354	347	98,0		Arendal stadslæge-			
						distrikt	160	156	97
						Vestre Nedenes	421	400	95

¹⁾ Slaaes opgaverne fra Aker (292—419), Bærum (124—151) og Asker (82—93) herreder san Paa Kristiania sindssykeasyll i Asker, Dikemark, døde 26 personer. ²⁾ Se anm. ved Søndre Trond

arsak og de ialt indtrufne dødsfald inden riket og amterne
 e enkelte lægedistrikter.
 e departements et dans les districts civils médicaux.

Tabel XXVI (forts.).		Dødsfald					Dødsfald		
Amt.	Lægedistrikter.	ialt.	meldt av læger.	pet.	Amt.	Lægedistrikter.	ialt.	meldt av læger.	pet.
	Birkenes	46	29	63,0		Tysnes	136	123	90,4
	Aamli	48	47	98,1		Kvinnherred			
	Evje					Indre Hardanger ..	105	99	94,3
	Vegusdal	64	43	67,2		Ulvik	31	27	87,1
	Sætersdalen					Røldal	15	14	93,4
	Valle	72	63	87,5		Ytre Hardanger ...	120	70	58,3
X.	Lister og Mand. amt	1134	950	83,8		Voss	151	146	96,7
	Byer	314	303	96,5		Fane	136	137	100,7
	Bygder	820	647	78,9		Fuse	69	75	108,7
	Kristiansands stads-					Askøen	256	183	71,5
	fysikat	188	194	103,2		Sund—Austevold ..	69	50	72,5
	Oddernes	82	57	69,5		Haus	134	110	82,1
	Vennesla	20	22	110,0		Bruvik	57	48	84,2
	Søgne	42	35	83,3		Hosanger	49	51	104,1
	Mandal stadslæge-					Lindaas	121	123	101,6
	distrikt	51	52	102,0		Manger	132	117	88,6
	Halsaa	64	62	96,9	XIII.	Bergen	1154	1146	99,3
	Undal	169	56	33,1	XIV.	Nordre Bergenh. amt	1222	1056	86,4
	Lyngdal					By	14	16	114,3
	Hægebostad					Bygder	1208	1040	86,1
	Farsund	149	144	96,6		Lærdal	75	73	97,3
	Vanse					Lyster	40	62	155,0
	Kvinesdal	73	73	100,0		Hafslo			
	Flekkefjord	148	135	91,2		Sogndal	97	67	69,1
	Siredalen	26	25	96,2		Leikanger			
XI.	Stavanger amt	1955	1744	89,2		Vik	64	56	87,5
	Byer	824	774	93,9		Balestrand	33	29	87,9
	Bygder	1131	970	85,8		Gulen	80	71	88,8
	Sogndal	45	36	80,0		Kirkebø	20	20	100,0
	Lund	31	31	100,0		Gaular	53	46	86,8
	Egersund stadslæge-					Lavik	69	62	89,9
	distrikt	44	45	102,3		Askvold			
	Egersund lægedistr.	78	78	100,0		Fjaler	109	91	83,5
	Time	147	133	90,5		Indre Søndfjord ...	61	82	134,4
	Sandnes	140	120	85,7		Naustdal	58	22	37,9
	Stav. stadsfysikat ..	558	519	93,0		Kinn	95	94	99,0
	Stav. lægedistrikt ..	151	107	70,9		Bremanger	27	19	70,4
	Høgsfjord	-	-	-		Ytre Nordfjord ...	79	57	72,2
	Finnø	158	135	85,4		Daviken			
	Hjelmeland	-	-	-		Selje	51	52	102,0
	Nerstrand	-	-	-		Nordfjordeid	44	40	90,9
	Sand	125	120	96,0		Gloppen	85	54	63,5
	Karmøen	206	214	103,9		Indviken	82	59	72,0
	Haugesund	272	206	75,7	XV.	Romsdals amt	1940	1845	95,1
XII.	Søndre Bergenh. amt	1920	1672	87,1		Byer	384	354	92,2
	Sveio	67	64	95,5		Bygder	1556	1491	95,8
	Indre Søndhordland	118	100	84,7		Vestre Søndmør ...	83	96	115,7
	Stord	77	62	80,5		Vannelsen			
	Finnaas	77	73	94,8		Herø	41	13	31,7

en med opgaverne fra Kristiania by blir procentforholdet for disse kommuner tilsammen 97,6.
 jems amt.

Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendt aarsa
de enkelt

Tabel XXVI (forts.)		Dødsfald					Dødsfald		
Amt.	Lægedistrikter.	ialt.	meldt av læger.	pct.	Amt.	Lægedistrikter.	ialt.	meldt av læger.	pct.
	Sande	45	45	100,0		Ytre Fosen.....	133	130	97
	Indre Søndmør	89	78	87,6		Indre —	87	54	62
	Hjørundfjord	27	27	100,0		Nordre —	103	94	91
	Østre Søndmør	66	63	95,5					
	Ørskog	102	91	89,2	XVII.	Nordre Trondhj. amt	1340	1154	86
	Nordre Søndmør	278	280	100,7		Byer	106	89	84
	Haram	55	46	83,6		Bygder	1234	1065	86
	Molde	100	110	110,0		Stjørdalen	186	174	93
	Bud	124	125	100,8		Frosta	111	96	86
	Vestnes	56	49	87,5		Levanger	255	196	76
	Indre Romsdal.....	143	133	93,0		Inderøen	177	178	100
	Søndre Nordmør ...	365	344	94,2		Stenkjær	185	164	88
	Sundalen	79	81	102,5		Grong	77	67	87
	Surendalen	140	121	86,4		Lierne	18	4	22
	Rindalen							Namsos	49
	Nordre Nordmør ...	108	112	103,7		Klingen	31	20	64
	Edø	39	31	79,5		Overhallen	54	41	75
XVI.	Søndre Trondhj. amt ¹⁾	2414	2118	87,7		Flatanger	25	61	93
	By	755	746	98,8		Fosnes	40		
	Bygder ¹⁾	1659	1372	82,7		Kolvereid	60	40	66
	Trondhj. stadsfysik.	755	746	98,8	XVIII.	Nordlands amt	2249	¹⁾ 1867	83
	Strinden	275	194	70,5		Byer	159	¹⁾ 156	98
	Selbu	100	70	70,0		Bygder	2090	1711	81
	Røros ¹⁾	147	148	100,7		Bindalen	39	39	100
	Singsaas	166	150	90,3		Vik	33	26	78
	Støren							Velfjord	58
	Melhus	54	48	88,9		Brennøy	53	44	83
	Opdal ¹⁾	72	63	87,5		Vega			
	Orkedalen	317	223	70,3		Tjøtta	40	35	87
	Hevne	65	56	86,2		Alstahaug	130	89	68
	Hitteren	148	142	95,9		Vefsen	121	112	92
	Frøya								

¹⁾ 2 dødsfald paa gaarder i Tolgen herred og 6 dødsfald i Inset sogn av Kvikne herred, som men ikke i summen for Søndre Trondhjems amt. ²⁾ Foruten disse var der 18 engelske sjøfolk fra

Narvik by 22de januar.

Porsgrund by 29de januar.

Fjeld herred (Søndre Bergenhus amt) 29de januar.

Næsseby herred (Finmarkens amt) 29de januar.

Næsseby herreds fiskevær (Finmarkens amt) 29de januar.

Sydvaranger og Nordvaranger fiskevær (Finmarkens amt) 29de januar.

Rakkestad herred (Smaalenenes amt) 5te februar.

Stordalen herred (Romsdals amt) 5te februar.

Stranden herred (Romsdals amt) 5te februar.

Haalandsdalen herred (Søndre Bergenhus amt) 12te februar.

Øksendalen herred (Romsdals amt) 12te februar.

de ialt indtrufne dødsfald inden riket og amterne (byer og bygder) og i lægedistrikter.

mt.	Tabel XXVI (forts.). Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	meldt av læger.	pet.			ialt.	meldt av læger.	pet.
	Ranen	218	211	96,8		Bjarkøy	18	22	122,2
	Lurøy	100	85	85,0		Ibbestad	85	79	92,9
	Rødøy	41	35	85,4		Salangen	47	46	97,9
	Gildeskaal	82	79	96,3		Tranøy	54	44	81,5
	Bodø stadsl.distrikt	79	87	110,1		Berg	30	32	106,7
	Bodin	100	86	86,0		Lenvik	103	56	54,4
	Skjerstad	38	38	100,0		Maalselven	50	46	92,0
	Saltdalen	147	148	100,7		Bardu	12	15	125,0
	Fauske							Balsfjord	63
	Sørfold	70	7	-		Tromsø stadsl.distr.	120	112	93,3
	Nordfold	54				— lægedistrikt	69	49	71,0
	Steigen	35	50	142,9		Lyngen	111	-	-
	Hamarøy	40	30	75,0		Karlsøy	41	40	97,6
	Lødingen	47	43	91,5		Skjervøy	83	61	73,5
	Tysfjord	33	33	100,0					
	Narvik stadl.distrikt	56	48	85,7					
	Ofoten	92	62	67,4	XX.	Finmarkens amt ..	762	552	72,4
	Værøy	22	17	77,3		Byer	179	167	93,3
	Flakstad	49	2	-		Bygder	583	385	66,0
	Buksnes	75	54	72,0		Alten	47	33	70,2
	Borge	63	67	106,3		Talvik	36	35	97,2
	Gimsøy	83	74	89,2		Løppen	43	2	4,7
	Vaagan							Hammerfest	91
	Hadsel	139	112	80,6		Maasø	36	16	44,4
	Sortland	67	63	94,0		Kjelvik	46	32	69,6
	Dverberg	45	34	75,6		Kistrand	32	25	78,1
	Døde u. Lofotfisket	-	3	-		Karasjok	17	14	82,4
XIX.	Tromsø amt	1075	823	76,6		Lebesby	32	13	40,6
	Byer	148	139	93,9		Gamvik	26	19	73,1
	Bygder	927	684	73,8		Tanen	50	43	86,0
	Trondenes	157	149	94,9		Vardø	107	99	92,5
	Kvæfjord	32	28	87,5		Vadsø	106	91	85,8
						Sydvaranger	93	71	76,3

De øvrige hører til Hedemarkens amt, er medtatt i summen for henholdsvis Røros og Opdal lægedistrikt, samt i Vestfjorden torpederte skib «India»; 13 av dem blev jordet i Narvik og 5 i Bodø.

Hammerfest, Gamvik og Maasø herreder (Finmarkens amt)
12te februar.

Hitterdal herred (Bratsberg amt) 19de mars.

Lyngen herred (Tromsø amt) 19de mars.

Id herred (Smaalenenes amt) 10de april.

Sandefjord by 10de april.

Vinger herred (Hedemarkens amt) 10de april.

Østre Toten herred (Kristians amt) 10de april.

Seljord herred (Bratsberg amt) 10de april.

Hjartdal herred (Bratsberg amt) 10de april.

Sparbu herred (Nordre Trondhjems amt) 10de april.

Steigen herred (Nordlands amt) 10de april.

De hyppigste av lægerne opgivne dødsårsaker ved sygdom.
Causes de décès (morts par accidents non compris), classées par ordre de fréquence.

Dødsårsak.	Sum.	Derav i		Procentforhold av alle opgivne dødsfald ved sygdom.		
		Byer.	Bygder.	Riket.	Byer.	Bygder.
Alderdomssvakhet	4884	764	4120	17,1	8,5	21,0
Lungetuberkulose	4326	1319	3007	15,1	14,7	15,4
Kræft (cancer og sarkom)	2417	814	1603	8,5	9,0	8,2
Hjerneslag	1710	601	1109	6,0	6,7	5,7
Krupøs lungebetændelse	1673	600	1073	5,9	6,7	5,5
Klappfeil og hjertemuskelsygd.	1588	610	978	5,6	6,8	5,0
Akute katarr i aandedrætsorganerne	1225	466	759	4,3	5,2	3,9
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose	1084	375	709	3,8	4,2	3,6
Medfødt svakhet	1037	382	655	3,6	4,2	3,4
Arteriosklerose	773	289	484	2,7	3,2	2,5
Kronisk nefrit (morbus Brighti)	648	228	420	2,3	2,5	2,1
Hjertelammelse	567	192	375	2,0	2,1	1,9
Kronisk bronkit og bronkiektasi	519	146	373	1,8	1,6	1,9
Kikhoste	392	90	302	1,4	1,0	1,5
Akut gastro-enterit (kolerine)	386	178	208	1,4	2,0	1,1
Kramper hos smaabarn	322	125	197	1,1	1,4	1,0
Indeklemt brok, volvulus etc.	274	66	208	1,0	0,7	1,1
Difteri (croup)	245	85	160	0,9	0,9	0,8
Diffus peritonit	222	89	133	0,8	0,9	0,7
Sukkersyke	220	95	125	0,8	1,1	0,6
Cystit, cystopyelit	214	63	151	0,7	0,7	0,8
Septikopyæmi	202	96	106	0,7	1,1	0,5
Influenza	199	97	102	0,7	1,1	0,5
Suppurativ meningit	199	59	140	0,7	0,7	0,7
Blindtarmbetændelse	171	43	128	0,6	0,5	0,7
Sindssygdomme (paralysis generalis etc.)	166	48	118	0,6	0,5	0,6
Mave- og tarmkatarr (kronisk)	148	40	108	0,5	0,4	0,6
Mavesaar, duodenalsaar	141	39	102	0,5	0,4	0,5
Astma, emfysem	140	31	109	0,5	0,3	0,6
Andre dødsfald ved sygdom	2488	968	1520	8,7	10,8	7,8
Ialt opgivne dødsfald med kjent sygdomsårsak	28580	8998	19582			

Kjerringøy herred (Nordlands amt) 10de april.
Tjeldsund herred (Nordlands amt) 10de april.
Skoger herred (Jarlsberg og Larvik amt) 1ste mai.
Aasene herred (Søndre Bergenhus amt) 1ste mai.
Søndre Frøn herred (Kristians amt) 21de mai.

Vaksinerte.
Vaccination.

Tabel XXVIII.	Middeltal av levende fødte i treaaret 1913—1915.	Vaksinerte i 1915.	Forhold i pct.
Riket.....	60538	54562	90,1
Amter:			
1. Kristiania	5512	2855	51,8
2. Akershus	3073	3533	114,9
3. Smaalenene	3925	4539	115,6
4. Buskerud	3291	3722	113,1
5. Jarlsberg og Larvik.....	2677	3098	115,7
6. Hedemarken	3683	4247	115,3
7. Kristians	2993	2117	70,7
8. Bratsberg	2778	2455	88,4
9. Nedenes	1606	1497	93,3
10. Lister og Mandal.....	1725	1569	91,0
11. Stavanger	4047	2550	63,1
12. Søndre Bergenhus.....	3596	3442	95,7
13. Bergen.....	1993	1558	78,2
14. Nordre Bergenhus.....	1951	1550	79,4
15. Romsdal	3470	3042	87,7
16. Søndre Trondhjem	4038	3299	81,7
17. Nordre Trondhjem	1994	1880	94,3
18. Nordland	4393	3291	75,0
19. Tromsø	2383	2867	120,3
20. Finmarken.....	1410	1451	103,0

Vevring herred (Nordre Bergenhus amt) 21de mai.

Halse herred (Romsdals amt) 21de mai.

Gamvik herred (Finmarkens amt) 21de mai.

Tanen herred (Finmarkens amt) 28de mai.

Berg herred (Smaalenenes amt) 11te juni.

Nordre Land herred (Kristians amt) 11te juni.

Vikebygd herred (Søndre Bergenhus amt) 11te juni.

Aardal herred (Nordre Bergenhus amt) 11te juni.

Lierne herred (Nordre Trondhjems amt) 11te juni.

Tromsø by 11te juni.

Nesodden herred (Akershus amt) 13de august.

Vardø herred (Finmarkens amt) 20de august.

Loppen, Øksfjord og Hasvik fiskevær (Finmarkens amt)
20de august.

Oversigt over de utført

Liste des act

Tabel XXIX. Overøvrighetsdistrikter.	Legale obduktioner		Syns- forretninger over lik og lik- rester.	Under- søkelser a levende i anledning av tilføiet legems- skade.
	av nyfødte.	av andre.		
Riket	36	56	22	9
Amter:				
1. Kristiania	6	8	-	1
2. Akershus	3	7	11	-
3. Smaalenene	1	5	1	1
4. Hedemarken	3	1	-	1
5. Kristians	5	1	-	-
6. Buskerud	2	4	2	-
7. Jarlsberg og Larvik	-	1	1	-
8. Bratsberg	1	3	3	-
9. Nedenes	-	-	1	-
10. Lister og Mandal	2	1	-	-
11. Stavanger	2	3	-	-
12. Søndre Bergenhus	-	3	-	1
13. Bergen	2	9	-	-
14. Nordre Bergenhus	-	-	-	-
15. Romsdal	2	1	-	-
16. Søndre Trondhjem	-	3	-	1
17. Nordre Trondhjem	1	2	1	-
18. Nordland	3	1	1	1
19. Tromsø	3	2	-	-
20. Finmarken	-	1	1	3

Fredrikshald by 18de september.

Lunde herred (Bratsberg amt) 18de september.

Os herred (Søndre Bergenhus amt) 18de september.

Eresfjord og Vistdalen herred (Romsdals amt) 18de september.

Bud herred (Romsdals amt) 18de september.

Sveio herred (Søndre Bergenhus amt) 18de september.

Karasjok herred (Finmarkens amt) 18de september.

Norderhov herred (Buskerud amt) 24de september.

Borre herred (Jarlsberg og Larvik amt) 24de september.

Masfjorden herred (Søndre Bergenhus amt) 24de september.

etsmedicinske forretninger.

édicaux forenes.

Undersøkelser av kvinder til avgjørelse av spørsmål om		Undersøkelser av barn eller voksne kvinder til avgjørelse av spørsmål om forøvet utugt.	Undersøkelser av helsestilstand.	Andre retsmedicinske forretninger.	Til sammen almindelige retsmedicinske forretninger.	Retspsykiatriske erklæringer.	Retskemiske erklæringer.	Samlet antal erklæringer og forretninger.
sted-fundet samleie.	svangerskap eller fødsel.							
2	11	19	3	8	166	82	5	253
-	2	16	-	4	37	11	2	50
-	1	-	1	1	24	2	-	26
-	-	-	-	1	9	5	-	14
-	-	-	-	-	5	5	-	10
-	-	-	-	-	6	9	1	16
-	-	-	-	-	8	8	-	16
-	-	1	-	-	3	2	-	5
-	-	-	-	-	7	4	-	11
-	-	-	-	-	1	2	1	4
-	-	-	-	-	3	-	-	3
-	2	-	-	1	8	8	-	16
-	1	-	-	-	5	4	-	9
-	-	-	-	-	11	2	-	13
-	-	-	-	-	-	1	-	1
-	1	-	-	1	5	6	1	12
-	-	-	-	-	4	3	-	7
-	1	-	-	-	5	1	-	6
-	2	-	-	-	8	2	-	10
-	1	2	-	-	8	3	-	11
2	-	-	2	-	9	4	-	13

Kvaas herred (Lister og Mandal amt) 8de oktober.

Nordre Fron herred (Kristians amt) 21de oktober.

Laudal herred (Lister og Mandal amt) 12te november.

Sunnelven herred (Romsdals amt) 12te november.

Kolvereid herred (Nordre Trondhjems amt) 12te november.

Vinje herred (Bratsberg amt) 19de november.

Meddelelser om pleiebarn efter helseraadenes protokoller
(jfr. lov nr. 2 av 29de april 1905).

Tabel XXX.	Amt.	Kommuner i hvert amt ifl. statskalenderen 1915.	Kommuner, hvor omhandlede lovs §§ 1-9 er gjort gjældende i sin helhet (jfr. lovens § 15).	Antal barnheim beregnet paa at modtage flere end 2 barn (jfr. lovens § 2).	Pleiebarn, som i aarets løp er kommet under tilsyn efter forlangende av anden kommunes vegeraad (jfr. lovens § 9).	Pleiebarn utsat i løpet av aaret 1915.								Barn som er blitt flyttet i henhold til lovens § 8.
						Ialt	Av disse var							
							i alderen				født			
							0-1 aar.	1-7 aar.	7-14 aar.	uopgit.	i egteskap	utenfor egteskap	uopgit.	
Kristiania	1	1	1) ¹⁾	22	3	783	174	383	226	-	443	340	-	3) ³⁾
Akershus	28	15		20	-	425	153	158	114	-	170	255	-	
Smaalenene	31	17		4	2	137	16	58	63	-	83	54	-	
Buskerud	26	2		3	1	39	8	21	10	-	21	18	-	
Jarlsberg og Larvik	26	5		5	7	89	12	17	60	-	43	46	-	
Hedemarken	31	4		3	8	62	3	36	22	1	34	28	-	
Kristians	37	9		3	-	81	6	33	42	-	38	41	2	
Bratsberg	32	5		4	1	30	4	12	14	-	12	18	-	
Nedenes	34	1		4	1	18	7	7	4	-	4	14	-	
Lister og Mandal	40	-		1	-	3	1	2	-	-	1	2	-	
Stavanger	49	4		4	-	20	1	8	11	-	15	5	-	
Søndre Bergenhus	49	2		-	5	17	7	4	6	-	6	11	-	
Bergen	1	1		-	-	2) ²⁾	-	-	-	-	-	-	-	
Nordre Bergenhus	37	-		2	-	17	1	6	10	-	13	4	-	
Romsdal	63	-		1	-	6	-	4	2	-	6	-	-	
Søndre Trondhjem	49	11		-	2	129	71	44	14	-	32	97	-	
Nordre —	44	-		-	-	9	2	3	4	-	4	5	-	
Nordland	50	2		-	1	2	1	1	-	-	-	1	1	
Tromsø	27	2		1	-	7	-	4	3	-	6	1	-	
Finmarken	23	3		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sum	678	84		77	31	1874	467	801	605	1	931	940	3	7

1) Derav 3 mødre hjem som har mottatt pleiebarn.
brand. 3) Fra 5 hjem.

2) Protokollen blev ødelagt i den store

Av dødsfald blandt norske undersaatter i fremmede land i 1915

har norske konsulere til Utenriksdepartementet og Sjøfartskontoret meldt 458 tilfælde, hvorav 22 kvinder.

Av mændene var 336 sjøfolk ¹⁾ og 100 i anden eller uopgitt stilling.

Med hensyn til dødsårsakerne blandt de førstnævnte i forbindelse med opgave over de dodes alder og dødssted se tabellen paa næste side.

Av de andre døde 11 i Europa ²⁾, 73 i Nordamerika, 3 i Sydamerika, 7 i Afrika, 2 i Australien, 1 i Asien (Java), 1 paa Syd Orkneyøerne, 1 paa reise og 1 ukjendt. 54 døde av sygdom (derav tuberkulose 9, nyresygdом 8, kræft 7, hjertesygdом 6, apoplexi 4, lungebetændelse 5, blindtarmbetændelse 2, hjernesygdом 2, senil debilitet 2, kronisk alkoholisme 1); 8 begik selvmord, 3 omkom ved drukning, 4 ved drap (derav 3 i krigen) og 20 ved andre ulykkestilfælde; for 11 var ingen dødsårsak opgitt.

Av de 22 kvinder døde 9 i de Forenede Stater og Kanada, 2 i Danmark, 3 i England og 1 i hvert av de følgende land, Sverige, Schweitz, Frankrike, Spanien, Italien, Kina og Madagascar. 14 døde av sygdom og 3 omkom ved ulykkestilfælde (derav 1 ombord i et skib som blev torpederet); for 5 var ingen dødsårsak opgitt.

¹⁾ Derav var 13 skibsførere, 26 styrmænd, 10 tømmermænd, 2 seilmakere, 69 matroser, 41 maskinister og fyrbøtere, 22 kokker og stuerter, 18 jungmænd og dæks gutter etc., 8 baatmænd, 5 donkeymænd, 6 kullempere og 96 «sjømænd» uten nærmere betegnelse. Blandt de resterende 9 var 2 opført som fiskere, 4 som lægtermænd og 1 i hver av følgende stillinger, baker, bødker, hvalskytter. — 31 dødsfald indtraf i januar, 32 i februar, 21 i mars, 20 i april, 24 i mai, 24 i juni, 27 i juli, 29 i august, 33 i september, 28 i oktober, 28 i november og 27 i december; for 12 savnes oplysning herom.

²⁾ 51 i England, 25 i Frankrike, 5 i Danmark, 4 i Rusland, 4 i Holland, 4 i Spanien, 4 i Italien, 2 i Tyskland, 2 i Portugal, 1 i Sverige og 1 paa Malta.

Dødsfald blandt norske
Décès de marins norvégiens

Tabel XXXI. Sygdom.	Tilsammen.	Alder.				
		15—20	20—30	30—40	40—50	50—60
Infektionssygdomme.						
Tyfoidfeber	14	3	8	2	-	-
Difteri	3	1	2	-	-	-
Lungebetændelse	10	-	5	-	2	3
Dysenteri	2	1	-	-	-	-
Pyæmi	1	-	-	1	-	-
Malaria	3	1	-	-	1	1
Tuberkulose	15	2	6	-	2	-
Gulfeber	2	1	-	1	-	-
Andre sygdomme.						
Beri-beri	3	-	-	-	1	1
Diabetes	1	-	1	-	-	-
Apoplexi (slag)	4	-	1	1	-	-
Meningit	1	-	-	1	-	-
Hjertesygdom; hjertelammelse	23	-	2	6	4	5
Aneurysma aortæ	2	-	-	-	1	1
Sygdom i aandedrætsorganerne	¹⁾ 7	-	1	1	2	2
Peritonit	2	-	1	-	-	1
Volvulus og ileus av andre aarsaker ..	2	-	-	-	1	1
Andre sygdomme i fordøielsesorganerne	²⁾ 4	2	-	1	-	1
Nyresygdom; uræmi	6	-	3	3	-	-
Cystit	1	-	-	-	1	-
Kræft	2	-	-	1	-	1
Diverse sygdomme	³⁾ 10	3	1	3	-	1
Unaturlig død.						
Selv mord	3	-	1	1	1	-
Drukning	121	29	43	17	5	4
Forlist; savnet	27	3	9	1	2	-
Andre ulykkestilfælde	⁴⁾ 54	10	21	11	5	1
Ukjendt dødsarsak	13	1	4	4	1	2
Tilsammen	386	57	109	55	29	25

¹⁾ «Lungesygdom» og 2 tilfælde av hver av de følgende: astma, bronkit, pleurit, delirium, efter amputation, feber, halsonde, rygmarvsblødning, utmattelse, vatersot,

sjømænd i utlandet i 1915.
dans l'étranger.

			Dødssted.					
60—70	70—80	Uopgit.	Europa.	Asien.	Afrika.	Amerika.	Australien	I sjøen. Paa reise.
1	-	-	4	-	2	8	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	1
-	-	-	3	-	-	6	-	1
-	-	1	-	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	1	-	-	1
1	-	4	8	-	2	2	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	2
1	-	-	-	-	1	1	-	1
-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	-	1	2	-	-	2	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-
2	1	3	9	-	1	7	2	4
-	-	-	1	1	-	-	-	-
1	-	-	4	-	1	2	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	1	-	-
-	-	-	2	-	-	2	-	-
-	-	-	3	-	-	2	-	1
-	-	-	-	-	-	⁵⁾ 1	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-
2	-	-	4	-	-	2	-	4
-	-	-	1	-	-	-	-	2
4	-	19	32	2	-	23	2	62
1	-	11	-	-	-	-	-	27
2	-	4	15	-	-	9	2	28
-	-	1	7	-	-	3	-	3
16	1	44	102	4	8	74	6	142

²⁾ Blindtarmbetændelse, diarré og 2 tilfælde av mavesaar. ³⁾ Benbetændelse, congestion, «sygdom». ⁴⁾ Derav 11 ved krigsforlis (torpedering, miner etc.). ⁵⁾ Paa Syd-Georgia.

Apotek og personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

Tabel XXXII.	Amt.	Privilegium		Personale:				
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autoriseret bestyrer eller fuldmægtig.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Lærling.
I. Kristiania: 1)								
	Svanen	1	-	1	-	8	-	-
	Elefanten	1	-	1	-	2	2	-
	Løven	-	1	1	-	3	-	1
	Rikshospitalets apotek	-	2) 1	-	1	6	-	1
	Hjorten	-	1	-	1	2	1	-
	Nordstjernen	-	1	-	1	3	1	-
	Falken	-	1	1	-	3	1	1
	Hygiea	-	1	1	-	4	-	1
	Oslo apotek	-	1	1	-	3	1	1
	Grünerløkkens apotek	-	1	1	-	2	1	1
	Orion	-	1	1	-	6	-	-
	Idun	-	1	1	-	1	1	1
	Jernb.torvets apotek	-	1	1	-	3	1	-
	Kronen	-	1	1	-	4	1	1
	Uranienborg apotek	-	1	1	-	2	-	1
	Hebe	-	1	1	-	3	-	1
	Bien	-	1	1	-	4	1	1
	Sagene apotek	-	1	1	-	1	1	1
	Rodeløkkens apotek	-	1	1	-	2	1	-
	St. Hans Haugens apot.	-	1	1	-	2	-	1
	Bjørnen	-	1	1	-	2	-	1
	Apot. ved Vestbanen	-	1	1	-	4	-	1
	Majorstuens apotek	-	1	1	-	4	-	1
	Frogner	-	1	1	-	1	1	1
	Trygg	-	1	1	-	1	-	1
	Fagerborg apotek	-	1	1	-	1	-	1
II. Akershus amt:								
	Nordstrand	-	1	1	-	-	1	1
	Ski i Kraakstad. (Filial av Nordstrand apot.)	-	1	-	1	-	-	-
	Sandviken	-	1	1	-	1	1	1
	Lysaker	-	1	1	-	1	-	1
	Asker	-	1	1	-	1	-	1
	Lillestrøm	-	1	1	-	1	1	1
	Eidsvold	-	1	1	1	-	1	1
	Jesseim	-	1	1	-	-	-	1
	Drøbak	1	-	1	-	-	1	1
	Vestby apotek. (Filial av Elefanten i Moss)	-	1	-	1	-	-	-
	Aarnes apotek. (Filial av Skarnes apotek).	-	1	-	1	-	-	-
	Bjørkelangen	-	1	1	-	-	-	-
III. Smaalenenes amt:								
Moss:								
	Elefanten	1	-	1	-	1	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	1	1

1) Ved flere apotek i Kristiania har enkelte farmaceuter kun halvpost. 2) Ifølge kgl. resolution av 4de december 1856 har Rikshospitalet som saadant ret til at drive et apotek.

Apotek og personale.

Tabel XXXII (forts.).	Privilegium		Personale:					
	Amt.	salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Lærling.
Fredrikstad:								
Vestsidens apotek . . .	1	.	1	1	2	.	.	.
Svanen	1	1	.	1	.	.	1
Hjorten	1	1	.	2	.	.	1
Løven	1	1	.	1	.	.	1
Græsvik	1	1	1
Selbak	1	1	.	1	.	.	.
Greaaker	1	1
Sarpsborg:								
Bjønen	1	1	.	1	1	1	1
Løven	1	1	.	1	1	1	1
Rakkestad	1	1
Mysen	1	1	.	.	1	1	1
Askim. (Filial av Mysen apotek)	1	.	1	1	.	.	.
Spydeberg	1	1	1
Fredrikshald:								
Svanen	1	1	.	1	1	1	1
Ørnen	1	1	.	.	2	.	.
Tistedalen	1	1	1
IV. Buskerud amt:								
Drammen:								
Bragernes	1	.	1	.	3	.	.	1
Strømsø	1	1	.	2	1	.	.
Ørnen	1	1	.	1	.	.	1
Bien	1	1	.	1	.	.	1
Lier	1	1	1
Hønefoss	1	.	1	.	2	.	.	1
Hougsund i Øvre Eker	1	1	.	1	.	.	1
Mjøndalen	1	1	.	1	.	.	1
Vikesund, Modum	1	1	.	1	1	.	1
Aamot	1	1	.	.	1	1	1
Kongsberg	1	.	1	.	.	1	1	1
Vittingfoss	1	1	1
Hallingdal	1	1	1
V. Jarlsberg og Larvik amt:								
Horten:								
Løven	1	1	.	2	.	.	1
Fram	1	1	.	.	1	.	1
Tønsberg:								
Løven	1	.	1	.	1	1	1	1
Svanen	1	1	.	2	1	.	.
Svelvik	1	1	.	.	1	.	.
Holmestrand	1	.	1	.	1	.	.	1
Sandefjord:								
Hvalen	1	1	.	1	.	.	.
Nordstjernen	1	1	.	1	1	1	1
Stokke	1	1
Larvik:								
Ørnen	1	.	1	.	1	1	1	1
Svanen	1	1	1	1	.	.	1
Fredriksværn	1	1	1

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.). Amt.	Privilegium		Personale:				
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farna- ceutisk kandidat.	Farmaceut uten apote- kerekksamen.	Lærling.
VI.	Hedemarkens amt:							
	Kongsvinger.....	1	.	.	1	.	1	.
	Skarnes.....	.	1	1	.	1	.	1
	Hamar:							
	Svanen.....	.	1	1	.	2	.	1
	Løven.....	.	1	1	.	2	.	1
	Stange.....	.	1	1	.	1	.	1
	Ringsaker.....	.	1	1	.	.	1	1
	Elverum.....	.	1	1	.	1	1	.
	Trysil.....	.	1	1	.	.	1	1
	Rena.....	.	1	1	.	.	1	1
	Flisen.....	.	1	1	.	1	.	.
	Tønset.....	.	1	1	.	.	2	1
VII.	Kristians amt:							
	Brandbu.....	.	1	1	.	1	.	.
	Dokka.....	.	1	1	.	1	.	1
	Valdres.....	.	1	1	.	.	1	1
	Toten.....	.	1	1	.	1	.	1
	Gjøvik.....	.	1	1	.	2	.	1
	Lillehammer.....	1	1	1	.	2	1	1
	Otta.....	.	1	1	.	.	1	1
	Randsfjord.....	.	1	1	.	.	.	1
VIII.	Bratsberg amt:							
	Skien:							
	Skien's apotek.....	1	.	1	.	1	1	1
	Løven.....	.	1	1	.	1	1	1
	Bien.....	.	1	.	1	.	1	1
	Porsgrund.....	1	.	.	1	1	.	1
	Brevik.....	1	.	1	.	1	1	1
	Langesund.....	.	1	1
	Kragerø.....	1	.	1	.	.	1	1
	Ulefoss.....	.	1	1	.	.	.	1
	Kviteseid.....	.	1	1	.	1	.	1
	Notodden.....	.	1	1	.	1	1	.
	Saaheim.....	.	1	1	.	.	2	.
IX.	Nedenes amt:							
	Risør.....	1	.	1	.	1	.	1
	Tvedestrand.....	.	1	.	1	.	1	1
	Arendal:							
	Løven.....	1	.	1	.	2	.	1
	Svanen.....	.	1	1	.	2	.	1
	Grimstad.....	1	.	.	1	.	1	1
	Lillesand.....	.	1	1	.	.	1	.
	Nergaarden i Aamli..	.	1	1	.	.	.	1
	Evje.....	.	1	1	.	.	.	1

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.). Amt.	Privilegium		Personale:				
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farna- centisk kandidat.	Farmaceut uten apote- kerekksamen.	Lærling.
X.	Lister og Mandal amt:							
	Kristiansand:							
	Elefanten.....	1	.	1	.	1	.	1
	Løven.....	1	.	1	.	2	.	.
	Svanen.....	.	1	1	.	1	1	1
	Mandal.....	1	.	1	1	.	1	.
	Farsund.....	.	1	1	.	.	1	1
	Flekkefjord.....	1	.	1	.	.	.	1
XI.	Stavanger amt:							
	Egersund.....	.	1	1	.	2	.	1
	Sandnes.....	.	1	1	.	1	.	.
	Time.....	.	1	1	.	.	.	1
	Stavanger:							
	Hygiea.....	1	.	1	.	2	.	1
	Svanen.....	.	1	1	.	4	.	.
	Hjorten.....	.	1	1	1	1	1	.
	Løven.....	.	1	1	.	1	1	1
	Storhaug apotek.....	.	1	1	.	1	1	1
	Sand.....	.	1	1	.	.	.	1
	Kopervik.....	.	1	1	.	1	.	1
	Skudenes.....	.	1	1	.	.	.	1
	Haugesund:							
	Løven.....	.	1	1	.	1	.	1
	Havfruen.....	.	1	1	.	2	.	.
XII.	Søndre Bergenhus amt:							
	Laksevaag.....	.	1	1	.	.	.	1
	Vossevangen.....	.	1	1	.	1	.	.
	Lervik.....	.	1	1	.	.	1	1
	Odda.....	.	1	1	.	1	.	1
	Arne.....	.	1	1	.	.	.	1
	Nestun. (Filial av Sol- heimsvikens apotek, Bergen.....)	.	1	.	1	.	.	.
XIII.	Bergen:							
	Svanen.....	.	.	1	1	7	.	.
	Løven.....	.	.	1	.	2	1	1
	Elefanten.....	.	1	1	.	2	1	.
	Hjorten.....	.	1	1	.	1	.	1
	Nordstjernen.....	.	1	1	.	3	1	.
	Ørnen.....	.	1	1	1	3	.	.
	Hygiea.....	.	1	1	.	1	.	1
	Solheimsvikens apotek.....	.	1	1	.	.	.	1
	Møhlenpris apotek.....	.	1	1

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.). Amt.	Privilegium		Personale:				
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farma- centisk kandidat.	Farmaceut uten apote- kereksamen.	Lærling.
XIV.	Nordre Bergenhus amt:							
	Lærdalsøren	-	1	1	-	-	-	1
	Florø	-	1	1	-	-	1	-
	Førde	-	1	1	-	-	-	-
	Nordfjordeid	-	1	1	-	-	-	1
	Askvold. (Filial av Førde apotek)	-	1	-	1	-	-	-
XV.	Romsdals amt:							
	Volden	-	1	1	-	-	1	1
	Aalesund:							
	Svanen	1	-	1	-	2	-	1
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	1
	Molde	1	-	1	-	1	1	-
	Aandalsnes	-	1	1	-	-	-	1
	Kristiansund:							
	Løven	1	-	-	1	2	-	1
	Filialapoteket Nord- landet. (Filial av apoteket Løven)	-	1	-	1	-	-	-
	Svanen	-	1	1	1	1	-	1
XVI.	Søndre Trondhjems amt:							
	Trondhjem:							
	Løven	1	-	1	1	2	-	-
	Svanen	1	-	-	1	3	1	-
	Hjorten	-	1	1	-	3	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1
	St. Olaf	-	1	1	-	5	1	-
	Ladejarlen	-	1	1	-	1	2	-
	Elgesæter	-	1	1	-	1	2	1
	Ilen	-	1	1	-	-	1	1
	Nordstjernen	-	1	1	-	2	-	-
	Røros	1	-	-	1	1	-	-
	Orkedalsøren	-	1	1	-	1	-	1
	Støren	-	1	1	-	1	-	1
XVII.	Nordre Trondhjems amt:							
	Stjørdalen	-	1	1	1	-	1	-
	Levanger	-	1	1	-	1	-	1
	Værdalsøren	-	1	1	-	-	1	1
	Stenkjær	1	-	1	-	2	-	1
	Namsos	-	1	1	-	1	1	1

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.). Amt.	Privilegium		Personale:				
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autoriseret bestyrer eller fuldmægtig.	Farma- ceutisk kandidat.	Farmaceut uten apote- kerekksamen.	Lærling.
XVIII.	Nordlands amt:							
	Brønnøy	-	1	1	-	1	-	1
	Mosjøen	-	1	1	-	-	-	-
	Sandnessjøen	-	1	1	-	-	-	1
	Mo i Ranen	-	1	1	-	-	-	-
	Bodø	1	-	-	1	2	-	1
	Fauske	-	1	1	-	-	-	1
	Narvik	-	1	1	-	1	1	-
	Liland	-	1	1	-	-	-	-
	Buksnes	-	1	-	1	-	-	1
	Kabelvaag	-	1	1	-	-	-	1
	Svolvær	-	1	1	-	-	1	1
	Stokmarknes	-	1	1	-	2	-	1
	Sortland	-	1	1	-	-	-	1
XIX.	Tromsø amt:							
	Sjøveien	-	1	1	-	-	-	1
	Harstad	-	1	1	-	-	1	1
	Tromsø:							
	Renen	-	1	1	-	2	1	-
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	-
XX.	Finmarkens amt:							
	Hammerfest	-	1	1	-	1	-	-
	Vardø	-	1	1	-	-	1	-
	Vadsø	-	1	1	-	-	-	1
	Kirkenes	-	1	1	-	1	-	-
	Tilsammen	35	170	186	31	232	84	136

Syfilis paa syke

La Syphilis da

Tabel XXXIII.	Tilbakeleggende 1ste januar 1915.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets hudsykeavdeling ...	19	5	14	108	58	50	127	63	
Kristiania bys sykehus ...	69	25	44	177	70	107	246	95	1
Kristiania militære — ...	1	1	-	1	1	-	2	2	
Akers — ...	-	-	-	4	3	1	4	3	
Smaalenenes amts — ...	3	1	2	19	8	11	22	9	
Moss bys — ...	-	-	-	1	1	-	1	1	
Fredriksstad bys — ...	1	1	-	10	6	4	11	7	
Fredrikshald — ...	1	-	1	1	-	1	2	-	
Drammen — ...	1	1	-	20	9	11	21	10	
Karl Johansværns — ...	1	1	-	25	25	-	26	26	
Jarlsberg og Larvik amts og Tønsberg bys — ...	3	1	2	17	7	10	20	8	
Finsal sykehjem	1	1	-	-	-	-	1	1	
Kristians amts sykehus	-	-	-	5	2	3	5	2	
Bratsberg amts — ...	1	-	1	19	7	12	20	7	
Risør bys — ...	1	1	-	-	-	-	1	1	
Arendal — ...	1	1	-	2	2	-	3	3	
Lister og Mandal amts — ...	-	-	-	2	1	1	2	1	
Kristiansand bys — ...	-	-	-	11	8	3	11	8	
Stavanger amts — ...	-	-	-	3	1	2	3	1	
— bys — ...	-	-	-	32	17	15	32	17	
Haugesund — ...	-	-	-	13	10	3	13	10	
Bergen — ...	11	4	7	63	26	37	74	30	
Romsdals amts — ...	-	-	-	3	1	2	3	1	
Kristiansund bys — ...	1	-	1	3	1	2	4	1	
Aalesund — ...	2	-	2	4	2	2	6	2	
Trondhjem — ...	4	2	2	35	22	13	39	24	
Kalvskindets sykehus i Trondhjem..	-	-	-	-	-	-	-	-	
N. Trondhj. amts sykehus ved Levanger (Indherred)	-	-	-	6	4	2	6	4	
« — — — ved Namsos	-	-	-	1	1	-	1	1	
Nordlands — — i Alstahaug	-	-	-	2	1	1	2	1	
— — — -Buksnes ...	-	-	-	3	2	1	3	2	
— — — -Stokmark- nes	1	1	-	10	4	6	11	5	
Sanitetsforeningens — -Narvik ...	-	-	-	1	1	-	1	1	
Tromsø — — -Tromsø. ...	-	-	-	10	4	6	10	4	
St. Elisabeths hospital - Tromsø....	-	-	-	1	-	1	1	-	
Trondenes sykehus i Harstad ...	-	-	-	1	-	1	1	-	
St. Vincentz — i Hammerfest..	-	-	-	-	-	-	-	-	
Finmarkens amts sykehus i — ...	3	-	3	12	5	7	15	5	
— — — -Vardø	-	-	-	17	9	8	17	9	
— — — -Vadsø	-	-	-	4	3	1	4	3	
Tilsammen ¹⁾	125	46	79	646	322	324	771	368	4

¹⁾ Opgaven over tilbakeliggende svarer for nogen sykehus's vedkommende ikke til for

isene.
hospitaux.

Utgaat						Tilbage- liggende 31te december 1915.			Sygdomsform for ind- komne tilfælde		Tallet paa for- pleinings- dage.	Tallet paa forpleinings- dage for hver behandlet.
levende.			død.			Tils.	Md.	Kv.	erhvervet.	medfødt.		
ls.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						Tils.	Md.
90	44	46	6	5	1	31	14	17	94	14	6429	54
73	61	112	12	6	6	61	27	34	144	33	20901	85
2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	46	23
4	3	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
20	9	11	-	-	-	2	-	2	19	-	1054	48
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	66	66
9	6	3	1	1	-	1	-	1	9	1	417	38
1	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-	167	83
17	8	9	-	-	-	4	2	2	19	1	896	43
18	18	-	-	-	-	8	8	-	25	-	1012	39
14	7	7	-	-	-	6	1	5	16	1	884	44
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	110	110
4	1	3	-	-	-	1	1	-	5	-	467	93
20	7	13	-	-	-	-	-	-	19	-	237	12
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	331	331
3	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	93	31
1	-	1	-	-	-	1	1	-	2	-	-	-
10	7	3	-	-	-	1	1	-	11	-	349	32
2	1	1	-	-	-	1	-	1	3	-	132	44
-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	-	-	-
12	9	3	-	-	-	1	1	-	13	-	336	26
61	24	37	3	1	2	10	5	5	58	5	-	-
2	1	1	-	-	-	1	-	1	3	-	242	81
4	1	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
6	2	4	-	-	-	-	-	-	3	1	406	68
31	19	12	1	1	-	7	4	3	33	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	3	612	102
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	71	71
1	1	-	-	-	-	1	-	1	1	1	58	29
3	2	1	-	-	-	-	-	-	3	-	596	199
11	5	6	-	-	-	-	-	-	10	-	661	60
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
6	2	4	-	-	-	4	2	2	9	1	458	46
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	307	307
-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	490	33
15	9	6	-	-	-	2	-	2	17	-	504	30
4	3	1	-	-	-	-	-	-	4	-	87	22
549	259	290	25	16	9	145	67	78	577	64	39419	65,2

aende aars.

Tabel over tilfælde av sindssyg
Mouvement des aliés

Tabel XXXIV.	Tilbakeleggende 1ste januar 1915.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	K
Rikshospitalets avdelinger	-	-	-	6	4	2	6	4	
Kristiania bys sykehus	17	9	8	20	11	9	37	20	
Diakonisseanstaltens sykehus	1	1	-	5	-	5	6	1	
Kristiania militære —	-	-	-	2	2	-	2	2	
Akers —	-	-	-	10	3	7	10	3	
Diakonhjemmets —	7	-	7	14	7	7	21	7	
Bærums —	1	-	1	-	-	-	1	-	
Fredrikstad —	-	-	-	1	1	-	1	1	
Fredrikshald —	-	-	-	5	-	5	5	-	
Karljohansværns —	-	-	-	2	1	1	2	1	
Jarlsberg og Larvik amts og Tønsberg bys sykehus	-	-	-	7	1	6	7	1	
Trysil sykehus	-	-	-	2	1	1	2	1	
Ringsaker —	-	-	-	1	-	1	1	-	
Løiten —	-	-	-	1	-	1	1	-	
Finsal sykehjem	1	1	-	-	-	-	1	1	
Kristians amts sykehus	-	-	-	2	2	-	2	2	
Bratsberg —	-	-	-	1	-	1	1	-	
Kragerø bys —	-	-	-	1	1	-	1	1	
Arendal —	2	1	1	-	-	-	2	1	
Risør —	2	1	1	2	1	1	4	2	
Stavanger amts —	1	-	1	4	1	3	5	1	
— bys —	-	-	-	27	21	6	27	21	
Egersund —	-	-	-	1	1	-	1	1	
Haugesund —	-	-	-	1	-	1	1	-	
Bergen —	-	-	-	20	10	10	20	10	
Aalesund —	-	-	-	8	1	7	8	1	
Kristiansund —	-	-	-	2	1	1	2	1	
Romsdals amts —	-	-	-	3	1	2	3	1	
Trondhjem bys —	3	1	2	26	15	11	29	16	
Orkedalens —	-	-	-	1	-	1	1	-	
Meldalens —	-	-	-	1	-	1	1	-	
Nordre Trondhjems amts sykehus ved Namsos	-	-	-	1	-	1	1	-	
Nordlands amts sykehus i Alstahaug ..	1	-	1	1	1	-	2	1	
Narvik bys sykehus	1	1	-	1	1	-	2	2	
Finmarkens amts sykehus i Hammer- fest	1	-	1	1	-	1	2	-	
Tilsammen ¹⁾	38	15	23	180	88	92	218	103	1

¹⁾ Opgaverne over tilbakeliggende svarer for nogen sykehus's vedkommende ikke til f

om, behandlet paa sykehus.
ans les hôpitaux.

Utgaat						Tilbake­liggende 31te december 1915.			Sygdomsform hos de indkomne:									
levende.			død.			Tils.	Md.	Kv.	Melancholia.	Mania.	Amentia.	Dementia.	Paranoia.	Insania.	Idiotia.	Hypochondria.	Paralysis generalis.	Uopgt.
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.													
4	3	1	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	3
26	17	9	5	1	4	6	2	4	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-
6	1	5	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	3	7	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	6	-	-	-	-
16	6	10	-	-	-	5	1	4	2	-	-	2	1	-	-	-	-	6
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
5	-	5	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	2	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
7	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	1	1	-	2	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	-	-	2	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1	-	-	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	5	-
8	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	2	-	2
1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
23	11	12	1	1	-	5	4	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	23
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
139	58	81	12	6	6	²⁾ 22	10	12	11	2	-	28	4	77	2	3	8	45

ige aars. ²⁾ Fra nogen sykehus manglet opgaver over utgaaede og tilbakeliggende.

Tallet paa de paa syke

Mouvement des malades

Tabel XXXV.	Tilbakeleggende 1ste januar 1915.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets medicinske avdelinger	111	56	55	1002	548	454	1113	604	50
— chirurgiske —	104	62	42	1498	867	631	1602	929	67
— hudsyke-avdeling	57	22	35	386	212	174	443	234	20
— øien —	40	22	18	812	482	330	852	504	34
— avdeling for øre-, næse-, svælg- og strupe-sygd...	24	12	12	316	161	155	340	173	16
— barneavdeling	35	21	14	168	101	67	203	122	8
— nerve —	24	16	8	105	68	37	129	84	4
— radium —	3	1	2	558	248	310	561	249	31
Rikshospitalets avdelinger tilsammen	398	212	186	4845	2687	2158	³⁾ 5243	2899	234
Kvindekliniens gynækolog. avdeling	23	-	23	596	-	596	619	-	61
Kristiania bys sykehus	1128	515	613	7577	3630	3947	8705	4145	456
Diakonisseanstaltens —	54	15	39	564	173	391	618	188	48
Kristiania militære —	16	16	-	551	551	-	567	567	-
«Vor Frue» hospital	39	9	30	1182	224	958	1221	233	98
Akers kommunale sykehus ¹⁾	103	41	62	748	356	392	851	397	48
Diakonhjemets — ¹⁾	74	43	31	589	347	242	663	390	27
Bærums komm. sykehus og epidemilas. Stensby sykehus (Eidsvold)	33	16	17	243	91	152	276	107	16
Smaalenenes amts —	27	18	9	191	97	94	218	115	10
Moss bys —	19	-	-	279	-	-	298	-	-
Sarpsborg bys —	9	7	2	388	223	165	397	230	16
Fredrikstad — — og epid.las.	40	13	27	327	152	175	367	165	20
Fredrikshald — sykehus	19	9	10	272	160	112	291	169	12
— «St. Josefs» hospital ...	11	1	10	160	50	110	171	51	12
Drammen bys sykehus og epid.lasaret	118	52	66	1732	801	931	1850	853	99
Kongsberg bys sykehus	7	3	4	50	30	20	57	33	2
Karl Johansværns sykehus	32	24	8	540	464	76	572	488	8
Jarlsberg og Larvik amts og Tøns- berg bys sykehus	38	16	22	380	188	192	418	204	21
Hamar bys sykehus	19	9	10	171	82	89	190	91	9
Ringsaker kommunale sykehus	8	4	4	68	31	37	76	35	4
Valseth sykehjem	9	6	3	23	10	13	32	16	1
Furnes —	10	5	5	13	6	7	23	11	1
Finsal sykehjem	21	8	13	124	60	64	145	68	7
Løjten sykehus	23	9	14	59	31	28	82	40	4
Trysil —	7	4	3	83	39	44	90	43	4
Kongsvinger epidemisyrkehus	1	1	-	6	3	3	7	4	-
Eidskogen kommunale sykehus	7	2	5	15	8	7	22	10	1
Kristians amts sykehus	32	17	15	230	115	115	262	132	13
Gjøvik bys —	2	-	2	97	38	59	99	38	6
Østre Totens epid.lasaret og sykehjem	-	-	-	34	13	21	34	13	2
Bratsberg amts sykehus	68	43	25	997	510	487	1065	553	51
Kragerø bys —	8	6	2	115	64	51	123	70	5
Risør bys —	11	3	8	23	12	11	34	15	1
Tvedestrand bys —	-	-	-	34	13	21	34	13	2
Arendal — —	14	9	5	179	93	83	193	105	8

¹⁾ Egentlig 5056, da der hadde forekommet 187 flytninger mellom avdelingene.

Isene behandlede syke.

s les hôpitaux.

s	Utgaat					Tilbake- liggende 31te december 1915.			Mortali- tets- procent til alle ut- gaæde.	Daglig middel- belæg.	Tallet paa forplei- ningsdage for hver be- handlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet. øre.	Tallet paa forplei- nings- dage.	Tallet paa syke- pladser.
	levende.			død.		Tils.	Md.	Kv.						
	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
37	442	395	145	91	54	131	71	60	14,8	117	38,4	21,0	42775	-
12	814	598	81	55	26	109	60	49	5,4	132	30,0	18,3	48042	-
59	195	164	11	9	2	73	30	43	2,5	69	56,5	40,5	25028	-
91	469	322	1	1	-	60	34	26	0,1	74	31,7	10,1	27013	-
95	153	142	9	3	6	36	17	19	2,6	30	31,8	15,0	10881	-
45	87	58	25	11	14	33	24	9	12,3	39	70,0	27,3	14405	-
04	66	38	2	1	1	23	17	6	1,6	24	66,5	18,2	8579	-
56	248	308	-	-	-	5	1	4	-	7	4,5	27,4	2532	-
99	2474	2025	274	171	103	470	254	216	6,4	491	35,5	21,7	179255	-
82	-	582	12	-	12	25	-	25	2,0	-	-	-	-	-
78	3114	3465	907	453	454	1220	579	641	12,1	1206	50,6	-	440268	1502
98	153	345	60	21	39	60	14	46	10,9	64	37,6	25,1	23275	73
34	534	-	13	13	-	20	20	-	2,4	28	18,2	22,1	10323	40
25	214	911	35	11	24	61	8	53	3,0	73	21,8	14,4	26663	80
29	294	335	114	57	57	108	46	62	15,3	-	-	-	-	-
43	319	224	57	34	23	63	37	26	9,5	80	44,2	23,8	29330	100
47	96	151	13	5	8	16	6	10	5,0	31	41,4	16,7	11425	56
40	21	19	5	3	2	3	3	-	-	-	-	-	-	-
65	87	78	22	10	12	31	18	13	11,8	32	54,1	33,2	11792	28
59	-	-	18	-	-	21	-	-	6,5	25	31,1	29,4	9254	30
55	204	151	16	9	7	26	17	9	4,3	25	22,9	16,4	9091	28
279	132	147	40	16	24	48	17	31	12,5	43	48,0	18,9	17610	112
237	138	99	30	17	13	24	14	10	11,2	28	35,5	10,9	10346	50
150	47	103	10	3	7	11	1	10	6,2	15	31,0	14,3	5295	28
34	730	904	93	57	36	123	66	57	5,4	131	25,8	11,0	47803	110
44	28	16	7	2	5	6	3	3	13,7	8	49,0	24,5	2788	20
534	458	76	10	7	3	28	23	5	1,8	33	21,2	-	12011	50
341	169	172	31	14	17	46	21	25	8,3	38	33,5	18,5	14008	56
142	69	73	20	7	13	28	15	13	12,3	25	47,9	33,2	9107	32
56	24	32	10	5	5	10	6	4	15,1	11	52,0	-	3950	12
18	9	9	5	-	5	9	7	2	21,7	-	-	-	-	-
6	2	4	10	4	6	7	5	2	62,5	11	171,7	10,9	3958	16
105	49	56	14	6	8	26	13	13	11,7	27	68,9	17,0	9994	33
49	24	25	13	4	9	20	12	8	21,0	20	90,1	-	7391	22
84	41	43	6	2	4	-	-	-	6,7	8	31,8	-	2865	12
4	3	1	2	-	2	1	1	-	33,3	-	21,0	-	147	10
18	8	10	1	1	-	3	1	2	5,3	-	-	-	-	-
172	83	89	38	22	16	52	27	25	-	-	-	-	17382	60
92	34	58	4	3	1	3	1	2	4,2	7	24,6	11,0	2436	16
31	11	20	1	1	-	2	1	1	3,1	3	36,3	4,0	1235	15
915	476	439	63	40	23	87	37	50	6,4	92	31,6	22,6	33610	100
105	63	42	6	3	3	12	4	8	5,4	11	32,4	21,1	3985	17
14	8	6	6	5	1	14	2	12	30,0	12	127,6	-	4339	21
27	9	18	4	1	3	3	3	-	12,9	-	13,8	-	469	5
162	85	77	20	15	5	11	5	6	10,9	41	78,4	9,3	15135	24

Tallet paa de paa syke

Tabel XXXV (forts.).	Tilbakeleggende 1ste januar 1915.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	K
Grimstad bys sykehus	8	5	3	39	17	22	47	22	1
Aamli sykehus	1	-	1	22	12	10	23	12	1
Lister og Mandal amts sykehus	8	3	5	126	75	51	134	78	1
Kristiansand bys sykehus	50	33	17	560	396	164	610	429	18
Mandal — —	9	5	4	161	87	74	170	92	1
Stavanger amts sykehus	44	22	12	461	242	219	505	264	24
— bys —	126	65	61	1490	713	777	1616	778	88
Egersund — —	3	3	-	100	55	45	103	58	4
Sandnes kommunale — —	6	3	3	75	36	35	81	39	4
Haugesund bys — —	19	8	11	268	188	80	287	196	9
Odda — —	3	3	-	61	47	14	64	50	1
Voss epidemilasaret	-	-	-	-	-	-	23	-	-
— private sykehus	-	-	-	-	-	-	178	-	-
Bergen bys sykehus	337	173	164	3119	1768	1351	3456	1941	151
St. Franciskus's hospital i Bergen..	14	8	6	289	123	166	303	131	17
Diakonissehjemmets klinik — ..	32	15	17	665	259	406	697	274	42
Røde Kors' klinik — — ..	14	8	6	557	226	331	571	234	33
Kommunale arbeids- og pleiehjem i Bergen	137	76	61	253	168	85	390	244	14
Betanien	8	2	6	364	68	296	372	70	30
Romsdals amts sykehus	22	11	11	420	190	230	442	201	24
Kristiansund bys — —	34	17	17	580	276	304	614	293	32
Aalesund — —	16	4	12	367	184	183	383	188	19
Trondhjem — —	246	114	132	2184	1167	1017	2430	1281	114
Kalvskindets — — i T.hjem	43	17	26	74	38	36	117	55	6
Orkedalens sykehjem	27	9	18	80	51	29	107	60	4
Meldalens —	6	2	4	30	11	19	36	13	2
Nordre Trondhjems amts sykehus ved Levanger (Indherred)	55	27	28	662	325	337	717	352	36
Nordre Trondhjems amts sykehus ved Namsos	35	13	22	494	237	257	529	250	27
Nordlands amts sykehus i Alstahaug	18	6	12	274	148	126	292	154	13
— — — — Bodø	29	13	16	424	213	211	453	226	22
— — — — Buksnes ..	14	7	7	112	74	38	126	81	4
— — — — Stokmark- nes	29	14	15	217	111	106	246	125	12
Sanitetsforeningens sykehus i Narvik	11	6	5	224	158	66	235	164	7
Sulitjelma sykehus	8	4	4	159	91	68	167	95	7
Tromsø amts sykehus i Tromsø ..	58	26	32	515	207	308	573	233	34
— epidemilasaret — — ..	5	3	2	61	38	23	66	41	2
St. Elisabeths hospital — — ..	14	8	6	424	171	253	438	179	25
Trondenes sykehus i Harstad	13	9	4	208	138	70	221	147	7
Skjervøy — i Skjervøy	5	3	2	23	15	8	28	18	1
St. Vincents hospital i Hammerfest	20	7	13	45	21	24	65	28	3
Finmarkens amts sykehus i Hammer- fest	41	25	16	754	467	287	795	492	30
— — — — Vardø ..	27	18	9	391	254	137	418	272	14
— — — — Vadsø ..	19	11	8	330	172	158	349	183	16
Tilsammen ¹⁾	4045	1943	2083	41192	20618	20259	45438	22561	22378

¹⁾ For 499 er kjøen ikke opgit; 201 av dem er kun opført som «ialt behandlet». ²⁾ Paa

usene behandlede syke.

Utgaat						Tilbake- liggende 31te december 1915.			Mortali- tets- procent til alle ut- gaaede.	Daglig middel- belæg.	Tallet paa forplei- ningsdage for hver be- handlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet. øre.	Tallet paa forplei- nings- dage.	Tallet paa syke- pladser.
levende.			død.			Tils.	Md.	Kv.						
ils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
33	14	19	9	6	3	5	2	3	21,4	-	-	-	-	-
20	9	11	1	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
104	60	44	15	8	7	15	10	5	12,6	-	-	-	397	6
566	405	161	19	11	8	25	13	12	3,2	35	20,8	-	12688	75
151	81	70	5	3	2	14	8	6	3,2	14	30,5	-	5195	19
128	230	198	27	8	19	50	26	24	5,9	35	32,1	30 0	16235	56
109	671	738	84	45	39	123	62	61	5,6	132	29,8	10,0	48174	-
89	51	38	6	4	2	8	3	5	6,3	5	18,0	-	1853	10
73	34	39	4	3	1	4	2	2	5,2	7	32,0	36,6	2589	23
249	172	77	13	9	4	25	15	10	5,0	24	30,8	29,5	8853	-
56	46	10	5	1	4	3	3	-	8,2	5	30,2	-	1936	14
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4885	-
370	1642	1228	278	142	136	308	157	151	8,8	359	38,0	20,0	131392	356
280	123	157	10	4	6	13	4	9	3,4	14	16,9	6,0	5110	35
361	259	402	15	7	8	21	8	13	2,1	33	17,0	21,0	11900	32
531	213	318	22	9	13	18	12	6	3,8	28	18,1	16,0	10348	27
175	138	37	75	30	45	140	76	64	30,0	141	131,6	9,0	51300	152
338	58	280	20	6	14	14	6	8	5,6	20	19,8	-	7376	50
397	182	215	22	9	13	23	10	13	5,2	35	29,2	19,1	12900	70
563	265	298	13	11	2	38	17	21	2,3	-	-	-	-	-
344	167	177	20	9	11	19	12	7	5,5	27	25,5	17,0	9779	60
928	1014	914	255	142	113	247	125	122	11,6	-	-	-	-	-
37	17	20	30	18	12	50	20	30	44,8	-	-	-	-	-
56	31	25	16	11	5	35	19	16	-	-	-	-	11270	43
21	10	11	3	-	3	12	3	9	-	-	-	-	2273	8
633	307	326	28	18	10	56	27	29	4,2	78	39,9	-	28635	-
456	213	243	24	13	11	49	24	25	5,0	50	34,4	11,0	18183	80
262	141	121	13	5	8	17	8	9	4,7	25	31,7	13,0	9255	35
399	192	207	23	14	9	31	20	11	5,4	34	27,1	23,0	12280	35
100	67	33	7	5	2	19	9	10	6,5	20	58,1	28,3	7326	34
197	100	97	20	12	8	29	13	16	9,2	37	54,6	-	13439	28
198	139	59	14	10	4	23	15	8	6,6	19	30,1	-	7084	33
154	87	67	5	4	1	8	4	4	3,1	-	-	-	-	16
469	184	285	39	16	23	65	33	32	7,7	64	40,6	14,2	23237	73
55	37	18	9	4	5	2	-	2	14,1	4	24,0	-	1584	-
405	165	240	12	6	6	21	8	13	2,0	-	-	-	-	-
192	130	62	12	8	4	18	9	8	5,9	19	31,9	-	7048	30
20	13	7	5	4	1	3	1	2	20,0	-	-	-	-	-
32	17	15	17	6	11	16	5	11	34,7	20	110,0	3,5	7145	24
727	443	284	23	18	5	45	31	14	3,1	57	26,0	34,8	20670	48
368	244	124	29	18	11	21	9	12	7,3	41	35,6	-	14907	60
297	149	148	25	16	9	27	18	9	7,7	29	29,6	21,7	10347	80
7616	18729	18628	3262	1696	1548	4359	2136	2202	8,0	4148	2) 38,0	-	1514137	-

le sykehus, for hvilke forpleiningsdagene er opført, behandles 39792 patienter.

Opgaver over dødsfald med

Causes de décès pa

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jærsberg og Lærvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.															
Medfødt svakhet	1037	96	60	44	36	55	38	39	18	28	11	32	35	20	1
— cyanose	14	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Andre medfødte eller i umiddelbar tilslutning til fødselen optrædende sygdomme ¹⁾	49	5	5	2	1	2	2	3	1	2	-	1	-	2	-
Misdannelser i centralnervesystemet	22	1	2	-	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	15	1	2	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
II. Alderdomssygdomme.															
Alderdomssvakhet	4884	55	101	103	116	120	133	109	124	83	81	135	178	122	19
Alderdomsgangræn	85	5	3	-	-	2	5	1	-	1	1	2	4	5	-
III. Infektionssygdomme.															
Eksantematisk tyfus	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	57	-	3	1	3	1	1	1	-	-	1	-	1	-	-
Epid. cerebrospinalmeningit	16	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	19	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-
Meslinger	44	1	-	-	-	1	-	-	-	4	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	77	5	6	3	1	-	3	4	2	5	3	5	4	1	-
Kikhoste	392	6	8	1	6	8	9	3	5	1	4	16	17	16	18
Difteri (croup)	245	11	9	3	5	4	3	4	12	4	2	3	12	7	1
Lungebetændelse (croupøs)	1673	115	114	52	40	57	62	43	35	34	34	52	43	39	38
Influenza	199	16	31	5	2	3	4	1	11	5	5	3	10	3	3
Dysenteri	7	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gigtfeber	81	1	6	3	-	2	4	-	3	2	2	3	2	-	-
Rosen	81	3	2	2	2	2	7	4	4	-	-	-	4	1	1
Flegmone, absces	43	4	1	-	1	-	1	1	-	-	-	1	2	-	-
Septicopyæmi	202	25	12	2	3	8	6	5	4	4	3	4	3	9	2
Barselfeber	55	-	5	-	3	-	2	-	3	-	4	-	-	-	4
Pemfigus hos nyfødte	24	1	-	-	1	-	-	4	1	-	-	-	2	1	1
Tetanus	14	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	1	-	1	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	386	42	32	11	11	16	21	4	10	4	6	16	5	3	8
Koldfeber	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose i lunger	4326	202	214	95	143	87	116	104	100	62	72	111	131	64	93
— - tarmkanal	109	5	13	4	3	4	2	2	6	2	2	1	1	2	4
— - urin- og kjønsgang	48	5	-	-	1	1	-	1	1	-	-	1	1	3	-
— - ben og led	105	2	4	2	1	6	2	1	1	-	1	3	-	1	4
— - lymfekjertler (skrofulose)	29	3	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	1	2	-
— - hud (lupus)	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
— - hjernehinder	646	37	38	13	7	20	20	12	10	11	13	12	28	9	12
— - andre organer ell. med uopgit sæte	89	4	1	5	7	3	1	1	3	4	4	5	2	2	1

¹⁾ Medfødt syfilis og pemfigus hos nyfødte er opført under III (infektionssygdomme).

sjendte dødsårsaker.

departements.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finnmarkens amt.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
25	25	13	11	15	11	42	35	37	19	18	13	14	12	27	19	32	22	12	2	27	27	11	20	11	8	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	1	-	-	2	1	-	-	4	5	-	1	1	1	1	2	-	1	-	1	1	-	-	-	
2	1	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	
1	1	-	-	-	-	1	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
56	64	71	93	101	111	135	138	172	238	33	62	143	174	193	283	131	192	108	139	189	205	71	61	32	37	
1	4	1	2	3	-	-	2	3	2	-	-	2	-	5	5	7	4	2	2	2	6	1	1	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	-	-	-	-	-	3	4	6	2	2	1	2	-	2	1	1	1	-	1	-	1	-	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	14	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	2	1	2	1	1	2	1	2	1	-	1	1	-	1	-	3	-	2	-	1	
5	8	5	4	9	9	7	18	4	8	13	2	1	5	8	16	27	36	14	15	17	31	4	4	3	1	
8	10	4	2	5	6	14	10	12	7	6	2	3	5	4	4	4	11	1	3	8	7	11	14	1	1	
39	31	44	45	31	38	48	30	58	59	38	33	21	27	36	56	66	39	34	46	32	20	7	9	7	7	
1	3	5	7	1	2	6	10	4	8	5	14	2	2	4	3	1	5	6	-	3	-	2	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	
2	4	-	3	3	1	1	2	4	4	1	1	2	4	3	2	2	1	3	-	2	1	1	3	2	1	
3	1	1	1	-	-	3	5	2	3	3	-	2	2	4	4	2	3	2	5	1	2	-	2	-	-	
3	1	1	-	1	-	4	2	2	3	2	2	2	2	1	6	1	3	3	-	4	1	1	1	1	1	
3	3	5	-	3	2	10	9	11	2	5	7	5	5	7	6	7	3	1	10	2	3	-	3	-	2	
-	2	-	-	1	-	5	-	4	-	2	-	-	1	-	1	-	6	-	4	-	3	-	3	-	2	
-	1	-	-	-	-	2	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	
1	-	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	
13	7	6	4	5	1	20	11	5	9	4	7	2	3	7	5	13	16	4	4	12	11	2	6	9	11	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
86	106	76	61	68	63	110	132	91	99	81	89	84	91	128	185	162	243	74	129	152	170	67	65	56	64	
5	2	3	1	3	3	-	-	2	3	2	2	3	2	3	1	2	2	3	3	3	4	4	2	2	2	
1	1	1	-	2	1	-	1	-	1	2	1	1	3	3	4	8	4	1	-	3	3	4	-	1	-	
4	3	2	3	3	1	2	-	3	3	5	2	3	2	3	4	8	4	1	-	12	1	6	-	2	2	
1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
17	11	10	4	10	5	27	25	12	8	10	7	15	8	26	28	33	36	11	11	23	25	14	10	12	6	
2	2	2	1	-	1	2	2	1	5	-	-	1	1	-	4	5	2	-	5	2	-	1	1	3	3	

Opgaver over dødsfald med

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalønes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Lørvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
		Miliærtuberkulose	53	8	5	-	1	-	1	2	1	-	-	1	1
Spedalskhet	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Syfilis, medfødt	44	11	4	-	-	1	2	1	-	1	-	-	-	-	-
— , erhvervet efter fødselen	18	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Andre infektionssygdomme	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
IV. Kroniske blod- og ernæringssygdomme.															
Gigt (arthritis urica)	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	50	1	6	-	2	-	1	-	-	-	-	2	2	1	4
Diabetes	220	16	16	8	9	6	14	9	4	2	8	6	6	8	3
Leukæmi, pseudoleukæmi	27	1	5	-	-	2	-	2	-	2	-	-	1	-	3
Perniciøs anæmi	76	3	5	6	3	1	2	4	2	1	5	1	3	2	2
Morbus maculosus Werlhof, purpura hæmorrhagica	10	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1
Hæmofili	4	1	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Rakit	61	4	5	2	1	3	1	2	-	1	-	1	3	2	-
Andre sygdomme i denne gruppe	19	2	4	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Kroniske forgiftninger:															
Alkoholisme ¹⁾	16	6	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Andre kroniske forgiftninger ²⁾	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.															
Apoplexi og hjerneemboli	1710	67	106	51	42	48	55	33	60	38	56	39	52	47	53
Meningit (suppurativ)	199	3	7	5	4	8	3	8	9	6	6	3	2	6	3
Paralysis generalis	47	3	2	14	2	4	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	119	1	10	2	1	3	4	5	2	-	3	6	2	2	2
Epilepsi	86	2	4	11	3	-	4	5	1	1	2	2	4	3	2
Andre hjernesygdomme	110	5	1	1	-	5	5	2	10	3	2	3	3	3	-
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	27	4	3	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-
Andre rygmarvssygdomme	70	5	1	3	1	2	3	1	2	3	-	2	5	2	2
Kramper hos småbarn	322	12	13	9	6	18	15	10	7	7	7	9	3	4	4
Andre sygd. i nervesystemet	31	-	3	1	-	1	-	-	2	-	-	-	1	3	-
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.															
Endo-, perikardit	61	1	2	2	1	-	2	1	-	-	1	2	2	-	2
Klappfeil	1278	91	102	30	41	32	44	31	43	30	36	23	24	33	46
Hjertemuskel sygdomme	310	5	10	2	3	2	7	4	4	11	11	7	15	3	14
Arteriosklerose	773	40	42	23	16	41	31	18	10	44	21	31	13	20	10
Aneurysma	16	1	1	1	1	2	1	1	-	1	-	-	-	1	-
Hjertelammelse	567	35	30	30	32	19	20	22	15	16	29	16	20	15	20
Andre hjerte- og karsygdomme	64	1	2	-	1	1	4	4	6	-	1	1	6	2	1

¹⁾ Her er opført alle dødsfald av sygdom, hvor alkohol med sikkerhet antages at være syg-

tjendte dødsårsaker.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finnmarkens amt.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	4	1	2	1	1	1	1	3	2	1	1	1	1	3	1	1	1	
1	1	1	1	1	1	2	4	2	2	3	1	3	1	1	1	2	10	1	1	3	2	1	2	2	2	2	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
5	9	5	11	3	5	7	7	4	1	4	6	3	4	5	6	7	5	3	2	1	4	2	1	2	1	1	
4	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	5	4	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
1	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	3	2	2	2	2	4	2	2	3	3	5	5	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
29	51	39	29	22	31	47	35	52	36	30	40	24	21	58	47	63	58	34	48	57	33	19	26	21	13		
4	6	5	7	2	2	5	2	10	3	7	5	1	1	7	4	7	3	2	1	14	2	9	8	5	4		
2	2	7	2	2	1	2	1	1	1	1	4	7	3	1	1	3	2	3	3	3	3	1	2	1	1		
4	1	1	3	2	3	1	4	4	3	3	2	1	2	2	3	4	1	3	1	1	2	1	1	1	1		
1	1	3	3	3	1	4	1	4	1	7	4	3	2	5	5	5	5	2	3	2	2	1	1	1	1		
3	6	11	5	2	5	11	12	11	7	29	38	1	1	19	13	13	2	6	21	10	5	3	5	3	3		
3	6	11	5	2	5	11	12	11	7	29	38	1	1	19	13	13	2	6	21	10	5	3	5	3	3		
2	2	1	3	2	2	6	3	1	4	12	15	1	1	1	1	1	1	6	1	4	1	1	1	2	2		
31	40	20	24	18	27	54	32	44	12	15	15	14	14	30	51	35	49	15	21	27	27	15	17	7	10		
7	5	9	4	3	11	13	11	7	7	29	38	3	3	6	7	12	12	7	7	7	7	7	7	7	2		
36	14	19	15	8	8	28	12	21	15	19	29	9	5	36	14	20	11	14	20	20	11	20	8	6	1		
14	10	11	13	13	6	11	15	12	8	16	13	9	8	11	12	16	5	4	9	7	4	7	7	3	4		
6	6	6	6	1	2	2	2	2	3	2	3	2	2	4	4	1	1	3	2	2	2	1	1	1	1		

dødsårsaken. 2) Morfinisme.

Opgaver over dødsfald mæc

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarekens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.															
Bronkit, akut	653	40	60	23	11	42	21	12	14	13	17	23	26	17	7
—, kronisk, bronkiektasi..	519	18	31	18	29	23	23	12	16	11	17	13	16	17	2
Astma, emfysem	140	3	8	8	7	5	6	7	2	7	1	8	3	5	1
Lungebetændelse, katarralsk...	572	45	32	15	9	22	21	6	12	13	10	15	10	14	1
Lungegangræn	22	3	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-	1	-	1
Lungeemboli	32	3	5	1	3	-	2	1	2	1	-	2	-	-	-
Pleurit, serøs	84	8	6	3	3	5	1	2	1	1	-	1	1	1	1
—, purulent	40	6	3	4	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-
Andre sygd. i aandedrætsorg..	53	2	7	2	1	-	-	3	3	2	1	-	1	5	2
VIII. Sygdomme i fordøielseorganerne.															
Mave-tarmkatarr (kronisk)	148	3	5	6	6	5	5	6	4	1	5	1	-	1	3
Mave-, duodenalsaar	141	11	8	5	3	6	2	4	4	4	5	4	7	2	3
Blindtarmbetændelse (appendic.)	171	8	5	4	2	12	4	3	5	6	3	8	7	7	4
Diffus peritonit	222	11	24	5	6	3	11	5	4	4	9	3	5	5	8
Indeklemt brok	76	1	7	2	1	1	2	1	2	2	4	2	3	2	-
Volvulus og ileus av andre aars.	198	5	11	5	3	5	3	5	10	6	1	5	4	12	5
Galdestensyngdomme	49	2	4	1	2	-	4	1	-	2	3	2	3	1	-
Leverkirrose	40	4	-	2	1	1	-	3	2	2	-	2	1	2	-
Andre sygd. i fordøielseorg...	119	5	6	7	6	2	1	6	3	4	-	4	1	3	1
IX. Sygdomme i urin- og kjønsorganerne.															
Nefrit, akut	63	4	-	2	5	2	-	3	5	-	2	1	1	3	-
—, kronisk (morb. Brightii)	648	52	40	13	14	21	16	15	14	12	11	19	16	24	19
Cystit, cystopyelit	214	7	11	5	2	14	1	9	-	6	2	11	-	8	-
Nyresten- og blærestensyngdomme	18	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-	1	-
Andre nyre- og urinveissygd...	106	17	3	8	4	1	-	3	1	2	-	3	-	6	-
Sygd. i kjønsorg., som ikke hen-															
hører under nogen anden gruppe	13	-	2	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-
X. Svulster.															
Carcinom (kræft) i huden	57	3	7	2	-	-	1	2	2	2	-	2	3	5	2
— i mavesækken	1301	58	61	36	28	60	30	49	27	42	35	48	30	49	33
— - fordøielseorg. ellers	333	29	37	18	14	15	10	8	4	7	8	14	21	8	10
— - brystkjertelen	86	-	10	-	1	-	7	-	3	-	9	-	4	-	8
— - livmoren	127	-	18	-	8	-	7	-	4	-	10	-	2	-	12
— - andre organer eller															
med uopgit sæte ¹⁾	337	11	11	17	22	16	4	16	14	10	7	7	5	9	6
Sarkom i bensystemet	49	1	4	1	-	2	2	2	1	2	1	1	4	1	1
— - lymfekjertlerne	23	1	1	-	1	2	1	-	1	-	1	3	1	-	-
— - andre organer eller															
med uopgit sæte	54	2	4	3	2	-	3	2	2	-	2	3	2	1	-
Andre svulster	131	15	26	1	4	-	3	1	5	2	3	1	1	1	4

jendte dødsårsaker.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finnmarkens amt.		
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
9	28	9	6	5	6	21	21	10	11	2	3	4	2	16	15	20	31	12	17	28	17	6	7	6	5	
6	20	5	7	10	11	10	14	7	15	6	7	3	11	10	11	16	9	6	9	9	9	10	9	5	1	
6	3	3	3	4	3	3	4	4	4	4	4	3	3	1	6	5	4	4	2	2	5	4	7	7	7	
3	15	7	4	4	10	22	27	18	15	14	15	4	8	9	14	18	28	12	5	15	24	7	10	7	6	
2	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	
2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	1	3	4	4	6	2	3	2	3	3	4	1	1	1	
1	2	2	1	1	2	2	1	1	3	2	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	3	2	2	2	
3	3	2	2	4	2	6	10	3	5	1	1	2	4	4	11	2	2	2	2	8	8	2	3	4	1	
3	4	3	3	2	5	3	3	4	3	2	2	2	6	2	2	9	4	1	3	2	3	1	2	1	1	
4	1	2	4	1	2	5	4	4	3	2	2	2	2	4	4	5	9	5	5	4	3	2	2	2	2	
7	6	4	4	3	1	2	8	3	3	3	3	3	6	3	3	7	14	2	4	9	8	4	3	3	2	
6	1	3	4	3	1	3	3	2	6	5	2	2	4	3	3	1	1	1	1	2	1	3	2	1	1	
1	1	1	1	1	1	1	6	1	3	3	3	2	2	2	2	1	1	3	3	7	2	1	1	1	1	
5	3	3	2	2	1	4	1	1	7	1	3	2	3	3	5	4	5	3	3	5	4	1	1	1	1	
1	1	2	2	1	1	1	-	1	4	2	1	-	-	-	1	1	5	3	-	4	2	-	-	1	1	
21	21	18	15	12	13	21	20	19	14	11	13	10	8	16	23	18	14	6	6	18	22	10	6	3	4	
6	1	13	2	10	7	6	4	16	1	3	-	8	1	1	4	15	6	8	-	8	2	1	1	1	-	
1	-	4	-	2	-	9	1	-	2	3	1	-	-	-	-	2	1	1	2	1	2	2	1	-	-	
2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	
2	1	1	-	1	1	2	1	3	1	-	1	5	-	1	-	2	1	1	-	-	1	-	-	1	-	
44	26	32	25	15	29	18	43	34	25	21	29	22	36	37	37	33	34	27	60	34	16	13	12	4		
10	7	8	10	6	9	14	2	5	17	14	8	3	3	9	2	11	9	5	7	2	2	3	3	1		
-	5	-	4	-	9	9	-	2	8	8	-	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	1		
-	6	-	4	-	11	-	9	-	5	5	5	3	3	3	3	15	-	-	5	-	2	-	-	-		
5	8	5	5	4	-	15	8	16	17	4	5	3	1	10	14	23	14	6	6	4	3	3	1	1		
-	2	3	-	-	1	1	-	5	1	3	2	-	-	1	1	1	2	-	-	1	1	-	-	-		
2	3	-	-	-	1	3	1	-	-	-	-	-	4	1	2	2	1	-	1	1	2	-	-	-		
-	4	4	1	1	2	3	6	1	3	3	3	-	-	3	7	5	1	-	-	-	8	-	-	4		

Opgaver over dødsfald med

Dødsaaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
XI. Sygdomme i hud, binde- væv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.															
Hudsygdomme	5	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-
Gangræn (ikke senil)	12	-	-	1	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	1
Ben- og ledsygdomme	28	2	1	1	1	-	-	1	3	-	-	-	-	1	1
XII. Svangerskaps- og barsel- sygdomme.¹⁾															
Barselkrampe	40	-	4	-	1	-	3	-	-	1	-	2	-	2	-
Emboli og thrombose	11	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-
Blødning	23	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Livmorbristning	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	6	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svangerskaps- og barsel- sygdomme	11	-	2	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
Ukjendt eller uopgit aarsak . . .	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XIII. Andre sygdomme.															
Myxødem	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom	8	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons	5	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
Akromegali	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Diverse andre sygdomme ²⁾	19	1	7	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Dødsf. med kjendt sygd.aarsak	28580	1369	1546	779	771	877	857	712	718	597	613	775	845	692	757
XIV. Unaturlig død.															
Selv mord ³⁾	132	14	-	13	-	5	3	10	1	11	1	10	2	1	1
Drap og mord	10	1	2	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:															
a. Akut alkoholforgiftning	14	-	-	-	-	2	-	1	2	-	-	-	-	1	-
b. Andre akute forgiftninger ⁴⁾ . .	15	2	1	1	-	1	-	2	1	1	-	-	-	-	1
c. Drukning	436	11	2	17	5	21	6	8	-	26	1	17	-	5	1
d. Forfrysning	11	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
e. Forbrænding	64	2	4	3	3	4	-	2	3	1	5	1	2	-	1
f. Elektr. strøm og lynnedslag . .	4	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
g. Vaadeskud	32	1	-	3	-	2	-	2	1	1	1	1	-	-	-
h. Andre ulykkestilfælde ⁵⁾	325	29	18	14	4	20	4	15	1	16	2	12	5	7	1
Dødsf. ved unaturlig død	1043	60	27	54	13	55	13	41	11	57	10	42	9	14	8
Dødsf. med ukjendt aarsak	1316	11	5	25	16	26	13	37	32	7	4	26	26	21	13
Ialt av læger opgivne dødsfald	30939	1440	1578	858	800	958	883	790	761	661	627	843	880	727	778

¹⁾ Barselfeber er opført under III (infektionssygdomme). ²⁾ Derav otit 3, ascites 2, coma 1

sindssyke. ⁴⁾ Derav opgit 2 ved kulos, 1 lut, 1 arsenik (kreaturvask), 1 kromsurt kali, 1 saltsyre
forsvundet, gaat sig bort, frosset ihjel paa fjeldet 4, frakturer 69, grubenykker 5, jernbaneulykker
sparket av hest 2, suffocatio 9, vulnera, traumata 4.

endte dødsårsaker.

Dødsårsak amt.	Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		
	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.				
3	1	2	5	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
0	631	541	500	441	469	840	847	787	822	541	573	504	511	811	989	962	1087	504	618	913	861	417	367	263	245														
3	-	1	-	2	-	9	2	5	2	5	2	2	1	5	-	7	-	5	1	3	2	-	-	1	1														
1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-														
1	4	10	2	18	2	25	5	25	6	7	3	17	-	18	5	36	-	13	2	58	-	21	1	22	-														
2	1	-	-	1	1	2	-	4	2	-	-	1	1	2	1	2	-	2	1	3	6	1	-	1	2														
3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-														
9	4	3	1	3	1	10	2	13	2	11	4	16	2	10	2	14	4	7	2	21	3	10	1	16	1														
6	9	14	4	35	5	47	10	51	12	23	9	37	4	37	8	62	7	26	6	91	13	36	3	40	4														
6	20	8	9	35	49	46	39	72	5	1	47	43	25	29	54	44	66	71	63	74	55	32	52	60															
2	660	563	513	495	509	936	903	877	906	569	583	588	558	873	1026	1078	1138	596	695	1067	948	508	402	355	309														

cera cruris 1, epistaxis 1. Et barn hadde diet en betændt mamma (absces). ⁵⁾ Derav opgit 15
Derav ved commotio 6, conquassatio 22, contusio 4, dilaceratio 1, eksplosioner, minering 16, fald 30,
erkjørsler etc. 23, ligget ihjel 2, ruptur av indre organer 2, sneskred, stenras etc. 15, stanget ihjel 2,

ø av læger meldte dødsfald.

r sexe et åge.

rdeling paa alder (par åge).														Alder er opgit for								
0—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.				
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	598	439		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	2		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	22		
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	14		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	9		
-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	41	62	492	632	1277	1545	348	474	2	6	2155	2721	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	15	11	20	23	6	5	-	-	44	41	
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
4	8	2	8	3	4	6	-	2	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	27	29		
1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	5	
3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	9	
-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	16	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39	38	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	168	224	
3	3	1	1	-	2	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	109	126	
32	13	24	16	57	47	82	54	110	70	141	146	147	206	77	80	14	8	-	-	877	794	
-	-	4	-	1	2	7	3	4	6	10	11	25	21	40	17	29	2	3	-	66	133	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	4	
7	2	-	6	-	2	4	4	2	6	5	3	2	2	-	1	-	-	-	-	39	42	
2	-	1	-	1	2	4	4	4	4	3	4	3	7	6	8	-	-	-	-	35	46	
6	6	7	4	20	4	14	10	17	11	16	10	6	6	4	2	-	-	-	-	27	16	
-	9	-	15	-	22	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	130	72	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55	-
1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	11	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	1	
2	-	1	-	3	1	2	5	4	1	2	6	10	12	8	8	-	1	-	-	198	188	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
37	376	311	325	338	484	189	274	161	172	118	133	52	62	5	11	1	-	-	-	1959	2366	
8	16	10	3	6	3	5	5	1	1	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	54	55	
4	1	5	5	12	4	7	-	3	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	34	14	
17	2	3	5	12	3	8	5	6	1	3	4	2	-	-	1	-	-	-	-	69	36	
1	-	1	1	1	1	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	10	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	4	
28	18	11	1	7	5	3	2	2	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	334	311	
4	9	5	5	4	4	4	2	3	5	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	43	46	
8	3	2	1	1	2	1	2	2	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	29	24	
-	-	2	1	1	2	-	2	3	2	4	3	1	2	2	3	1	-	-	-	13	16	

Opgaver over køn og alder ved

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste dødsårsakers forhold i pct. til alle opgivne dødsårsaker ved sygd.	Fordeling paa køn (par sexe).		Kjøen er ikke opgitt for	År									
			Mandkj.	Kvindekj.		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
						Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Syfilis, medfødt	44	-	30	14	-	27	11	1	2	-	1	1	-	1	
—, erhvervet efter fødselen	18	-	7	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre infektionssygd.	3	-	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
IV. Kroniske blod- og ernærings sygdomme.															
Gigt (arthritis urica)	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	50	-	12	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Diabetes	220	0,8	106	114	-	-	-	2	1	6	5	3	7	6	
Leukæmi, pseudoleukæmi	27	-	13	14	-	-	-	2	3	1	3	-	-	-	
Pernicios anæmi	76	-	39	37	-	1	1	1	2	-	-	2	-	1	
Morbus maculosus Werlhof, purpura hæmorrhagica	10	-	4	6	-	1	-	1	1	-	1	1	-	-	
Hæmofili	4	-	1	3	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	
Rakit	61	-	35	26	-	15	15	19	11	-	-	-	-	-	
Andre sygdomme i denne gruppe	19	-	9	10	-	2	2	1	-	1	-	-	-	-	
Kroniske forgiftninger:															
Alkoholisme	16	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre kroniske forgiftn.	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
V. Sygdomme i nervesystemet.															
Apoplexi og hjerneemboli	1710	6,0	818	892	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	
Meningit (suppurativ)	199	0,7	115	84	-	20	18	18	13	10	10	7	10	15	
Paralysis generalis	47	-	33	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre sindssyggdomme	119	-	55	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Epilepsi	86	0,3	46	40	-	-	1	1	1	1	1	1	1	7	
Andre hjernesygdomme	110	-	59	51	-	2	2	3	4	2	2	1	2	1	
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	27	-	19	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre rygmarvssygdomme	70	-	40	30	-	-	1	-	-	-	-	1	2	3	
Kramper hos småbarn	322	1,1	192	130	-	173	106	18	22	1	1	-	1	-	
Andre sygd. i nervesyst.	31	-	14	17	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.															
Endo-, perikardit	61	0,2	25	36	-	-	1	3	2	5	5	-	7	1	
Klappfeil	1278	4,5	549	729	-	5	5	4	5	9	9	17	17	26	
Hjertemuskelssygdomme	310	1,1	137	173	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	
Arteriosklerose	773	2,7	473	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Aneurysma	16	-	11	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hjertelammelse	567	2,0	287	280	-	3	3	-	5	1	2	1	2	4	
Andre hjerte- og karsygd.	64	-	25	39	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.															
Bronkit, akut	653	2,3	328	325	-	188	122	56	41	7	2	1	3	1	
—, kronisk, bronki-ektasi	519	1,8	227	292	-	-	2	2	2	2	-	2	-	1	
Astma, emfysem	140	0,5	75	65	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	

e av læger meldte dødsfald.

Fordeling paa alder (par åge).														Alder er opgit for						
10-25 aar.		25-30 aar.		30-40 aar.		40-50 aar.		50-60 aar.		60-70 aar.		70-80 aar.		80-90 aar.		90-100 aar.		Over 100aar.		
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	14
1	-	-	3	3	2	2	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	7	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	2	1	-	2	2	7	1	11	4	14	2	3	1	-	-	-	12	38
12	4	6	5	6	10	12	10	13	18	22	23	15	18	3	8	-	-	-	106	114
2	-	1	-	-	-	3	3	3	2	4	1	1	-	-	-	-	-	-	13	14
1	-	1	-	3	4	1	8	11	7	13	10	2	5	2	-	-	-	-	39	37
-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	3
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	26
-	-	-	-	-	-	1	2	2	-	-	-	3	5	-	-	-	-	-	9	10
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	16	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	1	5	3	8	8	24	30	100	108	212	198	283	309	172	207	11	26	-	818	892
11	4	5	5	7	2	10	3	4	5	5	3	3	2	-	-	-	-	-	115	84
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	14
9	2	4	3	6	6	6	9	10	14	8	9	7	10	4	7	1	1	-	55	63
5	4	6	7	13	3	1	5	5	4	4	7	2	1	1	-	-	-	-	46	40
-	-	2	3	6	3	9	7	8	11	14	6	9	8	2	1	-	-	-	59	51
-	1	-	-	1	2	3	1	7	1	7	-	1	3	-	-	-	-	-	19	8
-	1	1	2	4	2	4	5	5	5	8	7	13	3	1	-	-	-	-	40	30
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	192	130
1	2	-	-	-	2	-	1	2	4	4	4	3	5	2	1	1	-	-	14	17
3	1	-	2	5	5	5	2	1	4	2	4	-	-	-	1	-	-	-	25	36
13	18	11	23	31	49	43	55	84	102	113	157	136	190	52	83	4	1	-	548	729
-	1	1	1	1	5	11	5	16	20	46	43	52	57	15	31	1	2	-	137	173
-	-	-	-	-	-	1	-	14	6	88	43	212	127	145	110	13	13	-	473	299
-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	5	2	2	1	2	2	-	-	-	11	5
5	5	10	5	16	16	29	26	39	43	72	58	78	72	28	38	1	4	-	287	280
1	2	-	1	-	2	4	4	3	4	7	8	7	10	3	4	-	2	-	25	39
1	2	-	1	2	3	3	8	5	6	16	31	25	50	19	50	4	5	-	328	325
-	1	-	3	3	2	10	12	30	14	39	70	84	113	51	67	3	6	-	227	292
-	1	-	1	1	-	4	13	10	10	20	15	25	27	15	4	-	1	-	75	65

Opgaver over kjønn og alder ved

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	De viktigste døds- årsakers forhold i pct. til alle opgivne døds- årsaker ved sygd.	Fordeling paa kjønn (par sexe).		Kjønn er ikke opgitt for	0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Lungebet., katarralsk . . .	572	2,0	280	292	-	124	116	77	65	6	9	3	4	1	1
Lungegangræn	22	-	14	8	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	1
Lungeemboli	32	-	14	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Pleurit, serøs	84	0,3	53	31	-	1	-	3	-	1	1	1	-	4	4
—, purulent	40	-	27	13	-	-	1	7	2	2	-	3	1	1	1
Andre sygdomme i aandedrætsorganerne	53	-	26	27	-	3	7	7	4	-	-	1	2	-	-
VIII. Sygdomme i fordøiellesorganerne.															
Mave-tarmkatarr (kronisk)	148	0,5	66	82	-	17	17	12	4	-	-	1	1	2	1
Mave-, duodenalsaar	141	0,5	68	73	-	1	1	-	-	-	-	1	2	1	1
Blindtarmbet. (appendicit)	171	0,6	95	76	-	-	-	3	8	7	3	12	2	13	10
Diffus peritonit	222	0,8	85	137	-	6	5	2	5	5	6	7	3	4	4
Indeklæmt brok	76	0,3	31	45	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Volvulus og ileus av andre årsaker	198	0,7	118	80	-	8	6	4	-	3	2	2	1	1	1
Galdestensygdomme	49	-	16	33	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	40	-	32	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i fordøiellesorganerne	119	-	60	59	-	12	7	2	7	2	2	2	-	-	2
IX. Sygdomme i urin- og kjønnsorganerne.															
Nefrit, akut	63	0,2	32	31	-	2	1	3	4	2	5	4	3	2	1
—, kronisk (morb. Brightii)	648	2,3	339	309	-	-	-	2	2	4	5	6	9	12	12
Cystit, cystopyelit	214	0,7	169	45	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Nyresten- og blærestensygdomme	18	-	13	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	106	-	88	18	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Sygdomme i kjønnsorg. som ikke benhører under nogen anden gruppe	13	-	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
X. Svulster.															
Carcinom (kræft) i huden	57	0,2	35	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — mave-sækken	1301	4,6	748	553	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — fordøiellesorg. ellers	383	1,3	194	188	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
— — — brystkjertelen	86	0,3	-	86	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — livmoren	127	0,4	-	127	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — andre org., ell. med topgitt sæte	337	-	185	152	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Sarkom i bensystemet	49	-	26	23	-	-	-	-	-	1	1	2	1	-	-
— — — lymfekjertler	23	-	10	13	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	1
— — — andre org. eller med topgitt sæte	54	-	22	32	-	-	1	-	2	2	1	1	2	-	-
Andre svulster	131	-	42	89	-	1	2	1	1	-	-	4	-	-	1

æ av læger meldte dødsfald.

rdeling paa alder (par åge).																Alder er opgit for					
0—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.				90—100 aar.		Over 100 aar.	
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
3	-	-	2	2	4	4	4	9	4	6	25	27	30	17	19	1	10	-	-	280	292
2	-	1	-	-	1	1	2	4	1	2	1	1	-	-	-	1	1	-	-	14	8
4	2	1	-	2	5	3	4	2	1	1	5	2	1	1	-	1	-	-	14	18	
3	-	-	1	12	3	2	2	6	6	11	7	6	6	2	1	-	-	-	53	31	
3	-	-	2	1	-	2	2	4	2	2	1	1	-	1	-	-	-	-	27	13	
-	-	2	1	2	2	4	4	-	2	2	3	5	1	-	1	-	-	-	26	27	
1	-	2	-	2	5	5	8	4	7	15	17	4	14	1	7	-	-	-	66	82	
3	3	3	3	3	5	20	15	14	15	13	12	6	9	3	5	-	-	-	68	73	
6	12	6	4	12	15	10	7	6	7	6	2	3	6	1	-	-	-	95	76		
3	21	4	7	6	20	11	16	8	19	19	16	8	7	2	4	-	-	85	137		
-	-	1	-	1	4	1	2	5	3	9	9	7	16	1	8	-	3	-	31	45	
2	3	2	4	7	3	7	5	14	6	27	10	36	18	5	16	-	1	-	118	80	
-	1	-	1	1	1	2	1	2	5	5	11	2	12	3	1	-	-	-	16	33	
-	-	-	-	1	-	4	1	5	1	12	2	10	3	-	-	-	-	-	32	8	
-	-	3	1	4	3	7	4	10	8	7	15	11	7	-	3	-	-	-	60	59	
4	4	1	3	5	2	2	4	1	-	5	2	1	1	-	1	-	-	-	32	31	
16	12	8	7	25	20	52	31	76	54	68	72	61	70	15	19	-	-	-	339	309	
-	2	1	-	4	4	2	4	8	6	36	7	67	7	44	13	5	2	-	169	45	
-	-	-	1	2	-	1	1	1	-	3	1	3	1	3	1	-	-	-	13	5	
-	-	1	-	1	2	2	5	14	2	8	5	28	2	32	1	2	-	-	88	18	
-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	1	1	4	-	2	-	-	-	-	7	6	
-	-	-	-	2	-	1	2	8	3	3	6	10	6	10	4	1	1	-	35	22	
1	1	1	1	21	12	82	52	162	89	243	181	190	160	45	55	3	2	-	748	553	
-	-	1	2	8	4	17	17	38	38	60	70	51	44	16	12	3	-	-	194	188	
-	-	-	1	-	7	-	15	-	21	-	25	-	10	-	4	-	3	-	-	86	
-	-	-	1	-	14	-	35	-	35	-	22	-	15	-	5	-	-	-	-	127	
1	2	-	1	3	6	11	17	32	35	57	43	53	36	24	10	3	2	-	185	152	
1	-	-	-	1	2	-	3	4	4	9	7	3	4	4	-	2	-	-	26	23	
-	-	1	2	-	1	1	2	2	2	-	1	4	2	-	-	-	1	-	10	13	
1	1	-	1	2	3	3	8	4	4	3	7	2	4	2	-	-	-	-	22	32	
2	2	-	2	4	8	9	21	5	17	10	18	4	11	6	3	-	1	-	42	87	

Opgaver over køn og alder ved

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste dødsårsakers forhold i pct. til alle opgivne dødsårsaker ved sygd.	Fordeling paa køn (par sexe).		Kjøen er ikke opgit for	0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.															
Hudsygdomme	5	-	2	3	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Gangræn (ikke senil)	12	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme ...	28	-	16	12	-	-	-	1	1	-	1	2	1	3	
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme.															
Barselkrampe	40	-	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og thrombose	11	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	23	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	6	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap ...	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. under svangerskap og barselseng..	11	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødsfald i denne gruppe av ukjendt eller uopgit aarsak	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.															
Myxødem	2	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom	8	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Addisons	5	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akromegali	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diverse andre sygdomme	19	-	6	13	-	1	1	1	-	2	-	1	1	-	-
Dsf. m. kjendt sygd.aarsak	28580	-	13945	14627	-	1692	1347	656	610	258	290	268	334	496	563
XIV. Unaturlig død.															
Selv mord	132	-	112	20	-	-	-	-	-	-	-	1	-	5	-
Drap og mord	10	-	6	4	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:															
a. Akut alkoholforgiftn.	14	-	11	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre akute forgiftninger	15	-	8	7	-	1	1	3	4	-	-	-	-	-	-
c. Drukning	436	-	392	44	-	2	1	47	14	32	6	30	5	54	5
d. Forfrysning	11	-	9	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
e. Forbrænding	64	-	28	36	-	4	3	12	19	4	4	1	-	1	1
f. Elektrisk strøm og lynnedslag	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
g. Vaadeskud	32	-	27	5	-	-	-	1	-	1	2	2	10	-	-
h. Andre ulykkestilfælde (med speciel angivelse)	325	-	262	63	-	5	6	16	4	7	1	11	2	21	3
Dødsf. ved unaturlig død	1043	-	858	185	-	14	12	78	43	44	12	45	9	91	10
Ukjendt dødsårsak	1316	-	671	645	-	223	192	41	44	6	18	6	8	10	12
Ialt av læger opgivne dsf.	30939	-	15474	15457	8	1929	1551	775	697	308	320	319	351	597	584

af læger meldte dødsfald.

rdeling paa alder (par åge).														Alder er opgit for								
1-25 aar.		25-30 aar.		30-40 aar.		40-50 aar.		50-60 aar.		60-70 aar.		70-80 aar.				80-90 aar.		90-100 aar.		Over 100 aar.		
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
3	1	2	1	1	1	1	1	2	3	1	1	2	2	2	1	1	16	2	6	12	3	6
	9	12	3	9	4	7	3	5													40	11
	2	5	2	10	5	5															23	2
	1	2	3	1	3																1	6
	1	3																			4	
	2	2	2	4	2	2															11	
	1	2		2																	5	
						1															1	1
				4	1		2														8	
	1	1	1	1			1														4	1
						2															13	
01	609	480	550	739	930	790	916	1173	1108	1728	1727	2344	2521	2176	2529	432	581	4	6	13937	14620	
6	3	12	1	11	4	17	1	27	7	15	5	13	1	5						112	20	
2					1				1											6	4	
1		1		2		5			1	2				2							11	3
	1					1		1		1		1			1						8	7
47	1	36	4	46	36	36		31	2	23	6	6	6	2						392	44	
				3	1			1		1	1	1		2							9	2
		3		2							2			2							28	36
		2		1																	3	1
3		3		6				2	1			1									27	5
20	4	22	2	42	2	35	1	29	4	30	10	14	13	7	9	3				262	62	
79	9	79	7	113	9	95	2	91	16	72	24	37	17	16	13	4	1			858	184	
23	8	11	6	16	19	22	26	41	31	64	64	87	101	101	90	20	26			671	645	
303	626	570	563	868	958	907	944	1305	1155	1864	1815	2468	2639	2293	2632	456	608	4	6	15466	15449	

Opgaver over kjend

Tabel XXXVIII (forts.).	Dødsårsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til alle opgitte dødsårsaker ved sygd.	I		II		III		IV		V			VI		VII		VII		
				Kristiania.	Drøbak.	Son og Hølen.	Moss.	Stavsberg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Holmestrand.	Svelvik.	Larvik.	Sandefjord.	Kongsvinger.	Hamar.
VI. Sygdomme i kreds-																					
løpsorganerne.																					
Endo-, perikardit	23	-	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klappefeil	462	5,1	193	1	-	3	2	14	12	16	-	8	7	10	-	11	3	1	5	1	3
Hjertemuskelsygdomme.	148	1,6	15	-	-	-	-	2	3	4	-	-	1	2	1	-	2	-	3	1	-
Arteriosklerose	289	3,2	82	-	-	8	4	11	3	12	-	2	5	2	1	11	2	-	-	1	-
Aneurysma	12	-	2	2	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	192	2,1	65	1	-	-	7	1	1	5	-	3	5	3	4	1	4	-	1	-	3
Andre hjerte- og karsyg-																					
domme	16	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
VII. Sygdomme i aande-																					
drætsorganerne.																					
Bronkit, akut	246	2,7	100	-	-	5	1	9	8	5	1	2	7	2	-	1	-	1	1	1	2
—, kronisk, bronki-																					
ektasi	146	1,6	49	-	-	2	3	-	7	9	-	3	3	1	-	2	-	-	-	-	5
Astma, emfysem	31	0,3	11	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	1
Lungebetændelse, katar-																					
ralsk	220	2,4	77	-	1	5	5	6	1	5	-	2	2	1	-	5	-	1	-	-	2
Lungegangræn	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Lungeemboli	14	-	8	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	28	-	14	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
—, purulent	22	-	9	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i aande-																					
drætsorganerne	22	-	10	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1
VIII. Sygdomme i for-																					
døielsesorganerne.																					
Mave-tarmkatarr (kro-																					
nisk)	40	0,4	8	-	-	-	1	-	1	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
Mave-, duodenalsaar....	39	0,4	19	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1
Blindtarmbetændelse (ap-																					
pendicit)	43	0,5	13	-	-	1	-	3	1	2	-	-	1	-	-	2	-	1	-	1	-
Diffus peritonit	89	0,9	35	-	-	-	-	4	-	1	-	1	6	1	-	1	-	1	-	1	2
Indeklemt brok	14	-	8	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Volvulus og ileus av																					
andre aarsaker	52	-	16	-	-	1	1	-	2	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	2	-
Galdestensygdomme	24	-	6	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	1
Leverkirrose	19	-	4	-	-	1	-	-	-	3	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre sygdomme i for-																					
døielsesorganerne	35	-	11	-	-	2	-	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-
IX. Sygdomme i urin-																					
og kjønsorganerne.																					
Nefrit, akut	18	-	4	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-
—, kronisk (morbus																					
Brightii)	228	2,5	92	-	-	3	-	6	6	6	-	2	2	1	3	-	2	-	4	2	3

Ødsaaarsaker i byerne.

	IX				X				XI				XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII		XIX	XX		
Langesund. Stathelle. Notodden. Risør. Tredestrånd. Arendal. Grimstad. Lillesand. Kristiansund. Mandal. Farsund. Flekkefjord. Sogndal. Egersund. Sandnes. Stavanger. Skudeneshavn. Kopervik. Haugesund.																									
3	1	1	1	1	5	1	2	2	24	1	1	5	1	3	3	16	1	4	1	3	1	2	1	2	1
-	1	1	2	2	4	1	2	2	3	2	3	13	2	1	2	5	5	2	1	2	1	1	1	1	2
-	2	1	1	1	2	1	1	2	2	1	2	29	1	-	-	22	1	1	1	2	-	2	-	4	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	4	2	4	1	2	5	2	-	-	1	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	3	-	-	6	3	2	2	2	-	-	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	3	3	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	2	-	-	1	2	1	4	4	-	-	1	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	5	2	-	-	-	1	2	8	8	1	1	9	1	1	-	1	-	-	1	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	1	-	-	-	-	4	-	13	3	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	1	-	-	-	-	1	-	2	2	-	3	3	-	2	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-
-	1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	1	4	-	-	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
3	-	2	2	5	1	1	4	2	2	3	24	24	-	3	3	12	-	-	2	2	1	2	2	2	-

Ødsaaarsaker i byerne.

	IX					X			XI				XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII		XIX		XX												
Stathelle.	Notodden.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefford.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Leranger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.		
-	-	2	-	3	-	-	6	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	4	8	2	-	-	1	-	1	1	-	-	1	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	2	3	9	5	1	2	7	-	-	-	1	10	-	-	5	46	-	4	-	13	28	1	3	-	-	5	1	1	4	2	3	-	-		
-	-	1	-	7	1	2	9	1	-	-	1	-	5	1	-	5	31	-	1	-	1	6	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	-	1	8	-	1	-	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	6	-	1	5	-	1	-	1	-	6	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2	-	-	
-	-	-	-	2	2	1	-	1	-	-	-	1	15	-	1	9	-	9	-	5	-	4	17	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	7	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-

Opgaver over kjend

Tabel XXXVIII (forts.).	Tilsammen.	Forhold i procent til alle opgivne dødsårsaker ved sygd.	I	II	III			IV			V			VI	VII	VIII								
			Kristiania.	Dreøbak.	Son og Hølen.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Holmestrand.	Strevik.	Larvik.	Sandefjord.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.
Dødsårsaker. (Causes de décès).																								
Blødning	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme under svangerskap og barsel- seng	5	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.																								
Basedows sygdom	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons —	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diverse andre sygdomme	2	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Df. m. kjendt sygd.aarsak	8998	-	2915	17	8	88	70	200	194	290	217	131	106	39	22	126	73	15	19	30	88	139	52	
XIV. Unaturlig død.																								
Selv mord	48	-	14	-	-	1	-	1	-	5	1	3	2	-	-	4	1	-	-	-	1	-	-	-
Drap og mord	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:																								
Akut alkoholforgift- ning	4	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre akutte forgift- ninger	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drukning	97	-	13	-	1	1	-	2	2	4	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Forfrysning	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	17	-	6	-	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Elektrisk strøm og lynneslag	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vaadeskud	6	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre ulykkestilfælde (med speciel an- givelse)	124	-	47	-	-	1	4	2	5	4	2	2	2	-	-	2	1	-	1	-	-	3	-	-
Dsf. ved unaturlig død	308	-	87	-	1	2	1	9	6	18	1	8	6	4	-	3	5	5	-	1	-	1	6	2
Dsf. med ukjendt døds- årsak	81	-	16	-	-	-	-	8	3	4	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Ialt av læger opgivne dsf.	9387	-	3018	17	9	90	71	217	203	312	228	138	110	39	25	132	78	15	80	30	89	146	54	

ødsaarsaker i byerne.

		IX			X			XI			XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII		XIX	XX																						
Langesund.	Stathelle.	Nofodden.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjøer.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Hørstad.	Tromsø.	Hammerfrest.	Vardø.	Vadsø.								
		1																1		2																							
															1					1						1				1				2									
																1									1																		
																									1																		
0	12	4	49	55	23	154	38	25	187	50	21	36	244	26	505	10	15	152	1114	14	151	31	161	726	164	299	20	86	44	24	107	37	83	41									
															1			1	7					1	1			1	1								1						
																									2																		
1			1			2		2							7	1		1	15	1	1		1	6					5	3		2	1		1				1				
1			4	1		2		7	2				1		14	1	1	3	32	2	4		7	20		1	1	1	6	17	3	5	2		3		3		1				
														2	10				6				5	7		2					1	1	2				3		1				
31	12	4	53	56	23	157	38	25	194	54	21	36	245	28	529	11	16	156	1152	16	155	31	173	753	164	530	21	92	62	28	114	39	89	43									

jendte dødsårsaker i byerne.

par åge dans les villes.

Fordeling paa alder (par åge).																		Alder er opgit for			
0—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.		Mandkj.	Kvindkj.
Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.			
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	220	162
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	15
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	14	89	115	184	244	25	82	-	-	-	308	455
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	6	1	8	6	1	1	-	-	-	16	10
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
2	2	3	-	3	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	8	12
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	13
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	48
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38	47
11	5	7	11	21	14	40	19	38	25	45	55	41	72	20	25	4	3	-	-	311	288
-	3	-	-	1	2	1	3	3	4	4	12	13	22	6	13	2	1	-	-	34	63
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	-	-	-	-	7	12
-	-	1	-	1	-	1	2	-	1	3	2	3	2	1	3	-	-	-	-	15	13
1	-	-	2	1	1	-	2	3	-	1	2	2	-	2	-	-	-	-	-	13	9
1	3	4	3	9	2	8	7	8	5	5	7	3	-	1	-	-	-	-	-	57	39
-	5	-	6	-	11	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	-	1	-	1	1	2	4	3	-	2	2	3	5	4	6	-	-	-	-	94	84
125	115	71	101	121	157	75	82	53	53	40	30	22	14	1	2	-	-	-	-	613	705
2	7	2	1	1	2	2	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	14	24
-	-	1	1	1	1	4	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	3
4	1	-	1	4	-	4	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	10
-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
9	3	3	1	-	-	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	115	121
-	2	-	2	2	1	2	-	1	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	12	14
2	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	14	9
-	-	2	1	-	-	-	-	2	1	1	-	1	2	1	-	-	-	-	-	7	5

Opgaver over køn og alder ve

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa køn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Syfilis, medfødt	31	19	12	16	9	1	2	-	1	1	-	-	1
— , erhvervet efter fødselen	14	5	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre infektionssygdomme	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Kroniske blod- og ernæringsygdomme.													
Gigt (arthritis urica)	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	14	2	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	95	40	55	-	-	-	-	2	2	1	4	-	-
Leukæmi, pseudoleukæmi	12	6	6	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Perniciøs anæmi	27	12	15	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Morbus maculosus Werlhofii, purpura hæmorrhagica	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	24	11	13	4	9	7	4	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i denne gruppe	8	3	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kroniske forgiftninger:													
Alkoholisme	12	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre kroniske forgiftninger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.													
Apoplexi og hjerneemboli	601	256	345	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
Meningit (suppurativ)	59	32	27	8	7	5	6	2	2	2	5	-	5
Paralysis generalis	16	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	32	13	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsi	19	8	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Andre hjerne sygdomme	51	31	20	1	1	3	2	1	2	-	-	-	-
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	13	9	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygdomme	26	14	12	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos småbarn	125	78	47	66	42	12	5	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet	13	5	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.													
Endo-, perikardit	23	11	12	-	-	-	1	4	3	-	3	-	-
Klappefeil	462	199	263	-	2	3	3	4	3	9	9	9	9
Hjertemuskel sygdomme	148	64	84	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Arteriosklerose	289	155	134	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	12	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	192	97	97	1	3	-	3	-	1	-	1	1	-
Andre hjerte- og karsygd.	16	7	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.													
Bronkit, akut	246	109	137	64	43	17	19	1	1	-	1	-	-
— , kronisk, bronkiektasi	146	63	83	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1

jendte dødsårsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par åge).																				Alder er opgit for	
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.			
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	12
1	-	-	-	2	3	2	1	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	3	5	2	2	-	-	-	-	2	12
7	2	2	2	1	6	7	6	6	6	12	9	2	10	2	4	-	-	-	-	40	55
1	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6
1	-	-	-	1	2	-	2	4	2	4	4	-	4	2	-	-	-	-	-	12	15
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	13
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	3	5
-	-	-	-	4	-	3	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	2	3	1	2	8	10	43	39	78	87	85	110	34	80	3	13	-	-	256	345
1	1	1	3	3	3	3	1	2	2	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	32	27
-	1	-	-	2	2	3	2	2	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	9	7
1	-	-	3	3	1	3	3	4	3	4	1	6	1	1	1	-	-	-	-	13	19
-	2	3	1	2	1	-	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	11
-	-	-	1	5	-	4	3	3	5	9	3	5	2	-	1	-	-	-	-	31	20
-	-	-	-	-	2	1	3	1	3	1	3	-	1	2	-	-	-	-	-	9	4
-	1	-	1	1	1	3	2	2	1	3	3	5	2	-	-	-	-	-	-	14	12
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	78	47
-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	3	2	1	2	-	1	-	-	-	-	5	8
-	-	-	4	2	1	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	12
3	3	6	9	20	18	23	18	40	40	40	59	35	65	7	29	-	1	-	-	199	263
-	-	1	-	3	2	7	11	16	23	23	21	26	6	7	-	1	-	-	-	64	84
-	-	-	-	-	1	1	1	7	2	23	13	70	59	51	51	3	8	-	-	155	133
-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	4	-	-	1	1	2	-	-	-	-	7	5
2	1	5	1	10	7	12	8	14	14	21	20	20	21	9	16	-	1	-	-	95	97
-	1	-	-	-	1	2	2	-	-	1	1	1	1	2	3	-	-	-	-	7	9
-	1	-	1	1	-	1	3	-	3	5	12	11	25	7	27	2	1	-	-	103	137
-	1	-	1	2	-	2	3	9	3	9	18	23	39	15	17	1	-	-	-	63	83

jendte dødsårsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par åge).														Alder er opgit for								
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.				80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.			
.	1	.	.	1	1	.	.	3	2	5	4	2	7	2	3	13	18	
2	.	.	1	.	1	1	3	5	2	2	11	12	7	8	9	1	5	.	.	117	103	
1	1	1	.	.	1	1	1	6	1	
1	1	.	.	.	1	1	3	1	1	1	3	1	.	.	.	1	.	.	.	5	9	
1	.	.	.	8	1	1	1	1	1	2	3	.	.	1	18	10	
2	.	.	2	1	.	2	2	2	1	1	1	14	8	
.	.	1	.	2	1	2	2	.	1	.	1	2	1	11	11	
.
.	.	1	.	1	1	2	.	2	5	3	.	2	.	3	16	24	
1	.	1	1	.	1	8	4	6	5	4	2	.	3	3	23	16	
6	5	1	.	.	3	6	2	4	.	2	.	.	2	23	20	
2	12	2	5	3	10	4	5	4	9	5	9	3	1	.	1	29	60	
.	.	.	.	1	2	.	.	1	1	.	3	.	3	.	1	.	1	.	.	3	11	
.
.	.	1	3	2	1	2	2	4	4	4	3	5	5	1	5	27	25	
.	1	1	1	2	2	2	3	5	6	1	1	8	16	
.	3	.	4	1	8	1	2	17	2	
.
.	.	1	.	1	1	4	1	1	3	2	4	4	4	.	2	15	20	
.
.	.	2	1	2	3	.	1	1	1	.	2	.	1	.	1	12	6	
.
3	5	4	4	16	6	24	16	34	21	19	23	13	22	3	7	120	108	
.	1	.	.	1	1	1	3	2	2	11	2	17	2	11	6	1	2	.	.	44	19	
.	1	1	1	1	2	
.	1	1	2	6	.	3	2	10	1	12	1	1	.	.	.	33	7	
.	1	.	1	.	.	1	1	3	
.	.	.	.	1	.	.	1	.	3	1	4	2	2	1	5	10	
.	.	.	1	6	2	31	18	46	25	61	55	47	56	9	20	.	1	.	.	200	178	
.	.	.	1	2	.	10	11	14	23	27	31	22	24	4	5	1	.	.	.	80	95	
.	2	.	5	.	14	.	15	.	6	.	1	.	1	.	.	.	44	
.	.	.	1	.	3	.	14	.	12	.	15	.	5	.	2	52	
.	.	.	.	1	4	5	6	13	12	17	13	17	12	5	3	1	.	.	.	59	50	
1	.	.	.	1	.	.	.	2	3	3	2	.	3	.	1	8	10	
.	.	.	1	1	.	.	.	1	.	.	1	3	2	

Opgaver over køn og alder ved

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa køn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Sarkom i andre organer eller med uopgit sæte..	18	7	11	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-
Andre svulster	68	26	42	-	2	1	1	-	-	2	-	-	-
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.													
Hudsygdomme	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme....	8	5	3	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme.													
Barselkrampe	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og trombose	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svangerskaps- og barselsygdomme	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.													
Basedows sygdom	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diverse andre sygdomme	8	1	7	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
Dsf. m. kjendt sygd.aarsak	8998	4282	4716	660	502	257	221	83	104	79	104	136	17
XIV. Unaturlig død.													
Selv mord	48	43	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Drap og mord	4	1	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:													
Akut alkoholforgiftn...	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre akute forgiftn. ger	3	2	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Drukning	97	85	12	1	1	13	1	12	2	6	2	5	-
Forfrysning	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	17	7	10	-	-	1	5	2	-	1	-	1	-
Elektrisk strøm og lyn- nedslag	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vaadeskud	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre ulykkestilfælde (med speciel angivelse)	124	93	31	3	3	9	-	1	1	3	-	8	-
Dsf. ved unaturlig aarsak	308	245	63	4	5	25	6	16	3	10	2	16	-
Dsf. m. ukjendt dødsårsak	81	52	29	26	15	2	2	-	1	1	-	-	-
Ialt av læger oppgivne dsf.	9387	4579	4808	690	522	284	229	99	108	90	106	152	18

jendte dødsårsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par åge).																				Alder er oppgit for	
0—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.			
-	1	-	1	1	2	2	1	1	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	7	11	
-	-	-	-	2	6	12	4	6	5	2	4	2	-	-	-	-	-	-	26	42	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	
-	2	-	4	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	11	
-	1	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
-	-	-	1	2	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
97	193	128	193	282	305	343	336	437	410	565	615	635	811	429	620	49	123	-	-	4280	4714
3	-	7	-	6	3	6	-	11	1	3	1	4	-	1	-	-	-	-	-	43	5
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
10	-	5	2	12	-	10	-	5	-	3	2	3	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	85	12
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	3	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	10
1	-	-	-	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
4	-	8	-	17	1	11	1	12	4	8	5	5	8	3	7	1	-	-	-	93	30
18	1	22	3	40	6	29	1	31	6	16	9	12	9	4	8	2	-	-	-	245	62
1	-	1	1	1	-	4	2	6	1	3	1	5	2	2	1	-	1	-	-	52	29
216	194	151	197	323	311	376	339	474	417	584	625	625	822	435	629	51	124	-	-	4577	4805

Endel av lægerne behandlede epidemiske sygdomme, fordelt paa lægedistrikter og maaneder.

(Cas des maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

De romerske tal i følgende tabeller betegner de enkelte amter, saaledes som de paa side og følgende er opført.

De av lægerne meddelte opgaver over tilfældenes fordeling paa maanederne omfatter ik alle behandlede tilfælde, idet tiden ikke altid er opgit for disse.

a. Eksantematisk tyfus (*typhus exanthematicus*).

Tabel XL.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVIII.	Flakstad	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Kistrand	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

b. Tyfoidefeber (*ileotyphus*).

I.	Kristiania	66	5	2	6	4	4	4	7	1	4	1	26
II.	Aker	22	1	-	-	-	2	3	7	2	3	-	2
	Ullensaker	5	2	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-
	Høland	10	-	-	-	-	-	-	5	1	3	-	1
	Follo:												
	Drøbak by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
III.	Eidsberg	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Moss stadslægedistrikt	8	1	-	-	-	-	-	2	2	3	-	-
	Moss lægedistrikt . .	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
IV.	Drammen lægedistrikt	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	Modum	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg stadsl.distr.	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Hof:												
	Holmestrand by . .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Larvik lægedistrikt:												
	Sandefjord by . . .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
VI.	Solør og Odalen:												
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hedemarken	6	-	-	1	3	1	-	-	-	-	1	-
	Tønset	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land . .	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
	Faaberg:												
	Bygder	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Ringebu	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Lom	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

b. Tyfoideber (forts.).

Label XL (forts.).

Distrikt.	Tilsammen.	Jannar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VIII. Kragerø: Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tinn	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX. Vestre Nedenes: Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
X. Kristiansand stadsfys. Oddernes	3	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
Vennesla	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vanse: Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-
Kvinesdal	6	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	2	-
Flekkefjord: Flekkefjord by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XI. Egersund stadsl.distr. Time	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sandnes: Sandnes by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-
Bygder	21	-	-	-	-	-	1	10	7	2	-	1	-
Stavanger stadsfysikat Stavanger lægedistrikt	7	-	-	-	-	1	1	2	2	-	1	-	-
Finnø	11	-	2	-	-	-	-	-	-	3	-	3	3
Karmøen: Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haugesund: Haugesund by	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII. Indre Søndhordland . Stord	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tysnes og Kvinnherred Indre Hardanger	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Ytre Hardanger	4	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-
Voss	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-
Fane	11	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-
Fuse	6	-	-	2	1	-	-	1	-	1	-	1	-
Nordre Midthordland Haus	3	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-
Lindaas	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	2
Manger	3	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1
XIII. Bergen	6	-	-	-	-	-	-	1	3	1	-	1	-
XIV. Ytre Nordfjord	59	2	-	4	2	4	-	10	14	7	7	7	2
Daviken	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Indviken	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XV. Indre Søndmør	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Søndmør: Aalesund by	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Bud	4	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-
Søndre Nordmør: Kristiansund by	6	2	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
	7	-	1	1	-	-	-	1	3	1	-	-	-

d. Akut poliomyelit (forts.).

Tabel XL (forts.).

Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVII. Stjørdalen	4	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
XVIII. Vefsen:													
Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Ranen	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fauske	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Folden	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Værøy	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Flakstad	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Buksnes	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XIX. Tranøy	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Karlsøy	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

e. Skarlagensfeber (*scarlatina*).

I. Kristiania	659	52	49	76	27	43	44	33	30	54	93	81	77
II. Aker	268	27	22	15	11	16	28	14	13	19	22	49	32
Ullensaker	80	10	6	-	1	-	8	15	1	9	5	15	10
Høland	49	1	-	1	1	7	6	7	1	5	4	5	11
Follo:													
Drøbak by	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Son by	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Bygder	55	3	1	4	2	8	15	2	1	2	-	-	17
III. Eidsberg	20	3	-	7	2	2	-	2	1	-	-	-	3
Moss stadslægedistrikt	13	3	-	1	3	3	-	1	-	-	1	1	-
Moss lægedistrikt . . .	27	3	4	3	1	-	1	-	1	1	4	5	4
Fredrikstad stadsfysik.	6	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	1
Sarpsborg:													
Sarpsborg by	25	2	-	-	-	-	-	-	-	9	9	3	2
Bygder	27	1	-	6	3	-	-	-	1	3	3	8	2
Fredrikshald stadsl. dist.	6	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	2	1
Hvaler	13	-	-	-	-	-	4	1	-	-	1	5	2
IV. Drammen stadsfysikat	50	5	4	1	-	-	8	3	3	3	2	14	7
Drammen lægedistrikt	30	14	-	1	-	-	5	1	3	2	1	3	-
Ringerike:													
Hønefoss by	11	-	-	9	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Bygder	16	10	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4
Modum	117	11	-	6	-	14	38	8	10	9	2	12	7
Aal	20	4	3	-	9	2	-	-	-	-	-	2	-
Kongsberg stadsl. distr.	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Sandsvær	14	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4	4	5
Rollag	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Tønsberg stadsl. distr.	23	6	5	2	-	-	-	-	-	4	1	4	1
Tønsberg lægedistrikt:													
Aasgaardstrand by	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	51	2	3	3	3	11	3	8	8	3	4	-	3
Horten stadsl. distrikt	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-
Hof:													
Holmestrand by	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Bygder	32	7	-	-	2	-	-	-	2	1	11	10	3

e. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Larvik stadsl.district	22	1	-	-	5	4	1	1	-	1	1	8	
	Larvik lægedistrict:													
	Sandefjord by	7	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	-	
	Bygder	64	18	6	-	2	7	-	-	-	15	7	4	
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	107	6	4	5	6	8	-	14	13	11	8	17	
	Hamar stadsl.district	33	5	2	5	4	1	3	-	4	1	1	3	
	Hedemarken	199	32	26	32	5	18	21	23	3	8	5	17	
	Søndre Østerdalen	121	13	12	24	2	8	10	18	7	11	9	3	
	Trysil	25	3	18	3	1	-	-	-	-	-	-	-	
	Engerdalen	12	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	
	Rendalen	86	15	9	3	7	2	7	2	10	5	7	15	
	Tønset	42	-	3	-	-	-	2	5	6	10	2	3	
VII.	Hadeland og Land	50	12	1	9	10	2	7	-	-	-	6	-	
	Søndre Valdres	39	3	1	5	-	-	5	3	4	5	4	9	
	Nordre Valdres	4	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	
	Toten:													
	Gjøvik by	25	4	-	-	1	1	-	3	1	6	6	1	
	Bygder	85	18	4	10	2	2	4	2	2	5	20	3	
	Faaberg:													
	Lillehammer by	6	1	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	
	Bygder	40	12	1	7	2	3	5	-	-	-	3	-	
	Ringebu	6	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	
	Lom	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
	Lesje	21	-	-	-	1	-	4	-	1	-	2	6	
VIII.	Skien:													
	Skien by	46	5	2	7	2	3	6	-	3	5	6	5	
	Porsgrund by	6	2	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	
	Brevik by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	66	7	10	6	6	3	13	10	3	2	2	1	
	Kragerø:													
	Kragerø by	12	1	2	-	-	-	-	7	-	1	-	-	
	Langesund by	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Stathelle by	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	
	Bygder	58	1	-	11	23	3	-	-	6	3	3	7	
	Hollen	22	7	1	1	-	3	-	-	1	-	1	7	
	Sauland:													
	Notodden by	5	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	
	Bygder	13	1	-	8	1	1	-	1	-	-	-	-	
	Kviteseid	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
	Nissedal	4	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	
	Fyresdal	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
	Tinn	17	1	-	1	2	-	-	-	-	-	2	7	
IX.	Risør stadslægedistrict	9	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	3	
	Østre Nedenes:													
	Bygder	43	18	7	13	3	-	-	1	-	-	1	-	
	Arendal statsl.district	11	1	5	1	-	-	-	-	-	-	2	2	
	Vestre Nedenes:													
	Grimstad by	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Lillesand by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	77	9	5	-	3	1	-	1	2	7	15	25	
	Aamli	21	-	6	4	5	2	2	2	-	-	-	-	

e. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	
Distrikt.															
X.	Kristiansand stadsfys.	17	7	3	5	-	-	1	-	-	-	-	1	-	
	Oddernes	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Vennesla	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	
	Halsaa	20	6	1	3	-	1	3	-	1	-	5	-	-	
	Undal	5	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Vanse:														
	Farsund by	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	12	9	-
Bygder	9	1	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	2	2	
Flekkefjord:															
Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
XI.	Egersund stadsdistr.	32	-	-	-	-	4	1	-	-	3	10	5	9	
	Egersund lægedistrikt	50	1	-	5	3	2	3	2	2	1	13	9	9	
	Time	71	10	-	4	8	4	1	3	6	1	8	5	21	
	Sandnes:														
	Sandnes by	7	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	
	Bygder	20	4	1	3	2	1	3	-	-	-	-	-	6	
	Stavanger stadsfysikat	140	11	6	7	10	8	5	3	6	13	26	27	18	
	Stavanger lægedistrikt	20	3	1	6	4	-	3	1	-	-	-	-	1	
	Finnø	36	-	2	11	14	-	-	-	-	-	-	-	9	
	Sand	21	-	-	-	-	-	5	-	-	-	6	2	8	
	Karmøen:														
	Kopervik by	9	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	1	4	
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
Haugesund:															
Haugesund by	33	1	2	-	-	1	1	1	2	1	5	12	7		
Bygder	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-		
XII.	Indre Søndhordland..	5	-	-	-	-	-	-	1	-	3	1	-	-	
	Stord	4	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	
	Finnaas	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Tysnes og Kvinnherred	44	-	-	-	1	2	-	3	8	4	3	11	12	
	Indre Hardanger	18	-	-	3	3	1	4	3	-	2	-	1	1	
	Ulvik	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	
	Ytre Hardanger	10	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	7	2	
	Voss	20	-	6	-	-	-	-	-	-	-	6	7	1	
	Fane	15	2	-	3	-	1	6	-	-	-	-	3	-	
	Fuse	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Nordre Midthordland	17	3	-	-	-	1	5	-	-	-	-	6	2	
	Haus	5	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	
	Bruvik	5	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	
	Lindaas	7	-	2	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	
Manger	9	1	7	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
XIII.	Bergen	30	3	4	9	8	3	1	-	-	-	-	-	2	
XIV.	Lyster	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
	Gulen	8	-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	
	Ytre Søndfjord	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Indre Søndfjord	5	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	
	Ytre Nordfjord	3	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Nordfjordeid	13	1	-	-	-	-	-	4	5	-	3	-	-	
	Gloppen	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Indviken	35	5	-	5	5	4	-	1	-	5	-	-	10		

f. Meslinger (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Haus	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Bruvik	7	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4	-
	Hosanger	16	-	-	-	-	-	-	-	-	8	5	3	-
	Lindaas	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	30	14
	Manger	31	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	6	21
XIII.	Bergen	1922	-	-	2	1	-	8	14	41	118	550	814	374
XIV.	Gulen	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	1
	Kirkebø	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	12
	Gaular	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Lavik	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
	Ytre Søndfjord	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	24
	Kinn:													
	Florø by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Ytre Nordfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Daviken	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	4
	Nordfjordeid	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	12
XV.	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	6	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	2	-
	Indre Romsdal	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	9	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sundalen	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjem stadsfysik.	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32
	Strinden	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Røros	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	117	-	-	-	2	4	-	1	1	7	50	31	21
	Levanger:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
XVIII.	Alstahaug	25	-	4	10	3	5	3	-	-	-	-	-	-
	Bodø stadslægedistrikt	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Narvik stadsl. distrikt	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Værøy	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vaagan	34	9	11	4	5	4	1	-	-	-	-	-	-
	Hadsel	3	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Under Lofotfisket	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Kvæfjord	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Tromsø stadsl. distrikt	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Lyngen	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Gamvik	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	144	28	74	32	6	1	3	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

g. Difteri og strupehoste (*diphtheria, croup*).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
I.	Kristiania	686	57	41	31	39	58	46	35	63	71	78	87	8
II.	Aker	100	8	5	7	1	6	3	11	10	11	16	13	
	Ullensaker	30	4	2	2	2	1	-	4	3	4	3	2	
	Høland	9	3	-	-	1	1	-	1	-	-	1	2	
	Follo:													
	Drøbak by	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	19	3	-	-	1	-	-	-	1	10	-	-	
III.	Eidsberg	13	-	-	-	2	-	-	-	4	4	3	-	
	Moss stadslægedistrikt	46	1	1	3	2	3	4	-	2	7	8	11	
	Moss lægedistrikt	15	-	4	5	-	1	-	2	1	2	-	-	
	Fredrikstad stadsfysik.	38	1	-	1	-	2	-	-	1	10	11	7	
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	26	1	1	2	2	-	-	2	-	1	3	10	
	Bygder	118	7	4	5	4	6	3	1	8	12	28	21	1
	Fredrikshald stadslid.	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Hvaler	12	2	-	2	-	3	-	1	-	-	3	-	
IV.	Drammen stadsfysikat	81	4	1	3	7	15	1	3	7	8	19	11	9
	Drammen lægedistrikt	21	6	1	-	1	4	-	1	5	-	-	3	
	Ringerike:													
	Hønefoss by	4	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	
	Modum	35	1	1	4	2	2	-	4	3	13	4	1	
	Nes	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
V.	Tønsberg stadsl.distr.	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2
	Tønsberg lægedistrikt:													
	Bygder	21	3	-	-	-	-	1	-	-	5	1	1	10
	Horten stadslægedist.	5	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	
	Hof:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	
	Larvik stadsl.district	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Larvik lægedistrikt:													
	Sandefjord by	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	59	13	-	3	2	5	6	10	2	4	1	10	3
VI.	Soler og Odalen:													
	Kongsvinger by	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1
	Bygder	80	11	2	6	3	10	3	10	7	13	6	7	2
	Hamar stadslægedist.	20	1	2	1	-	4	4	1	7	-	-	-	
	Hedemarken	39	6	3	3	2	3	4	1	2	1	1	6	7
	Søndre Østerdalen	10	2	2	1	1	3	-	-	-	-	-	-	1
	Trysil	10	1	-	2	6	-	-	-	1	-	-	-	-
	Tønset	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
VII.	Hadeland og Land	19	2	-	1	-	7	1	-	2	4	2	-	-
	Søndre Valdres	12	1	5	-	2	-	-	-	-	-	4	-	-
	Nordre Valdres	9	3	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Bygder	19	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	6	10
	Ringebu	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
	Lesje	4	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1

35. Difteri og strupehøste (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VIII.	Skien:													
	Skien by	79	12	4	5	-	3	-	3	2	11	14	10	15
	Porsgrund by	6	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3
	Bygder	43	6	3	3	-	3	2	1	1	3	5	13	3
	Kragerø:													
	Kragerø by	10	-	-	-	-	2	1	-	-	3	3	1	-
	Bygder	22	5	-	-	4	-	-	-	-	2	-	3	8
	Hollen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Sauland:													
	Notodden by	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	Bygder	3	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Kviteseid	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Nissedal	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tinn	55	-	3	4	2	4	2	-	3	8	14	8	7
IX.	Østre Nedenes:													
	Bygder	5	-	-	-	-	2	-	1	-	1	1	-	-
	Arendal stadsdistrikt	16	4	-	3	1	1	-	-	4	1	-	2	-
	Vestre Nedenes:													
	Grimstad by	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	20	-	1	4	5	-	-	1	-	-	-	7	2
	Aamli	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evje	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansand stadsfys.	43	9	7	3	-	-	-	2	1	2	2	12	5
	Oddernes	11	-	1	1	-	-	1	1	-	-	3	2	2
	Vennesla	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Mandal stadsdistrikt	3	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Halsaa	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Undal	21	7	5	-	1	2	5	1	-	-	-	-	-
	Lyngdal	7	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1	3
	Vanse:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Kvinesdal	77	-	-	-	-	-	-	1	-	12	3	1	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	7	-	-	2	2	-	2	1	-	-	-	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-
XI.	Sogndal:													
	Sogndal by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Egersund stadsdistr.	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Time	18	1	3	-	4	4	-	1	-	2	-	3	-
	Sandnes:													
	Sandnes by	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
	Bygder	76	10	6	10	3	8	6	5	2	14	4	6	2
	Stavanger stadsfysikat	140	16	21	13	7	10	5	6	1	18	19	11	13
	Stavanger lægedistrikt	19	3	3	1	1	3	1	-	1	3	-	1	2
	Finne	11	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	7	-
	Sand	3	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Skudeneshavn by	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kopervik by	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	14	3	4	-	-	4	-	2	1	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	27	8	5	2	-	2	-	1	1	2	-	-	6
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-

3. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XL (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVII.	Stjørdalen	8	-	1	-	-	1	3	1	2	-	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Inderøen	3	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Stenkjær by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Namsos:														
	Bygder	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønnøy	7	-	-	-	-	-	-	1	1	3	-	2	-
	Vega	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
	Tjøtta	10	4	1	-	-	-	-	-	1	-	1	2	1
	Ranen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Lurøy	19	11	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rødøy	4	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bodø stadslægedistrikt	8	-	3	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1
	Bodin	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Skjerstad	9	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	1	2
	Fauske	54	1	9	5	2	8	3	3	3	6	3	6	5
	Folden	58	2	-	-	6	13	17	3	5	6	5	1	-
	Narvik stadslægedistr.	16	-	-	1	1	-	-	-	2	6	2	2	2
	Ofoten	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Værøy	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	5	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Borge	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Vaagan	26	4	-	11	1	1	4	-	-	4	-	-	1
	Hadsel	74	-	-	2	15	7	9	8	11	9	7	1	5
Sortland	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	
Under Lofotfisket . .	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
	Bygder	23	2	3	-	-	-	2	5	4	1	-	2	4
	Kværfjord	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ibbestad	15	10	-	-	5	-	-	-	-	-	2	-	-
	Salangen	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-
	Tranøy	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	3
	Lenvik	49	-	8	3	5	-	2	3	4	-	-	20	2
	Berg	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Maalselven	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
	Bardu	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Balsfjord	14	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	9	-
	Tromsø stadsl. distrikt	31	1	1	-	3	1	1	-	10	-	8	5	1
Tromsø lægedistrikt .	6	1	-	-	3	2	-	-	1	2	3	1	-	
Lyngen	13	-	-	1	3	2	-	-	5	2	-	-	-	
Karlsøy	8	-	1	-	1	-	-	-	2	-	4	-	-	
Skjervøy	25	-	-	-	-	-	-	16	1	-	-	-	8	
XX.	Alten	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Talvik	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Loppen	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest by . . .	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	1
	Maasø	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Kjelvik	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	4	-	

3. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Lebesby	6	-	-	-	-	-	-	2	-	2	2	-	
	Gamvik	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	
	Vadsø:													
	Vadsø by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	
	Sydvaranger	10	-	1	1	-	3	2	1	-	1	-	-	
h. Kikhoste (<i>tussis convulsiva</i>).														
I.	Kristiania	309	53	60	46	25	16	17	3	10	10	15	29	
II.	Aker	209	52	60	40	22	12	7	1	2	4	6	1	
	Ullensaker	76	12	21	17	4	2	-	10	4	4	1	-	
	Høland	142	23	21	47	37	6	5	1	2	-	-	-	
	Follo:													
	Bygder	30	9	1	2	6	1	5	2	2	2	-	-	
III.	Eidsberg	79	17	21	15	8	3	3	7	2	-	-	3	
	Moss stadslægedistrikt	163	30	34	29	27	18	9	5	4	-	2	3	
	Moss lægedistrikt	25	10	9	6	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Fredrikstad stadslæge.	74	6	20	15	14	4	5	4	2	3	1	-	
	Sarpsborg:													
	Bygder	125	26	26	21	16	7	14	15	-	-	-	-	
	Bygder	136	24	22	15	19	3	11	7	3	6	6	17	
	Fredrikshald stadslæge.	25	9	3	8	-	1	1	2	-	1	-	-	
	Hvaler	15	-	1	1	1	3	4	5	-	-	-	-	
IV.	Drammen stadslæge.	112	38	31	27	8	5	-	1	1	-	-	-	
	Drammen lægedistrikt	59	24	17	10	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Ringerike:													
	Hønefoss by	8	-	-	-	4	2	-	-	-	-	2	-	
	Bygder	45	1	-	8	2	11	-	-	-	-	7	5	1
	Modum	126	20	25	39	29	4	3	-	1	5	-	-	
	Aal	5	-	-	1	-	-	-	1	3	-	-	-	
	Kongsberg stadslæge.	17	6	9	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
	Sandsvær	32	-	-	11	13	7	1	-	-	-	-	-	
	Rollag	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	
V.	Tønsberg stadslæge.	46	31	7	2	6	-	-	-	-	-	-	-	
	Tønsberg lægedistrikt:													
	Bygder	109	32	29	18	14	1	5	2	-	1	2	4	
	Horten stadslæge.	13	4	3	5	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Hof:													
	Svelvik by	10	-	-	-	-	-	-	4	3	-	3	-	
	Bygder	12	1	1	-	1	-	-	1	1	-	2	5	
	Larvik stadslæge.	23	-	22	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Larvik lægedistrikt:													
	Sandefjord by	4	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	12	-	4	3	2	-	3	-	-	-	-	-	
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	109	57	2	5	-	-	17	18	1	-	9	-	
	Bygder	245	30	40	18	8	27	23	13	10	14	26	24	15
	Hamar stadslæge.	8	2	-	3	2	-	-	-	-	1	-	-	
	Hedemarken	296	45	57	54	36	28	29	13	7	7	6	9	
	Søndre Østerdalen	233	17	8	9	12	6	10	8	3	4	42	51	63
	Trysil	254	-	-	-	-	-	-	24	64	47	42	44	33
	Engerdalen	6	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	
	Rendalen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Tønset	359	35	50	115	46	76	12	10	3	12	-	-	

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XL (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	
VII.	Hadeland og Land . . .	173	2	20	37	25	23	20	12	6	9	4	10	5	
	Søndre Valdres	21	-	-	2	-	2	-	4	3	2	8	-	-	
	Nordre Valdres	86	-	-	-	16	28	25	14	1	-	2	-	-	
	Toten:														
	Gjøvik by	31	14	12	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	211	80	35	40	20	11	3	2	16	1	-	-	3	
	Faaberg:														
	Lillehammer by	76	1	1	6	14	8	15	16	4	2	2	7	-	
	Bygder	137	4	9	30	23	3	11	19	2	2	9	17	8	
	Ringebu	101	20	24	24	24	4	4	1	-	-	-	-	-	-
Lom	9	-	-	-	-	-	3	-	5	1	-	-	-	-	
VIII.	Skien:														
	Skien by	305	84	69	64	50	25	5	2	4	-	2	-	-	
	Porsgrund by	107	54	12	14	6	19	-	2	-	-	-	-	-	
	Brevik by	16	6	-	-	-	2	3	-	-	5	-	-	-	
	Bygder	127	32	32	26	20	5	8	-	1	1	1	1	-	
	Kragerø:														
	Kragerø by	22	8	7	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	
	Langesund by	20	-	4	7	9	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Stathelle by	4	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	
	Bygder	52	-	5	5	3	20	10	6	2	1	-	-	-	
	Hollen	47	9	5	19	8	3	2	1	-	-	-	-	-	
	Sauland:														
	Notodden by	67	4	2	3	-	-	6	4	7	11	6	11	13	
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	
Kviteseid	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-		
Laardal	31	-	-	-	-	5	5	5	7	6	3	-	-		
Vinje	78	-	2	1	5	20	7	15	16	6	5	-	1		
Tinn	5	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	-	-		
IX.	Risør stadslægedistrikt	18	-	-	-	6	7	2	-	2	1	-	-	-	
	Østre Nedenes:														
	Bygder	14	2	1	-	-	1	-	3	4	2	1	-	-	
	Arendal stadslægedistrikt	9	3	3	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	
	Vestre Nedenes:														
	Bygder	3	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
	Aamli	8	2	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	
Sætersdalen	51	1	3	-	2	1	8	10	13	5	2	7	-		
X.	Kristiansand stadslægedistrikt	137	6	19	18	8	-	1	3	17	4	3	35	23	
	Oddernes	7	2	-	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	
	Vennesla	20	-	-	-	-	4	1	2	11	2	-	-	-	
	Mandal stadslægedistrikt	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Undal	6	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	3	-	
	Lyngdal	3	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	
	Vanse:														
	Bygder	72	9	9	37	8	8	1	-	-	-	-	-	-	
Flekkefjord:															
Bygder	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
XI.	Egersund stadslægedistrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
	Egersund lægedistrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
	Time	25	-	9	5	3	8	-	-	-	-	-	-	-	

h. Kikhoste (forts.)

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Sandnes :													
	Sandnes by	20	-	2	3	8	1	5	-	1	-	-	-	-
	Bygder	49	3	1	3	6	5	3	3	4	9	10	1	
	Stavanger stadsfysikat	673	52	106	132	95	113	73	42	13	16	15	7	
	Finnø	7	-	-	-	4	-	-	3	-	-	-	-	
	Karmøen :													
	Skudeneshavn by . .	6	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	
	Kopervik by	5	-	-	-	1	1	-	-	-	3	-	-	
	Bygder	46	7	15	8	13	3	-	-	-	-	-	-	
	Hangesund :													
	Hangesund by	30	-	-	-	-	-	1	4	1	5	4	4	
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
XII.	Sveio	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Indre Søndhordland . .	53	-	-	18	11	8	8	8	-	-	-	-	
	Stord	4	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
	Tysnes og Kvinnherred	22	-	-	2	3	6	5	1	3	-	1	1	
	Indre Hardanger . . .	101	17	19	21	12	8	4	8	2	4	-	1	
	Ulvik	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Røldal	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
	Ytre Hardanger	30	1	3	6	1	-	4	2	5	2	1	5	
	Voss	19	13	1	2	-	1	2	-	-	-	-	-	
	Fane	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	6
	Fuse	62	5	12	10	4	5	-	3	2	2	6	10	
	Haus	6	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	
	Manger	40	9	10	-	10	-	4	-	-	-	1	-	
XIII.	Bergen	573	25	21	47	25	63	42	46	43	42	64	98	
XIV.	Lærdal	6	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	
	Sogndal	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Vik	23	8	12	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Kirkebø	39	5	10	6	7	1	4	1	-	-	1	2	
	Indre Søndfjord	12	-	-	4	-	8	-	-	-	-	-	-	
	Naustdal	24	-	-	-	-	5	13	5	-	-	-	1	
	Kinn :													
	Florø by	5	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	12	4	-	2	-	-	-	-	3	-	2	-	
	Ytre Nordfjord	29	2	2	-	-	1	4	-	2	2	2	10	
	Daviken	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Nordfjordeid	24	-	-	9	6	2	1	2	3	-	-	-	
	Gloppen	10	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	
XV.	Vestre Søndmør	18	-	-	2	1	-	2	5	3	1	-	-	
	Herø	6	-	-	-	-	-	-	1	3	-	2	-	
	Sande	22	-	-	2	8	7	2	1	1	-	-	-	
	Indre Søndmør	78	9	10	21	5	5	16	7	1	-	-	-	
	Hjørundfjord	5	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	
	Østre Søndmør	18	2	5	7	2	1	1	-	-	-	-	-	
	Ørskog	25	6	7	8	4	-	-	-	-	-	-	-	
	Nordre Søndmør :													
	Aalesund by	53	-	-	-	-	-	7	5	2	11	11	9	
	Bygder	46	10	5	-	2	1	-	3	3	6	2	8	
	Molde :													
	Bygder	8	-	-	-	1	-	7	-	-	-	-	-	
	Bud	18	1	4	2	5	2	1	3	-	-	-	-	
	Indre Romsdal	70	19	24	5	11	3	6	2	-	-	-	-	

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.													
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by . . .	55	2	-	1	2	-	-	-	1	13	10	20	6
	Bygder	18	1	4	-	1	4	-	8	-	-	-	-	-
	Sundalen	39	-	-	10	-	-	5	7	5	5	1	6	-
	Surendalen	93	-	5	18	9	9	15	25	10	2	-	-	-
	Nordre Nordmør . . .	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
XVI.	Trondhjem stadsfysik.	394	117	88	54	35	29	17	13	9	15	1	13	3
	Strinden	15	7	2	-	1	1	-	1	-	-	2	-	1
	Selbu	22	5	7	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	80	37	24	6	2	2	2	1	6	-	-	-	-
	Guldalen	48	1	-	6	-	6	15	11	4	2	3	-	-
	Melhus	18	-	-	-	12	1	-	2	3	-	-	-	-
	Opdal	10	-	-	-	6	-	-	1	2	-	1	-	-
	Orkedalen	257	54	66	68	24	14	12	10	4	3	-	4	-
	Hevne	10	-	-	-	-	2	3	-	1	2	1	-	1
	Hitteren	47	-	-	-	-	-	-	-	-	6	27	6	8
	Ytre Fosen	46	6	9	17	4	2	2	2	2	-	-	-	2
	Indre Fosen	17	7	2	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	21	1	-	2	4	3	5	-	-	5	1	-	-
XVII.	Stjørdalen	188	14	27	39	33	27	32	9	7	-	-	-	-
	Frosta	34	3	2	-	6	-	10	7	5	-	1	-	-
	Levanger:													
	Levanger by	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	83	10	23	13	19	5	3	4	2	-	-	-	4
	Inderøen	61	3	11	2	11	8	8	6	6	3	2	1	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	52	-	-	-	-	1	3	2	3	10	18	13	2
	Bygder	98	6	5	24	7	4	9	6	4	7	7	9	10
	Grong	66	23	17	10	6	9	-	1	-	-	-	-	-
	Lierne	16	-	2	9	1	-	4	-	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos by	19	-	-	-	-	6	10	-	-	1	-	2	-
	Bygder	5	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-
	Overhallen	21	-	1	3	3	7	3	3	1	-	-	-	-
	Fosnes	10	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kolvereid	4	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Bindalen	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2	-
	Vik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Brønnøy	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Tjøtta	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Alstahaug	20	-	-	5	5	6	-	4	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen by	24	-	-	-	-	5	9	8	2	-	-	-	-
	Bygder	40	-	-	-	-	-	2	16	10	8	-	4	-
	Ranen	118	13	18	13	14	14	13	9	6	9	5	3	1
	Lurøy	151	-	-	-	15	28	9	20	20	29	20	8	2
	Rødøy	86	29	9	25	9	4	1	6	1	2	-	-	-
	Gildeskaal	129	7	11	35	49	16	8	1	1	1	-	-	-
	Bødø stadslægedistrikt	81	30	27	7	9	1	4	1	-	-	1	1	-
	Skjerstad	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Fauske	79	-	-	31	15	8	1	2	6	7	-	6	3
	Steigen	13	-	2	3	1	3	4	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	16	-	1	11	-	4	-	-	-	-	-	-	-

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	
Distrikt.															
XIX.	Tysfjord	20	9	4	1	3	3	-	-	-	-	-	-	-	
	Narvik stadslægedistr.	5	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
	Ofoten	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Værøy	15	-	-	-	-	1	1	-	1	3	5	3	-	
	Buksnes	6	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	
	Vaagan	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Hadsel	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	-	
	Sortland	10	-	-	-	9	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Under Lofotfisket . . .	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Trondenes:														
	Bygder	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Kvæfjord	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bjarkøy	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Ibbestad	13	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Salangen	13	-	-	6	3	2	-	2	-	-	-	-	-		
Tranøy	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
Lenvik	20	2	5	-	2	1	2	4	-	-	-	-	3		
Maalselven	13	5	4	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-		
Tromsø stadsl.district	10	6	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1		
Lyngen	13	-	-	-	-	1	7	4	-	1	-	-	-		
Karlsoy	71	-	-	-	-	-	14	9	11	24	13	-	-		
XX.	Hammerfest:														
	Hammerfest by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
	Kistrand	15	-	-	1	-	14	-	-	-	-	-	-		
Sydvaranger	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			

i. Influensa.

I.	Kristiania	1684	817	445	108	47	7	19	6	5	17	34	94
	II.	Aker	804	363	206	97	38	9	6	8	3	8	9
	Ullensaker	328	168	84	15	25	16	2	-	1	2	2	5
	Høland	140	38	49	15	9	7	8	5	1	-	2	-
	Follo:												
	Drøbak by	86	49	17	3	7	-	-	-	-	-	-	-
	Son by	3	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	253	74	61	44	25	8	2	4	1	4	2	13
III.	Eidsberg	112	24	33	24	20	6	1	-	-	-	1	1
	Moss stadslægedistrikt	502	278	196	28	-	-	-	-	-	-	-	-
	Moss lægedistrikt . . .	87	34	21	12	7	1	-	1	-	-	4	5
	Fredrikstad stadsfysik.	259	59	88	83	4	10	1	1	-	2	7	1
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg by	234	75	102	39	5	2	-	-	-	-	-	3
	Bygder	375	68	142	105	30	6	6	4	-	1	3	5
Fredriksdald stadsl.d.	370	99	195	47	2	-	1	-	-	4	2	1	
Hvaler	106	19	43	20	7	3	-	3	-	1	1	4	

i. Influensa (forts.).

Tabel XL (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
IV.	Drammen stadsfysikat	905	364	282	89	33	9	5	3	2	7	28	34	49
	Drammen lægedistrikt	233	57	118	30	3	2	-	-	-	-	4	2	17
	Ringerike:													
	Hønefoss by	150	54	46	23	2	6	4	3	-	3	4	-	5
	Bygder	396	80	132	85	41	18	10	-	-	3	6	4	17
	Modum	565	134	185	103	46	33	16	5	6	2	5	8	22
	Nes	48	8	18	10	7	1	4	-	-	-	-	-	-
	Aal	20	8	4	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-
	Kongsberg stadsl.dist.	90	5	18	17	16	12	7	6	1	1	2	1	4
	Sandsvær	68	5	9	8	25	5	1	1	4	3	2	3	2
Rollag	68	4	21	9	6	6	3	6	4	1	2	3	3	
V.	Tønsberg stadsl. distr.	180	35	87	33	6	2	2	2	-	-	-	4	9
	Tønsberg lægedistrikt:													
	Aasgaardstrand by . .	3	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	138	34	41	30	13	8	3	-	1	1	-	3	4
	Horten stadsl. distrikt	125	18	36	50	-	7	2	-	1	1	1	2	7
	Hof:													
	Holmestrand by . .	82	27	32	16	6	1	-	-	-	-	-	-	-
	Svelvik by	27	9	12	4	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Bygder	80	21	32	13	8	4	1	-	-	-	1	-	-
	Larvik stadsl. distrikt	399	160	137	32	15	10	4	4	3	7	5	7	15
Larvik lægedistrikt . .														
Sandefjord by	183	84	53	18	5	16	-	-	-	-	-	3	4	
Bygder	189	56	69	21	8	5	4	1	1	2	4	10	8	
VI.	Soler og Odalen:													
	Kongsvinger by . .	116	44	68	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	186	54	55	26	9	3	-	-	2	-	8	21	8
	Hamar stadsl. distrikt	125	86	35	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hedemarken	477	182	97	94	41	9	1	4	4	3	10	11	21
	Søndre Østerdalen . . .	244	80	77	48	5	2	-	-	-	-	5	13	14
	Trysil	28	8	5	6	6	2	1	-	-	-	-	-	-
	Engerdalen	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rendalen	76	41	25	6	1	-	-	-	-	2	-	-	1
Tønset	129	27	44	22	10	4	4	-	2	-	3	-	13	
VII.	Hadeland og Land . .	824	126	247	164	97	41	28	-	-	5	23	37	56
	Søndre Valdres	61	15	14	7	13	5	2	-	-	-	-	2	3
	Nordre Valdres	11	-	-	6	4	1	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik by	61	25	29	-	-	4	-	-	-	-	-	1	2
	Bygder	230	37	80	43	14	12	1	1	-	1	8	13	20
	Faaberg:													
	Lillehammer by . .	28	6	12	7	-	-	-	-	-	-	1	-	2
	Bygder	56	9	12	13	5	2	-	1	-	-	3	5	6
	Ringebu	30	5	8	6	4	5	1	-	-	-	1	-	-
Lesje	7	1	-	4	-	-	-	-	1	-	1	-	-	
VIII.	Skien:													
	Skien by	175	57	69	17	8	3	3	-	-	5	-	7	6
	Porsgrund by	190	25	43	22	15	12	9	5	6	6	13	18	16
	Brevik by	23	13	9	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	150	33	43	15	9	11	3	2	1	7	8	5	12	

i. Influenza (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
	Østre Søndmør	11	3	3	-	2	3	-	-	-	-	-	-
	Ørskog	70	9	23	20	3	1	3	4	3	-	3	1
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund by	255	130	26	18	9	21	9	6	2	4	8	11
	Bygder	101	26	26	11	7	2	1	3	6	1	-	8
	Haram	10	-	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Molde:												
	Molde by	31	9	17	-	2	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	11	1	4	2	-	2	-	1	-	-	-	1
	Bud	46	4	9	19	7	1	3	3	-	-	-	-
	Indre Romsdal	57	8	24	6	3	3	1	-	-	4	3	3
	Søndre Nordmør:												
	Kristiansund by	399	205	123	42	11	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	53	17	20	12	2	1	1	-	-	-	-	-
	Sundalen	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Surendalen	27	7	3	7	1	1	-	-	1	-	1	5
	Nordre Nordmør	17	5	4	1	-	2	3	2	-	-	-	-
XVI.	Trondhjem stadsfysikat	575	107	303	88	18	23	3	1	-	4	5	9
	Strinden	36	-	6	10	8	1	1	1	1	1	1	-
	Røros	185	40	2	-	33	5	8	-	-	24	12	39
	Guldalen	22	2	3	7	3	3	2	-	-	1	-	-
	Melhus	43	12	22	3	2	2	2	-	-	-	-	-
	Opdal	38	27	6	-	-	-	-	-	-	1	3	-
	Orkedalen	225	18	46	65	17	7	11	21	7	6	7	11
	Hitteren	59	11	24	8	2	2	12	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	36	6	7	12	6	-	4	1	-	-	-	-
	Indre Fosen	8	-	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	35	7	4	1	3	5	3	4	1	-	1	2
XVII.	Stjørdalen	150	16	71	37	5	3	5	1	1	5	2	2
	Frosta	20	1	7	7	2	-	2	1	-	-	-	-
	Levanger:												
	Levanger by	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	73	1	7	21	12	16	8	3	3	2	-	-
	Inderøen	73	3	10	18	6	18	7	2	-	2	2	4
	Stenkjær:												
	Stenkjær by	72	6	3	1	21	20	7	5	3	-	4	1
	Bygder	163	6	14	11	20	48	16	16	6	6	7	7
	Grong	34	1	2	3	4	2	14	1	4	-	-	1
	Namsos:												
	Namsos by	72	-	3	19	11	-	16	23	-	-	-	-
	Bygder	7	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	-
	Klingen	78	-	3	60	8	2	3	1	-	-	-	1
	Overhallen	45	-	5	11	7	8	2	5	-	3	4	-
	Kolvereid	26	-	5	9	7	4	-	1	-	-	-	-
	Vikten	21	4	-	-	9	2	1	-	-	-	-	3
XVIII.	Bindalen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Brønnøy	9	1	1	-	3	-	1	-	1	-	-	-
	Vefsen:												
	Mosjøen by	10	-	-	3	1	-	1	1	1	-	-	-
	Bygder	12	-	4	1	2	1	1	-	-	1	-	-
	Ranen	68	7	16	16	7	10	6	4	1	1	-	-
	Lurøy	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rødøy	3	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-

i. Influenta (forts.).

Tabel XL (forts.).

Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Bodø stadslægedistrikt	92	17	11	8	7	8	4	9	-	6	10	7	5
Fauske	35	5	2	6	10	2	-	-	-	-	4	6	-
Steigen	42	8	4	7	6	1	1	1	2	1	1	9	2
Hamarøy	23	1	1	6	4	-	5	-	1	2	1	-	2
Lødingen	37	4	2	4	8	7	2	2	2	1	1	2	2
Tysfjord	18	2	5	4	-	1	1	3	-	2	-	-	-
Narvik stadsl.distrikt	294	76	73	52	39	14	16	-	-	3	1	6	14
Ofoten	82	22	19	17	8	9	2	-	-	1	-	-	5
Flakstad	13	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buksnes	32	12	14	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Borge	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vaagan	17	5	3	2	5	1	1	-	-	-	-	-	-
Hadsel	77	5	16	2	7	11	2	28	1	-	1	-	4
Sortland	23	1	6	7	1	-	-	3	2	-	2	-	1
Dverberg	11	-	-	3	4	-	-	-	-	-	2	-	2
Under Lofotfisket	74	-	3	58	13	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX. Trondenes:													
Harstad by	50	-	5	3	31	8	-	-	-	-	-	-	3
Bygder	14	-	1	7	2	1	-	-	-	-	-	-	3
Bjarkøy	10	-	3	2	2	1	1	-	-	-	1	-	-
Ibbestad	59	5	12	7	9	9	7	4	-	-	1	3	2
Tranøy	4	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Lenvik	20	7	3	-	-	1	-	2	2	-	-	5	-
Maalselven	5	-	-	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-
Bardu	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tromsø stadsl.distrikt	9	-	-	-	2	2	1	-	1	-	-	3	-
Lyngen	9	-	-	-	6	3	-	-	-	-	-	-	-
Skjervøy	14	1	1	4	4	-	1	3	-	-	-	-	-
XX. Hammerfest:													
Hammerfest by	18	5	4	3	-	2	-	2	-	-	-	2	-
Bygder	43	-	-	4	30	7	2	-	-	-	-	-	-
Maasø	6	-	-	-	-	3	1	1	1	-	-	-	-
Kjelvik	45	-	1	4	9	11	9	1	1	4	3	2	-
Karasjok	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Lebesby	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Gamvik	16	-	-	-	3	11	2	-	-	-	-	-	-
Vardø by	14	2	2	-	-	1	4	3	-	-	2	-	-
Vadsø:													
Vadsø by	4	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	-	-
Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sydvaranger	55	8	10	7	15	7	4	1	-	1	1	1	-

k. Lungebetændelse (pneumonia crouposa).

I.	Kristiania	514	64	65	65	41	52	33	18	10	20	36	69	41
II.	Aker	219	24	15	32	25	26	13	6	3	4	18	21	32
	Ullensaker	195	22	17	15	15	25	24	12	5	5	18	22	15
	Høland	35	4	6	3	5	2	2	1	-	1	3	4	4
	Follo:													
	Drøbak by	6	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Son by	4	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	
Bygder	84	13	7	8	12	12	4	6	1	3	5	6	7	

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
III.	Eidsberg	115	12	11	26	16	16	4	1	2	4	6	9	
	Moss stadslægdistrikt	135	20	17	12	6	12	8	4	10	8	7	11	2
	Moss lægedistrikt	30	-	4	4	8	2	3	1	1	-	1	2	
	Fredrikstad stadsfysik.	89	14	21	8	2	5	5	3	1	3	3	9	1
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	109	17	15	12	13	12	6	2	-	1	2	8	2
	Bygder	273	46	36	26	19	26	9	26	2	9	10	21	4
	Fredrikshald stadsl.d.	71	5	7	9	6	9	6	2	2	4	4	4	1
	Hvaler	40	3	3	6	1	10	1	4	2	1	-	2	
	IV.	Drammen stadsfysikat	138	15	14	17	13	14	14	6	2	6	9	10
Drammen lægedistrikt:														
Holmsbu by		3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	
Bygder		72	6	11	3	3	12	11	3	1	2	7	5	
Ringerike:														
Hønefoss by		36	-	2	4	5	4	7	1	2	5	1	-	
Bygder		99	7	10	10	12	11	7	4	7	4	10	7	1
Modum		137	8	16	25	20	23	12	2	1	5	7	10	
Nes		10	-	2	1	1	2	-	3	-	-	-	-	
Aal		19	-	3	3	4	2	5	-	-	-	2	-	
Kongsberg stadsl.dist.		58	4	1	3	8	5	9	8	-	2	7	1	1
Sandsvær		29	1	-	1	3	5	1	2	1	3	1	3	
Rollag		4	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	
V.	Tønsberg stadsl.distr.	51	12	9	1	4	2	2	2	3	2	3	6	
	Tønsberg lægedistrikt:													
	Aasgaardstrand by ..	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
	Bygder	78	9	10	5	11	6	8	7	1	1	5	8	
	Horten stadsl.district.	68	7	5	5	15	6	7	6	1	2	6	4	
	Hof:													
	Holmestrand by	117	18	12	11	10	9	5	3	1	7	7	16	1
	Svelvik by	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	
	Bygder	45	4	4	6	8	11	4	2	-	-	3	1	
	Larvik stadsl.district.	56	7	7	5	10	4	2	3	3	1	2	3	
	Larvik lægedistrikt:													
Sandefjord by	32	10	2	2	7	6	2	-	-	1	-	2		
Bygder	63	4	11	7	6	8	2	5	-	3	3	8		
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	14	-	1	2	-	1	2	2	-	1	2	2	
	Bygder	105	24	14	13	12	7	5	1	2	2	7	9	
	Hamar stadsl.district.	35	10	4	3	3	2	4	1	-	-	2	2	
	Hedemarken	266	23	27	30	27	25	43	19	3	8	17	25	1
	Søndre Østerdalen ...	107	12	19	13	7	15	7	3	3	5	5	9	
	Trysil	42	5	3	2	9	3	4	1	-	1	8	3	
	Rendalen	38	5	2	2	2	7	4	3	1	2	3	5	
	Tønset	89	10	9	17	7	9	6	2	4	3	5	8	
VII.	Hadeland og Land ...	115	7	13	17	16	20	12	2	3	3	2	10	1
	Søndre Valdres	28	1	-	5	5	3	4	-	-	1	2	6	
	Nordre Valdres	13	1	1	1	1	3	-	-	-	-	2	1	
	Toten:													
	Gjøvik by	34	4	8	9	1	1	4	3	-	1	-	1	
Bygder	142	6	9	23	27	17	13	6	4	7	6	9	1	

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XI.	Sogndal:													
	Bygder	5	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
	Lund	7	1	-	-	-	1	-	-	-	-	3	2	2
	Egersund stadsl.distr.	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2
	Egersund lægedistrikt	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
	Time	77	5	17	15	8	8	6	1	-	6	3	8	8
	Sandnes:													
	Sandnes by	7	-	-	1	-	2	2	1	1	-	-	-	-
	Bygder	64	4	12	7	5	6	5	8	3	2	3	4	4
	Stavanger stadsfysik.	382	38	56	50	31	45	24	10	2	23	28	33	4
	Stavanger lægedistrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Finno	11	1	3	1	-	2	-	-	-	-	2	-	-
	Sand	7	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Karmøen:													
	Skudeneshavn by...	6	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	1	1
	Kopervik by	10	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1
	Bygder	34	3	3	5	6	2	2	3	-	-	2	3	3
Haugesund:														
Haugesund by	155	31	31	16	13	11	8	3	2	5	7	13	1	
Bygder	15	1	2	3	1	2	2	-	-	-	1	3	3	
XII.	Sveio	25	5	2	1	1	3	4	4	-	-	2	2	2
	Indre Søndhordland...	54	14	5	4	4	6	6	6	2	-	2	2	3
	Stord	44	8	6	4	6	6	1	5	1	2	2	1	1
	Finnaas	16	1	5	-	1	2	1	1	1	-	2	-	-
	Tysnes og Kvinnherred	36	4	2	7	3	3	3	5	1	1	3	2	2
	Indre Hardanger	20	1	-	2	1	1	3	4	2	-	-	5	-
	Ulvik	5	2	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	17	-	3	2	1	1	2	-	2	-	2	1	2
	Voss	78	15	5	9	9	11	11	6	2	1	5	1	3
	Fane	53	5	2	4	3	9	10	6	2	3	2	6	1
	Fuse	13	2	1	-	3	3	-	-	-	-	1	3	3
	Nordre Midthordland..	21	6	-	1	1	1	2	-	2	-	3	3	3
	Sund—Austevold	14	-	-	-	2	4	1	-	2	1	1	2	1
	Haus	31	-	-	5	4	4	4	1	1	3	2	4	3
	Bruvik	23	-	-	1	-	-	1	-	-	-	5	7	3
	Hosanger	13	5	-	-	1	1	1	1	-	1	-	2	1
	Lindaas	32	7	2	2	3	3	5	3	-	-	2	3	2
Manger	39	3	1	4	3	3	3	7	-	-	4	4	7	
XIII.	Bergen	503	98	38	37	40	49	41	16	13	23	43	49	56
XIV.	Lærdal	20	2	3	4	-	3	-	2	-	1	2	2	1
	Lyster	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
	Sogndal	13	6	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4	-
	Leikanger	8	-	-	-	-	1	2	-	4	1	-	-	-
	Vik	8	3	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-
	Gulen	18	1	2	1	1	-	2	3	-	-	4	2	2
	Kirkebø	12	1	5	-	-	3	2	-	-	-	1	-	-
	Gaular	7	-	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
	Lavik	11	4	-	1	-	-	1	3	1	-	1	-	-
	Ytre Søndfjord	30	10	2	2	-	2	1	2	2	2	1	1	5
	Indre Søndfjord	11	-	1	-	1	2	-	2	-	-	3	2	-
	Naustdal	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-
	Kinn:													
	Flørø by	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Bygder	10	1	-	3	1	1	-	-	1	-	1	-	2	

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Bremanger.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord.....	14	1	1	2	2	3	4	-	-	-	1	-	-
	Daviken.....	14	1	1	3	1	-	-	1	-	1	-	3	3
	Nordfjordeid.....	10	2	1	2	-	-	2	-	-	-	-	3	-
	Gloppen.....	19	-	1	1	4	3	6	1	1	-	-	2	-
	Indviken.....	18	-	-	3	2	6	-	2	-	-	2	1	2
XV.	Vestre Søndmør.....	20	4	-	-	4	4	2	-	-	-	2	-	4
	Herø.....	5	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	2	-
	Sande.....	6	-	-	1	-	3	-	1	-	1	-	-	-
	Indre Søndmør.....	7	2	1	-	-	-	2	-	-	1	-	1	-
	Hjørundfjord.....	3	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	Østre Søndmør.....	7	1	1	-	1	2	1	-	-	-	-	-	1
	Ørskog.....	9	1	-	3	1	1	1	-	-	-	-	1	1
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by.....	74	21	4	14	5	3	1	3	-	3	3	12	5
	Bygder.....	30	7	8	5	4	1	1	1	-	1	-	2	-
	Haram.....	3	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Molde:													
	Molde by.....	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder.....	9	-	-	3	-	2	1	-	-	1	-	2	-
	Bud.....	11	4	-	2	-	2	-	-	1	-	1	-	1
	Vestnes.....	4	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Indre Romsdal.....	24	4	5	1	2	2	1	2	1	-	1	4	1
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by....	121	29	14	10	10	7	5	5	3	4	4	10	20
	Bygder.....	23	1	7	2	4	4	1	1	-	-	2	1	-
	Sundalen.....	14	1	-	1	1	1	2	2	-	-	3	1	2
	Surendalen.....	6	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør.....	9	2	2	1	-	-	1	-	1	1	-	-	1
	Edø.....	3	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-
XVI.	Trondhjem stadsfysik.	390	61	63	36	24	51	31	13	8	17	17	39	30
	Strinden.....	25	2	4	3	3	4	1	-	1	1	4	-	2
	Selbu.....	14	2	1	3	1	5	1	-	-	-	1	-	-
	Røros.....	50	3	5	7	8	4	7	1	1	2	2	6	4
	Guldalen.....	52	3	10	1	5	10	15	5	-	2	-	-	1
	Melhus.....	38	4	10	7	1	1	1	1	-	-	4	5	4
	Opdal.....	82	5	12	8	16	21	8	2	1	4	3	1	1
	Orkedalen.....	70	3	9	10	3	8	9	3	3	2	5	8	7
	Hevne.....	10	2	3	-	-	2	2	-	-	-	1	-	-
	Hitteren.....	31	6	4	3	1	2	4	2	-	2	2	3	2
	Ytre Fosen.....	18	6	2	3	-	-	3	-	1	-	1	-	2
	Indre Fosen.....	7	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1
	Nordre Fosen.....	29	7	4	3	2	2	1	3	-	1	4	1	1
XVII.	Stjørdalen.....	95	14	9	21	8	10	6	9	-	3	10	2	3
	Frosta.....	24	6	1	5	1	2	3	2	-	-	-	1	3
	Levanger:													
	Levanger by.....	14	3	5	3	1	-	1	1	-	-	-	-	-
	Bygder.....	55	6	10	10	2	9	9	-	2	-	3	-	4
	Indreøen.....	101	8	19	11	5	23	18	4	-	-	3	7	3
	Stenkjær:													
	Stenkjær by.....	13	-	-	1	3	3	3	-	-	-	2	-	1
	Bygder.....	54	1	5	6	7	8	7	4	-	2	6	2	6

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XI. (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Grong	7	1	1	-	1	-	3	1	-	-	-	-	-
	Lierne	12	-	1	3	5	2	-	1	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos by	36	1	1	10	5	6	5	2	-	1	-	-	-
	Bygder	5	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-
	Klingen	6	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Overhallen	13	2	1	2	1	3	1	-	1	-	1	1	-
	Fosnes	4	1	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-
	Kolvereid	7	2	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Vikten	13	-	1	1	1	4	-	2	1	-	-	-	2
XVIII.	Bindalen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Vik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Brønnøy	7	1	1	-	1	1	-	-	1	-	2	-	-
	Vega	5	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	2	-
	Tjøtta	9	1	1	-	-	2	2	-	-	1	-	2	-
	Alstahaug	4	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen by	5	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
	Bygder	8	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	Ranen	32	4	2	5	3	5	-	4	1	-	-	2	6
	Lurøy	17	1	1	2	1	1	2	-	1	1	1	1	1
	Rødey	6	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	2	1
	Gildeskaal	10	2	-	1	-	2	-	-	-	2	1	1	1
	Bodø stadslægedistrikt	54	4	6	3	2	3	8	4	2	3	4	3	13
	Bodin	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1
	Skjerstad	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Fauske	51	8	8	5	6	4	3	2	1	-	7	3	1
	Steigen	13	2	1	1	2	3	-	-	-	-	-	1	1
	Hamarøy	7	-	-	2	1	1	-	1	1	-	-	-	1
	Lødingen	21	4	2	1	3	1	1	2	1	-	2	1	1
	Tysfjord	49	6	5	7	3	2	13	4	-	2	2	2	1
	Narvik stadsl.district	53	6	7	5	10	4	7	1	1	4	2	1	1
	Ofoten	49	13	8	10	3	3	2	3	2	1	-	2	1
	Værøy	10	1	1	2	1	1	1	1	-	1	-	-	1
	Buksnes	15	2	3	5	1	1	1	1	-	1	-	-	1
	Borge	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Vaagan	38	1	1	-	8	13	3	-	-	3	1	4	4
	Hadsel	26	3	4	9	1	1	1	1	2	2	-	-	2
	Sortland	22	2	2	2	-	1	-	-	-	2	2	2	1
	Dverberg	5	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-
	Under Lofotfisket	18	4	6	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	6	1	2	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	25	4	3	4	4	-	2	1	1	1	2	1	2
	Kvæfjord	15	3	-	1	-	-	2	3	-	1	1	2	1
	Bjarkøy	6	1	1	-	2	1	-	-	-	1	-	-	-
	Ibbestad	43	7	1	5	4	4	5	6	4	1	1	3	2
	Tranøy	5	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Lenvik	21	2	1	-	2	3	4	1	1	3	1	1	2
	Berg	5	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	1
	Maalselven	57	7	9	12	5	10	5	3	-	-	1	1	4

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Bardu	7	-	-	1	1	1	1	3	-	-	-	-	-
	Balsfjorden	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Tromsø stadsdistrikt	22	2	3	-	2	1	2	1	1	3	4	1	2
	Tromsø lægedistrikt ..	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	13	3	3	3	2	1	1	2	-	-	-	-	-
	Karlsey	5	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjervøy	6	-	-	1	-	1	3	-	-	1	-	-	-
XX.	Alten	3	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-
	Talvik	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	8	2	3	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-
	Maasø	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
	Kjelvik	7	-	-	1	1	2	-	-	-	-	1	2	-
	Kistrand	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
	Karasjok	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gamvik	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-
	Tanen	8	1	3	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1
	Vardø:													
	Vardø by	25	1	1	1	10	4	5	-	-	-	-	2	1
	Bygder	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø by	8	2	1	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1
	Bygder	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	26	2	3	3	5	2	3	2	1	1	1	1	2

Bilag.

Tabeller
over
de opgivne
tilfælde og kjendte dødsfald av epidemiske sygdomme
i
riket og amterne
for aarene 1871—1915.

Appendice.

Tableaux
des
cas et décès connus des
maladies épidémiques
dans
le royaume et préfectures
pendant les années 1871—1915.

Indhold.

Tabel.	Side.
1. Epidemiske sygdomme og dødsfald i riket 1871—1915	160*—161*
2. Middeltal av de meldte epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald av disse i aarene 1871—1875, 1876—1885, 1886—1895, 1896—1905, 1906—1915..	162*—163*
3. Epidemiske sygdomme og dødsfald i riket og i amterne i tiaaret 1906—1915	164*—165*
4. Aarlig gennemsnitstal paa opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme for 1000 indbyggere i riket og i amterne for tiaaret 1906—1915.....	166*—167*
5. Epidemiske sygdomme og dødsfald i Kristiania by i 1871—1915.....	168*—169*
6. — — — « — - Akershus amt i 1871—1915	170*—171*
7. — — — « — - Smaalenesen — - — «—	172*—173*
8. — — — « — - Buskerud — - — «—	174*—175*
9. — — — « — - Jarlsberg og Larvik amt i 1871—1915	176*—177*
10. — — — « — - Hedemarkens amt i 1871—1915	178*—179*
11. — — — « — - Kristians — - — «—	180*—181*
12. — — — « — - Bratsberg — - — «—	182*—183*
13. — — — « — - Nedenes — - — «—	184*—185*
14. — — — « — - Lister og Mandals — - — «—	186*—187*
15. — — — « — - Stavanger — - — «—	188*—189*
16. — — — « — - Søndre Bergenhus — - — «—	190*—191*
17. — — — « — - Bergens by i 1871—1915.....	192*—193*
18. — — — « — - Nordre Bergenhus amt i 1871—1915	194*—195*
19. — — — « — - Romsdals amt i 1871—1915	196*—197*
20. — — — « — - Søndre Trondhjems — - — «—	198*—199*
21. — — — « — - Nordre — - — «—	200*—201*
22. — — — « — - Nordlands — - — «—	202*—203*
23. — — — « — - Tromsø — - — «—	204*—205*
24. — — — « — - Finmarkens — - — «—	206*—207*

Liste des tableaux.

Tableau.	Page.
1. Les maladies épidémiques en Norvège dans les années 1871—1915..	160*—161*
2. Nombre moyen des cas et des décès déclarés des maladies épidémiques en Norvège dans les années 1871—80, 81—85, 86—95 et 99—1915..	162*—163*
3. Les maladies épidémiques en Norvège et dans les préfctures dans la période décennale 1896—1915.....	164*—165*
4. Nombre des cas des maladies épidémiques par 1000 habitants et par an dans le royaume et les prefectures dans la période décennale 1896—1915.....	166*—167*
5. Les maladies épidémiques dans la ville de Kristiania 1871—1915....	168*—169*
6—16. Les maladies épidémiques dans les préfctures 1871—1915.....	170*—191*
17. Les maladies épidémiques dans la ville de Bergen 1871—1915.....	191*—192*
18—24. Les maladies épidémiques dans les préfctures 1871—1915.....	193*—207*

Nomenclature des maladies.

Febris recurrens	Fièvre récurrente.
Eksantematisk tyfus	Typhus.
Tyfoidfeber	Fièvre typhoïde.
Cerebrospinalmeningit	Méningite purulente épidémique.
Akut poliomyelit.	Poliomyélite antérieure aiguë.
Barnekopper	Variole.
Skarlagensfeber	Scarlatine.
Meslinger	Rougeole.
Difteri (croup)	Diphthérie.
Blodgang	Dysenterie.
Barselfeber	Fièvre puerpérale.
Septicopyæmi	Pyohémie, septicémie.
Pemfigus hos nyfødte	Pemphigus des nouveau-nés.
Rosen	Erysipèle.
Røde hunde	Rubéole.
Vandkopper	Varicelle.
Kusma	Oreillon.
Kikhoste	Coqueluche.
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	Affections catarrhales des organes respiratoires.
Influenta	Grippe.
Lungebetændelse	Pneumonie.
Pleurit	Pleurésie.
Gigtfeber	Rhumatisme articulaire aiguë.
Koldfeber	Fièvre intermittente.
Akut gastro-enterit (kolerine)	Diarrhée et Choléra simple.
Asiatisk kolera	Choléra asiatique.
Skjærbuk	Scorbut.
Beri-beri	Beri-beri.
Tilfælde	
Døde, dødsfald	
.....	Cas.
.....	Décès.

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Norge i 1871—1915.

Tabel 1.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaaret 1876—1885.		Tiaaaret 1886—1895.		Tiaaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.		1909.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens	96	8	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus.....	1348	156	1433	150	584	45	289	27	12	-	1	-	9	-	20	-
Tyfoidfeber	19179	2075	23569	2519	14820	1597	11594	1400	1357	126	760	78	1076	79	662	68
Cerebrospinalmeningit.....	128	49	891	335	530	195	482	197	59	20	31	12	24	9	31	10
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	1029	121	466	50	204	31	59	10	51	8
Barnekopper	2094	244	1081	119	369	32	201	15	-	-	-	-	205	19	41	2
Skarlagensfeber	25392	3890	71685	9624	65009	3995	46197	1349	3999	80	2756	59	3929	85	5505	146
Meslinger	24949	1029	43338	1256	72181	2459	71457	2125	2882	42	7280	132	15002	293	4781	118
Difteri (croup).....	8418	1772	32153	8577	69010	16543	28997	3042	6826	477	6835	511	6431	555	6690	497
Blodgang	2566	186	4120	281	2744	196	1705	133	71	5	63	8	49	9	38	1
Barsel-feber	3348	883	5704	1629	4867	1473	3355	1087	273	78	267	92	271	98	258	81
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	5193	1518	482	165	453	145	454	182	484	188
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	1456	383	145	30	101	23	82	25	118	29
Rosen	10421	275	18176	534	20611	691	20704	960	1784	76	1782	80	1826	75	1988	94
Røde hunde.....	1816	4	5634	4	6352	1	7972	2	368	-	261	-	1246	-	2496	1
Vandkopper.....	5547	1	13757	1	17717	5	19944	7	1987	-	1818	-	1938	-	2131	1
Kusma	6562	7	10358	3	15234	5	17876	8	1069	1	1777	1	4354	-	3174	1
Kikhoste	18320	1158	51626	2845	68591	3343	82094	3797	9785	428	6305	255	5962	225	13127	557
Akute katarrer i aandedræts- organerne.....	170696	2570	497335	6859	567230	9284	662502	14788	60215	1173	66143	1144	69559	1486	70449	1231
Influenza	-	-	-	-	200792	2435	199489	1743	7723	54	25244	177	22719	150	10172	46
Lungebetændelse	37849	5973	91500	13925	107365	16887	103974	15201	9194	1293	10141	1504	10549	1607	11416	1593
Pleurit	6130	373	19087	961	29533	975	44594	1048	4574	121	4732	111	4890	109	4870	88
Gigtfeber	10824	365	25082	643	33310	705	38037	867	3768	92	3985	69	3528	85	3784	86
Koldfeber.....	804	4	1237	3	780	12	614	24	39	-	47	1	64	1	53	-
Akut gastro-enterit (kolerine)	68307	2192	191351	5773	255482	8555	278135	9307	21475	622	17229	374	28131	840	17486	409
Asiatisk kolera.....	23	10	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk	821	19	1559	44	789	30	369	53	19	5	25	8	21	7	28	4
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	71	13	1	-	2	1	1	-	1	-
Til sammen	495629	92242	1110676	56095	1552009	60465	1649293	50915	129579	4099	150949	4939	190979	5946	150054	7026

	1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		11aaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus.....	49	2	9	1	-	-	41	4	19	3	4	2	164	12
Tyfoidefeber.....	745	90	575	56	479	55	838	96	677	74	556	57	7725	779
Cerebrospinalmeningit.....	11	4	46	19	364	198	105	60	96	49	55	16	822	397
Akut poliomyelit.....	57	13	1820	281	425	74	543	81	210	32	100	19	3935	599
Barnekopper.....	-	-	-	-	2	-	-	-	13	2	-	-	261	23
Skarlagensfeber.....	4092	80	5040	74	5063	86	5927	80	6516	139	4862	77	47689	906
Meslinger.....	3359	54	7914	200	9140	165	9333	158	1856	26	3458	44	65005	1232
Difteri (croup).....	6010	420	6215	459	5838	436	5627	398	4643	324	3655	245	58770	4322
Blodgang.....	108	5	88	4	66	5	47	3	234	10	66	7	830	57
Barselfeber.....	266	77	315	87	296	90	233	60	241	71	231	55	2651	789
Septicopyæmi.....	433	173	428	203	436	210	395	161	387	178	414	202	4366	1807
Pemfigus hos nyfødte.....	110	32	96	26	118	20	122	18	102	16	88	19	1082	238
Rosen.....	1946	89	2465	106	2358	87	2093	92	2058	97	2014	81	20314	877
Røde hunde.....	1571	-	1450	-	1844	-	1048	1	593	-	1069	-	11946	2
Vandkopper.....	1953	2	2411	1	2169	-	2218	-	2640	-	2577	-	21842	4
Kusma.....	1399	-	1183	1	1694	1	1951	1	2669	1	5563	1	24833	8
Kikhoste.....	8442	309	8477	334	5189	132	6087	146	12674	407	10901	392	86949	3185
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	66219	1152	67616	1031	80988	1100	83990	1070	77685	1019	81652	1225	724516	11631
Influenza.....	25413	186	9932	79	14008	71	16671	103	11161	46	22930	199	165973	1111
Lungebetændelse.....	10532	1629	10130	1529	11140	1728	10360	1657	9678	1642	9902	1673	103042	15855
Pleurit.....	4716	113	5077	90	5906	110	5925	109	5889	116	5646	124	52225	1091
Gigtfeber.....	3789	89	4901	123	4821	78	4085	78	4147	77	3994	81	40802	858
Koldfeber.....	26	-	21	3	29	-	16	-	23	-	16	1	334	6
Akut gastro-enterit (kolerine)	24263	651	24285	792	19660	533	21622	549	32261	815	16320	386	222732	5971
Asiatisk kolera.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Skjærbuk.....	9	2	17	4	20	6	14	3	15	1	6	-	174	40
Beri-beri.....	3	-	1	-	-	-	5	-	1	1	-	-	15	2
Tilsammen	165522	5173	160512	5503	172053	5185	179296	4928	176488	5146	176079	4906	1668998	51803

1915.

161*

Middeltal av de meldte epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald av disse i 1871—1915.

Tabel 2.	Femaaret 1871—1875. Middelfolkemængde 1771189.				Tiaaret 1876—1885. Middelfolkemængde 1893572.				Tiaaret 1886—1895. Middelfolkemængde 1996340.			
	Middeltal av meldte tilfælde pr. 10000 av folke- mængden.	Aarlig middeltal.		Mor- talitets- pro- cent ¹⁾ .	Middeltal av meldte tilfælde pr. 10000 av folke- mængden.	Aarlig middeltal.		Mor- talitets- pro- cent ¹⁾ .	Middeltal av meldte tilfælde pr. 10000 av folke- mængden.	Aarlig middeltal.		Mor- talitets- pro- cent ¹⁾ .
		Tilf.	Dsf.			Tilf.	Dsf.			Tilf.	Dsf.	
Febris recurrens	0.1	19	2	8.3	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus	1.5	269	31	11.6	0.8	143	15	10.5	0.3	58	5	7.7
Tyfoidfeber	21.7	3836	415	10.8	12.4	2357	252	10.7	7.4	1482	160	10.8
Cerebrospinalmeningit	0.15	26	10	38.3	0.5	89	33	37.6	0.3	53	19	36.8
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barnekopper	2.4	419	49	11.7	0.6	108	12	11.0	0.2	37	3	8.7
Skarlagensfeber	28.7	5078	778	15.3	37.9	7168	962	13.4	32.6	6501	400	6.1
Meslinger	28.2	4990	206	4.1	22.9	4334	126	2.9	36.2	7218	246	3.4
Difteri (croup)	9.5	1684	354	21.1	17.0	3215	858	26.7	34.6	6901	1654	24.0
Blodgang	2.9	513	37	7.2	2.2	412	28	6.8	1.4	274	20	7.2
Barsel-feber	²⁾ -	670	177	26.4	²⁾ -	570	163	28.5	²⁾ -	487	147	30.3
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	11.8	2084	55	2.6	9.6	1818	53	2.9	10.3	2061	69	3.3
Røde hunde	2.1	363	1	-	3.0	563	1	-	3.2	635	-	-
Vandkopper	6.3	1110	-	-	7.3	1376	-	-	8.9	1772	-	-
Kusma	7.4	1312	1	-	5.5	1036	1	-	7.6	1523	-	-
Kikhoste	20.7	3664	232	6.3	27.3	5163	284	5.5	34.4	6859	334	4.9
Akute katar. i aandedrætsorgan.	192.7	34139	514	1.5	262.7	49733	686	1.4	284.2	56723	928	1.6
Influenza	-	-	-	-	-	-	-	-	100.6	20079	244	1.2
Lungebetændelse	42.7	7570	1194	15.8	48.3	9150	1392	15.2	53.8	10737	1689	15.7
Pleurit	6.9	1226	75	6.1	10.1	1909	96	5.0	14.8	2953	98	3.3
Gigtfeber	12.2	2165	73	3.4	13.2	2508	64	2.6	16.7	3331	70	2.1
Koldfeber	0.9	161	1	-	0.7	124	1	-	0.4	78	1	1.5
Akut gastro-enterit (kolerine) ..	77.1	13661	438	3.2	101.1	19135	577	3.0	128.0	25548	856	3.3
Asiatisk kolera	³⁾ -	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ -	-	-	-
Skjærbuk	0.9	164	4	2.3	0.8	156	4	2.8	0.4	79	3	3.8
Middeltal	480.6	85128	4649		586.6	111067	5608		778.4	155390	6946	

¹⁾ Ved utregningen er tallene for tiaaret brukt. Se tabel 1.
i 1876—1885 94. i 1886—1895 79. i 1896—1905 51. i 1906—1915 43.

²⁾ Av 10000 fødende meldtes gjennemsnittlig i aarene 1871—1875 122,
³⁾ I 1873 23 tilfælde (Kristiania 1, Søndre Bergenhus 9, Bergen 13),

	Åiaaret 1896—1905. Middelfolkemængde 2199480.			Åiaaret 1906—1915. Middelfolkemængde 2370205.				
	Middeltal av meldte tilfælde pr. 10000 av folkemængden.	Aarlig middeltal.		Mor- talitets- procent ¹⁾ .	Middeltal av meldte tilfælde pr. 10000 av folkemængden.	Aarlig middeltal.		Mor- talitets- procent ¹⁾ .
		Tilf.	Dsf.			Tilf.	Dsf.	
Febris recurrens.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus.....	0.1	29	3	9.3	0.1	16	1	7.3
Tyfoidefeber.....	5.3	1160	140	12.1	3.3	773	78	10.1
Cerebrospinalmeningit.....	0.2	48	20	40.9	0.3	82	40	48.3
Akut poliomyelit.....	0.5	103	12	11.7	1.7	394	60	15.2
Barnekopper.....	0.1	20	1	7.5	0.1	26	2	8.8
Skarlagensfeber.....	21.0	4620	135	2.9	20.1	4769	91	1.9
Meslinger.....	32.5	7146	212	3.0	27.4	6501	123	1.9
Difteri (croup).....	13.2	2900	304	10.5	24.8	5877	432	7.4
Blodgang.....	0.8	171	13	7.8	0.3	83	6	6.9
Barselfeber..... ²⁾	-	335	109	32.4	-	265	79	29.8
Septicopyæmi.....	2.4	519	152	29.2	1.8	437	181	41.4
Pemfigus hos nyfødte..... ³⁾	-	146	38	26.2	-	108	24	22.0
Rosen.....	9.4	2070	96	4.6	8.6	2031	88	4.3
Røde hunde.....	3.6	797	-	-	5.0	1195	-	-
Vandkopper.....	9.1	1994	-	-	9.2	2184	-	-
Kusma.....	8.1	1788	-	-	10.5	2483	1	-
Kikhoste.....	37.3	8209	380	4.6	36.7	8695	319	3.7
Akute katar. i aandedrætsorgan.	301.2	66250	1479	2.2	289.7	72452	1163	1.6
Influenza.....	90.7	19949	174	0.9	70.3	16597	111	0.7
Lungebetændelse.....	47.3	10397	1520	14.6	43.5	10304	1586	15.4
Pleurit.....	20.3	4459	105	2.4	22.1	5223	109	2.1
Gigtfeber.....	17.3	3804	87	2.3	17.2	4080	86	2.1
Koldfeber.....	0.3	61	2	3.9	0.1	33	1	1.8
Akut gastro-enterit (kolerine)...	126.4	27814	931	3.3	40.0	22273	597	2.7
Asiatisk kolera.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbuk.....	0.2	37	5	14.4	0.1	17	4	2.3
Middeltal	749.4	164833	5921		703.3	166900	5180	

¹⁾ Ved utregningen er tallene for tiaret brukt. Se tabel 1. i 1876—1885 94, i 1886—1895 79 i 1896—1905 51, i 1906—1915 43. 1905 22, i aarene 1906—1915 18.

²⁾ Av 10000 fødende meldes gjennemsnittlig i aarene 1871—1875 122, ³⁾ Av 10000 levende fødte meldtes gjennemsnittlig i aarene 1896—

Epidemiske sygdomme og dødsfald i riket og i amterne i tiaaret 1906—1915.

Tabel 3.		Fordeling paa amterne:																		
Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		
tilfælde.	dødsfald.	Kristiania.		Akershus amt.		Snaa- lenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hede- markens amt.		Kristians amt.		Bratsberg amt.		Nedenes amt.		
		242455		129895		151190		124441		104309		134503		119771		107483		71758		
		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Eksantematisk tyfus	164	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	7725	779	924	48	397	33	379	38	218	26	273	35	92	11	100	12	371	16	56	9
Cerebrospinalmeningit	822	397	270	168	58	22	33	15	75	25	29	13	27	12	23	11	63	27	13	7
Akut poliomyelit	3935	599	183	34	286	36	211	40	298	32	105	16	233	32	331	40	108	10	75	13
Barnekopper	261	23	168	17	17	1	5	-	3	-	3	-	6	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	47689	906	7979	159	3427	51	2640	40	1863	26	1677	29	2863	40	1903	26	3460	49	2028	36
Meslinger	65005	1232	3477	284	3301	29	5348	58	6337	43	3267	40	2627	18	2196	21	2936	30	1905	19
Difteri (croup)	58770	4322	12807	640	3831	216	3943	235	3197	250	1831	138	2170	151	1231	97	2396	195	1088	92
Bloedgang	830	57	6	-	23	1	8	-	26	1	28	5	-	-	7	-	5	-	13	1
Barselfeber	2651	789	102	56	106	29	149	36	129	49	91	24	143	37	141	49	84	20	85	19
Septicopyæmi	4366	1807	403	260	159	77	370	96	142	70	105	80	204	65	376	83	130	63	267	49
Pemfigus hos nyfødte	1082	238	67	33	28	18	57	19	60	14	24	9	70	12	38	7	55	16	17	4
Rosen	20314	877	1346	142	869	38	1601	60	1733	49	843	39	1269	49	891	36	691	25	731	18
Røde hunde	11946	2	1881	-	491	1	992	-	784	-	929	-	555	1	394	-	691	-	266	-
Vandkopper	21842	4	2226	1	1243	-	1964	-	1915	1	1237	-	993	-	723	-	1139	-	679	-
Kusma	24833	8	2036	3	1339	-	3211	-	2831	1	1415	-	1398	-	896	1	1868	1	837	-
Kikhoste	86949	3185	6603	415	5147	84	7376	195	7376	114	4118	111	5965	174	4105	107	4208	86	2990	83
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	724516	11631	71719	1526	35803	495	63721	998	65747	607	35918	514	45996	595	28094	499	32012	598	19901	318
Influenta	165973	1111	12064	179	8995	38	10971	59	19013	69	8266	69	9046	42	11016	51	8956	49	10302	67
Lungebetændelse	103042	15355	6156	2008	5232	958	9153	1088	7101	808	4311	783	7488	860	5204	650	4081	651	3165	650
Pleurit	52225	1091	2166	148	1912	68	3551	53	3303	48	1735	57	3000	41	1792	40	1945	40	1451	35
Gigtfeber	40802	858	2873	87	2154	44	3445	55	3219	48	1395	35	2424	44	2018	31	1620	29	1569	28
Koldfeber	334	6	3	-	7	-	27	1	4	-	72	-	2	1	5	-	12	-	47	2
Akut gastro-enterit (kolerine)	222732	5971	25544	1353	11241	240	19934	506	19419	322	11147	293	11901	290	7508	146	10946	257	5803	91
Asiatisk kolera	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk	174	40	1	-	6	2	6	1	29	6	5	2	9	3	13	3	2	-	6	-
Beri-beri	15	2	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Tilsammen	1668998	51803	161005	7561	86072	2481	139097	3594	144823	2609	78825	2292	98481	2478	69005	1910	77779	2162	53301	1541

Tabel 3 (forts.).

Fordeling paa amterne:

	10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
	Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhj.s amt.		Nordre Trondhj.s amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
	77984		138073		140083		79033		89568		144985		147320		84586		163543		80783		38441	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	1	56	3	75	8
Tyfoidfeber	249	9	586	73	712	99	668	67	312	35	414	48	834	92	151	18	363	44	341	42	285	24
Cerebrospinalmening	5	1	31	12	29	13	29	14	7	3	6	4	34	12	10	3	48	22	17	9	15	4
Akut poliomyelit	59	6	130	16	213	25	55	11	95	24	139	22	417	62	270	61	383	60	238	38	106	21
Barnekopper	11	3	5	-	36	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	-
Skarlagensfeber	1881	34	5853	179	1783	51	969	21	594	10	2095	36	3426	76	1381	19	1144	21	572	3	151	-
Meslinger	1109	25	5602	151	1935	68	7212	105	1313	28	3157	48	4949	104	1934	15	2951	56	1631	49	1818	41
Difteri (croup)	2328	98	3472	311	5045	522	6290	428	1730	239	1013	121	2349	210	308	38	1970	161	1084	121	687	59
Blodgang	19	1	34	4	119	10	125	-	27	8	137	7	39	1	21	3	70	9	52	1	71	5
Barsel-feber	63	20	122	47	169	57	38	25	81	20	188	54	193	50	85	37	304	66	173	45	205	49
Septicopyæmi	95	50	159	113	211	108	141	107	223	80	372	96	228	103	176	64	401	124	112	73	92	46
Pemfigus hos nyfødte	20	5	80	13	51	10	105	12	5	3	64	8	143	16	34	5	61	17	88	13	15	4
Rosen	440	18	1561	66	760	42	1352	40	541	22	1560	51	1658	62	511	33	1099	36	477	28	381	23
Røde hunde	317	-	650	-	158	-	1350	-	96	-	578	-	948	-	248	-	352	-	172	-	94	-
Vandkopper	515	-	1643	1	314	-	2763	-	340	-	760	-	1608	-	451	1	807	-	289	-	223	-
Kusma	485	-	1022	-	423	-	2696	-	278	-	657	1	1464	-	238	-	1033	-	324	-	382	1
Kikhoste	1999	124	5760	182	2358	165	6185	142	2058	102	3678	188	6682	253	2704	105	4686	288	1783	183	1168	84
Akute katarrer i aandedrætsorg	17036	325	43474	824	16682	517	44347	364	12818	240	30078	592	63467	920	24764	411	44123	722	15155	311	13661	255
Influenza	4201	64	7976	84	3048	40	8230	47	4199	24	8828	79	9051	33	5376	37	10025	59	2407	10	4003	11
Lungebetændelse	2448	576	7863	828	4936	1065	4626	583	3533	559	5988	841	8114	1034	4201	627	5531	720	2385	346	1526	220
Pleurit	1200	34	3228	83	2094	64	3271	47	1727	40	4519	74	3928	74	1754	37	5801	48	2137	36	1711	24
Gigtfeber	902	41	3019	49	1728	80	3272	24	1225	31	2118	61	2696	46	1240	22	2278	63	1036	24	571	16
Koldfeber	13	-	51	-	5	-	57	-	10	1	7	-	4	-	2	-	4	1	1	-	1	-
Akut gastro-enterit (kolerine)	5284	90	16317	397	4941	224	13807	226	3929	95	8559	206	17985	432	6906	124	13351	351	4110	159	4100	169
Asiatisk kolera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk	5	2	5	1	3	1	4	3	1	1	12	5	5	2	8	1	8	2	10	2	36	3
Beri-beri	2	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	40686	1526	108644	3434	47754	3164	107592	2266	35142	1565	74937	2542	130222	3582	52773	1661	96827	2871	34650	1496	31383	1068

Aarlig gjennemsnitstal paa opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme for 1000 indbyggere i riket og i amterne for tiaaret 1906—1915.

Tabel 4.		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Riket.	Kri- stiania.	Akershus amt.	Smaa- lenenes amt.	Buskerud amt.	Jarlsberg og Larvik amt.	Hede- markens amt	Kristians amt.	Bratsberg amt.	Nedenes amt.	Lister og Mandal amt.
Middelfolkemængde	2370205	242455	129895	151190	124441	104309	134503	119771	107483	71758	77984
Eksantematisk tyfus	0.01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	0.33	0.38	0.31	0.25	0.18	0.26	0.07	0.08	0.35	0.08	0.32
Cerebrospinalmeningit	0.03	0.11	0.04	0.02	0.06	0.03	0.02	0.02	0.06	0.02	0.01
Akut poliomyelit	0.17	0.07	0.22	0.14	0.23	0.10	0.17	0.28	0.10	0.10	0.08
Barnekopper	0.01	0.07	0.01	-	-	-	-	-	-	-	0.01
Skarlagensfeber	2.0	3.3	2.6	1.7	1.5	1.6	2.1	1.6	3.2	2.8	2.4
Meslinger	2.7	1.4	2.5	3.5	5.1	3.1	2.0	1.8	2.7	2.7	1.4
Difteri (croup)	2.4	5.3	3.0	2.6	2.6	1.8	1.6	1.0	2.2	1.5	3.0
Blodgang	0.03	-	0.02	-	0.02	0.03	-	-	-	0.02	0.02
Barsel-feber (kfr. nedenfor) . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Septicopyæmi	0.2	0.2	0.1	0.2	0.1	0.1	0.2	0.3	0.1	0.4	0.1
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	0.9	0.6	0.7	1.0	1.4	0.8	0.9	0.7	0.6	1.0	0.6
Røde hunde	0.5	0.8	0.4	0.7	0.6	0.9	0.4	0.3	0.6	0.4	0.4
Vandkopper	0.9	0.9	1.0	1.3	1.5	1.2	0.7	0.6	1.1	0.9	0.7
Kusma	1.0	0.8	1.0	2.1	2.3	1.4	1.0	0.7	1.7	1.2	0.6
Kikhoste	3.7	2.7	4.0	4.9	5.9	4.0	4.4	3.4	3.9	4.2	2.6
Akute katarrer i aandedræts- organerne	30.6	29.6	27.6	42.1	52.8	34.4	34.2	23.4	30.0	27.7	21.8
Influenza	7.0	5.0	6.9	7.3	15.3	7.9	6.7	9.2	8.4	14.3	5.4
Lungebetændelse	4.3	2.5	4.0	6.1	5.7	4.1	5.6	4.3	3.8	4.4	3.1
Pleurit	2.2	0.9	1.5	2.3	2.7	1.7	2.2	1.5	1.8	2.0	1.5
Gigtfeber	1.7	1.2	1.7	2.3	2.6	1.3	1.8	1.7	1.5	2.2	1.2
Koldfeber	0.01	-	-	0.02	-	0.07	-	-	0.01	0.07	0.02
Akut gastro-enterit (kolerine)	9.4	10.5	8.7	13.2	15.6	10.7	8.9	6.3	10.2	8.1	6.8
Asiatisk kolera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk	0.01	-	-	-	-	-	-	0.01	-	0.01	0.01
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.01	-
Tilsammen	70.4	66.4	66.3	92.1	116.4	75.6	73.2	57.6	72.4	74.3	52.2
Aarlig middeltal av barselkv.	61403	5754	2969	4144	3397	2601	3649	3007	2716	1706	1820
Aarlig gjennemsnitstal paa meldte tilfælde	4.3	1.8	3.6	3.6	3.8	3.5	3.9	4.7	3.1	5.0	3.5
Av barself. pr. 1000 fødende og pemfigus hos nyfødte pr. 1000 levende fødte i tiaaret											

	Stavanger amt.	Søndre Bergen- hus amt.	Bergen.	Nordre Bergen- hus amt.	Romsdals amt.	Søndre Trond- hjems amt.	Nordre Trond- hjems amt.	Nordlands amt.	Tromsø amt.	Finmarkens amt.
Middelfolkemængde	138073	140083	79033	89568	144985	147320	84586	163543	80783	38441
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	0.02	0.07	0.20
Tyfoidfeber	0.42	0.51	0.85	0.35	0.29	0.57	0.18	0.22	0.42	0.74
Cerebrospinalmeningit	0.02	0.02	0.04	0.01	-	0.02	0.01	0.03	0.02	0.04
Akut poliomyelit	0.09	0.15	0.07	0.11	0.10	0.28	0.32	0.23	0.29	0.28
Barnekopper	-	0.03	-	-	-	-	-	-	-	0.01
Skarlagensfeber	4.2	1.3	1.2	0.7	1.4	2.3	1.6	0.7	0.7	0.39
Meslinger	4.1	1.4	9.1	1.5	2.2	3.4	2.3	1.8	2.0	4.7
Difteri (croup)	2.5	3.6	8.0	1.9	0.7	1.6	0.4	1.2	1.3	1.8
Blodgang	0.02	0.08	0.16	0.03	0.09	0.03	0.02	0.04	0.06	0.2
Barsel-feber (kfr. nedenfor) ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Septicopyæmi	0.1	0.1	0.1	0.2	0.3	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	1.1	0.5	1.7	0.6	1.1	1.2	0.6	0.7	0.6	1.0
Røde hunde	0.5	0.1	1.7	0.1	0.4	0.6	0.3	0.2	0.2	0.2
Vandkopper	1.2	0.2	3.5	0.4	0.5	1.1	0.5	0.5	0.4	0.6
Kusma	0.7	0.3	3.4	0.3	0.5	1.0	0.3	0.6	0.4	1.0
Kikkoste	4.2	1.7	7.8	2.3	2.5	4.5	3.2	2.9	2.2	3.0
Akute katarrer i aandedræts- organerne	31.5	11.9	56.1	14.3	20.7	43.2	29.2	26.9	18.9	35.5
Influenza	5.8	2.2	10.4	4.7	6.1	6.2	6.3	6.1	3.0	10.4
Lungebetændelse	5.7	3.5	5.9	3.9	4.1	5.5	5.0	3.4	3.0	4.0
Pleurit	2.3	1.5	4.1	1.9	3.1	2.7	2.1	3.5	2.6	4.5
Gigtfeber	2.2	1.2	4.1	1.4	1.5	1.8	1.5	1.4	1.3	1.5
Koldfeber	0.04	-	0.07	0.01	-	-	-	-	-	-
Akut gastro-enterit (kolerine)	11.8	3.5	17.5	4.4	5.9	12.2	8.2	8.2	5.1	10.6
Asiatisk kolera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbuk	-	-	-	-	0.01	-	0.01	0.01	0.01	0.09
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	78.1	34.1	136.2	39.2	51.7	88.6	62.3	59.1	42.9	81.7
Aarlig middeltal av barselkv.	3989	3639	2005	2082	3624	3968	2048	4615	2355	1315
Aarlig gennemsnitstal paa meldte tilfælde	3.1	4.6	1.9	3.9	5.2	4.9	4.1	6.6	7.3	10.6
Av barself. pr. 1000 fødende og pemfigus hos nyfødte pr. 1000 levende fødte i tiaaret 1906—1915	2.0	1.4	5.2	0.2	1.8	3.6	1.7	1.3	3.7	1.1

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Kristiania by i 1871--1915.

Tabel 5.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1885—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	73	10	7	2	38	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	616	78	1475	124	1191	106	1245	156	71	9	130	3	323	6
Cerebrospinalmeningit....	-	-	1	1	1	-	5	3	1	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	27	2	49	6	19	2	4	-
Barnekopper.....	62	7	251	29	37	3	77	7	-	-	-	-	165	17
Skarlagensfeber.....	1453	197	6925	803	8104	704	5360	147	569	15	299	3	319	6
Meslinger.....	4274	230	8306	300	11994	812	6954	494	113	5	679	50	115	11
Difteri (croup).....	282	60	2982	957	9704	2317	7270	478	2223	139	1822	108	1216	66
Blodgang.....	60	2	67	3	53	4	46	1	2	-	1	-	1	-
Barselfeber.....	134	61	307	103	212	101	144	93	7	2	9	4	5	4
Septicopyæmi.....	-	-	-	-	-	-	249	202	45	32	35	26	54	21
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	95	55	11	6	3	3	7	7
Rosen.....	1086	32	1177	70	1115	103	1512	204	116	7	97	11	121	13
Røde hunde.....	132	-	-	-	1325	1	769	-	148	-	15	-	22	-
Vandkopper.....	1006	-	2841	-	2879	4	3178	3	169	-	202	-	287	-
Kusma.....	1208	-	2332	1	2590	2	3449	3	30	1	95	1	340	-
Kikhoste.....	2136	172	7990	547	10340	637	11184	678	433	36	357	26	788	37
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	29027	525	97683	2000	153501	2356	111244	2449	5334	131	6675	121	7451	210
Influenza.....	-	-	-	-	35451	337	19879	183	138	6	1683	31	1514	18
Lungebetændelse.....	2345	533	6355	1092	7676	1534	10012	2136	425	161	446	185	539	177
Pleurit.....	99	29	73	73	2062	70	3032	110	155	14	175	17	228	13
Gigtfeber.....	996	31	3309	50	3711	76	4088	84	187	4	188	5	232	6
Koldfeber.....	50	-	93	-	32	-	23	-	2	-	-	-	1	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine).....	10308	523	42468	2042	58056	3092	50644	3073	2755	155	1939	97	4036	247
Asiatisk kolera.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk.....	71	4	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	55419	2494	184642	8197	310073	12264	240489	10561	12985	729	14869	693	17768	859

¹⁾ Derav 979 «Bamlesyke».

Tabel 5 (forts.)	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
	Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	36	5	60	4	60	3	34	2	61	7	83	6	66	3	924	48
Cerebrospinalmeningit...	1	-	1	-	8	4	200	135	36	24	15	3	8	2	270	168
Akut poliomyelit.....	1	-	2	-	61	14	4	2	38	8	4	2	1	-	183	34
Barnekopper.....	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	168	17
Skarlagensfeber.....	419	12	797	10	1046	15	1073	18	1383	23	1415	46	659	11	7979	159
Meslinger.....	808	53	232	16	784	66	547	60	174	22	16	-	9	1	3477	284
Difteri (croup).....	1480	71	1243	51	902	47	1174	53	1138	52	923	33	686	20	12807	640
Blodgang.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	6	-
Barselfeber.....	10	7	11	7	19	9	10	6	13	5	11	7	7	5	102	56
Septicopyæmi.....	44	28	48	15	34	32	30	26	33	23	35	20	45	37	403	260
Pemfigus hos nyfødte....	9	4	10	4	4	2	6	2	3	1	11	3	3	1	67	33
Rosen.....	166	20	119	12	175	19	140	19	104	12	176	24	132	5	1346	142
Røde hunde.....	810	-	56	-	142	-	440	-	169	-	62	-	17	-	1881	-
Vandkopper.....	263	1	277	-	196	-	252	-	208	-	186	-	186	-	2126	1
Kusma.....	297	-	68	-	200	-	252	-	35	-	326	-	393	1	2036	3
Kikhoste.....	1354	72	333	18	1385	118	168	5	205	9	1271	80	309	14	6603	415
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	9474	138	7697	125	8338	173	7958	182	7077	128	5636	141	6079	177	71719	1526
Influenza.....	839	4	2924	36	807	6	762	8	1265	19	448	4	1684	47	12064	179
Lungebetændelse.....	872	215	662	170	853	215	722	225	649	220	474	211	514	229	6156	2008
Pleurit.....	313	10	254	22	261	7	219	8	203	19	176	15	182	23	2166	148
Gigtfeber.....	441	17	315	10	338	11	362	6	236	10	289	11	235	7	2873	87
Koldfeber.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Akut gastro-enterit (kolerine).....	2151	82	3204	118	3773	194	2125	123	1926	105	2365	158	1270	74	25544	1353
Asiatisk kolera.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	19789	739	18313	618	19436	935	16480	880	14956	687	13923	764	12486	657	161005	7561

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Akershus amt 1871—1915.

Tabel 6.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	161	14	14	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	817	93	664	85	475	43	326	36	18	3	10	2	49	1
Cerebrospinalmeningit....	7	7	-	-	7	-	9	4	-	-	1	-	1	1
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	24	-	73	5	15	4	2	-
Barnekopper.....	73	6	121	13	3	-	10	-	-	-	-	-	17	1
Skarlagensfeber.....	1429	159	3874	445	4604	282	2229	43	240	7	107	3	75	-
Meslinger.....	2308	110	1983	58	3654	89	3735	33	104	1	628	3	78	2
Difteri (croup).....	314	69	1314	384	4592	1152	1677	133	389	27	494	26	451	28
Blodgang.....	128	16	142	11	327	14	127	9	6	-	6	-	-	-
Barselfeber.....	147	36	271	64	195	56	144	31	13	4	7	2	12	5
Septicopyæmi.....	-	-	-	-	-	-	122	55	19	7	16	7	18	11
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	44	8	-	-	-	-	2	1
Rosen.....	665	18	857	17	845	28	1075	38	66	3	67	1	60	3
Røde hunde.....	6	-	118	-	215	-	167	-	14	-	3	-	20	-
Vandkopper.....	204	-	437	-	779	-	1023	1	127	-	99	-	145	-
Kusma.....	159	1	367	-	584	1	827	-	19	-	33	-	155	-
Kikhoste.....	1060	58	1973	83	2976	72	4738	99	374	7	290	6	622	13
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	7598	131	16768	260	21830	432	30651	760	2577	57	3476	58	3477	38
Influenta.....	-	-	-	-	6936	158	¹⁾ 9241	65	250	2	1489	10	1091	7
Lungebetændelse.....	2499	422	4401	695	4721	860	5573	875	506	76	623	101	514	86
Pleurit.....	376	35	1048	85	1296	66	1800	46	209	8	165	5	180	4
Gigtfeber.....	572	20	1176	16	1801	27	1929	46	198	5	133	2	170	1
Koldfeber.....	34	-	51	-	4	-	7	1	1	-	-	-	2	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine).....	3856	148	6095	212	12026	463	14344	436	1136	32	788	10	1671	20
Skjærbuk.....	10	-	19	3	31	-	4	2	4	1	-	-	-	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	22423	1343	41693	2434	67901	3723	79826	2721	6343	245	8450	240	8812	222

¹⁾ Derav 922 «Bamlesyke».

Tabel 6 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
	Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	32	2	87	10	22	6	22	2	64	3	52	-	41	4	397	33
Cerebrospinalmeningit ...	-	-	2	2	3	1	41	13	5	2	4	3	1	-	58	22
Akut poliomyelit	2	1	-	-	106	20	4	-	75	4	6	1	3	1	286	36
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	1
Skarlagensfeber	152	2	175	6	395	2	557	11	518	8	754	8	454	4	3427	51
Meslinger	333	2	259	1	755	8	616	9	482	3	11	-	35	-	3301	29
Difteri (croup).....	486	32	530	28	469	15	313	12	356	22	184	18	159	8	3831	216
Blodgang	1	-	-	-	3	-	1	1	3	-	1	-	2	-	23	1
Barsefeber	6	-	6	2	13	4	14	4	9	3	12	2	14	3	106	29
Septicopyæmi	7	4	15	8	18	5	27	9	19	10	14	11	6	5	159	77
Pemfigus hos nyfødte	5	3	6	4	7	6	3	2	3	1	-	-	2	1	28	18
Rosen	105	5	73	4	85	4	116	5	110	4	78	5	109	4	869	38
Røde hunde.....	113	-	11	-	21	-	178	-	78	1	45	-	8	-	491	1
Vandkopper	114	-	121	-	98	-	97	-	141	-	169	-	132	-	1243	-
Kusma	200	-	62	-	63	-	158	-	79	-	163	-	407	-	1339	-
Kikhoste	929	13	376	4	726	15	236	4	97	2	1040	13	457	7	5147	84
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	3691	61	3208	41	3714	45	3825	49	4503	47	3408	41	3924	58	35803	495
Influensa	435	-	1200	3	590	1	679	2	971	5	656	1	1634	7	8995	38
Lungebetændelse	514	95	401	90	534	97	524	122	571	83	502	116	543	92	5232	958
Pleurit	133	7	157	8	192	6	259	8	220	5	182	7	215	10	1912	68
Gigtfeber	215	5	227	7	272	10	244	3	228	6	234	2	233	3	2154	44
Koldfeber.....	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine).....	742	20	1055	18	1390	50	939	20	956	12	1695	36	869	22	11241	240
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	6	2
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8215	252	7974	236	9477	295	8853	276	9488	221	9212	265	9248	229	86072	2481

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Smaalønes amt i 1871—1915.

Tabel 7.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	59	12	34	5	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	1299	144	1556	121	987	109	519	69	79	10	27	3	26	3
Cerebrospinalmeningit.	-	-	18	11	63	17	34	7	3	1	3	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	38	11	35	3	32	1	4	2
Barnekopper	639	59	104	15	22	1	3	-	-	-	-	-	5	-
Skarlagensfeber	1058	86	4264	448	5163	312	3145	83	60	2	87	1	127	1
Meslinger	1811	45	3975	82	7605	155	5443	76	444	-	992	21	132	2
Difteri (croup)	2146	587	5324	1094	6418	1338	2783	243	661	45	739	34	485	31
Blodgang	46	2	43	6	100	10	53	1	1	-	1	-	1	-
Barselfeber	169	40	251	71	183	63	168	66	12	3	11	1	10	3
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	390	60	62	9	45	8	35	10
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	61	25	3	1	13	2	7	4
Rosen	806	14	1611	31	1405	35	1652	53	160	10	129	2	139	2
Røde hunde	66	-	643	-	490	-	596	-	13	-	13	-	19	-
Vandkopper	354	-	1146	-	1507	-	1876	1	143	-	143	-	155	-
Kusma	395	-	645	-	1435	-	1974	1	174	-	67	-	843	-
Kikhoste	1577	60	3998	146	5852	223	7272	238	990	39	239	9	394	9
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	12503	166	41166	440	48407	737	60658	1321	5589	127	6086	103	6040	124
Influenza	-	-	-	-	15598	132 ¹⁾	14998	126	316	1	2216	15	1389	6
Lungebetændelse	3281	479	6481	905	8464	1257	9086	1164	915	81	843	92	777	96
Pleurit	449	32	1062	55	1796	60	3100	75	311	10	314	5	279	2
Gigtfeber	663	14	1630	36	2468	51	3475	52	314	10	280	2	248	6
Koldfeber	66	-	89	1	76	-	16	-	3	-	-	-	2	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine)	4643	124	13979	299	21753	485	24122	609	2291	68	1421	19	2932	71
Asiatisk kolera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk	15	2	56	-	61	-	17	2	1	-	-	-	1	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	32045	1866	88075	3766	129854	4985	141481	4284	12580	420	13701	318	14050	373

¹⁾ Derav 701 «Bamlesyke».

Tabel 7 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	30	5	26	3	32	-	22	2	79	7	45	3	10	2	379	38
Cerebrospinalmeningit.....	1	-	1	-	2	-	12	7	1	1	7	5	3	1	33	15
Akut poliomyelit.....	1	-	7	1	41	16	11	2	55	11	25	4	-	-	211	40
Barnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Skarlagenfeber.....	119	2	319	8	635	7	341	9	390	1	425	6	137	3	2640	40
Meslinger.....	898	10	803	8	288	3	646	3	1050	9	68	1	27	1	5348	58
Difteri (croup).....	479	29	402	22	393	28	181	16	179	16	152	7	272	7	3943	235
Blodgang.....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	8	-
Barsel-feber.....	16	5	14	3	12	7	17	4	15	2	26	6	16	2	149	36
Septicopyæmi.....	43	12	26	7	20	4	15	10	16	8	32	14	76	14	370	96
Pemfigus hos nyfødte.....	6	3	4	3	2	1	4	3	9	2	7	-	2	-	57	19
Rosen.....	148	5	177	6	189	6	162	4	158	9	179	7	160	9	1601	60
Røde hunde.....	15	-	29	-	714	-	100	-	63	-	10	-	16	-	992	-
Vandkopper.....	143	-	212	-	276	-	125	-	209	-	286	-	272	-	1964	-
Kusma.....	731	-	41	-	94	-	94	-	102	-	564	-	501	-	3211	-
Kikhoste.....	1329	35	461	6	1295	35	599	7	295	5	1132	33	642	17	7376	195
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	6426	100	5862	99	6218	99	7188	66	7638	80	6291	94	6383	106	63721	998
Influenza.....	366	5	2127	8	383	3	652	2	952	8	523	4	2047	7	10971	59
Lungebetændelse.....	999	105	1031	117	777	112	920	92	1155	144	873	130	863	119	9153	1088
Pleurit.....	315	5	317	5	364	4	418	3	483	9	387	4	363	6	3551	53
Gigtfeber.....	323	4	385	8	423	10	432	1	335	3	352	5	353	6	3445	55
Koldfeber.....	6	-	2	-	1	-	3	-	-	-	1	-	9	1	27	1
Akut gastro-enterit (kolerine).....	1503	34	2412	56	1854	71	1674	29	1723	36	2729	85	1395	37	19934	506
Asiatisk kolera.....	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Skjorbuk.....	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	6	1
Beri-beri.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	13901	359	14662	361	14013	406	13618	260	14907	351	14116	408	13549	338	139097	3594

1915.

173*

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Buskerud amt 1871—1915.

Tabel 8.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	9	3	2	2	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	1464	158	1855	193	986	103	303	28	20	2	6	3	66	6
Cerebrospinalmeningit.	-	-	15	8	27	6	7	4	3	-	7	1	1	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	37	7	43	2	27	5	3	1
Barnekopper	216	16	75	8	11	1	6	-	-	-	-	-	3	-
Skarlagensfeber	760	48	3599	418	4410	225	3265	78	87	2	56	-	61	1
Meslinger	1379	33	2978	93	5284	162	4758	71	1103	14	435	2	110	5
Difteri (croup)	267	54	1225	370	3403	883	839	123	636	43	720	49	306	26
Blodgang	55	4	91	3	78	4	44	1	-	-	1	1	2	-
Barsel-feber	290	48	482	112	256	63	149	37	18	10	6	3	12	6
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	197	62	29	5	14	6	11	6
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	71	7	7	2	4	-	7	3
Rosen	1168	19	1935	45	1672	37	1658	40	167	5	163	5	136	2
Røde hunde	52	-	333	-	451	-	440	-	13	-	10	-	47	-
Vandkopper	415	-	933	-	1520	-	1476	-	131	-	130	-	118	-
Kusma	679	2	510	-	899	-	1130	-	221	-	308	-	185	-
Kikhoste	1686	103	3453	185	4929	142	7544	190	343	11	284	4	287	9
Akute katarer i aande- drætsorganerne	12729	215	33929	547	38105	592	47144	721	5187	59	6081	58	6087	59
Influenza	-	-	-	-	15248	184	18272	114	934	2	2519	8	2080	10
Lungebetændelse	2225	317	5662	960	5933	890	7062	766	700	95	697	74	636	66
Pleurit	354	10	1091	55	1408	46	2862	62	298	7	268	1	306	6
Gigtfeber	666	20	1545	43	2422	38	2593	48	295	4	256	2	223	6
Koldfeber	105	-	74	-	19	-	10	-	-	-	1	-	-	-
Akut gastro-enterit (kole- rine)	6022	147	13564	307	17754	513	23324	624	2046	48	1460	16	2788	57
Skjærbuk	13	-	35	2	22	-	28	10	4	1	2	2	1	1
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	30554	1197	73404	3351	104848	3389	123220	2993	12285	312	13455	240	13476	270

1) Derav 623 «Bamlesyke».

Tabel 8 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
	Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	17	4	27	4	31	-	24	3	10	1	13	2	4	1	218	26
Cerebrospinalmeningit.	2	-	1	-	3	1	47	19	9	3	2	1	-	-	75	25
Akut poliomyelit	3	1	4	2	87	8	16	3	94	4	16	6	5	-	298	32
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Skarlagensfeber	92	2	44	-	334	3	276	5	248	1	402	6	263	6	1863	26
Meslinger	1101	2	727	2	353	1	1370	11	1009	3	121	3	8	-	6337	43
Difteri (croup)	316	26	361	22	282	22	124	19	153	11	155	16	144	16	3197	250
Blodgang	-	-	-	-	3	-	7	-	-	-	5	-	8	-	26	1
Barselfeber	9	3	12	4	17	4	16	4	9	-	16	12	14	3	129	49
Septicopyæmi	9	8	10	5	15	7	18	9	10	7	10	8	16	9	142	70
Pemfigus hos nyfødte	7	2	7	3	10	2	7	1	9	-	2	1	-	-	60	14
Rosen	151	11	143	2	221	1	222	2	206	4	185	9	139	8	1733	49
Røde hunde	226	-	40	-	62	-	245	-	66	-	59	-	16	-	784	-
Vandkopper	130	-	179	-	245	1	179	-	285	-	304	-	214	-	1915	1
Kusma	460	1	136	-	30	-	223	-	359	-	522	-	387	-	2831	1
Kikhoste	1359	21	735	7	906	15	797	7	1062	13	1194	19	409	8	7376	114
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	6376	68	6393	81	6564	65	7284	59	8019	57	6698	57	7058	44	65747	607
Infuensa	1335	8	2916	17	1175	4	2096	4	2145	3	1270	1	2543	12	19013	69
Lungebetændelse	762	73	766	72	742	65	805	88	759	117	629	80	605	78	7101	808
Pleurit	318	4	330	7	341	6	381	5	348	3	392	5	321	4	3303	48
Gigtfeber	309	6	317	6	423	6	432	6	310	5	370	4	284	3	3219	48
Koldfeber	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Akut gastro-enterit (kolerine)	1296	26	2142	26	2035	35	1535	21	1612	23	3201	56	1304	14	19419	322
Skjorbuk	11	1	1	-	1	-	1	-	6	1	-	-	2	-	29	6
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	14289	267	15293	260	13881	246	16105	266	16729	256	15566	286	13744	206	144823	2609

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Jarlsberg og Larvik amt 1871—1915.

Tabel 9.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyroidfeber.....	646	95	945	118	488	52	300	45	37	10	21	4	42	4
Cerebrospinalmeningit ...	1	-	2	2	7	3	21	15	1	-	1	1	-	-
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	8	2	-	-
Barnekopper.....	158	16	50	5	6	-	6	-	-	-	-	-	3	-
Skarlagensfeber.....	816	101	2340	266	3717	150	3091	90	64	1	67	1	74	1
Meslinger.....	1141	36	1900	26	5132	97	4261	66	356	6	272	2	535	5
Difteri (croup).....	775	157	1501	398	2025	472	604	87	360	28	326	23	241	21
Blodgang.....	20	-	14	2	38	-	31	6	1	-	7	2	4	1
Barselfeber.....	212	61	346	77	202	63	96	48	3	1	5	1	9	1
Septicopyæmi.....	-	-	-	-	-	-	155	41	12	10	5	3	5	4
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	36	13	3	1	2	1	5	3
Rosen.....	675	18	1178	36	1593	39	1081	39	125	3	85	4	47	4
Røde hunde.....	80	-	554	-	492	-	623	-	66	-	7	-	43	-
Vandkopper.....	382	-	892	-	1693	-	1124	-	64	-	136	-	136	-
Kusma.....	445	-	985	-	850	-	833	-	17	-	19	-	360	-
Kikhoste.....	852	53	3295	117	4978	137	4196	119	957	29	99	2	166	7
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	13029	122	30988	319	38794	373	38801	701	3490	70	3349	54	3752	47
Influenza.....	-	-	-	-	14295	101	10739	88	309	2	1201	7	1550	16
Lungebetændelse.....	2094	306	5907	880	7264	1058	4348	709	584	87	354	77	364	75
Pleurit.....	265	9	990	37	1376	35	1784	66	156	13	162	8	158	4
Gigtfeber.....	607	18	1386	35	2123	31	1481	37	142	4	113	6	107	-
Koldfeber.....	156	-	168	1	156	-	81	3	9	-	6	-	10	-
Akut gastro-enterit (kole- rine).....	4521	122	12205	260	17276	335	17980	460	1135	33	789	16	1481	40
Skjørbuk.....	8	1	40	-	7	7	1	-	-	-	1	1	-	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	26883	1115	65686	2579	102502	2953	91676	2634	7902	298	7035	215	9092	233

1) Derav 302 «Bamlesyke».

Tabel 9 (forts.).

	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	25	2	10	2	61	4	26	1	18	4	27	3	6	1	273	35
Cerebrospinalmeningit....	4	1	-	-	-	-	5	4	13	6	4	1	1	-	29	13
Akut poliomyelit.....	-	-	2	1	36	6	9	3	28	2	9	1	2	1	105	16
Barnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Skarlagenfeber.....	189	3	99	-	254	7	225	1	242	2	254	5	209	8	1677	29
Meslinger.....	238	2	32	2	577	5	564	8	417	5	31	-	245	5	3267	40
Difteri (croup).....	189	13	143	8	120	12	172	11	87	7	92	9	101	6	1831	138
Blodgang.....	3	-	2	-	2	-	2	1	4	-	2	-	1	1	28	5
Barselfeber.....	7	1	13	1	17	6	12	3	10	3	5	3	10	4	91	24
Septicopyæmi.....	10	9	18	6	8	7	13	11	12	10	14	13	8	7	105	80
Pemfigus hos nyfødte....	4	-	-	-	-	-	1	-	4	3	5	1	-	-	24	9
Rosen.....	76	6	93	4	65	2	102	1	86	8	94	7	70	-	843	39
Røde hunde.....	115	-	229	-	96	-	194	-	113	-	25	-	41	-	929	-
Vandkopper.....	162	-	110	-	109	-	119	-	113	-	122	-	166	-	1237	-
Kusma.....	268	-	17	-	20	-	14	-	15	-	162	-	523	-	1415	-
Kikhoste.....	843	29	229	8	261	4	106	4	353	4	875	19	229	5	4118	111
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	3560	63	2927	51	2902	43	3785	45	3952	48	3924	40	4277	53	35918	514
Influenza.....	406	4	861	6	552	9	623	5	881	7	477	3	1406	10	8266	69
Lungebetændelse.....	479	78	332	64	369	73	456	104	462	82	396	75	515	68	4311	783
Pleurit.....	168	5	191	7	142	7	197	4	186	6	189	2	186	1	1735	57
Gigtfeber.....	111	3	181	2	140	3	174	8	137	2	145	3	145	4	1395	35
Koldfeber.....	9	-	6	-	3	-	11	-	6	-	10	-	2	-	72	-
Akut gastro-enterit (kolerine).....	802	29	1136	28	1279	34	828	28	943	27	1944	48	810	10	11147	293
Skjærbuk.....	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	1	-	5	2
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	7668	248	6631	190	7015	222	7639	243	8083	226	8806	233	8954	184	78825	2292

T

1915.

177*

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Hedemarkens amt 1871—1915.

Tabel 10.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	29	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	1331	139	1027	128	143	22	164	22	7	-	10	1	18	3
Cerebrospinalmeningit...	10	4	24	15	39	15	37	12	2	2	-	-	2	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	41	5	28	4	24	5	-	-
Barnekopper	32	-	58	2	1	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Skarlagensfeber	482	44	4930	549	3383	152	3138	104	219	4	115	-	153	3
Meslinger	959	43	1555	41	2633	46	2406	34	57	1	292	1	853	9
Difteri (croup)	305	30	697	210	7136	1591	605	111	194	19	95	10	115	14
Blodgang	730	65	365	14	148	18	100	16	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	284	67	466	97	396	73	219	49	19	5	14	4	18	6
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	219	80	8	7	24	4	16	6
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	32	8	1	1	6	2	2	-
Rosen	644	22	1125	39	1544	36	1302	40	140	8	91	4	105	4
Røde hunde	73	-	157	1	333	-	123	-	4	-	2	-	1	-
Vandkopper	100	-	376	-	601	-	704	-	45	-	58	-	72	-
Kusma	196	-	253	-	627	-	805	1	272	-	80	-	44	-
Kikhoste	785	28	2207	89	3348	107	4285	135	1452	43	228	24	40	3
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	7713	123	23265	307	28221	473	34594	738	3374	68	3960	58	4005	64
Influenza	-	-	-	-	11433	181	10569	86	340	-	1434	5	902	4
Lungebetændelse	3089	446	7211	904	8692	1304	7213	902	571	68	708	73	755	90
Pleurit	484	22	1321	60	1640	56	2549	69	239	9	257	2	262	7
Gigtfeber	821	27	1495	46	2134	44	2594	41	243	7	180	8	157	1
Koldfeber	16	-	11	-	16	-	13	2	-	-	1	1	-	-
Akut gastro-enterit (kole- rine)	2853	64	7650	175	12233	369	13712	515	906	26	823	22	1731	35
Skjærbuk	116	1	147	-	51	2	15	5	-	-	5	2	1	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	21052	1127	54342	2677	84752	4489	85439	2975	8121	272	8407	226	9258	249

Tabel 10 (forts.).

	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	9	-	11	1	7	1	15	4	4	-	2	-	9	1	92	11
Cerebrospinalmeningit.....	2	1	-	-	2	1	5	-	4	3	8	5	2	-	27	12
Akut poliomyelit	1	-	14	2	111	9	5	-	33	7	10	2	7	3	233	32
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Skarlagensfeber	133	3	143	-	204	4	280	5	338	2	653	10	625	9	2863	40
Meslinger	75	-	21	-	514	2	317	3	489	2	2	-	7	-	2627	18
Difteri (croup).....	278	15	290	17	270	21	169	13	281	10	313	17	165	15	2170	151
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	12	3	19	3	14	3	13	6	14	2	16	5	4	-	143	37
Septicopyæmi	18	8	32	4	27	6	27	11	27	7	12	5	13	7	204	65
Pemfigus hos nyfødte	8	2	11	4	7	1	7	-	10	-	7	-	11	2	70	12
Rosen	129	1	114	4	126	6	134	2	147	7	153	9	130	4	1269	49
Røde hunde	171	1	73	-	34	-	211	-	23	-	23	-	13	-	555	1
Vandkopper	77	-	40	-	99	-	169	-	161	-	107	-	165	-	993	-
Kusma	39	-	76	-	31	-	56	-	34	-	154	-	612	-	1398	-
Kikhoste	489	12	854	21	308	8	244	9	49	-	790	21	1511	33	5965	174
Akute katarer i aande- drætsorganerne	3651	66	3786	67	3689	57	4952	57	6192	37	6145	47	6242	74	45996	595
Influenta	360	1	1481	14	427	-	417	1	1077	2	1224	2	1384	13	9046	42
Lungebetændelse	1072	109	800	106	714	80	845	71	706	96	621	72	696	95	7488	860
Pleurit	250	4	258	4	239	3	330	1	384	4	391	5	390	2	3000	41
Gigtfeber	208	4	219	4	246	5	288	8	306	1	310	1	267	5	2424	44
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Akut gastro-enterit (kole- rine)	770	18	819	26	1251	33	1096	33	1158	25	2134	51	1213	21	11901	290
Skjærbuk	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	9	3
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	7755	249	9061	277	8320	240	9581	224	11437	205	13075	252	13466	284	98481	2478

1915.

179*

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Kristians amt 1871—1915.

Tabel 11.

	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	78	5	54	12	46	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	592	56	640	74	454	38	250	33	16	2	6	2	14	1
Cerebrospinalmeningit....	-	-	12	4	33	16	22	8	5	4	1	-	2	2
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	31	4	48	3	8	-	2	1
Barnekopper	28	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	829	54	3392	492	4442	226	1619	43	104	5	137	3	76	-
Meslinger.....	618	23	1499	83	1429	50	2193	37	431	5	558	1	99	2
Difteri (croup)	322	21	819	189	3264	789	826	98	99	8	84	9	57	9
Blodgang	133	11	146	16	169	12	79	3	1	-	-	-	2	-
Barsel-feber.....	181	33	268	61	262	52	164	49	14	5	17	7	14	3
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	349	73	34	9	30	3	52	13
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	59	7	3	1	6	-	1	1
Rosen	525	7	881	16	1093	24	1159	38	115	4	87	8	72	-
Røde hunde.....	41	-	337	-	85	-	166	-	4	-	22	-	6	-
Vandkopper	142	-	391	-	420	-	858	-	83	-	79	-	82	-
Kusma	300	-	264	-	461	-	408	-	139	-	76	-	36	-
Kikhoste	717	59	1749	100	1794	78	3517	138	282	12	281	8	360	5
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	5709	88	13023	188	16946	319	22475	684	1983	44	2378	55	2464	56
Influenta	-	-	-	-	6609	94	8030	72	556	4	1811	8	1393	2
Lungebetændelse	2977	344	6325	742	6897	946	5581	672	486	64	653	87	488	55
Pleurit	363	28	890	56	1201	37	1594	46	181	3	163	6	160	5
Gigtfeber	929	27	1536	39	2046	31	2105	41	204	5	205	1	168	7
Koldfeber	9	-	4	1	6	-	6	-	-	-	1	-	-	-
Akut gastro-enterit (kole- rine).....	2021	71	3567	74	6963	131	10484	289	744	21	589	9	1231	26
Skjærbuk	64	-	110	2	46	2	12	1	2	1	1	-	2	1
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	16578	827	35908	2149	54666	2849	61987	2336	5534	200	7193	207	6781	189

¹⁾ Derav 89 «Bamlesyke».

Tabel 11 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	30	2	4	-	6	-	4	-	3	-	11	4	6	1	100	12
Cerebrospinalmeningit.....	4	-	-	-	1	-	5	2	2	2	2	1	1	-	23	11
Akut poliomyelitis	1	-	1	-	181	24	15	3	59	8	12	-	4	1	331	40
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	118	-	71	1	234	2	159	3	432	7	293	4	279	1	1903	26
Meslinger	48	1	235	5	206	5	79	-	354	2	175	-	11	-	2196	21
Difteri (croup)	127	10	197	13	140	13	148	7	179	7	132	13	68	8	1231	97
Blodgang	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	7	-
Barsel-feber	14	3	10	4	18	6	10	5	14	5	18	7	12	4	141	49
Septicopyæmi	55	10	34	5	25	9	26	9	58	4	36	10	26	11	376	83
Pemfigus hos nyfødte	6	1	1	-	2	-	3	1	7	-	4	1	5	2	38	7
Rosen	76	3	102	3	117	4	73	6	89	5	88	1	72	2	891	36
Røde hunde	144	-	24	-	102	-	28	-	18	-	30	-	16	-	394	-
Vandkopper	32	-	93	-	55	-	48	-	69	-	109	-	73	-	723	-
Kusma	118	-	106	-	29	-	25	-	150	1	82	-	135	-	896	1
Kikhoste	309	4	636	22	247	8	373	7	73	2	696	5	848	34	4105	107
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2456	69	2736	47	2707	44	3241	40	3132	49	3637	42	3357	53	28094	499
Influenza	870	-	1607	6	536	6	837	4	1164	8	934	5	1308	8	11016	51
Lungebetændelse	479	48	585	78	652	62	527	55	430	61	388	62	516	78	5204	650
Pleurit	166	4	170	1	146	2	241	4	200	5	205	8	160	2	1792	40
Gigtfeber	198	1	203	3	204	4	213	5	190	1	240	4	193	-	2018	31
Koldfeber	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	5	-
Akut gastro-enterit (kolerine)	463	13	539	9	723	9	657	16	714	14	1283	18	565	11	7508	146
Skjærbuk	2	-	1	-	1	1	4	-	-	-	-	-	-	-	13	3
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	5719	169	7357	197	6335	199	6716	167	7337	181	8377	185	7656	216	69005	1910

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Bratsberg amt 1871—1915.

Tabel 12.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	3	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	515	65	418	52	221	34	83	12	263	6	20	3	12	1
Cerebrospinalmeningit.....	-	-	-	-	5	2	5	1	-	-	2	-	2	-
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	3	-	7	-	17	-	4	1
Barnekopper.....	142	18	5	-	11	-	9	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	1068	55	2807	304	3007	166	3486	64	433	7	305	9	147	3
Meslinger.....	1209	13	2387	27	3175	48	4168	66	77	1	696	6	697	4
Difteri (croup).....	205	57	1055	255	1997	414	368	35	79	10	215	16	392	23
Blodgang.....	5	-	594	24	15	1	41	4	-	-	-	-	-	-
Barselfeber.....	202	56	262	99	212	69	95	31	9	3	7	2	6	4
Septicopyæmi.....	-	-	-	-	-	-	194	49	10	5	16	6	16	6
Pemfigus hos nyfødte.....	-	-	-	-	-	-	41	14	11	3	15	2	10	4
Rosen.....	575	4	1156	26	870	24	867	39	78	2	78	1	36	1
Røde hunde.....	121	-	625	-	274	-	612	-	4	-	12	-	34	-
Vandkopper.....	377	-	906	-	781	-	886	-	101	-	82	-	75	-
Kusma.....	452	-	800	-	606	-	942	-	39	-	62	-	321	-
Kikhoste.....	1238	86	2840	110	3222	150	3520	103	514	19	90	4	71	2
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	9707	142	27351	323	24123	358	26516	651	2501	63	2410	45	3336	84
Influenza.....	-	-	-	-	8565	118	9844	90	456	2	1033	8	1240	8
Lungebetændelse.....	1769	352	5218	827	5520	778	4887	744	370	65	414	45	451	69
Pleurit.....	436	20	1027	47	1145	41	1425	36	133	2	177	2	139	5
Gigtfeber.....	498	25	1030	34	1338	30	1419	29	125	2	134	-	108	2
Koldfeber.....	34	2	58	-	41	-	13	-	1	-	2	-	4	-
Akut gastro-enterit (kole- rine).....	3742	94	11143	231	12192	324	12967	359	1017	22	1053	19	1617	40
Skjærbuk.....	183	-	451	6	55	3	10	1	-	-	-	-	-	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	22481	989	60134	2365	67375	2560	72403	2330	6228	212	6840	168	8718	257

1) Derav 22 «Bamlesvkø».

Tabel 12 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	7	2	4	-	14	3	13	-	24	1	11	-	3	-	371	16
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	5	4	32	9	12	9	7	2	3	3	63	27
Akut poliomyelit	4	1	5	-	13	-	30	4	13	4	13	-	2	-	108	10
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	437	11	694	8	263	6	150	2	394	-	377	3	260	-	3460	49
Meslinger	66	-	89	1	896	16	54	1	17	1	65	-	279	-	2936	30
Difteri (croup)	264	22	241	10	207	10	212	30	319	36	241	20	226	18	2396	195
Blodgang	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3	-	-	-	5	-
Barselfeber	8	-	9	3	5	2	20	2	6	-	6	2	8	2	84	20
Septicopyæmi	9	4	16	11	19	9	7	3	15	5	12	8	10	6	130	63
Pemfigus hos nyfødte	7	2	3	1	1	1	3	-	1	1	3	1	1	1	55	16
Rosen	57	-	53	-	87	3	73	3	82	9	73	2	74	4	691	25
Røde hunde	282	-	19	-	10	-	60	-	216	-	10	-	44	-	691	-
Vandkopper	138	-	91	-	81	-	85	-	102	-	220	-	164	-	1139	-
Kusma	273	-	48	-	14	-	17	1	43	-	136	-	915	-	1868	1
Kikhoste	672	11	475	10	512	15	282	6	314	3	388	3	890	13	4208	86
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3061	66	3029	51	2936	44	3476	50	3129	67	3540	53	4594	75	32012	598
Influenza	936	1	1281	7	603	5	734	5	1036	9	722	-	915	4	8956	49
Lungebetændelse	362	53	450	79	387	55	400	83	336	55	501	77	410	70	4081	651
Pleurit	189	2	169	5	219	5	206	9	211	3	224	3	278	4	1945	40
Gigtfeber	147	-	122	5	163	8	199	1	199	2	232	3	191	6	1620	29
Koldfeber	1	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	12	-
Akut gastro-enterit (kolere)	891	12	1139	26	1195	30	739	23	922	32	1494	33	879	20	10946	257
Skjærbuk	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	7812	187	7938	217	7631	216	6796	232	7392	237	8278	210	10146	226	77779	2162

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Nedenes amt 1871—1915.

Tabel 13.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	585	52	774	83	213	40	118	27	2	1	4	1	6	2
Cerebrospinalmeningit	-	-	2	2	15	7	2	-	1	1	-	-	1	1
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	2	1	3	3	4	1	10	-
Barnekopper	55	3	55	5	17	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensefeber	1160	185	3042	264	1705	109	1968	71	181	4	94	-	83	-
Meslinger	1010	42	2536	41	2640	61	3205	56	17	-	195	1	245	3
Difteri (croup)	280	68	935	235	2349	485	480	54	135	8	147	14	102	9
Blodgang	24	5	65	9	39	5	42	3	10	1	1	-	1	-
Barselsefeber	169	46	236	64	160	47	119	38	13	1	8	1	13	4
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	352	63	32	4	31	4	28	4
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	33	8	9	1	1	1	1	-
Rosen	772	17	1024	20	979	25	882	22	71	1	67	3	46	4
Røde hunde	70	-	212	-	543	-	440	-	1	-	1	-	2	-
Vandkopper	235	-	566	-	648	-	692	-	36	-	63	-	41	-
Kusma	251	-	516	-	404	-	486	-	1	-	5	-	436	-
Kikhoste	880	75	3097	165	3324	132	2332	143	126	3	770	19	432	21
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	9127	124	23920	313	31360	270	23248	593	2173	26	2068	46	2204	42
Influenza	-	-	-	-	8340	110	12139	137	613	6	1261	7	1505	10
Lungebetændelse	1397	248	3923	608	3305	639	3926	647	349	65	312	49	311	72
Pleurit	344	14	1080	40	1392	55	1884	30	165	3	133	2	143	4
Gigtfeber	478	15	1114	25	1653	30	1791	36	172	4	172	2	126	6
Koldfeber	138	-	252	-	159	7	173	6	4	-	9	-	9	1
Akut gastro-enterit (kole- rine)	2819	57	7765	156	9427	217	8282	124	734	8	452	4	914	16
Skjorbuk	39	-	66	2	46	2	14	1	-	-	-	-	6	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	38	11	-	-	1	-	1	-
Tilsammen	19833	951	51184	2032	68721	2243	62648	2071	4848	140	5799	155	6667	199

1) Derav 228 «Bamlesyke».

Tabel 13 (forts.).		1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tyfoidfeber	8	-	8	1	3	1	-	-	14	2	10	1	1	-	56	9	
Cerebrospinalmeningit	1	-	-	-	-	-	1	-	4	1	5	4	-	-	13	7	
Akut poliomyelit	2	-	1	1	4	-	20	2	7	4	22	2	2	-	75	13	
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Skarlagensfeber	695	16	293	6	216	2	54	2	53	2	195	3	164	1	2028	36	
Meslinger	248	1	78	2	96	-	774	5	184	5	54	1	14	1	1905	19	
Difteri (croup)	112	14	83	8	89	2	95	10	150	10	129	11	46	6	1088	92	
Blodgang	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	1	
Barselfeber	13	6	6	3	10	1	5	1	5	1	3	1	9	-	85	19	
Septicopyæmi	27	4	26	4	25	8	28	8	15	5	35	3	20	5	267	49	
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	2	-	1	-	1	1	2	1	-	-	17	4	
Rosen	64	-	66	2	97	3	84	-	62	1	96	2	78	2	731	18	
Røde hunde	42	-	12	-	21	-	136	-	19	-	21	-	11	-	266	-	
Vandkopper	125	-	66	-	72	-	106	-	23	-	71	-	76	-	679	-	
Kusma	45	-	27	-	15	-	3	-	11	-	47	-	247	-	837	-	
Kikhoste	119	-	39	1	670	12	240	9	313	6	178	3	103	9	2990	83	
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	2099	40	1926	32	1912	28	1773	34	1990	27	1923	15	1833	28	19901	318	
Influenza	1019	2	1141	10	750	5	1142	11	945	4	783	-	1143	12	10302	67	
Lungebetændelse	310	62	270	51	354	62	309	72	311	69	320	59	319	89	3165	650	
Pleurit	154	2	115	3	175	1	140	7	156	5	131	5	139	3	1451	35	
Gigtfeber	176	2	126	1	181	2	167	4	149	2	165	2	135	3	1569	28	
Koldfeber	14	-	3	-	4	1	-	-	3	-	1	-	-	-	47	2	
Akut gastro-enterit (ko- lerine)	535	7	604	9	595	13	457	7	439	8	670	9	403	10	5803	91	
Skjorbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	
Beri-beri	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	6	-	
Tilsammen	5808	156	4893	134	5291	141	5535	172	4856	153	4861	122	4743	169	53301	1541	

1915.

183*

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Lister og Mandals amt 1871—1915.

Tabel 14.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1885—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	68	15	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	703	88	816	123	297	49	225	42	22	2	14	-	32	1
Cerebrospinalmeningit ...	-	-	3	3	7	2	8	4	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	12	1	1	-	9	-
Barnekopper	205	29	167	23	14	1	-	-	-	-	-	-	4	1
Skarlagensfeber	1077	165	2350	228	1696	72	1329	44	63	1	89	-	119	6
Meslinger.....	1633	73	1238	27	2237	71	2013	44	27	1	96	4	104	1
Difteri (croup)	386	101	666	214	2136	430	395	51	444	6	354	14	173	11
Blodgang	35	2	57	1	21	4	25	13	1	1	-	-	-	-
Barselfeber	165	22	231	55	131	51	75	29	6	3	4	3	7	2
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	75	30	8	6	4	3	3	3
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	31	11	1	-	2	2	1	-
Rosen	502	7	848	18	732	16	548	25	47	2	33	-	48	-
Røde hunde.....	136	-	426	-	338	-	323	-	6	-	3	-	4	-
Vandkopper	246	-	812	-	669	1	474	-	64	-	24	-	102	-
Kusma	274	-	448	-	405	-	459	1	-	-	132	-	107	-
Kikhoste.....	1329	65	2190	164	2480	193	1554	144	180	7	524	34	211	14
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	8465	114	25186	275	20210	390	18178	493	1749	40	1861	41	1379	46
Influenza	-	-	-	-	6082	101	5277	120	323	7	530	10	742	7
Lungebetændelse	1474	223	3072	511	3196	673	2460	532	204	46	282	58	314	64
Pleurit	250	12	747	40	933	46	944	32	104	3	99	3	103	4
Gigtfeber	592	9	1463	29	1428	18	888	35	93	3	83	4	78	3
Koldfeber	82	1	136	-	62	-	51	1	4	-	1	-	3	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine).....	2570	79	8687	191	9898	274	8051	166	635	6	472	6	551	7
Asiatisk kolera.....	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbuk	20	1	30	4	12	1	5	2	-	-	1	-	2	1
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	20212	1006	49577	1907	52986	2395	43391	1819	3993	135	4609	182	4096	171

1) Derav 7 «Bamlesyke».

Tabel 14 (forts.)	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	28	-	16	-	38	-	15	2	17	1	50	2	17	1	249	9
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2	-	5	1
Akut poliomyelit	1	-	1	-	16	3	14	1	3	1	-	-	1	-	59	6
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	2	-	-	11	3
Skarlagensfeber	445	6	115	4	162	2	350	5	215	-	228	8	95	2	1881	34
Meslinger	46	-	313	8	78	3	19	-	383	8	38	-	5	-	1109	25
Difteri (croup)	96	6	107	7	298	9	260	16	259	8	220	10	117	11	2328	98
Blodgang	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	19	1
Barsel-feber	7	4	15	5	6	-	5	1	4	1	3	-	6	1	63	20
Septicopyæmi	6	3	13	6	10	10	5	-	11	8	17	6	18	5	95	50
Pemfigus hos nyfødte	-	-	1	1	2	1	2	-	4	1	3	-	4	-	20	5
Rosen	44	5	42	2	80	2	41	1	34	4	40	2	31	-	440	18
Røde hunde	51	-	30	-	4	-	83	-	27	-	65	-	44	-	317	-
Vandkopper	50	-	19	-	39	-	90	-	22	-	49	-	56	-	515	-
Kusma	60	-	3	-	5	-	9	-	16	-	6	-	147	-	485	-
Kikhoste	42	2	170	12	217	21	117	1	230	12	54	3	254	18	1999	124
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1425	34	1622	28	1301	26	1627	34	1722	30	1898	21	2452	25	17036	325
Influenta	382	2	606	11	444	15	174	3	457	6	231	-	312	3	4201	64
Lungebetændelse	312	71	261	72	190	59	233	50	174	41	192	46	286	69	2448	576
Pleurit	114	2	90	3	107	2	164	7	122	5	151	4	146	1	1200	34
Gigtfeber	93	7	98	3	132	9	100	1	57	4	84	3	84	4	902	41
Koldfeber	2	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	13	-
Akut gastro-enterit (kolerine)	394	6	530	15	541	14	467	9	428	6	654	15	612	6	5284	90
Asiatisk kolera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2
Beri-beri	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Tilsammen	3600	149	4061	178	3673	176	3777	131	4186	136	4002	122	4689	146	40686	1526

1915.

187*

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Stavanger amt 1871—1915.

Tabel 15.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus.....	85	8	39	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	1326	193	1183	183	899	142	555	89	61	-	8	1	46	4
Cerebrospinalmeningit....	-	-	28	20	9	5	28	11	10	1	-	-	1	1
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	2	-	32	5	1	-	2	-
Barnekopper.....	230	30	123	16	169	16	36	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	3741	605	4333	596	2114	79	3650	145	377	6	143	5	1820	44
Meslinger.....	2613	119	2552	45	5188	141	5441	227	43	2	15	-	1693	41
Difteri (croup).....	470	75	1767	393	1640	321	2056	210	196	13	128	14	176	24
Blodgang.....	103	4	105	5	134	2	39	7	-	-	1	-	-	-
Barsefeber.....	215	60	340	110	209	70	148	65	8	-	13	5	16	6
Septicopyæmi.....	-	-	-	-	-	-	300	85	19	4	13	10	14	10
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	147	23	6	1	6	3	-	-
Rosen.....	544	9	994	46	955	30	1093	65	92	5	117	3	150	5
Røde hunde.....	123	-	353	-	268	-	809	-	5	-	12	-	1	-
Vandkopper.....	438	-	873	-	1058	-	922	-	172	-	86	-	164	-
Kusma.....	398	-	496	-	927	1	773	-	43	-	271	-	118	-
Kikhoste.....	1410	99	3097	214	3655	233	4337	240	420	8	734	22	708	30
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	12785	136	24187	398	30364	543	41220	842	3525	56	4662	85	4257	110
Influenza.....	-	-	-	-	8635	96	9425	105	302	4	886	9	1090	21
Lungebetændelse.....	2311	293	4839	797	5383	800	5831	675	464	56	712	79	775	104
Pleurit.....	270	20	1206	54	1755	66	2599	73	216	7	265	7	313	10
Gigtfeber.....	702	37	1341	61	1598	36	2066	61	218	2	446	5	248	7
Koldfeber.....	46	-	163	-	111	-	102	1	9	-	4	-	16	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine).....	5991	125	9914	258	12869	258	15470	353	1356	32	1244	27	1726	52
Skjorbuk.....	35	1	44	2	21	1	20	-	3	1	-	-	1	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	33836	1814	57977	3203	77864	2840	97090	3279	7577	203	9767	275	13335	469

¹⁾ Derav 33 «Bamlesyke».

Tabel 15 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	101	10	42	8	27	6	21	4	183	28	39	5	58	7	586	73
Cerebrospinalmeningit...	5	1	1	-	1	1	2	2	2	-	6	5	3	1	31	12
Akut poliomyelit.....	2	-	-	-	1	-	5	1	59	6	22	2	6	2	130	16
Barnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	5	-
Skarlagensfeber.....	1497	64	259	12	101	-	149	4	452	13	601	19	454	12	5853	179
Meslinger.....	95	2	453	8	1516	59	182	-	1364	38	32	-	209	1	5602	151
Difteri (croup).....	192	26	241	19	778	60	705	56	423	43	305	32	328	24	3472	311
Blodgang.....	2	-	-	-	8	-	5	-	2	-	12	4	4	-	34	4
Barsel-feber.....	6	4	12	5	11	6	18	8	9	5	12	3	17	5	122	47
Septicopyæmi.....	20	13	16	14	18	7	15	14	10	10	14	12	20	19	159	113
Pemfigus hos nyfødte....	7	-	12	1	12	1	13	-	10	1	7	1	7	5	80	13
Rosen.....	155	9	152	8	237	13	200	10	137	4	136	1	185	8	1561	66
Røde hunde.....	188	-	208	-	11	-	9	-	27	-	39	-	150	-	650	-
Vandkopper.....	137	-	93	1	196	-	184	-	143	-	190	-	278	-	1643	1
Kusma.....	29	-	8	-	120	-	224	-	77	-	44	-	88	-	1022	-
Kikhoste.....	129	7	615	13	455	25	662	19	908	26	263	7	866	25	5760	182
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	3145	81	3337	89	3652	63	5342	104	5420	71	4763	74	5371	91	43474	824
Influenza.....	346	8	885	6	736	8	936	6	654	5	547	1	1594	16	7976	84
Lungebetændelse.....	873	72	772	73	834	97	1011	113	871	77	758	79	793	78	7863	828
Pleurit.....	278	4	262	9	324	8	386	10	382	10	387	9	415	9	3228	83
Gigtfeber.....	234	6	247	5	478	8	326	4	268	4	245	5	309	3	3019	49
Koldfeber.....	6	-	-	-	1	-	6	-	3	-	5	-	1	-	51	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine).....	1267	36	1637	45	1640	50	1343	27	1996	41	2803	56	1305	31	16317	397
Skjærbuk.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	1
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	8714	343	9252	316	11157	412	11744	382	13401	382	11236	315	12461	337	108644	3434

1915.

189*

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Søndre Bergenhus amt 1871—1915.

Tabel 16.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	11	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	1356	152	2523	227	1539	121	1286	124	108	16	94	6	85	14
Cerebrospinalmeningit....	-	-	22	8	10	3	29	13	5	3	4	3	2	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	19	2	5	-	8	-	3	1
Barnekopper	9	1	9	-	9	1	5	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	2042	339	5303	732	2477	105	3160	69	164	8	61	-	25	1
Meslinger	240	31	619	24	1199	99	1734	118	70	5	18	1	441	6
Difteri (croup)	324	78	1426	397	2576	588	1972	213	231	24	403	45	714	87
Blodgang	35	4	86	7	72	8	202	13	13	-	8	1	2	1
Barselfeber	84	31	182	63	265	104	214	92	13	6	23	7	12	5
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	319	109	19	10	9	4	14	7
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	107	16	4	1	3	-	6	-
Rosen	167	12	473	11	811	30	637	36	50	5	65	5	76	2
Røde hunde	33	-	63	-	110	-	65	-	12	-	1	-	6	-
Vandkopper	83	-	227	-	334	-	320	-	15	-	34	-	20	-
Kusma	91	-	106	-	206	-	214	-	2	-	12	-	82	-
Kikhoste	388	30	931	66	1095	120	1110	141	471	48	148	17	208	9
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	1714	35	4711	106	7846	175	9585	558	1277	57	1338	31	1415	49
Influenza	-	-	-	-	2489	75	2836	95	195	1	409	2	513	9
Lungebetændelse	1132	248	2440	389	4046	774	3861	1010	382	72	406	93	433	105
Pleurit	194	19	678	31	926	40	1248	59	154	8	188	11	181	7
Gigtfeber	352	10	882	29	1105	35	1153	64	167	13	203	5	147	10
Koldfeber	6	-	18	-	21	2	5	1	1	-	-	-	1	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine)	1262	58	2829	107	3821	111	3710	240	396	15	426	14	501	12
Asiatisk kolera	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk	5	1	12	-	26	2	4	-	1	-	-	-	2	1
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tilsammen	9537	1052	23542	2197	30984	2394	33795	2974	3755	292	3862	246	4889	326

¹⁾ Derav 10 «Bamlesyke».

Tabel 16 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	45	8	50	7	59	12	36	2	102	12	79	14	54	8	712	99
Cerebrospinalmeningit	4	2	1	1	-	-	1	1	1	-	4	2	7	1	29	13
Akut poliomyelit	4	-	-	-	75	3	88	15	18	4	5	1	7	1	213	25
Barnekopper	36	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	2
Skarlagensfeber	322	9	169	9	430	10	228	3	106	7	113	2	165	2	1783	51
Meslinger	369	14	24	-	155	8	111	1	559	31	3	-	185	2	1935	68
Difteri (croup)	772	81	583	69	777	83	581	52	560	40	244	22	180	19	5045	522
Blodgang	5	-	4	1	12	-	-	-	6	2	52	2	17	3	119	10
Barsel-feber	26	9	10	3	24	8	16	8	11	3	15	4	19	4	169	57
Septicopyæmi	27	12	10	7	26	19	33	20	36	10	19	6	18	13	211	108
Pemfigus hos nyfødte	3	2	7	2	9	2	4	1	7	1	7	1	1	-	51	10
Rosen	68	2	79	2	85	5	102	5	69	5	70	6	96	5	760	42
Røde hunde	-	-	17	-	-	-	34	-	67	-	3	-	18	-	158	-
Vandkopper	24	-	50	-	44	-	26	-	25	-	17	-	59	-	314	-
Kusma	49	-	6	-	16	-	118	-	80	-	9	-	49	-	423	-
Kikhoste	118	5	339	27	96	4	49	9	132	11	436	23	361	12	2358	165
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	1312	45	1347	65	1391	38	2184	44	2100	78	2178	56	2140	54	16682	517
Influenza	85	1	305	4	102	-	345	6	212	1	230	4	652	12	3048	40
Lungebetændelse	658	120	481	118	476	111	485	118	499	115	579	96	537	117	4936	1065
Pleurit	200	3	213	4	177	3	259	9	221	1	261	9	240	9	2094	64
Gigtfeber	125	5	117	7	209	12	260	5	172	6	169	9	159	8	1728	80
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	5	-
Akut gastro-enterit (kole- rine)	369	10	551	35	483	31	405	16	640	34	804	43	366	14	4941	224
Asiatisk kolera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	4621	330	4363	361	4646	349	5367	315	5623	361	5297	300	5331	284	47754	3164

1915

191*

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Bergens by i 1871—1915.

Tabel 17.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	567	73	997	114	846	93	885	91	125	8	57	6	75	5
Cerebrospinalmeningit.....	-	-	9	5	7	2	42	16	3	1	1	1	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Barneskopper	35	9	9	1	46	2	17	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	974	175	2651	506	1507	37	1732	44	127	1	19	-	51	1
Meslinger	744	39	2832	101	5911	200	8529	265	5	-	3	-	2627	51
Difteri (croup)	324	139	863	340	610	150	1241	125	375	35	601	73	1158	101
Blodgang	33	2	41	8	15	2	24	1	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	112	58	84	57	59	42	60	32	5	4	8	3	2	2
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	110	74	15	3	18	13	14	12
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	192	30	27	4	6	-	4	-
Rosen	358	25	776	22	987	30	1345	51	93	5	112	6	118	4
Røde hunde	321	-	417	-	335	-	977	-	18	-	4	-	942	-
Vandkopper	479	-	982	-	1662	-	2850	-	396	-	183	-	203	-
Kusma	577	2	745	1	1700	-	1957	-	6	-	416	-	1036	-
Kikhoste	444	51	3084	210	5593	243	7134	216	894	29	674	14	219	3
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	9618	161	28103	280	37692	451	40438	625	4391	37	4075	36	4474	61
Influenza	-	-	-	-	10006	32	12058	47	386	-	1271	7	1445	6
Lungebetændelse	1252	328	2663	533	5152	756	5046	629	382	50	494	64	599	59
Pleurit	273	19	912	34	1721	38	2540	47	280	2	303	8	282	4
Gigtfeber	337	13	1093	32	1757	25	2553	30	388	1	324	-	313	-
Koldfeber	13	-	24	-	44	1	76	-	3	-	18	-	11	-
Akut gastro-enterit (kole- rine)	3952	166	11444	396	13863	489	16130	668	1391	40	1100	16	1139	22
Asiatisk kolera	13	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbuk	11	1	16	2	2	1	3	-	1	-	-	-	1	1
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	20437	1269	57758	2642	89516	2594	105942	2992	9311	220	9687	247	14714	332

¹⁾ Derav 100 «Bamlesyke».

Tabel 17 (forts.).

	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	32	4	50	6	44	6	60	8	85	11	81	10	59	3	668	67
Cerebrospinalmeningit.	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	19	9	3	-	29	14
Akut poliomyelit	-	-	-	-	13	1	23	4	10	4	3	1	6	1	55	11
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	166	2	257	3	158	3	51	5	55	2	55	2	30	2	969	21
Meslinger	93	6	3	-	9	-	1845	19	700	6	5	-	1922	23	7212	105
Difteri (croup)	1054	75	773	41	674	34	738	32	400	17	325	12	192	8	6290	428
Blodgang	-	-	3	-	2	-	-	-	1	-	97	-	21	-	125	-
Barsel-feber	1	-	1	1	8	8	2	1	4	4	1	-	6	2	38	25
Septicopyæmi	17	11	9	9	17	16	14	14	9	9	11	8	17	12	141	107
Pemfigus hos nyfødte	13	1	9	1	6	2	8	-	12	2	10	1	10	1	105	12
Rosen	109	4	131	6	198	6	170	3	133	1	127	2	161	3	1352	40
Røde hunde	3	-	2	-	4	-	16	-	32	-	23	-	306	-	1350	-
Vandkopper	216	-	223	-	529	-	315	-	179	-	238	-	281	-	2763	-
Kusma	59	-	11	-	17	-	121	-	564	-	60	-	406	-	2696	-
Kikhoste	882	17	813	30	159	1	425	10	543	11	1003	12	573	15	6185	142
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	4144	37	3961	34	3944	19	5210	53	4807	30	4467	23	4874	34	44347	364
Influenza	261	1	1323	5	266	3	1000	5	496	-	628	1	1154	19	8230	47
Lungebetændelse	410	44	368	60	377	45	640	70	433	52	420	68	503	71	4226	583
Pleurit	292	6	260	4	317	5	413	2	358	5	375	5	391	6	3271	47
Gigtfeber	200	-	234	1	514	7	370	8	271	5	299	1	359	1	3272	24
Koldfeber	7	-	7	-	1	-	1	-	4	-	3	-	2	-	57	-
Akut gastro-enterit (kolere)	1081	4	1299	30	1616	27	1151	26	2001	21	2088	29	941	11	13807	226
Asiatisk kolera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	4	3
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9040	212	9737	231	8873	183	12575	262	11100	183	10338	184	12217	212	107592	2266

IV

1915.

193*

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Nordre Bergenhus amt i 1871—1915.

Tabel 18.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaaret 1876—1885.		Tiaaaret 1886—1895.		Tiaaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	29	5	45	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	873	77	1070	108	646	61	434	65	93	3	29	5	46	5
Cerebrospinalmeningit.	-	-	49	24	99	35	32	13	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	6	2	14	2	2	2	1	1
Barnekopper	4	-	4	-	1	-	9	2	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	1482	223	2524	354	802	32	1468	55	74	-	52	-	32	-
Meslinger.....	336	30	863	37	1098	19	1240	46	-	-	4	-	368	5
Difteri (croup)	91	17	1265	319	1412	468	597	109	117	14	53	12	193	34
Blodgang	74	11	277	28	99	3	173	8	13	3	1	1	5	4
Barsefeber.....	125	37	230	75	225	82	176	42	11	-	15	7	6	3
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	356	87	22	12	20	5	13	8
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	44	8	1	-	2	2	1	-
Rosen	252	6	627	15	624	27	661	28	55	4	43	3	64	2
Røde hunde.....	78	-	116	-	79	-	108	-	1	-	1	-	9	-
Vandkopper.....	68	-	144	1	109	-	262	-	14	-	39	-	26	-
Kusma	95	1	92	-	146	-	241	-	1	-	5	-	43	-
Kikhoste	210	13	1861	119	1192	111	1415	120	299	20	264	15	77	4
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	2044	63	6106	123	6184	194	12988	312	1108	23	1017	19	994	24
Influenza	-	-	-	-	1843	75 ¹⁾	4818	53	187	1	675	2	578	3
Lungebetændelse	872	149	2944	450	3833	489	4024	554	292	34	254	38	292	40
Pleurit	191	15	647	48	951	43	1801	34	207	5	158	1	116	6
Gigtfeber	326	14	780	25	882	29	1242	30	174	2	138	6	118	5
Koldfeber	5	-	5	-	1	1	8	2	-	-	1	-	1	-
Akut gastro-enterit (kole- rine).....	1115	53	3071	128	2949	129	5023	99	353	7	312	6	425	9
Skjorbuk	24	1	21	2	5	-	5	3	-	-	-	-	-	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8294	715	22741	1859	23180	1798	37131	1672	3036	130	3085	124	3409	153

¹⁾ Derav 44 «Bamlesyke».

Tabel 18 (forts.)	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	37	4	50	6	16	4	8	2	16	1	11	3	6	5	312	35
Cerebrospinalmeningit...	-	-	1	-	-	-	1	3	2	1	-	-	-	-	7	3
Akut poliomyelit.....	3	-	3	1	46	9	8	3	8	2	5	2	5	2	95	24
Barnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	44	3	114	3	49	3	54	-	64	-	42	1	69	-	594	10
Meslinger.....	248	17	2	1	10	-	72	1	518	3	2	-	89	1	1313	28
Difteri (croup).....	256	28	239	35	247	31	203	31	184	33	149	13	89	8	1730	239
Blodgang.....	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	27	8
Barselfeber.....	11	4	9	2	5	-	7	1	7	1	3	1	7	1	81	20
Septicopyæmi.....	34	8	24	10	19	4	33	15	17	3	22	7	19	8	223	80
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	5	3
Rosen.....	52	3	47	3	78	3	66	2	57	-	40	-	39	2	541	22
Røde hunde.....	5	-	12	-	3	-	9	-	26	-	22	-	8	-	96	-
Vandkopper.....	50	-	24	-	40	-	24	-	33	-	52	-	38	-	340	-
Kusma.....	7	-	4	-	19	-	45	-	83	-	54	-	17	-	278	-
Kikhoste.....	96	3	252	26	209	6	80	1	178	4	416	17	187	6	2058	102
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	1528	30	1324	18	1241	29	1484	27	1435	24	1506	28	1181	18	12818	240
Influenta.....	127	-	680	5	350	2	445	-	391	3	257	4	509	4	4199	24
Lungebetændelse.....	411	68	415	62	391	56	505	94	459	79	280	46	234	42	3533	559
Pleurit.....	191	3	159	5	150	4	225	4	185	5	170	5	166	5	1727	40
Gigtfeber.....	110	4	91	1	147	3	139	3	118	4	93	-	97	3	1225	31
Koldfeber.....	4	-	-	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	10	1
Akut gastro-enterit (kolerine).....	326	8	526	20	375	15	419	6	426	16	505	3	262	5	3929	95
Skjærbuk.....	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3543	183	3976	198	3398	170	3829	193	4209	177	3635	130	3022	107	35142	1565

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Romsdals amt 1871—1915.

Tabel 19.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	46	2	16	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	1279	135	1600	156	940	109	1104	115	91	8	51	5	21	2
Cerebrospinalmeningit...	-	-	21	10	38	15	31	10	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	33	3	13	3	3	2	3	1
Barnekopper.....	99	35	9	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	1409	245	5468	726	4762	215	2091	78	309	2	319	12	244	4
Meslinger.....	894	20	1835	56	3066	83	3390	99	3	-	51	2	1868	28
Difteri (croup).....	665	80	1288	297	2283	508	1142	146	51	7	100	7	181	22
Blodgang.....	386	20	524	18	525	40	186	12	14	-	26	2	5	-
Barsel-feber.....	200	47	365	103	437	109	266	64	22	10	17	7	22	7
Septicopyæmi.....	-	-	-	-	-	-	476	75	41	7	48	6	46	10
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	67	25	13	1	4	1	5	-
Rosen.....	385	19	785	16	1413	57	1356	44	132	-	148	6	163	4
Røde hunde.....	136	-	294	3	133	-	355	-	36	-	141	-	11	-
Vandkopper.....	221	-	489	-	666	-	777	-	116	-	95	-	55	-
Kusma.....	194	-	386	1	602	-	792	2	22	-	6	-	81	-
Kikhoste.....	779	34	1872	112	3100	140	4020	244	291	27	242	4	504	27
Akute katarrer i aande- dretsorganerne.....	5393	45	18121	185	21326	330	28255	615	2893	58	2561	56	3110	122
Influenza.....	-	-	-	-	9111	114	11624	85	651	5	1079	9	1066	15
Lungebetændelse.....	2443	327	6238	820	6589	835	5935	724	534	47	471	58	567	75
Pleurit.....	545	13	1647	51	2810	52	4805	61	449	8	415	9	414	3
Gigtfeber.....	553	15	1033	28	1548	46	2154	57	232	5	250	6	207	9
Koldfeber.....	14	1	31	-	3	-	7	2	1	-	1	-	1	-
Akut gastro-enterit (kole- rine).....	2334	90	6596	175	9237	254	10411	189	842	16	784	24	782	10
Skjærbuk.....	22	2	32	-	39	3	8	1	-	-	4	1	1	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	17997	1130	48650	2760	68631	2910	79288	2651	6756	204	6816	217	9357	339

Tabel 19 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
	Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	20	3	22	2	25	3	74	7	33	6	59	9	18	3	414	48
Cerebrospinalmeningit....	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	2	2	1	-	6	4
Akut poliomyelit.....	2	-	1	1	25	2	47	6	4	3	17	3	24	1	139	22
Barnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	146	1	222	4	155	3	233	2	217	3	129	2	121	3	2095	36
Meslinger.....	75	6	7	-	19	-	318	3	552	5	243	4	21	-	3157	48
Difteri (croup).....	152	13	81	11	135	25	104	13	74	12	59	6	76	5	1013	121
Blodgang.....	4	-	12	1	21	2	20	1	13	1	20	-	2	-	137	7
Barsefeber.....	23	9	12	4	25	4	26	8	7	1	25	3	9	1	188	54
Septicopyæmi.....	50	14	28	8	31	13	32	6	29	10	31	9	36	13	372	96
Pemfigus hos nyfødte....	7	1	3	1	4	1	9	1	6	1	4	-	9	1	64	8
Rosen.....	159	8	137	5	150	9	188	5	155	2	162	4	166	8	1560	51
Røde hunde.....	7	-	21	-	8	-	33	-	49	-	86	-	186	-	578	-
Vandkopper.....	91	-	72	-	59	-	72	-	82	-	91	-	37	-	770	-
Kusma.....	151	-	84	-	74	1	87	-	42	-	59	-	51	-	657	1
Kikhoste.....	52	6	720	25	216	20	227	10	429	17	421	28	576	24	3678	188
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	2584	46	2621	73	2381	49	3193	56	3924	41	3703	37	3108	54	30078	592
Influenta.....	630	5	1280	24	651	6	681	2	1068	2	579	4	1143	7	8828	79
Lungebetændelse.....	759	98	830	118	646	98	719	103	563	93	508	88	391	63	5988	841
Pleurit.....	423	6	376	10	393	9	469	9	627	5	507	7	446	7	4519	74
Gigtfeber.....	184	4	161	6	214	7	281	8	208	3	184	6	197	7	2118	61
Koldfeber.....	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7	-
Akut gastro-enterit (kole- rine).....	729	12	803	21	689	27	842	16	1088	29	1449	39	551	12	8559	206
Skjorbuk.....	4	1	1	1	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	12	5
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6254	233	7494	315	5922	279	7659	259	9171	236	8339	251	7169	209	74937	2542

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Søndre Trondhjems amt i 1871—1915.

Tabel 20.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1885—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	95	11	66	6	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	1388	149	1735	203	980	122	1197	166	228	32	125	10	86	6
Cerebrospinalmeningit...	-	-	180	63	46	20	59	23	10	1	-	-	2	2
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	190	24	6	1	13	1	2	1
Barnekopper.....	33	3	8	-	4	2	10	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	1732	357	4972	903	4862	334	2080	85	441	8	470	18	270	10
Meslinger.....	1114	34	2751	109	3448	86	5446	158	26	1	2000	38	498	12
Difteri (croup).....	538	74	1594	570	5672	1599	1853	195	361	26	273	30	166	15
Blodgang.....	224	13	316	24	139	10	83	6	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber.....	172	42	435	119	416	94	315	69	23	6	28	7	19	4
Septicopyæmi.....	-	-	-	-	-	-	307	113	15	6	23	10	15	11
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	138	35	31	2	8	1	13	-
Rosen.....	589	19	905	41	1108	59	1401	74	126	5	180	5	145	9
Røde hunde.....	205	2	624	-	496	-	696	-	6	-	3	-	11	-
Vandkopper.....	420	1	1037	-	1076	-	1234	-	189	-	211	-	131	-
Kusma.....	361	1	747	-	1045	1	1004	-	26	-	9	-	11	-
Kikhoste.....	1193	63	3005	196	3271	202	5504	269	929	28	860	33	125	5
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	11694	144	38697	361	35054	472	48185	990	4910	103	5428	106	5488	111
Influenza.....	-	-	-	-	13723	162	11736	60	337	1	1609	6	1226	4
Lungebetændelse.....	2873	407	7083	1154	6933	1032	7337	888	671	82	734	96	706	98
Pleurit.....	409	30	1401	72	1721	85	2771	76	387	6	374	10	394	8
Gigtfeber.....	677	29	1742	45	1855	52	2258	50	183	5	278	2	257	4
Koldfeber.....	13	-	17	-	6	-	4	2	-	-	2	-	2	-
Akut gastro-enterit (kolerine).....	5474	144	12986	408	12406	491	18829	547	1485	37	1168	20	1782	66
Skjærbuk.....	28	-	45	3	34	3	34	7	-	-	3	-	-	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	29232	1523	80346	4280	94304	4828	112672	3839	10390	350	13799	393	11349	366

Tabel 20 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	97	10	129	19	41	2	34	5	41	2	30	4	23	2	834	92
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	-	8	3	1	1	1	-	5	3	6	2	34	12
Akut poliomyelit	-	-	3	1	347	48	27	5	5	4	4	-	10	1	417	62
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	261	5	240	6	226	2	616	9	299	5	217	6	386	7	3426	76
Meslinger	18	1	7	-	1422	20	763	29	124	2	58	-	34	1	4949	104
Difteri (croup)	252	23	239	27	132	16	168	19	280	18	246	21	232	15	2349	210
Blodgang	-	-	1	-	-	-	21	1	11	-	6	-	-	-	39	1
Barselfeber	21	7	18	7	21	4	17	2	16	3	14	4	16	6	193	50
Septicopyæmi	32	14	36	11	34	15	33	9	16	9	11	8	13	10	228	103
Pemfigus hos nyfødte	11	-	15	3	12	3	20	4	12	1	12	1	9	1	143	16
Rosen	175	4	163	9	200	10	192	5	180	3	156	7	141	5	1658	62
Røde hunde	240	-	556	-	39	-	9	-	16	-	29	-	39	-	948	-
Vandkopper	199	-	114	-	144	-	105	-	138	-	215	-	162	-	1608	-
Kusma	60	-	559	-	287	-	58	-	11	-	12	-	431	-	1464	-
Kikhoste	870	26	611	25	642	23	479	14	453	12	726	24	987	63	6682	253
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	6053	67	5405	84	5751	88	7447	82	8116	95	6460	87	8409	97	63467	920
Influenza	557	-	1343	6	493	2	584	1	1273	6	347	1	1282	6	9051	33
Lungebetændelse	842	85	917	115	890	104	830	99	862	99	846	135	816	121	8114	1034
Pleurit	350	9	330	6	402	4	426	9	442	6	408	6	415	10	3928	74
Gigtfeber	280	4	293	6	276	5	324	3	328	6	263	9	214	3	2696	46
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Akut gastro-enterit (kolerine)	1253	17	2296	60	2115	64	2100	55	1686	45	2877	39	1223	29	17985	432
Skjorbuk	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	11572	273	13276	384	13482	414	14254	352	14310	316	12942	355	14848	379	130222	3582

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Nordre Trondhjems amt 1871—1915.

Tabel 21.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaaret 1876—1885.		Tiaaaret 1886—1895.		Tiaaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	116	12	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	823	76	937	105	514	54	388	41	21	2	8	1	15	2
Cerebrospinalmeningit	103	33	281	80	15	8	23	13	-	-	1	1	1	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	108	28	10	4	15	3	1	-
Barnekopper	16	2	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1253	194	2549	377	2109	110	1096	37	50	-	64	2	62	1
Meslinger	650	46	925	37	923	17	1560	42	3	-	121	-	690	7
Difteri (croup)	277	25	1486	356	3381	794	301	43	21	3	26	3	69	6
Blodgang	317	10	315	19	262	13	17	2	-	-	1	-	5	1
Barselfeber	145	31	279	64	175	46	144	32	10	2	15	8	6	3
Septicopyæmi	-	-	-	-	-	-	277	58	30	8	19	7	39	9
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	42	11	2	1	2	-	1	-
Rosen	286	5	590	13	810	20	584	29	37	1	55	4	62	3
Røde hunde	77	2	148	-	75	-	94	-	3	-	7	-	4	-
Vandkopper	123	-	163	-	170	-	364	-	39	-	25	-	35	-
Kusma	130	-	66	-	301	-	568	-	39	-	30	-	2	-
Kikhoste	378	26	969	62	1229	56	1981	123	230	14	120	6	85	2
Akute katarer i aande- drætsorganerne	3988	92	10870	171	14372	236	15257	381	1882	29	1648	22	1864	53
Influenza	-	-	-	-	4678	100	6465	65	328	3	1042	9	527	3
Lungebetændelse	2008	274	4265	638	4574	677	4081	561	455	57	529	82	555	69
Pleurit	221	17	638	44	976	52	1322	36	136	4	205	4	184	6
Gigtfeber	522	19	928	26	1230	37	1310	35	114	2	126	5	106	-
Koldfeber	4	-	5	-	5	-	6	-	1	-	-	-	-	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine)	1223	24	3405	72	4707	143	6288	169	551	16	466	6	600	13
Skjorbuk	6	-	108	3	30	4	1	-	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	12666	888	28928	2067	40537	2367	42283	1707	3962	146	4525	163	4913	178

Tabel 21 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoldfeber.....	28	4	9	3	6	-	16	4	7	1	8	1	33	-	151	18
Cerebrospinalmeningit.....	-	-	1	-	4	1	-	-	-	-	2	1	1	-	10	3
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	200	45	29	7	2	-	9	2	4	-	270	61
Barnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	152	3	31	-	27	2	60	-	305	2	272	4	358	5	1381	19
Meslinger.....	6	-	53	-	6	-	518	4	413	3	5	-	119	1	1934	15
Difteri (croup).....	35	3	19	1	13	3	31	3	44	3	33	9	17	4	308	38
Blodgang.....	1	-	4	1	5	-	-	-	-	-	5	1	-	-	21	3
Barselseber.....	6	3	12	4	11	4	8	5	8	4	2	-	7	4	85	37
Septicopyæmi.....	19	6	8	6	18	5	12	9	11	4	13	6	7	4	176	64
Pemfigus hos nyfødte....	3	-	2	1	2	-	6	-	7	-	2	1	7	2	34	5
Rosen.....	53	3	43	1	51	2	60	6	66	3	40	3	44	7	511	33
Røde hunde.....	10	-	91	-	35	-	26	-	8	-	18	-	46	-	248	-
Vandkopper.....	52	-	32	1	38	-	54	-	59	-	59	-	58	-	451	1
Kusma.....	12	-	47	-	22	-	24	-	5	-	6	-	51	-	238	-
Kikhoste.....	437	16	376	18	100	3	74	7	69	-	551	10	662	29	2704	105
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	2345	60	2121	46	2030	51	2871	42	3392	33	3182	29	3429	46	24764	411
Influenza.....	322	-	946	8	237	2	325	-	541	3	271	3	837	6	5376	37
Lungebetændelse.....	453	74	323	50	201	28	326	59	441	67	458	68	460	73	4201	627
Pleurit.....	152	3	158	3	146	4	175	2	213	4	200	-	185	7	1754	37
Gigtfeber.....	83	2	126	4	135	3	112	-	161	2	144	1	133	3	1240	22
Koldfeber.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine).....	478	3	663	11	570	16	774	13	752	12	1546	26	506	8	6906	124
Skjorbuk.....	-	-	-	-	1	1	-	-	2	-	5	-	-	-	8	1
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4648	180	5065	158	3858	170	5501	161	6506	141	6831	165	6964	199	52773	1661

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Nordlands amt i 1871—1915.

Tabel 22.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus.....	270	28	226	23	63	9	48	4	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	1873	161	1894	217	1676	175	1093	128	51	4	26	11	49	4
Cerebrospinalmeningit....	-	-	195	67	59	25	66	29	15	6	6	3	2	1
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	364	24	60	6	6	3	8	1
Barnekopper.....	24	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber.....	2102	547	3958	785	2867	270	1501	47	296	6	223	2	142	3
Meslinger.....	794	22	844	14	2070	109	2913	96	-	-	191	-	1818	37
Difteri (croup).....	196	33	3166	944	6194	1754	1113	159	87	4	83	6	142	15
Blodgang.....	40	3	379	49	212	19	45	4	7	-	5	1	5	1
Barsel-feber.....	159	54	365	144	557	166	382	101	38	7	36	11	38	12
Septicopyæmi.....	-	-	-	-	-	-	388	98	43	10	52	9	29	11
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	149	62	9	2	10	1	3	2
Rosen.....	269	15	670	26	1166	45	1128	50	70	4	93	2	127	5
Røde hunde.....	19	-	88	-	124	-	273	2	9	-	1	-	4	-
Vandkopper.....	95	-	150	-	564	-	484	-	65	-	74	-	38	-
Kusma.....	181	-	285	-	836	-	487	-	17	-	44	-	73	-
Kikhoste.....	624	27	1929	95	3160	213	3490	242	428	35	84	6	511	21
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	3300	56	13892	116	22805	279	31890	778	3993	76	4303	82	4356	102
Influenza.....	-	-	-	-	10594	135	12622	77	598	6	2190	18	1254	-
Lungebetændelse.....	788	116	3346	563	5502	910	4533	531	522	44	779	97	929	141
Pleurit.....	371	10	1592	52	2525	38	4081	42	545	4	572	6	669	8
Gigtfeber.....	342	13	904	23	1264	43	1769	43	211	11	287	5	266	9
Koldfeber.....	6	-	19	-	6	-	11	-	-	-	-	-	1	-
Akut gastro-enterit (kole- rine).....	1719	29	6591	133	9281	215	10666	186	1156	23	1106	22	1401	57
Skjærbuk.....	45	3	59	6	82	-	32	4	-	-	1	1	-	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	13217	1120	40552	3257	71608	4406	79530	2707	8232	248	10172	286	11866	430

Tabel 22 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus.....	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	33	1
Tyfoidfeber.....	39	2	42	4	26	1	20	3	29	3	28	3	53	9	363	44
Cerebrospinalmeningit....	3	3	1	1	1	-	5	-	4	2	2	2	9	4	48	22
Akut poliomyelit.....	18	5	13	3	168	26	51	7	27	4	23	2	9	3	383	60
Barnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber.....	77	2	37	-	83	1	21	-	98	2	50	4	117	1	1144	21
Meslinger.....	4	-	11	-	43	2	170	3	260	3	386	9	68	2	2951	56
Difteri (croup).....	89	7	181	26	172	21	155	12	284	27	462	22	315	21	1970	161
Blodgang.....	11	1	18	2	12	1	4	-	3	-	1	-	4	3	70	9
Barsel-feber.....	29	5	30	6	25	4	33	7	34	7	20	4	21	3	304	66
Septicopyæmi.....	41	13	38	15	46	17	45	13	38	12	33	12	36	12	401	124
Pemfigus hos nyfødte....	7	6	8	3	3	1	2	1	5	-	6	-	8	-	61	17
Rosen.....	126	2	136	8	130	3	113	2	125	5	77	2	102	3	1099	36
Røde hunde.....	10	-	129	-	112	-	11	-	27	-	14	-	35	-	352	-
Vandkopper.....	65	-	60	-	59	-	80	-	161	-	118	-	87	-	807	-
Kusma.....	213	-	61	-	86	-	124	-	178	-	138	-	99	-	1033	-
Kikhoste.....	1672	124	244	17	49	-	28	2	166	1	657	34	847	48	4686	288
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	4556	94	3928	72	3982	46	4899	34	4696	63	5416	69	3994	84	44123	722
Influenza.....	584	3	1225	9	494	1	1056	4	881	8	762	7	981	3	10025	59
Lungebetændelse.....	540	81	506	64	405	61	425	44	342	38	525	72	558	78	5531	720
Pleurit.....	552	5	507	1	559	2	587	2	542	5	684	8	584	7	5801	48
Gigtfeber.....	186	8	197	5	202	5	231	3	256	7	206	5	236	5	2278	63
Koldfeber.....	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	4	1
Akut gastro-enterit (kole- rine).....	1828	50	1734	53	1236	34	1342	39	1438	22	1223	28	887	23	13351	351
Skjærbuk.....	-	-	1	-	3	-	1	-	2	1	-	-	-	-	8	2
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	10670	411	9107	289	7897	227	9404	176	9596	210	10832	284	9051	310	96827	2871

1915.

203*

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Tromsø amt 1871—1915.

Tabel 23.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	66	9	369	50	132	5	122	8	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	792	54	1096	73	858	75	737	67	27	4	107	11	11	1
Cerebrospinalmeningit....	7	5	26	11	41	13	14	8	-	-	3	2	5	1
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	84	5	15	1	1	-	-	-
Barnekopper.....	1	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	305	60	1896	341	1938	167	662	22	98	1	19	-	12	-
Meslinger.....	650	25	860	21	2037	80	1173	59	2	-	25	-	884	40
Difteri (croup).....	94	28	2268	510	1711	377	2320	320	139	16	100	8	40	4
Blodgang.....	40	4	118	15	224	16	321	19	2	-	-	-	6	-
Barselfeber.....	118	28	245	65	223	83	177	69	16	3	13	5	27	10
Septicopyæmi.....	-	-	-	-	-	-	198	66	17	10	22	7	12	12
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	49	11	2	1	8	2	6	-
Rosen.....	87	5	292	15	599	13	442	29	28	1	38	5	67	2
Røde hunde.....	17	-	105	-	124	-	195	-	4	-	-	-	-	-
Vandkopper.....	66	-	277	-	362	-	257	-	8	-	33	-	28	-
Kusma.....	96	-	196	-	434	-	248	-	-	-	8	-	9	-
Kikhoste.....	267	19	1538	37	1928	74	1619	157	11	3	2	2	154	4
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	1885	59	12039	83	10840	179	10299	378	1270	28	1374	39	1418	41
Influenza.....	-	-	-	-	5642	100	4022	42	186	-	476	1	412	-
Lungebetændelse.....	646	99	2045	294	2725	426	2084	360	249	26	228	31	313	44
Pleurit.....	184	13	740	19	1165	25	1377	27	170	4	211	2	198	2
Gigtfeber.....	137	7	447	15	608	20	705	34	67	1	120	3	153	1
Koldfeber.....	2	-	7	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut gastro-enterit (ko- lerine).....	952	32	4995	73	5413	139	4411	106	325	3	422	19	384	24
Skjærbuk.....	15	-	38	-	21	1	24	4	1	1	2	-	-	-
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6427	447	29597	1602	37035	1795	31540	1791	2637	104	3212	137	4139	186

Tabel 23 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
	Eksantematisk tyfus.....	-	-	48	2	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	56
Tyfoidefeber.....	25	1	30	4	19	2	17	4	32	6	25	3	48	6	341	42
Cerebrospinalmeningit.....	-	-	-	-	1	1	1	1	3	2	1	-	3	2	17	9
Akut poliomyelit.....	4	-	-	-	199	31	10	3	4	1	3	-	2	2	238	38
Barnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	39	-	7	-	63	-	176	2	105	-	39	-	14	-	572	3
Meslinger.....	5	-	2	-	161	2	28	-	96	1	419	6	9	-	1631	49
Difteri (croup).....	19	2	28	3	25	4	82	9	196	21	251	29	204	25	1084	121
Blodgang.....	4	-	7	-	18	1	4	-	2	-	4	-	5	-	52	1
Barselfeber.....	17	4	17	3	19	5	18	5	17	5	12	2	17	3	173	45
Septicopyæmi.....	5	3	15	14	9	6	11	8	4	2	9	8	8	3	112	73
Pemfigus hos nyfødte.....	14	1	10	-	7	2	15	2	11	2	7	2	8	1	88	13
Rosen.....	45	2	47	4	35	1	73	4	53	5	47	2	44	2	477	28
Røde hunde.....	51	-	12	-	27	-	15	-	3	-	7	-	53	-	172	-
Vandkopper.....	48	-	34	-	19	-	27	-	44	-	15	-	33	-	289	-
Kusma.....	67	-	34	-	34	-	35	-	41	-	43	-	53	-	324	-
Kikhoste.....	1001	128	17	5	-	-	2	-	65	-	363	33	168	8	1783	183
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	1208	42	1342	19	1666	19	1975	20	1563	40	1592	33	1747	30	15155	311
Influenza.....	76	1	580	1	116	-	177	1	112	3	77	1	195	2	2407	10
Lungebetændelse.....	203	26	183	41	205	34	334	40	175	35	255	42	240	27	2385	346
Pleurit.....	202	4	234	2	231	5	229	2	206	4	222	5	234	5	2137	36
Gigtfeber.....	109	3	80	3	98	4	127	-	106	3	75	2	101	4	1036	24
Koldfeber.....	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut gastro-enterit (kole- rine).....	244	8	684	28	471	21	429	17	400	14	395	17	356	8	4110	159
Skjorbuk.....	-	-	2	-	3	1	-	-	-	-	2	-	-	-	10	2
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3386	225	3414	129	3434	140	3785	118	3238	144	3863	185	3542	128	34650	1496

Epidemiske sygdomme og dødsfald i Finmarkens amt 1871—1915.

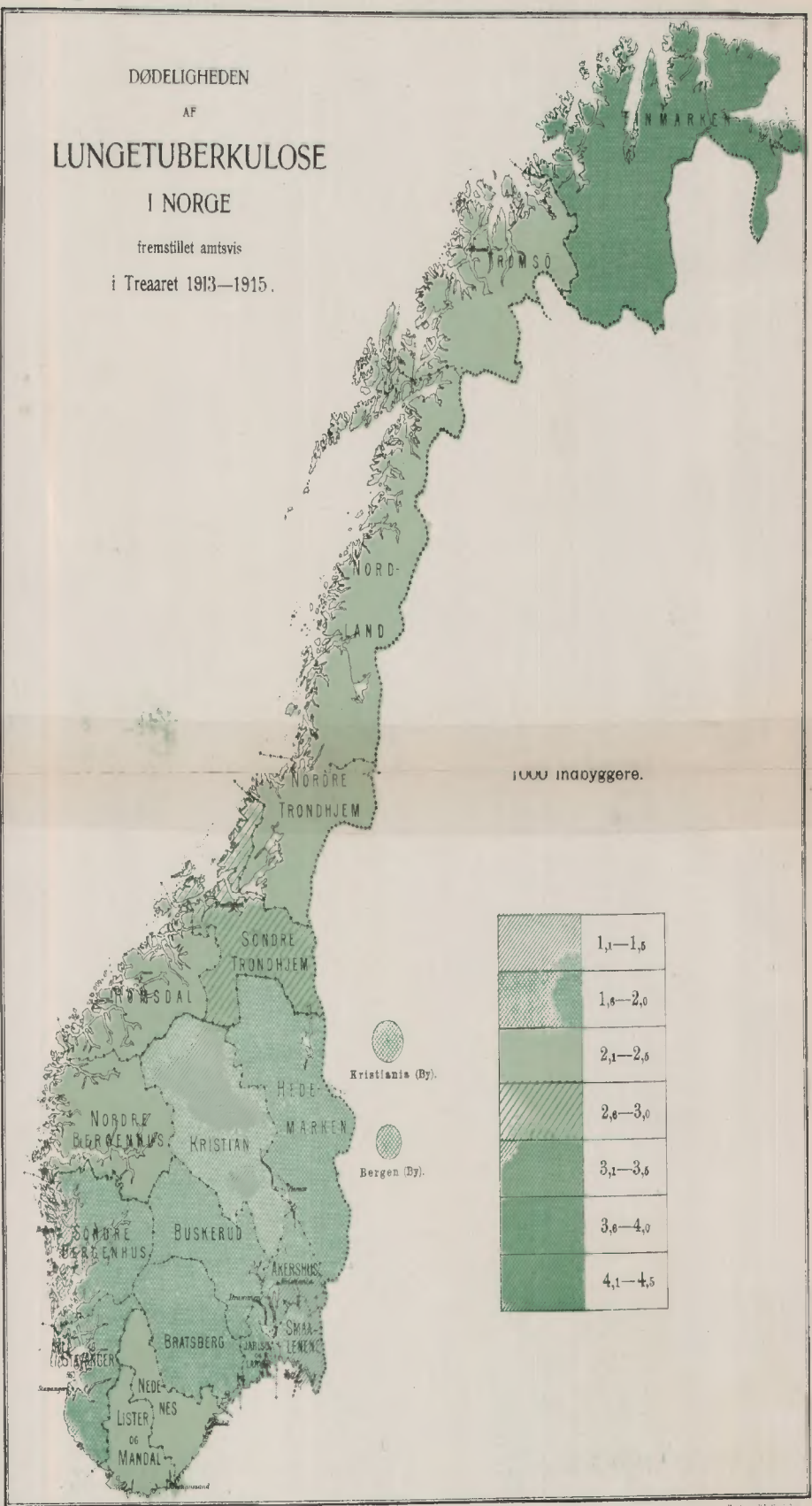
Tabel 24.	Femaaret 1871—1875.		Tiaaret 1876—1885.		Tiaaret 1886—1895.		Tiaaret 1896—1905.		1906.		1907.		1908.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens.....	96	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus.....	150	19	534	52	273	18	110	13	-	-	1	-	9	-
Tyfoidfeber	334	37	364	32	467	49	385	44	17	4	7	-	54	8
Cerebrospinalmeningit....	-	-	3	1	2	1	15	2	-	-	1	-	1	-
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	16	3	2	1	-	-	1	-
Barnekopper	33	7	32	2	13	2	5	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	220	51	508	87	1340	248	127	-	43	-	30	-	37	-
Meslinger.....	572	15	900	34	1458	34	894	38	1	-	9	-	1147	22
Difteri (croup).....	157	19	512	145	507	113	555	109	28	2	72	10	54	9
Blodgang.....	78	8	375	19	74	4	25	2	-	-	4	-	9	1
Barsel-feber.....	65	25	59	26	92	39	100	45	13	3	11	4	17	8
Septicopyæmi.....	-	-	-	-	-	-	160	40	2	1	9	4	20	8
Pemfigus hos nyfødte....	-	-	-	-	-	-	17	3	1	1	-	-	-	-
Rosen.....	66	2	254	11	291	13	320	17	16	1	34	2	44	6
Røde hunde.....	30	-	21	-	62	-	141	-	1	-	3	-	60	-
Vandkopper.....	93	-	115	-	219	-	183	-	10	-	22	-	25	-
Kusma.....	80	-	119	-	176	-	273	-	1	-	99	-	72	-
Kikhoste.....	367	37	548	28	1125	80	1342	57	161	10	15	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	2668	29	7330	64	8346	126	10856	195	1009	21	1393	29	1988	43
Influenza.....	-	-	-	-	5514	50	4895	33	318	1	430	5	1202	1
Lungebetændelse.....	374	72	1082	163	1060	249	1090	121	133	17	202	25	231	22
Pleurit.....	52	6	297	8	734	24	1075	22	79	-	128	2	181	1
Gigtfeber.....	54	2	248	6	339	8	464	14	41	2	69	-	96	2
Koldfeber.....	5	-	12	-	5	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Akut gastro-enterit (kolerine).....	930	32	2397	76	3368	123	3282	95	221	14	415	2	439	16
Skjorbuk.....	91	1	230	7	196	5	128	7	1	-	5	1	3	1
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6515	370	15940	761	25661	1186	26460	861	2098	78	2959	84	5690	148

Tabel 24 (forts.).	1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.		1915.		Tiaaret 1906—1915.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Febris recurrens.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksantematisk tyfus.....	-	-	1	-	1	-	-	-	41	4	19	3	3	1	75	8
Tyfoidfeber.....	16	-	65	6	38	2	18	-	16	-	13	1	41	3	285	24
Cerebrospinalmeningit.....	3	1	-	-	6	2	2	1	1	-	-	-	1	-	15	4
Akut poliomyelit.....	2	-	-	-	90	16	9	3	1	-	1	1	-	-	106	21
Barnekopper.....	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Skarlagensfeber.....	2	-	6	-	5	-	-	-	13	-	2	-	3	-	151	-
Meslinger.....	7	1	8	-	27	-	147	5	188	6	122	2	162	5	1818	41
Difteri (croup).....	42	1	29	2	92	3	223	22	81	5	28	4	38	1	687	59
Blodgang.....	-	-	49	-	-	-	1	1	-	-	8	3	-	-	71	5
Barsel-feber.....	16	4	30	7	35	2	29	9	21	5	21	5	12	2	205	49
Septicopyæmi.....	11	4	11	8	9	4	12	6	9	5	7	4	2	2	92	46
Pemfigus hos nyfødte.....	1	1	1	-	4	-	3	1	1	-	3	-	1	1	15	4
Rosen.....	30	1	29	4	59	4	47	2	40	1	41	2	41	-	381	23
Røde hunde.....	13	-	-	-	5	-	7	-	1	-	2	-	2	-	94	-
Vandkopper.....	15	-	43	-	13	-	12	-	21	-	22	-	40	-	223	-
Kusma.....	36	-	1	-	7	-	7	-	26	-	82	1	51	-	382	1
Kikhoste.....	425	26	147	14	24	1	1	1	153	8	220	20	22	4	1168	84
Akute katarrer i aande- drætsorganerne.....	1352	24	1647	30	1297	5	1274	22	1183	25	1318	32	1200	24	13661	255
Influenza.....	236	-	702	-	220	1	343	1	150	1	195	-	207	1	4003	11
Lungebetændelse.....	106	16	179	29	133	15	124	26	162	34	153	20	103	16	1526	220
Pleurit.....	110	-	166	4	192	3	182	5	236	2	247	4	190	3	1711	24
Gigtfeber.....	52	1	50	3	56	1	40	1	50	2	48	1	69	3	571	16
Koldfeber.....	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut gastro-enterit (kole- rine).....	364	14	490	17	454	24	338	9	374	27	402	26	603	20	4100	169
Skjærbuk.....	6	-	1	-	5	-	6	1	3	-	4	-	2	-	36	3
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Tilsammen	2850	94	3655	124	2773	83	2835	116	2771	125	2959	130	2793	86	31383	1068

DØDELIGHEDEN
 AF
LUNGETUBERKULOSE

I NORGE

fremstillet amtsvis
 i Treaaret 1913—1915.

1000 indbyggere.

	1,1—1,5
	1,6—2,0
	2,1—2,5
	2,6—3,0
	3,1—3,5
	3,6—4,0
	4,1—4,5

Kristiania (By).
 Bergen (By).

B. Beretninger

for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.

I. Kristiania by.

	Flate- indhold i km. ²	Tilstede- værende indbyggere den 3dje dechr. 1910.	Antal læger ¹⁾ .	Tand- læger ¹⁾ .	Jor- mødre.
Kristiania stadsfysikat	16,55	242 850	304	161	119

¹⁾ Efter den officielle fortegnelse over autoriserte læger, tandlæger og dyrlæger for 1915.

I den trykte beretning fra Kristiania sundhetskommisjon for 1915 bemerkes med hensyn til byens folkemængde, at der ved beretningens trykning endnu ikke forelaa nogen opgave fra det kommunale statistiske kontor over resultatet av den kommunale folketælling den 1ste februar 1916. Den 1ste februar 1915 var folkemængden 250 677. Det er besluttet for eftertiden at benytte resultatet av den kommunale folketælling for samme aar, som beretningen gjælder. Ifølge ovennævnte aarsberetning var antallet av levende fødte barn i Kristiania i 1915 5 473; av disse var 439 født av mødre, som ellers bodde utenfor byen, og som kun for fødselens skyld opholdt sig der. Regnes disse med, blir fødselstallet pr. 1 000 indbyggere efter folkemængden 1ste februar 1915 21,83, trækkes de fra blir tallet 20,08.

Sundhetstilstanden var meget god. Av viktigere epidemiske sygdomme viser skarlagensfeber, difteri (croup), kikhoste og akut diarré tildels betydelig nedgang i de anmeldte tilfældes antal sammenlignet med det foregaaende aar. Alene influensa viser et større antal angrepne end i de 4 nærmest foregaaende aar. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 12 486 med 657 dødsfald, mot henholdsvis 13 923 og 764 i aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde efter de av det statistiske centralbyraa meddelte tabeller over folkemængdens bevægelse 3 259 og dødeligheten 12,9 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (252 936) i 1915. I 1914 var dødeligheten 13,8 pro mille.

Til helseraadet indkom anmeldelser om 3 018 dødsfald indtruffet inden byens grænser (iberegnet 59 barn, som døde inden 24 timer efter fødselen). Dødsfaldene fordeler sig saaledes paa de forskjellige maaneder:

Januar	305	Mai	286	September	205
Februar	292	Juni	257	Oktober	220
Mars	295	Juli	200	November	250
April	249	August	209	December	250

Dødsfaldenes fordeling paa de forskjellige sogne og dødeligheten inden disse i forhold til den hjemmehørende folkemængde den 1ste februar 1915 vil sees av følgende tabel:

Sogn.	Flateindhold i km. ²	Hjemmehørende folke-mængde.	Til helseraadet meldte dødsfald.	Dødelighetsforhold pro mille.
Vor Frelser	1,07	8 687	114	13,12
Johannes	0,63	14 327	178	12,42
Trefoldighet	1,00	19 047	228	11,97
Jakob	0,48	13 036	203	15,57
Frogner	1,69	16 985	149	8,77
Uranienborg	0,95	13 291	109	8,19
Fagerborg	0,77	16 437	195	11,86
Gamle Aker	1,83	22 572	275	12,18
Sagene	2,34	22 775	277	12,16
Paulus	0,50	22 602	237	10,49
Petrus	1,34	21 632	278	12,80
Grønland	0,63	22 436	335	14,91
Kampen	0,68	18 186	217	11,93
Oslo	1,68	7 735	87	11,25
Vaaleringen	0,70	10 929	136	12,44
Samtlige sogn	¹⁾ 16,29	250 677	3 018	12,04

¹⁾ Heri ikke medtat det av ferskvand dækkede areal.

Med hensyn til oversigten over dødeligheten (pro mille) av folkemængden ved aarets utgang i tiden 1860—1914 henvises til tabellen paa side 2 i den trykte beretning om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge for 1914. For aaret 1915 har saadan opgave ikke kunnet meddeles, da, som ovenfor nævnt, folkemængdens størrelse ved aarets utgang ikke har kunnet opgives. Lægges imidlertid folkemængden efter den kommunale folketælling den 1ste februar 1915 til grund for beregningen, skulde dødeligheten ha været 12,04 pro mille, hvad der er den mindste hittil kjendte dødelighet i Kristiania.

Om de **epidemiske sygdomme** henvises til tabellen paa side 4; den er utarbeidet efter de fra lægerne og sykehusene til helseraadet indsendte opgaver. Av denne tabel maa imidlertid kun de tal siges at være paalidelige, som angaar de sygdomme, som er gjenstand for daglig anmeldelse. For de andre sygdommes vedkommende maa tallene ansees for ikke at være paalidelige paa grund av et

stadig avtagende antal av anmeldende læger. I det følgende skal kun omtales enkelte av de herhen hørende sygdomme, idet der forøvrig henvises til sundhetskommisjonens trykte beretning for 1915.

Av **tyfoidfeber** (abdominaltyfus og paratyfus), anmeldtes ialt 66 angrepne med 3 dødsfald; av disse falder 20 angrepne med 2 dødsfald paa paratyfus. — Sygdommen optraadte i alle aarets maaneder, men med kun faa tilfælde (fra 1—7) i hver maaned undtagen november. I denne maaned indtraf en lokal epidemi med 17 tilfælde av abdominaltyfus paa byens vestkant, efter al sandsynlighet forvoldt ved smitte gjennem melk fra en gaard i Aker, hvor det tilslut lykkedes at paa-vise tyfusbaciller i avføringerne hos en ældre kvinde, som deltok i melkningen og melkekjøringen. Sundhetsinspektørens beretning om epidemien er under titelen «Tyfoidfeber utbredt ved melk» trykt i Norsk magazin for lægevidenskaben for 1916, side 504 og fig., hvortil henvises. Av de andre angrepne av abdominaltyfus hadde 8 erhvervet sin sygdom utenbys. Den forekom spredt i byens samtlige sogn undtagen Jakob og Fagerborg. De 20 tilfælde av paratyfus optraadte ogsaa spredt inden de fleste sogn og de fleste av aarets maaneder. 2 voksne kvinder døde; av disse antoges den ene smittet i Berlin. Ialt var 4 smittet utenbys.

Epidemisk cerebrosppinalmeningit anmeldtes med 8 tilfælde, hvorav 2 dødelige. 7 av de syke indlagdes i sykehus, og deres husstand blev hver gang undersøkt bakteriologisk. Blandt de undersøkte personer blev der paavist meningokokker hos et sygt barns far; først efter en maanedes tid viste han sig at være fri disse. Han fik bo hjemme under iagttagelse av forsigtighetsregler, og han har saavidt vites ikke git anledning til smitteoverførelse.

Av akut **poliomyelit** opføres 1 tilfælde hos en gut. Diagnosen betegnes dog som meget tvilsom.

Difteri (croup) viser som ovenfor nævnt adskillig nedgang i de anmeldte sykes antal, der ikke har været saa lavt siden 1902. Av 686 angrepne døde 20 eller 2,92 pct. I følgende tabel gives en oversigt over difteriens optræden i Kristiania siden 1888:

Aar.	Antal tilfælde.	Angrepne pr. 1000 ind-vaanere.	Døde pr. 100 angrepne.	Aar.	Antal tilfælde.	Angrepne pr. 1000 ind-vaanere.	Døde pr. 100 angrepne.
1888	1 374	9,94	23,70	1902	399	1,76	5,51
1889	1 248	8,71	25,08	1903	1 130	5,05	8,67
1890	967	6,39	24,50	1904	925	4,16	6,27
1891	432	2,75	23,61	1905	1 868	8,24	7,55
1892	267	1,65	30,33	1906	2 222	9,68	6,26
1893	431	2,56	18,33	1907	1 822	7,86	5,93
1894	658	3,76	17,17	1908	1 216	5,16	5,43
1895	496	2,71	6,85	1909	1 480	6,16	4,80
1896	304	1,58	6,58	1910	1 243	5,09	4,10
1897	225	1,10	8,00	1911	902	3,64	5,21
1898	385	1,74	4,93	1912	1 174	4,69	4,51
1899	423	1,91	7,80	1913	1 138	4,52	4,56
1900	360	1,16	3,61	1914	923	3,68	3,58
1901	483	2,14	3,73	1915	686	2,74	2,92

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	66	3	66	5	2	6	4	4	4	7	1	4	1	26	2
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	8	2	8	2	1	1	-	-	2	1	-	-	1	-	-
Akut poliomyelit.	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	659	11	659	52	49	76	27	43	44	33	30	54	93	81	77
Meslinger	9	1	9	3	-	-	-	-	2	1	2	-	1	-	-
Difteri (croup)	686	20	686	57	41	31	39	58	46	35	63	71	78	87	80
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barsel-feber	7	5	7	1	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1	1
Pyæmi, septhæmi	45	37	45	2	-	7	3	3	2	3	6	2	5	6	6
Pemfigus (hos nyfødte)	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Rosen	132	5	132	9	12	6	11	17	13	8	16	12	7	11	10
Røde hunde	17	-	17	1	3	1	-	3	3	2	1	2	1	-	-
Vandkopper	186	-	186	36	15	18	9	10	10	3	13	10	14	26	22
Kusma	393	1	393	141	97	72	45	14	6	1	3	7	2	2	3
Kikhoste	309	14	309	53	60	46	25	16	17	3	10	10	15	29	25
Akute katarrer i aandedræts- organerne	6079	177	6002	973	855	688	524	468	261	185	201	285	466	647	449
Influenta	1684	47	1684	817	445	108	47	7	19	6	5	17	34	94	85
Lungebetændelse	514	229	514	64	65	65	41	52	33	18	10	20	36	69	41
Pleurit.	182	23	182	20	21	28	17	13	13	7	14	14	13	16	6
Gigtfeber	235	7	235	30	20	22	14	23	17	17	19	9	17	21	26
Akut diarré (kolerine)	1270	74	1270	89	90	98	92	104	111	121	131	143	127	99	65
Tilsammen	12486	657	12409	2355	1777	1273	899	836	603	451	526	660	913	1217	899

Alder og kjønn for de av tyfoidfeber (paratyfus), skarlagensfeber og difteri (croup)
angrepne og døde.

	Tyfoidfeber (paratyfus).							Skarlagensfeber.							Difteri (croup).						
	Angrepne.			Døde ¹⁾ .			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
1ste halvjaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4	-	-	-	-
2det —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	4	-	-	-	-
1ste aar	-	-	-	-	-	-	-	3	2	5	2	-	2	40,00	3	5	8	-	-	-	-
2—3 aar	2	-	2	-	-	-	-	35	30	65	1	2	3	4,60	45	36	81	4	2	6	7,41
4—5 —	-	1	1	-	-	-	-	57	35	92	-	1	1	1,10	53	47	100	3	2	5	5,00
6—10 —	4	3	7	-	-	-	-	110	114	224	2	2	4	1,79	90	119	209	3	4	7	3,35
11—15 —	4	5	9	-	-	-	-	62	94	156	-	-	-	-	38	56	94	-	1	1	1,00
16—20 —	2	5	7	-	-	-	-	21	44	65	-	-	-	-	30	39	69	-	-	-	-
21—25 —	6	6	12	-	-	-	-	14	23	37	-	1	1	2,70	23	29	52	-	-	-	-
26—30 —	4	4	8	-	-	-	-	3	6	9	-	-	-	-	18	25	43	1	-	1	2,35
31—40 —	2	8	10	-	3	3	30,00	1	5 ²⁾	6	-	-	-	-	6	12	18	-	-	-	-
41—50 —	2	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	7	-	-	-	-
Over 50 aar	3	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	5	-	-	-	-
Uopgit alder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	29	37	66	-	3	3	30,00	306	353	659	5	6	11	1,67	310	376	686	11	9	20	2,92

¹⁾ 1 død av abdominaltyfus, 2 av paratyfus. ²⁾ Over 30 aar.

Frømgangsmaaten ved sygdommens motarbeidelse er den, som findes omtalt i den trykte beretning om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge for 1914, side 3. — Forebyggende indsprøitninger av antidifteriserum hos de sykes omgivelser er ikke kommet til anvendelse.

Paa side 5 findes en tabel med opgave over alder og kjøen for angrepne av tyfoidfieber (paratyfus), skarlagensfeber og difteri (croup).

Kikhosteepidemien fra aaret forut viser betydelig tilbakegang; der anmeldtes mindre end $\frac{1}{4}$ angrepne mot i 1914.

Av **katarralsk og follikulær angina** anmeldtes ialt 2 102 tilfælde.

Influenta var hyppigere end i de nærmest foregaaende 4 aar, særlig i aarets 2 første maaneder.

For fræt behandledes 265 personer.

Veneriske sygdomme. Tabellen nedenfor gir opplysning om de fra praktiserende læger og sykehusene anmeldte nye tilfælde fordelt paa de enkelte maaneder. Tabellen paa side 7 gir opplysning om anmeldte nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1877—1915. For forbrydelse mot straffelovens § 155 («den, som med kundskap eller formodning om at lide av smitsom kjønssygdøm ved legemlig omgjængelse eller utugtig forhold smitter eller utsætter nogen for smitte, straffes med fængsel indtil 3 aar») er ifølge meddelelse fra politikammeret anmeldt 19 kvinder, hvorav 7 er domfældt. — I Odd Fellows-logens pleiehjem for barn med medfødt syfilis, «Veslehjemmet», hvor der er plads til 20 barn, har der været fuldt belæg. — Forøvrig henvises til Kristiania sundhetskommisjons trykte beretning for 1915, side 70 og fig.

De av byens læger og fra sykehusene anmeldte nye tilfælde av veneriske sygdomme.

Maaned.	Blennorragiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Medfødt syfilis.			Sum.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
Januar . . .	53	6	59	12	-	12	17	16	33	4	1	5	109
Februar . . .	23	7	30	5	-	5	13	7	20	2	1	3	58
Mars	72	11	83	10	-	10	33	17	50	2	4	6	149
April	71	7	78	7	-	7	24	15	39	2	-	2	126
Mai	60	18	78	16	1	17	14	6	20	9	2	11	126
Juni	69	10	79	15	1	16	23	16	39	3	2	5	139
Juli	83	3	86	10	1	11	21	9	30	3	2	5	132
August	90	14	104	13	4	17	20	12	32	1	1	2	155
September . .	86	15	101	12	2	14	29	11	40	2	1	3	158
Oktober . . .	153	8	161	23	5	28	41	15	56	2	1	3	248
November . .	103	6	109	17	-	17	30	15	45	-	-	-	171
December . .	540	41	581	88	1	89	142	39	181	1	1	2	853
Sum	¹⁾ 1403	²⁾ 146	1549	228	15	243	³⁾ 407	178	585	31	16	47	2424

¹⁾ 1 gut under 15 aar. ²⁾ 16 piker under 15 aar. ³⁾ 2 gutter under 15 aar.

Aar.	Blennorragiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Medfødt syfilis.			Til- sammen.	Folke- mængde.	Meldte tilfælde i procent av folke- mængden.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.			
1877	-	-	909	-	-	134	-	-	297	-	-	33	1373	106781	1,28
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1272	196	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1914	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	357	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	97	272	21	23	44	1594	135615	1,18
1888	509	66	575	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1514	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	221255	1,67
1899	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525	226423	1,56
1900	1871	170	2041	507	43	550	457	195	652	28	26	54	3297	227626	1,44
1901	1684	174	1858	292	32	324	432	208	640	23	17	40	2862	224909	1,27
1902	1576	159	1735	418	37	455	368	196	564	20	28	48	2802	225709	1,24
1903	1570	183	1753	401	39	440	431	183	614	24	20	44	2851	223649	1,27
1904	1392	139	1531	347	20	367	355	154	509	26	34	60	2467	222373	1,11
1905	1384	139	1523	278	16	294	340	128	468	24	26	50	2335	226472	1,03
1906	1108	132	1240	169	14	183	302	129	431	19	16	35	1889	229324	0,82
1907	903	112	1015	133	10	143	251	123	374	10	25	35	1567	231687	0,68
1908	1055	107	1162	198	21	219	278	134	412	24	26	50	1843	235674	0,78
1909	1149	101	1250	172	19	191	315	142	457	31	27	58	1956	240178	0,81
1910	1261	98	1359	206	14	220	332	141	473	27	13	40	2092	244038	0,86
1911	1373	94	1467	327	27	354	356	163	519	19	17	36	2376	247488	0,96
1912	1266	121	1387	147	18	165	372	164	536	22	18	40	2128	250423	0,85
1913	1326	137	1463	93	6	99	404	169	573	27	25	52	2187	251446	0,87
1914	1135	172	1307	157	14	171	411	145	556	24	14	38	2072	250677	0,83
1915	1403	146	1549	228	15	243	407	178	585	31	16	47	2424	252936	0,96

Tuberkulose. Antallet av de i 1915 anmeldte og av tuberkuloseprotokollen utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme vil sees av tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 416 eller 14,3 pct. av samtlige ved sygdom forarsakede, kjendte dødsfald, 18,4 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme og 1,64 pro mille av den beregnede middelfolkemængde (252 936). I følgende tabel gives en oversigt over dødeligheten av lungetuberkulose i Kristiania siden aaret 1900. For aarene 1860—1899 er en lignende oversigt meddelt av dr. Berner i «Medicinsk statistik» indtat i sundhetskommisjonenens beretning for 1902, side 45.

Aar.	Middel- folke- mængde	Dødsfald av lunge- tuber- kulose.	Døde pr. 1 000 ind- byggere.	Aar.	Middel- folke- mængde.	Dødsfald av lunge- tuber- kulose.	Døde pr. 1 000 ind- byggere.
1900	227 079	626	2,76	1908	233 416	502	2,15
1901	226 322	525	2,32	1909	237 572	473	1,99
1902	225 309	460	2,04	1910	242 113	452	1,86
1903	224 679	476	2,12	1911	245 838	450	1,84
1904	223 011	489	2,19	1912	248 715	474	1,90
1905	224 573	624	2,78	1913	250 769	466	1,86
1906	227 951	510	2,24	1914	251 051	436	1,74
1907	230 309	505	2,19	1915	1)250 677	416	1,65

1) Folkemængden 1ste februar 1915.

Spedalskhet. Den i tidligere beretninger omtalte gifte kvinde lever fremdeles i sin familie. Hun har i aarets løp vist nye hudsymptomer. Og i et litet utklippet hudstykke har overlægen for den spedalske sygdom paavist leprabaciller. Saadanne er imidlertid ikke fundet i hendes næsesvælgslim. — Da hun ikke vil skilles fra sin familie, har helseraadet truffet foranstaltninger til at skaffe denne et litet isoleret hus.

Sindssyke. For Kristiania fattigvæsens regning forpleiedes uten statsbidrag privat 261 og i asyl 35, med en utgift av kr. 104 507,27. Forøvrig henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Kvindekliniken. Ved aarets begyndelse laa tilbake fra 1914 51 kvinder, der indkom i aarets løp 1 657, tilsammen behandledes altsaa 1 708 kvinder. Av de i 1915 indkomne 1 657 var 1 085 gifte, 572 ugifte, 108 (76 gifte, 32 ugifte) gik ut uten at ha født, 50 (27 gifte, 23 ugifte) behandledes for abort, 59 laa tilbake ved aarets utgang. Paa kvindekliniken fødte 1 485 kvinder, 24 hadde født før indkomsten. Av disse 1 509 barselkvinder var 987 gifte, 522 ugifte. — 2 kvinder tilbakeliggende fra 1914 fødte 2 barn, 1 475, som kom ind i 1915, fødte 1 500 barn, derav var 25 par tvillinger, og 24, som hadde født før indkomsten, medbragte 25 barn, derav 1 par tvillinger, tilsammen 1 527. Der indtraf 14 dødsfald, derav barsel-feber 2, barselkrampe 6, pyæmi 1, peritonit 2, uræmi 2, blødning 1. — Av barnene var 66 dødfødte, av de levende fødte døde 32 for utskrivningen.

Fra den i forbindelse med kvindekliniken staaende jormorskole uteksaminertes 42 elever, som alle bestod eksamen. — Forøvrig henvises til professor, dr. K. Brandts trykte beretning for kvindekliniken for 1915, utkommet i 1916.

Obstetriciske operationer. Ifølge opgaver fra kvindekliniken og Kristiania stadsfysikat utførtes ialt 704 fødselsoperationer, derav paa kvindekliniken 206. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 10 og 11.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 9 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 11 kvinder saaledes: barselkrampe 4, blødning 1, abort 3, ektopisk svangerskap 1, desuten mania puerperalis 1, puerperium 1.

Antallet av fødte og døde vil sees av følgende tabel:

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drap.
Kristiania stadsfysikat. . .	5 225	136	3 259	427	55	9	78	20	4

Der blir et overskudd av 1 966 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 62,4.

De av lægerne opgivne dødsårsaker vil sees av tabellen paa side 12 og fig. Om dødsårsakerne i de 5 første leveaar, ordnet i grupper, se følgende tabel:

Dødsårsaker i de fem første leveaar i 1915.

	Døde						Av 100 dødsfald var					
	under 1 aar.		i 2det og 3dje aar.		i 4de og 5te aar.		under 1 aar.		i 2det og 3dje aar.		i 4de og 5te aar.	
	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.
Av sygdomme i tarmkanalen (diarré, cholera nostras, gastroenteritis acuta & chron.)	16	31	1	11	-	1	13,79	10,20	7,69	11,58	-	3,03
- sygdomme i aandedrætsor- ganerne (bronkit, croupøs og katarralsk lungebetændelse)	15	79	7	23	-	4	12,93	25,99	53,84	24,21	-	12,12
- tuberkulose og skrofulose . .	1	16	2	22	2	10	0,86	5,26	15,38	23,16	100,00	30,30
- medfødt svakhet	50	102	-	3	-	-	43,10	33,55	-	3,16	-	-
- kramper	9	15	-	1	-	-	7,76	4,93	-	1,05	-	-
- syfilis	6	8	-	-	-	-	5,17	2,63	-	-	-	-
- kikhoste, difteri, skarlagens- feber, meslinger, epid. cere- brospinalmeningit	2	10	1	13	-	6	1,72	3,29	7,69	13,68	-	18,18
- rakit	2	4	-	3	-	-	1,72	1,32	-	3,16	-	-
- andre sygdomme	14	30	1	18	-	12	12,07	9,86	7,69	19,95	-	36,36
- ukjent dødsårsak	1	9	-	-	-	-	0,86	2,96	-	-	-	-
Tilsammen	116	304	13	95	2	33						

De hyppigste dødsårsaker var: lungebetændelse 416, organisk hjerte- og karsygdrom (arteriosklerose) 290, kræft (cancer og sarkom) 258, krupøs lungebetændelse 229, akut bronkit og katarralsk lungebetændelse 177, hjerneslag 173, medfødt svakhet 156, alderdomssvakhet 156, tuberkulose utenfor lungerne og miliaertuberkulose 125, Brights nyresygdrom 92.

Indikation.	Tangforløsning ¹⁾ .				Vending.			Uttrækning ved bækken-endeleie.		
	Mødre.		Barn.		M.	Barn.		M.	Barn.	
	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Død	Lev.	Lev.	Død
Paa kvindekliniken.										
Risvækkelse	65	-	65	-	2	4	-	9	8	1
Trangt bækken	7	-	6	1	3	3	-	-	-	-
Barselkrampe	5	-	4	1	-	-	-	-	-	-
Truende barselkrampe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	6	3	3	1	-	1
Hjertesygdom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis deformans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor ovarii	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Retroplacentart hæmatom	-	⁸⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ectopisk svangerskap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning i svangerskapet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydramnion	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Infektion	7	⁴⁾ 2	8	1	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	15	-	13	2	-	-	-	-	-	-
Dyp tverstand	6	-	5	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	4	4	-	1	-	1
Dødt foster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	109	3	105	7	17	15	4	11	8	3
Utenfor kvindekliniken ¹⁰⁾ :										
Risvækkelse	335	-	331	11	1	1	-	24	22	3
Trangt bækken	20	¹¹⁾ 1	19	2	4	4	-	2	1	1
Barselkrampe	2	-	2	-	-	-	-	1	1	-
Blødning	1	-	1	-	2	1	1	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Abnormt leie av livmoren	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Feber, temperaturstigning	4	-	3	1	-	-	-	1	1	-
Truende livmorbristning	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti og Morbus Basedowi ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ødemer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Fødselens tilendebringelse	1	-	1	-	1	-	1	2	2	-
Flere dødfødsler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydramnion	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Forhofefødsel	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Stort foster	1	-	1	-	-	-	-	1	-	1
Hydrocefalus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd, fare for fosterets liv	10	-	8	2	1	1	-	4	4	-
Dyp tverstand	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	1	-	-	1	14	11	3	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgit indikation	-	-	-	-	2	2	-	2	1	1
Tilsammen	389	1	379	18	25	20	5	37	32	6
Samlet sum	498	4	484	25	42	35	9	48	40	9
	502		509		44			49		

¹⁾ Derav 3 ganger tang paa sætet. ²⁾ Derav 14 ganger klassisk, 5 ganger vaginal
⁶⁾ Dødsarsak: peritonit. ⁷⁾ Dødsarsak: barselkrampe. ⁸⁾ Dødsarsak: uræmi. ⁹⁾ Døds
medtat operationer paa tvillinger. ¹¹⁾ Dødsarsak: uræmi.

erationer.

Partus præmaturus artificialis.				Laparotomi.		Keisersnit ²⁾ .				Perforation.	Hebosteotomi.			Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
Mødre.		Barn.		M.	Barn.	Mødre.		Barn.		M.	M.	Barn.		Mødre.	Mødre.
v.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	⁵⁾ 1	4	3	-	-	3	⁶⁾ 1	3	1	1	2	1	1	-	-
1	-	1	-	-	-	6	⁷⁾ 2	5	3	-	-	-	-	1	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	1	⁸⁾ 1	1	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	1	⁹⁾ 1	1	1	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23
2	1	6	7	1	1	14	5	12	7	3	2	1	1	3	23
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6	-	4	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	29
8	1	10	9	1	1	14	5	12	7	6	2	1	1	3	52
19		19				19		19				2			

sersnit. ³⁾ Dødsårsak: blødning. ⁴⁾ Dødsårsak: pyæmi. ⁵⁾ Dødsårsak: barsel-feber. ⁶⁾ Dødsårsak: blødning. ⁷⁾ Dødsårsak: blødning. ⁸⁾ Dødsårsak: blødning. ⁹⁾ Dødsårsak: blødning. ¹⁰⁾ Det anføres i opgaverne over disse fra stadsfysikatet, at deri er ogsaa

æddelte dødsarsaker.

kjøn.																			
0-20		20-25		25-30		30-40		40-50		50-60		60-70		70-80		80-90		90-100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	10	19	28	28	51	5	12
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	2	2	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	1	6	2	1	4	12	6	20	8	18	10	18	27	6	24	4	8	2	1
-	-	-	2	-	-	1	2	1	2	1	1	2	5	6	7	1	8	-	1
-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
1	1	-	3	2	2	4	-	6	1	2	2	2	2	-	-	1	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	2	-	1	-	1	1	3	3	-	-
6	29	28	26	22	31	44	47	29	28	23	22	18	13	8	5	-	1	-	-
1	1	1	3	-	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
4	7	6	1	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

Liste over de av læger

(Forts.). Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		Alc							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
IV. Kroniske blod- og ernærings- sygdomme.											
Gigt (arthritis urica)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans.....	7	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	32	16	16	-	-	-	-	-	-	2	-
Leukæmi, pseudoleukæmi	6	1	5	-	-	-	2	-	-	1	-
Perniciøs anæmi	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-
Rakit	9	4	5	2	4	2	1	-	-	-	-
Andre sygdomme i denne gruppe	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Kron. forgiftninger: Alkoholisme	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.											
Apoplexi og hjerneemboli	173	67	106	-	1	-	-	-	-	-	-
Meningit (suppurativ)	10	3	7	1	1	-	3	-	-	1	-
Paralysis generalis	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	1	1	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsi	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	6	5	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Rygmarvstæring (tabes dorsalis) ..	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygdomme	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos småbarn	25	12	13	12	12	-	1	-	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.											
Endo-, perikardit	3	1	2	-	-	-	-	1	2	-	-
Klappefeil	193	91	102	-	-	3	-	-	-	-	3
Hjertemuskelsygdomme	15	5	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	82	40	42	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	65	35	30	-	-	-	2	-	-	-	-
Andre hjerte- og karsygdomme ..	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Sygdomme i aandedræts- organerne.											
Bronkit, akut	100	40	60	20	19	3	6	-	-	-	-
—, kronisk, bronkiektasi ...	49	18	31	-	-	-	1	-	-	-	-
Astma, emfysem	11	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse, katarralsk	77	45	32	20	9	7	5	1	1	-	-
Lungegangræn	3	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Lungeemboli	8	3	5	-	-	-	-	-	-	1	-
Pleurit, serøs	14	8	6	-	-	-	-	-	-	-	-
—, purulent	9	6	3	-	-	2	1	1	-	-	-
Andre sygdomme i aandedrætsorg.	10	2	8	1	2	-	-	-	-	-	-

edderte dødsårsaker.

kjøn.																			
15-20		20-25		25-30		30-40		40-50		50-60		60-70		70-80		80-90		90-100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	1	2	-	-
-	-	4	-	1	1	-	1	3	-	2	4	5	4	1	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	2	-	-	-	2	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	10	16	24	34	21	27	7	23	1	3
1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	-	5	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	2	-	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	3	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	2	1	2	1	3	6	4	9	6	23	18	26	27	13	26	2	9	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	2	4	3	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	9	5	22	19	8	14	1	2
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	3	5	2	5	4	9	7	11	6	3	5	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	4	6	8	14	3	13	1	1
-	-	-	-	-	1	2	-	1	2	3	1	2	6	2	14	7	6	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	6	1	-	-	-
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	6	4	4	5	3	1	3
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	1	1	1	2	-	3	-	2	-	-	-
-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-

eddelte dødsårsaker.

; kjønn.																			
5—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
d.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	5	2	1	2	1	2	-	2	3	-	-	-
-	-	1	2	1	-	-	2	4	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	2	-	4	-	1	1	4	-	3	1	5	3	2	3	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	2	-	2	2	2	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	2	2	1	1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
1	1	2	2	1	3	9	4	14	8	12	5	8	9	5	6	-	2	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	-	2	-	1	3	-	2	5	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	2	-	3	1	6	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	3	1	1	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	2	11	6	17	9	18	16	12	20	-	7	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	4	4	6	10	8	14	9	7	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	4	-	2	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	6	-	5	-	3	-	-	-	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	2	4	4	4	1	2	1	-	1	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	4	7	3	3	3	6	1	5	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerr

(Forts.) Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		Ald.							
				0—1		1—5		5—10		10—1	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
XII. Svangerskaps- og barsel-sygdomme.											
Barselkrampe	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svangerskaps- og barsel-sygdomme	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.											
Basedows sygdom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons —	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme (med speciel angivelse)	8	1	7	-	-	-	-	-	2	-	-
Ukjendt dødsårsak	16	11	5	6	4	-	-	-	-	-	-
XIV. Unaturlig død.											
Selvmord	14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drap og mord	3	1	2	-	1	-	-	1	-	-	-
Ulykkestilfælde:											
Akute forgiftninger (ikke alkohol)	3	2	1	-	-	2	-	-	-	-	-
Drukning	13	11	2	-	-	-	1	1	-	-	-
Forbrænding	6	2	4	-	-	-	2	1	-	-	-
Vaadeskud	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre ulykkestilfælde (med speciel angivelse)	47	29	18	-	3	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	3018	1440	1578	247	174	70	72	25	31	23	2

Veirliget. Aarets middeltemperatur laa $0,8^{\circ}$ under normalen. Somme og høstmaanederne var forholdsvis kjølige og forjulsvinteren kald, især var december mot aarets slutning kulden usedvanlig sterk. Nedbørsmængden var stør end normalt, likesaa antallet av dage med taake; juli og august var særlig reg fulde maaneder.

I helse-raadet avholdtes 15 møter. Stadsfysikatets og helse-raadets journaler utviser tilsammen 5 013 journalnumere, av disse vedkommer 1 673 bygning journalen.

De under sundhetsinspektørerne og stadsdyrlægen virkende medhjelpere utfør følgende antal undersøkelser: I anledning av smittsomme sygdomme 5 667, veneris

neddelte dødsårsaker.

g kjøen.																			
15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	1	1	-	-	-
-	-	1	-	1	-	1	-	3	-	6	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	2	-	3	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	1	-	1	-	7	-	5	1	4	-	3	2	2	7	-	5	-	-
37	48	57	53	40	61	111	104	157	132	168	157	206	245	185	269	97	179	17	25

ygdomme 487, tuberkulose 4 643, pleiebarn 18 265, melkekontrollen 2 583, pølse-
nakerier 997, bakerier 2 484, næringsmiddelkontrollen forøvrig 4 691, arbeids-
um 4 390, pleiehjem, losjihus 311, stall, fjøs, grisehus 1 037, skibe 145, andre
undersøkelser 83.

44 fartøier blev karantæneundersøkt; av disse var 2 passagerskibe fra
New-York, hvorav det ene hadde en koppesyk ombord, som medfulgte skibet videre
il Kjøbenhavn. Ved de øvrige fartøier blev der ikke fundet noget mistænkelig.

Den nye kommunale desinfektionsanstalt ved Wahl's plads toges i bruk den
1ste mai 1915 med fuld drift.

Stadsdyrlægen ledet som formand i «Norsk forening til utryddelse av
rotter» fremdeles foreningens arbeide. Dette drives udelukkende ved frivillige

bidrag. Rottentryddelsen inden byen kostet foreningen i 1915 kr. 10 520,90. Bestyrelsen, indbefattet formanden, har ingen godtgjørelse.

Kontrollen med næringsmidler og disses utsalgs-, opbevarings- og tilberedelsessteder fortsattes av stadsdyrlægen og hans medhjelpere. Likesaa undersøktes bevertningssteder, stalde, fjøs, grisehus m. v. Ved hans laboratorium foregik, som før, bakteriologiske, mikroskopiske og kemiske undersøkelser av næringsmidler. Særlig indtar meddelelser om melk samt kjøt og kjøtvarer en fremtrædende plads i hans indberetning til helseraadet.

Kontrollen med byens renhold førtes som før fra ingeniørkontoret. En om sommeren av renovationsarbeiderne iverksat streik varte i 6 uker. Ved samarbeide mellem sundhetskommisjonen, publikum og byens gaardeiere lykkedes det dog at avverge de sanitære misligheter, som en saadan arbeidsnedleggelse kunde ha medført. — Arbeidet med røkkontrollen fortsattes i samme spor som før.

Fra boligkontoret undersøktes systematisk 952 hus, hvorunder der blev fundet misligheter i 252. Ifølge klage undersøktes 162 hus. 101 leiligheter blev forbedret, hvorav 9 i kjældere, og 99 sløifet, hvorav 9 i kjældere.

Bolignøden er i 1915 yderligere tiltat, likesom husleien er vedblit at stige i mange tilfælde til en urimelig høide. I byens omegn drives fremdeles en betydelig byggevirkosomhet av smaa eneboliger som egne hjem for den mindre bemidlede befolkning.

Ved stadskemikeren har helseraadet ladet foreta kemiske undersøkelser av nærings- og nydelsesmidler, samt av tøier, farver, bruksgjenstande paa giftige eller sundhetsskadelige bestanddele. Han har likeledes undersøkt byens drikkevand. Undersøkelse av 12 prøver av kjøtdeig paa svovlsyring viste i 1 prøve en mængde av 0,014 pct., 5 prøver stillet sig tvilsomme, og de 6 andre var fri for dette stof. I 26 prøver av kjøtdeig og karbonade blev undersøkt paa stivelse, hvorav blev fundet 4 ganger op til 2,58 pct., 1 gang kun spor og i de øvrige prøver var stivelse ikke tilstede. I 23 prøver av brus var saccharin ikke paaviselig. — I 15 prøver av røket pølse kunde ikke paavises borsyre.

Ved pleiebarnskontoret stod ved aarets utgang 1 185 under tilsyn. Der var 17 barnehjem og 1 mødrehjem, som tar imot pleiebarn. I aarets løp utgik nemlig 2 barnehjem, og 2 mødrehjem mottok kun undtagelsesvis pleiebarn. Kontrol har ogsaa været ført med krybber og asyler; disses antal er ikke opgit. — Paa andragende av sanitetsforeningen blev av formandskapet bevilget kr. 2 000,00 til dens spædbarnklinik og melkekjøkken i Fosveien 19.

Forøvrig henvises til den trykte beretning fra Kristiania sundhetskommisjon for 1915.

Om **fængslerne** og sykepleien inden disse henvises til den derom av fængselsstyrelsen utgivne beretning.

Ved den **offentlige vaccination** blev i 1915 vaksinert 2 855 barn. Ved den offentlige revaccination i sundhetskommisjonen's kontor, av skolebarn, som forlater folkeskolen, blev revaksinert 1 568 barn. Der anvendes kun dyrisk lymfe.

Statens institut for frembringelse av dyrisk vaccine ligger i Kristiania.

Sykehus. I byen var der 6 offentlige sykehus, nemlig Rikshospitalet, kvindekliniken, Vte avdeling av det kommunale sykehus med 2 underavdelinger (utenfor byen) og lægevaktstation, Kristiania militære sykehus, diakonisseanstaltens sykehus og Vor Frue hospital (katolsk). Kommunens epidemisykehus samt 6 avdelinger av de kommunale sykehus ligger utenfor byen (paa Ullevaal i vestre Aker), likesaa byens sindssykeasyl (paa Dikemark i Asker). I byen ligger Oslo

hospitals sindssykeasyl. Foruten disse sykehus har flere av byens læger og foreninger sykeavdelinger forbundet med sine kliniker.

Badeindretninger. I aarets løp er tilkommet en ny saadan, idet Markveiens bad aapnedes 21de december 1915. Ved de ialt til almenhetens benyttelse staaende badeindretninger toges ved badeanstalten i Torvgaten 198 419 bad, ved Kristiania bad 54 611, ved Sagenes bad 103 521, ved Enerhaugens 48 251, ved Kampens 10 666 og ved Markveiens 462. — For Alfheims badstubaad havest ingen opgave over antallet av solgte billetter.

Apotekenes antal var 26. Om deres personale henvises til tabellen i den almindelige beretning.

II. Akershus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger ¹⁾	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevaccinaterer.
Amtet		5 235,30	129 323	78	15	65	39
1. Aker		1 035,30	59 380	2) 54	6	22	10
	Aker	424,60	30 375	30	1 ³⁾	9 ⁴⁾	4
	Asker	106,28	5 800	8	2	1	1
	Bærum	185,00	11 062	9	1	5	2
	Nittedalen	182,75	2 780	2	-	1	1
	Skedsmo	66,08	3 705	1	-	-	-
	Lillestrøm	5,32	4 373	3	2	6	2
	Lørenskogen	65,27	1 285	-	-	-	-
2. Ullensaker		2 086,88	35 073	10	5	16	15
	Ullensaker	240,45	5 896	2	1	2	2
	Sørum	102,66	2 742	-	-	1	1
	Gjerdrum	80,28	1 657	-	-	1	1
	Nannestad	331,56	4 051	1	-	1	1
	Nes	624,45	8 376	2	2	4	4
	Eidsvold	339,42	9 557	4	2	5	4
	Hurdalen	271,52	1 719	1	-	1	1
	Feiring	96,54	1 075	-	-	1	1
3. Høland		1 331,10	14 860	5	1	15	7
	Høland	448,80	5 096	3	1	4	2
	Setskogen	184,52	821	-	-	1	1
	Urskog	418,61	4 588	1	-	3	2
	Fet	279,17	4 355	1	-	7	2

¹⁾ Ved distriktslægerens bopæl er her, likesom i de øvrige amter, herredets navn uthævet ved spærrede typer. ²⁾ Distriktslægen bor i Kristiania. ³⁾ Av disse bor 1 i Kristiania. ⁴⁾ Av disse bor 2 i Kristiania.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
4. Follo		782,02	20 010	9	3	12	7
	Drøbak kjøbstad	0,80	1 879	4	1	1	-
	Hølen, ladedsted	0,13	165	1	-	-	-
	Son, —	0,20	550	-	-	-	-
	Hvitsten, — ¹⁾	0,07	69	-	-	-	-
	Vestby	113,53	2 765	-	-	2	1
	Kraakstad	149,63	3 560	1	2	2	1
	Enebak	252,21	3 193	1	-	4	2
	A a s	92,08	3 145	2	-	1	1
	Frogn	84,71	2 049	-	-	1	1
	Nesodden	58,08	1 835	-	-	1	1
	Oppegaard	30,58	800	-	-	-	-

¹⁾ Har ikke eget kommunestyre.

Sundhetstilstanden betegnes i det hele som ret god. Av epidemiske sygdomme meldtes ialt 9 248 tilfælde, hvorav 229 endte dødelig; aaret forut var de tilsvarende tal 9 212 og 265.

Dødeligheten utgjorde 11,3 pro mille av den opgivne tilstedeværende mid-
delfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 24 og 25. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Av **tyfoidfieber** indtraf endel spredte tilfælde i Østre og Vestre Aker. Paa en av de smittede gaarder, hvor der med nogen maaneders mellemrum forekom et par tilfælde, viste det sig, at sygdommen skyldtes inficeret melk fra fjøset; endel kunder paa Kristiania vestkant var nemlig samtidig blit angrepet. Man fattet da mistanke om, at en kone, som stelte i fjøset, var bacillebærer; hun blev fjernet og gjennom længere tid holdt under opsigt; siden er der ikke indtruffet noget mistænkelig tilfælde hverken paa gaarden eller blandt melkekunderne. (Oxholm). Jfr. magasin for lægevidenskaben 1916, side 504. — Det ene av de opførte dødsfald var hos en ung pike fra Ullensaker; hun var indlagt paa Ullevaal sykehus; det andet indtraf i Asker, hvor der var 3 angrepne. — I Lillestrøm forekom 6 tilfælde inden et avgrænset strøk; smittekilden lot sig ikke paavise; tilfældene stod ialfald ikke i forbindelse med foregaaende aars epidemi. Men Lillestrøm staar ved en mængde jernbanetog i livlig forbindelse med Kristiania, og mange, særlig unge kvinder og mænd, har sin daglige gjerning i denne by; de reiser dit om morgenen, og kommer tilbake om aftenen; det er saaledes forklarlig nok, at man i Lillestrøm jevnlig er utsat for import av smitsom sygdom, og at det ofte ikke er let at finde smittekilden. (Bjurstedt). Blandt tilfældene i Ullensaker distrikt var det ene hos ovennævnte unge pike, som døde paa Ullevaal sykehus; hun hørte til en indflytterfamilie, av hvis medlemmer 2 barn nogen maaneder forut ogsaa var behandlet for tyfoidfieber paa Ullevaal. (Svanøe). — I Eidsvold var der 2 angrepne; den ene døde. — I Fet (Høland distrikt),

hvor sygdommen jevnlig har forekommet i de senere aar, særlig omkring Fetsund station, var der ogsaa dette aar nogen angrepne. Da der blandt disse var 2 meiersker foruten et par andre, som hadde kjøpt melk paa meieriet, blev dette stængt og desinficeret; melk, som sendes til Kristiania, blir pasteuriseret der før utleveringen. — Rundt Fetsund station skjærer et par evjer sig ind fra Glommen og staar kun ved trange stikrender i forbindelse med elven; i den ene av disse evjer munder kloaker ut; naar saa bunden ved lav vandstand ligger tør, staar der en gemen stank av den. Ifølge helseraadets initiativ kommer jernbanen til at rette paa disse misligheter. (Foss).

Med hensyn til det fra Aker meldte tilfælde av **cerebrospinalmeningit** maa diagnosen ansees for noget tvilsom. (Oxholm).

Av **barselseber** døde en kvinde i Nittedalen; paa grund av voldsom blødning hadde jormoren manuelt maattet forløse efterbyrden; barnet fik **pemfigus** og døde en tid efter. Da der ogsaa tidligere har forekommet nogen tilfælde av pemfigus, er de nødvendige præventive forholdsregler blit tat. (H. Prydz).

Kusma hadde stor epidemisk utbredning i aarets første maaneder.

Av **katarralsk ikterus** er meldt 66 tilfælde (Aker 36, Ullensaker 18, Follo 12).

Av **skabb** er meldt 243 tilfælde, hvorav 135 fra Ullensaker distrikt.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Aker.	Ullensaker.	Høland.	Follo.
Veneriske saar.....	2	1	-	-	1
Syfilis, erhvervet.....	10	4	6	-	-
Gonorré, uretrit.....	39	18	7	3	11

Tuberkulose. Til oplysning om tallet paa de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 15,4 pct. av alle ved sygdom forårsakede dødsfald og 18,0 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. Førøvrig henvises til tabellen paa næste side. Til kurativ behandling av ubemidlede, ikke fattig-understøttede hadde Aker herred bevilget kr. 2 000,00. (Oxholm).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er ialt meldt 86, derav 34 i Aker lægedistrikt, 36 i Ullensaker, 5 i Høland og 11 i Follo. Om indikationer og utfald se tabellen paa side 26.

Paa **barselseng** døde ifølge saavel presternes som lægernes opgaver 6 kvinder; dødsårsaken for 3 av disse var barselseber; førøvrig henvises til tabel XXXVI (gruppe XII) i den almindelige beretning.

I henhold til tabellen paa side 27 over **fødte** og **døde** var der et overskudd av 1 366 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 53,7.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidfeber	41	4	41	3	-	-	1	2	4
Cerebrospinalmeningit(epid.)	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.	3	1	3	-	1	-	-	1	-
Skarlagensfeber	454	4	454	41	30	20	15	31	58
Meslinger	35	-	35	-	-	-	1	3	1
Difteri (croup)	159	8	159	18	7	9	6	8	3
Blodgang	2	-	2	1	-	-	1	-	-
Barsel-feber	14	3	14	2	-	-	1	1	1
Pyæmi, septhæmi	6	5	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte) . .	2	1	2	-	1	-	-	-	-
Rosen	109	4	108	7	-	4	15	10	19
Røde hunde	8	-	8	-	-	3	1	-	-
Vandkopper	132	-	132	9	10	7	13	10	10
Kusma	407	-	407	77	79	74	75	36	29
Kikhoste	457	7	457	96	103	106	69	21	17
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3924	58	3911	639	548	544	384	327	248
Influenza	1634	7	1614	693	417	174	106	40	19
Lungebetændelse	543	92	543	64	46	59	61	66	44
Pleurit	215	10	215	22	25	16	24	18	19
Gigtfeber	233	3	233	21	20	8	24	19	26
Akut diarré (kolerine) . .	869	22	869	66	51	51	34	64	95
Tilsammen	9248	229	9209	1759	1338	1075	831	657	593

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Aker	785	145	119	666
Ullensaker	421	43	68	353
Høland	167	28	19	148
Follo	177	22	23	154
Drøbak	17	-	1	16
Son ladested	8	-	1	7
Hølen —		-	-	-
Bygder		152	22	21
Akershus amt.	1550	238	229	1321
Derav i byer	25	-	2	23
— - bygder	1525	238	227	1298

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
13	3	7	3	3	2	22	2	5	1	10	1	4	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-
38	16	35	31	69	70	268	3	80	-	49	-	57	1
4	5	1	-	11	9	28	-	-	-	6	-	1	-
16	14	25	20	17	16	100	4	30	2	9	2	20	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
1	1	2	3	1	1	6	1	4	-	3	2	1	-
-	-	-	-	1	-	4	4	1	-	1	1	-	-
-	-	-	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
7	8	11	7	13	7	58	1	25	2	3	-	23	1
2	-	-	1	1	-	4	-	2	-	-	-	2	-
15	5	11	15	9	18	50	-	48	-	6	-	28	-
15	9	2	2	4	5	257	-	64	-	27	-	59	-
14	10	10	7	1	3	209	4	76	1	142	2	30	-
117	131	132	215	290	336	2282	40	865	9	264	6	513	3
17	6	14	15	44	69	814	3	328	4	140	-	352	-
25	9	13	44	54	58	219	43	195	32	35	2	94	15
20	11	7	20	20	13	118	6	46	3	17	-	34	1
22	5	12	15	35	26	98	-	70	3	20	-	45	-
125	109	89	62	80	43	493	7	197	11	56	2	123	2
452	342	371	461	653	677	5033	119	2038	68	789	19	1388	23

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	238	-	238
Alderdomssvakhet	219	5	214
Kræft (cancer og sarkom)	153	3	150
Hjerneslag	93	3	90
Croupøs lungebetændelse	92	1	91
Medfødt svakhet	80	2	78
Klappfeil og hjertemuskel-sygdomme	76	1	75
Hjertelammelse	62	1	61
Akute katarer i aandedrætsorganerne	58	1	57
Kronisk bronkit, bronkiektasi	47	-	47

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.			Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Df.	Uopg.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc..	55	¹⁾ 55	²⁾ 1	1	1	1	-	1	³⁾ 1	-	-
Trangt bækken	3	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	1	-	-	3	2	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av nalesnor	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Fastvokset	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	67	66	2	1	8	5	3	1	1	1	7
		69				8					

¹⁾ Heriblandt et tvillingpar. ²⁾ Første tvilling. ³⁾ Anden tvilling.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord eller drap.
Aker	1326	39	662	98	14	2	15	5	1
Ullensaker	832	16	452	48	6	-	8	2	-
Høland	369	5	216	20	2	3	6	2	-
Follo	421	9	252	37	8	1	10	1	-
Drøbak by	32	1	25	2	-	-	-	-	-
Son ladested	10	-	6	1	1	-	-	-	-
Hølen —	4	-	3	-	-	-	-	-	-
Hvitsten —	4	-	3	1	-	-	-	-	-
Bygder	371	8	215	33	7	1	10	1	-
Akershus amt	2948	69	1582	203	30	6	39	10	1
Derav i byer	50	1	37	4	1	-	-	-	-
— - bygder	2898	68	1545	199	29	6	39	10	1

Veirliget var tørt om vaaren og forsommeren; rigelig regn i eftersommeren. Utbyttet av jordbruket var for havrens vedkommende middels, for høi, poteter og grønsaker under middels; rughøsten var mislykket. Godt frugtaar, undtagen for vilde bærs vedkommende. Aarets sidste maaneder udmerket sig ved en usedvanlig streng kulde. (O. Prydz).

Levemaate og hygieniske forhold. Utflytningen til Aker herred fra Kristiania er fremdeles stor. Ifølge opgave fra bygningschefen var tallet paa meldte byggeforetagender 714, hvorav 400 nybygninger. Der er over 100 fabrikker, og nye kommer hvert aar til. (Oxholm).

Fra Ullensaker herred anføres, at der i den sidste del av aaret vistnok var flere anæmiske og underernærte end ellers, særlig blandt barn og diegivende kvinder. (Svanøe).

Fra Høland skriver distriktslæge Prydz: Ifølge velvillig meddelelse fra det statistiske centralbyraa utførtes fra Norge i 1915 av klid (til Sverige, Danmark, Syd Georgia), under $\frac{1}{2}$ million mot 36, 21, 16, 11 millioner i 1911—1914 — en direkte følge av verdenskrigen. Dyrtiden og lovpaabud i retning av begunstigelse for bruk av sammalet mel samt anbefalinger fra sakkyndigt hold om dette mels sundhetsværdi kan haabes muligens at virke noget paa det store publikum til fordel for dette mel. Bruk av drops og chokoladebonbons er i jevn og sterk stigen; saaledes er noteret solgt fra et herværende landhandleri i 1911 for 278 kr., i 1912 for 312 kr., i 1913 for 290 kr., i 1914 for 408 kr., i 1915 for 942 kr. Den opsigtsvækkende stigning i sidste aar kan tildels forklares av sukkerprisens stigning. Skogdriften har været større end nogensinde og likesaa bedre betalt. Ungdommen tjener nu penger i tidligere alder end før. Fester, flirt og selskabelighet med flothet i klær, mat, drikke m. m. synes at tilta paa bekostning av nøisomhet og sparsomhet. Det er sjelden at høre, at en ungdom sætter noget av sin fortjeneste i banken.

I Enebak (Follo distrikt) har man faat et elektricitetsverk, og installationer er foretat saagodtsom overalt; paa de større gaarder brukes elektricitet ogsaa til drivkraft paa laave og i vedskjul. — Hele høsten var der en ikke ubetydelig skogsdrift, men arbeidsfortjenesten blev ikke saa rar, da foret til en hest paa grund av dyrtiden kom paa ca. 3 kr. pr. døgn. (N. Aas).

Sykehus. I Aker herred er Aker sykehus og pleiehjem paa Tonsen; foruten almindelig sykehus og gamlehjem er der ogsaa tuberkulosehjem og epidemiavdeling. Desuten findes Kristiania kommunale sykehus og epidemilasarret, Diakonhjemmets sykehus, 2 private sanatorier for tuberkulose, begge paa Grefsen, og 1 pleiehjem for tuberkulose paa Grorud, Gaustad statsasyl for sindssyke og doktor Dedichens private sindssykeasyl. Endvidere 3 sanatorier, nemlig paa Holmenkollen og Voksenkollen, og dr. Møinichens ved Midtstuen. — I Nittedalen er et privat sanatorium (Glittre) for tuberkulose. — I Bærum er der et kommunalt sykehus, epidemisykehus, et pleiehjem for tuberkulose, et pleiehjem for aandssvake og et for gamle samt et epileptikerhjem. I Asker herred er et litet sykehus, Akershus amts sindssykeasyl paa Blakstad og Kristiania kommunale sindssykeasyl paa Dikemark. — I Ullensaker og Nes herreder er der pleiehjem for tuberkulose; i Eidsvold er der et kommunalt sykehus; i Nannestad er der dannet en sanitetsforening, som har til formaal, foruten at ophjælpe sykepleien, at virke for opprettelsen av et sykehus for bygden. (Bruun). — I Follo distrikt har Drøbak by et epidemilasarret.

Badeindretninger. I Aker distrikt er der dusjbad paa Lilleaker skole ved Lysaker, 2 folkebad (badstubad med dusj), 1 i Nydalen og 1 ved Grorud; endvidere et karbad med dusj i Sørkedalen og et i Maridalen ved Hammeren; begge disse eies av statsminister Løvenskjold. Paa Bygdø, Nordstrand og flere steder i nærheten av Kristiania findes sjøbadehus tildels i forbindelse med forlystelsesetablissementer. I Lillestrøm er der et folkebad (badstubad, karbad og dusjbad). I Bærum er der et kommunalt bad ved Høvik; enkelte skoler og nogen fabrikker har bad. I Ullensaker distrikt er Eidsvold bad og kuranstalt samt et folkebad (badstubad) ved Eidsvold verk. I Follo distrikt findes i Drøbak en indretning for varme bad, gytje- og furunaalsbad; den holdes aapen om sommeren fra juni til august. Desuten er der et sjøbadehus, som holdes aapent i samme tid. Ved Aas meieri er der for publikum anledning til at faa varmt karbad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir opplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Akershus amt.....	85	3533
Aker	1) 31	1620
Ullensaker	2) 19	992
Høland.....	3) 11	344
Follo.....	4) 24	577

¹⁾ Aker 6, Bærum 13, Asker 3, Nittedalen 2, Lillestrøm 3, Skedsmo 3, Lørenskogen 1.
²⁾ Eidsvold 3, Feiring 1, Sørum 2, Gjerdrum 1, Ullensaker 3, Nannestad 1, Nes 6, Hurdalen 2. ³⁾ Setskogen 2, Høland 5, Urskog 4. ⁴⁾ Aas 3, Kraakstad 1, Vestby 1, Frogn 1, Nesodden 7, Hølen 2, Son 2, Drøbak 4, Enebak 3.

III. Smaalenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaktmødre.
Amtet		4 144,14	150 690	65	23	67	34
1. Eidsberg		1 405,96	22 531	9	2	11	10
	Rømskogen	163,94	480	-	-	1	1
	Rødenes	221,67	1 355	-	-	1	1
	Rakkestad	416,32	5 489	2	1	2	1
	Eidsberg	229,30	6 014	2	-	3	3
	Trøgstad	205,73	3 515	1	-	2	2
	A s k i m	67,64	3 296	2	1	1	1
	Skiptvet	101,36	2 382	2	-	1	1
2. Moss stadslægedistr.	Moss, kjøbstad	1,51	8 572	9	2	4	-
3. Moss lægedistrikt		782,40	15 944	6	1	6	6
	Moss landsogn	56,67	2 769	1	1 ²⁾	-	-
	Spydeberg	138,86	2 305	1	-	1	1
	Høbel	143,68	2 287	1	-	1	1
	Vaaler	249,17	2 241	1	-	2	2
	Raade	113,73	2 866	-	-	1	1
	Rygge	80,29	3 476	2	-	1	1
4. Fredrikstad stadsfys.	Fredrikstad, kjøbstad	10,20	15 481	8	7	10	-
5. Sarpsborg lægedistr.		691,39	56 036	15	4	22	10
	Sarpsborg, kjøbstad	8,18	10 710	7	4	5	-
	Tune	142,63	7 295	1	-	2	2
	Rolvøy	30,65	2 349	-	-	1	1
	Varteig	69,34	1 140	-	-	1	1
	Skjeberg	193,65	5 982	-	-	2	1
	Borge	41,94	6 384	2	-	3	1
	Torsnes	35,54	1 532	-	-	1	1
	Onsø	121,17	7 308	2	-	4	2
	Glemminge	23,46	10 144	3	-	3 ³⁾	1
	Kraakerøy	24,83	3 192	-	-	-	-
6. Fredrikshald stads- lægedistrikt	Fredrikshald, kjøbstad	1,86	12 023	12	5	6	-
7. Hvaler lægedistrikt		1 250,82	20 103	1) 6	2	8	8
	Hvaler	86,39	4 045	1	-	2	2
	Berg	255,30	5 593	-	-	1 ⁴⁾	1
	Id	382,34	6 587	1	-	2	2
	Aremark	316,31	1 829	1	-	1	1
	Ømark	210,48	2 049	2	2	2	2

¹⁾ Distriktslægen bor i Fredrikshald. ²⁾ Jormøren bor i Moss by. ³⁾ Blandt disse ikke medregnet den fast ansatte jormor, som bor i Fredrikstad. ⁴⁾ Bor i Fredrikshald.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	10	2	10	2	-	-	1	-	-	2	2	3	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	3	1	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	137	3	137	13	4	18	11	5	6	4	3	14	19	25	15
Meslinger	27	1	27	9	4	4	2	-	1	3	-	-	1	2	1
Difteri (croup)	272	7	272	12	12	20	10	15	7	6	16	36	56	49	33
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Barsel-feber	16	2	16	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	4
Pyæmi, septhæmi	76	14	68	2	5	2	3	9	1	10	3	11	8	12	2
Pemfigus (hos nyfødte)	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Rosen	160	9	160	11	11	10	9	11	14	12	7	15	16	28	16
Røde hunde	16	-	16	-	1	-	2	2	-	-	2	1	3	3	2
Vandkopper	272	-	272	69	35	10	8	18	11	15	12	24	11	32	27
Kusma	501	-	498	107	63	78	58	44	19	27	8	21	29	28	16
Kikhoste	642	17	642	122	136	110	85	39	47	45	11	10	9	23	5
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	6383	106	6383	1039	989	828	559	452	335	297	156	266	353	484	625
Influenta	2047	7	2045	656	820	358	75	28	9	9	-	8	18	20	44
Lungebetændelse	863	119	862	117	114	103	71	92	42	43	20	30	33	66	131
Pleurit	363	6	362	31	47	42	28	33	19	29	16	24	26	34	33
Gigtfeber	353	6	353	35	25	28	31	23	25	23	13	23	37	44	46
Koldfeber	9	1	5	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	1395	37	1395	81	77	82	54	198	156	161	195	156	81	89	65
Skjorbuk	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	13549	338	13529	2307	2345	1694	1008	972	695	687	467	644	702	941	1067

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Eidsberg.		Moss stadslæge- distrikt.		Moss lægedistrikt.		Fredrikstad stadsfysikat.		Sarpsborg.		Fredrikshald stadslæge- distrikt.		Hvaler.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	1	1	8	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	20	-	13	1	27	-	6	-	52	2	6	-	13	-
Meslinger	-	-	3	-	2	-	-	-	8	-	4	1	10	-
Difteri (croup)	13	-	46	2	15	-	38	2	144	2	4	-	12	1
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	3	-	3	1	1	-	6	1	1	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	2	2	1	1	-	-	43	4	28	6	-	-	2	1
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Rosen	6	-	25	-	5	-	24	3	61	4	30	1	9	1
Røde hunde	-	-	4	-	-	-	2	-	5	-	5	-	-	-
Vandkopper	10	-	80	-	-	-	28	-	122	-	25	-	7	-
Kusma	44	-	50	-	13	-	65	-	301	-	16	-	12	-
Kikhoste	79	2	163	1	25	-	74	1	261	12	25	1	15	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	458	15	605	10	214	14	1348	15	2619	36	740	9	399	7
Influenza	112	-	502	1	87	1	259	-	611	2	370	3	106	-
Lungebetændelse	115	15	135	3	30	17	89	12	383	42	71	10	40	20
Pleurit	41	-	52	-	18	3	28	-	163	3	42	-	19	-
Gigtfeber	44	-	57	-	36	1	52	-	108	5	32	-	24	-
Koldfeber	-	-	3	-	1	1	1	-	4	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	56	1	242	3	69	-	242	4	342	15	361	7	83	7
Skjorbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	1002	36	1992	23	546	38	2300	41	5225	131	1732	32	752	37

Sundhetstilstanden oppgives at ha været tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 13 549 med 338 dødsfald mot henholdsvis 14 116 og 408 aaret forut.

Dødeligheten var 12,0 pro mille av den oppgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Jfr. tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 30 og 31. Se forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Difteri. Dødeligheten av denne sygdom inden amtet har været meget liten dette aar, kun ca. 2,6 pct. (I femaaret 1871—75 var den ca. 27 pct., i de 2 tiaar 1876—95 ca. 20 pct., i tiaaret 1896—1905 8,7 pct. og i tiaaret 1906—15 6,0 pct.). — Fra Fredrikshald anføres, at præventive seruminjeksjoner stadig har været mindre brukt. (Tandberg).

Av **koldfeber** iagttoges i Borge (Sarpsborg distrikt) et tilfælde hos en tidligere frisk mand, nogen tid efter han var kommet hjem fra Riga; han hadde hat arbeide der. (Nilsen).

Av **skabb** er ialt meldt 88 tilfælde. — Fra Hvaler distrikt anføres, at der 2 ganger har forekommet smitteimport fra en naboby, og at plagen i de senere aar i motsætning til tidligere ikke har været nogen raritet. (Nannestad).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:						
		1	2	3	4	5	6	7
		Eidsberg.	Moss stads-lægedistrikt.	Moss lægedistrikt.	Fredrikstad stads-fysikat.	Sarpsborg.	Fredrikshald stads-lægedist.	Hvaler.
Veneriske saar...	8	1	-	1	3	1	2	-
Erhvervet syfilis.	40	3	16	2	6	11	2	-
Medfødt	5	-	-	-	3	2	-	-
Gonorré, uretrit..	143	9	28	2	48	28	25	3

Tuberkulose. Om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets distrikter henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 11,7 pct. av alle ved sygdom forårsakede dødsfald og 14,5 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 12,3 og 15,5 pct. og for bygderne 11,4 pct. og 14,1 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 33. — Lægerne i Eidsberg distrikt har fremdeles det indtryk, at sygdommen er i tilbakegang. — Amtets tuberkulosehjem paa Mysen er til stor nytte ved at faa de smittefarlige isoleret, og det er som regel heller ikke vanskelig at faa de syke til at la sig overflytte dit, da kosten og pleien er god og avstanden i almindelighet ikke længer, end at de i dette med jernbaner vel forsynte distrikt stadig kan faa besøk av sine nærmeste. — Askim kommune har nu mottat pengene av det i forrige medicinalberetning omtalte legat til hjælp for tuberkulose inden herredet, ialt kr. 22 000. — De lokale tuberkuloseforeninger har stor tilslutning. (A. Smith) — Da huseierne i Moss by paa grund av frygt for smitte er litet villige til at ha til leieboere, familier, hvor der er tæringssyke, gik byens

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Eidsberg	275	25	36	239
Moss stadslægedistrikt	88	8	23	65
Moss lægedistrikt	213	20	38	175
Fredrikstad stadsfysikat	200	26	41	159
Sarpsborg	575	76	131	444
Sarpsborg by	70	8	18	52
Bygder	505	68	113	392
Fredrikshald stadslægedistrikt . .	194	26	32	162
Hvaler	189	22	37	152
Smaalenenes amt	1734	203	338	1396
Derav i byer	552	68	114	438
— - bygder	1182	135	224	958

sanitetsforening igang med at opføre et leiehjem for en del av sine opsparede midler; i dette hjem skal der være 4 bekvemmeligheter, hver paa 2 værelser og kjøkken, det sidste saa stort, at det kan tjene til spisestue; hjemmet er beregnet at skulle koste kr. 17 000 og at kunne tages i bruk høsten 1916. (Galtung). — I Fredrikstad har tuberkulosestationen, hvis budget for dette aar er kr. 5 000, fortsatt sit arbeide rundt om i hjemmene. Byens nye tuberkulosehjem paa 25 senger er under arbeide¹⁾. Siden der blev optat et ordentlig arbeide mot sygdommen, synes denne at være i gladelig tilbakegang. (Jacobsen). — Ogsaa i Fredrikshald er der under opførelse et pleiehjem, som kan tages i bruk i løpet av det kommende aar; det ligger et par kilometer vestenfor Tistedalens bydel øverst paa Asakbygdens skraaning ned mot elven. (I 1916 besluttet amtsformandskapet at bygge et pleiehjem til; Smaalenene vil derved faa 4 slike). (Nannestad og Tandberg).

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. I Sarpsborg distrikt er tallet paa de privat forpleiede nu betydelig minket. Alle de urenlige er anbragt paa amtsasylet; det viste sig nemlig, at saadanne aldrig blir helt tilfredsstillende forpleiet privat. Man har hat anledning til at følge disse sykes forhold efter anbringelsen i asylet og faat det bestemte indtryk, at selv paa slike degenererte individer kan god behandling og propre omgivelser virke opdragende; de fleste av dem holder sig nemlig nu rene og pyntelige. Det samme var ogsaa tilfældet med de faa, som i aarevis hadde været indespærret; mens de før rev itu sit tøj, gik nakne og var urenlige, kunde de efter indlæggelsen i asylet gaa fuldt paaklædt og blev renlige; en, som hadde siddet 15 à 20 aar saa at si i bur, gaar nu paa utearbeide og gir indtryk av at være tilfreds. — Av sindssyke med offentlig forpleining er der nu tilbake i distriktet kun saadanne, som kan opholde sig sammen med forpleierens familie og bli betraktet som et lem av denne. (Paasche).

¹⁾ Aapnet juni 1917.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.	205	-	210	1	7	6	1	15	14	1	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken.....	32	-	29	3	3	2	1	-	-	-	3	3	-	1	-	-
Barselkrampe, truende.....	6	1	6	1	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning...	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele.....	14	-	13	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skakt bækken.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
For tidlig løsning av morkaken Galdesten.....	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Morb. Brighti.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil).....	17	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skakt isseleie.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	8	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor.....	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opslaatte armer.....	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Dødt foster.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tilbakeholdt morkake.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-
Blødning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Uopgit indikation.....	5	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	283	1	283	7	22	15	7	17	14	3	8	7	1	2	14	2
	284		1) 290		22			17			8					

1) 6 førstetvillinger og 1 andentvilling blev forløst ved tang; av de øvrige andentvillinger blev 2 forløst ved vending og 3 ved uttrækning; alle barn og mødre levende.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord eller drap.
Eidsberg	530	12	309	27	6	-	6	1	-
Moss stadslægedistrikt..	210	6	105	23	3	1	-	1	-
Moss lægedistrikt	348	8	189	21	4	1	8	1	-
Fredrikstad stadsfysikat.	336	9	217	37	8	-	10	1	1
Sarpsborg	1691	29	659	128	20	6	19	3	-
Sarpsborg by	301	6	84	24	2	2	1	-	-
Bygder	1390	23	575	104	18	4	18	3	-
Fredrikshald stadslægedst.	209	3	200	17	3	-	2	-	-
Hvaler	383	7	223	28	1	-	8	4	-
Smaalenes amt	3707	74	1902	281	45	8	53	11	1
Derav i byer	1056	24	606	101	16	3	13	2	1
— - bygder	2651	50	1296	180	29	5	40	9	-

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, opgives ialt 355, derav i Eidsberg distrikt 43, Moss by 6, Moss lægedistrikt 5, Fredrikstad 100, Sarpsborg 166, Fredrikshald 17, Hvaler 18. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 34.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 8 kvinder, ifølge lægernes 6; for 2 av disse var dødsårsaken barselseber; forøvrig henvises til tabel XXXVI, gruppe XII.

Ifølge tabellen over **fødte og døde** var der et overskudd av 1805 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 51,3.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	253	64	189
Lungetuberkulose	203	68	135
Kræft (cancer og sarkom)	160	60	100
Croupøs lungebetændelse	119	26	93
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	106	40	66
Hjerneslag	103	43	60
Medfødt svakhet	93	22	71
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	85	36	49
Arteriosklerose	72	26	46
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberk.	61	19	42

Veirliget. Forsommeren var meget tør, og juli og august svært regnfuld; i det hele surt og kaldt hele aaret igjennem. Avkastningen av jordbruket blev derfor liten.

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Eidsberg distrikt skrives: Paa grund av krigen steg priserne paa alle landmandsprodukter, skogdriften var særdeles livlig, alle arbeidere hadde fuldt op at gjøre, og der var mange penger i sirkulation. Vammaanlægget blev færdigbygget i aarets løp. (A. Smith).

I Moss by blev der bygget noksaa meget. Paa det av kommunen kjøpte tomteareal (se medicinalberetningen for 1914) er der 47 nye hus, og der har stadig meldt sig kjøpere til de tomter, som er igjen. -- De økonomiske forhold var jevnt gode, da det har været godt om arbeide. Tallet paa fattighjælp-søkende gik adskillig ned; denne nedgang skyldtes foruten de gode tider for en væsentlig del kredssykekassens virksomhet. (Galtung).

Fra Moss distrikt anføres, at ædrueligheten formentlig i det hele tat maa kunne karakteriseres som nogenlunde tilfredsstillende, særlig naar hensyn tages til, at der fremdeles synes at være anledning til uten større besvær at skaffe sig spirituosa; nedvoteringen av brændevinssamlaget i Moss by for nogen aar siden later saaledes ikke til at ha virket særlig generende. -- Ved inspektion av endel skoler viste det sig, at de hygieniske forhold var gjennemsnitlig ganske gode; drikkevandsstellet var dog ved de fleste mindre tilfredsstillende; bøtte med en kop var det almindelige. -- I Rygge koster kommunen gratis tandpleie til skolebarnene. (Rømcke).

I Fredrikstad er renovationen fremdeles slet; det synes absolut nødvendig, at den blir overtat av kommunen. -- Ogsaa renligheten i bakerierne lar meget tilbake at ønske. Pølsemakerierne derimot synes i den senere tid at tilfredsstillende rimelige fordringer. -- Prøver av vand, melk, sukker og andre næringsmidler er blit undersøkt av en dertil ansat kemiker. -- Byen er nu i begrep med at utvikle sig til et stort fabrikkentrum; kommunen har derfor hat sin opmerksomhet særlig henvendt paa boligspørsmålet og har av staten kjøpt et areal paa ca. 120 maal like utenfor fæstningsgraven i Østre Fredrikstad; paa dette areal agtes der opført egne hjem for arbeidere; kommunen sørger for kloaker, vandledninger og gater, likesom den ogsaa vil ha omsorg for de æstetiske hensyn etc. (Jacobsen).

I Sarpsborg spores der fremgang paa alle hold, ogsaa i det ydre; aapne pladser og beplantning rundt om i byen bidrar til, at den mister det tidligere nybyggerpræg. (Paasche). -- I Glemminge blev det i 1914 paabegyndte vandverksanlæg fra Borredalen færdig; det har, inklusive grunderstatning, kostet ca. kr. 375 000. Bassængen er dannet ved en 7½ m. høi opdæmning av Raabækken; overflate litt over 200 000 m.² og rumindhold ca. 750 000 m.³; bunden er tidligere dyrket mark, skogbund og delvis sand. Nedslagsfeltet dannes hovedsagelig av den saakaldte Rolysøymyr, som ved en aapen grøft staar i forbindelse med bassængen. Da vandet ifølge stadskemiker Schmelcks undersøkelse paa grund av tilstedeværende ammoniak ikke kunde betegnes som tilfredsstillende i saniter henseende, blev der foretat en grundig oprensning av bunden, hvorefter vandet er blit fuldt tilfredsstillende. I indtakshuset er der siler av fosforbroneduk. Ledningernes samlede længde utgjør 14 000 m. (Vogt).

Fredrikshalds drikkevand er i hygienisk henseende ikke helt uklanderlig, og kan paa grund av forholdene omkring selve indtaket gi grund til frygt for, at vandet let kan bli inficeret. Like overfor indtaket foregaar der nemlig en ikke ringe trafikk, dels i selve Femsjøen, hvor der rundt elveutløpet opsamles store tømmermasser, dels under tømmerets passage ned gjennom den øverste del av elven.

Indtaket ligger nemlig et kort stykke nedenfor utløpet, og rundt samme færdes derfor ikke saa faa mennesker og baater, likesom dampskibe i sommertiden passerer i fast rute forbi. Nogen bedring av situationen er indtraadt ved at «Sagbruksforeningen» som eier av de omliggende arealer for en tid siden har lat avspærre ved et tæt og høit staaltraadgjærde et meget betydelig stykke land omkring indtaket, hvorved en del tilfeldig trafik ved krebsfiskeri o. l. hindres. Men forholdene er ikke betryggende. — For bydelen Tistedalen er der for flere aar tilbake anlagt eget vandverk med uttak av vand fra sjøen «Lille Erte», som leverer et ganske klart og særdeles godt vand, og som paa grund av beliggenheten ikke let er utsat for infektion. Man har ved rikelig nedbørsmængde kunnet lede dette sidste vand ind i hovedbyens vandledningsnet og derved git indvaanerne adgang til et bedre drikkevand. Men denne adgang er paa grund av «Lille Erte»s ringe nedslagsdistrikt desværre begrenset til enkelte tider paa aaret. (Tandberg).

I Hvaler skaffet den intense skogdrift meget og særdeles godt betalt arbeide. Men stenhuggerierne i Idefjorden laa omtrent fuldstændig nede; arbeidere derfra, som søkte ut, fik vellønnet arbeide ved store anlæg (f. eks. jernbane og veier). (Nannestad).

Sykehus. Amtssykehuset ligger i Fredrikstad; amtets sindssykeasyl i Gleminge. — I alle byer findes kommunale sykehus og epidemilasaretter. — Paa Renneflot (Jeløen) er der et hjem for drikfældige kvinder. — I Fredrikstad er der et militært sykehus, et privat (Bethesda) og et tilhørende den katolske mission og i Fredrikshald et interneringslokale samt et av katolske søstre drevet hospital (St. Josefs). I Ømark ligger Ørje kuranstalt for mandlige alkoholikere.

I Skjeberg (Sarpsborg distrikt) er der opført et nyt gamlehjem; det er tidsmessig indrettet med centralopvarming og elektrisk lys; værelserne er store og godt ventilerte og inventaret nyt og propert; i kjeldereren er der bad. — Et lignende er bygget i Sarpsborg by og vil bli tat i bruk høsten 1916; mens byens sykehus blir ombygget og utvidet, gjør gamlehjemmet midlertidig tjeneste som saadant; det har en smuk og imponerende beliggenhet. — I Tune er der planer oppe om at erstatte det nuværende, mindre tidsmessige gamlehjem med et nyt. (Paasche).

Av **badeindretninger** findes i Eidsberg distrikt en privat badstue paa Mysen. I Askim har Kykkelsrudanlægget bad for sine arbeidere; ved jernbanestationen er et badstubad og karbad under opførelse. I Moss by er der et folkebad (karbad og badstue), arbeiderforeningens sjøbad og folkeskolens bad (dusjbad). I Spydeberg (Moss lægedistrikt) er der et kommunalt bad og i Fredrikstad et damp- og karbad. Inden Sarpsborg distrikt findes badeindretninger for arbeidere og funktionærer ved Borregaard fabrikker, karbid-fabrikken i Skjeberg, Torp bruk og zinksmeltefabrikken i Sannesund. Desuten er i virksomhet om sommeren Hankø bad i Onsø, Torsøkilens bad i Torsnes og Høisand bad i Skjeberg. I Fredrikshald er der et badehus, hvor der gives kar- og dampbad, dusj og styrt; fabrikkbyen i Tistedalen har ogsaa eget badehus; endvidere er der et par badeanstalter for varmt bad og varm dusj, tilknyttet skoler eller fabrikanlæg; paa «Sauøen» (utenfor byens havn) findes 2 badehus for aapne sjøbad. Paa Kornsjø (Hvaler distrikt) er et par private badstubad, hvor der enkelte dage i uken kan faaes bad mot en liten betaling. Ogsaa ved et litet bad paa Ørje kan der enkelte dage i uken faaes badstubad og karbad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om møter i helseraad og om vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Smaalenenes amt	101	4539
Eidsberg	¹⁾ 16	719
Moss stadslægedistrikt	7	240
Moss lægedistrikt	²⁾ 20	552
Fredrikstad stadsfysikat	7	327
Sarpsborg	³⁾ 28	1977
Fredrikshald stadslægedistrikt	8	199
Hvaler	⁴⁾ 15	525

¹⁾ Askim 2, Eidsberg 3, Trøgstad 3, Skiptvet 2, Rødenes 2, Rømskogen 1, Rakkestad 3. ²⁾ Vaaler 3, Moss landsogn 5, Rygge 4, Raade 5, Spydeberg 1, Hobøl 2. ³⁾ Sarpsborg 5, Tune 2, Skjeberg 1, Varteig 2, Rolvsøy 2, Borge 4, Torsnes 2, Glemminge 5, Kraakerøy 1, Onse 4. ⁴⁾ Berg 2, Id 5, Aremark 3, Ømark 2, Hvaler 3.

IV. Buskerud amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevaksinører.
Amtet		14816,87	123 863	57	25	62	25
1. Drammen stadsfysikat	D r a m m e n, kjøbstad	6,86	24 937	18	13	11	-
2. Drammen lægedistrikt		596,32	17 787	¹⁾ 6	-	7	3
	Lier	319,97	8 763	2	-	3	-
	Røken	114,07	4 474	1	-	2	1
	Hurum	161,97	4 194	2	-	2	2
	Holmsbu, ladested ²⁾ ...	0,31	356		-	-	-
3. Ringerike		1 697,54	19 095	8	4	10	7
	H ø n e f o s s, kjøbstad ..	1,06	2 695	4	3	1	-
	Hole	304,04	3 432	³⁾ 2	1	2	2
	Norderhov	752,16	9 576	1	- ⁴⁾	4 ⁴⁾	3
	Aadalen	640,28	3 392	1	-	3	2

¹⁾ Distriktslægen bor i Drammen by. ²⁾ Hører til Hurum herred. ³⁾ En av disse praktiserer ikke. ⁴⁾ 2 av disse bor i Hønefoss.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
4. Modum		2 360,34	30 787	12	4	16	2
	Nedre Eker	117,72	5 858	2	1	3	-
	Øvre —	470,18	8 225	3	-	5	1
	Modum	519,17	10 563	4	3	5	-
	Sigdal	889,31	3 590	1	-	2	1
	Krødsherred	363,96	2 551	2	-	1	-
5. Nes		3 028,58	7 703	2	1	4	3
	Nes	820,63	2 272	1	1	1	-
	Flaa	702,21	1 671	-	-	1	1
	Gol	512,01	2 271	1	-	1	1
	Hemsedal	838,91	1 357	-	-	1	1
	Del av Nore (distriktet Tunhovd)	154,82	132	-	-	-	-
6. Aal		2 657,00	5 478	2	-	2	2
	Aal	1 154,27	3 346	1	-	1	1
	Hol	1 502,73	2 132	1	-	1	1
7. Kongsberg stads- lægedistrikt	Kongsberg, kjøbstad	66,20	6 132	4	3	4	-
8. Sandsvær		1 258,55	7 915 ¹⁾	3	-	4	4
	Øvre Sandsvær	396,02	2 497	-	-	1	1
	Ytre —	281,76	3 260	1	-	1	1
	Flesberg	580,77	2 158 ²⁾	1	-	2	2
9. Rollag		3 145,48	4 029	2	-	4	4
	Rollag	435,39	1 318	1	-	1	1
	Rest av Nore (undt. Tunhovd) ³⁾	608,67	1 364	1	-	2	2
	Opdal	2 101,42	1 347	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Kongsberg. ²⁾ Praktiserer ikke. ³⁾ Nore herred har et flateindhold av 763,49 km.² og en folkemængde av 1 496.

Sundhetstilstanden synes i det hele at ha været nogenlunde tilfredsstillende. Der meldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 13 744, hvorav 206 hadde dødelig utgang; i 1914 var de tilsvarende tal 15 566 og 286.

Dødeligheten utgjorde 12,2 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 40 og 41. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	4	1	4	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Akut poliomyelit	5	-	5	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	263	6	263	45	11	17	10	17	51	12	17	15	10	35	23
Meslinger	8	-	8	1	-	2	2	-	-	-	1	-	-	-	2
Difteri (croup)	144	16	144	11	3	9	12	22	1	8	16	22	23	15	2
Blodgang	8	-	8	-	-	-	1	3	1	1	2	-	-	-	-
Barselfeber	14	3	14	1	3	1	1	1	2	-	-	1	1	1	2
Pyæmi, septhæmi	16	9	12	-	1	2	-	2	-	1	3	1	-	2	-
Rosen	139	8	139	12	7	14	4	17	12	7	11	20	11	16	8
Røde hunde	16	-	16	3	2	2	1	-	-	1	1	-	1	3	2
Vandkopper	214	-	214	22	23	18	2	1	24	26	12	15	30	13	28
Kusma	387	-	387	67	52	65	74	63	19	7	12	3	4	6	15
Kikhoste	409	8	409	89	82	97	56	35	4	2	5	5	9	5	20
Akute katarrer i aandedrætsorg.	7058	44	7058	814	915	873	728	581	502	309	278	406	462	463	727
Influenza	2543	12	2543	719	833	375	182	92	51	24	17	20	53	55	122
Lungebetændelse	605	78	605	41	59	67	69	79	69	31	14	27	55	36	68
Pleurit	321	4	321	29	36	39	40	33	27	15	18	23	22	23	16
Gigtfeber	284	3	282	27	20	23	23	26	33	12	18	18	24	24	34
Akut diarré (kolerine)	1304	14	1304	84	70	54	92	70	128	179	166	139	129	72	121
Skjorbuk	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	13744	206	13738	1970	2117	1659	1299	1042	925	635	591	715	825	770	1190

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Drammen stads- fysikat.		Drammen læge- distrikt.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Kongsberg stadslæge- distrikt.		Sandsvær.		Rollag.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Skarlagensfeber	50	1	30	1	27	-	117	2	-	-	20	1	1	-	14	1	4	-
Meslinger	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	81	9	21	5	6	-	35	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	1	1	3	-	1	1	6	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	2	2	4	1	2	2	2	2	-	-	5	1	-	-	1	1	-	-
Rosen	47	2	11	-	26	-	33	1	4	-	1	1	12	2	4	2	1	-
Røde hunde	9	-	-	-	3	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	91	-	24	-	13	-	62	-	7	-	-	-	7	-	10	-	-	-
Kusma	220	-	78	-	28	-	13	-	1	-	15	-	6	-	2	-	24	-
Kikhoste	112	2	59	-	53	-	126	2	-	-	5	2	17	-	32	2	5	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	1767	10	994	8	1452	1	1618	12	188	4	-	-	594	4	337	3	108	2
Influenza	905	3	233	3	546	2	565	3	48	-	20	-	90	-	68	-	68	1
Lungebetændelse	138	15	75	12	135	18	137	20	10	1	19	4	58	4	29	3	4	1
Pleurit	66	1	55	1	57	2	96	-	9	-	6	-	21	-	10	-	1	-
Gigtfeber	48	1	35	1	50	-	92	-	15	-	8	-	22	-	10	1	4	-
Akut diarré (kolerine)	285	3	111	-	211	3	426	4	53	-	17	-	128	4	68	-	5	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3826	50	1738	33	2611	29	3343	49	339	5	116	9	959	14	586	13	226	4

Av **tyfoidfeber** indtraf i Drammen lægedistrikt et par sporadiske tilfælde i Hurum og et dødelig endende paa Slemmestad i Røken. Hos den dodes søster, som hadde hat nervefeber for 3—4 aar siden, blev der paavist paratyfus-baciller i fæces, og blodet reagerte +; hun fik injektioner, tilberedt av hendes egne baciller, hvorefter 3 prøver (med 3—4 dages mellemrum) fra fæces og urin viste ÷ resultat. — De 2 patienter (mor og datter) paa Slemmestad i 1914 hadde antagelig ogsaa faat sygdommen fra denne kroniske bacillebærer. (Grimsgaard).

Av **poliomyelit** forekom der 2 tilfælde i Røken (Drammen lægedistrikt); det ene var i et avsides liggende hjem ved Follestad og det andet paa Slemmestad; begge steder var boligforholdene mislige. (Grimsgaard). — Paa Lindelien (Nes, Aadalen, Ringesrikke) blev en liten gut angrepet. Han blev isoleret og alle foranstaltninger truffet for at hindre smitte. (Røsseng).

Katarralsk ikterus. Der er ialt meldt 53 tilfælde fra følgende distrikter: Drammen by 8, Nes 3, Aal 9, Kongsberg 15, Sandsvær 4, Rollag 14. — Fra Aal anføres, at denne sygdom har forekommet forholdsvis hyppig i de sidste aar. (Bruun).

Miltbrand. I Aal fik en voksen mand en bønnestor, blaasort pustel efter at ha flaadd en ko, som var krepert ute i sætermarken. Det yret med baciller i pustelvæskan; efter grundig utbrænding av pustelen kom manden sig efter nogen ukers forløp. Senere døde en ko og en hest i samme sætermark. Efter at der var truffet forholdsregler mot smitteoverføring til andre kreaturer i samme sætergrænd, vides ikke at ha forekommet flere tilfælde. Smittekilden ukjendt. (Bruun).

Av **skabb** er ialt meldt 334 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		1	2	3	4	5	7	8	9
		Drammen stads- fysikat.	Drammen distrikt.	Ringes- rikke.	Modum.	Nes.	Kongs- berg- stads- lægedistr.	Sandsvær.	Rollag.
Veneriske saar	11	10	1	-	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	16	10	4	1	-	-	1	-	-
— medfødt	2	-	1	-	-	-	-	1	-
Gonorré, uretrit	134	96	6	8	16	1	2	3	2

De fra Drammen lægedistrikt meldte tilfælde av **acquisit syfilis** indtraf alle hos en familie i Lier; smitten skrev sig fra et pleiebarn med ondartet hereditær syfilis, som den inden herredet boende ugifte mor hadde bortsat. — Pleiebarnsloven av 29de mai 1905 blev nu straks gjort gjeldende i sin helhet for Lier herred. — Alle 4 syke blev underkastet en kraftig salvarsankur, og hos 2 lykkedes det at faa Wassermann ÷. (Grimsgaard).

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkulose-protokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtet henvises til tabellen derom i den almindelige beretning. Dødsfald av **lungetuberkulose** utgjorde for det hele amt 14,3 pct. av alle kjendte ved sygdom forårsakede dødsfald og 16,7 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Drammen stadsfysikat	290	52	50	240
— lægedistrikt	227	41	33	194
Ringerike	211	33	29	182
Hønefoss by	21	4	8	13
Bygder	190	29	21	169
Modum	331	37	49	282
Nes	92	15	5	87
Aal	72	5	9	63
Kongsberg stadslægedistrikt ...	71	10	14	57
Sandsvær	82	7	13	69
Rollag	55	4	4	51
Buskerud amt	1431	204	206	1225
Derav i byer	382	66	72	310
— - bygder	1049	138	134	915

forholdet henholdsvis 17,3 pct. og 21,3 pct. og for bygderne 13,2 pct. og 15,1 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — I Norderhov (Ringerike distrikt) har man flere legater (ialt kr. 60 000,00), til hjelp for ubemidlede tuberkulose i sygdommens første stadium. (Harboe). — I Kongsberg blev byens tuberkulosehjem færdig og sat i bruk i slutten av aaret; tiltaket til dets oprettelse blev gjort i 1907 ved privat initiativ; der blev samlet endel midler privat og gjennom sanitetsforeningen, men det meste er ydet av sparebanken, som ogsaa har garanteret kr. 4 000,00 av driftsomkostningerne i det første aar. Hjemmet ligger i en skog mot syd i Sellikdalen ca. 3 km. fra byens centrum; det har plass til 12 patienter; med fuldt moderne utstyr kommer det paa ca. kr. 50 000,00. (Fodstad). — I Rollag distrikt har Opdal og Dagalid tuberkuloseforening engagert en sykepleierske. (Krefting).

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. — Fra Drammen lægedistrikt anføres: I ordningen med privatforpleiningen av de sindssyke i Lier er der skeet den forandring, at der fra neste aar av er ansat 2 kvindelige inspektricer; de lønnes begge av de respektive amter og fattigstyrrer, og staten betaler sin andel efter samme fordelingsprincip som gjælder for de vanlige offentlige utgifter til sindssykes forpleining efter lov av 27de juni 1891. Der beregnes hertil kr. 10,00 pr. patient. Tallet paa forpleiede syke er stadig øket (fra 384 i 1913 til 452 i 1916; av de 452 var 179 fra Buskerud amt, resten fra andre amter). Alle forpleiningsutgifter pr. patient kan beregnes at beløpe sig til ca. kr. 400,00. (Grimsgaard).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er meldt ialt 93, derav i Drammen stadsfysikat 23, Drammen distrikt 14, Ringerike 19, Modum 21, Aal 2, Kongsberg stadslægedistrikt 1, Sandsvær 7, Rollag 6. — Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa neste side.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter prestenes opgaver 8 kvinder, ifølge lægernes 9; av disse døde 3 av barsel-feber, se forøvrig tabel XXXVI, gruppe XII.

Av tabellen paa side 45 over **fødte** og **døde** sees der at ha været et overskudd av 1 588 fødte; forholdet mellem de fødte og de døde var = 100 : 50,1.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.				Uttrækning ved bækken- endeleie.				Perfora- tion.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.		Barn.			Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.	68	1	64	1	4	-	-	-	-	3	²⁾ 1	1	1	-	-
Trangt bækken	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	1	¹⁾ 1	1	1	1	-	1	-	-	-
Dyp tverstand	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Uopgit indikation	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	79	1	71	5	4	1	1	1	1	4	1	2	1	2	5
	80		80			2		2			4				

¹⁾ Dødsårsak: barsel-feber. ²⁾ Forløst ved tang paa sætet.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap.
Drammen stadsfysikat..	558	8	314	33	2	1	11	5	-
— lægedistrikt .	514	17	241	37	4	1	6	1	-
Holmsbu ladested	6	-	4	-	-	-	-	-	-
Bygder	508	17	237	37	4	1	6	1	-
Ringerike	511	13	232	26	3	1	5	2	2
Hønefoss by	172	2	41	6	-	1	-	1	-
Bygder	339	11	191	20	3	-	5	1	2
Modum	830	17	382	50	7	4	3	2	-
Nes	203	2	111	12	1	1	1	-	-
Aal	121	2	83	7	-	-	2	-	-
Kongsberg stadsl.district	197	2	82	6	1	-	5	2	1
Sandsvær	163	4	89	6	2	-	-	-	-
Rollag	83	2	58	5	1	-	-	-	-
Buskerud amt	3180	67	1592	182	21	8	33	12	3
Derav i byer	933	12	441	45	3	2	16	8	1
— - bygder	2247	55	1151	137	18	6	17	4	2

De hyppigste av de oppgivne dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	233	31	202
Lungetuberkulose	204	66	138
Kræft (cancer og sarkom)	138	38	100
Hjerneslag	93	25	68
Klappfeil og hjertemuskelsykdomme	82	28	54
Croupøs lungebetændelse	78	25	53
Medfødt svakhet	57	12	45
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	44	27	17
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuber- kulose	41	6	35
Hjertelammelse	37	8	29

Levemaate og hygieniske forhold. I Drammen by har der trods dyrtiden neppe været nogen særlig nød blandt folk; arbeidsløshet har ikke forekommet; ser man hen til søkningen til offentlige fornøielser, specielt kinematograferne, og til offentlige festligheter, skulde man tro, at der var lutter velstand. — Indlemmelse i byen av de tætbebyggede strøk i dens umiddelbare nærhet, hvor en stor del av arbeiderne nu bor, er fremdeles bare under forberedelse. — Ædruelighetsforholdene har muligens bedret sig noget, siden samlaget blev lukket 30te juni 1914. (Bonnevie).

Fra Ringen er anføres med hensyn til de høie priser paa kjøt, flesk og melk, at noksaa mange barn vistnok har faat for litet av sidstnævnte vare; nogen underernæring kan der dog ikke være tale om. (Harboe).

I Aal er det en tung tid for alle, som skal kjøpe sine livsformødenheter; bønderne lider ingen nød. (Bruun).

Kongsberg er med hensyn til utstrækning Norges største by (4 ganger saa stor som Kristiania; det bymæssig bebyggede strøk utgjør dog neppe mere end ca. $\frac{1}{40}$ del av arealet). Boligforholdene er enkelte steder temmelig mangelfulde og er blit henimot mislige som følge av stor indflytting av arbeidere i anledning av jernbanebyggingen og utvidelse av vaabenfabrikken etc.; til hvert hus hører dog en større eller mindre have. Gaterne er daarlige; sand i overflod med ulidelig støvplage om sommeren; om vinteren er der kun passage i den av sneploegen optrukne kjørebane; naar snesmeltingen kommer, er gaten ikke behagelig at færdes i, saa meget mere som der intet blir gjort for at holde den ren. Men gaterne er godt oplyst, da byen har sit eget elektricitetsverk; de fleste har ogsaa elektrisk lys i sine hjem og mange ogsaa elektriske kokeapparater. — Helseraadet har foreslaat for bystyret at ansætte en fast sundhetsbetjent med politimyndighet, og der er utsigt til, at dette forslag i en nær fremtid vil bli gjennomført. Byen fik i 1913 nye sundhetsvedtægter, men med overholdelsen er det endnu ikke rart bevendt. Privetforholdene er mangelfulde og bingesystemet det almindelige. Søppelkasser er der ikke mange som har; søppelen blir oftest lagt i haug og kjøres nødig bort uten diverse paamindelser. Kloaker findes ikke; helseraadet vil derfor henstille til formandskapet, at der blir utarbeidet en plan, og at man snarest gaar igang med anlegg paa de mest utsatte steder. Der har i nogen aar været offentlig kommunal kjøtkontrol, men et kommunalt slagteri i forbindelse med denne mangler. — Utenfor det tætbebyggede strøk arter forholdene sig omtrent som i en almindelig landsbygd. — Kongsberg hører til de tørлагte byer med hensyn til brændevin, men ikke til øl og vin; at møte fulde folk paa gaterne er ikke noget særsyn, især paa lønningsdagene. (Fodstad).

Fra Sandsvør distrikt anføres, at dyrtiden har begyndt at tvinge folk til nøisomhet og tarvelighet, men der har ikke været nogen arbeidsløshet, og de fattige blir forsvarlig forpleiet. (Nyquist).

I Røllag distrikt har folk i bygderne omkring Tunhovd reguleringsanlegg i Nore hat gode indtægter ved tømmersalg, hugst, kjøring, salg av gaardsprodukter etc. Der er 4 store toetages barakker for utenbygds arbeidere; en diakon med mange aars erfaring har opsyn med hele stellet i barakkerne; hans virke er av stor betydning for hygienen blandt arbeiderne, ikke at tale om under sygdom og ved ulykkestilfælde. (Krefting).

Sykehus. I Drammen by er der et kommunalt sykehus, som tillike gjør tjeneste som sykehus for Buskerud amt; desuten et epidemilasaret, og et katolsk St. Josefs hospital. Av pleiehjem er der foruten et privat («Bethesda») et paa Bragernes for kroniske syke og et paa Strømsø for gamle. Endvidere sanitetsforeningens tuberkulosehjem. — I Drammen lægedistrikt har hvert herred sit tuberkulosehjem. — I Ringen er der i Hønefoss et epidemilasaret,

alene til bruk for byen. I Norderhov ligger Trøgstad kur- og pleiehjem for tuberkulose. — Modum har et tuberkulosehjem i nærheten av Aamot station. — I Gol (Nes distrikt) og i Aal er der sykehus; det i Gol er et nybygg, som endnu ikke er i drift. (Fryjordet). — Paa Kongsberg er der et kommunalt sykehus med isolationslokale og et pleiehjem for tuberkulose. — Et gamlehjem er under opførelse (det blir færdig i begynnelsen av 1916); det faar 37 plasser og vil, fuldt færdig, koste kr. 67 000,00. (Fodstad).

Badeindretninger. I Drammen by findes et offentlig bad og vaskeri, hvor bl. a. byens jormødre har frit bad. Ved alle 4 folkeskoler er der dusjbad. I et par sommermaaneder hadde Drammens kreds av Norsk Livredningsselskap i drift et strømbad med svømmeundervisning. I Drammen distrikt er der damp- og karbad paa Engene; ved Lier meieri og Slemmestad fabrikker findes primitive karbad, likesom der langs kysten, fra Askerlandet til Holmsbu, findes mangfoldige badehus for sjøbad, som foruten av eierne ogsaa brukes av distriktets mange sommergjester. I Hønefoss, Ringerike distrikt, er der et folkebad paa folkeskolen. Paa Modum var St. Olafs bad i virksomhet; desuten er der folkebad ved Vikesund og paa Krokstadelven i Nedre Eker, hvorhos nogen av de større fabrikker har karbad. I Aal er der en badstue, likesaa i Hol. Paa Kongsberg er der et kommunalt badehus og i Rollag et badstubad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir opplysninger om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Buskerud amt.....	69	3722
Drammen stadsfysikat.....	5	821
— lægedistrikt.....	1) 14	661
Ringerike ..	2) 11	572
Modum	3) 19	802
Nes	4) 3	226
Aal	5) 5	89
Kongsberg stadslægedistrikt	5	162
Sandsvær	6) 4	331
Rollag.....	7) 3	58

1) Lier 7, Røken 3, Hurum 4. 2) Norderhov 5, Hønefoss 6. 3) Øvre Eker 6, Nedre Eker 4, Modum 6, Sigdal 2, Krødsherred 1. 4) Nes 1, Flaa 1, Gol 1. 5) Aal 4, Hol 1. 6) Flesberg 2, Øvre Sandsvær 1, Ytre Sandsvær 1. 7) Rollag 1, Nore 1, Opdal 1.

Kvaksalveri synes at være i tilbakegang i Drammen by; en dansk farmaceut, som drev paa med det, har nemlig forlatt stedet, og en homøopatisk kolportør har neppe synderlig søkning. (Bonnevie).

V. Jarlsberg og Larvik amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornmødre.	Hjælpevaksinaterer.
Amtet		2 319,58	103 333	42	19	47	14
1. Tønsberg stadslægedistrikt	Tønsberg, kjøbstad	3,71	9 416	7	5	4	-
2. Tønsberg lægedistrikt		775,78	29 211	¹⁾ 7	1	14	9
	Aasgaardstrand, ladest.	0,18	322	1	-	-	-
	Vaale	82,30	2 623	-	-	1	1
	Borre	63,86	2 904	-	-	³⁾ 1	1
	Sem	103,03	5 825	-	-	⁴⁾ 3	1
	Andebu	176,97	2 529	1	-	1	1
	Stokke	118,79	4 566	1	-	3	2
	Nøtterø	55,29	5 037	1	1	1	1
	Ramnes	137,97	2 787	-	-	3	1
	Tjøme	37,39	2 618	2	-	1	1
3. Horten stadslægedistrikt	Horten, kjøbstad	1,62	9 609	8	3	3	-
4. Hof		866,52	20 931	6	2	12	1
	Holmestrand, kjøbstad	0,42	2 299	2	2	3	-
	Svelvik, ladested	0,50	978	1	-	1	-
	Hof	158,55	2 219	1	-	2	-
	Lardal	278,88	2 273	1	-	1	-
	Skoger	114,37	5 459	-	-	⁵⁾ 2	-
	Strømmen	54,19	1 359	-	-	⁶⁾ 1	-
	Sande	172,59	3 897	1	-	1	1
	Botne	87,02	2 447	-	-	1	-
5. Larvik stadslægedistrikt	Larvik, kjøbstad	2,60	9 458	6	3	4	-
6. Larvik lægedistrikt		669,35	24 708	²⁾ 8	5	10	4
	Sandefjord, kjøbstad	1,12	4 864	5	5	4	-
	Sandherred	116,85	7 171	-	-	⁷⁾ 1	-
	Tjølling	65,33	3 241	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	4 083	-	-	1	1
	Brunlanes	185,14	4 434	-	-	⁸⁾ 2	2
	Fredriksværn	1,96	915	2	-	1	-

¹⁾ Distriktslægen bor i Tønsberg by. ²⁾ Distriktslægen bor i Larvik by. ³⁾ Bor i Horten. ⁴⁾ Den ene, fast ansat, bor i Tønsberg. ⁵⁾ Den ene, fast ansat, bor i Drammen. ⁶⁾ Bor i Svelvik. ⁷⁾ Bor i Sandefjord. ⁸⁾ Den ene av disse bor i Larvik.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	6	1	6	1	1	1	-	-	-	-	1	1	1	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Skarlagensfeber	209	8	209	34	15	5	12	23	4	11	10	28	27	27	13
Meslinger	245	5	245	91	71	40	12	11	8	9	3	-	-	-	-
Difteri (croup)	101	6	98	17	2	5	6	5	7	10	2	12	3	14	15
Blodgang	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	10	4	7	-	1	1	-	-	1	1	1	-	1	-	1
Pyæmi, septhæmi	8	7	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	70	-	69	7	1	6	3	2	5	6	7	11	9	4	8
Røde hunde	41	-	41	4	-	4	-	13	4	-	4	-	4	5	3
Vandkopper	166	-	165	11	13	5	8	6	27	31	12	6	16	22	8
Kusma	523	-	523	118	93	88	50	62	29	19	13	15	10	17	9
Kikhoste	229	5	229	70	66	28	25	1	10	7	4	1	7	9	1
Akute katarrer i aandedrætsorg.	4277	53	4271	583	482	487	338	460	314	150	139	224	208	370	516
Influenza	1406	10	1406	445	499	217	61	53	18	7	6	12	12	29	47
Lungebetændelse	515	68	515	71	60	42	71	52	32	29	10	17	29	49	53
Pleurit.	186	1	185	16	16	20	16	22	13	18	13	11	16	13	11
Gigtfeber	145	4	144	10	14	12	11	6	6	11	11	11	16	10	26
Koldfeber	2	-	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
† Akut diarré (kolerine)	810	10	810	72	56	47	48	59	72	99	79	87	57	64	70
Skjorbuk	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8954	184	8930	1552	1390	1009	662	776	550	408	315	437	416	634	781

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Tønsberg stadslæge- distrikt.		Tønsberg lægedistrikt.		Horten stadslæge- distrikt.		Hof lægedistrikt.		Larvik stadslæge- distrikt.		Larvik lægedistrikt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Skarlagensfeber	23	-	52	1	3	-	38	1	22	1	71	5
Meslinger	-	-	-	-	2	-	-	-	186	5	57	-
Difteri (croup)	6	-	21	1	5	-	3	1	1	-	65	4
Blodgang	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	1	3	1	3	-	-	-	1	-	2	2
Pyæmi, septhæmi	1	1	-	-	-	-	3	2	-	-	4	4
Rosen	4	-	14	-	7	-	6	-	16	-	23	-
Røde hunde	2	-	2	-	14	-	2	-	8	-	13	-
Vandkopper	14	-	14	-	14	-	23	-	20	-	81	-
Kusma	51	-	67	-	86	-	39	-	68	-	212	-
Kikhoste	46	1	109	-	13	-	22	2	23	1	16	1
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	582	9	561	15	1322	3	425	8	676	5	711	13
Influenta	180	1	141	4	125	-	189	1	399	1	372	3
Lungebetændelse	51	7	79	14	68	12	166	11	56	9	95	15
Pleurit	17	-	31	-	43	-	23	-	25	-	47	1
Gigtfeber	35	1	24	2	12	1	12	-	19	-	43	-
Koldfeber	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	71	-	155	1	115	-	115	5	142	3	212	1
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	1085	21	1276	40	1832	16	1071	31	1662	25	2028	51

Sundhetstilstanden synes i det hele at ha været nogenlunde god. Av epidemiske sygdomstilfælde blev ialt meldt 8954, hvorav 184 hadde dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 8806 og 233.

Dødeligheten var 12,8 pro mille av den oppgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Jfr. tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 49 og 50. Se forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Av **skabb** er ialt meldt 101 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	5	6
		Tønsberg stads-lægedistr.	Tønsberg læge-distrikt.	Horten stads-lægedistr.	Hof.	Larvik stads-lægedistr.	Larvik læge-distrikt.
Veneriske saar ..	13	4	2	-	-	3	4
Syfilis, erhvervet	47	7	7	23	6	1	3
— medfødt..	10	1	-	-	-	1	8
Gonorré, uretrit..	224	87	35	38	11	21	32

Tuberkulose. Til opplysning om de i aaret meldte og av tuberkulose-protokollerne utgaaede tilfælde inden amtet henvises til tabel XV i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 11,1 pct. av alle ved sygdom forarsakede dødsfald og 13,1 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 11,1 pct. og 13,1 pct. og for bygdene 11,1 pct. og 13,0 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa side 52. — I Larvik by skal høsten 1916 det nye sykehus for tuberkulose tages i bruk; det vil avhjelpe et længe følt savn, da det ofte har faldt vanskelig at faa tæringssyke anbragt i forpleining. (Lundevall).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er ialt opgit 108, derav i Tønsberg by 14, Tønsberg lægedistrikt 30, Horten 8, Hof 14, Larvik by 15 og Larvik lægedistrikt 27. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 53.

Om **jormorhjælpen** se tabel XIX i den almindelige beretning.

I henhold til tabellen paa næste side over **fødte** og **døde** var der et over-skudd av 1259 fødte; forholdet mellem fødte og døde var = 100 : 52,1.

Ifølge presternes opgaver **døde** 4 kvinder paa **barselseng**, ifølge lægernes 7; 4 er opgit døde av barsel-feber; forøvrig henvises til tabel XXXVI (gruppe XII) i den almindelige beretning.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Tønsberg stadslægedistrikt	131	14	21	110
— lægedistrikt	309	30	40	269
Horten stadslægedistrikt	106	14	16	90
Hof	221	24	31	190
Holmestrand	39	4	3	36
Svelvik	22	1	4	18
Bygder	160	19	24	136
Larvik stadslægedistrikt	126	11	25	101
— lægedistrikt	317	41	51	266
Sandefjord	73	11	9	64
Bygder	244	30	42	202
Jarlsberg og Larvik amt	1 210	134	184	1 026
Derav i byer	497	55	78	419
— - bygder	713	79	106	607

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drap.
Tønsberg stadslægedistrikt	245	5	141	10	3	2	5	2	-
— lægedistrikt	669	14	392	37	6	1	8	3	-
Aasgaardstrand	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Bygder	667	14	390	37	6	1	8	3	-
Horten stadslægedistrikt	226	6	106	11	-	-	3	1	-
Hof	535	19	238	29	5	-	8	-	-
Holmestrand	45	4	37	2	-	-	-	-	-
Svelvik	33	-	23	4	1	-	2	-	-
Bygder	457	15	178	23	4	-	6	-	-
Larvik stadslægedistrikt	258	4	139	11	-	-	2	3	-
— lægedistrikt	696	19	354	35	1	1	15	2	1
Sandefjord	126	6	76	3	-	1	4	1	-
Bygder	570	13	278	32	1	-	11	1	1
Jarlsberg og Larvik amt	2629	67	1370	133	15	4	41	11	1
Derav i byer	935	25	524	41	4	3	16	7	-
— - bygder	1694	42	846	92	11	1	25	4	1

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttækning ved bækkenendeleie.			Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.	71	¹⁾ 1	72	2	1	1	-	3	2	1	-	-
Trangt bækken	5	-	4	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Uefftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-
Myoma uteri (2); fare for moren (2)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	3	-	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Dødt foster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fastvokset morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Uopgit indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	84	1	82	5	7	5	2	5	2	3	5	4
	85		87			7			5			

¹⁾ Dødsårsak: barsel-feber. (Streptococinfektion før partus; cystit. Barnene (levende tvillinger) hadde streptococabscesser i kontusionsmerkerne efter tangen).

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	164	71	93
Kræft (cancer og sarkom)	136	48	88
Lungetuberkulose	134	55	79
Hjerneslag	94	48	46
Klappfeil og hjertemuskelsygdomme	88	37	51
Croupøs lungebetændelse	68	34	34
Arteriosklerose	65	21	44
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	53	18	35
Hjertelammelse	45	17	28
Medfødt svakhet	39	13	26

Veirliget var meget abnormt. En usedvanlig mængde sne i aarets første maaneder var til stort hinder for færdsel og tømmerdrift. Vaaren var ualmindelig kold, tør og blaasende, saa man utover forsommeren begyndte at frygte for uaar. I juli tok det til at regne, og dette varte med smaa avbrytelser til september; slaatten hadde man maattet utsætte nogen uker, og endel høi, som var kjørt ind i vel raa tilstand, blev tildels utskjemt. September var smuk og reddet indhøstningen saa nogenlunde. I midten av oktober satte vinteren ind med frost og sne, saa man ikke fik høstpløiet; en mængde turnips, man ikke hadde rukket at ta op, blev ødelagt av frosten. December var skrækkelig kold; i Larvik \div 8 mot gjennemsnittlig \div 1,7; laveste temperatur var \div 22,5^o den 23de. (Nørregaard og Blom).

Levemaate og hygieniske forhold. I Tønsberg by utføres nu privetrenovationen (tømming og rengjøring av Wallanders tønder) av det kommunale renholdsverk uten særskilt betaling av huseierne. Ogsaa tømning av søppelkasser er overtat av kommunens renholdsverk. — Trods adskillig nybygging er det fremdeles knapt om hus, men det skyldes vistnok for en stor del, at folk stiller større fordringer til boligerne. (Stendal).

I Hof er drikkfældigheten i det hele vistnok i avtagen; heri har vel nedvøring av samlaget i Drammen sin del; det er mest ungdommen, som i visse strøk gaar litt over streken. — Sedeligheten synes i det hele at staa noksaa høit; endel egteskaper indgaaes dog hurtigere end paatenkt, naar det viser sig, at der er «periculum in mora». (Nørregaard).

Fra Larvik by skrives: Priserne paa livsfornödenheter har været i stadig stigende; heldigvis har arbeidsforholdene været gode; bedrifterne har arbeidet under høitryk. — Som følge av de gode skibskonjunkturer er der startet flere nye rederier, og skibsaktierne har git stort utbytte. — Paa grund av de høie byggeomkostninger har nybygging ikke staat i forhold til behovet; folk har mange steder maattet stuve sig sammen i uforsvarlig grad. — Aktieselskapet «Norske Mineralkilder» hadde i sommerens løp at kjæmpe med en del vanskeligheter, idet mineralvandet Farris nogen ganger blev utskjemt. Disse vanskeligheter er man dog kommet vel over, og der planlægges større utvidelser. Selskapet har

kjøpt Larvik kuranstalt. — Med hensyn til drikkfældighet opplyses, at spleiselag er almindelige, og følgen derav adskillig fyld; det forlyder, at der foregaar ikke saa liten smughandel. (Lundevall).

Fra Larvik lægedistrikt opgives levemaaten at ha været god, trods priserne paa kjøt og flesk stadig gik op; de var ved juletider helt oppe i henholdsvis kr. 1,50 og kr. 2,00 pr. kg.; besætningerne var sterkt reduceret, særlig var der stor nedgang i svineholdet. Forbrukerne var misfornøiet over de høie melkepriser, og landmændene klaget over fordyrelsen av kraftfôr og kunstgjødning. — For skogeiere var det et glimrende aar paa grund av de enestaaende høie trælastpriser; desværre er dog altfor meget av skogen kommet fra bønderne over paa enkeltmands hænder. — Boligforholdene er gode; paa Nanset i Hedrum er der bygget en hel del privatboliger, og paa Østre Halsen i Tjølling har Holoa verksted bygget 6 nye arbeiderboliger med 2 bekvemmeligheter paa 3 værelser og kjøkken i hver. — Elektriciteten holder sit indtog i alle herreder. — De fleste skoler blev inspiceret; renholdsforholdene var bra. (Blom). — I Sandefjord var der likesom i andre byer mindre byggevirksomhet end aaret forut paa grund av høie material- og arbeidspriser. — Foruten et sjømandshjem findes der et Blaakorshjem for tilreisende arbeidssøkende; det besøktes i aarets løp av henved 900 mænd, hvorav 163 fik gratis nattelosji og tildels mat som husvilde. — Ædruelighetsforholdene er tilsyneladende blit bedre blandt menigmand, siden det nye vinsamlag 1ste januar 1915 kom igang, og de ældre vinrettigheter var blit indløst av kommunen; vinsamlagets overskudd var dette aar kr. 35 000. — Den økonomiske tilstand i saavel Sandefjord som Sandeherred maa betegnes som usedvanlig god. Hvalfangsten og skibsfarten har git glimrende utbytte; der er dannet nye rederier med kapitaler fra 1—10 millioner kroner; i disse rederier har baade bemidlede og økonomisk mindre velstillede tat del i haab om, at de svimlende høie fragter skal holde sig paa samme høide endnu nogen aar. — De industrielle bedrifter Framnes mekaniske verksted, Gimle oljemølle og Vera fettraffineri for herding av hval- og andre slags oljer har været i drift hele aaret. Arbeidernes fortjeneste maa ansees nogenlunde tilfredsstillende i forhold til de dyre tider, men for de fleste falder det nok vanskelig at lægge noget tilside av fortjenesten. (J. Christensen). — Fra Fredriksværn anføres, at fiskerierne slog godt til; med hensyn til menuen er kjøt næsten ikke at tænke paa for mindre vel situerte, og selv fisk er steget til tidligere uanede priser. — Elektriciteten begynder nu saa smaat at skulle tages i bruk ogsaa som drivkraft, saaledes for en skotøifabrik og et litet mekanisk verksted. (Steenstrup)

Sykehus. I Tønsberg er der et for byen og amtet fælles sykehus; dette er nu for litet, hvorfor der er fattet beslutning om at bygge et nyt, saa der kan skaffes plads til ca. 130 patienter, foruten epidemiavdeling; det nye sykehus vil antagelig kunne tages i bruk høsten 1917; endvidere er der et pleiehjem for tuberkuløse. Paa Horten er Karl Johansværns sykehus, som tilhører marinen; man savner meget et epidemispykehus; av og til maa nemlig tilfælde av smitsom sygdom sendes til amtsspykehuset i Tønsberg. — I Holmestrand (Hof distrikt) findes et litet sykehus paa 4 værelser (8 senger) foruten operationsrum og bad. I Svelvik er der et epidemispykehus. I Larvik by er der et kommunalt sykehus og et epidemilaset. Paa «Gamlehjemmet» er der 2 stuer for tuberkuløse. I Sandefjord (Larvik lægedistrikt) er der et epidemilaset med desinfektionsanstalt, i Fredriksværn et litet isolationslokale og i Brunlanes kysthospitalet for skrofuløse barn.

Badeindretninger. I Tønsberg by er der en offentlig badeanstalt med damp- og karbad og dusj for folkeskolens barn; desuten er der i Viktoria hotel damp- og karbad og svømmebassæng, hvortil byens folk har adgang. —

I Horten har arbeiderne ved marineverftet om lørdagen gratis bad (kar- og varmluftsbad) ved det med marinens sykehus forbundne bad, som ogsaa er aapent for publikum. I Holmestrand (Hof distrikt) er der et sjøbad og paa folkeskolen et folkebad, som er aapent 2 ganger om uken, den ene gang for mænd og den anden gang for kvinder. Ved Holm i Sande er der et litet sjøbad; endvidere findes ved Drammens glasverk, Eidsfoss verk, Berger fabrikker m. fl. bad for arbeiderne. I Larvik by er der et offentlig kar- og badstubaad, desuten badehus for sjøbad. Slike findes ogsaa i Sandefjord og Sandeherred. I Fredriksværn er der en anstalt for varme og kolde sjøbad, gytje- og furunaalsbad. Desuten har man Larvik og Sandefjords bad- og kuranstalter.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om møter i helseraad og om vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Jarlsberg og Larvik amt	97	3098
Tønsberg stadslægedistrikt	4	152
— lægedistrikt	1) 24	814
Horten stadslægedistrikt	6	148
Hof lægedistrikt	2) 28	740
Larvik stadslægedistrikt ...	9	421
— lægedistrikt	3) 26	823

1) Aasgaardstrand 3, Andebu 1, Borre 4, Nøtterø 4, Ramnes 3, Sem 4, Tjøme 2, Vaale 1, Stokke 2. 2) Skoger 8, Sande 2, Hof 3, Lardal 3, Botne 2, Holmestrand 6, Svelvik 3, Strømmen 1. 3) Brunlanes 3, Hedrum 5, Tjølling 3, Sandefjord 9, Sandeherred 2, Fredriksværn 4.

VI. Hedemarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornødre.	Hjælpevaksinatører.
Amtet		27480,47	133 635	49	27	67	54
1. Solør og Odalen ...		3 569,27	32 563	10	6	13	11
	Kongsvinger kjøbstad	0,80	1 624	3	2	1	-
	Vinger	492,20	4 588	1	-	1) 2	2
	Eidskogen	645,52	5 838	1	1	1	2
	Søndre Odalen	513,16	6 343	1	2	2	1
	Nordre —	493,53	4 421	1	-	2	2
	Brandval	587,18	3 629	1	-	2	2
	Grue	836,88	6 120	2	1	3	2

1) Den ene bor i Kongsvinger.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaknatorer.
2. Hamar stadslæge- distrikt	Hamar by	1,11	6 171	5	7	4	.
3. Hedemarken		2 626,64	42 512	14	2	18	10
	Vang	314,87	6 371	1	-	4	1
	Furnes	218,33	3 832	-	-	2	1
	Stange	327,38	7 236	4	1	3	2
	Romedal	363,41	4 848	1	-	2	1
	Løiten	349,05	5 606	1	-	2	1
	Nes	175,21	3 479	2	-	1	-
	Ringsaker	878,39	11 140	5	1	4	4
4. Søndre Østerdalen		2 987,01	21 759	11	5	9	10
	Elverum	1 285,22	9 818	4	3	5	5
	Vaalser	674,11	3 761	2	1	1	1
	Aasnes	607,03	5 083	4	1	2	2
	Hof	420,65	3 097	1	-	1	2
5. Trysil	Trysil	2 962,01	5 773	2	1	7	7
6. Engerdalen	Engerdalen	2 202,39	1 227	1	-	1	1
7. Rendalen		6 569,54	10 803	3	2	8	8
	Øvre Rendalen	1 659,16	1 604	-	-	1	1
	Ytre —	1 499,39	1 678	1	-	1	1
	Aamot	1 323,60	3 531	1	1	3	3
	Stor-Elvedalen	1 628,07	3 567	1	1	2	2
	Sollien	459,32	423	-	-	1	1
8. Tønset		6 286,01	12 118	3	4	7	7
	Lille-Elvedalen	982,36	2 110	1	1	1	1
	Foldalen	1 225,90	2 284	-	-	1	1
	Tønset	1 126,97	3 504	1	2	2	2
	Tolgen prestegjeld av Tolgen	1 998,63	3 346	1	1	2	2
	Kvikne sogn av Kvikne	952,15	874	-	-	1	1

A n m. Inset anneks til Kvikne med flateindhold 212,34 km.² og 591 indbyggere hører til Opdal lægedistrikt. En del av Tolgen herred med flateindhold 64,15 km.² og 118 tilstedeværende indbyggere hører til Røros prestegjeld og til Røros lægedistrikt. Begge disse distrikter hører til Søndre Trondhjems amt.

Sundhetstilstanden betegnes fra Solør og Odalen, Trysil, Engerdalen og Tønset lægedistrikter som mindre god, mens den i de øvrige distrikter inden amtet i det hele var tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme forekom epidemier av skarlagensfeber, kikhoste, kusma, akutte katarrer i aandedrætsorganerne og influenza med større eller mindre utbredning inden flere lægedistrikter. Difteri (croup) og akut diarré viser færre anmeldte angrepne end aaret forut. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 13 466 med 284 dødsfald mot henholdsvis 13 075 og 252 i 1914.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 850 eller 13,2 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (139 847). I 1914 var dødeligheten 12,5 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 60 og 61, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfieber** behandledes ialt 9 tilfælde med 1 dødsfald. Til Brandval i Solør og Odalen distrikt kom en kvinde syk hjem fra Fetsund (Aamodt). Paa sykelisterne fra Hedemarken distrikt er opført et tilfælde av tyfoidfieber (fra Nes herred, læge Réé). Distriktslæge W. Holm omtaler i sin medicinalberetning 5 tilfælde, mulig av paratyfus, derav 3 i Løiten i juli paa en sæter, 1 tilfælde i Vang, og 1 om høsten paa Helgøen. For ingen er kjøen eller alder opgit. Ifølge de indsendte maanedslister fra lægedistriktet skal der i Vang være indtruffet 4 tilfælde av tyfoidfieber, 1 i mars og 3 i april, hos en gut, et pikebarn, en voksen mand og en voksen kvinde, i Løiten 1 tilfælde hos en voksen kvinde i mai, og i Nes 1 hos et pikebarn i september, tilsammen 6. Denne sidste opgave er lagt til grund for det paa den epidemiske sammendragliste for amtet opførte antal tilfælde for Hedemarken distrikt, idet det dog for Nes herred kun blir at opføre et tilfælde (pikebarn). Smittekilden var ukjent. Distriktslægen i Tønset meddeler, at de 2 angrepne i december behandledes i Inset paa amtets derværende sykestue paa Bakkenberg. De led av paratyfus B og hørte hjemme paa gaarden Kværnhushaugen, hvor der i en aarrække med mellemrum har vist sig nye tilfælde, især blandt tilflyttede personer. Undersøkelser efter smittekilden har intet resultat bragt. (A. Bergh).

Cerebrospinalmeningit opføres med 2 angrepne i Søndre Odalen. (Schjervheim).

Akut poliomyelit. Av 5 oppgivne tilfælde fra Solør og Odalen distrikt endte det ene dødelig. Tilfældene forekom spredt i Søndre Odalen, Eidskogen, Brandval og Grue herreder. En gut døde i Søndre Østerdalen distrikt og en voksen mand i Tønset distrikt; den sidste bodde i Foldalen og var maaske smittet utenbygds. (A. Bergh).

Skarlagensfeber var likesom i 1914 temmelig hyppig inden amtet, men forløpet var fremdeles i det hele mildt. Det hændte saaledes i Søndre Østerdalen distrikt, at distriktslægen traf paa barn, som besøgte skolen med fuld avskalling. I hjemmene hadde man slaat sig tilro med, at det var «røde hunde». (T. Petersson). Antallet av angrepne har derfor vistnok været adskillig større end det, som er opført paa sykelisterne.

Difteri (croup) viser en betydelig nedgang i de anmeldte angrepnes antal i forhold til de to nærmest foregaaende aar (i 1915 165 tilfælde og 15 døde, i 1914 313 og 17, i 1913 281 og 10). I Solør og Odalen distrikt optraadte sygdommen mest som lokale epidemier i Vinger og Eidskogen herreder, forresten kun med spredte tilfælde. (Aamodt). I Hedemarken distrikt var

sygdommen forholdsvis sjelden og i det hele av mild karakter og med spredte tilfælde. Kun i Ringsaker, i Veldre sogn, hadde den en alvorligere karakter men ved serumbehandling lykkedes det at begrænse epidemien. (K. Løken).

Kusma hersket epidemisk inden amtet. I Trysil distrikt laa flere ungdommer med orchiter heftig syke i flere uker, og i et par tilfælde hadde sygdommen, et rent meningitisk billede. (Mejlænder). Som et kuriosum fra denne epidemi beretter distriktslæge Ansteensen: «En dag kom paa mit kontor en pike i 20-aarene og klaget over, at hun hadde faaet brok. I det ene labium majus følte et fremmed legeme, som efter sin form og beskaffenhet ikke kunde være andet end en testikel. Det viste sig ogsaa, at hun var en mandlig hermafrodit. Hun var opmerksom herpaa, men «kulen» i labium majus var ny, paastod hun. Den var imidlertid saa øm, at der var grund til at tænke paa en orchit, og det viste sig at være rigtig, hun hadde netop hat «kjakasoten». Hun blev en kort tid lagt tilsengs. Da var orchiten hævet og testikelen formindsket saa meget i størrelse, at det er godt forstaaelig, at piken ikke før hadde vidst om den.»

Kikhoste forekom som en utbredt epidemi over hele amtet. I Ringsaker av Hedemarken distrikt var kikhosten den epidemiske sygdom, som dette aar foraarsaket størst sykkelighet og de fleste dødsfald. (K. Løken). I Trysil distrikt har denne sygdom ogsaa sat sit særpræg paa aarets sykkelighet. Den foranlediget adskillige dødsfald ved eftersygdomme i lungerne og ved kramper. (Mejlænder). I Tønset distrikt var kikhosten sterkt utbredt og, naar Kvikne herred undtages, overalt med en haard karakter. De opførte 13 dødsfald var alle hos barn under 1 aar; de fleste anmeldtes fra Lille Elvedalen og Faldalen. Flere dødsfald av akut bronkit og katarralsk lungebetændelse maa ogsaa tilskrives forutgaet kikhoste. (A. Bergh).

De akute katarrer i aandedrætsorganerne var ogsaa dette aar meget hyppige.

Influenza synes ogsaa at ha hat større utbredning end vanlig i de senere aar. I Nordre Odalen fik saaledes aarets sykkelighet sit præg av en epidemi, som med sine komplikationer fuldstændig behersket de 3 første maaneders sygdomsbillede. Usedvanlig mange tilfælde av ørebetændelser med gjennombrudd av trommehinden, som behandledes utover vinteren og vaaren, bærer ogsaa bud om, at der har været mange influensatilfælde blandt befolkningen. (Ansteensen).

Pleurit var hyppigere end vanlig. I Søndre Østerdalen distrikt anmeldtes fra Hernes i Elverum og skogsbygderne 64 av de ialt behandlede tilfælde. Fra samme steder opførtes i 1914 65 angrepne og i 1913 55. Det er ganske bemerkelsesværdig, at der aar efter aar i en begrænset del av distriktet (4–5 000 indbyggere) behandles et saa usedvanlig stort antal tilfælde av denne sygdom, uten at sykkeligheten ellers er større. Distriktslægen indhentet nærmere opplysninger hos den behandlende læge, som meddelte, at kun 5 à 6 av tilfældene har været eksudativ pleurit, de øvrige var «tørre» pleuriter, som opførtes under denne diagnose, selv naar der under en luftrørskatarr hørtes om kun en enkelt gnidningslyd. (T. Petersson).

Fnat. Antallet av behandlede tilfælde opgives til 275 (i 1914 305), de fleste i Solør og Odalen og Hedemarken distrikter. I Nordre Odalen er sygdommen efter mange aars fravær paany kommet ind i bygden, og er ikke let at faa utryddet. Tømmerkoierne besørger megen smitteoverførelse. (Ansteensen). I Ringsaker er sygdommen fremdeles meget utbredt, men optræder ellers sporadisk over hele Hedemarken distrikt. (W. Holm). Ogsaa i Hof herred, Søndre Østerdalen distrikt, hvor sygdommen er meget utbredt, er den hyppigst blandt

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	9	1	9	-	-	1	3	1	-	1	-	-	1	-	2
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	2	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	7	3	7	1	-	1	-	1	-	3	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	625	9	625	74	74	72	25	37	55	62	43	46	32	58	47
Meslinger	7	-	7	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	1	1
Difteri (croup)	165	15	165	22	10	13	12	20	11	12	17	14	9	13	12
Barselfeber	4	-	4	-	1	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	13	7	11	-	1	-	-	1	-	1	2	1	2	2	1
Pemfigus (hos nyfødte)	11	2	11	-	-	3	1	-	-	1	1	3	2	-	-
Rosen	130	4	130	10	9	7	13	15	13	10	7	9	13	13	11
Røde hunde	13	-	13	2	1	3	2	2	-	1	1	-	-	-	1
Vandkopper	165	-	165	14	7	9	9	4	12	18	6	8	19	36	23
Kusma	612	-	612	24	64	57	65	61	95	54	48	26	26	34	58
Kikhoste	1511	33	1511	186	157	204	104	140	93	86	88	85	127	128	113
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	6242	74	6217	990	940	901	616	427	390	287	203	211	310	395	547
Influenta	1384	13	1383	522	408	206	72	24	6	4	8	5	26	45	57
Lungebetændelse	696	95	696	89	79	82	67	69	75	32	13	22	49	63	56
Pleurit	390	2	389	36	39	32	40	35	27	34	25	24	26	35	36
Gigtfeber	267	5	267	29	24	23	22	22	25	26	17	9	20	24	26
Akut diarré (kolerine)	1213	21	1212	104	70	74	100	73	127	168	172	95	60	78	91
Tilsammen	13466	284	13436	2104	1886	1689	1152	933	929	801	652	558	724	926	1082

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Solør og Odalen.		Hamar stads-læge-distrikt.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Engerdalen.		Rendalen.		Tønset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	1	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)...	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	5	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Skarlagensfeber	107	4	33	-	199	2	121	-	25	-	12	-	86	-	42	3
Meslinger	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	85	11	20	1	39	-	10	-	10	2	-	-	-	-	1	1
Barsel-feber	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, sephæmi	2	1	-	-	4	1	2	2	-	-	2	2	-	-	3	1
Pemfigus (hos nyfødte).....	-	-	1	1	7	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Rosen ..	20	2	9	-	58	1	22	1	-	-	-	-	4	-	17	-
Røde hunde	-	-	-	-	7	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Vandkopper.....	12	-	15	-	40	-	79	-	1	-	-	-	14	-	4	-
Kusma	154	-	134	-	182	-	56	-	9	-	-	-	66	-	11	-
Kikhoste	354	3	8	-	296	6	233	1	254	4	6	6	1	-	359	13
Akute katarrer i aandedræts-organerne	1712	24	279	1	1883	14	1320	13	193	1	-	-	391	8	464	13
Influenta	303	2	125	-	477	9	244	1	28	-	2	-	76	1	129	-
Lungebetændelse	119	22	35	7	266	32	107	18	42	3	-	-	38	2	89	11
Pleurit	49	1	14	-	106	1	95	-	24	-	-	-	10	-	92	-
Gigtfeber	75	1	18	-	81	1	34	1	14	2	-	-	16	-	29	-
Akut diarré (kolerine).....	422	6	38	-	341	7	241	5	35	2	-	-	57	-	79	1
Tilsammen	3430	78	729	10	3992	76	2573	43	635	14	25	8	760	11	1322	44

skogsarbeiderne, som fra tømmerkoierne bringer smitten hjem til kone og barn. (E. Karud). I Tønset distrikt forekom de fleste tilfælde i Lille Elvedalen og Foldalen. (A. Bergh).

Av andre akute sygdomme omtales **epidemisk ikterus**, som optraadte i Nordre Odalen, hvor sygdommen var begrænset til et enkelt strøk av bygden, hvor den langsomt gik fra gaard til gaard og mest angrep barn og halvvoxne personer, en i hvert hjem, sjelden flere, en enkelt gang indtil 4. Alle smittede bosteder ligger langs en elv, hvorfra dog, saavidt vites, ikke hentes drikkevand. Noget karakteristisk for overførelsen kunde den behandlende læge ikke paavise; kun en enkelt gang syntes sygdommen overført ved en person fra et «smittet» hjem til en helt anden del av bygden. Det kliniske forløp hadde ikke noget eiendommeligt ved sig. (Ansteensen). Til Tønset distrikt blev sygdommen indført om sommeren ved soldater, som vendte hjem fra neutralitetsvakt; den bredte sig om høsten og vinteren epidemisk især i Tønset. Store og smaa blev angrepet, og ikke mange familier gik fri for sygdommen, som iblandt hadde karakter av en alvorlig infektion med feber av indtil 2 ukers varighet og op til 40°. Sygdommen varte idet ikke sjelden 1½ à 2 maaneder og efterlot ofte svækkelse i længere tid. (A. Bergh).

Av **kokopper** kom 4 tilfælde til behandling i august og september i Hof herred av Søndre Østerdalen distrikt. De viste sig hos 4 kvinder og var vistnok noksaa almindelig blandt budeierne. Sygdommen var meget utbredt blandt kjørene og tildels ondartet. (E. Karud).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	7	8
		Solør og Odalen.	Hamar stads-lægedistrikt.	Hedemarken.	Søndre Østerdalen.	Rendalen.	Tønset.
Veneriske saar	3	1	-	-	-	-	2
Syfilis, erhvervet . . .	3	-	-	-	1	-	2
— medfødt	1	-	-	1	-	-	-
Gonorré, uretrit . . .	62	18	9	8	13	4	10

I Tønset distrikt iagttoges disse sygdomme mest hos grubearbeiderne, hos den øvrige del av befolkningen tildels efter byreiser. (A. Bergh).

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen derom i den almindelige beretning. — Dødsfald av **lungetuberkulose** utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistes for det hele amt 14,9 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede dødsfald og 18,1 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 9,6 pct. og 11,2 pct. og for bygdene 15,3 pct. og 18,5 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Doktor Ansteensen i Nordre Odalen skriver: Det later til, at vi endnu synes at befinde os i en relativ stilstandsperiode med hensyn til utbredningen av de tuberkulose sygdomme inden bygden; der indførtes i aarets løp kun 5 nye syke i tuberkuloseprotokollen. I de sidste aar har det været regel, at hvert nyt tilfælde av lungetuberkulose, som egnet sig for sanatoriebehandling, blev

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Solør og Odalen	396	53	78	318
Kongsvinger by.....	15	2	4	11
Bygder.....	381	51	74	307
Hamar stadslægedistrikt	79	7	10	69
Hedemarken	489	66	76	413
Søndre Østerdalen	277	41	43	234
Trysil	77	16	14	63
Engerdalen	21	3	8	13
Rendalen	109	18	11	98
Tønset	172	38	44	128
Hedemarkens amt.....	1620	242	284	1336
Derav i byer.....	94	9	14	80
— - bygder.....	1526	233	270	1256

skaffet saadan i 3 maaneder eller mere. Dette har været mulig gjennem aarlig kommunal bevilgning til et fond, hvorav trængende tæringssyke skal hjælpes til kur. Takket være statens halve fripladser, og fordi der ikke har været stillet særdeles mange krav om hjælp av fondet, har dette stadig kunnet vokse og er nu saapas stort, at særdeles mange og ganske store krav kan imøtekommes. Under hensyn hertil har bygdens sanitetsforening, som ogsaa har bidrat meget til trængende tæringssykes sanatorieophold, mere samlet sin kraft mot det maal at bygge et pleiehjem for tuberkulose efter nutidens fordringer. — Distriktslægen i H e d e m a r k e n har det indtryk, at tuberkulosen er litt mindre utbredt inden distriktet end før. Indlæggelse — isolering — paa sykehus er nu det sedvanligste middel til sygdommens bekjæmpelse; helseraad, stat og kommuner stiller sig meget velvillige med hjælp. I alle bygder undtagen Nes findes nu sykehus. (W. Holm). — Kommunelæge K. Løken, Ringsaker, mener, det er en fordel, at bygden inden sine grænser har sykehus til modtagelse av tuberkulose; da kan ofte en tuberkuløs far eller mor overtales til at forlate sin barneflok og flytte til sykehuset, og derved vil i de lange maal antallet av nye tilfælde vistnok indskrænkes. Der er endnu enkelte fattige tuberkulose, som det er vanskelig at faa lagt ind i sykehus, selv om der kan skaffes plads, og de selv ønsker det. Det gjælder arbeidsfolk og tjenere, som kommer hjem til sin fødebygd, fra andre kommuner, hvor de har arbeidet i en aarrække og erhvervet hjemstavnret. Mulige sykekassebidrag ophører jo efter 1/2 aars forløp. Nogen av dem kan nok indlægges i henhold til tuberkuloselovens § 6. Derved overføres dog en væsentlig del av utgifterne fra hjemstavnskommunen paa den kommune, hvor de syke har søkt hen paa grund av sin sygdom. Efter lægens mening burde de tuberkulose her staa i en særstilling paa grund av de almene interesser, det her gjælder. Opholdskommunen burde uten større vanskeligheter ha ret til at lægge den tuberkulose ind i sykehus mot fuld refusion av utgifterne hos hjemstavnskommunen. Senere kan der jo bli tale om overflytning til denne kommune, hvis denne og den syke ønsker det, og der

kan skaffes sykehusplads. — I Trysil distrikt er tuberkulosen fremdeles i stigende. Gjentagne henvendelser i helseraadet fra ordføreren har resultert i, at helseraadet den 18de december nedsatte en komité med anmodning om at ta under overveielse spørsmålet om bygning av et nyt og større tuberkulosehjem for herredet. (Mejlænder). — I Tønset distrikt regnes fremdeles de tuberkuløse sygdomme at være mest utbredt inden Tønset herred, dernæst i Tolgen, noget mindre i de andre dele av distriktet. Det vilde være lettere at faa tuberkuløse syke indlagt paa kursted eller pleiehjem, dersom disse var beliggende nærmere hjemstedet. Nu virker avstanden fra hjemmet ofte skræmmende og holder de syke tilbake fra indlæggelse. Tuberkuloseavdelingen paa det nye sykehjem, som er under opførelse i Tønset, vil forhaabentlig bidra til at avhjælpe dette forhold. — Skjødsløshet, især hos ældre personer, likeoverfor smitteutbredning forekommer ved siden av overdreven smittefrygt, som iblandt kan anta utidige former. Den voksende forstaaelse av sygdommen vil dog visselig efterhaanden bedre dette. (A. Bergh).

Spedalskhet. I Søndre Østerdalen distrikt døde den eneste der tilbakeværende spedalske, en forhenværende postkjører i Hernes (Elverum), og ingen nye tilfælde anmeldtes. (T. Petersson).

Skurv fandtes i Tønset distrikt hos en ung gut fra et fattig og litet renslig hjem. Han hadde hat sygdommen i mange aar, uten at lægehjælp var søgt. (A. Bergh).

Av andre sygdomme synes **kræft** at optræde mindre hyppig end før i Hedemarken distrikt. (W. Holm). — I Tønset distrikt indtraf derimot flere dødsfald end vanlig av denne sygdom. (A. Bergh).

Ulykkestilfælde. I Engerdalen forekom, foruten de almindelige hugsaar blandt skogsarbeidere, en del foraarsaket ved den saakaldte barkspade. Arbeideren bærer nemlig det spadeformede redskap med sin overordentlig skarpe egg bakut over skulderen som et gevær. Mister han saa taket i den under gang, skjener bladet ind mot læggen og kan flænge stygt op. Der er gjort indberetning herom til Riksforsikringsanstalten med henstilling om at paabyde spaden forsynt med kapsel. (S. Huus). — Distriktslæge Mejlænder har skrevet en artikel om hugsaar i skogen og koelivet i Trysil; den er indtat i Tidsskrift for Den norske Lægeforening nr. 8 for 1916, hvortil henvises.

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. En sindssyk kvinde i Nordre Odalen begik selvmord ved at drikke formalin (en 40 pct. vandig opløsning), hvorav en slump stod igjen efter desiufektion. Hun blev fundet død, og den mængde formalin, hun drak, er ukjent. (Ansteensen).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 119 saadanne, derav i Solør og Odalen distrikt 54, i Hamar stadslægedistrikt 6, i Hedemarken distrikt 32, i Søndre Østerdalen 15, i Trysil 2, i Engerdalen 1, i Rendalen 2 og i Tønset 7. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 4 kvinder paa barselseng. Lægerne har ogsaa opgit dødsaaarsaken for 4 kvinder saaledes: barselkrampe 2, emboli og thrombose 1, blødning 1. Desuten opføres en barselkvinde død av ukjent aarsak.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa side 66.

Der blir et overskudd av 1 715 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 51,9.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.		Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Risvækkelse	85	-	¹⁾ 85	1	-	-	-	-	4	⁴⁾ 3	1	-	-	-
Trangt bækken	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	⁵⁾ 1	-
Barselkrampe	3	2	3	²⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende barselkrampe	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	1	-	-	³⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtspfødsel	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort Fosterhode	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	-	4	1	-	-	-	-	-	-
Navlesnor om halsen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	101	2	99	5	5	1	4	2	4	3	1	2	1	2
	103		104		6		6			4		3		

¹⁾ Blandt disse er der en tvillingfødsel, hvor begge fostere forløstes (lev.) ved tang, samt en 2den tvilling, om 1ste er intet anført.
²⁾ Begges dødsårsak: barselkrampe. ³⁾ Dødsårsak: blødning. ⁴⁾ En av disse forløstes ved tang paa sætet. ⁵⁾ Som dødsårsak er optært: sepsis (?)

Hedemarkens amt. 1915.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Solør og Odalen.....	810	11	484	58	8	-	10	3
Kongsvinger by.....	36	-	19	1	-	-	-	-
Bygder.....	774	11	465	53	3	-	7	2
Hamar stadslægedistrikt.....	137	-	81	9	-	-	2	-
Hedemarken.....	1182	20	543	73	12	1	13	6
Søndre Østerdalen.....	598	16	317	48	5	1	5	1
Trysil.....	177	2	78	13	1	-	2	-
Engerdalen.....	30	2	26	6	1	1	1	-
Rendalen.....	294	10	126	18	2	-	2	1
Tønsset.....	313	9	187	26	1	1	5	3
Gaarder av Tolgen herred...	5	-	2	-	-	-	-	1
Inset sogn av Kvikne.....	19	1	6	-	-	-	-	-
Hedemarkens amt.....	3565	71	1850	251	30	4	40	15
Derav i byer.....	173	-	100	10	-	-	2	-
— - bygder.....	3392	71	1750	241	30	4	38	15

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet.....	313	23	290
Lungetuberkulose.....	242	9	233
Kræft (cancer og sarkom).....	150	7	143
Organisk hjerte- og karsygdrom (arteriosclerose).....	113	9	104
Croupøs lungebetændelse.....	95	8	87
Hjerneslag.....	91	10	81
Akute katarrer i aandedrætsorganerne og katarralsk lungebetændelse.....	74	3	71
Medfødt svakhet.....	67	4	63
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose.....	57	3	54
Hjertelammelse.....	36	1	35
Brights nyresygdrom.....	35	4	31
Kikhoste.....	33	-	33

Veirliget. At dømme efter de meddelelser herom, som foreligger fra 4 lægedistrikter, synes efterjulsvinteren at ha været dels jevnt kald (Solør og Odalen), dels ganske mild (Hedemarken) og snefattig (Engerdalen); i Tønset var hele aaret koldt. Vaaren kom tidlig, men var kald og tør, sommeren regnfull, forjuls-vinteren kom tidlig og var ganske streng, især mot aarets slutning, da en used-vanlig sterk kulde indtraf. I Engerdalen forsvandt saaledes spiritusen i termometret helt ned i dets ampulle, hvilket antoges at skulle svare til en kuldegrad av $\div 55^{\circ}$ til $\div 60^{\circ}$.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Hedemarken distrikt blev aarets avling middels; der blev litet høi, og det blev daarlig indhøstet, derimot bra med korn og meget straafor, poteter middels. Frugt blev ikke ordentlig moden og gav kun middels avkastning. Paa grund av de svære priser blev det dog et godt aar for landmanden. Der var ingen insekter paa kørnet — De hygieniske forhold maa i det store og hele ansees som gode. Husene forbedres ved nybygning, og de gamle hytter kasseres. Dog er der i de sydlige bygder Stange, Romedal og Løiten endnu meget «simpelt» igjen, men det gaar stadig fremad. Ædrueligheten er ogsaa bedre; utsalget av spiritus er jo indskrænket, men det nytter ikke at tro, at folk derved skal bli ædruelige. Det er jo, som før, mest unge gutter, som drikker sig fulde; det er «karslig». — Kaffemisbruken vedvarer; kun til barn er havregrynsvelling blit mere almindelig. Saft og lidt syltetøi brukes ogsaa selv blandt fattige folk. Dog har den betydelige prisstigning paa sukker forringet denne bruk. — Sedelighetsforholdene er som før; der er ca. 10 pct. uegte fødsler. (W. Holm).

I Trysil distrikt er sedelighets- og ædruelighetsforholdene gode. (Meilænder).

I Engerdalen distrikt arbeidet en paa foranledning av distriktslægen nedsat komité med at faa oprettet et internat for Drevsjø skolekreds, og saken synes nu at være i god gjænge. Et saadant skolehjem er i høi grad paakrævet. Skolebarn har nemlig i skoletiden været indlosjeret paa Drevsjø i privathjem og har her ganske maattet skjøtte sig selv. Desuten har det hændt, at flere barn — gutter og piker — har været henvist til at ligge sammen med flere voksne av begge kjøen i et antal av 15 personer i et eneste rum. — Arbeidsfortjenesten var i aaret god. Høiavlingen var slet, og prisen paa kjøpefor var for høi. Prisen paa fornødenhetsartikler steg med fra 25 pct.—90 pct. Vildt og fisk var der litet av, men egentlig nød klaget ingen over. (S. Huus).

I Tønset distrikt har befolkningens levevis i de sidste 4—5 aar ikke undergaat betydelige forandringer, men den blir dog efterhaanden mer og mer bymæssig. Ungdommen, især de unge piker, vil nu kun bruke moderne, tynde byklæder uten tilstrækkelig varmt undertøi — en litet hensigtsmæssig klædedragt i det kolde og skarpe klima. Det bærer tydelig skylden for mange forkjølelser og lungesygdomme hos ungdommen. (A. Bergh)

Sykehus. I Solør og Odalen distrikt er der paa Kongsvinger et litet sykehus paa 10 senger for epidemiske sykdomme og paa Gjøsegaarden i Vinger en privat kuranstalt for tuberkuløse. I Eidskogen er der et kommunalt sykehus med særskilt avdeling for tuberkuløse. I Hamar by er der et kommunalt sykehus med epidemilasaret. I Hedemarken distrikt findes mindre sykehus i alle herreder undtagen i Nes; i disse er der ogsaa mindre avdelinger for behandling av tuberkuløse. Sanderud, amtets sindssykeasyl, ligger i Stange. I Nes ligger distriktslæge Holms kuranstalt for alkoholister og i Ringsaker Mesnaliens sanatorium for tuberkuløse. I Søndre Østerdalen distrikt er der i Elverum et kommunalt epidemilasaret for ca. 20 patienter. Sykehus for ikke epidemiske syke er under planlæggelse i Elverum. Savnet

av et amtssykehus særlig for kirurgiske patienter blir stadig mere følelig; man er ved større kirurgiske operationer henvist til Kristiania og maa vente i maanedsviis paa plads. Der er i Elverum et sykehjem for tuberkuløse med 18—20 pladser. (T. Petersson). I Trysil er der et sykehus paa 12 senger og et tuberkuløsehjem paa 5 senger, begge stadig belagt. (Mejlænder). I Rendalen distrikt ligger i Storelvedalen et kommunalt sykehus med afdeling for tuberkuløse syke. I Ytre Rendalen har man nu ogsaa utsigt til at faa et kommunalt sykehus, idet en dame i bygden har testamentert kr. 80 000 til reising og drift av et saadant. (S. Frost). I Tønset distrikt findes i Foldalen en sykestue til indlæggelse av syke grubearbeidere. (A. Bergh).

Sykepleien. I Solør og Odalen distrikt er der i Kongsvinger som i samtlige herreder ansat sykepleiersker (menighetsdiakonisser). I Nordre Odalen var et forenet syke- og pleiehjem (gamlehjem) under opførelse. (Ansteensen). I Hof herred, Søndre Østerdalen distrikt, lønnes en sykepleierske av en privat forening med bidrag av Hof sparebank. (E. Karud). I Trysil distrikt var gamlehjemmet «Nordhagen» til stadighet optat. (Mejlænder).

Badeindretninger. I Kongsvinger er der en badeanstalt for karbad, dampbad, furunaals- og gytjebad. Den er aapen for publikum 3 ganger ukentlig i sommermaanederne, den øvrige del av aaret i regelen kun en gang. (Aamodt). I Elverum leir er et stort folkebad med karbad, dampbad og dusj; det har stor søkning. (T. Petersson). Ved sykehuset i Trysil er der et lysbad. I Ytre Rendalen er der ved kirken et litet folkebad (2 karbad), som er aapent 2 ganger i uken om vinteren. I Storelvedalen er der et folkebad paa Koppang og et paa Messelt. I Tønset var folkebadet i virksomhet og med tilfredsstillende søkning. (A. Bergh). Ved Røstvangen gruber og ved Foldalens verk er der badstueindretninger. Ved Tønset jernbanestation er der et dampbad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Antal møter i helseraad.	Vaksinerte.
Hedemarkens amt	76	4247
Solør og Odalen	1) 21	1077
Hamar stadslægedistrikt	6	120
Hedemarken	2) 22	1219
Søndre Østerdalen	3) 9	766
Trysil	6	194
Engerdalen	2	37
Rendalen	4) 6	454
Tønset	5) 4	380

1) Kongsvinger 4, Vinger 3, Brandval 3, Nordre Odalen 3, Søndre Odalen 1, Eidskogen 5, Grue 2. 2) Furnes 3, Vang 4, Stange 3, Løiten 4, Nes 3, Ringsaker 3, Romedal 2. 3) Elverum 5, Hof 2, Aasnes 2. 4) Stor-Elvedalen 4, Aamot 2. 5) Lille-Elvedalen 1, Tolgen 2, Kvikne 1.

VII. Kristians amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornødre.	Hjælpevaksinaterer.
Amtet		25275,36	118 901	44	18	57	42
1. Hadeland og Land		2 932,19	27 206	11	2	15	9
	Jevnaker	165,86	4 088	1	-	3	1
	Lunner	278,23	4 135	1	-	3	1
	Gran	351,33	4 074	2	1	2	2
	Brandbu	470,60	4 850	3	1	2	2
	Søndre Land	506,90	3 332	2	-	3	1
	Fluberg	274,45	1 965	-	-	-	-
	Nordre Land	347,59	2 569	1	-	1	1
	Torpen	537,23	2 193	1	-	1	1
2. Søndre Valdres		2 488,38	10 313	3	2	7	6
	Søndre Aurdal	1 128,86	3 980	1	-	3	3
	Nordre —	919,72	4 495	1	2	3	2
	Etnedalen	439,80	1 838	1	-	1	1
3. Nordre Valdres		2 943,32	6 632	2	-	4	4
	Østre Slidre	869,50	2 386	1	-	1	1
	Vestre —	467,37	2 427	1	-	1	1
	Vang	1 606,45	1 819	-	-	2	2
4. Toten		1 467,62	29 779	11	6	11	6
	Gjøvik, kjøbstad	0,94	4 059	4	4	4	1
	Østre Toten	399,54	8 224	3	2	3	2
	Vestre —	160,28	4 037	3	-	1	1
	Eina	104,85	1 162	-	-	-	-
	Kolbu	131,20	2 366	-	-	1	-
	Vardal	268,16	5 129	-	-	-	-
	Biri	187,55	2 792	1	-	1	1
	Snertingdalen	215,10	2 010	-	-	1	1
5. Faaberg		2 359,51	17 554	9	5	6	4
	Lillehammer, kjøbstad	2,79	3 947	5	4	2	-
	Faaberg	477,73	5 400	-	1	1	1
	Øier	689,22	3 091	1	-	1	1
	Østre Gausdal	223,29	2 796	3	-	1	1
	Vestre —	966,48	2 320	-	-	1	1
6. Ringeby		3 166,69	11 489	3	2	4	3
	Ringeby	1 256,27	4 371	1	1	2	1
	Søndre Fron	547,04	2 931	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 187	1	1	1	1

1) Er ogsaa jormor og hjælpevaksinatrice for Vardal herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevakcinatorer.
7. Lom.....		5 753,09	8 655	2	-	6	6
	Lom	1 948,35	2 332	1	-	2	2
	Skjaak	2 154,70	2 168	-	-	2	2
	Vaage	1 299,39	2 967	1	-	1	1
	Hedalen	350,65	1 188	-	-	1	1
8. Lesje		4 164,56	7 273	3	1	4	4
	Lesje	2 244,90	2 389	-	-	2	2
	Dovre	1 475,21	2 481	2	-	1	1
	Sel	444,45	2 403	1	1	1	1

Sundhetstilstanden har i det hele været noksaa tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme er ialt meldt 7 656 tilfælde, hvorav 216 med dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 8 377 og 185.

Dødeligheten var 12,8 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 71 og 72. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfieber. Det ene av tilfældene i Hadeland og Land distrikt er meldt fra Lunner; vedkommende hadde arbeidet ved Stord kisgruber og skulde der jevnlig ha drukket av «springen» i en stald. (Coldevin). — I Øier (Faaberg distrikt) indsygnet en pike, som var smittet paa Ullevaal under et ophold for at lære sykepleie. (Torp). — Tilfældet i Ringebu distrikt optraadte i Nordre Fron, ikke langt fra de steder, hvor sygdommen forekom i 1914. (Groth). — Paa en sæter i Hedalen (Lom distrikt) blev en smaapike fra Kristiania angrepet; drikkevandet der var sandsynlig blit inficeret ved tilsig fra en gjødselbinge. (Müller).

Av **cerebrospinalmeningit** indsygnet i Lunner en pike fra Kristiania, en ukes tid efterat hun var kommet hjem paa besøk. Hun blev isoleret og forøvrig de vanlige forholdsregler truffet (Coldevin). — Paa sykestuen i Hjerkinen blev behandlet en anlægsarbeider fra Drivdalen i Opdal (S. Trondhjems amt).

Akut poliomyelit. I Søndre Aurdal forekom 3 tilfælde (2 i Hedalen og 1 i sæterlaget Høyreslien i Bagn). — Et tilfælde i Vestre Slidre endte dødelig.

Skarlagensfeber. Fra Toten anfører distriktslæge Marcussen, at han, da flere helseraad nu har sluppet foranstaltningerne overfor denne sygdom, ikke vil undlate at uttale, at det efter hans erfaring er et meget taknemmelig arbeide at foreta omhyggelig isolation og desinfektion; derved har det altid lykkes ham at hindre større epidemisk utbredning. Det er ogsaa av meget stor

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	6	1	6	-	-	-	1	-	1	1	-	2	1	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit.....	4	1	4	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	279	1	279	50	9	31	18	14	26	8	11	17	41	20	34
Meslinger.....	11	-	11	-	1	5	2	-	2	-	-	-	-	1	-
Difteri (croup).....	68	8	68	7	5	1	2	7	2	6	6	5	6	7	14
Barselfeber.....	12	4	10	3	-	2	-	-	-	1	3	1	-	-	-
Pyæmi, septhæmi.....	26	11	20	2	1	1	3	2	3	1	-	3	-	2	-
Pemfigus (hos nyfødte).....	5	2	5	1	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
Rosen.....	72	2	72	14	6	5	6	5	7	2	7	2	13	2	3
Røde hunde.....	16	-	16	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	4	9
Vandkopper.....	73	-	71	16	6	6	4	1	6	8	3	4	7	6	4
Kusma.....	135	-	135	8	17	4	13	11	15	4	4	1	12	21	25
Kikhoste.....	848	34	845	121	101	144	122	82	78	73	33	16	25	34	16
Akute katarrer i aandedrætsorg.	3357	53	3357	375	420	559	517	339	224	116	71	132	161	231	212
Influenza.....	1308	8	1308	224	402	250	137	70	32	2	1	6	37	58	89
Lungebetændelse.....	516	78	508	26	40	76	82	77	54	14	9	17	22	41	50
Pleurit.....	160	2	160	7	23	22	14	13	13	22	7	8	12	13	6
Gigtfeber.....	193	-	192	18	16	19	19	17	10	14	14	10	13	14	28
Koldfeber.....	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine).....	565	11	565	44	37	35	42	44	51	81	78	49	36	32	36
Tilsammen	7656	216	7634	916	1085	1160	984	683	528	355	250	273	386	486	528

Epidemiske sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa lægedistrikterne.															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	2	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.....	-	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	50	-	39	-	4	-	110	-	46	1	6	-	3	-	21	-
Meslinger.....	-	-	1	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup).....	19	3	12	1	9	-	21	1	-	-	3	1	-	-	4	2
Barselsefeber.....	3	2	3	-	1	-	3	1	1	1	-	-	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi.....	4	2	3	-	-	-	10	-	2	2	3	3	1	1	3	3
Pemfigus (hos nyfødte).....	1	-	1	1	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen.....	18	-	4	-	2	-	24	-	14	1	6	1	4	-	-	-
Røde hunde.....	3	-	6	-	-	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper.....	22	-	3	-	1	-	19	-	18	-	8	-	2	-	-	-
Kusma.....	29	-	-	-	-	-	43	-	44	-	3	-	7	-	9	-
Kikkhoste.....	174	3	22	-	86	7	243	7	213	12	101	4	9	1	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	643	17	222	5	77	2	872	17	762	5	159	2	248	1	374	4
Influenza.....	824	5	61	-	11	1	291	-	84	2	30	-	-	-	7	-
Lungebetændelse.....	115	15	28	4	13	2	176	23	85	10	49	5	33	6	17	13
Pleurit.....	49	-	15	-	7	-	29	-	28	1	19	1	12	-	1	-
Gigtfeber.....	56	-	14	-	3	-	81	-	18	-	16	-	3	-	2	-
Koldfeber.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine).....	170	1	34	1	25	-	152	5	103	3	19	1	58	-	4	-
Tilsammen	2184	48	471	12	240	13	2093	55	1421	39	423	18	381	9	443	22

betydning for de enkelte syke, at de faar en omhyggelig behandling. Folk maa paa ingen maate faa den misopfatning, at skarlagensfeber blir anset for en bagatel.

Difteri. I Svennes (Nordre Aurdal, Søndre Valdres) optraadte i aarets begyndelse nogen tilfælde paa Homandberg og et nærliggende bruk; smitten var antagelig bragt dit av omstreifere. Da disse senere under sin færd over fjeldet til Gol i Hallingdal hadde overnattet paa et bruk øverst i Aabjørbygden, blev her 2 gutter angrepet; manden i huset fik et inficeret læggesaar, som han negligerte; der utviklet sig en endokardit, og senere fik han en lettere embolia cerebri; han klarte sig dog over dette. Om høsten indtraf nogen tilfælde paa Fagernes. — Præventive injektioner blev anvendt, hvor de egnet sig, og med øiensynlig nytte. (A. Olsen). — Paa Lille Tande i Lesje blev 3 angrepet; lægen blev først hentet, efterat et barn var død. (Bidenkap).

Kikhoste hadde stor utbredning. — I Nordre Valdres døde paa en gaard forpagterens 2 barn av sygdommen, som hos det ene var kompliseret med akut lungetuberkulose; manden paa gaarden var for nogen aar siden død av tæring, og sønnen laa moribund av samme sygdom, da barnene fik kikhosten. — Paa en anden gaard døde ogsaa 2 barn, det ene av tuberkuløs meningit; moren var tuberkuløs. (Lyche).

Pemfigus hos nyfødte. Fra Søndre Valdres anføres, at smitekilden til det der indtrufne tilfælde ikke kunde paavises; jormoren fik dog paalæg om grundig at rense sig selv og sine rekvisita. (A. Olsen).

Av **katarralsk ikterus** er paa sykelisterne opført 89 tilfælde (Hadeland og Land 37, Toten 29, hvorav 10 i Gjøvik og 23 i Lillehammer).

Skabb. Av lægerne er ialt meldt 506 tilfælde. — I Søndre Valdres er plagen meget utbredt; mange familieforsørgere ligger om høsten og vinteren paa tømmerhugst og tømmerkjøring i de store skogbygder i Begndalen, Hedalen og Aadalen; i tømmerkojerne staves de sammen med folk fra de forskjelligste kanter; med renligheten er det kun saa som saa, og det er derfor let at bli smittet; naar de saa efter avsluttet vinterarbeide kommer hjem, blir hele familien angrepet. (A. Olsen). — Ogsaa i Ringebu distrikt, særlig i Nordre Fron, er skabb meget utbredt; mange faar recidiv, sandsynlig fordi gang- og sengklær ikke faar den tilbørlige behandling, mens kuren staar paa. (Groth). — I Lesje distrikt var plagen omtrent ukjent tidligere, men er nu ikke saa ganske sjelden. (Bidenkap).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	4	5	6	7	8
		Hadeland og Land.	Toten.	Faaberg.	Ringebu.	Lom.	Lesje.
Veneriske saar ..	1	1	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	3	-	-	3	-	-	-
Gonorré, uretrit .	24	5	9	4	4	1	1

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Hadeland og Land.....	290	35	48	242
Søndre Valdres.....	104	9	12	92
Nordre —	134	17	13	121
Toten.....	336	23	55	281
Gjøvik by.....	30	4	6	24
Bygder.....	306	19	49	257
Faaberg.....	246	35	39	207
Lillehammer by.....	88	23	14	74
Bygder.....	158	12	25	133
Ringebu.....	152	16	18	134
Lom.....	113	14	9	104
Lesje.....	74	8	22	52
Kristians amt.....	1449	157	216	1233
Derav i byer.....	118	27	20	98
— - bygder.....	1331	130	196	1135

Tuberkulose. Til opplysning om de meldte og av tuberkuloseprotokollene utgaede tilfælde av tuberkulose sykdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 10,8 pct. av alle ved sygdom foranledigede dødsfald og 12,7 pct. av dødsfald ved ikke epidemiske sykdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 22,9 pct. og 27,6 pct. og for bygderne 9,8 pct. og 11,5 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — Fra Nordre Valdres anføres, at der av denne sygdom døde flere end saavidt vites i noget tidligere aar. — Hos en yngre mand, mistænkt for at laborere paa en nervefeber, gav 2 blodprøver agglutination med tyfusbaciller (1 : 50 og 1 : 100), men det kliniske billede artede sig som en exacerbation av en tidligere tuberkuløs lungelidelse, og dette blev ogsaa den endelige diagnose. (Lyche). — I Toten har de foranstaltninger, som i løpet av de sidste 15 aar er blit truffet til bekjæmpelse av tuberkulosen, utvilsomt medført, at der er blit større renlighet i hjemmene, og at den sykes omgivelser passer paa, at den syke viser tilbørlig hensynsfuldhet med hensyn til sit expectorat. — Ved Østre Toten sykehus er en tuberkulose-avdeling under opførelse. (Marcussen). — I Ringebu bidrar kredssykekasser, amtets tuberkulosefond og livsforsikringsselskaper beredvillig til sanatorieophold, og efterhvert som patienter kommer hjem arbeidsdygtige efter sanatorieophold, trænger forstaaelsen av sygdommens helbredelighet og sanatoriebehandlings nytte igjennem. Forstaaelsen ytrer sig ogsaa i den retning, at patienterne som rekonvalescenter, saavidt de har anledning til det, skaaner sig i lang tid efter sanatorieopholdet. Der vises ingen særlig smittefrygt likeoverfor de sanatorie-behandlede, og de synes ikke at ha vanskelighet ved at faa arbeide. Derimot viser der sig megen smittefrygt overfor tuberkulose, der ikke vil gjøre noget for sin sygdom, og smittefrykten er visselig i de fleste saadanne tilfælde vel begrundet.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.			Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Mødre.
	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.	56	-	51	5	-	1	-	-	1	3	1	2	-	-
Trangt bækken.....	4	-	4	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe.....	1	-	¹⁾ 2	²⁾ 1	-	1	-	²⁾ 1	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning...	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele.....	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ischias.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil).....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	-	4	-	2	2	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fare for fosterets liv.....	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdt morkake.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Fastgroet morkake.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgit indikation.....	-	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	73	3	68	7	3	7	1	4	4	3	1	2	1	6
	76		78			8		8		3	3		1	6

¹⁾ Begge førstetvillinger. ²⁾ Andentvilling.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap eller mord.
Hadeland og Land	725	14	307	34	4	1	5	1	-
Søndre Valdres	275	7	134	10	2	1	4	-	-
Nordre —	134	3	140	18	3	-	1	-	-
Toten	769	17	353	49	5	2	3	-	-
Gjøvik by	99	2	30	8	1	1	1	-	-
Bygder	670	15	323	41	4	1	2	-	-
Faaberg	394	13	260	19	2	1	-	1	1
Lillehammer by	98	6	70	5	-	-	-	-	-
Bygder	296	7	190	14	2	1	-	1	1
Ringebu	252	3	164	17	2	-	4	1	-
Lom	191	4	122	7	1	1	1	-	-
Lesje	161	9	93	15	2	-	2	-	-
Kristians amt	2901	70	1573	169	21	6	20	3	1
Derav i byer	197	8	100	13	1	1	1	-	-
— - bygder	2704	62	1473	156	20	5	19	3	1

I en skolekreds, hvor læreren fik en noksaa akut ftise og drev sin undervisning saa længe han orket — langt ind i 3dje stadium uten at søke læge — viste der sig saaledes adskillig panik, særlig efterat tuberkelbaciller var konstateret ogsaa hos en av hans elever. (Groth).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er meldt ialt 96, derav i Hadeland og Land distrikt 19, Søndre Valdres 7, Nordre Valdres 9, Toten 29, Faaberg 11, Ringebu 7, Lom 11, Lesje 3. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

I Ringebu blev der foretat en tangforløsning paa grund av sterkt tryk av fosterhodet paa nervus ischiadicus; hos barnet saaes merke over høire os parietale; konen fik en parse av flere maaneders varighet i høire fotblad og stortaa. (Lyche).

Om **jormorhjælpen** se den almindelige beretning.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 6 kvinder. Lægerne har ogsaa opgit dødsarsak for 6 kvinder; av disse døde 4 av barselseber; forøvrig henvises til tabel XXXVI, gruppe XII i den almindelige beretning.

Ifølge ovenstaaende tabel over **fødte** og **døde** sees overskuddet av fødte at være 1 328; forholdet mellem fødte og døde var som 100 : 54,2.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	314	14	300
Lungetuberkulose	157	27	130
Kræft (cancer og sarkom).....	145	12	133
Hjerneslag	100	9	91
Klappfeil og hjertemuskelsygdomme.....	96	5	91
Croupøs lungebetændelse	78	11	67
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	53	3	50
Tuberkulose utenfor lungerne og miliær- tuberkulose	46	6	40
Kronisk bronkit, bronkiektasi	44	-	44
Kronisk nefrit (morb. Brighti).....	43	5	38

Veirliget. Vaaren og forsommeren var kald og tør; det truet med uaar, men rikelig regn og tildels drivendes veir i juli og august gjorde, at avlingerne tok sig op, særlig med hensyn til mængde; kvaliteten derimot blev for det meste daarlig, idet kornet ikke blev fulmodent. (Groth).

Levemaate og hygieniske forhold. I Søndre Valdres bygges der en hel del, og omtrent alle nye hus viser fremskridt i hygienisk retning; saaledes er der ved flere av de større nybygninger indrettet baderum. — Av elektriske lysanlæg er der tilkommet et paa Leira i Nordre Aurdal. — Ædrue- lighets- og sedelighetsforholdene maa i det hele betegnes som gode. (A. Olsen).

I Toten er boligforholdene paa Gjøvik og i fabrikkentrene paa landet fremdeles mindre tilfredsstillende; det er endog intet særsyn, at mand og kone med sin barneflokk og dertil 3—4 losjerende bor i en leilighet, som bestaar av stue og kjøkken. — Drikkevandsforholdene inden distriktet er forskjelligartede. Paa det flate Østre Toten er der næsten udelukkende brønne, som har tilsig fra dyrkede marker; vandet er som oftest sterkt salpeterholdig, men smaker som regel ikke ilde. I de øvrige bygdelag med sit kuperte terræng tages vandet i almindelighet fra kilder, som i regelen har et udmerket vand. I Gjøvik er der et vandverk; en del av vandet faaes fra et par smaa bassænger paa en høide nordvest for byen, resten blir pumpet op fra Mjøsen; indtaket er ved den nordre bygrænse og stikker ca. 30 m. ut fra land; aapningen er i ca. 15 m.s dybde. Vandet er godt. (Marcussen).

Fra Ringeby anføres, at bonden nu paa grund av de høie priser paa landmandsprodukter er ovenpaa sammenlignet med arbeidsklassen; for den er det trods høiere indtægter en haard tid; men sykdom eller svækkelsestilstande, som kunde tyde paa mangelfuldt eller daarlig kosthold, har man ikke iagttaa. — Nogen husindustri, saasom væving, drives nu blot av kvindene; av mændene er der mange, som har godt lønnet arbeide ved jernbaneanlæggene. (Groth).

I Lom distrikt er der paa de fleste gaarder flere vaaningshus, som regel flere hundre aar gamle, men det er kun en liten del av den rikelige piads, som brukes, i almindelighet kun kjøkken og kleve. (Jfr. medicinalberetningen for 1910). Paa de mindre pladser er det smaat med husrum og ellers mislige boligforhold; vinduerne er saaledes ikke til at aapne, og peisen brukes ikke lenger; isteden er

der ved siden av den opsat en komfyr, ofte uten damphætte. — Kostholdet er bra; det er neppe mange, som har merket stort til dyrtiden, da de fleste har jordbruk selv. — Vandforsyningen er god og rikelig om sommeren og længe utover vinteren; men blir høsten og vinteren tør, slipper det mange steder op i spring og brønde, og da maa der kjøres vand baade til folk og fæ. — I det sidste er der kommet istand en del fællesysterier; ved disse kan nu ogsaa «smaa-folk» faa utgjort sin melk paa en mere lønnende maate. — Der har ogsaa dannet sig treskelag, som besørger tresking ved petroleumsmotorer; tresking ved haand- eller hestekraft brukes derfor nu forholdsvis sjelden, ialfald ved de større bruk. — I Ottadalen farer nu ruteautomobiler om sommeren; de fører post, saa man om kvelden kan læse sin Kristiania morgenavis; resten av aaret maa hesten, som før, greie kommunikationen. — I Vaage har der de sidste aar været drevet et klæberstensbrudd; man holder nu paa med utbygning av Eidsfossen. — Sedelighets- og ædruelighetsforholdene er bra (Kjos). — I Hedalen eier nogen store gaarder næsten hele bygden, og da de er for store, blir de som regel daarlig brukt, særlig for skogens vedkommende. — Folk flest lever i smaa kaar, saa levemaate og boligforhold blir derefter. Fattigdom og nød, uvidenhed og ubehjælpelighet særpræger en hel del av husmandsstanden. — Næringsveiene er jordbruk og skogsarbeide; da arbeidsbetalingen dette aar har været daarligere end andre steder, har arbeidsfolk under den nuværende dyrtid hat ondt for at klare sig. — Nydelsen av kaffe overdrives. (Müller).

Ogsaa i Lesje distrikt var det slemt for folk, som ikke var saa heldig at ha en jordlap at falde tilbake paa. — I Sel blev skifer- og klæberstenbrudd drevet intenst; likesaa Aasaaren og Rapam kobbergruber. Naftakonsumet, som tidligere enkelte steder var noksaa stort, er nu betydelig mindre. (Bidenkap).

Sykehus. Til næste aar faar Søndre Land og Fluberg herreder (Hadeland og Land distrikt) et fælles kommunalt sykehus; det er opført ved Hov jernbanestation paa en tomt, som er 30 maal stor. I 2den etage blir der tuberkulosehjem for 15 syke; i 1ste faar man plads til 13 andre syke; begge avdelinger er adskilt med særskilt indgang, betjening og opvask; sykehuset har centralopvarmning, vandklosetter og elektrisk lys. Initiativet til dette anlæg, som kommer paa ca. 90 000 kroner, skyldtes fru Karoline Hornslien; hun skjænket tredjeparten av denne sum. En villa som stod paa tomten kjøpte herredet til bolig for distriktslægen. (E. Andersen). — I Nordre Valdres er arbeidet med et sykehjem for Vestre Slidre nu kommet saa langt, at man har gjort byggekontrakt og faat sikkert løfte om tomt av Kirkedepartementet. (Lyche). — Paa Gjøvik (Toten distrikt) er der et almindelig sykehus; epidemisykehuset ligger utenfor bygrænsen. Epidemilasaret findes desuten i Vardal, Østre Toten og ved Raufoss patronfabrik i Vestre Toten. Paa Prestsæter i sidstnævnte herred er amtets sindssykeasyl og i Eina en helbredelsesanstalt for alkoholister. I Faaberg distrikt er der paa Lillehammer et amtssykehus med pleiehjem for tuberkulose og et epidemilasaret. — Der er tidsmæssige og veldrevne kommunale gamlehjem (fattiggaarder) i Østre Toten, Vestre Toten, Biri og Vardal; sidstnævnte herred har sit sammen med Gjøvik. Østre Toten har desuten et gamlehjem, som drives av en forening. (Marcussen). — Av sanatorier med fast læge findes i Søndre Valdres distrikt Tonsaasen og Breidablik med læge hele aaret, mens i Nordre Valdres Fosheim sæter og i Faaberg Gausdal sanatorium kun har læge i sommersæsonen. I Gausdal ligger 2 private sanatorier for tuberkulose, nemlig Kornhaug og Granheim. I Ringebu distrikt ligger Golaa og Fefor høifjeldssanatorier med læge i sommertiden.

Badeindretninger. I Gran herred (Hadeland og Land distrikt) er der to offentlige badehus. Paa Fagernes (N. Aurdal, Søndre Valdres) er der

et kombinert damp- og karbad, og paa Heggenes (Ø. Slidre, Nordre Valdres) en badstue. I Toten distrikt har Gjøvik en kommunal badeanstalt; den brukes ogsaa som fribad for skolebarn. Raufoss patronfabrik og melkekondenseringsfabrikken paa Kap har badeindretning for arbeiderne. I Faaberg distrikt er der paa Lillehammer en badeanstalt og paa Tretten en badstue. I Ringebu distrikt er der 2 badstuer. Ved forskjellige sanatorier og hoteller er der indretninger for kolde og varme bad m. v.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Kristians amt.....	94	2117
Hadeland og Land.....	1) 17	1126
Søndre Valdres.....	2) 7	106
Nordre —.....	3) 7	191
Toten.....	4) 24	158
Faaberg.....	5) 18	196
Ringebu.....	6) 6	311
Lom.....	7) 8	29
Lesje.....	8) 7	-

1) Søndre Land 2, Jevnaker 2, Gran 2, Brandbu 2, Nordre Land 4, Torpen 2, Fluberg 2, Lunner 1. 2) Nordre Aurdal 5, Søndre Aurdal 1, Etnedalen 1. 3) Vestre Slidre 1, Vang 3, Østre Slidre 3. 4) Gjøvik 6, Vardal 2, Østre Toten 5, Vestre Toten 3, Kolbu 3, Eina 1, Biri 3, Snertingdalen 1. 5) Lillehammer 6, V. Gausdal 3, Faaberg 4, Øier 2, Ø. Gausdal 3. 6) Søndre Fron 2, Ringebu 2, Nordre Fron 2. 7) Sjaak 1, Lom 4, Vaage 1, Hedalen 2. 8) Dovre 3, Lesje 3, Sel 1.

VIII. Bratsberg amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste dec. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinaterer.
Amtet.....		15189,09	106 791	48	22	64	39
1. Skien.....		1 066,24	40 736	17	11	21	7
	Skien, kjøbstad ...	2,13	12 099	7	8	5	-
	Porsgrund — ...	1,26	4 625	4	3	5	-
	Brevik — ...	0,76	2 028	2	-	1	-
	Eidanger.....	139,50	3 714	-	-	2	1
	Solum.....	317,82	9 451	4	-	5	4
	Gjerpén.....	380,91	7 960	-	-	1	1
	Slemdal.....	223,86	859	-	-	2	1

1) Den fast ansatte jormor bor i Skien.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstede. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevaknatorer.
2. Kragerø	1 650,41	21 661	8	3	9	7
	K r a g e r ø, kjøbstad..	1,17	4 621	4	3	3	-
	Langesund, ladested...	0,88	1 488	2	-	-	-
	Stathelle —	0,24	463	-	-	-	-
	Bamle	286,83	4 553	1	-	2	2
	Sannikedal	196,83	2 662	-	-	1	1
	Skaatø	109,61	3 845	-	-	1)	1
	Drangedal	1 054,85	4 029	1	-	3	3
3. Hollen	1 141,81	12 169	6	2	8	5
	Hollen	257,54	4 102	2	2	2	1
	Lunde	259,65	2 249	1	-	1	1
	Bø	281,66	2 631	1	-	3	1
	S a u d e	342,96	3 187	2	-	2	2
4. Sauiland	1 716,04	11 339	5	2	7	5
	Notodden, kjøbstad... } 407,44 {	4 818	4	2	3	1	
	Hitterdal	2 861	-	-	2	1	
	H j a r t d a l	891,84	2 262	1	-	1	1
	Gransherred	416,76	1 398	-	-	1	2
5. Kviteseid	1 377,91	5 980	3	1	3	3
	Seljord	665,83	2 860	1	-	2	2
	Kviteseid	712,08	3 120	2	1	1	1
6. Nissedal	Nissedal	878,16	1 735	1	-	3	2
7. Laardal	982,25	3 078	1	1	4	3
	L a a r d a l	287,76	1 425	1	1	1	1
	Mo	694,49	1 653	-	-	3	2
8. Fyresdal	Fyresdal	1 253,18	1 824	3	-	2	1
9. Vinje	1 915,57	2 552	1	-	3	3
	Vinje	1 215,87	1 630	1	-	2	2
	Rauland (Møsstrandens sogn undtat)	699,70	922	-	-	1	1
10. Tinn	3 207,52	5 717	3	2	4	3
	Tinn	1 774,36	4 832	3	2	3	2
	Hovin	302,46	769	-	-	1	1
	Møsstrandens sogn av Rauland	1 130,70	116	-	-	-	-

1) Jormøren bor i Kragerø. 2) Vakcinerer i hele Rauland herred.

Sundhetstilstanden maa i det hele betegnes som mindre tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme er ialt meldt 10 146 tilfælde med 226 dødsfald mot henholdsvis 8 278 og 210 aaret forut.

Dødeligheten var 12,9 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 82 og 83. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Av **difteri** indtraf forholdsvis mange tilfælde paa Rjukan i Tinn; alle kliniske tilfælde og sikre bacillebærere blev indlagt i sykehus. (Sandved).

Kusma og **kikhoste** var meget utbredt. Sidstnevnte sygdom optraadte noksaa ondartet i Vinje; foruten barn blev ogsaa voksne, særlig ældre folk fra 50 aar og opover, angrepet; de fleste av disse paastod at ha hat sygdommen som barn. (Nybø).

Katarralsk ikterus forekom hyppig i Laardal og Vinje.

Miltbrand i haanden fik en mand i Nissedal ved slagtning av en syk ko. Han brukte borvandsomslag og kom sig. (Blom Bakke).

Et tilfælde av **tetanus** indtraf i Kragerø distrikt hos en gut, som hadde gaat barbert og faat et saar paa foten. — Et dødsfald av denne sygdom hos en ung gut er meldt fra Laardal.

Skabb er opført med 282 tilfælde. — Plagen er adskillig utbredt i Nissedal; renligheten er der mangelfuld, og der findes ikke noget offentlig bad. (Blom Bakke).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	5	10
		Skien.	Kragerø.	Hollen.	Sauland.	Kviteseid.	Tinn.
Veneriske saar	12	4	1	2	-	-	5
Syfilis, erhvervet.	53	25	3	4	2	-	19
Gonorrhé, uretrit.	203	102	12	13	21	2	53

Tuberkulose. Om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets lægedistrikter henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsårsakslister for det hele amt 15,3 pct av alle kjendte ved sygdom forarsakede dødsfald og 18,7 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 13,9 pct. og 17,3 pct. og for bygdene 15,9 pct. og 19,3 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa side 84. — I Kragerø distrikt har Furulund pleiehjem hele aaret hat fuldt belæg. — Folk her har i flere generationer været opdraget til at «tro paa smitte» og kræver effektive forholdsregler, naar der optræder smitsom sygdom. Der er aldrig i helseraadene indvendinger av økonomisk art mot forslag om at bruke tuberkuloselovens § 6, like-

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dedsfald.													
Tyfoidefeber	3	-	3	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.).....	3	3	3	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	260	-	260	28	16	34	37	13	22	24	14	11	14	31	16
Meslinger	279	-	279	12	54	16	25	-	3	1	-	-	5	18	145
Difteri (croup).....	226	18	226	27	11	13	6	13	6	5	6	28	36	38	37
Barsefeber	8	2	7	-	1	-	2	-	-	-	2	1	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	10	6	7	1	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1	2
Pemfigus (hos nyfødte).....	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Rosen	74	4	74	9	11	2	2	8	4	2	7	9	4	11	5
Røde hunde	44	-	44	2	-	13	13	9	2	-	-	1	-	2	2
Vandkopper	164	-	164	17	9	7	11	10	12	3	7	22	29	17	20
Kusma	915	-	915	149	161	192	141	91	60	28	15	19	19	18	22
Kikhoste	890	13	890	202	138	143	103	101	46	35	40	33	22	12	15
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	4594	75	4584	689	592	469	443	381	316	234	183	211	284	364	418
Influenta	915	4	915	206	264	129	74	52	28	13	11	19	27	40	52
Lungebetændelse	410	70	410	60	70	38	40	53	28	19	11	10	15	32	34
Pleurit	278	4	278	30	24	37	22	15	27	19	25	24	22	14	19
Gigtfeber	191	6	190	28	18	22	14	8	21	7	6	9	19	20	18
Akut diarré (kolerine).....	879	20	879	49	44	47	61	55	91	143	122	99	60	55	53
Tilsammen	10146	226	10131	1513	1414	1163	994	811	668	533	449	497	556	675	858

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Skien.		Kragerø.		Hollen.		Sanland.		Kvites- eid.		Nissedal.		Laardal.		Fyresdal.		Vinje.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Skarlagensfeber	119	-	75	-	22	-	18	-	3	-	4	-	-	2	-	-	-	17	-	-
Meslinger	101	-	7	-	4	-	163	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-
Difteri (croup)	128	10	32	3	1	1	7	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	55	3	-
Barsel-feber	-	-	2	-	3	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	5	5	2	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)....	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	38	1	14	1	7	1	2	-	1	-	-	1	-	1	-	3	1	7	-	-
Røde hunde	10	-	21	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	8	-	-
Vandkopper	67	-	55	-	1	-	22	-	-	-	3	-	-	2	-	-	-	14	-	-
Kusma	633	-	105	-	72	-	71	-	6	-	-	10	-	-	-	6	-	12	-	-
Kikhoste	555	4	98	3	47	-	70	1	6	-	-	31	2	-	-	78	3	5	-	-
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	2005	52	471	2	467	6	451	6	53	1	16	2	47	2	42	-	39	1003	4	-
Influenta	538	3	196	1	63	-	77	-	9	-	21	-	5	-	6	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	128	19	107	21	59	17	64	7	16	2	4	-	2	-	4	1	8	1	18	2
Pleurit	90	1	39	-	39	2	34	1	58	-	3	-	6	-	-	-	3	-	6	-
Gigtfeber	83	6	36	-	29	-	20	-	5	-	4	-	2	-	5	-	2	-	5	-
Akut diarré (kolerine)....	555	5	133	2	58	4	49	4	19	1	3	1	5	1	15	-	11	2	31	-
Tilsammen	5055	106	1395	34	876	33	1051	21	177	5	60	3	110	5	82	1	150	7	1190	11

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Skien.....	503	66	106	397
Skien by.....	139	20	29	110
Porsgrund by.....	52	7	8	44
Brevik by.....	30	1	6	24
Bygder.....	282	38	63	219
Kragerø.....	246	39	34	212
Kragerø by.....	60	4	16	44
Langesund by.....	12	1	-	12
Stathelle by.....	4	1	-	4
Bygder.....	170	33	18	152
Hollen.....	147	16	33	114
Sauland.....	149	32	21	128
Notodden by.....	49	14	10	39
Bygder.....	100	18	11	89
Kviteseid.....	46	13	5	41
Nissedal.....	19	5	3	16
Laardal.....	40	4	5	35
Fyresdal.....	21	3	1	20
Vinje.....	25	4	7	18
Tinn.....	55	10	11	44
Bratsberg amt.....	1251	192	226	1025
Derav i byer.....	346	48	69	277
— - bygder.....	905	144	157	748

som der sjelden høres indvendinger fra den syke eller omgivelserne. Isolation ved tuberkulose har i mange aar været praktiseret her, og man har det bestemte indtryk, at der ikke paa langt nær er saa mange skrofuløse barn her nu som for 25 å 30 aar siden; grunden er muligens den, at bedstemødre og andre gamle med «kronisk bronkit» ikke lenger faar stelle med barnene; viser det sig, at de lider av tuberkulose, blir de enten indlagt i et pleiehjem eller faar i sit eget hjem et værelse for sig selv. (Hartwig). — I Hollen distrikt søker man at faa de syke tidligst mulig indlagt paa sanatorium eller paa amtets tuberkulosehjem i Kviteseid, men der er ofte ondt om plads. (Mossige). — Paa Dagsrud, pleiehjem for Hollen herred, er der en isoleret avdeling paa 8 senger for tuberkuløse. Helseraadet disponerer nu over et aarlig beløp paa henimot kr. 1 200,00 til hjelp for slike syke; størsteparten av beløpet utgjøres av halvdelen av renterne av kammerherre Cappelen og frues, i 1911 oprettede, legat paa kr. 30 000,00; den anden halvdel av renterne lægges aarlig til kapitalen, som er git til opførelse av tuberkulosehjem i Hollen. (Krohn). — Paa Rjukan (Tinn) synes sygdommen merkværdig nok at være i rask tiltagen, tagtet man skulde tro, at dette sted, særlig hvad bolighygiene angaar, var heldigere stillet end de fleste ældre byer. Paa grund av de stadig økende vanskeligheter med at faa de syke indlagt i pleiehjem besluttet herredsstyret at opføre et saadant for 20 syke; der blev bevilget kr.65 000,00,

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Decapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mor.	Barn.	Mor.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Risvækkelse etc.	56	-	54	2	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-
Trangt bækken.	3	-	3	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe.	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Utmattelse.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kachexi.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Tverleie.	-	-	-	-	1	-	¹⁾ 1	-	-	-	-	-	1	-
Fare for fosterets liv.	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Frømfald av navlesnor.	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Hydramnion.	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster.	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	69	1	65	5	8	6	2	1	1	1	1	1	1	6
	70		70			8								

¹⁾ Anenekfal.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Skien	970	20	538	89	12	2	17	-
Skien by.....	252	6	150	24	1	-	6	-
Porsgrund by.....	116	1	98	11	2	-	3	-
Brevik by.....	45	-	30	6	1	1	-	-
Bygder	557	13	260	48	8	1	8	-
Kragerø	439	9	305	32	4	3	5	1
Kragerø by.....	84	3	70	11	-	-	1	-
Langesund by.....	38	-	26	5	1	-	1	-
Stathelle by.....	11	-	5	-	-	-	-	-
Bygder	306	6	204	16	3	3	3	1
Hollen.....	284	11	185	20	3	2	5	2
Sauland.....	340	5	142	27	3	1	5	1
Notodden by.....	199	5	42	16	2	1	4	1
Bygder.....	141	-	100	11	1	-	1	-
Kviteseid	134	5	70	5	2	-	1	-
Nissedal	37	2	20	4	-	-	1	-
Laardal.....	54	2	45	4	1	-	2	-
Fyresdal.....	38	1	22	-	-	-	-	-
Vinje	67	1	33	9	-	-	1	-
Tinn	275	6	114	26	1	-	8	-
Bratsberg amt	2638	62	1474	216	26	8	45	4
Derav i byer.....	745	15	421	73	7	2	15	1
— - bygder.....	1893	47	1053	143	19	6	30	3

men da man (våaren 1916) indhentet anbud paa opførelse, blev man nødt til at æske bevilgningen øket til kr. 86 000,00 som følge av den ved krigskonjunktorene voldte prisstigning. (Sandved).

Av **ichtyose** iagttoges 2 tilfælde i Nissedal; det ene, som var generelt og svært, blev indlagt paa Rikshospitalets hudsykeavdeling.

I samme distrikt, særlig i Nissedal sogn, træffer man hyppig tilfælde av **struma**. (Blom Bakke). Likesaa i Fyresdal, specielt inden visse familier. (Grimsgaard). Fra Seljord (Kviteseid distrikt) er paa sykelisten opført 12 tilfælde.

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** henvises til den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er ialt meldt 88, derav i Skien distrikt 35, Kragerø 10, Hollen 11, Sauland 7, Kviteseid 3, Nissedal 2, Fyresdal 1, Vinje 2 og Tinn 17. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaende side.

Embryotomi blev foretat ved tverleie hos en førstefødende, der som barn hadde hat poliomyelit med efterfølgende parese og atrofi i en arm og et ben. Ved lægens ankomst var forsøk paa at gjøre vending udelukket. (Blom Bakke).

Om **jormorhjælpen** se den almindelige beretning. — I Sauland distrikt brukes «hjælpekoner» endnu meget i de avsides liggende fjeldbygder. (W. Moe).

Paa **barselseng** døde ifølge presternes opgaver 8 kvinder. Ifølge lægernes 11; 2 døde av barselseber; forøvrig henvises til tabel XXXVI, gruppe XII.

Ifølge tabellen paa foregaaende side over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 1164 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 55,9.

De hyppigste av de opgivne dødsårsaker:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	192	48	144
Kræft (cancer og sarkom)	121	32	89
Alderdomssvakhet	120	8	112
Klappfeil og hjertemuskel sykdomme	83	18	65
Hjerneslag	80	34	46
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	75	24	51
Lungebetændelse	70	26	44
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose	50	18	32
Arteriosklerose	50	21	29
Medfødt svakhet	50	18	32

Veirliget. I aarets første kvartal var der megen nedbør, i 2det omtrent ingen, derimot atter fra juli og utover til først i september. Vinteren begyndte tidlig; ved juletider var der sterk kulde og isnende vind, saa det næsten var ugjærlig at færdes ute. (Haraldsen). I Tinn hadde man den største snøvinter i mands minde. (Sandved).

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Skien anføres, at dyrtiden kunde tænkes at ha medført underernæring for de mindre bemidlede vedkommende, men lægerne har ikke kunnet konstatere noget saadant; lønningerne var jo ogsaa meget høiere end før krigen. (S. Lange).

Med hensyn til næringsveiene i Kragerø distrikt, saa er Drangedal næsten udelukkende en skogbygd; i Bamle lever man av jordbruk, fiskeri, sjøfart og nogen industri. Sannikedal har betydelig industriel virksomhet ved siden av sin skog. Skaatø har kun smaabruk, dertil fiskeri, istrafik og sjøfart. Langesund driver fiskeri, Kragerø isexport og skibsfart. — Hvad levemaaten angaar, saa er kjøt, fisk, melk og egg nu sjeldne retter paa manges bord; til gjengjæld indtar kaffe og smørbrød o: «margarinbrød» en altfor høi rang baade i by og bygd. — De hygieniske forhold maa i det hele tat karakteriseres som gode. Den industrielle virksomhet, som væsentlig forekommer — trømasse og isbruk — foregaar da ialfald i ren luft. Det samme er tilfelde med arbeidet i alle de stenbrudd (kvarts, feltspat), som findes rundt om. Fuldt saa sundt, er jo ikke arbeidet i jerngruber (hermed beskjaeftiges henved 50 mand paa Langø i Skaatø), men nogen større sykkelighet synes dog ikke at vise sig hos arbeiderne der. Den i Kragerø by liggende kalcium-karbidfabrik har voldt adskillig bryderi. Under smeltningen undviker en

del fint kalkstøv; dette har saa høi temperatur (den elektriske ovn har omtrent 2 500 gr.), at det altid holder sig helt oppe under taket, hvorfra det dels suges væk ved vifte, dels undviker gjennom avtrækspiker videre op i luften. Luften i smelterummet er derfor slet ikke saa daarlig, om end den voldsomme hete paa den ene side og aapentstaaende dører for at faa frisk luft ind paa den anden side ikke er ublandet behagelig; det er forresten den mindste del av arbeiderne, som er beskjæftiget i dette rum. Losning av kul og kalksten, nedbringelse av den sidste i kalkovnen, fabrikation av emballage og ifyldning av denne med karbid kræver mange hænder. Ulemperne ved kalkstøvet begynder imidlertid, efterat det har forlatt fabrikkens, idet det under paalandsvind blæser ut over de tilliggende naboer. Der arbeides stadig paa at formindske dette kalkstøv, endel bindes ved vand efterat være trukket ned i dusj ved en vifte, og ulemperne er adskillig mindre, end da fabrikkens blev sat igang, men ganske borte er de slet ikke. Under fugtig veir merkes desuten acetylenlugt, om end svagt. Mislykket produkt tømmes nemlig i sjøen (under fralandsvind), men det er uundgaelig, at der spildes noget, som da blir liggende. — Det er nu henved 20 aar siden brændevinsamlaget i Kragerø blev nedstemt, likeledes er al handel med spiritiosa forlængst forbudt i distriktet; folk paa disse kanter er nemlig i det store og hele tat meget ædruelige. (Hartwig). I Drangedal har misbruk av sterke drikke avtat betydelig i de senere aar hos den hjemmeboende ungdom; derimot fører de, som arbeider ved anleggene paa Rjukan og ved Sørlandsbanen drik og leven med sig, naar de er hjemme paa besøk. — Ved hjælp av laan i arbeiderbruk- og boligbanken har en hel del arbeidere skaffet sig rummeligere hus. De fleste gamle pladsstuer her bestaar av bare ett rum, de nye av to eller tre; dette kunde betegnet en betydelig fremgang i mange retninger, men det er blot nogen enkelte familier, som faar bruke sine rum alene. De fleste har en datter og en svigersøn, eller en søn og svigerdatter med barn boende i samme hus. Hertil kommer, at rummene i regelen er mindre end i de gamle pladsstuer, som ogsaa hadde peis til ventilation. Idet det hittilværende Kragerø lægedistrikt nu skal opløses, har kst. distriktslæge Hartwig git en oversigt over indehaverne av dette embede fra dets oprettelse. Denne oversigt er indtat i Tidsskrift for den norske lægeforening nr. 17 for 1916.

I Hollen distrikt skorter det endnu paa kundskap i matlagning; der vanker megen saltmat, litet grønsaker, og der er liten variation; det er ogsaa vanskelig om tjenerhjælp, saa man maa greie sig, saa godt man kan. — I Saude er boligforholdene blandt arbeiderne ved det paagaende jernbaneanlæg fremdeles alt andet end tilfredsstillende, men dog bedre end det foregaaende aar. (Mossige). — Fra Hollen herred omtales næringsforholdene og de økonomiske forhold som gode; jevne, sikre arbeidsforhold og litet streikeuvæsen. — Kommunen har kjøpt «Eidsfoss» til elektrisk kraft og lys; den blev betalt med $\frac{1}{2}$ million kr. (Krohn).

I Kviteseid er der opført et elektricitetsverk, som forsyner bygden med lys og kraft. (Ludvigsen).

I Nissedal sogn er det omtrent bare gaards- og skogarbeide som sysselsetter den mandlige befolkning. I Treungen sogn har jernbanen, som har sit endepunkt i Tveitsund, bragt adskillig liv og rørelse; der bygges endel, særlig omkring stationen; der er ogsaa opført en dampsg. — Folk er gjennemgaaende velsitueret og lever godt. — Endel misbruk av spiritiosa forekommer leilighetsvis, særlig blandt ungdommen. Sedeligheten synes at være god. (Blom Bakke).

I Laardal er renligheten og stellet med matvarerne i landhandlerierne blit betydelig bedre siden vedtagelsen av nye helseraadsvedtægter. Det er glædelig at se, at handelsmændene nu som regel vasker sine hænder, forinden de behandler matvarer. Ogsaa i bakerierne er det i saa henseende blit meget bedre. De nye hus, som opføres utover distriktet, er rummeligere og lysere end tidligere, men det gaar smaat med at faa folk til at indse fordelene ved at male rummene. (Lund).

Fra Fyresdal skrives: Fyresdølerne er et intelligent og fremadstræbende folkefærd. Ædrueligheten og sedeligheten staar i sin store almindelighet høit. Her er sterk, religiøs vækkelse. I de senere aar er der gjort store fremskridt: rutebil til nærmeste dampskibsanløpssted Bandakslisli, badstue i Folkestad by (Fyresdal), telefon (riks- og privat), kommunalt elektricitetsverk og 2 private verker. Hovednæringsveien er tømmerdrift. Der er stor rypefangst; saaledes eksportertes dette aar ryper for ca. kr. 20 000,00. Bygden har et børsamlag og 3 forbruksforeninger. Gaardene er staselige og velstelte, de økonomiske vilkaar gode, men det er dyrt at leve i disse tider. — En hel del av bygdens unge piker har gjenemgaat husholdningsskoler; ikke faa tar tjeneste i større hus for at perfektionere sig i matlagning, og det har sat tydelige spor i kostholdet, som gjennemgaaende er upaaklagelig. Til frokost og dugur brukes smørbrød med kaffe eller melk; til middag gjerne kjøtmat, fersk eller salt; om kvelden grøt og melk. Hermetik brukes meget og av grønsaker især kaal og rotfrugter. Børsyltning og vinlagning foregaar i ikke ringe maalestok. — De fleste folk gaar byklædt; den gamle nationaldragt er blit noksaa avlægs, da den ikke er hensigtsmessig og desuten falder kostbar. (Grimsgaard).

Folk i Vinje er nøisomme i sin levemaate. Transporten utenfra er kostbar og vanskelig, ved ishindring og flom umulig. Gaardbrukerne indretter sig derfor mest mulig for produktion til eget bruk. For arbeidere, husmænd og smaabrukere blir det ofte vanskelig at skaffe sig god og nærende kost. Dyrtiden har for disse været temmelig følbær. Kaffe og smørbrød blir derfor dagens kost og kan man engang imellem faa kjøpt kjøt, flesk, poteter eller andre produkter paa gaardene, maa der betales stive bypriser. (Nybø).

I Tinn er den økonomiske tilstand hos bønderne bra paa grund av de gode priser, de faar for sine produkter. Tømmerpriserne er ogsaa steget til en før ukjent høide. Mangen bonde i Hovin er saaledes ved at selge sin skog blit meget formuende. Ellers har en stor del av befolkningen, særlig arbeiderne paa Rjukan, maattet gjøre indskrænkninger i sin husholdning paa grund av dyrtiden. (Sandved).

Sykehus. Amtets sykehus og sindssykeasyl ligger i Solum, omtrent 3 km. fra Skien. I Porsgrund er der et kommunalt sykehus og et katolsk St. Josefs Hospital. I Skien og Porsgrund findes epidemilasarer med desinfektionsovn. I Brevik er der et litet isolationslokale. I Gjerpen ligger Høgaas tuberkulosehjem. — I Kragerø er der et sykehus med plass til 20 patienter; det har operationsstue, Røntgenapparat, centralopvarmning og varmtvandsindlæg i alle værelser. Lasaret til 10 syke er indrettet i en gammel fængselsbygning, hvor de gamle celler er omdannet til værelser. — I Skaatø ligger Furulund tuberkulosehjem. — I Hollen herred er der paa pleiehjemmet en isoleret avdeling for tuberkulose. — Paa Notodden er der et litet sykehus, som er opprettet og blir underholdt av flere fabrikker. — I Hitterdal ligger tuberkulosehjemmet «Solbakken». — Tudal sanatorium i Hjørtedal er kun aapent om sommeren. — I Kviteseid er amtets tuberkulosehjem «Granlien». — Paa Rjukan er der et sykehus og 2 smaa baraker for epidemiske sygdomme.

I Hitterdal er der et gamlehjem, og et saadant skal ogsaa i en nær fremtid opføres i Hjørtedal. (W. Moe).

Badeindretninger for kolde og varme bad, dampbad samt folkebad findes i Skien og Porsgrund. I Brevik er der en liten sjøbadeanstalt. Ved Børsesjø, et par km. fra Skien, er der en ferskvandsbadeanstalt. Ved enkelte fabrikker findes der bad. Kragerø badeanstalt leverer karbad og dampbad; paa folkeskolen er indrettet varm dusj; likeledes paa karbidfabrikken 2 smaa sjøbadehus, som brukes om sommeren. Vafoss bruk i Sannikedal har varmt bad for sine arbeidere. I

Drangedal findes et badstubad. Paa Notodden i Sauland distrikt er der badeindretninger for arbeiderne ved flere fabrikker. I Fyresdal og Vinje er der badstubad, likesaa i Atraa (Tinn distrikt); paa Rjukan er der et folkebad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Bratsberg amt	113	2455
Skien	1) 32	1035
Kragerø	2) 31	444
Hollen	3) 10	241
Sauland	4) 9	254
Kviteseid	5) 5	170
Nissedal	3	18
Laardal	6) 4	21
Fyresdal	3	43
Vinje	7) 5	87
Tinn	8) 11	142

1) Gjerpen 2, Solum 3, Slemdal 1, Skien 16, Porsgrund 5, Eidanger 5. 2) Lange-sund 3, Kragerø 11, Skaatø 4, Sannikedal 5, Bamle 4, Drangedal 4. 3) Saude 6, Bø 2, Lunde 2. 4) Hitterdal 3, Hjartdal 2, Gransherred 2, Notodden 2. 5) Kviteseid. 6) Laardal 2, Mo 2. 7) Vinje 3, Rauland 2. 8) Tinn 9, Hovin 2.

IX. Nedenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevaksinører.
Amtet		9 348,00	71 272	28	13	56	23
1. Risør stadslægedistrikt	Risør, kjøbstad ...	1,43	3 409	2	1	2	-
2. Østre Nedenes	872,73	18 349	1) 6	1	15	7
	Tvedestrand, ladested .	0,09	1 435	2	1	2) 2	-
	Gjerstad	312,66	2 322	1	-	1	1
	Søndeled	188,60	3 015	-	-	3) 2	2
	Dybvaag	47,71	2 487	1	-	5	2
	Holt	184,52	3 844	-	-	2	-
	Østre Moland	86,34	1 907	1	-	1	1
	Flosta	22,79	1 459	-	-	1	1
	Tromø	30,02	1 880	-	-	1	-

1) Distriktslægen bor i Risør. 2) Tillike jormor for en del av Holt herred. 3) Den for Ytre Søndeled fast ansatte jormor og hjælpevaksinatrice bor i Risør.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vakinatorer.
3. Arendal stadslægedistrikt	Arendal, kjøbstad	15,61	9 750	8	7	5	-
4. Vestre Nedenes	878,04	23 110	5	2	20	6
	Grimstad, kjøbstad.	0,22	2 116	2	1	2	-
	Lillesand, ladested....	0,39	1 133	1	1	1	-
	Froland	294,97	2 545	1	-	1	1
	Øiestad	109,33	4 212	-	-	5	-
	Hisø	8,74	2 192	1	-	1	-
	Fjære	59,67	4 359	-	-	3	1
	Landvik	190,68	1 980	-	-	2	1
	Eide	32,36	600	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 082	-	-	2	1
	Høvaag	79,22	1 891	-	-	2	1
5. Birkenes	349,93	3 369	2	-	4	2
	Birkenes	238,34	1 826	1	-	2	1
	Tveit ¹⁾ (av Lister og Mandal amt)	111,59	1 543	1	-	2	1
6. Aamli	1 695,85	5 289	1	1	4	4
	Aamli	478,40	2 085	1	1	1	1
	Gjøvdal	347,65	603	-	-	1	1
	Vegaarsheien	349,29	1 705	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	503	-	-	1	1
	Lille Topdal	355,90	393	-	-	-	-
7. Evje	805,86	3 518	1	-	2	2
	Evje	176,85	1 212	1	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 244	-	-	1	1
	Iveland	236,39	1 062	-	-	1	1
8. Vegusdal	633,43	1 637	²⁾ -	-	2	2
	Vegusdal	333,57	935	-	-	1	1
	Mykland	299,86	702	-	-	1	1
9. Sætersdalen	1 356,90	2 190	3	1	1	1
	Bygland	1 356,90	2 190	3	1	1	1
10. Valle	2 849,81	2 194	²⁾ -	-	1	1
	Hylestad	564,80	664	-	-	-	-
	Valle	733,42	1 044	-	-	1	1
	Bykle	1 551,59	486	-	-	-	-

¹⁾ Kvadratindhold og tilstedeværende folkemængde er ikke medtat i summen for Nedenes amt, derimot i summen for Lister og Mandal amt. ²⁾ Stillingen er ledig.

Sundhetstilstanden har i det hele været nogenlunde tilfredsstillende. Ingen av de vigtigere epidemiske sygdomme synes at ha hat almindelig utbredning inden amtet. Det bemerkes, at for disse sygdommes vedkommende har ingen sykelliste for aaret kunnet skaffes for Birkenes distrikt, og for Vegusdal og Valle lægedistrikter er de behandlede tilfælde slaat sammen med dem for Aamli, Evje og Sætersdalens distrikter, da lægestillingerne i Vegusdal og i Valle endnu ikke var besat. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 4 743 med 169 dødsfald mot henholdsvis 4 862 og 123 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 124 eller 15,7 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (71 611). I 1914 utgjorde dødeligheten 14,4 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 93 og 94, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes for det hele amt kun 1 tilfælde i Vestre Nedenes distrikt; det var en tilreisende fra Kristiansand S., som fra Høvaag blev indlagt i sykehus i Kristiansand. (Christen Boe).

Akut poliomyelit. Paa sykellisterne opgives 2 tilfælde, et i Risør og et i Tromø (av Østre Nedenes distrikt).

Skarlagensfeber viser lidt færre anmeldte angrepne end aaret forut. Epidemisk synes sygdommen kun at være optraadt inden et par herreder i Vestre Nedenes distrikt. Forløpet var i det hele mildt.

For **difteri** (croup) behandledes ialt kun 46 tilfælde med 6 dødsfald, det mindste antal siden 1904. Av 16 syke i Arendal stadslægedistrikt indlagdes de 15 i lasaret. I Vestre Nedenes distrikt forekom spredte tilfælde, uten at sygdommen nogetsteds vandt større utbredning. (A. Daae).

Kusma hersket epidemisk i Arendal stadslægedistrikt.

Kikhoste fortsatte som epidemi fra 1914 i Sætersdalen distrikt.

Influensa var hyppigere end aaret forut. I Østre Nedenes distrikt indtraf mange alvorlige tilfælde med komplikationer og eftersygdome. (Keyser).

Av **fnat** er anmeldt 146 tilfælde. I vestre Moland herred av Vestre Nedenes distrikt var sygdommen meget utbredt fra 1914 inde i landet, ikke langs kysten. Fnat er dog nu i avtagende. (Christen Boe). — I Aamli distrikt er sygdommen fremdeles meget almindelig; smitten synes oftest erhvervet paa skolerne. De færreste søker læge, før sygdommen aldeles har tat overhaand. (T. Lundevall).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Antal tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:				
		1	2	3	4	7
		Risør stads-læge-distrikt.	Østre Nedenes.	Arendal stads-læge-distrikt.	Vestre Nedenes.	Evje.
Veneriske saar	15	1	-	11	2	1
Syfilis, erhvervet	13	-	-	11	2	-
—, medfødt	1	-	-	-	1	-
Gonorré, uretrit	94	4	10	69	8	3

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgitt for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Skarlagensefeber	164	1	163	28	25	18	11	4	2	4	2	7	18	30	14
Meslinger	14	1	14	1	1	3	-	1	-	2	-	1	5	-	-
Difteri (croup)	46	6	46	5	2	7	7	3	2	2	4	2	1	9	2
Barsel-feber	9	-	9	2	-	-	1	1	1	-	-	-	3	-	1
Pyæmi, septhæmi	20	5	18	2	1	-	1	6	-	1	-	1	2	1	3
Rosen	78	2	78	7	11	6	6	9	8	7	5	6	4	5	4
Røde hunde	11	-	11	-	-	-	1	1	-	2	2	-	2	1	2
Vandkopper	76	-	76	15	7	2	6	9	12	1	3	4	-	10	7
Kusma	247	-	247	53	43	40	40	35	11	4	9	1	-	7	4
Kikhoste	103	9	103	9	8	3	8	13	11	13	20	8	3	7	-
Akute katarer i aandedræts- organerne	1833	28	1820	267	213	228	212	166	133	99	56	75	113	121	137
Influenta	1143	12	1143	420	241	137	80	41	31	18	25	21	27	33	69
Lungebetændelse	319	89	318	43	51	31	35	41	29	9	8	6	10	25	30
Pleurit	139	3	139	17	11	14	16	9	13	11	8	4	10	14	12
Gigtfeber	135	3	135	17	11	13	16	13	16	7	8	4	9	9	12
Akut diarré (kolerine)	403	10	402	27	23	22	30	39	30	66	58	24	25	28	30
Tilsammen	4743	169	4725	913	648	524	470	391	300	246	209	164	232	301	327

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		9	
	Risor stadslæge- distrikt.		Østre Nedenes.		Arendal stadslæge- distrikt.		Vestre Nedenes.		Birkenes.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	9	-	43	-	11	-	80	1	-	-	21	-	-	-	-	-
Meslinger.....	1	-	4	-	1	-	7	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Difteri (croup).....	-	-	5	-	16	2	21	2	-	-	2	-	2	2	-	-
Barselseber.....	1	-	3	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	5	3	5	-	3	1	1	1	-	-	-	-	6	-
Rosen.....	10	-	21	-	27	2	14	-	-	-	1	-	3	-	2	-
Røde hunde.....	1	-	2	-	3	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper.....	3	-	17	-	21	-	28	-	-	-	6	-	1	-	-	-
Kusma.....	19	-	53	-	150	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste.....	18	1	14	-	9	-	3	2	-	-	8	-	-	-	51	6
Akute katarrer i aandedræts- organerne.....	214	2	401	9	583	2	492	10	-	-	35	1	44	3	64	1
Influenta.....	56	-	204	3	427	3	433	5	-	-	13	1	5	-	5	-
Lungebetændelse.....	13	2	81	30	49	9	121	33	1	1	14	2	29	5	11	7
Pleurit.....	10	-	18	1	30	1	52	-	-	-	6	-	17	1	6	-
Gigtfeber.....	6	-	31	1	53	-	31	1	-	-	6	-	-	-	8	1
Akut diarré (kolerine).....	45	-	115	2	133	3	78	4	-	-	2	1	12	-	18	-
Tilsammen	407	5	1018	49	1518	22	1397	60	2	2	115	5	114	11	172	15

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Risør stadslægedistrikt.....	55	6	5	50
Østre Nedenes	262	28	49	213
Tvedestrand ladested.....	23	1	4	19
Bygder.....	239	27	45	194
Arendal stadslægedistrikt.....	154	17	22	132
Vestre Nedenes	395	56	60	335
Grimstad kjøbstad	38	4	8	30
Lillesand ladested.....	25	3	3	22
Bygder	332	49	49	283
Birkenes	29	5	2	27
Aamli	46	9	5	41
Evje	39	7	11	28
Vegusdal				
Sætersdalen.....	61	9	15	46
Valle.....				
Nedenes amt.....	1041	137	169	872
Derav i byer	295	31	42	253
— i bygder	746	106	127	619

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp anmeldte og av protokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sykdomme inden amtet henvises til tabellen derom i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 13,2 pct. av samtlige ved sykdom forårsakede kjendte dødsfald og 15,7 pct. av ikke epidemiske sykdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 10,5 pct. og 12,2 pct. og for bygderne 14,2 pct. og 17,1 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — Distriktslægen i Vestre Nedenes bemerker, at tuberkulosen synes fremdeles at være i tilbakegang inden distriktet. Egra pleiehjem hadde et gjennomsnittlig belæg av 20 patienter. Den tidligere ulyst til at lægge sig ind paa hjemmet synes at avta. I den senere tid har der været behandlet syke for privat og for kredssykekassens regning. — Hjemvendte norsk-amerikanere yder fremdeles en stor kontingent til tuberkulosen, særlig for Fjære herreds vedkommende. (A. Daae). — Ordføreren i Lillesands, vestre Molands og Høvaags helseraad skriver, at der forekommer stadig nye tilfælde av tuberkulose, men sykdommen er i avgjort tilbakegang. Størsteparten av de kjendte tilfælde gir ikke symptomer, men er kommet til ro. (Christen Boe).

Kræftsygdomme viser i de senere aar tiltagende hyppighet i Østre Nedenes distrikt, navnlig i Dybvaag herred. (Keyser).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.
Risvækkelse	30	¹⁾ 31	-	-	-	-	-	3	2	⁴⁾ 1	-
Trangt bækken	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opslaaet arm	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tverleie	-	-	-	3	-	³⁾ 3	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Timeglasformig sammensnøring av livmoren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	39	38	2	4	1	3	2	4	3	1	6
		40		5		5			4		

¹⁾ Derav en tvillingfødsel; begge tvillinger forløst ved tang. ²⁾ Dødsårsak: uræmi. ³⁾ Derav en 2den tvilling, 1ste født (lev.) ved naturens hjælp. ⁴⁾ Forløst ved tang paa sætet.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Risør stadslægedistrikt	50	-	56	6	1	-	1	-
Østre Nedenes	414	5	279	22	4	2	3	-
Tvedestrand ladested	34	-	24	1	-	-	-	-
Bygder	380	5	255	21	4	2	3	-
Arendal stadslægedistrikt	198	6	160	14	1	-	3	-
Vestre Nedenes	514	14	421	29	4	1	2	1
Grimstad kjøbstad	37	1	43	1	-	-	-	-
Lillesand ladested	13	3	24	-	-	-	-	-
Bygder	464	10	354	28	4	1	2	1
Birkenes ¹⁾	71	1	46	-	-	-	1	-
Aamli	119	2	48	7	3	-	1	-
Evje	87	-	40	5	2	-	4	-
Vegusdal	35	-	24	3	1	-	-	-
Sætersdalen	52	1	32	2	-	-	1	-
Valle	50	3	40	9	1	-	1	-
Nedenes amt	1554	32	1124	97	17	3	17	1
Derav i byer	332	10	307	22	2	-	4	-
— - bygder	1222	22	817	75	15	3	13	1

¹⁾ Tveit herred tilhører Lister og Mandal amt og er derfor ikke medtat i summen for Nedenes amt. Der var 36 levende fødte og 22 døde.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 55, derav i Risør stadslægedistrikt 3, i Østre Nedenes distrikt 14, i Arendal stadslægedistrikt 8, i Vestre Nedenes distrikt 22, i Aamli 2, i Evje 4 og i Sætersdalen 2. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om jormorhjælpen se den almindelige beretning.

Antallet av fødte og døde vil sees av ovenstaaende tabel. Der blir et overskudd av 430 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 72,3.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 3 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 1 kvinde, som døde av barselkrampe.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder
Alderdomssvakhet	164	29	135
Lungetuberkulose.....	137	31	106
Kræft (cancer og sarkom).....	97	40	57
Organisk hjerte- og karsygdом (arteriosklerose)	95	28	67
Lungebetændelse	89	18	71
Hjerneslag	68	19	49
Brights nyresygdом.....	33	11	22
Tuberkulose utenfor lungerne, miliærtuberkulose	29	6	23
Akute katarer i aandedrætsorganerne og katar- ralsk lungebetændelse.....	28	7	21
Medfødt svakhet	24	6	18
Hjertelammelse.....	24	8	16

Veirliget. Efterjuls vinteren var ved kysten snefattig, inde i landet streng og snerik, vaaren var for det meste kold og tør, likesaa forsommeren. Regn indtraf dog i sidste halvdel av juli, likesaa var august regnfuld, høsten var noget bedre, men utbyttet av jorden blev ringe for høiets vedkommende, noget bedre for korn og poteter. Frugthøsten mislykkedes for det meste. Forjuls vinteren indtraadte tidlig og var især i december mot jul meget streng.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Risør stads-lægedistrikt har dyrtiden i forbindelse med de smaa indtægter for arbeidere, fiskere og de fastlønnede hat skadelige følger for deres helse, især for barnenes. Forat motvirke dette har kommunen tat forholdsregler. Ædruelighetstilstanden har ikke været god. (Ulstrup).

Distriktslægen i Østre Nedenes distrikt skriver, at man skulde ha ventet, at den herskende dyrtid skulde hat betydelig indflydelse paa befolkningens ernæringstilstand. Det synes dog, som om næringsmidlernes kostbarhet er blit noksaa godt utjevnet, ved at alle arbeidspriser er steget til noget tidligere uhørt, saa dyrtiden væsentlig har rammet dem, som maa leve av fast indtægt. For disse har tiden sikkerlig været kummerfuld og ernæringen knap. — Misbruk av alkohol kan der for landdistriktets vedkommende vistnok ikke klages meget over; der nydes nok en del vin og øl paa byreiserne, men i det hele maa man sige, at bruken av den slags for tiden er meget moderat. Det samme kan ikke siges om kaffe og tobak, hvis misbruk er iøinefaldende, hvor man kommer. (Keyser).

Stadslægen i Arendal bemerker, at den paa grund av krigen herskende dyrtid gjør, at folk har vanskelig for at faa pengene til at strække til. Imidlertid er der fuld adgang til vellønnet arbeide, og den blomstrende tid for skibsfarten bidrar ikke litet til det materielle velvære paa disse kanter. (H. Roscher).

I Vestre Nedenes distrikt maa saavel de hygieniske som økonomiske forhold siges at være gjennomgaaende gode. Skibsfarten blomstrer som ingensinde

før og bringer mange penger til distriktet. Skatteprocenten gaar overalt ned. Paa grund av de høie priser paa landboprodukter og trævirke er bønderne blit godt siillet, særlig oplandsbønderne. For arbeiderne er stillingen her mindre gunstig paa grund av dyrtiden, men arbeidsprisen er til gjengjæld gaat op. Daarligst er det for folk paa fast løn. (A. Daae).

I Aamli distrikt var den økonomiske tilstand god. Prisstigningen paa alle forbruksartikler er blit fulgt for de flestes vedkommende av øket fortjeneste. — De fleste av de i senere aar begyndte arbeiderbruk har som regel ikke mere jord, end hvad som medgaar til poteter, og det er sjelden, at de har en ko. Nogen bestræbelser har været gjort for at fremhjælpe gjeteavl, men hittil uten resultat. — Smaabruk med synderlig binæring er meget sjeldne. Hertil bidrar vistnok, at prisen paa jord er for høi. Paa gaardene er kostholdet i det hele meget godt. Mesteparten av melken brukes i husholdningen; kun fra enkelte av de større gaarder sælges lidt smør. — I utkanterne drives ikke saa litet opdræt av kuer, mindre av sau, da denne gjør skade paa hjemmemarkerne høst og vaar. I den senere tid er der anledning til at faa sendt sauerne tilfjelds, saa det er sandsynlig, at saueavlen vil gaa fremover. (T. Lundevall).

De økonomiske forhold i Evje distrikt maa betegnes som gode. Gaardbrukerne faar høie priser for alt, hvad de kan omsætte. Grubearbeiderne er forholdsvis særdeles vellønnede, saa nogen egentlig nød menes ikke at forekomme. Boligforholdene for arbeiderne er dog mangstedes mindre bra. Renligheten er ofte saa som saa, dog forskjellig paa de forskjellige steder. (A. Arnesen).

I Sætersdalen distrikt besøktes skolerne. De paabudte renholdsregler var tilstede blot paa ett sted, men ikke ophængte. Spyttebakker findes ikke i skolehusene. De fleste lærere finder det ikke nødvendig, da barnene ikke spytter paa gulvet og blir i tilfælde tilholdt ikke at gjøre det. Skolehusene er paa de fleste steder gammeldags. I Jordalbø og Grænni skolekredser er der tidsmessige skolehus, mens der i Trydal kreds i Bykle ikke er noget skolehus; istedet brukes et loft, som dog ikke fylles av krav, som for tiden stilles til et skolehus. Priveterne er ved de fleste skolehus under al kritik; det samme er forresten tilfælde ved de fleste bosteder. Der findes ogsaa baade skoler og hjem, hvor de helt mangler. Sommesteds staar de ogsaa for nær landeveien. — Renholdsreglerne til ophængning i skolerne synes ikke at være at faa tak i; distriktslægens henvendelse til rette vedkommende var uten resultat. — Kostholdet er i de øvre bygder, Bykle, Valle og Hylestad for det meste meget enkelt; dette er ogsaa tilfældet i store dele av Bygland herred. Arbeiderne kjøper meget sin mat paa landhandlerierne; margarin brukes ikke litet, tildels ogsaa hermetik. Flatbrød brukes meget paa de fleste gaarder og forresten den mat, som vindes av gaarden og buskapen. Kosten er i det hele sund. — Ædrueligheten er for det meste god. Nu og da hænder det, at ungdommen tar sig en grundig rus med slagsmaal og bruk av kniv. Sprit blir endnu budt til drik, den blir i de fleste tilfælde blandet med vand, hjemmevin eller øl. — Tømmerpriserne var store i aaret og viste tilbøielighet til fortsat stigning. Men samtidig steg prisen paa levnetsmidler og handelsvarer. Arbeidslønnen var god. Den nationale klædedragt hos mænd avlægges mer og mer, særlig blandt ungdommen, kvinderne holder dog fremdeles fast ved sin nationaldragt. (Utsond).

Sykehus. I Risør blev ved penger fra Risør sparebank sykehuset forandret og forbedret, saa det nu er i god stand. (Ulstrup). — I Tvedestrand har sykehuset en avdeling for epidemiske og en for almindelige syke under samme tak; vanskelighetene herved er store, naar begge avdelinger er belagt. (S. Erichsen). Paa Risøen i Dybvaag herred av Østre Nedenes distrikt blev der i 1915 indrettet en provisorisk karantæneanstalt, fordi karantæneanstalten ved

Kristiansand er tat i brug av militæretaten. I Arendal er der et kommunalt sykehus og et katolsk hospital. I Vestre Nedenes distrikt findes i Grimstad et kommunalt sykehus og epidemilasaret. I Fjære herred ligger Egra tuberkulosehjem. Ved Flaas gruber i Evje distrikt er der i en barakke indrettet en sykestue. (A. Arnesen). — Om det i den trykte beretning for 1914 (side 96) omtalte private sykehus paa Frøisnes i Sætersdalen fremdeles var i virksomhet i 1915, foreligger ingen meddelelse fra distriktslægen.

Badeindretninger. Ved sykehuset i Risør er et bad indrettet med adgang for publikum; det blev flittig benyttet. (Ulstrup). I Tvedestrand er der en indretning med avdeling for varme bad og en badstue. (S. Erichsen). I Arendal er der en anstalt for varme bad og en for sjøbad. Der har fremdeles været anledning til at faa gytjebad, som er blit adskillig benyttet. (H. Roscher). I Grimstad leverer badeanstalten medicinske og elektriske bad foruten strømbad; den holdes aapen aaret rundt og besøkes om sommeren meget av tilreisende. I Lillesand er der et nyopbygget koldt vandsbad, og i Fjære og Landvik herred er der private badstuer. I Aamli er der et badstuebad i herredet av samme navn.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Nedenes amt	66	1497
Risør stadslægedistrikt	4	9
Østre Nedenes	¹⁾ 16	⁸⁾ 573
Arendal stadslægedistrikt	11	⁹⁾ 70
Vestre Nedenes	²⁾ 19	¹⁰⁾ 541
Birkenes	uopgit	uopgit
Aamli	³⁾ 6	129
Evje	⁴⁾ 4	33
Vegusdal	⁵⁾ 1	ingen
Sætersdalen	⁶⁾ 1	142
Valle	⁷⁾ 4	ingen

¹⁾ Tvedestrand 3, Gjerstad 1, Sønedeled 3, Dybvaag 3, Holt 3, Østre Moland 2, Flosta 1. ²⁾ Grimstad 2, Lillesand 3, Froland 2, Øiestad 2, Fjære 2, Landvik 1, Eide 1, Vestre Moland 1, Høvaag 2, Hisø 3. ³⁾ Aamli 2, Gjøvdal 1, Vegaardsheien 1, Herefoss 1, Lille Topdal 1. ⁴⁾ Evje 2, Hornnes 2. ⁵⁾ Mykland 1. ⁶⁾ Bygland 1. ⁷⁾ Hylestad 1, Valle 2, Bykle 1. ⁸⁾ Desuten revaksinert 475 personer. ⁹⁾ Desuten revaksinert 8 personer. ¹⁰⁾ Desuten revaksinert 16 personer.

X. Lister og Mandal amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jørmødre.	Hjælpevaksinatører.
Amtet		7 264,24	77 237	34	19	52	33
1. Kristiansand stadsfysikat	Kristiansand, kjøbstad	16,04	15 408	16	12	8	-
2. Oddernes	Oddernes	255,39	6 471	²) 1	-	5	3
	Randø Sund	96,27	4 436	-	-	3	1
	Øvrebø	43,12	1 224	-	-	1	1
	Tveit ⁴)	116,00	811	-	-	1	1
		111,59	1 543	-	-	-	-
3. Vennesla	Vennesla	309,26	3 265	²) 2	-	2	2
	Hægeland	106,17	2 445	1	-	1	1
		203,09	820	-	-	1	1
4. Søgne	Søgne	239,83	3 297	1	-	3	2
	Greipstad	137,57	2 487	1	-	2	1
		102,26	810	-	-	1	1
5. Mandal stadslægedistrikt	Mandal ladested ..	0,92	3 268	2	3	2	-
6. Halsaa	Halsaa og Hartmark ..	229,97	4 142	³) 1	-	1	1
	Holme	116,90	2 949	-	-	-	-
		113,07	1 193	-	-	1	1
7. Undal	Spangereid	1 960,28	10 955	⁴) 2	-	12	9
	Søndre Undal	63,36	1 499	-	-	1	1
	Vigmostad	171,70	2 636	1	-	3	1
	Laudal	83,66	794	-	-	1	1
	Konsmo	97,73	656	-	-	1	1
	Øislebø	112,14	766	-	-	1	-
	Finsland	153,76	920	-	-	1	1
	Bjelland	114,15	812	-	-	1	1
	Grindum	164,84	893	1	-	1	1
	Aaseral	130,46	815	-	-	1	1
		868,48	1 164	-	-	1	1

¹) Tilhører Birkenes lægedistrikt i Nedenes amt; flateindhold og folkemængde er medtatt i summen for Lister og Mandal amt, men ikke for Oddernes lægedistrikt.
²) Distriktslægen bor i Kristiansand S. ³) Distriktslægen bor i Mandal. ⁴) Distriktslægestillingen ledig.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstede v. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger	Jormetre.	Hjælpevakcinatører.
8. Lyngdal	380,24	4 245	1	-	2	3
	Lyngdal.....	230,37	2 449	1	-	1	1
	Austad.....	43,68	1 116	-	-	1	1
	Kvaas.....	106,19	680	-	-	1)	1
9. Hægebostad	461,59	1 785	2)	-	1	1
	Hægebostad.....	170,18	893	}	-	1	1
	Eiken.....	291,41	892				
10. Farsund	129,24	3 256	2	2	4	2
	Farsund, ladested ..	0,42	1 417	2	2	2	-
	Herred.....	87,54	832	-	-	1	1
	Spind.....	41,28	1 007	-	-	1	1
11. Vanse	Vanse.....	139,10	5 220	1	-	2	2
12. Kvinesdal	895,42	3 841	3)	1	2	2
	Liknes.....	299,55	2 900	-	-	1	1
	Fjotland.....	595,87	941	-	-	1	1
13. Flekkefjord	725,27	9 055	3	2	6	4
	Flekk efjord, kjøb- stad.....	0,20	2 201	3	2	1	-
	Nes.....	150,62	2 217	-	-	4)	1
	Hitterø.....	89,70	1 687	-	-	1	1
	Fede.....	64,54	845	-	-	1	1
	Bakke.....	243,96	1 197	-	-	1	1
	Gyland.....	176,25	908	-	-	1	1
14. Siredalen	1 410,10	1 486	1	-	2	2
	Tonstad.....	358,91	775	-	-	1	1
	Øvre Siredalen..	1 051,19	711	1	-	1	1

1) Her benyttes jordmoren i Lyngdal. 2) Distriktslægestillingen ledig. 3) Herredet ikke opgit. 4) Bor i Flekkefjord.

Sundhetstilstanden synes i det hele tat at ha været nogenlunde god. Av epidemiske sygdomme optraadte alene akute katarrer i aandedrætsorganerne, croupøs lungebetændelse og pleurit noget hyppigere end vanlig, forresten synes der ikke at være forekommet epidemier av noget slags med større utbredning. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 4 689 med 146 dødsfald mot henholdsvis 4 002 og 122 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 134 eller 14,4 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (79 017). I 1914 var dødelig-

heten 14,9 pro mille. — Den i aarets sidste del konstituerede distriktslæge i Undal lægedistrikt har oplyst, at dødsanmeldelserne for aarets 7 første maaneder var kommet bort, hvorved listen over dødsårsaker for dette lægedistrikt er blit ufuldstændig. (F. Nielsen).

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 104—106, sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidføber opføres med 17 angrepne og 1 dødsfald. For 3 tilfælde i Kristiansand antages smitten at skrive sig fra Høvaag (Vestre Nedenes lægedistrikt). Samtlige indlagdes i lasaret. Ved helseraadet kan byens læger faa undersøkt blodprøver ved mistænkelige tilfælde av tyfoidføber. (O. Langfeldt). Fra Vennesla distrikt indlagdes 5 angrepne med paratyfus B i Kristiansand sykehus. Ingen døde. (E. Jahr). I Vanse distrikt indtraf paa gaarden Farbrod i Spind 4 tilfælde i samme hus; i dette var postekspedition, som dog straks blev flyttet, da sygdommen blev erkjendt. Smittekilden var ukjendt, men sygdommens forløp var let, og den bredte sig ikke videre herfra. Paa gaarden Drange døde en patient; paa denne gaard har der i aarenes løp med mellemrum optraadt tilfælde av tyfoidføber, men sygdommen er itide blit stanset, uten at nogen epidemi er opstaat. (H. Meyer). I juni behandledes en sjømand, som kom syk hjem fra Sandnes. (Selvaag).

Av **cerebrospinalmeningit** opføres 2 tilfælde fra Vennesla distrikt; begge var voksne mænd, ingen av dem døde.

Akut poliomyelit. Ifølge sykelisten fra Undal distrikt sees en gut (under 15 aar) at være behandlet for denne sygdom.

Skarlagensføber viser en betydelig nedgang i de anmeldte angrepnes antal i forhold til de nærmest foregaaende aar. Som mere utbredt epidemi forekom sygdommen alene i Vanse distrikt (Farsund by og nærmeste omegn). Forløpet var meget let, uten dødsfald, saa meget faa tilfælde kom til behandling; men alle var under kontrol av hensyn til skolegangen. (H. Meyer).

Av **difteri** (croup) opføres ogsaa et mindre antal behandlede end i de 4 nærmest foregaaende aar. I Kristiansand behandledes alle 43 tilfælde i lasaret; de var lette, uten dødsfald. I en enkelt av folkeskolens klasser, hvor difteri oftere forekom, undersøkte stadsfysikus hals- og næseslimet hos alle skolebarn, og det viste sig, at et par, som for nogen tid siden hadde hat difteri, var bacillebærere. De blev negtet skolegang, indtil de ved gjentagne undersøkelser viste sig at være fri for sine baciller. Kommunen har bevilget midler til undersøkelse av kulturer ogsaa ved mistænkelige difteritilfælde. (O. Langfeldt). I Undal distrikt optraadte enkelte lettere tilfælde paa strandstedet Svinør i Søndre Undal, hvor der bor 2—300 mennesker. Efter fester og sammenkomster, som gjerne holdtes i skolehuset, kom der ofte et nyt tilfælde. Da det ikke var mulig at finde nogen bacillebærer, blev det en tid forbudt at benytte skolehuset, som er det eneste større lokale paa stedet, til saadanne møter, derved faldt disse bort av sig selv, og tilfældene ophørte. (E. Jahr). For Lyngdal og Hægebostad distrikter er paa sykelisten opført som behandlet 7 personer, 5 barn og 2 voksne, og paa dødsårsakslisten 6 døde, derav 5 barn og 1 voksen. Av de 7 tilfælde indtraf 2 i juni paa en gaard i Lyngdal og 1 i Hægebostad. I oktober blev 2 barn angrepne paa en gaard i Lyngdal, det ene blev tra-cheotomeret paa grund av croup men døde. I december døde paa nabo-gaarden et pikebarn av hjertelammelse. I december blev distriktslægen kaldt til en heiegaard i Lyngdal, hvor konen i huset hadde født for 8 dage siden; hun hadde i nogen dage hat ondt i halsen. Jormoren, som først blev hentet,

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	17	1	17	-	-	-	-	1	4	-	2	2	4	3	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Akut poliomyelit	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	95	2	94	15	4	11	3	1	7	2	2	17	17	13	2
Meslinger	5	-	5	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	117	11	116	18	13	6	4	2	13	6	4	15	9	16	10
Barselfeber	6	1	6	2	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	18	5	15	-	2	1	-	2	2	-	-	-	3	1	4
Pemfigus (hos nyfødte)	4	-	4	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Rosen	31	-	31	1	1	2	3	4	4	1	2	3	3	2	5
Røde hunde	44	-	44	5	3	12	4	5	8	1	1	-	2	1	2
Vandkopper	56	-	56	2	1	2	10	2	2	2	-	4	4	17	10
Kusma	147	-	147	-	2	2	1	-	-	2	13	4	3	38	82
Kikhoste	254	18	253	17	33	58	19	13	3	11	28	6	3	39	23
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2452	25	2438	323	365	286	316	188	154	85	81	85	109	204	242
Influenta	312	3	310	54	77	52	52	25	14	5	3	-	6	5	17
Lungebetændelse	286	69	283	27	34	32	36	33	19	15	6	6	20	26	29
Pleurit	146	1	146	7	16	13	15	19	14	11	10	7	11	15	8
Gigtfeber	84	4	84	6	8	9	6	8	10	11	5	6	5	5	5
Akut diarré (kolerine)	612	6	611	68	54	62	43	41	51	58	35	59	48	49	43
Tilsammen	4689	146	4663	547	615	549	513	345	309	211	193	214	249	435	483

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Kristiansand stadsfysikat.		Oddernes.		Vennesla.		Søgne.		Mandal stadslæg- distrikt.		Halsaa.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	3	-	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	17	-	2	-	2	-	-	-	-	-	20	-
Meslinger	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	43	-	11	-	1	-	-	-	3	-	1	-
Barsel-feber	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	4	1	1	1	-	-	1	-	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	7	-	2	-	1	-	-	-	4	-	2	-
Røde hunde	37	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-
Vandkopper	27	-	6	-	-	-	-	-	8	-	5	-
Kusma	142	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	137	7	7	2	20	-	-	-	5	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne . .	1362	12	213	1	128	-	3	-	138	-	75	1
Influenza	116	-	12	-	2	-	-	-	9	-	10	-
Lungebetændelse	66	16	24	4	23	1	3	3	16	5	9	4
Pleurit	56	-	12	-	4	1	-	-	11	-	4	-
Gigtfeber	15	-	8	-	10	-	1	-	2	-	4	-
Akut diarré (kolerine)	292	2	19	1	25	-	-	-	44	-	15	-
Tilsammen	2332	38	320	9	229	2	8	3	241	6	146	5

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:											
	7		8 og 9		10 og 11		12		13		14	
	Ønda		Lyngdal (og Hægebostad).		Vanse (og Farsund) lægedistrikt.		Kvinesdal.		Flekkefjord.		Siredalen.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	6	1	1	-	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	5	-	-	-	47	1	-	-	2	1	-	-
Meslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Difteri (croup)	21	-	7	6	1	-	17	3	12	2	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	9	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	5	-	1	-	1	-	-	-	8	-	-	-
Røde hunde	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Vandkopper	1	-	-	-	4	-	2	-	3	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Kikhoste	6	-	3	3	73	6	-	-	3	-	-	-
Akute katarer i aandedrætsorganerne	81	2	13	-	175	5	20	2	234	2	10	-
Influenza	22	-	5	3	15	-	5	-	116	-	-	-
Lungebetændelse	22	6	9	1	45	13	17	5	51	11	1	-
Pleurit	16	-	-	-	3	-	11	-	29	-	-	-
Gigtfeber	11	-	-	-	6	1	1	-	23	1	3	2
Akut diarré (kolerine)	13	-	1	1	15	-	14	-	167	1	7	1
Tilsammen	213	8	39	14	392	28	89	11	658	19	22	3

angav, at hun hadde set konen i halsen, men intet mistænkelig opdaget. Ved lægens ankomst var konen død. I dette hus fandtes ingen andre syke med klinisk difteri, mens der i nabohuset var 2 barn sterkt angrepenne av sygdommen. Samtlige behandlede indsprøitedes med serum, som ogsaa anvendtes profylaktisk. (Reehorst). I Kvinesdal distrikt var der en mindre epidemi paa gaardene Hompland, Bigtjøn og Senland i Liknes, hvilke alle hører til samme skolekreds. Sygdommen hadde vistnok herjet noksaa længe, men først da dødsfald indtraf, blev læge hentet fra Flekkefjord (der var nemlig da ikke læge i distriktet). 2 barn var døde før lægens ankomst, og 1 var døende, da distriktslægen første gang blev hentet, samme dag han kom til distriktet. Der er paa sykelisten ialt opført 17 tilfælde og 3 dødsfald (O. Moy). For Flekkefjord distrikt opgives 12 tilfælde, derav 7 i Flekkefjord by og 5 i länddistriktet, med 2 dødsfald, begge i byen. (Tornøe).

Kusma optraadte især i aarets sidste maaned hyppig i Kristiansand og dannet indledningen til en større epidemi det følgende aar. Det samme var tilfældet med

kikhoste, som desuten hersket epidemisk i Vanse distrikt i 1ste halv-aar; den var begyndt allerede senhøstes 1914, bredte sig over hele bygden og angrep vistnok flere hundrede barn, hvorav 50 kom til behandling, desuten mange senere for ørelidelser, scrofulose og anæmi efter kikhostens ophør. (Selvaag).

Akut diarré (cholera nostras). I Flekkefjord distrikt var sygdommen ganske hyppig og antok i september en alvorligere karakter end vanlig med blod i uttømmelserne; forøvrig var forløpet dog i almindelighet godt. (Tornøe).

Fnat. I Kvinesdal distrikt forekom en mængde tilfælde. Aarsaken skyldes vistnok den sterke «samrøring» blandt befolkningen, fremkaldt ved den stadige utvidelse og nyoprettelse av molybdængruber i Knabeheien øverst oppe i dalen. Der er en stadig strøm av arbeidere og kjørekarer op og ned den omtrent 7 mil lange vei til gruberne. Avstanden mellem gaardene er stor, og husrum er det smaat med, saa farende folk om vinteren i uveir og mørke er glad ved at faa tak over hodet, saa faar det være med sengeplads og renlighet, som det kan. (O. Moy). I Flekkefjord distrikt, hvor sygdommen før kun sjelden er iagttat, har den i aarets løp vist sig hyppig. Den begyndte nok at brede sig fra gruberne i Kvinesdal (Fjotland). (Tornøe). For det hele amt er anmeldt 195 tilfælde.

Lymfangiter var meget hyppig i Flekkefjord distrikt. Det syntes, som enhver liten beskadigelse var tilbøielig til at foraarsake en lymfangit. Mange av tilfældene var baade alvorlige og langvarige. (Tornøe).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:								
		1	2	3	5	6	11	12	13	
		Kristian- sand fysikat.	Oddernes.	Vennesla.	Mandal stads- lægedistr.	Halsaa.	Vanse.	Kvines- dal.	Flekk- fjord.	
Veneriske saar	11	10	-	-	-	-	1	-	-	
Syfilis, erhvervet	20	17	1	-	1	-	-	-	1	
— medfødt	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
Gonorré, uretrit	112	91	4	6	-	2	3	1	5	

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Kristiansand stadsfysikat	187	23	38	149
Oddernes	54	10	9	45
Vennesla	21	6	2	19
Søgne	31	5	3	28
Mandal stadslægedistrikt	50	9	6	44
Halsaa	58	17	5	53
Undal	53	6	8	45
Lyngdal } Hægebostad }	90	9	14	76
Vanse	141	21	28	113
Farsund ladested	21	4	2	19
Bygder	120	17	26	94
Kvinesdal	70	14	11	59
Flekkefjord	130	9	19	111
Flekkefjord by	36	1	8	28
Bygder	94	8	11	83
Siredalen	25	2	3	22
Lister og Mandal amt	910	131	146	764
Derav i byer	294	37	54	240
— - bygder	616	94	92	524

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp for helseraadene anmeldte og av disses protokoller utgaaede tilfælde av tuberkulose sykdomme inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 14,4 pct. av samtlige ved sykdom forårsakede kjendte dødsfald og 17,1 pct av dødsfald av ikke epidemiske sykdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 12,6 pct. og 15,4 pct. og for bygderne 15,3 pct. og 17,9 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — I Kristiansand blir de mere fremskredne tilfælde og særlig de patienter, som lever under slette hygieniske forhold, hvor smitteoverførelse er meget let at befrygte, indlagt i pleiehjem. De patienter, som egner sig for sanatoriebehandling, faar saagodtsom alle anledning dertil; kredssykekassen stiller sig meget velvillig her, likesaa maa det siges, at den private godgjørenhet ikke later noget tilbake at ønske. Kommunen har ogsaa stillet et beløp til helseraadets forføining for at anvendes til hjælp ved ubemidlede sykes sanatorieophold. (O. Langfeldt). I Lyngdal distrikt herjer tuberkulosen befolkningen, smittefrykten er stor og antar ofte uverttige former. Men forstaaelsen av, at kampen mot tæringen maa begynde rundt omkring i hjemmene, at der maa sørges for god og hensigtsmessig ernæring, frisk luft i boligerne og en fornuftig, hærdende opdragelse fra den tidligste barnealder, er desværre endnu ikke almindelig. Helseraadets ordfører har søkt baade tidt og ofte, at gjøre disse synsmaater gjældende, og noget har det vel frugtet, men indgrodde vaner er vanskelige at bryte. Paa

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved bækkenendeleie.		Perfora- tion.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mor.	Barn.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Risvækkelse	35	33	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Trangt bækken	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning.....	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	¹⁾ 1	-	²⁾ 1	-	-	-	-
Svake fosterlyd	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
— « arm	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	-	1	1	1	1	-	-
Tilbakeholdelse med blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	39	37	2	6	1	4	3	1	1	1	5
		39		7		7					

¹⁾ Dødsårsak: blødning. ²⁾ 2den tvilling, om 1ste intet anført.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	døde.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Kristiansand stadsfysikat.	352	7	188	26	3	-	5	-
Oddernes.	143	5	82	7	1	1	3	-
Vennesla.	83	2	20	2	1	-	-	-
Søgne.	62	3	42	3	2	-	4	-
Mandal stadslægedistrikt.	55	1	51	4	1	-	-	-
Halsaa.	88	3	64	3	2	-	2	1
Undal.	197	8	169	9	-	1	4	-
Lyngdal.	74	-	72	11	1	-	1	-
Hægebostad.	42	1	28	-	-	-	4	-
Farsund.	85	2	65	4	-	1	1	1
Farsund ladested.	39	1	34	1	-	-	-	-
Bygder.	46	1	31	3	-	1	1	1
Vanse.	99	1	84	10	2	-	1	-
Kvinesdal.	98	3	73	4	-	1	3	-
Flekkefjord.	206	1	148	7	1	-	3	-
Flekkefjord kjøbstad.	49	1	41	2	-	-	-	-
Bygder.	157	-	107	5	1	-	3	-
Siredalen.	46	5	26	2	-	-	-	-
Lister og Mandal amt.	¹⁾ 1666	42	1134	93	15	4	34	2
Derav i byer.	495	10	314	33	4	-	5	-
— - bygder.	1171	32	820	60	11	4	29	2

¹⁾ Tveit herred, som tilhører Birkenes lægedistrikt i Nedenes amt, men er beliggende i Lister og Mandal amt, er medregnet i summen for dette. Der var 36 levende fødte og 22 døde, derav 1 fra 0—1 aar, 1 i 1ste døgn.

grund av krigen og de ekstraordinære forhold er bygningen av Lyngdals tuberkulosehjem utsat; pengene er bevilget, og saasart normale tider indtræder, vil bygningen paabegyndes. En slik anstalt vil virke i høi grad hygienisk opdragende. En god hjælp i arbeidet mot tuberkulosen er sykepleiersker. (Reehorst).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. Distriktslægen i Søgne skriver: «Befolkningen er i det hele i høi grad neurasthenisk, og antallet av sindssyke er stort. Sammenlignet med forholdene i mit forrige distrikt Lierne (Nordre Trondhjems amt), er der stor forskjell, som ikke kan bero paa en tilfældighet, men maa skyldes en svakere psykisk konstitution hos befolkningen i Søgne. De med stats- og amtsbidrag forpleiede sindssykes behandling i distriktet er god». (A. Falck). I Lyngdal distrikt forpleies de sindssyke i almindelighet godt, behandles som et medlem av familien. (Reehorst).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 53 saadanne, derav i Kristiansand fysikat 14, i Oddernes distrikt 8, i Halsaa 4, i Undal 9, i Lyngdal 1, i Vanse 3, i Kvinesdal 4, i Flekkefjord 7 og i Siredalen 3. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om jormorhjælpen se den almindelige beretning.

Antallet av fødte og døde vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blev et overskudd av 532 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 68,1.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 4 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 3 kvinder saaledes: Barselkrampe 1, blødning 2. — Fra Undal distrikt meddeles, at der i Aaseral døde en kvinde paa barselseng; jormor hadde ikke været tilstede ved fødselen. Da hun kom tilstede 4 timer efter, tok hun efterbyrden, men konen døde 2 timer senere, sandsynligvis av blødning. (F. Nielsen).

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	212	30	182
Lungetuberkulose	131	37	94
Organisk hjerte- og karsygd (arteriosclerose)	70	24	46
Croupøs lungebetændelse	69	23	46
Hjerneslag	53	24	29
Kræft (cancer og sarkom)	52	25	27
Tuberkulose utenfor lungerne, miliærtuberkulose	28	12	16
Medfødt svakhet	26	14	12
Akute katarrar i aandedrætsorganerne og katarralsk lungebetændelse	25	16	9
Brights nyresygd	25	9	16

Veirliget. Herom foreligger meddelelser kun fra 3 av amtets lægedistrikter, saa nogen almindelig oversigt ikke kan leveres.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Kristiansand har boligforholdene i det hele tat bedret sig i hygienisk henseende. Landdistriktet omkring byen er nu underlagt denne hvad regulering, vand- og kloakforhold angaar, og der er i den senere tid opført ikke saa faa velindredede hus for mindre familier, som regel tillagt et litet havestykke. Forbedringer av ældre bygninger inden byens firkant foretoges ogsaa i ikke liten utstrækning. — Her er som andetsteds husnød, som skyldes dels de mange paa grund av nøitralitetsvaktens tilflyttede militære, dels ogsaa at fordringerne til større leilighet og mere komfort i det hele er tiltat paa grund av de gode økonomiske forhold. Den almindelige dagløn er 5,00 à 6,00 kr. for dagarbeidere og 6,00 à 8,00 kr. for haandverkere. Men da der nu mere og mere indføres betaling efter akkord, blir dagsfortjenesten i almindelighet adskillig større. Ædrueligheten i det forløpne aar kan desværre ikke siges at ha staat høit. Man har ikke merket nogen bedring, siden samlaget nedstemtes. Smughandel foregaar i stor stil. Omsætningen av vin er betydelig tiltat. De mange militære skaffer politiet adskillig arbeide; her har været og er fremdeles om aftenen et gateliv, som før var ganske ukjent og er alt andet end tiltalende, og det er at haabe, at forholdene vil bedre sig, naar normale forhold igjen indtræder. — Sedelighetsforholdene har været mindre gode. Antallet av anmeldte veneriske syke har

været adskillig større end almindelig. Antallet av uegte fødsler har været meget større end sedvanlig. Forholdet mellem fødsler utenfor og i egteskab pleier at være omkring 1 : 40, i 1915 var det 1 : 18. (O. Langfeldt).

I Søgne distrikt synes de hygieniske forhold at være ganske gode, særlig i Søgne herred, mens Greipstad i saa henseende vistnok staar tilbake. (A. Falck).

I Vanse er betydelige kapitaler i aarets løp kommet ind i distriktet, særlig i Farsund, hvor der er mange skibsredere. Der er nu god utsigt til at byen kan faa sit vandverk uten forøkelse av skatteprocenten, og avbetalt paa faa aar uagtet det nok vil koste ca. 300 000 kr., da adgangen til vand er lang og besværlig. (H. Meyer). — Vanse kommunale elektricitetsverk aapnedes for drift omkring 20de septbr. — Avkastningen av jordbruket blev paa grund av langvarig tørke under et middelsaars i mængde; men dette er opveiet ved de sterkt stigende priser paa jordbruksprodukter, paa fiskeprodukter, ved indtægter av baat- og skjøitebyggeri o. s. v. (Selvaag).

I Kvinesdal distrikt er levemaaten hos den almindelige bondebefolkning noksaa ensformig, kaffe og brødspiser, til middag mest salt fisk; kjøt maa ofte undværes, og kaffe og brød træder istedet. — Hovednæringsveien er gaardsbruk, men gaardene er ikke store. — Paa gaarden Træland er et træsliperi; tømmeret sages ved sjøen og sendes ved taugbane over heiene op til sliperiet, hvorfra det i form av træmasse atter sendes ned igjen til utskibning. — Desuten findes en del mindre sagbruk for tøndestav, bord og planker. Paa Knabeheien har ivinter været 2 molybdængruber i fuld drift med tilsammen omtrent 200 arbeidere. — Boligerne er i det store og hele noksaa rummelige og nogenlunde ens: en gang i midten og værelse paa begge sider, kvist som regel midt paa huset. Almindelig benyttes kun ett værelse; der sover, spiser, arbeider man og tar imot fremmede. Der er stekende varmt om vinteren og luften daarlig. Tepper brukes i meget stor utstrækning paa gulvene. Meget ofte ser om vinteren beboerne bleke og trøtte ut, antagelig en følge av den indestængte tilværelse i mørke, varme værelser med usund luft, megen kaffedrikning og mindre kraftig kost samt liten adgang til velgjørende adspredelse. — Ædrueligheten er i det hele tat god. Uegte barn er meget sjeldne. (O. Moy).

I Flekkefjord distrikt vokser renlighetssansen, og levemaaten blir mere alsidig. Av arbeiderstanden er de fleste snekkere, bødkere og garvere, da disse bedrifter er sterkt representert inden distriktet. Boligerne bedres. Folket er ædruelig, og usedelighet forekommer ikke hyppig. (Tornøe).

I Siredalen distrikt er de hygieniske forhold daarlige, ialfald under det almindelige paa landet. Levemaaten er daarlig, mest paa grund av mangel paa vilje til at tilberede raastoffet ordentlig. Kaffe drikkes i stor mængde og for-døielsessygdomme er da ogsaa de mest almindelig forekommende. Melken brukes til smør, som sælges, og saa kjøpes den daarligste margarin istedet selv blandt folk, som har raad til at bruke melken i egen husholdning. Kjertelsvake barn sees da ogsaa stadig. Boligerne er daarlige, sjelden er der mere end et ildværelse i huset, hvor da hele familien holder til nat og dag, mat tilberedes o. s. v. Luftning brukes ikke; varmen maa ikke slippes ut. Vand til vask — ialfald av kroppen, regnes for det meste ogsaa til det overflødige. — Der er ikke megen drikkældighet, og sedeligheten er vistnok ogsaa bra. (H. v. Krogh).

Sykehus. I Kristiansand kommunale sykehus er den kirurgiske avdeling betydelig forbedret; Røntgen-institutet benyttes meget. En større eiendom i sykehusets umiddelbare nærhet er indkjøpt av kommunen for at avhjelpe den sykehusnød, som nu hersker. Epidemilasettet har ogsaa vist sig at være altfor litet og i flere henseender mangelfuldt, hvorfor det er meget paa tale at bygge et nyt. — Det er et utbredt ønske at faa epidemilasettet og sykehus for de veneriske syke fjernet fra byen, og antagelig bestemmer man sig for at bygge

paa en kommunen tilhørende tomt 2 km. fra byen. Her er allerede før en ældre bygning bedst mulig indredet til mottagelse av mere ondartede smitsomme sygdomme. — St. Josefs katolske sykehus har plads til ca. 70 patienter og benyttes meget, særlig i kirurgiske sygdomstilfælde. — Militærvesenet har indredet sykehus i den ene av karantæneanstaltens bygninger paa Odderøen; her er plads for 45 syke. — Sanitetsforeningens tuberkulosehjem paa Solvang har stadig fuldt belæg. Foruten lungetuberkulose mottages nu ogsaa, saavidt pladsen tillater, kirurgisk tuberkulose, idet foreningen har skaffet lampe for kunstig sollysbehandling. Utvidelse paa Solvang forestaar, idet en anonym giver har skjænket sanitetsforeningen kr. 30 000, som dels skal benyttes til indredning av buelys, dels til bygning og foreløbig drift av en paviljon for uheldbredelige kræftpatienter. (O. Langfeldt). — Der er et kommunalt sindssykeasyl, statens karantæneanstalt paa Odderøen, samt Eg sindssykeasyl (statsasyl). — I Mandal er der et kommunalt sykehus med isolationslokale. — I Flekkefjord by ligger Lister og Mandal amts sykehus.

Fattigpleien. I Vennesla er der et gamlehjem. I Lister provstis barnehjem i Vanse mottoges som ifjor 20 piker; hjemmet har faat indlagt elektrisk lys. Kommunens fattighjem «Heimen» har hat et gjennemsnittlig belæg av 26 personer.

Badeindretninger. I Kristiansand var badeanstalten meget godt besøkt; den har 1ste klasses badstabad, karbad og folkebad. 4 sjøbad benyttes ogsaa meget. (O. Langfeldt). — Ved Hunsfoss fabrikker i Vennesla er der en badeindretning. Ved Lyngdals meieri er der et eneste karbad, som dog brukes litet. (Reehorst). — I Flekkefjord findes ikke længer nogen for almenheten tilgjengelig badeindretning. (Tornøe).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir opplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Lister og Mandal amt.....	89	1569
Kristiansand stadsfysikat.....	10	4
Oddernes.....	1) 6	-
Vennesla.....	2) 4	-
Søgne.....	3) 2	-
Mandal stadslægedistrikt.....	6	-
Halsaa.....	4) 4	17
Undal.....	5) 13	403
Lyngdal.....	6) 6	95
Hægebostad.....	1	30
Vanse.....	7) 14	585
Kvinesdal.....	8) 2	136
Flekkefjord.....	9) 17	227
Siredalen.....	10) 4	72

1) Oddernes 3, Randøund 2, Øvrebø 1. 2) Vennesla 2, Hægeland 2. 3) Søgne 1, Greipstad 1. 4) Halsaa 2, Holme 2. 5) Øislebø 2, Laudal 1, Finsland 1, Spangereid 1, Søndre Undal 4, Vigmostad 1, Konsmo 1, Grindum 1, Aaseral 1. 6) Austad 3, Lyngdal 1, Kvaas 2. 7) Farsund 7, Herred 1, Spind 1, Vanse 5. 8) Fjotland 1, Liknes 1. 9) Flekkefjord 10, Fede 1, Bakke 2, Gyland 1, Nes 2, Hitterø 1. 10) Lunde 2, Tonstad 2.

XI. Stavanger amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaktører.
Amtet		9 147,15	137 581	51	19	87	46
1. Sogndal		291,82	2 749	1	-	2	1
	Sogndal, ladested	0,19	358	1	-	1	-
	Sogndal	291,63	2 391	-	-	1	1
2. Lund		498,95	2 547	1	-	2	2
	Lund	292,59	1 610	1	-	1	1
	Heskestad	206,36	937	-	-	1	1
3. Egersund stadslæge- distrikt	Egersund, ladested	0,32	3 112	3	1	3	-
4. Egersund		1 151,69	6 456	-	-	3	3
	Egersund	207,57	2 502	¹⁾ -	-	¹⁾ -	-
	Ogne	107,57	1 123	-	-	1	1
	Helleland	143,26	1 183	-	-	1	1
	Bjerkreim	693,29	1 648	-	-	1	1
5. Time		459,21	10 009	2	-	5	4
	Nærbø	60,31	1 963	1	-	1	1
	Varhaug	85,70	2 037	-	-	1	1
	Klepp	128,49	2 996	-	-	1	1
	Time	184,71	3 013	1	-	2	1
6. Sandnes		389,48	9 865	4	1	5	2
	Sandnes, ladested	0,91	2 608	3	1	3	-
	Høiland	170,63	5 111	-	-	²⁾ -	1
	Gjesdal	218,04	2 146	1	-	2	1
7. Stavanger stads- fysikat	Stavanger, kjøbstad	7,41	36 621	22	13	21	-
8. Stavanger		227,01	10 912	³⁾ 3	-	7	5
	Hetland	113,82	6 401	2	-	4	3
	Haaland	85,24	3 407	-	-	2	1
	Mosterø	27,95	1 104	-	-	1	1
9. Høgsfjord		1 448,74	4 989	1	-	4	4
	Strand	195,58	2 243	1	-	1	1
	Høle	109,58	952	-	-	1	1
	Fossan	1 143,58	1 794	-	-	2	2

¹⁾ Bor i ladestedet. ²⁾ Jormoren bor i Sandnes. ³⁾ Den ene av disse, distrikts-
lægen, bor i Stavanger by.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstede- indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinerer.
10. Finnø.....	120,69	3 287	1	-	3	3
	Rennesø.....	40,82	935	-	-	¹⁾ 1	1
	Finnø.....	42,43	1 573	1	-	1	1
	Sjernerø.....	37,44	779	-	-	1	1
11. Hjelmeland.....	1 082,88	3 604	1	-	3	3
	Hjelmeland.....	535,06	1 823	1	-	1	1
	Fister.....	42,56	977	-	-	1	1
	Aardal.....	505,26	804	-	-	1	1
12. Nerstrand.....	412,81	3 438	1	-	3	3
	Nerstrand.....	122,04	1 333	1	-	1	1
	Vikedal.....	290,77	2 105	-	-	2	2
13. Sand.....	2 204,71	6 482	2	1	6	6
	Jelsa.....	107,32	1 423	-	-	1	1
	Erfjord.....	149,95	595	-	-	1	1
	Sand.....	213,78	1 316	2	1	1	1
	Suldal.....	1 219,46	1 754	-	-	2	2
	Saude.....	514,20	1 394	-	-	1	1
14. Karmøen.....	447,22	13 968	3	-	11	5
	Skudeneshavn, ladested	0,48	1 129	1	-	1	-
	Kopervik, —	0,36	1 427	2	-	3	-
	Skudenes.....	68,29	2 617	-	-	2	1
	Kopervik.....	29,36	948	-	-	-	-
	Aakre.....	32,35	2 591	-	-	1	1
	Avaldsnes.....	121,40	2 999	-	-	2	1
	Bokn.....	46,92	643	-	-	1	1
	Tysvær.....	148,06	1 614	-	-	1	1
15. Haugesund.....	404,21	19 542	6	3	9	5
	Haugesund, kjøbstad	3,53	12 681	6	3	6	-
	Skaare.....	70,53	1 762	-	-	²⁾ 1	1
	Torvestad.....	31,08	2 099	-	-	1	2
	Skjold.....	168,73	1 926	-	-	1	1
	Vats.....	130,34	1 074	-	-	1	1

¹⁾ Fungerer ogsaa som jormor og hjælpevaksinatrice i en del av Mosterø herred.
²⁾ Jormoren bor i Haugesund.

Sundhetstilstanden opgives som i det hele nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 12 461, hvorav 337 hadde dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 11 236 og 315.

Dødeligheten var 13,3 pro mille av den oppgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 117—119. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfieber. Tilfældet i Egersund by indtraf hos en arbeider ved fajancefabrikken; diagnosen blev konstateret ved bakteriologisk undersøkelse; ingen smittekilde kunde paavises; patienten hadde dog foruten andet arbeide ogsaa hat befatning med at utpække forskjellige fra Tyskland importerte varer. Forløpet var let. (Waage). — Av tilfældene i Time var det ene tvilsomt (Widal ikke +); de andre indtraf paa et landhandleri, som har livlig forbindelse med Sandnes. (Myhre). — I Sandnes distrikt optraadte i ladestedet med nærmeste omegn en epidemi i juli og august. Ladestedet mangler et fælles kommunalt vandverk, men har mange smaa private vandledninger; en slik leder vand fra et opkomme i høiderne til en beholder, hvorfra saa et eller flere hus faar sin forsyning. I en samling av 9 hus, som hadde fælles vandledning, forekom i de 7 de fleste av sygdomstilfældene; i denne vandledning løp vandet fra opkommet til beholderen oprindelig i en lukket stensat veite, som var blit erstattet med rørledning; denne var muligens blit inficeret under selve anlægget, da terrænget var meget utsat for infektion. For de øvrige tilfældes vedkommende fik man ikke greie paa smittekilden. Epidemien var av en mild karakter; der indtraf kun et dødsfald. — I Dirdal (Fossan) indtraf et tilfælde med dødelig utgang. (Ebbell). — Det blev av statens epidemilæge tilraadet at desinficere den ovennævnte rørledning ved at gjennemskylle den med klorkalkvand (1 : 500) saaledes: «klorkalkvandet heldes i den øvre ende, og naar det har naadd den nedre, blir denne tilstoppet, klorkalkvandet blir derefter staaende i ledningen nogen tid (10—12 timer); mens tilløpet til beholderen er avstængt, blir denne tømt og skrubbet og bunden og veggene kalket; naar saa klorkalkvandet har passeret beholderen, maa desinfektionen antages at være betryggende (for en tid ialfald)». — I Stavanger by forekom 3 spredte husepidemier uten paaviselig forbindelse indbyrdes eller med nogen anden smittekilde. Melkesalg fra vedkommende butik blev dog forbudt, indtil denne var blit rengjort og spandene dampsteriliseret. Nu som før tømmes hele det smittede hus for rengjøringens skyld, og denne hales længst mulig ut for at ha husbestanden under bedst mulig opsigt under inkubationstiden; gammelt skrap i det smittede hus blir brændt. (Wyller). — Til en gaard paa Nerstrand kom om høsten 1914 en datter syk hjem fra Stavanger; hun smittet moren, og siden blev 9 personer av samme husstand angrepet. (Frisak).

Cerebrospinalmeningit. I Egersund by blev en fyrbøter bragt iland fra et dampskib paa vei til utlandet. Han døde efter et meget akut sygdomsforløp. (Waage). Dødsfaldet er ikke opført paa dødslisten for Egersund. — Paa Lindøen skolehjem i Stavanger lægedistrikt indsygnet 2 gutter; de blev indlagt paa Stavanger bys kommunale sykehus, hvor den ene døde. (Hagemann).

Av **akut poliomyelit** indtraf paa Moi (Lund) et isoleret tilfælde; sygdommen vites ikke at ha forekommet før i Lund herred. (Svaboe). — I Høgsfjord forekom et tilfælde i Høle og et i Dirdal (Fossan). Siden 1913 har denne sygdom vandret over Sandnes distrikt fra vest mot øst; Høle og Fossan var hittil en del av dette distrikt. (Ebbell).

Skarlagensfeber optraadte som regel mildt. I Stavanger by lot man forholdsreglerne mot denne sygdom være meget lempelige, likesom foregaaende aar. (Wyller). — I et hus paa Kirkeøen i Sjernørø (Finnø distrikt) døde av 3 angrepne barn de 2, hvilket fremkaldte en sterk panik; baade her og i Aardal, hvor der indtraf et tilfælde inden lærerens husstand, holdtes skolen lukket en tid. (Frisak og Vinje).

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	58	7	58	3	12	1	-	1	2	12	9	6	2	6	4
Cerebrospinalmeningit (epid.)	3	1	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	6	2	6	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	1	1
Skarlagensfeber	454	12	454	34	12	36	41	21	24	11	17	20	69	86	83
Meslinger	209	1	209	2	-	-	-	2	3	10	5	6	5	47	129
Difteri (croup)	328	24	322	41	42	26	18	32	12	16	9	43	24	33	26
Blodgang	4	-	4	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-
Barsel-feber	17	5	16	1	1	3	3	-	-	2	-	2	1	2	1
Pyæmi, septhæmi	20	19	8	-	1	1	-	-	-	-	-	2	1	2	1
Pemfigus (hos nyfødte)	7	5	7	-	-	-	1	-	1	1	1	3	-	-	-
Rosen	185	8	185	21	11	13	11	12	13	16	16	12	21	14	25
Røde hunde	150	-	150	1	2	1	3	9	8	4	3	2	3	17	97
Vandkopper	278	-	278	47	33	26	23	34	20	24	11	5	5	20	30
Kusma	88	-	88	14	5	17	19	2	3	8	6	5	-	2	7
Kikhoste	866	25	864	62	133	151	130	134	85	52	19	33	32	12	21
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	5371	91	5365	729	839	889	582	508	300	157	125	179	261	359	437
Influenza	1594	16	1594	401	552	217	138	104	41	20	2	9	21	33	56
Lungebetændelse	793	78	790	87	127	102	69	81	49	27	9	37	50	73	79
Pleurit	415	9	415	29	44	49	38	40	31	33	27	31	18	39	36
Gigtfeber	309	3	309	27	26	26	36	44	20	23	16	21	20	26	24
Koldfeber	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	1305	31	1302	103	127	111	129	96	82	95	84	117	105	129	124
Tilsammen	12461	337	12428	1603	1968	1671	1242	1121	694	512	362	533	639	902	1181

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Sogndal.		Lund.		Egersund stadslæge- distrikt.		Egersund læge- distrikt.		Time.		Sandnes.		Stavanger stads- fysikat.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	1	-	-	-	3	1	28	2	11	4
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	2	2
Skarlagensfeber	-	-	-	-	32	1	50	3	71	-	27	1	140	4
Meslinger	-	-	-	-	-	-	1	-	17	-	6	-	162	1
Difteri (croup)	2	-	-	-	2	1	6	1	18	2	81	5	140	8
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Barselfeber	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	1	-	5	1
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	3	4	3
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
Rosen	-	-	2	-	5	2	1	-	6	1	34	1	96	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	116	-
Vandkopper	-	-	2	-	9	-	-	-	14	-	23	-	183	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	-	10	-
Kikhoste	-	-	-	-	1	-	1	-	25	1	69	1	673	14
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	28	2	20	-	105	2	32	1	64	11	488	5	3380	43
Influenta	12	-	15	-	19	1	3	-	43	-	303	1	581	-
Lungebetændelse	5	1	7	2	6	2	3	5	77	11	71	5	382	20
Pleurit	3	-	5	-	7	-	-	-	4	1	77	1	180	3
Gigtfeber	-	-	-	-	3	-	1	1	7	-	48	-	143	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	9	-	3	-	43	1	13	2	33	2	138	2	632	6
Tilsammen	60	4	55	2	236	12	111	13	384	31	1433	27	6846	112

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																
	8		9		10		11		12		13		14		15		
	Stavanger lægedistrikt.		Høgsfjord ¹⁾ .		Finnø.		Hjelme-land ¹⁾ .		Nerstrand ¹⁾ .		Sand.		Karmøen.		Hauge-sund.		
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Tyfoidfeber	1	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	20	1	-	-	36	1	-	-	-	-	21	-	14	-	43	1	
Meslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	11	-	
Difteri (croup)	19	1	-	-	11	1	-	-	-	-	3	-	17	1	29	4	
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
Barsel-feber	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	3	1	-	-	
Pyæmi, septhæmi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	11	
Pemfigus (hos nyfødte)	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
Rosen	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	7	-	7	2	23	2	
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	32	-	
Vandkopper	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	8	-	35	-	
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	26	-	
Kikhoste	2	2	-	-	7	2	-	-	-	-	-	-	57	3	31	2	
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	6	6	-	-	45	2	-	-	-	-	60	3	374	8	769	8	
Influenza	11	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2	-	83	3	518	11	
Lungebetændelse	4	4	-	-	11	5	-	-	-	-	7	2	50	9	170	12	
Pleurit	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	13	-	64	1	60	2	
Gigtfeber	1	-	-	-	13	-	-	-	-	-	12	-	21	1	60	1	
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut diarré (kolerine)	3	3	-	-	15	1	-	-	-	-	14	-	64	4	338	10	
Tilsammen	74	21	-	-	160	13	-	-	-	-	144	5	799	33	2159	64	

¹⁾ Eget lægedistrikt som lægen først tiltraadte sent paa aaret.

Difteri. I Sogndal distrikt var det ene av de to tilfælde let; diagnosen syntes tvilsom, men i en prøve av belægget, som blev sendt til undersøkelse, blev der paavist difteribaciller. Den anden angrepe fik utbredte pareser etterpaa; de var særlig uttalt i underkstremiteterne. (Moland). — I Finnø optraadte sygdommen hos et litet barn som en primær larynxdifteri med sterkt uttalt dyspnoe; efter injektion av 6 000 IE. svandt alle symptomer; inden husstanden var alle barn og et par voksne angrepet. — Ved Randø meieri blev en av betjeningen syk og difteribaciller paavist i prøver fra svelget; vedkommende blev straks isoleret i forældrenes hjem og meieriet desinficeret; men da de andre funktionærer viste sig at være friske, fik meieriet lov til at fortsætte driften uten nogen længere stans. (Vinje). — I Haugesund holder opinionen mot bruk av serum sig fremdeles, dog kanske ikke fuldt saa utpræget som før. (Caspersen).

Av pemfigus hos nyfødte døde et tvillingpar paa en gaard i Haaland (Stavanger distrikt). Paa samme gaard og i samme jormors praksis hadde lignende sygdom forekommet 3 aar tidligere. Jormoren blev tilholdt at foreta en grundig desinfektion av sin person og sine bruksgjenstande. (Hagemann).

Skabb er opført med ialt 229 angrepe, derav 117 fra Stavanger by.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde sees av følgende tabel:

Sygdom	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:								
		3	4	5	6	7	8	13	14	15
		Egersund stadslæge- distrikt.	Egersund lægedistrikt.	Tine.	Sandnes.	Stavanger stadsfysikat.	Stavanger lægedistrikt.	Sand.	Karmøen.	Haugesund.
Veneriske saar ..	32	-	-	-	-	31	-	-	-	1
Syfilis, erhvervet	109	-	-	-	4	58	2	-	1	44
— medfødt.	15	-	-	-	3	12	-	-	-	-
Gonorré, uretrit ..	545	9	1	2	28	373	-	3	8	121

Fra Egersund by anføres, at der vistnok har været nogen forbindelse mellem de forholdsvis mange tilfælde av gonorré og det stationerte neutralitetsværn. (Waage).

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av protokollerne utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets distrikter henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 14,3 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forarsakede dødsfald og 17,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 14,9 pct. og 19,7 pct., for bygderne 13,9 pct. og 16,6 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Lund distrikt optræder sygdommen oftest i enkelte grænder eller klynger av gaarder. (Svaboe). — I Sandnes distrikt er tuberkulosen nok saa utbredt, og i den senere tid er der blandt de anmeldte paafaldende mange gamle folk, som har gaat og hostet i flere aar og tildels ikke hat anelse om, at de led av tæring. (Ebbell). — I Stavanger by var tallet paa dødsfald av tuberkulose større end i noget av de nærmest foregaaende 4 aar. (Wyller).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sogndal	36	7	4	32
Sogndal ladested	2	-	-	2
Bygder	34	7	4	30
Lund	31	3	2	29
Egersund stadslægedistrikt	44	5	12	32
Egersund lægedistrikt	76	6	13	63
Time	131	20	31	100
Sandnes	115	19	27	88
Sandnes ladested	26	4	4	22
Bygder	89	15	23	66
Stavanger stadsfysikat	505	83	112	393
Stavanger	106	26	21	85
Finnø	130	20	13	117
Sand	118	14	5	113
Karmøen	195	14	33	162
Skudeneshavn ladested	10	-	2	8
Kopervik	15	2	3	12
Bygder	170	12	28	142
Haugesund	200	25	64	136
Haugesund by	152	18	52	100
Bygder	48	7	12	36
Stavanger amt	1687	242	337	1350
Derav i byer	754	112	185	569
- - bygder	933	130	152	781

Av **spedalske** er der i Stavanger by en gammel pike. Den i forrige medicinalberetning omtalte makroskopisk symptomfri mand har giftet sig. (Wyller).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, opgives ialt 220, nemlig i Sogndal 1, Lund 1, Egersund by 9, Egersund lægedistrikt 9, Time 8, Sandnes 18, Stavanger by 90, Finnø 2, Sand 2, Karmøen 8 og Haugesund 72. Indikationer og utfald vil sees av tabellen paa næste side.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa **barselseng døde** ifølge presternes opgaver 7 kvinder, ifølge lægernes 12; for 5 er barsel-feber opgit som dødsårsak; forøvrig henvises til tabel XXXVI, gruppe XII.

Ifølge tabellen paa side 123 over **fødte og døde** var overskuddet av fødte 2106 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 48,1.

Obstetriciske operationer.

122

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
	Mødre.		Barn.	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.	Mødre.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.	111	108	3	2	-	2	-	15	15	1	-	-	-
Trangt bækken	14	12	2	1	-	-	²⁾ 1	-	-	-	2	-	-
Barselkrampe; truende b. krampe..	1	2	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	2	2	-	2	1	3	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
Sygdom	¹⁾ 2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 2
Temperaturstigning	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	15	14	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	16	-	11	5	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Fare for fosterets liv	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Fastvokset	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Tilsammen	157	150	8	23	1	17	8	16	15	2	3	13	4
		158		24		25			17				

¹⁾ Anasarka. Neurastheni. ²⁾ Perforation av sidstkommende hode. ³⁾ Lungetuberkulose. Pyelit, brækning, ikterus.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i lste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drap.
Sogndal	66	1	45	2	-	1	-	-	-
Sogndal ladested	6	-	2	-	-	-	-	-	-
Bygder	60	1	43	2	-	1	-	-	-
Lund	51	1	31	1	-	-	-	-	-
Egersund stadslægedistr. — lægedistrikt	69 169	- 2	44 78	6 11	1 3	- 2	- 2	1 -	- -
Time	302	7	147	14	2	-	1	1	-
Sandnes	363	13	140	22	2	-	4	1	-
Sandnes ladested	52	4	30	7	1	-	-	-	-
Bygder	311	9	110	15	1	-	4	1	-
Stavanger stadsfysikat — lægedistrikt	1156 370	27 5	558 151	107 19	13 2	1 -	9 -	2 1	- 1
Finnø	259	5	158	13	1	-	2	1	-
Sand	185	6	125	10	1	-	1	1	-
Karmøen	385	7	206	17	2	3	8	2	-
Skudeneshavn ladested	30	-	10	2	-	-	1	-	-
Kopervik —	47	-	15	3	1	-	-	-	-
Bygder	308	7	181	12	1	3	7	2	-
Haugesund	686	9	272	50	3	-	5	2	-
Haugesund by	483	8	165	35	2	-	2	1	-
Bygder	203	1	107	15	1	-	3	1	-
Stavanger amt	4061	83	1955	272	30	7	32	12	1
Derav i byer	1843	39	824	160	18	1	12	4	-
— - bygder	2218	44	1131	112	12	6	20	8	1

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakthet	273	70	203
Lungetuberkulose	242	112	130
Kræft (cancer og sarkom)	121	58	63
Klappfeil og hjertemuskel-sygdomme	100	54	46
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	91	53	38
Hjerneslag	82	34	48
Croupøs lungebetændelse	78	34	44
Medfødt svakhet	77	38	39
Tuberkulose utenfor lungerne og miliær- tuberkulose	64	29	35
Kronisk nyresygdrom (morb. Brighti)	41	21	20

Levemaate og hygieniske forhold. I Sogndal distrikt er de økonomiske forhold i fremgang; tidligere var det kystbefolkningen, som ved sit lønsomme fiskeri klarte sig bedst; i det senere har ogsaa mange fra de indre bygder deltat i sildefisket, som har slaat ganske godt til. — I Hellenen (Jøsingfjorden) er opført et elektrisk zinksmelteri og -raffineri; mange har vellønnet arbeide der. Man har ogsaa faat et elektricitetsverk, som skaffer lys til mange hjem i den nedre del av dalen og til ladestedet. — Ædruelighets- og sedelighetsforholdene er vistnok i det store og hele bra. (Moland).

Ogsaa fra Lund opgives folks kaar at være nogenlunde jevnt gode; fattigpleien omfatter, bortset fra de sindssyke, væsentlig kun nogen gamle, som ikke orker at arbeide længer. — Hovednæringsveien er jordbruk. — Omkring Moi jernbanestation er der flere trævarefabrikker, som beskjæftiger ca. 75 mand; de fleste av disse er familiefædre, som har eget hus med tilliggende velstelt jordstykke; strøket her er regulert og har i aarets løp faat vandverk; dette er et privat foretagende med kommunen som deltager for sine bygningers vedkommende (skole og lægebolig). — Enkelte steder i Heskestad brukes «bilæggerovn», o: en av støpte jernplater sammensat kasse som er muret ind i brandmuren og naar et stykke ind i dagligstuen; ilægget er ute i peisen i kjøkkenet og brændselet som oftest torv; disse ovner gaar dog mer og mer av bruk; er ventilationen liten i stuen, saa er den desto intensere i kjøkkenet gjennom den store aapne peis. — Kosten er bra; der brukes relativt meget melk. I Heskestad drikkes der paa mange gaarder hjemmebrygget øl (av malt), særlig i onnetidene. (Svaboe).

Egersund by har faat en ny industriel bedrift, nemlig en fuldt moderne havremølle, som leverer utsøkt mel og gryn i større og mindre pakninger, ogsaa i karton (barnemel). (Waage).

I Egersund lægedistrikt har de økonomiske forhold blandt kystbefolkningen bedret sig betydelig paa grund av det gode fiske og de usedvanlig høie priser paa fisken; her er ogsaa levemaaten og renligheten meget god; de før saa almindelig brukte og høist uhygieniske «filletæpper» paa gulvet har man faat erstattet med linoleum, som er ganske anderledes let at holde ren. (Mohn).

I Time distrikt er der jevn velstand, især blandt folk ved sjøen. Ved Time jernbanestation er der opstaat en liten by med ca. 1 000 mennesker; stedet danner egen brand- og bygningskommune; herredet har der anlagt kloak. Det samme har Nærbø herred gjort ved stationen der. (Myhre).

I Stavanger by har der været rikelig med arbeide, og tallet paa hermetikfabrikker øker stadig. Der er tjent mange penger, men paa grund av dyrtiden har der dog i mange hjem maattet spinkes og spares for at faa budgettet til at balansere. Kommunen har endog været nødt til paa mange maater at træde støttende til. — Raastoffet til hermetikfabrikkerne kommer nu frem i en bedre forfatning end tidligere; forsendingen nordfra er omhyggeligere, og mottagerne her er blit mere forsigtige; de har da ogsaa faat ordentlige lærepenger; helseraadet konfiskerte saaledes engang en ladning, som var værd ca. 30 000 kr. — Vandmangelen ut gjennom hele høsten og den første del av vinteren holdt paa at forarsake stansning av elektricitetsverket, hvilket hadde været en alvorlig kalamitet, da al fabrikdirift praktisk talt foregaar ved elektrisk kraft; for om mulig at undgaa en slik stans eller innskærnkning i fabrikkernes drift blev lyset til privat og offentlig bruk reduceret betydelig. — Av vandklosetter var der ved aarets utgang 619, og der kommer stadig nye til; ellers er forholdene med hensyn til renovasjonsvæsenet som før. — Vandledningsspørsmålet staar ogsaa fremdeles paa dagsordenen; om Gjesdalprosjektet henvises til medicinalberetningen for 1911 side 125. — Med melkekontrollen er man endelig kommet saa langt, at lokale er anvist og penger bevilget til indredning. (Wyller).

I Finnø distrikt spiller fiskerierne en stor og voksende rolle som næringsvei; en stor del av fiskerne er praktisk talt paa sjøen aaret rundt, om vinteren paa sildefiske, sommer og høst paa brislingfiske; det er i mange retninger et sundt liv, men ofte er pladsen ombord paa skjøiterne knap og kostholdet mangelfuldt (kaffe og brød døgnet rundt). Folket er i det hele tat meget nøgtern og maateholden i sin levevis. (Vinje).

Fra Karmøen skrives: Levemaaten maa nærmest betegnes som ødsel og uhensigtsmessig; meget finbrød, kaker, chokolade og slikkerier. Boligerne er jevnt gode; der er megen nybygging. Drikfældighet og usedelighet synes at tilta blandt ungdommen i byen og i de spesielle fiskedistrikter. Fiskerierne slog godt til, saa velstanden er jevnt god. (Søyland).

Fra Skudeneshavn anføres, at sansen for renhold i hjemmene stadig bedres, og at der nu blir ordentlig utluftet. — Levemaaten er god og rikelig; det er let at faa god og velstelt fisk. — Fortjenesten for fiskerne var langt over det almindelige under vaarsildfisket, men skral sommer og høst; Islandsfisket er aar for aar gaat tilbake; haandverkere, løsarbeidere og kvindelige fabrikarbeidere har hat stadig vellønnet sysselsættelse, men de «gode tider» og rikeligere kontanter ytrer sig med øket trang til at feste og fylde sig. Vanedrikkere er der kun faa av. «Rigabalsam» (ikke tilberedt efter farmakopøens recept), jernkinavin etc. brukes mere og mere, naar intet bedre kan skaffes. — Utvandringen til Amerika var mindre end vanlig. (E. Jensen).

I Haugesund by er der ogsaa i dette aar arbeidet paa utvidelsen av kloaknettet; dette er endnu ikke paa langt nær tilstrækkelig, saa bygningskommissionen fremdeles har maattet negte nybygging, hvor forsvarlig kloakavløp ikke kunde skaffes. — Det private renovationskompani, som blev oprettet forrige aar, viste sig ikke at kunne klare sin opgave (det indstillet sin virksomhet i 1916), hvorfor der lægges planer til at gaa over til kommunal renovation. (Caspersen).

Av sykehus er der et i Egersund og et i Sandnes. Paa Aalgaard (i Gjesdal) indredes nogen værelser til i paakommende tilfælde at motta epidemiske syke. (Ebbell). I Stavanger ligger amtets sykehus og byens kommunale; for epidemiske sygdomme brukes Bjergsted lasaret; da begge de sidstnævnte nu er for smaa, har en nedsat komité fremsat forslag om utvidelse; denne vil komme paa noget over 1 million kroner og skaffe plads til ca. 100 nye senger, inklusive endel for epidemiske syke. (Wyller). Endvidere er der et katolsk (St. Franciscus's) hospital. Paa Dale i Hetland (Stavanger lægedistrikt) ligger Stavanger amts og bys sindssykeasyl. I Aakre og Skudeneshavn (Karmøen) er der for vaarsildavgiftsfondets regning leiet sykehus, som kun brukes i fisketiden. I Kopervik er der et litet isolationslokale. Paa Sørhaug, like ved Haugesund, har vaarsildavgiftsfondet et sykehus for fiskere og sildearbeidere; et par værelser utleies til sykehus for byen; epidemiavdelingen i en fløybygning har byen fælles med fondet. — I Nerstrand og Avaldsnes er der pleiehjem for tuberkuløse. I Stavanger vil sanitetsforeningens pleiehjem antagelig kunne tages i bruk høsten 1916. (Wyller).

Av gamlehjem findes 1 i Egersund by. — I Stavanger by er der 8; et av disse er kommunalt og knyttet til arbeidsanstalten i Hillevaag; Domkirkens menighet, haandverkerforeningen, sjømandsforeningen og arbeidernes understøttelsesforening har hver sit; et, som tidligere var barnehjem, og som eier en del legater, var blit overflødig, ved at kommunen hadde faat sit eget barnehjem, er blit omdannet til et hjem for de mest hjelpeløse gamle og fattige; endelig er 2 beregnet paa litt mere velstillede, som kan betale en liten pensionspris. (Wyller). — I Stavanger lægedistrikt har Frue sogn av Hetland herred og Haaland herred hver sin fattiggaard paa 20 pladser.

Badeindretninger. Ved sykehuset i Egersund findes varmtbad med dusj; desuten haves et offentlig sjøbadehus. I Sandnes er der en kommunal badeanstalt. Ved cykkelfabrikken i ladestedet og ved flere fabrikker og meierier i bygderne findes der badeindretninger; disse er væsentlig bestemt for arbeiderne, men kan tildels ogsaa brukes av andre. I Stavanger by er der et varmtvandsbad og et friluftsbadehus; skolebadene blir ogsaa brukt som folkebad; forøvrig blir det mere og mere almindelig at indrede bad i de private hjem. (Wyller). — I Skudeneshavn (Karmøen) findes et litet badehus for sjøbad og varme karbad og i Kopervik en privat badeindretning til offentlig bruk. I Haugesund er der en anstalt for kar- og dampbad ved dampvaskeriet.

Om amtets **apotek** og deres personale se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Stavanger amt	112	2550
Sogndal	1) 4	110
Lund	2) 4	25
Egersund stadslægedistrikt	7	34
— lægedistrikt	3) 4	320
Time	4) 10	388
Sandnes	5) 11	329
Stavanger stadsfysikat	9	112
— lægedistrikt	6) 9	266
Finne	7) 9	153
Sand	8) 9	231
Karmøen	9) 11	296
Haugesund	10) 25	286

1) Sogndal ladested 2, Sogndal herred 2. 2) Lund 2, Heskestad 2. 3) Egersund landsogn 1, Ogne 2, Bjerkreim 1. 4) Klepp 3, Time 3, Nærbø 2, Varhaug 2. 5) Sandnes 3, Høiland 4, Gjesdal 2, Høle 1, Fossan 1. 6) Hetland 6, Haaland 2, Mosterø 1. 7) Strand 1, Finne 2, Sjernørø 2, Rennesø 1, Hjelmeland 2, Aardal 1. 8) Vikedal 1, Saude 3, Sand 2, Erfjord 1, Jelsa 1, Suldal 1. 9) Kopervik ladested 3, Kopervik herred 1, Avalsnes 2, Aakre 2, Skudenes 1, Tysvær 1, Bokn 1. 10) Haugesund 17, Utsire 1, Torvestad 2, Skaare 3, Skjold 1, Vats 1.

I Hetland (Stavanger lægedistrikt) har hittil alle medlemmer av herredsstyret (ca. 30) ogsaa været medlemmer av helseraadet; men nu bestaar dette kun av 5 medlemmer (3 for Frue sogn og 1 for hvert av de 2 andre sogn), foruten distriktslægen som formand.

Fra Haugesund anføres, at opinionen mot vaccination er sterkere end nogensinde. (Caspersen).

XII. Søndre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevaksinaterer.
Søndre Bergenhus amt	15585,03	134 328	32	1	103	79
1. Sveio	273,04	3 774	1	-	3	3
	Sveio	130,84	1 782	-	-	1	1
	Vikebygd	83,39	1 030	1	-	1	1
	Valestrand	58,81	962	-	-	1	1
2. Indre Søndhordland	1 094,62	8 122	3	-	7	5
	Skaanevik	588,27	2 845	1	-	3	1
	Etne	318,01	2 009	-	-	1	1
	Fjelberg	188,34	3 268	2	-	3	3
3. Stord	318,65	5 457	1	-	3	2
	Stord	135,44	3 036	1	-	2	1
	Fitjar	183,21	2 421	-	-	1	1
4. Finnaas	Finnaas	225,15	5 102	1	-	8	5
5. Tysnes	Tysnes	252,25	4 243	2	-	3	3
6. Kvinnherred	Kvinnherred	790,25	5 150	1	-	5	5
7. Indre Hardanger	2 772,98	8 114	3	1	8	4
	Ullensvang	1 203,48	1 906	2	-	3	1
	Kinservik	316,83	1 706	-	-	1	1
	Odda	1 063,63	3 338	1	1	3	1
	Granvin	189,04	1 164	-	-	1	1
8. Ulvik	2 110,62	2 562	1	-	3	2
	Ulvik	841,42	1 551	1	-	2	1
	Eidfjord	1 269,20	1 011	-	-	1	1
9. Røldal	Røldal	670,85	778	1	-	2	1
10. Ytre Hardanger	877,34	7 816	2	-	5	4
	Strandebarm	108,87	1 617	1	-	1	1
	Varaldsø	81,58	848	-	-	1	1
	Jondal	233,07	1 951	-	-	2	1
	Kvam	453,82	3 400	1	-	1	1
11. Voss	2 073,52	11 826	3	-	4	2
	Voss	928,01	7 919	3	-	1	-
	Evanger	590,55	1 996	-	-	2	1
	Vossestranden	554,96	1 911	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flateindhold i km. ²	Tilstede v. indb. 1ste dech. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevakcinatører.
12. Fane	347,44	10 860	3	-	4	3
	Fane	218,03	7 819	2	-	3	2
	Os	129,41	3 041	1	-	1	1
13. Fuse	647,99	6 636	2	-	5	5
	Fuse	102,31	1 117	1	-	1	1
	Haalandsdalen	102,53	637	-	-	1	1
	Strandvik	160,81	1 925	-	-	2	2
	Samnanger	282,34	2 957	1	-	1	1
14. Askøen	340,56	14 822	¹⁾ 1	-	9	7
	Fjeld	141,20	3 443	-	-	2	2
	Askøen	93,19	8 254	-	-	5	3
	Alversnnd	106,17	3 125	1	-	2	2
15. Sund-Austevold	176,87	4 583	1	-	5	5
	Sund	94,40	2 230	1	-	2	2
	Austevold	82,47	2 353	-	-	²⁾ 3	3
16. Haus	365,58	9 709	2	-	7	4
	Haus	200,13	5 134	1	-	3	2
	Hamre	90,27	2 297	1	-	3	1
	Aasene	75,18	2 278	-	-	1	1
17. Bruvik	Bruvik	392,26	3 972	1	-	3	3
18. Hosanger	804,09	3 224	1	-	5	4
	Hosanger	231,35	2 420	1	-	3	2
	Modalen	572,74	804	-	-	2	2
19. Lindaas	819,58	8 856	1	-	7	7
	Lindaas	208,01	4 206	1	-	4	4
	Austrheim	68,51	2 406	-	-	2	2
	Masfjorden	543,06	2 244	-	-	1	1
20. Manger	231,39	8 722	1	-	7	5
	Manger	100,73	4 213	1	-	3	3
	Herlø	112,33	3 597	-	-	3	2
	Hjelme	18,33	912	-	-	1	-
						

¹⁾ Distriktslægen bor i Bergen. ²⁾ En av disse er tillike jormor og hjelpevakcinatrice for en del av Fitjar herred i Stord lægedistrikt.

Sundhetstilstanden synes at ha været i det hele nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 5 331, hvorav 284 hadde dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 5 297 og 300.

Dødeligheten var 14,1 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighed henvises til tabellen paa side 130—132. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. I Stord distrikt forekom et tilfælde i Sagvaag, hvor denne sygdom i den senere tid hvert aar har dukket op, uten at man har kunnet faa rede paa smitekilden. I 2 tilfælde er tyfoidfeber meldt fra andre distrikter med angivelse av Stord (egnen om Sagvaag) som smittekilde. (Backer). Jfr. medicinalberetningen for 1914. — I Uskedal (Kvinnherred) fik 3 personer sygdommen, men før den var blit konstateret, indtraf et tilfælde i Aamviksdalen; dit hadde en av de syke i Uskedal antagelig bragt smitten. (Mørch). — Inden en familie paa Odda (Indre Hardanger) blev 3 angrept, den sidste var sykepleiersken. Sygdommens art (paratyfus B) blev konstateret bakteriologisk, men smitekilden fik man ikke paavist. (Garmann-Andersen). — En liten epidemi paa Varaldsø (Ytre Hardanger) skyldtes smitte fra en skolegut, som var kommet dit paa besøk fra Bergen; før sygdommens art var blit konstateret, hadde der været begravelse i det hus, hvor den syke gut bodde. De fleste, som fik sygdommen, hadde enten været med ved begravelsen eller deltat i rengjøringen etterpaa. Et hus blev leiet til provisorisk lasaret, og de smittede hjem desinficeret. Ved bakteriologisk undersøkelse viste de sig, at en av de angrebne var bacillebærer, efter at han var blit helt frisk igjen; han blev med amtmandens samtykke indlagt paa Bergens kommunale sykehus. (Fugelli). — Av tilfældene i Voss distrikt indtraf paa gaarden Rogne nær Vossevangen om vaaren 3 tilfælde, hvorav de 2 endte dødelig; i hver av maanederne juli og november forekom ogsaa et tilfælde; et av dem hadde dødelig utgang. Det var til denne gaard, smitten i 1914 var blit direkte overført fra Fyllingen i Fane. Hus, WC, seng- og gangklær var blit grundig desinficeret efter hver gang, sygdommen hadde vist sig paa gaarden. — Paa Vossevangen fik en kone, som gjorde rent paa jernbanestationen, sygdommen. (Frost). — I Fane blev 2 angrept paa Nestun og 1 paa Minde. Ukjent smittekilde. Tyfusvaccine blev anvendt i de smittede hjem, hvor de hygieniske forhold var mislige, eller hvor sygdommen var blit sent konstateret. (Smitt). — I Nordre Midthordland forekom tilfældene spredt, og der kunde ikke paavises nogen forbindelse mellem dem undtagen for et par i Seim; der var smitten indbragt med en landliggerske fra Bergen. (Falkenberg). — I Manger distrikt indtraf 1 tilfælde i Bovaagen og 4 paa nabogaarden Kvalheim. Sygdommen synes at holde sig haardnakket i denne egn trods de forbedringer med hensyn til drikkevandsforholdene, som er blit gjort i den senere tid. Ved et tilfælde paa Hellesøen i Hjelme fik man ikke greie paa smitekilden. (Høigaard).

Av **cerebrospinalmeningit** forekom et par lette tilfælde i Kvinnherred; ukjent smittekilde. — Paa Sekse i Ullensvang (Indre Hardanger) blev et 2 aar gammelt pikebarn angrept; sygdommen etterlot blindhet og delvise muskellammelser. (Garmann-Andersen). — I Manger distrikt forekom 3 tilfælde paa Oen og Harkestad i Ytre Herlo.

Akut poliomyelit. Paa Utne i Kinservik (Indre Hardanger) blev en smaapike angrept; hun fik en lammelse i den ene underekstremitet, som bedredes langsomt. — I Lindaas distrikt indtraf 3 tilfælde, hvorav et paa en avsides liggende gaard i Masfjorden; det endte dødelig, men dødsfaldet er ikke opført paa dødslisten for distriktet.

Fra Sveio er meldt et tilfælde av **akut polioencefalit** hos et barn. Det blev helbredet, uten at sygdommen etterlot synderlig mén. De samme forholdsregler blev tat som ved akut poliomyelit. (Kristensen).

Skarlagensfeber. Fra Ulvik distrikt skrives: I Eidfjord døde et barn efter kort tids sygdom med ondt i halsen og utslag paa kroppen. Distriktslægen, som var blit budsendt av nærmeste helseraadsmedlem, fandt hos den avdødes søskende

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	54	8	53	2	-	4	2	11	1	5	11	4	4	8	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	7	1	7	-	-	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	7	1	7	-	-	1	1	1	1	1	-	-	2	-	-
Skarlagensfeber	165	2	165	8	16	10	7	11	21	8	9	9	11	36	19
Meslinger	185	2	185	-	2	-	4	-	3	-	5	15	21	68	67
Difteri (croup)	180	19	180	25	14	9	9	12	11	17	16	10	9	27	21
Blodgang	17	3	16	-	-	-	-	-	2	-	6	-	4	4	-
Barselfeber	19	4	18	1	1	3	2	-	1	4	1	-	2	-	3
Pyæmi, septhæmi	18	13	16	-	-	2	2	1	1	1	1	1	1	5	1
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Rosen	96	5	96	4	10	15	11	10	4	6	4	7	7	5	13
Røde hunde	18	-	18	-	-	-	1	3	3	2	1	1	4	-	3
Vandkopper	59	-	59	8	10	3	15	1	1	3	3	7	6	-	2
Kusma	49	-	49	-	4	7	-	-	4	5	2	1	6	4	16
Kikhoste	361	12	360	57	46	59	44	28	27	24	12	8	15	23	17
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2140	54	2137	300	224	171	196	184	172	150	116	94	155	168	207
Influenza	652	12	623	288	187	42	22	12	11	10	3	1	5	7	35
Lungebetændelse	537	117	534	78	35	46	46	61	58	48	18	14	37	50	43
Pleurit	240	9	237	26	24	18	30	22	27	23	13	11	14	15	14
Gigtfeber	159	8	159	18	13	14	16	13	13	12	12	4	13	15	16
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	366	14	366	37	26	26	30	28	31	40	37	26	27	46	12
Tilsammen	5331	284	5287	852	612	434	439	399	394	359	270	213	344	481	490

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5 og 6		7		8		9		10		11	
	Sveio.		Indre Sønd-hord-land.		Stord.		Finnaas.		Tysnes og Kvinn-herred.		Indre Hardan-ger.		Ulvik.		Røldal.		Ytre Hardan-ger.		Voss.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	1	1	1	1	-	-	4	-	3	-	-	-	-	11	-	6	3	
Cerebrospinalmeningit (epid.)..	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	-	-	5	-	4	-	1	-	44	1	18	-	4	1	-	10	-	20	-	
Meslinger	-	-	2	-	1	-	2	-	8	-	1	-	-	-	-	3	-	13	-	
Difteri (croup)	9	-	-	-	14	2	6	1	7	-	12	3	6	-	-	4	2	7	1	
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	14	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
Barselfeber	-	-	1	-	1	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	
Pyæmi, septhæmi	3	3	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rosen	3	2	3	-	2	-	-	-	6	-	2	-	-	-	2	4	-	29	-	
Røde hunde	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
Vandkopper	-	-	9	-	-	-	-	-	7	-	11	-	-	-	3	1	-	8	-	
Kusma	-	-	9	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	12	-	
Kikhoste	3	-	53	-	4	-	1	1	22	3	101	1	7	-	2	30	-	19	-	
Akute katarrer i aandedrætsorg.	11	1	30	-	83	2	11	1	68	-	258	12	10	-	34	69	1	468	7	
Influenza	4	1	161	-	38	-	34	1	39	1	18	-	2	-	-	18	-	50	-	
Lungebetændelse	25	7	54	8	44	7	16	5	36	6	20	3	5	4	1	17	3	78	19	
Pleurit	4	-	6	1	14	1	8	-	16	1	34	-	1	-	2	14	-	42	-	
Gigtfeber	1	-	5	1	5	1	6	-	6	-	16	-	-	-	-	12	2	30	1	
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut diarré (kolerine)	4	1	25	-	15	-	-	-	5	-	69	2	-	-	-	21	-	49	2	
Tilsammen	69	15	364	11	229	14	88	10	289	14	565	21	35	5	44	1	220	8	835	35

Epidemiske sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	12		13		14		15		16		17		18		19		20	
	Fane.		Fuse.		Nordre Midt- hord- land.		Sund- Auste- vold.		Haus.		Bruvik.		Hosanger.		Lindaas.		Manger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	3	1	1	-	11	-	-	-	3	-	-	-	1	1	3	-	6	1
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
Akut poliomyelit	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Skarlagensfeber	15	-	1	-	17	-	-	-	5	-	5	-	-	-	7	-	9	-
Meslinger	23	-	1	-	13	1	8	-	2	-	7	-	16	1	54	-	31	-
Difteri (croup)	16	1	-	-	37	4	6	-	18	1	-	-	-	-	25	3	13	1
Blodgang	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	2	1	1	-	1	1	2	-
Pyæmi, septhæmi	1	-	-	-	1	1	2	2	-	-	1	1	-	-	2	2	4	2
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	16	2	5	-	-	-	3	-	7	-	2	-	1	-	2	-	9	1
Røde hunde	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	1	-
Vandkopper	4	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-
Kusma	12	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	10	-
Kikhoste	11	3	62	2	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	40	2
Akute katarrer i aandedrætsorg.	314	4	159	4	14	11	52	1	142	4	52	1	38	-	181	1	146	4
Influenza	27	-	44	4	10	1	-	-	66	4	65	-	31	-	35	-	10	-
Lungebetændelse	53	13	13	3	21	13	14	2	33	7	23	3	13	-	32	6	39	7
Pleurit	15	1	5	-	2	2	5	1	16	-	8	-	7	-	24	2	17	-
Gigtfeber	24	-	9	1	-	-	5	1	9	-	7	-	2	-	8	-	14	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	50	1	25	2	6	3	8	1	16	-	8	1	4	-	18	-	43	1
Tilsammen	592	27	338	16	136	38	104	8	327	16	181	7	114	2	402	15	399	21

let halsesyke uten belæg, der var avskalling især i hænder og fotsaaler. Det oplystes, at en slik farang hadde gaat i bygden et par maaneder. Da den aabenbart allerede var utbredt over hele herredet og, bortset fra det ene dødsfald, var av en særdeles mild karakter, avstod man fra at foreta indgripende foranstaltninger. (H. Daae).

Difteri. I Ytre Hardanger forekom 2 av tilfældene paa Skjelnes i Varaldsø og 2 i Jondal, hvorav det ene var paa Brattebø; det og et tilfælde paa Skjelnes endte dødelig. Smittekilden paa Skjelnes var antagelig den angrepne pike, som nylig var kommet dit paa besøk fra Os; hun var nemlig ved ankomsten «hoven paa halsen»; tjenestepiken i samme hus fik svelglammelse, uten at der var konstateret klinisk difteri eller difteribaciller i kulturprøver fra hende. Det andet tilfælde i Jondal (Herandsbygden) var ikke klinisk difteri, men der blev hos vedkommende (en pike) paavist difteribaciller; hun tiltraadte en tjeneste paa Maakastad i Ullensvang og var sandsynlig smittekilden til en epidemi, som optraadte der; hun angav at ha hat ondt i halsen et par uker, før hun tiltraadte tjenesten, og at flere i Herandsbygden hadde hat det paa samme maate som hun; distriktslægen reiste dit og paaviste en bacillebærer i det hus, hvorfra piken var kommet; huset blev rengjort og desinficeret. Forøvrig viste alle kulturprøver, som blev tat paa Skjelnes, Brattebø med nabogaarder og i Herandsbygden negativt resultat. (Fugelli).

Dysenteri optraadte epidemisk i Onarheim (Tysnes); 2 døde. Kun holdsvis faa blev lægebehandlet. (Mørch).

Barselseber. Fra Indre Søndhordland omtales et tilfælde hos en ung førstefødende; fødselen hadde været haard og langvarig, og der skede indrift i perinæum; jormoren hadde ikke tilkaldt læge hverken under fødselen eller umiddelbart efter. Konen døde i sygdommens 6te uke; der konstateres lungetuberkulose de sidste 2 uker. (Wallace). — I Stord distrikt indtraf et enkelt tilfælde som følge av urenlige stel, efterat jormoren hadde forlatt patienten. Paa grund av de lange avstande falder det ofte vanskelig for jormoren med sin optagne tid at kunne ta sig av etterpleien. (Backer). — I Lindaaas døde en kone av sygdommen. Manden, blev det sagt, hadde forsøkt at løse morkaken før jormorens ankomst. Da læge kom til, var der allerede somnolens og meteorisme. (Paus).

Et **impetiginøst utslag** var meget almindelig utover vaaren blandt skolebarn i Strandebarm, især i Kirkebygdens skolekreds. (Fugelli).

For **skabb** opgives 83 behandlede.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		3	7	11	12	13	14	17	19
		Stord.	Indre Hardanger.	Voss.	Fane.	Fuse.	Nordre Midthordland.	Bruvik.	Lindaas.
Veneriske saar	3	-	2	-	1	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	5	-	-	-	-	1	1	2	1
Gonorré, uretrit	29	3	17	6	2	-	-	-	1

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Oppgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sveio.....	61	8	15	46
Indre Søndhordland.....	95	13	11	84
Stord.....	59	11	14	45
Finnaas.....	71	10	10	61
Tysnes Kvinherred }	117	11	14	103
Indre Hardanger.....	97	10	20	77
Ulvik.....	25	2	5	20
Røldal.....	14	3	1	13
Ytre Hardanger.....	69	15	8	61
Voss.....	139	14	35	104
Fane.....	133	12	26	107
Fuse.....	74	8	16	58
Nordre Midthordland.....	173	10	38	135
Sund-Austevold.....	49	4	8	41
Haus.....	106	15	16	90
Bruvik.....	46	8	7	39
Hosanger.....	50	8	2	48
Lindaas.....	119	15	15	104
Manger.....	112	13	21	91
Søndre Bergenhus amt.....	1609	190	282	1327

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sykdomme inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 11,8 pct. av alle kjendte ved sygdom forarsakede dødsfald og 14,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sykdomme. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — Fra Sveio skrives: Ikke sjelden kommer unge mennesker syke hjem fra byerne, og maa antages smittet der. (Kristensen). — Sygdommen er ikke særlig utbredt i Stord distrikt; dens smittefarlighet er gaat ind i folks bevissthet, saa der som regel blir utvist tilbørlig forsigtighet. (Backer). — I Finnaas har distriktslægen og sekretær i nationalforeningen mot tuberkulosen, dr. Øverland, holdt foredrag om sygdommen. En sykepleierske er blit engagert av Bremnes sygepleieforening. (Stub). — Av de nymeldte 18 tilfælde i Indre Hardanger var de 14 fra Odda (særlig byggekommunen), men kun 2 var hjemmehørende der; i regelen forsvinder de fremmede syke ved flytning til sanatorium, pleiehjem eller direkte til hjemstedet; røklagen tvinger dem til snarest mulig at fortrække. — Det av amtet i utsigt stillede tuberkulosehjem i Indre Hardanger imøtesees med længsel. (Garman-Andersen). — I Fane distrikt synes sygdommen fremdeles at være i avgjort tilbakegang. Fane tuberkuloseforening holder nu sammen med kommunen en sykepleierske, som helt ofrer sig for tuberkulosearbeidet. (Smitt). — I Strandvik og Fuse har dødeligheten av denne sykdom været i avtagen i de sidste 13 aar, men den er tiltat sterkt i Samnanger; her er det særlig arbeiderne ved tekstilfabrikken, som blir angrepet. Smittefrykten er stor, saa folk retter sig

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drap.
Sveio	104	2	67	6	-	-	2	1	-
Indre Søndhordland	183	4	118	2	-	-	4	-	-
Stord	124	4	77	9	1	2	2	-	-
Finnaas	152	3	77	12	2	1	2	-	-
Tysnes	109	1	72	5	3	-	3	-	-
Kvinnherred	126	2	64	5	1	1	-	1	-
Indre Hardanger	231	7	105	16	-	-	3	-	-
Ulvik	44	1	31	2	-	-	1	1	-
Røldal	22	1	15	-	-	-	2	-	-
Ytre Hardanger	175	2	120	13	4	-	1	-	-
Voss	222	4	151	7	1	1	5	1	-
Fane	226	4	136	14	3	1	1	1	-
Fuse	133	2	69	6	-	-	-	-	-
Askøen	565	19	256	29	1	3	10	-	-
Sund-Austevold	122	1	69	11	1	-	1	-	-
Haus	212	7	134	6	-	-	5	1	-
Bruvik	84	-	57	4	1	1	2	-	-
Hosanger	71	1	49	2	1	1	-	-	-
Lindaas	226	5	121	8	-	1	2	-	-
Manger	257	4	132	21	1	-	5	-	1
Søndre Bergenhus amt.	3388	74	1920	178	20	12	51	6	1

i det hele efter de forholdsregler, som gives. Tuberkuloseloven synes vel gennemført. (Holtermann). — Fra Nordre Midthordland anføres, at sygdommen muligens er i avtagen, men samtidig klages der over vanskeligheden med at holde tuberkuloseprotokollene à jour, særlig inden tætgrændte strøk, hvor der foregaar en stadig flytning fra og til Bergen. — Fra Bruvik klages over vanskelighederne ved at faa de syke ind paa sanatorium eller pleiehjem; dette er især uheldig for Dale og Vaksdals vedkommende; paa grund av de trange boligforhold kan nemlig de syke ikke faa en forsvarlig pleie i hjemmet. (Bernar).

Spedalskhet. I Stord distrikt er 2 medlemmer av Fitjar helseraad blit opnævnt til at ha tilsyn med en spedalsk kvinde, som bor i nærheten. (Backer). Jfr. medicinalberetningen for 1914. — I Strandvik (Fuse distrikt) døde en gammel enke, som hadde sygdommens glatte form, av alderdomssvakhet. — Fra Nordre Midthordland opgives av spedalske 2 mænd i Askoen, 1 mand og 1 kvinde i Fjeld; fra sidstnævnte herred var en mand blit indlagt i pleiestiftelsen. — I Sund-Austevold kom man over et tidligere ikke erkjendt tilfælde av sygdommen; vedkommende, som aabenbart hadde været syk længe, blev indlagt paa pleiestiftelsen i Bergen. (Ræder).

Fra Fane anføres, at **kræft** synes at tilta sterkt. (Ifølge dødslisten var der i dette distrikt likesaa mange dødsfald av denne sygdom som av lunge-tuberkulose).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.
		Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.		Dødf.	Lev.	
Risvækkelse; langsom fremgang etc.	39	1) 41	-	1	-	1	-	5	4	1	-
Trangt bækken	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avkræftelse	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil) . . .	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	-	2	2	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	4	3	1	-	-	-	-	3	2	1	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	56	55	3	5	1	3	3	8	6	2	5
		58		6		6			8		

1) Herav 2 førstetvillinger; av andentvillingerne blev den ene forløst ved vending, den anden ved uttrækning (begge levende).

Fra Sveio skrives, at der inden distriktet forekommer en overordentlig mængde **hernier**.

Om de med bidrag fra stat og amt forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer**, utførte av læger, opgives ialt 77, derav i Sveio distrikt 3, Indre Søndhordland 2, Stord 4, Finnaas 4, Tysnes 1, Indre Hardanger 9, Ulvik 1, Røldal 2, Ytre Hardanger 6, Voss 5, Fane 6, Fuse 1, Nordre Midthordland 19, Sund-Austevold 1, Haus 5, Bruvik 3, Lindaas 2 og Manger 3. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Ifølge tabellen paa side 135 over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 1468 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 56,7.

Paa barselseng døde ifølge presternes og lægernes opgaver 12 kvinder; 4 døde av barselsfeber; se forøvrig tabel XXXVI, gruppe XII.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.
Alderdomssvakhet.....	410
Lungetuberkulose.....	190
Kræft (cancer og sarkom).....	139
Croupøs lungebetændelse.....	117
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme.....	90
Hjerneslag.....	88
Medfødt svakhet.....	56
Akute katarrar i aandedrætsorganerne.....	54
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose.....	37
Arteriosklerose.....	36

Veirliget var i det hele koldt og tildels regnfuldt, saa utbyttet av jordbruket blev under middels baade i mængde og kvalitet. (Wallace).

Levemaate og hygieniske forhold. I Sveio distrikt har de økonomiske forhold i de senere aar bedret sig og dermed ogsaa hygienen, særlig med hensyn til boligerne. — Kostholdet er fremdeles mindre hensigtsmæssig, idet kaffe og «Kaga» (laget av poteter og mel) spiller en altfor stor rolle, og melk som regel en altfor liten; kardialgi er det derfor mange som har. (Kristensen).

I Indre Hardanger stiger velstanden fremdeles over det hele. Specielt synes fabrikkene i Odda at arbeide uberørt av krigen; der foretages stadig utvidelser og planlægges nye, saa folkemængden der er blit omtrent dobbelt saa stor i de sidste 3 aar. Der er selvsagt ikke godt om husrum paa dette sted, saa husleien er drøi. Paa fødemidler er der ingen mangel, men priserne er vistnok de høieste i landet. (Garmann-Andersen).

I Ytre Hardanger er der i Strandebarm, Varaldsø og Jondal overveiende ganske smaa gaardsbruk med en eller anden binæring, væsentlig bygging av baater og smaaafartøier; der bygges ogsaa en hel del motorbaater; fra Jondal reiser folk meget paa vinterskreifiske og sildefiske. I Kvam er gaardsbrukene større og forholdene i det hele rummeligere; i indre Aalvik holder 8—900 arbeidere paa med at utbygge Bjølvefossen. (Fugelli).

Fra Voss distrikt meddeles, at gaardbrugerne nu stræver haardt for at

nytte jorden bedst mulig; arealet for dyrkning av korn og rotfrugter blev betydelig utvidet i 1914, men end mere i 1915. (Frost).

I Fane har der været en meget sterk utvikling mellem Minde og Nestun i de senere aar, saa bebyggelsen nu i store strøk næsten er bymessig; men offentlige foranstaltninger (regulering, drikkevandsforsyning, renovation og anlæg av kloakker), som en slik tæt bebyggelse kræver, har det endnu ikke lykkedes helse-raadet at faa fremmet. (Smitt).

I Fuse distrikt maa levemaaten betegnes som god; kaffe misbrukes dog meget; selv smaa barn er blit henfalden til den sorte drik og foretrekker den for melk. — Landmændene har faat sine produkter meget godt betalt, og fiskeri og tøndefabrikation har indbragt mange penger. — Alle nye hus bygges nu med lem og i moderne stil, men der staar endnu en del av de gamle «røkstuer» igjen. — Ogsaa i klædedragten røber den økede velstand sig. (Holtermann).

Fra Nordre Midthordland skrives: Utskifting paa gaardene er nu blit mere og mere almindelig; den vil ha stor betydning i hygienisk henseende, blandt andet ved at hindre utbredning av epidemiske sygdomme. — I Fjeld helse-raad blev det besluttet, at der i skolerne skal anbringes våndbeholdere med kran, og at barnene skal medbringe egne drikkebægere. (Falkenberg).

I Sund-Austevold er fiskeri den alt overveiende næringsvei. Da man har fulgt godt med i denne bedrifts sterke utvikling i de senere aar, er befolkningen gjennemgaaende blit meget velstaaende. Men trangen til at gjøre sig livet behagelig synes ikke paa langt nær at holde skridt med velstanden. Der bygges dog nu i adskillig utstrækning større og bedre indrettede hus, men man klumper sig sammen i et eller to rum; de øvrige staar unyttet. Renligheten kunde være adskillig bedre. Ædruelighets- og sedelighetsforholdene er bra. (Ræder).

Fra Bruvik anføres, at anæmi og dyspepsi hører til dagens orden paa grund av uhensigtsmessig kosthold. Kaffedrikkingen er om mulig blit endnu værre end før som følge av de høie melkepriser. Tandcaries herjer ogsaa voldsomt; de fleste har ved konfirmationen næsten bare stubber og røtter igjen. (Berner).

I Lindaas og Austrheim herreder gaar det smaat med at faa brøndene paa gaardene iorden. Dette er kun lykkedes paa et par gaarder, som leverer melk til Bergen. (Paus).

I Manger er boligforholdene tildels noksaa mangelfulde; brukbart trævirket findes omtrent ikke i distriktet, og priserne paa træløst er høie. — Brændselspørsmålet begynder ogsaa mange steder at bli noksaa vanskelig; man bruker næsten udelukkende torv, men myrene er nu for mange gaarders vedkommende uttømte, saa torven med store utgifter maa hentes langveis fra; for saa at spare paa brændematerialet, bruker man mest mulig kokeovn i stuen. — For en del aar tilbake blev her plantet adskillig skog, men interessen herfor har avtat i den senere tid; man ræsonnerer nemlig i almindelighet som saa, at skogplantning kommer ikke den nulevende slekt tilgode, og saa faar etterkommerne sørge for sig selv. (Høygaard).

Sykehus. I Fjelberg herred, Indre Søndhordland distrikt, ligger Valen sindssykeasyll og amtets tuberkulosehjem (Ekely). I Stord er der ved Lillebø gruber et litet sykehus, væsentlig for arbeiderne. I Indre Hardanger distrikt har Odda et litet sykehus, en gave av den tyske keiser. Desuten er der et epidemilaset; A/S Tyssefaldene har indrettet en sykebarakke i Skjeggedal oppe ved det store damanlæg; det har sin egen sykepleierske. — I indre Aalvik (Ytre Hardanger) opfører A/S Bjølvefossen et provisorisk sykehus med plads for 5—6 syke, og 2 epidemilasetter med 2 værelser og 2 senger i hvert. I Voss distrikt er der et kommunalt og et privat sykehus; desuten paa Bjørkeli et pleiehjem for tuberkulose. I Os herred ligger Hagevikens kystsatorium for

skrofuløse barn, Askvikens barnehjem («Splintehjemmet») samt et rekonvalescent-hjem paa Rognebærhaugen. I Fane findes Ekelunds offentlige aandssvageskole samt et tuberkulosehjem paa Fagerli i Sandal. I Bruvik er der ved Dale fabrikker et litet sykehus.

Sykepleie. Fra Ytre Hardanger opgives der at være en sykepleierske i Kvam og en i Strandebarm.

Badeindretninger. I Indre Søndhordland distrikt er paa hotellet i Skaanevik karbad med styrt, som mot betaling staar til benyttelse for bygdens folk. I Kvinnherred er der bad i Aamvikdalens skolehus og badstue i Ølve og Ænes. I Indre Hardanger distrikt er der en av fabrikkene i Odda bekostet badeindretning; den tjener tillike som folkebad for hele Odda. Desuten findes badeindretninger paa Lofthus og Naa i Ullensvang. I Ulvik er der ved kommunal foranstaltning indrettet karbad ved meieriet. I Ytre Hardanger distrikt er der ved Øystese meieri et badstubad med karbad og dusj, likesaa et ved Vikøy meieri. I Voss distrikt er der et damp- og karbad paa Vossevangen. I Os, Fane distrikt, ligger Solstrand sjøbad med damp- og gytjebad. I Haus er der et folkebad ved Arne fabrikker og i Bruvik et ved Vaksdal mølle.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Søndre Bergenhus amt	95	3442
Sveio	1) 6	83
Indre Søndhordland	2) 3	167
Stord	3) 5	131
Finnaas	2	160
Tysnes	3	145
Kvinnherred	2	138
Indre Hardanger	4) 11	-
Ulvik	1	99
Røldal	3	-
Ytre Hardanger	5) 3	208
Voss	6) 8	247
Fane	7) 5	317
Fuse	8) 10	92
Nordre Midthordland	9) 7	741
Sund-Austevold	1	133
Haus	10) 4	234
Bruvik	4	50
Hosanger	11) 3	-
Lindaas	12) 6	167
Manger	13) 8	330

1) Sveio 2, Vikebygd 3, Valestrand 1. 2) Skaanevik 1, Fjelberg 1, Etne 1.
 3) Stord 2, Fitjar 3. 4) Odda 4, Ullensvang 2, Kinservik 3, Granvin 2. 5) Jondal 1,
 Varaldsø 1, Strandebarm 1. 6) Evanger 2, Vossestranden 2, Voss 4. 7) Fane 3, Os 2.
 8) Fuse 3, Samnanger 3, Haalandsdalen 2, Strandvik 2. 9) Askøen 2, Fjeld 2, Alversund 3.
 10) Aasene 1, Haus 2, Hamre 1. 11) Hosanger 2, Modalen 1. 12) Lindaas 2, Austrheim 2,
 Masfjorden 2. 13) Manger 4, Herlø 3, Hjelme 1.

XIII. Bergens by.

	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decbr. 1910.	Læger. ²⁾	Tandlæger.	Jornødre.
Bergens by	¹⁾ 34,92	¹⁾ 83 873	66	35	32

¹⁾ Iberegnet Aarstad herred. ²⁾ Distriktslægen i Askøen bor i Bergen.

Den 1ste juli 1915 blev Aarstad herred i sin helhet indlemmet i Bergen. Herredet hadde efter den officielle statistik et flateindhold av 21,37 km.² og en tilstedeværende folkemængde av 7 285 efter folketællingen den 1ste decbr. 1910. Efter indlemmelsen er byens største længde (fra N.—S.) 10,5 km. og dens største bredde (Ø.—V.) 6 km. Av det indlemmede areal antages 7,34 km.² at være bebyggelig, mens 14,03 km.² for en væsentlig del bestaar av fjeld.

Uten Aarstad skal Bergen efter beregning av byens stadskonduktørkontor i 1914 ha et flateindhold av 14,3 km.² (efter den officielle statistik 13,55 km.²). Dette areal er fordelt paa følgende maate:

Bymæssig bebygget	200 ha.
Villamæssig —	25 «
Skikket for bymæssig bebyggelse	40 «
— « villamæssig —	240 «
Parker	20 «
Uskikket for bebyggelse	870 «
Ferskvand	35 «

Tilsammen 14,30 ha.

eller 14,30 km.²

Med hensyn til folkemængden har det kommunale statistiske kontor i Bergen beregnet den hjemmehørende folkemængde pr. 1ste februar 1916 i Bergen — efter de gamle grænser — til 78 473 indb.
Aarstad herred — efter 1ste juli 1915 — til 11 325 —

Tilsammen 89 796 indb.

Middelfolkemængden for aaret er av det statistiske kontor beregnet til 83 863.

Forholdstallet mellem den mandlige og kvindelige befolkning var efter folketællingen den 1ste februar 1915 i Bergens 6 sogn som 100 : 119,2. I alle sogn undtagen Mariakirkens har mængden av barn — under 15 aar — i de sidste 5 aar utgjort en stedse synkende procentdel av den samlede folkemængde. — Fødselshyppigheten har været stadig synkende. I aaret 1900 var saaledes antallet av levende fødte beregnet paa 1 000 av den levende befolkning 30,5, i 1905 var det sunket til 28,3, i 1910 til 23,9, og omkring dette tal har det holdt sig i de efterfølgende aar.

Sundhetstilstanden kan betegnes som nogenlunde tilfredsstillende. I begynnelsen av aaret hadde influensa adskillig utbredning, og i det sidste kvartal indtraf en større meslingeepidemi. Derimot viser de i 1914 herskende epidemier av kikhoste og akut diarré avtagen i de angrepsnes antal, og særlig viser difteri

(croup) fortsat betydelig tilbagegang. — Antallet av anmeldte epidemiske sygdoms-tilfælde utgjorde 12 217 med 212 dødsfald mot henholdsvis 10 338 og 184 i 1914.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 154 eller 13,1 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (88 389). I 1914 var dødeligheten 13,8 pro mille.

Til Bergens helseraad meldtes som begravet i Bergen 1 152 døde, derav 6 med ukjent dødsårsak. Dødsfaldenes fordeling paa maanederne, paa byens befolkning og paa utenbys hjemmehørende, som er begravet i Bergen o. s. v., vil sees av følgende tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I. Byens befolkning:													
Dødsfald ved sygdom	1009	132	68	77	93	67	62	68	65	70	81	106	120
Ulykkestilfælde	24	2	2	2	-	2	2	1	3	4	2	2	2
Selv mord	7	1	2	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1
Død utenbys	28	2	2	-	2	1	1	9	2	-	3	4	2
Sum	1068	137	74	79	96	70	65	78	71	75	86	112	125
II. Utenbys hjemme- hørende begravet i Bergen	27	-	1	6	3	2	2	2	4	1	1	1	4
Død paa sykehus	17	1	2	2	3	-	-	2	3	1	1	2	2
— « sindssykehus	28	3	5	-	3	1	1	1	3	5	2	3	1
Spedalske	12	3	-	1	3	-	1	1	-	-	-	2	1
Sum	84	7	6	9	12	3	4	6	10	7	4	8	8
Tilsammen	1152	144	80	88	108	73	69	84	81	82	90	120	133

Den procentvise dødelighet ved de forskjellige aldersklasser vil sees av følgende tabel:

Sum.	0—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—25	25—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	80—90	90—100
1152	114	70	30	26	43	48	53	97	100	112	128	179	136	16
i pct.	19,9	6,1	2,6	2,3	3,7	4,2	4,6	8,4	8,7	9,7	11,1	15,6	11,8	1,4
	240 = 20,8 pct.				912 = 79,1 pct.									

Beregnes dødelighetsprocenten for aaret paa den maate, at beregningen sker særskilt for hvert halvaar eller før og efter indlemmelsen av Aarstad herred den 1ste juli 1915, skulde den utgjøre 13,74 pro mille. Fratrækkes de utenbys hjemmehørende, utgjør dødeligheten for byens egen befolkning 12,73 pro mille. Beregnes paa samme maate overskuddet av levende fødte over antallet av døde,

blir det for 1915 9,46 pro mille. I 1913 var det 11,6 pro mille, i 1914 10 pro mille, altsaa stadig synkende. Bergen indtar dog paa grund av den lave dødelighet allikevel en gunstig plads blandt Europas byer i denne henseende.

Til oplysning om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa næste side, sammendraget efter opgaver fra lægerne og sykehusene.

Tyfoidfieber. Der anmeldtes ialt 59 tilfælde med 3 dødsfald mot holdsvis 81 og 10 i 1914. 4 av de angrepne hadde paratyfus. Samtlige behandledes i sykehus. — Med hensyn til smittemaaten var 34 syke smittet ved kontakt, 7 utenbys, og for 18 var smittemaaten ukjent. Nogen sikker overførelse ved melk blev ikke paavist. Av de ved kontakt smittede er 3 smittet av en tyfus-bacilleutskiller, som gjennemgik tyfoidfieber i begyndelsen av 1914, 2 blev smittet av en 11 aar gl. gut, som paa foraaet gjennemgik sygdommen og senere har utskilt baciller. Paa Neevengaarden sindssykeasyl angreps 6 kvinder. Der har nu hvert aar siden 1910 optraadt en del tilfælde ved asylet, særlig i C- og D-avdelingen paa kvindesiden. Ved bakteriologisk undersøkelse av belægget her paavistes et par bacillebærere, som isolertes. — I Hollændergaten forekom i et losjihus 5 tilfælde, smittet gjennom en tjenestepike, som igjen var smittet utenbys. Samtlige, som bodde i losjihuset, vaksinertes mot tyfoidfieber. Senere kom intet nyt tilfælde.

Av **cerebrospinalmeningit** anmeldtes 3 tilfælde uten dødsfald.

Akut poliomyelit. 6 personer angreps, 5 barn og 1 voksen. 3 blev fuldstændig helbredet og 2 fik mindre mén. 2 blev syke under landophold. Nogen sammenheng mellom tilfældene kunde ikke paavises. Alle blev isolert i sykehus.

Meslinger fik adskillig utbredning i aarets 4 sidste maaneder.

Difteri (croup) tar fremdeles betydelig av. Der anmeldtes 192 tilfælde med 7 dødsfald (i 1914 325 og 12, i 1913 400 og 17). Alle syke behandledes i sykehus. 2 hadde gjennemgaat difteri tidligere. — Paa sundhetsvæsenets poliklinik undersøktes 374 personer, derav 188 bakteriologisk. Paa grund av differiens mindre hyppige optræden i 1915 har differibacillebærere været anbragt i sykehus i noget større utstrækning end tidligere. Forebyggende serumindsprøitning har ikke været anvendt dette aar.

Kikhoste var ikke saa hyppig som i 1914.

Den i december 1914 begyndte epidemi av **influenza** fortsatte i begyndelsen av 1915.

Av **akut diarré** (kolerine) var der adskillig mindre dette aar end i det forrige.

For **fnat** behandledes 191 personer.

Veneriske sygdomme. Disses hyppighet og fordeling paa maanederne vil sees av følgende tabel:

Sygom.	Tilfælde.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Veneriske saar	91	1	9	7	1	5	6	7	5	13	11	15	11
Syflis, erhvervet	122	8	7	12	13	20	12	4	5	11	10	11	9
— medfødt	5	1	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-
Gonorré, uretrit	647	30	51	48	52	60	59	45	65	70	61	57	49

Epidemiske sygdomme.

Bergens by. 1915.

143

	Ialt kjendte		Tiden er opgjort for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	59	3	59	2	-	4	2	4	-	10	14	7	7	7	2
Cerebrospinalmeningit (epid.)	3	-	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	6	1	6	-	-	1	-	1	-	-	-	1	3	1	-
Skarlagensfeber	30	2	30	3	4	9	8	3	1	-	-	-	-	-	2
Meslinger	1922	23	1922	-	-	2	1	-	8	14	41	118	550	814	374
Difteri (croup)	192	8	192	20	39	13	21	7	18	8	8	5	13	23	17
Blodgang	21	-	21	7	1	1	-	1	-	1	4	-	3	3	-
Barselseber	6	2	6	1	-	-	-	-	-	1	1	2	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	17	12	17	3	1	2	-	1	-	1	1	3	1	3	1
Pemfigus (hos nyfødte)	10	1	10	1	3	1	1	-	-	-	-	-	3	-	-
Rosen	161	3	161	14	16	18	14	17	10	11	10	8	11	19	13
Røde hunde	306	-	306	-	-	12	31	60	42	27	36	40	33	12	13
Vandkopper	281	-	281	39	20	28	35	57	30	20	7	1	19	15	10
Kusma	406	-	406	11	5	7	3	12	11	8	3	5	46	94	201
Kikhoste	573	15	573	25	21	47	25	63	42	46	43	42	64	98	57
Akute katarer i aandedretsorganerne	4874	34	4874	747	882	399	399	379	238	209	179	319	492	584	464
Influenta	1154	19	1154	750	163	59	28	39	7	9	6	4	25	27	37
Lungebetændelse	503	71	503	98	38	37	40	49	41	16	13	23	43	49	56
Pleurit	391	6	391	46	30	25	35	43	30	21	29	30	35	43	24
Gigtfeber	359	1	359	31	31	41	36	37	25	24	18	13	37	43	23
Koldfeber	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Akut diarré (kolerine)	941	11	941	67	50	46	93	57	68	112	108	128	101	60	51
Tilsammen	12217	212	12217	1865	904	735	772	830	572	539	521	749	1487	1897	1346

Antallet av veneriske sygdomstilfælde behandlet i aarene 1908 til 1915 vil sees av følgende tabel:

Aar.	Veneriske saar og syfilis (konstitutionel og medfødt).						Gonorré (uretrit).						Tilsammen.		
	Paa sykehus.			Utenfor sykehus.			Paa sykehus.			Utenfor sykehus.			Veneriske sygdomme.	Veneriske saar og syfilis.	Gonorré og uretrit.
	Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav				
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.	Md.	Kv.	
1915..	95	74	21	123	115	8	38	30	8	647	538	71	865	218	647
1914..	55	36	19	132	122	10	29	23	6	527	448	79	743	187	556
1913..	59	37	22	102	93	9	29	12	17	552	501	51	742	161	581
1912..	51	31	20	156	141	15	11	9	2	564	494	70	782	207	575
1911..	79	45	34	205	178	27	24	17	7	618	580	38	926	284	642
1910..	82	49	33	210	191	19	32	24	8	645	589	56	969	292	677
1909..	65	32	23	329	270	59	33	23	10	684	621	63	1111	394	717
1908..	59	34	25	211	197	14	29	27	2	695	633	62	994	270	724

De anmeldte tilfælde av chanker og syfilis pr. 10 000 indbyggere stiller sig saaledes for nedenstaaende aarrække (middelfolkemængden var ifølge opgave fra Det statistiske Centralbyraa 88 389 i 1915):

1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915
31,2	26,8	37,6	30,6	26,6	21,7	23,2	33,0	50,7	38,6	37,3	26,9	20,8	24,2	24,7
30,6					33,4					26,8				

Som i de foregaaende aars medicinalberetninger omtalt er der et stadig stigende antal fremmede og Bergen uvedkommende personer, særlig sjøfolk og anlægsarbeidere, som tilfældigvis kommer til eller søker til Bergen med venerisk sygdom, og som man maa ta sig av for bykassens regning. Av fremmede sjøfolk blev i aarets løp 41 behandlet i byens sykehus. De fleste av disse var avmønstret utenbys eller utenlands og kom som passagerer til Bergen. 10 av dem var svensker.

Paa sundhetsvæsenets kontor undersøktes tilsammen 237 personer (133 mænd og 104 kvinder). Av disse hadde 3 mænd med syfilis en primær chanker paa en av tonsillerne, de øvrige var smittet genitalt.

Tuberkulose. Angaaende de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollen utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 15,3 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 18,8 pct av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. — Sundhetsvæsenets poliklinik for lungesygdomme har været drevet paa samme maate som før. Der er i aarets løp undersøkt 150

nye patienter, og, foruten 378 gamle patienter, 175 barn fra tuberkuløse hjem i anledning av «Maiblomstens» feriekoloni. Denne holdt iaar til paa Sjørsand i eget hus, som er skjænket komitéen. Det er et forhenværende hotel, som kan rumme 75 barn. — Det frivillige praktiske tuberkuløsearbeide har været ledet av Bergens tuberkulosekomité, som efter Aarstads indlemmelse i Bergen nu ogsaa omfatter Aarstad tuberkuloseforening. — I «Maiblomstens» barnehjem Elsero optoges 78 barn, i feriekolonien Sjørsand 110 barn. I arbeidshjemmet for tuberkuløse kvindelige rekonvalescenter, Elsero, indlagdes 8 personer. — 68 anmeldelser av tuberkulose hos utenbysboende syke er oversendt helsesaaadens ordførere paa hjemstederne. Efter tuberkuloselovens § 6 er 24 mænd og 31 kvinder indlagt i sykehus. Av komitéen for fri sykehusforpleining er indlagt som lidende av tuberkulose i Bergens sykehus 17, i Lyster sanatorium 18 og i Hagevik kyst-hospital 41.

Av **spedalske** bor fremdeles 3 personer i byen. Sundhetskommisjonen vil dog søke dem indlagt i sykehus.

Angaaende stadsfysikatets **sindssyke** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 200 saadanne, derav 39 paa fødselsstiftelsen. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side

Angaaende **jormorhjælpen** se den almindelige beretning.

Paa **fødselsstiftelsen** laa tilbake fra 1914 15 kvinder. I aarets løp kom ind 553 kvinder. Av disse behandledes for gynækologiske lidelser 15, der utgik 13 uten at føde og 17, som igjen kom ind og fødte paa fødselsstiftelsen; en av disse kom ind 2 ganger. Med fradrag av disse (tilsammen 46) og de 15 tilbakeliggende fra 1914 fødte tilsammen 492 kvinder i 1915; heri er medregnet 6 kvinder, som hadde født før indkomsten og bragte med 7 barn (en tvillingfødsel). Paa fødselsstiftelsen fødte saaledes 486 kvinder 490 fostre (4 ganger tvillingfødsel). I et tilfælde ved abortus provocatus, 2 ganger ved misfødsel i 20—24 uke. Der fødtes ialt 487 barn, der indkom i aaret 7 barn og laa tilbake fra 1914 14, saa der tilsammen i 1915 forpleiedes 508 barn i stiftelsen. — Av de 492 kvinder var 381 gifte, 111 ugifte. For de 487 paa stiftelsen fødte barn var fosterleierne følgende:

		{	1ste bakhodeleie	265.
			2det —	197.
Hodeleie	471	{	1ste forhodeleie	4.
			2det —	1.
			2det ansigtsleie	1.
			1ste pandeleie	1.
			Ubestemt hodeleie	2.
		{	1ste sæteleie	5.
			2det —	5.
Bækkenendeleie...	14	{	1ste fotleie	1.
			2det —	2.
			1ste samlede bækkenendeleie ..	1.
Tverleie	2.			

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.		
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.
Paa fødselsstiftelsen:						
Manglende fremgang, feber...	1	1	-	-	-	-
Langvarig fødsel	2	2	-	-	-	-
Trangt bækken	1	1	-	-	-	-
Barselkrampe	3	2	1	-	-	-
Forliggende morkake	-	-	-	6	1	5
Nefrit	-	-	-	-	-	-
Pyelit	-	-	-	-	-	-
Ikterus, kramper, psykisk svækkelse	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	4	4	-	-	-	-
Fremfald av navlestreng	-	-	-	1	1	-
Dyp tverstand	1	1	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	1	-
Tilbakeholdelse med blødning..	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	12	11	1	8	3	5
Utenfor fødselsstiftelsen:						
Risvækkelse	92	92	-	4	3	1
Trangt bækken	2	2	-	3	3	-
Forliggende morkake	1	-	1	2	1	1
Albuminuri	1	1	-	-	-	-
Hævelse i ansigtet, hodepine..	1	1	-	-	-	-
Trange ydre dele	15	15	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	7	7	-	1	1	-
Fremfald av navlesnor	1	1	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	5	-
Blødning	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	120	119	1	15	13	2
Ialt i Bergen	132	130	2	23	16	7
		132			23	

1) Forløst ved tang paa sætet. 2) Tvillingfødsel.

Operationer.

Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit.		Perforation.	Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
ødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.	Mor.	Mødre.
Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	6	5	1	1	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	² 3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
2	1	¹ 1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3	2	1	9	9	1	1	1	2	1	2
11	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
13	11	2	-	-	-	-	-	1	-	12
16	13	3	9	9	1	1	1	3	1	14
	16			10						

Om 4 paa stiftelsen skedde tvillingfødsler meddeles, at 5 barn blev født ved naturens hjælp, 1 barn ved vending og uttrækning og 2 efter kunstig for tidlig fremkaldt fødsel. Leierne var følgende:

	1ste bakhodeleie.	2det bakhodeleie.	1ste forhodefødsel.	Tverleie.
1ste tvilling	1	2	1	-
2den —	3	-	-	1

Paa stiftelsen døde 3 kvinder. En av disse fødte i sit hjem, fik barsel-feber og indlagdes paa fødselsstiftelsen, hvor hun døde. En anden fødte paa veien til stiftelsen et dødt barn; hun hadde hat høi feber i sidste uke av svangerskapet og døde av sepsis. Den tredje døde av blødning (hadde sandsynlig lues) efter spontan fødsel av et ikke ganske fuldbaaret, dødt foster.

Fra den til stiftelsen knyttede jormorskole uteksaminertes 20 jormødre. Av disse var fra:

Akershus amt.....	1	Bergen	1
Kristians amt.....	1	Nordre Bergenhus amt	6
Nedenes amt.....	1	Romsdals amt.....	1
Lister og Mandal amt.....	1	Søndre Trondhjems amt	2
Søndre Bergenhus amt	5	Nordre Trondhjems amt	1

Antallet av fødte og døde vil sees av følgende tabel:

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Bergens stadsfysikat.	2025	45	1154	122	11	6	21	6

Der blir et overskudd av 871 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 57,0.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 7 kvinder saaledes: barselkrampe 2, emboli og thrombose 1, blødning 2, livmorbristning 1, anden svangerskaps- og barselsygdum 1.

Angaaende dødsårsakerne for de indtrufne dødsfald henvises til tabellen paa side 150 og fig.

De hyppigste dødsårsaker var: lungetuberkulose 170, organisk hjerte- og karsygdum (arteriosclerose) 142, kræft (cancer og sarkom) 106, alderdoms- svakheth 95, croupøs lungebetændelse 71, hjerneslag 70, tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose 36, akut bronkit og katarralsk lungebetændelse 34, medfødt svakheth 31, hjertelammelse 29, Bright's nyresygdum 24, meslinger 23.

Veirliget. Veirforholdene i aaret var meget usedvanlige; i gjennemsnit var aaret det koldeste og tørreste, man har hat i Bergen i den tid, meteorologiske iagttagelser er anstillet. Efter meddelelse fra det meteorologiske institut var aarets middelbarometerstand ved havets overflate 758,2 mm. Middeltemperaturen $5,8^{\circ}$ C. Den høieste varmegrad var $23,5^{\circ}$ C. i juni, den laveste kuldegrad $\div 9,6$ i december. Den samlede nedbør utgjorde 1381 mm. Den største nedbørhøide hadde april med 185 mm., den mindste oktober med 30 mm. Middeltemperaturen for aaret laa 1° C. og nedbørhøiden 387 mm. under normalen (1778 mm.).

Levemaate og hygieniske forhold. Kontrollen med nærings- og nydelsesmidler har som tidligere været utført av kommunedyrlægen. Ifølge hans indberetning for 1915 undersøktes paa kjøtkontrolstationen 82408½ slagt med en samlet omtrentlig vekt av 3957617 kg. Der konfiskeredes herav som utjenlig til menneskeføde 13500,9 kg., hvorav 8826 kg. var indre organer. Kjøtpriserne naaede en tidligere ukjent høide. Behandlingen av det kontrollen tilførte kjøt kan neppe siges at ha undergaat nogen forandring til det bedre. Naar markedet særlig i aarets sidste halvdel har git et indtrykk av herskende kjøtmangel, skyldes dette for en del, at de betydelige tilførsler av tøndekjøt paa grund av engelsk eksportforbud har været stanset, og derfor store mængder oparbeidede kjøtvarer har været unddraget markedet. De større industrielle foretagender, som vokser op i Bergens opland, sluker ogsaa store dele av de kjøtmængder, som tidligere har tjent udelukkende til byens forsyning. Av saltet tøndekjøt, væsentlig hestekjøt, indførtes i 1915 293887 kg. Av tøndekjøtkontrollen kasseredes som bedærvet 3815,5 kg. — I 1912 bevilgedes 376000 kr. til et offentlig slagtehus og kvægstald; arbeidet er nu saa langt fremskredet, at anlægget antagelig vil kunne tages i bruk i 1917. Det maa dog forutsættes, at anlægskostningerne paa grund av den store stigning i arbeids- og materialpriser vil bli betydelig større end beregnet.

Bergens melkeforsyning sker dels gjennom flere smaa meierier, dels ved direkte levering fra producenten til forbrukerne. En virkningsfull, særlig sanitær kontrol med melkehandelen vil under disse omstændigheter støte paa store vanskeligheter. Det maa derfor ansees som en heldig forandring, at de smaa meierier nu slutter sig sammen i større, tidsmessig indredede meierier, hvorav for tiden 2 er under bygning. Av de producenter, som selv fordelor sin melk, vil antagelig flere finde det regningssvarende at indgaa i disse sammenslutninger. Melkeforsyningen og melkens behandling vil derved utvilsomt komme i et bedre spor ved den gjennomførte kontrol, som da blir mulig. — Det istandbragte reglement for fjøsstel og melkens behandling har man indtrykk av, at meierierne søker at gjennomføre bedst mulig under de ofte vanskelige forhold. Særlig har man ved inspektion av meieriernes samlestationer hat opmerksomheten henvendt paa, at de her beroende protokoller over optrædende smitsomme sygdomme i leverandørernes husstand er ført à jour. — Melkens beskaffenhet kontrolleres som før ved kommunedyrlægens laboratorium gjennom forskjellige prøver. Fettgehalten har i gjennomsnit været 3,4 pct. Resultatet viser en paatagelig forbedring av melkestellet og den meierimæssige behandling av melken. De anstillede prøver gir nu gjennomgaaende tilfredsstillende resultater. De fleste melkeutsalgssteder er indrettet efter det nye reglements bestemmelser. — Utsalgssteder for fisk og fiskemat, delikatessforretninger, kjøtutsalg og slagterverksteder, kaffe- og spiseforretninger var underkastet kontrol som før. Man har ogsaa hat sin opmerksomhet henvendt paa forhandlingen av is til mat, idet den blev skaaret paa vand, som forurensedes ved tilløp av spildvand fra den omliggende beboelse og fra fabrikanlæg. Is, som var skaaret paa 2 saadanne vand i byens nærhet, blev forbudt som mat.

Laboratorieundersøkelser av kemisk og mikroskopisk art har ogsaa været

Liste over de av lægerr

Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		Ald.									
				0—1		1—5		5—10		10—15			
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.													
Medfødt svakhet	31	18	13	18	13	-	-	-	-	-	-	-	
— cyanose	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre medfødte eller i umiddelbar tilslutning til fødselen optræ- dende sygdomme	9	4	5	4	4	-	1	-	-	-	-	-	
II. Alderdomssygdomme.													
Alderdomssvakhet	95	33	62	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
III. Infektionssygdomme.													
Tyfoidfieber	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut poliomyelit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Meslinger	23	14	9	5	1	6	7	3	1	-	-	-	
Skarlagensfeber	2	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
Kikhoste	15	13	2	5	1	8	1	-	-	-	-	-	
Difteri (croup)	8	6	2	-	-	4	-	1	2	-	-	-	
Lungebetændelse (croupøs)	71	38	33	3	3	4	1	2	1	-	-	-	
Influenza	19	5	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gigtfeber	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
Rosen	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
Flegmone, absces	5	3	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
Septicopyæmi	12	5	7	-	1	-	-	-	2	2	-	-	
Barselfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pemfigus hos nyfødte	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tetanus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	11	4	7	3	6	-	1	-	-	-	-	-	
Tuberkulose i lunger	170	81	89	-	-	1	1	-	2	2	-	-	
— - tarmkanal	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
— - urin- og kjønnsorganer	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— - ben og led	5	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
— - lymfekjertler (skro- fulose)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— - hjernehinder	17	10	7	2	1	6	2	1	2	1	-	-	
Miliærtuberkulose	5	4	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	
Spedalskhet	12	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Syfilis, medfødt	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
— erhvervet efter fødselen	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
IV. Kroniske blod- og ernærings- sygdomme.													
Kron. rheumat. Arthritis deformans	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Diabetes	10	4	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
Perniciøs anæmi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Morbus maculosus Werlhof, purpura hæmorrhagica	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	

Meddelte dødsårsaker.

År		15-20		20-25		25-30		30-40		40-50		50-60		60-70		70-80		80-90		90-100	
Id.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	8	16	21	36	2	10
1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	1	2	3	8	2	6	4	4	4	7	4	2	8	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	2	1	7	1	2	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
10	9	16	15	7	17	20	21	11	10	5	3	7	3	2	-	-	-	1	-	-	-
1	2	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	2	1	1	-	1	2	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægern

(Forts.). Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
V. Sygdomme i nervesystemet.											
Apoplexi og hjerneemboli	70	30	40	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningit (suppurativ)	12	7	5	1	1	-	1	1	1	-	
Paralysis generalis	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	
Andre sindssygdomme	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	
Epilepsi	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre hjernesygdomme	11	7	4	-	-	-	1	-	-	-	
Rygmarvstæring (tabes dorsalis) . .	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre rygmarsvssygdomme	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kramper hos småbarn	15	9	6	6	5	3	1	-	-	-	
Andre sykdomme i nervesystemet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.											
Endo-, perikardit	6	4	2	-	-	-	-	-	1	-	
Klappefeil	27	12	15	-	2	-	-	-	-	3	
Hjertemuskelsygdomme	67	29	38	-	-	-	-	-	-	-	
Arteriosklerose	48	19	29	-	-	-	-	-	-	-	
Aneurysma	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	
Hjertelammelse	29	16	13	-	1	-	-	-	-	-	
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.											
Bronkit, akut	5	2	3	2	1	-	-	-	-	-	
—, kronisk, bronkiektasi	13	6	7	-	-	-	-	-	-	-	
Astma, emfysem	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Lungebetændelse, katarralsk	29	14	15	5	5	7	4	-	-	-	
Lungegangræn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Lungeemboli	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Pleurit, serøs	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
—, purulent	4	4	-	-	-	1	-	-	-	1	
Andre sykdomme i aandedrætsorganerne	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
VIII. Sygdomme i fordøiellesorganerne.											
Mave-tarmkatarr (kronisk)	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
Mave-, duodenalsaar	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	
Blindtarmbetændelse (appendicit) . .	4	2	2	-	-	-	-	1	-	-	
Diffus peritonit	8	3	5	-	-	-	-	-	-	1	
Indeklemt brok	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Volvulus og ileus av andre aarsaker	13	5	8	-	1	1	-	-	-	-	
Galdestenssygdomme	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
Leverkirrose	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre sykdomme i fordøiellesorg.	4	1	3	-	-	-	1	-	-	-	

edderte dødsårsaker.

5-20		20-25		25-30		30-40		40-50		50-60		60-70		70-80		80-90		90-100	
i.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	1	-	-	1	4	3	5	8	7	10	12	8	10	-	1
1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	2	1	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	1	-	1	2	5	5	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5	9	12	6	10	15	2	5	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	4	10	12	5	13	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-
-	-	1	-	1	1	3	2	2	1	3	1	1	2	2	3	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	1	2	3	2	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	1	-	1	1	-	-	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	2	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	2	-	-	-	1	2	1	-	1	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Liste over de av lægern

(Forts.). Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0-1		1-5		5-10		10-15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
IX. Sygdomme i urin- og kjønnsorganerne.											
Nefrit, akut	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— , kronisk (morb. Brightii) . .	24	11	13	-	-	-	-	-	1	1	
Cystit, cystopyelit	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre nyre- og urinveissygdomme	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	
X. Svulster.											
Carcinom (kræft) i huden	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
— — - mavesækken	46	25	21	-	-	-	-	-	-	-	
— — - fordøielsesorg. ellers	31	17	14	-	-	-	-	-	-	-	
— — - brystkjertelen	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	
— — - livmoren	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	
— — - andre organer, eller med uop- git sæte	9	4	5	-	-	-	-	-	-	-	
Sarkom i bensystemet	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	
— - lymfekjertlerne	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre svulster	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.											
Ben- og ledsygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
XII. Svangerskaps- og barsel- sygdomme.											
Barselkrampe	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Emboli og thrombose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Blødning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Livmorbristning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Andre svangerskaps- og barsel- sygdomme	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Dødsfald ved sygdom	1114	541	573	64	46	45	23	12	13	12	
Ukjendt dødsårsak	6	5	1	2	-	-	-	-	-	1	
XIII. Unaturlig død.											
Selv mord	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	
Drukning	10	7	3	-	1	1	-	3	-	-	
Andre ulykkestilfælde (med speciel angivelse)	15	11	4	1	-	1	-	1	1	1	
Tilsammen	1152	569	583	67	47	47	23	16	14	14	

eddelte dødsårsaker.

kjøn.																			
15-20		20-25		25-30		30-40		40-50		50-60		60-70		70-80		80-90		90-100	
Id.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	2	-	2	3	2	2	2	4	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	8	2	3	5	5	12	5	2	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	4	5	3	3	8	3	2	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	3	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	2	2	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2	-	-	2	1	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	23	23	24	17	34	51	40	54	44	52	54	63	64	76	100	49	85	4	12
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
1	-	-	-	1	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	2	-	1	2	-	1	-	-	-
20	23	24	24	18	35	55	42	56	44	55	56	63	66	79	100	51	85	4	12

utstrakt til paavisning av mulig forfalskning eller sundhetsfarlig beskaffenhet. Flytende eggeblomme, som i forskjellige forretninger brukes istedetfor egg ved tilberedning av levnettsmidler, fandtes tilsat borsyre som konserveringsmiddel og blev forbudt av sundhetskommisjonen; de forefundne beholdninger blev konfiskeret. Bruslimonader fandtes i stor utstrækning tilsat saccharin som søtningsmiddel. Sundhetskommisjonen utfærdiget forbud herimot. Efterat 2 fabrikker var blit anmeldt for overtrædelse av forbudet, er saccharin ikke blit paavist i brus. — Med den forhandlede drops har der jevnlig været ført tilsyn, idet en del indeholdt betydelige mængder av svovlsyrlige salte. Da fabrikationen blev omlagt, har der senere kun været fundet ubetydelige mængder, som maa antages at skrive sig fra den benyttede glucose. — Et amerikansk fettstof, som gaar i handelen i betydelige mængder, har vist sig at bestaa av stearin-cottonolje. Paa indpakningen er denne blanding angit ifølge amerikansk lov, men i detaljhandelen sælges varen som smult.

Mikroskopisk undersøkelse av formalede krydderier viste, at der fra utlandet indføres betydelige mængder av forfalsket pepper. Denne indførsel blev stanset gjennom Bergens tollbod, som sendte ind til laboratoriet prøver av alle indførte formalede krydderier.

Et i Bergen forhandlet, i Kristiania fabrikeret krydderi, som solgtes som kanel, viste sig at bestaa av klid tilsat med essenser og farvet med rust. Da forfalskningen blev paatalt, kom man utenfor straffeloven ved at betegne produktet som «kunstig kanel». I den senere tid skal det dog være forsvundet fra markedet.

Byggryn, som gaar i handelen, har næsten uten undtagelse vist sig at være forskjønnet ved svovling og pudsning med talcum. Ved kokning med melk bragtes denne til at koagulere.

De i byen forhandlede «eggepulvere» viste sig at bestaa av rismel farvet med anilinfarvestoffer, men indeholdt ikke spor av egg.

Av 132 prøver av tøier og tapeter blev 16 oversendt en kemiker til kvantitativ bestemmelse av arsenmængden. 9 av disse viste et indhold av mere end 0,1 mgr. pr. 250 m.², hvorfor salget blev forbudt.

Mistænkelige vandprøver blev hyppig indsendt til undersøkelse, særlig fra brønde i Aarstad herred. Som regel var aarsaken organiske forurensninger som følge av brøndenes mangelfulde indredning.

De sanitære forhold i Aarstad herred, som fra 1ste juli 1915 blev indlemmet i Bergen, har skaffet sundhetsvæsenet et betydelig ekstraarbeide. — I den vestlige del av herredet, som ligger vestenfor hovedveien gjennom Solheimsviken, bor 4 317 mennesker. Boligforholdene hos arbeidsfolk er her i almindelighet rummeligere end inde i byen. Lysforholdene er overalt gode, da alle hus er fritstaaende. Kjelderne er, kanske mest i nyere hus, tildels noksaa fugtige, da grunden er litet dræneret baade for grundvand og overvand. I de fleste hus bor eieren selv i huset, og i disse er renholdet og vedlikeholdet som regel bra. Antallet av priveter er efter folkemængden i en hel del hus noksaa knepent, hvorfor overfylding og øsing av kaggerne vistnok er unndgaaelig. Hellebelagte gaardspladser findes der ikke. — Avløpsforholdene er gjennomgaaende noksaa mangelfulde og primitive, inde i husene er de dog nogenlunde bra. Omtrent overalt er der cementgulv i vaskekjelderne med vask og rist. Men utenfor husene — særlig de ældre — benyttes gjerne trærender eller stensatte veiter, hvorigjennem spildvandet ledes ut i offentlig «kloak». Disse kloaker bestaar for det meste av større eller mindre elver eller bækker, som er delvis overdækkede.

Den østlige del av herredet har 3 117 beboere. I det gamle tætbebyggede strøk i Solheimsviken er boligforholdene ikke videre gode, da flere hus er gamle og utidsmessige samt daarlig vedlikeholdt. Renholdet i og utenfor husene og

kloakforholdene er her mindre gode, men der arbeides med forbedring av disse forhold. Priveterne er gjerne en-etages skur paa gaardspladsen og er for faatallige. — Alle hus her faar sit drikkevand fra byens vandledning.

I Villastrøket er husene gjennemgaaende nye og gode med rikelig tilgang av lys og luft. Kjelderne har overalt cementgulv; der mangler dog i flere av dem ventilation. Inde i husene er for det meste baade vasker og spildvandsledninger utført efter det nye kloakreglement, men der mangler ganske offentlige kloakledninger og vandledninger med derav følgende misligheter. Det daarlige drikkevand i de tildels daarlig indrettede drikkevandsbrønde er en meget følelig ulempe. Priveternes anbringelse og indredning later ogsaa en del tilbake at ønske.

Sykehus og sykepleie. Sykehusforholdene er i alt væsentlig uforandret. Planeerne for utvidelse av det kommunale sykehus paa Haukeland befinner sig fremdeles paa forberedelsernes og overveielens stadium. Mangelen paa sykehusplads er overordentlig stor. Epidemilasarettet i Sandviken har derfor maattet benyttes som almindelig sykehus for veneriske kvinder. — Bygning av ny fødselsstiftelse og jormorskole maa ansees for sikret. Bergens kommune har erklæret sig villig til at overlate en hensigtsmessig tomt i nærheten av det nye sykehus (paa Haukeland). Stadsfysikus's forslag om opprettelse av et «Welanderhjem» for medfødt syfilitiske barn er vedtat, og en av kommunens bygninger paa Gyldenpris midlertidig stillet til forføining. Paa grund av de fortvilede boligforhold har det endnu ikke været mulig at faa bygningen ryddiggjort og indredet. — Paa Neevengaarden sindssykeasyl indlagdes fra Bergens by 47 patienter og paa Rosenbergs asyl, som er indkjøpt av Bergens kommune i reguleringsøiemed, men som ikke kan nedlægges, før der paa anden maate er skaffet asylplads for dets patienter, forpleiedes 23 mænd tilhørende Bergens by. Møllendal private sindssykeasyl ligger i byen (det tidligere Aarstad herred). — Ved den kommunale tandklinik behandledes skolebarn fra de 4 nederste klasser ved samtlige skoler undtagen Krohngens, som maatte utstaa til næste aar. Klinikken søktes av 87 pct. av skolebarnene, mens behandling negtedes av forældrene i 13 pct. Dette beror vel dels paa manglende forstaaelse, dels paa ilde anbragt medfølelse med barnene. Tandpuksningen har været det svake punkt, og den later meget tilbake at ønske. Her kan klinikken ha en stor støtte i skolen; det kan sees, at i de klasser, hvor lærerinderne har interesse for saken, er tandpuksningen meget bedre, likesaa tændernes tilstand. Uttrækning av blivende tænder er gaat ned siden klinikken begyndelse. — I byen ligger fremdeles Lungegaardens sykehus, fødselsstiftelsen (statens), St. Jørgens hospital og Pleiestiftelsen nr. 1 til pleie og behandling av spedalske, Bergens kommunale arbeids- og pleiehjem, et katolsk St. Franciscus's hospital, Betanien, diakonisseanstaltens og det røde kors's klinikker. Foruten den tidligere omtalte poliklinik for lungesygdomme findes en poliklinik for spædbarnspleie og en for spædbarnsundersøkelser paa moderhjemmet, likesaa var den paa fødselsstiftelsen opprettede «spædbarnskontrol» av barn født paa stiftelsen i virksomhet.

Badeindretninger. Angaaende disses antal og drift er ingen meddelelse avgit for 1915; antagelig er forholdet uforandret som før.

Om byens **apotek** se tabellen i den almindelige beretning.

Helseraadet. Der holdtes i aaret 29 møter og behandledes 370 saker. I henhold til sundhetsvedtægterne vedtoges følgende tillæg til disse:

- I. Regler for salg av melk, fløte og bakervarer overensstemmende med stadsfysikus's forslag (se den trykte beretning om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge for 1914, side 150).

II. Regler for fiskeforretninger:

1. Lokalet skal være lyst og godt ventileret. Bord og andet inventar, hvorpaa fisken henlægges, skal være beklædt med et vandtæt materiale. Der maa være indlagt vandspring.
2. Gulvet skal være utført av staalskuret cement, fliser eller andet dermed jevngodt materiale. Det skal ha fald og avløp til med vandlaas forsynet gulvvaske. Trævægge skal staa paa en mindst 10 cm. høi murfot.
3. Alt avfald skal opsamles i lukkede beholdere og bortbringes saa ofte, at det ikke foraarsaker stank.
4. Tilberedning av fiskemat til salg maa kun foregaa i lokaler, som ikke benyttes til almindelig husbruk eller staa i forbindelse hermed.
5. Sidstnævnte bestemmelse kommer til anvendelse paa igang værende forretninger, naar disse skifter indehaver eller har været nedlagt et halvt aar.

III. Regler for is, som benyttes til konservering av nærings- og nydelsesmidler.

Is, der anvendes til fremstilling eller konservering av nærings- og nydelsesmidler, maa ikke være tat fra vand, som forurenes ved kloaker eller andre tilløp, ved gjødsel, avfald eller hvor der foregaaar kjørsel, skøteling og lign.

Kunstig is, der anvendes til samme bruk, maa være fremstillet av fuldkomment rent drikkevand.

Ved stadsfysikatets kontor behandledes ialt 6 464 saker, hvorav 968 er indtat i sundhetskommisjonens journal og 145 i stadsfysikatets.

Sundhetsbetjenten har avgit 4 165 anmeldelser om sanitære misligheter av forskjellig slags.

Kontrollen med sjøverts indførsel av smitsomme sygdomme har som tidligere været ført av stadsfysikus. Der undersøktes i aarets løp 4 skibe fra pest- eller kolerasmittede havne. Ingen tegn paa mistænkelig sykdom blev paavist.

Desinfektion efter smitsomme sygdomme er utført som tidligere. Ved desinfektionsanstalten er foretat 207 desinfeksjoner omfattende 6 721 kolli fra 421 hjem, derav 69 utenbys. I hjemmene foretoges 667 desinfeksjoner.

Begravelsespladsen paa Møllendal er blit utilstrækkelig, hvorfor ny saadan er indkjøpt paa Solheim i Aarstad. Ved krematoriet, som aapnedes i april 1907, foretoges i det aar 13 likbrændinger. I 1915 var de steget til 69. Saken har hat overordentlig vanskelig for at trænge igjennem.

Den offentlige **vaksinering** utførtes som vanlig av stadsfysikus. Der vaksinertes 1 373 personer, privat av byens læger 185.

Tilsynet med de utsatte **pleiebarn** utførtes som før av egen læge (kvindelig). Ved branden den 15de januar 1916 brændte lægens pleiebarnprotokol m. v. hvorved det materiale, som ellers danner grundlaget for den aarlige indberetning tilintetgjordes. — I sin almindelighet har arbeidet med at tilse de utsatte pleiebarn i 1915 været drevet paa samme maate som tidligere om end under stigende vanskeligheter paa grund av bolignød og dyrtid. Forøvrig har sundhetstilstanden blandt pleiebarnene været god, ialfald bedre end man efter forholdene skulde vente.

XIV. Nordre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstede- v. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornødre.	Hjælpe- vakcinerer.
Amtet		18481,51	88 943	23	3	85	72
1. Lærdal	Lærdal	3 612,16	6 417	2	-	10	5
	Lærdal	583,67	1 878	1	-	3	1
	Borgund	577,94	721	-	-	1	1
	Aardal	994,60	1 490	-	-	3	1
	Aurland	1 455,95	2 328	1	-	3	2
2. Lyster	Lyster	1 559,87	3 051	4	-	3	3
3. Hafslo	Hafslo	1 111,95	4 027	1)	-	2	2
	Hafslo	582,75	3 093	-	-	1	1
	Jostedalen	529,20	934	-	-	1	1
4. Sogndal	Sogndal	440,66	3 610	1	1	2	2
5. Leikanger	Leikanger	465,13	2 591	1)	- ²⁾	4	3
6. Vik	Vik	714,66	3 417	1	- ³⁾	5	4
7. Balestrand	Balestrand	626,15	2 213	1	-	2	2
8. Gulen	Gulen	629,89	4 877	1	-	6	6
	Gulen	416,64	3 070	1	-	3	3
	Sulen	213,25	1 807	-	-	3	3
9. Kirkebø	Kirkebø	667,00	1 668	1	-	3	3
10. Gaular	Gaular	560,94	3 349	1)	-	3	3
11. Lavik	Lavik	685,97	4 484	1	-	3	3
	Lavik	239,63	1 122	1	-	1	1
	Brekke	185,59	951	-	-	1	1
	Hyllestad	260,75	2 411	-	-	1	1
12. Askvold	Askvold	178,27	2 839	1)	-	5	2
13. Fjaler	Fjaler	505,36	3 734	1	-	3	3

1) Stillingen ledig. 2) Derav 1 pensionert.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstede- indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
14. Indre Søndfjord.....		1 145,76	5 602	1	-	4	4
	Førde	493,12	2 702	1	-	2	2
	Jølster	652,64	2 900	-	- ²⁾	2	2
15. Naustdal		519,96	3 625	1	-	3	3
	Naustdal	394,80	2 527	1	-	2	2
	Vevring	125,16	1 098	-	-	1	1
16. Kinn		687,76	6 310	2	1	7	5
	Florø ladested	0,72	1 407	2	1	3	1
	Kinn	687,04	4 903	-	-	4	4
17. Bremanger.....	Bremanger	347,24	2 393	1	-	3	2
18. Ytre Nordfjord		79,36	2 573	1	-	2	2
	Nordre Vaagsø	40,08	1 098	-	-	1	1
	Søndre Vaagsø..	39,28	1 475	1	-	1	1
19. Daviken	Daviken.....	654,47	3 269	1	-	2	2
20. Selje	Selje.....	242,83	3 277	¹⁾	-	2	2
21. Nordfjordeid.....	Eid	252,40	3 190	1	-	2	2
22. Gloppen		1 031,89	5 311	1	1	3	3
	Gloppen.....	673,63	3 349	1	1	2	2
	Breim.....	358,26	1 962	-	-	1	1
23. Indviken		1 761,83	7 116	1	-	6	6
	Indviken.....	502,31	2 970	1	-	2	2
	Hornindalen.....	370,32	1 629	-	-	1	1
	Stryn.....	889,20	2 517	-	-	3	3

¹⁾ Stillingen ledig. ²⁾ En av disse virker ogsaa som jormor i endel av Gloppen distrikt (Breim herred).

Sundhetstilstanden var i det hele meget god. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde 3 022 med 107 dødsfald var mindre end i noget av de nærmest foregaaende 19 aar. Influenza viser nogen forekelse i de angrepnes antal, forresten viser de fleste andre epidemiske sygdomme større eller mindre nedgang mot aaret forut. Det samlede antal anmeldte tilfælde av disse sygdomme utgjorde i 1914 3 635 med 130 dødsfald.

Dødeligheten. De dødes antal var 1 222 eller 13,7 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (88 942). I 1914 var dødeligheten 13,9 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 162—164, som er sammendraget efter lægernes opgaver. Om denne bemerkes, at den iaar er blit noget mindre fuldstændig end vanlig, idet der paa grund av deling av lægedistrikter og tildels ledighet i distriktslægestillinger er blit avgit mindre fuldstændige opgaver, likesom fordelingen paa lægedistrikterne ikke helt har kunnet gjennemføres.

Tyfoidfeber. Der opgives ialt 6 tilfælde med 2 dødsfald. Paa dødsarsakslisten for **Ytre Søndfjord** distrikt er en voksen mand opført som død av denne sygdom, uten at nærmere oplysninger foreligger. I **Ytre Nordfjord** distrikt indtraf 2 tilfælde, det ene hos en voksen mand paa gaarden Skram paa Søndre Vaagsø i november med ukjent smittekilde, det andet i december hos butikjomfruen hos en handelsmand, som fik melk fra den nævnte gaard. Sygdommen hadde hos begge et mildt forløp. (E. Strand). I **Daviken** distrikt døde paa gaarden Hennøen i Rugsund en mand av tyfoidfeber i september; smitekilden var ukjent. (K. Mortensen). I **Indviken** distrikt behandledes 2 voksne kvinder i februar og mars, men nærmere oplysninger mangler.

Akut poliomyelitis anmeldtes med 5 tilfælde og 2 dødsfald. I **Kinn** distrikt angrepes i september en 14-aarig gut paa Vaagene uten kjent smittekilde. (Skridshol). I **Ytre Nordfjord** distrikt døde en 18 aar gl. gut paa Skjaastad og en 12 aar gl. paa Otnheim i Selje. Smitten skrev sig antagelig fra til grænsende dele av Søndmør. (E. Strand).

Meslinger begyndte mot slutningen av aaret at vinde utbredning inden flere lægedistrikter, hvad der vistnok var indledningen til større eller mindre epidemier i det følgende aar.

Av **difteri** (croup) anmeldtes et betydelig mindre antal angrepne end aaret forut (89 med 8 døde, mot 149 og 13 i 1914). I **Sogndal** distrikt optraadte sygdommen spredt og hadde angivelig et let forløp, de fleste tilfælde indtraf i januar og november. Alle behandledes med serum, som ogsaa benyttedes til forebyggende indsprøitninger, som det syntes, med godt resultat. Der opgives 23 syke med 5 dødsfald. I **Gulen** distrikt behandledes 26 tilfælde, hovedsagelig paa Nautøen og Husøen i Sulen og de fleste mot aarets slutning. Av 26 angrepne døde ingen. I **Ytre Nordfjord** distrikt blev hos en handelsmand fra Vaagsvaag paa Søndre Vaagsø, hele familien, 10 medlemmer, syke, den ene efter den anden; en voksen gut døde av lammelse omtrent 6 uker efter sygdommens begyndelse. Han var den først angrepne. Smitten skrev sig antagelig fra tilreisende fiskere. (E. Strand).

Kusma hersket epidemisk i Aurland av **Lærdal** distrikt og i **Gloppen** distrikt.

Av **kikhoste** anmeldtes mindre end halvparten saamange behandlede som i 1914, men sygdommen hadde dog fremdeles adskillig utbredelse inden flere lægedistrikter.

Influenza forekom hyppigere end i de nærmest foregaaende 4 aar.

Fra **Gaular** distrikt omtales en husepidemi av **croupøs lungebetændelse** i en liten grænd, hvor 4 personer blev angrepet og 2 døde. (R. Bergh).

For **fnat** behandledes 22 personer, de fleste i **Kinn** og **Nordfjordeid** distrikter.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	6	2	5	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1	1
Akut poliomyelit	5	2	5	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	1	-
Skarlagensfeber	69	-	69	6	2	7	6	5	1	11	6	6	7	2	10
Meslinger	89	1	89	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	26	60
Difteri (croup)	89	8	89	8	8	-	15	9	13	7	2	1	2	14	10
Barsel-feber	7	1	7	1	-	-	-	2	-	2	1	-	-	-	1
Pyæmi, sephæmi	19	8	13	-	1	2	-	1	1	2	2	2	1	1	-
Rosen	39	2	39	6	1	6	2	2	3	4	5	3	5	2	-
Røde hunde	8	-	8	-	-	-	-	1	1	2	-	-	4	-	-
Vandkopper	38	-	38	11	5	-	-	2	2	2	1	-	8	6	1
Kusma	17	-	15	2	-	-	-	-	1	-	5	-	4	3	-
Kikhoste	187	6	187	19	26	28	31	17	22	8	8	2	5	13	8
Akute katarrer i aandedræts- organerne	1181	18	1169	158	140	143	110	82	111	62	55	58	71	87	92
Influenta	509	4	509	170	126	62	16	16	18	14	5	13	19	20	30
Lungebetændelse	234	42	232	32	24	23	13	26	24	18	12	5	17	22	16
Pleurit	166	5	166	14	19	13	14	18	15	22	18	12	6	9	6
Gigtfeber	97	3	97	8	10	18	7	6	8	7	8	5	2	7	11
Akut diarré (kolerine)	262	5	262	38	17	32	19	16	20	31	23	18	15	21	12
Tilsammen	3022	107	2999	473	379	335	234	203	241	192	153	128	168	235	258

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Lærdal.		Lyster.		Sogndal.		Leik- anger.		Vik.		Bale- strand.		Gulen.		Kirkebo.		Gaular.		Lavik.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	13	-	5	-	6	-
Difteri (croup)	2	1	2	-	23	5	-	-	4	1	-	-	26	-	1	-	-	-	1	-
Barsel-feber	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	2	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rosen	3	-	7	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	15	-	1	-	-	-	-	-	3	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	6	-	-	-	2	-	-	-	23	-	-	-	-	-	39	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	40	1	51	-	46	-	101	-	39	-	111	-	90	3	41	3	5	1	32	3
Influenta	49	-	9	-	35	-	7	-	23	-	7	-	22	-	17	-	2	-	12	-
Lungebetændelse	20	4	3	1	13	-	8	1	8	3	-	-	18	3	12	-	7	3	11	5
Pleurit	8	-	16	-	6	-	-	-	3	-	9	-	7	-	10	-	1	-	4	-
Gigtfeber	8	-	6	-	3	-	5	-	1	1	6	1	1	-	1	-	1	-	4	-
Akut diarré (kolerine)	9	1	18	-	15	-	1	-	6	-	3	1	10	-	1	-	-	-	1	-
Tilsammen	148	9	128	1	149	5	125	1	108	5	143	2	200	6	135	3	21	4	72	8

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																				
	12 og 13		14		15		16		17		18		19		21		22		23		
	Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Naustdal.		Kinn.		Bremanger.		Ytre Nordfjord.		Daviken.		Nordfjordeid.		Gloppen.		Indviken.		
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Tyfoidefeber.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	2	-
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	13	-	2	-	35	-	
Meslinger.....	28	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	6	-	18	1	-	-	-	-	
Difteri (croup).....	-	-	2	-	-	-	3	-	-	-	11	1	1	-	1	-	7	-	5	-	
Barsel-feber.....	2	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
Pyæmi, septhæmi.....	1	1	5	-	-	-	3	-	-	-	2	2	1	1	1	1	-	-	2	1	
Rosen.....	4	2	4	-	1	-	9	-	1	-	1	-	4	-	-	-	-	-	1	-	
Røde hunde.....	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Vandkopper.....	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
Kusma.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	9	-	4	-	
Kikhoste.....	-	-	12	1	24	1	17	-	-	-	29	2	1	-	24	2	10	-	-	-	
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	85	2	40	2	27	1	177	1	20	-	106	1	33	-	42	-	65	-	30	-	
Influenza.....	57	1	24	-	3	-	115	3	2	-	86	-	2	-	10	-	3	-	24	-	
Lungebetændelse.....	32	5	11	1	3	-	12	2	1	-	14	3	14	3	10	-	19	8	18	-	
Pleurit.....	14	-	4	1	2	-	32	2	2	-	12	1	5	-	5	-	17	-	9	1	
Gigtfeber.....	15	-	17	-	1	-	14	1	-	-	1	-	3	-	2	-	3	-	5	-	
Akut diarré (kolerine).....	29	1	25	-	11	-	39	-	1	-	36	1	9	-	23	1	22	-	3	-	
Tilsammen	270	13	150	5	72	2	433	10	27	-	310	13	80	5	152	5	161	8	138	2	

Mycosis tonsurans iagttoges hos 2 personer i Naustdal distrikt, hvor sygdommen er adskillig utbredt blandt kjørene.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:								
		1	4	7	8	14	16	17	18	22
		Lærdal.	Sogndal.	Balestrand.	Gulen.	Indre Søndfjord.	Kinn.	Bremanger.	Ytre Nordfjord.	Gløppen.
Syfilis, erhvervet.	4	-	-	-	1	-	3	-	-	-
Gonorrhé, uretrit..	20	1	1	1	-	1	10	1	4	1

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets lægedistrikter henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 17,2 pct. av samtlige kjendte ved sygdom forarsakede dødsfald og 19,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. I Florø ladedest indtraf intet dødsfald av sygdommen; for bygderne var forholdet henholdsvis 17,5 pct. og 19,5 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. I Aurland, Lærdal distrikt, kræver tuberkulosen fremdeles mange ofre; i aarets løp skyldtes av 20 dødsfald de 8 lungetuberkulose = 40 pct. I det hele synes dog sygdommen at være i stilstand, idet de sykes antal i de sidste aar er saa nogenlunde det samme. Nogen avtagen kan neppe siges at finde sted. (A. Matthiesen). I Vik distrikt fortsattes arbeidet med sygdommens bekjæmpelse i samme spor som tidligere. (O. Thesen). I Lavik distrikt er man begyndt paa opførelse av et tuberkulosehjem i forbindelse med almindelig sykehus. (L. Trædal). I Naustdal distrikt er tuberkulosen ikke litet utbredt. Ofte kommer de syke saa sent til lægen, at de vanskelig mottages paa Lyster sanatorium, og de maa da forpleies i hjemmet, hvor forholdene ofte er alt andet end heldige. Den syke selv kan nok ved gjentagne paabud bringes til at behandle sit opspyt med forsigtighet. Men spytingen ellers, baade blandt store og smaa, er en ren «landeplage». En meget utbredt opfatning er, at naar man bare tygger tobak, saa er spyttet ikke smittefarlig. (T. Bydal). I Kinn distrikt var der et betydelig større antal angrepne av tuberkulose end vanlig, og for de flestes vedkommende var sygdommen saa langt fremskredet, at sanatoriebehandling ikke kunde foregaa. Disse har man da fundet plads for i de av amtet oprettede pleiehjem for tuberkulose, hvorav 3 nu er i virksomhet, og det 4de kan ventes aapnet i den nærmeste fremtid. (Skridshol). I Ytre Nordfjord distrikt kan ingen formindskelse merkes av sygdommen, medens den i Nordfjordeid distrikt iaar ikke paa langt nær har krævet saa mange ofre som tidligere. Skrofulose er en sjelden sygdom der, pleurit derimot hyppig, men i de færreste tilfælde efterfølges den av tuberkulose. Nogen bestemt grund til denne avtagen kan distriktslægen ikke angive, men er dog tilbøielig til at tro, at den større renlighet i forbindelse med de bedrede økonomiske forhold er en væsentlig aarsak.

Spedalskhet. I Gulen distrikt iagttoges et nyt tilfælde hos en 29 aar gammel pike. I Lavik distrikt lever 4 spedalske, alle i Brekke herred; der

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Lærdal	66	11	9	57
Lyster	58	11	1	57
Hafslo	65	8	5	60
Sogndal				
Leikanger	18	5	1	17
Vik	38	1	5	33
Balestrand	29	4	2	27
Gulen	67	12	6	61
Kirkebø	19	3	3	16
Gaular	45	10	4	41
Lavik	58	6	8	50
Askvold	90	24	13	77
Fjaler				
Indre Søndfjord	79	8	5	74
Naustdal	19	5	2	17
Kinn	89	15	10	79
Florø ladested	14	-	4	10
Bygder	75	15	6	69
Bremanger	19	6	-	19
Ytre Nordfjord (og Selje)	57	16	13	44
Daviken	50	10	5	45
Nordfjordeid	39	1	5	34
Gloppen	52	11	8	44
Indviken	58	8	2	56
Nordre Bergenhus amt	1015	175	107	908
Derav i by	14	-	4	10
— bygder	1001	175	103	898

har ikke været noget nyt tilfælde i de senere aar. (L. Trædal). 2 spedalske i Naustdal distrikt er begge interneret. (T. Bydal).

Av andre sygdomme omtales fra Naustdal distrikt **fordøielsessygdommene** som overmaade hyppige. Aarsaken maa søkes i kostholdet og megen kaffedrikning. Denne tiltar, eftersom meierierne mere og mere lægger beslag paa den nysilte melk. Mot separert melk er der en utbredt fordom, da den ansees sundhetsfarlig — i manges indbildning endog giftig. Den brukes derfor helst til kreaturføde. (T. Bydal).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. — Fra Vik distrikt bemerker distriktslægen, at efterhvert som tjenerhjælp blir sparsommere, har bønderne indskrænket sine hus og gaardsbruk til at nøies med den hjælp, deres egne allernærmeste kan gi, og da blir der ingen anledning til at motta sindssyke i forpleining. (O. Thesen).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mor.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.
Risvækkelse	20	18	2	-	-	-	2	2	-	-	-
Trangt bækken	5	5	-	1	1	-	-	-	1	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	¹⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt hodeleie (isseleie)	1	-	²⁾ 1	1	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	³⁾ 2	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	⁴⁾ 1
Tilsammen	29	25	5	5	4	1	2	2	1	3	1
		30			5					4	

¹⁾ Derav en 1ste tvilling, 2den forløst (lev.) ved vending, hvor utfaldet for moren er anført. ²⁾ Tillike fremfald av navlesnor.
³⁾ Derav en 2den tvilling, 1ste forløst (dødfødt) ved tang. ⁴⁾ Dødsårsak: barsel-feber.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	døde.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Lærdal	117	4	75	3	2	-	6	-
Lyster	60	-	40	1	-	-	4	-
Hafslo	79	5	52	6	-	-	2	-
Sogndal	89	2	45	2	1	-	2	-
Leikanger	39	-	26	3	-	-	-	-
Vik	67	1	38	1	-	-	-	-
Balestrand	30	-	33	1	-	-	-	-
Gulen	115	5	80	8	2	-	3	-
Kirkebø	54	1	20	2	1	-	1	-
Gaular	62	-	53	3	1	-	-	1
Lavik	94	5	69	4	1	-	4	-
Askvold	63	4	57	6	3	-	-	-
Fjaler	79	2	52	1	-	-	1	-
Indre Søndfjord	96	1	61	8	1	-	-	-
Naustdal	76	4	58	4	-	-	4	-
Kinn	145	2	95	6	1	1	4	-
Florø ladested	35	-	14	3	-	1	1	-
Bygder	110	2	81	3	1	-	3	-
Bremanger	63	2	27	4	1	-	1	-
Ytre Nordfjord (med Selje) ..	143	2	79	9	3	-	-	-
Daviken	73	-	51	5	1	-	2	-
Nordfjordeid	63	-	44	3	1	-	-	-
Gloppen	122	4	85	5	1	-	1	1
Indviken	131	5	82	6	-	-	1	-
Nordre Bergenhus amt	1860	49	1222	91	20	1	36	2
Derav i by	35	-	14	3	-	1	1	-
— - bygder	1825	49	1208	88	20	-	35	2

Fødselsoperationer. Av læger utførtes ialt 42 saadanne, derav i Lærdal distrikt 5, i Lyster 3, i Hafslo og Sogndal 2, i Leikanger 1, i Vik 1, i Balestrand 1, i Gulen 4, i Kirkebø 2, i Lavik 4, i Ytre Søndfjord (Askvold og Fjaler) 3, i Indre Søndfjord 3, i Naustdal 2, i Kinn 2, i Ytre Nordfjord 3, i Nordfjordeid 3, i Gloppen 3; fra Indviken foreligger ingen opgave. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om jormorhjælpen se den almindelige beretning.

Antallet av fødte og døde vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir et overskudd av 638 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 65,7.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 1 kvinde paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 2 kvinder, hvorav den ene døde av barsel-feber, den anden av barselkrampe. Desuten opgives en kvinde død av ukjendt aarsak.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsak.	Antal dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Alderdomssvakhet.....	317	2	315
Lugetuberkulose.....	175	-	175
Kræft (cancer og sarkom).....	81	-	81
Organisk hjerte- og karsygdrom (arterioscle-rose).....	49	-	49
Hjerneslag.....	45	-	45
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuber- kulose.....	44	1	43
Croupøs lungebetændelse.....	42	-	42
Medfødt svakhet.....	26	-	26

Værliget synes i det hele at ha været mindre gunstig. Vinteren skildres fra flere distrikter som mild, fra Daviken som streng, vaaren var sen og kald, forsommeren ogsaa sur og kald. Eftersommeren og høsten bedre. Vinteren kom tidlig igjen.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Aurland, Lærdal distrikt, er det ofte smaat med renligheten; dog maa det siges, at i butikkerne og andre utsalgssteder er der tegn til, at i saa henseende mere tilfredsstillende forhold er indtraadt. De ophængte skilter med advarsel mot spytning har gjort sin virkning. Avholdssaken har vind i seilene i bygden; de allerfleste ungdommer er indskrevne medlemmer av avholdsforening eller lignende og ædrueligheten har bedret sig betydelig i de sidste 5 aar. (A. Matthiesen).

I Lyster distrikt blev elektricitetsverket paa Døsen færdig og tat i bruk ved juletider; det forsyner nu Skjolden, Døsen, Gaupne, Røneid og omliggende steder med elektrisk lys og leverer ogsaa varme til flere bakerier. (Kohmann).

I Vik distrikt er meget smaa forbedringer at merke i de hygieniske forhold fra aar til andet. At det elektriske lys har vandet almindelig utbredning i Viks hovedbygd maa anføres som en glædelig forbedring. (O. Thesen).

I Balestrand distrikt kunde de hygieniske forhold mange steder være bedre, men er gjennemgaaende noksaa bra. Der er dog ofte mangel paa frisk luft i husene. Meget arbeide lægges i jord- og havedyrkning. Frugtavlen har gunstige avsetningsforhold. Jordens oprydning og befrielse for stennemengden foregaar med megen iver. Jordsmonnet er frugtbart og villig. — Blandt befolkningen er der en del, som er meget let paavirkelig av prædikanter og emissærer, og den dømmesyke, som undertiden viser sig hos de vakte, er ikke altid av den tækkeligste art. (H. L. Hansen).

I Gulen distrikt er ædruelighetsforholdene meget gode. Spirituøse drikke er ikke at faa i distriktet. Alkoholrie bryllupper er ikke saa ganske sjeldne, dog har man vanskelig for at løsrive sig fra gamle skikke, naar det gjælder bryllupper og andre fester. Sædelighetsforholdene er ogsaa bra, ialfald er uegte barn ikke hyppige. Men det kan vel næsten siges, at det almindelige er, at bruden er frugtsommelig. — Omkring i hjemmene er de hygieniske forhold bedre end før. Renlighetsansen vokser; lus sees saaledes nu langt sjeldnere end før. (J. F. Nielsen).

I Kirkebø distrikt er bebyggelsen omkring Vadheim blit større siden den

derværende fabrik nu er gaat igang med opprettelse av en ny avdeling. Bebyggelsen har været uregelmæssig; der er av distriktslægen fremsat forslag om at faa en reguleringsplan av hele bebyggelsen. Byggepladser er det imidlertid vanskelig at faa tak i, og tomterne er dyre. Arbeiderfamilierne bor derfor nu nok saa trangt, kun faa har «egne hjem». Der bygges til dels større hus, hvis rum da utleies til flere familier. Mange ugifte arbeidere har næsten bare en soveplads, saa de har kun liten huslig hygge, hvad der vel kan være medvirkende til, at de utenfor arbeidstiden og sin hviletid meget gaar og driver. I hygienisk henseende er de trange husrum uheldig. Hos de yngste barn i arbeiderfamilierne optræder hyppigere nu end før rakiske symptomer. — Fortjenesten for arbeiderne har været bra, saa man har klart sig ganske godt trods den store prisstigning paa alle livsfornødenheter. (R. Bergh).

Fordøiellesbesværligheter hører til de sygdomme, som hyppigst kommer til behandling i Lavik distrikt. Kostholdet er meget ensformig, og av melvarer har været brukt mest fint kjøpemel. Brødbakningen i husene er ogsaa minket meget. Forholdene har dog medført, at sammalt mel nu blir mere anvendt, hvad der vistnok, om det fortsættes dermed, blir av betydning for bedring av folkehelsen. Grønsaker brukes litet. Grønsakekurser har været avholdt i bygderne og interessen er tilsynelatende stor, men nogen varig virkning har ikke været at se hittil. — Der bygges stadig nye og gode vaaningshus, men familien klumper sig gjerne sammen i et eller to rum, saa der ikke er den fremgang, man skulde vente, i hygienisk henseende. Man er dog nu mer og mer gaat over til at indrette kjøkkener, saa hovedmaaltiderne oftest kokes utenfor stuen. Ogsaa hvad uthusbygningerne angaar er der fremgang. Priveterne forbedres, og er som oftest forsynet med cementeret kum. (L. Trædal).

I Ytre Søndfjord distrikt (Askvold og Fjaler) bedres ogsaa boligforholdene, særlig ute ved havkanten. Fiskeribedriften skaffer her velstand. I de indre bygder er paa dette som paa andre omraader ingen videre fremgang at spore. Aarsaken er befolkningens trange, økonomiske kaar; gaardene er smaa og tungdrevne, og gaardsbruket kaster litet av sig. En følge herav er, at ungdommen reiser bort. I de senere aar er der blit endel fabrikkvirksomhet, hvad der skaffer mange en velkommen bifortjeneste. Kostholdet er de fleste steder slet, særlig inde i fjordene. Daarligst er det, hvor melken leveres til meierierne. Kun paa enkelte avsides liggende gaarder brukes endnu den gode gammeldagse kost. — Med renligheten er det gjennemgaaende bra. Lus ser man saagodtsom ikke; til gjengjæld yrer det saa meget mer av lopper. — Ædruelighetsforholdene og sedelighetstilstanden er gode. (G. Egenæs).

I Indre Søndfjord distrikt er der god fremgang i de hygieniske forhold. Tillavningen av maten er blit bedre, hvad der dog viser sig mindre paa den daglige spiseseddel. Renligheten vokser, klædedragten gjøres mere prydlig, men den mere moderne dragt, som de unge, særlig pikerne, legger sig til efter byernes eksempel, er dog vistnok baade mindre varm og holdbar end den gamle, hjemmевævede. — Utskiftningen viser fremdeles sin heldige indflydelse i flere retninger. De nye hus er utvendig ganske nette, men indvendig uten smak og bekvemhet. Der er nok av rum, men til daglig brukes kun et enkelt, de andre staa paa stas eller er tomme, vindredet. En anden gunstig følge av utskiftningen er anledningen til haveanlæg. Havebruk og dyrkning av kjøkkenurter er derfor i meget god fremgang, mindre derimot frugtavl. — Skal man dømme efter søkningen til kirke og bedehus, synes moralen at staa paa et nogenlunde høit trin. — Der hersker stor skræk for at gaa utenfor det alment vedtagne, og derfor er befolkningen, især kvindene, som støpt i samme form. Karakteristisk for landalmuen i det hele er det forbeholdne, tilknappede væsen, som ialfald meget sjelden kan la sig overraske av et stemningsutbrudd. — Fødsel av uegte barn er en

sjeldenhet. Hvad ædrueligheten angaar ser man sjelden berusede utenfor bryllupper, men nu er forresten totalistbryllupper de almindeligste. Selv de sidste markeder har udmerket sig ved ro og orden. Bruk av nafta og andre berusningsmidler er betydelig avtat. — Elektricitet vil snart bli benyttet ogsaa til opvarmning av hus under de voldsomt opskruede vedpriser. I Førde er alle forsynt med elektrisk lys, og mange har desuten opvarmnings- og kokeapparater. En mølle og to sagbruk anvender ogsaa elektrisk kraft. I Jølster har man et, foreløbig privat, elektricitetsverk under utførelse. (W. Münster).

I Naustdal distrikt er levemaaten hos gaardbrukerne gjennomgaaende kraftig; kjøtmat eller fisk nytes som regel en gang daglig. Stod blot tilberedningskunsten i rimelig forhold til raastoffenes beskaffenhet, vilde de daarlige mavers antal visselig avta. Hos dem, som ikke har gaard, er levemaaten adskillig daarligere; her er det «kaffe og kake» baade sent og tidlig, men disse «kaker» er halvraa og tungt fordøielige. Almindelig brød baker folk dels selv, dels kjøpes det hos et par bakere — Husfliden bestaar næsten udelukkende i spinding og vævning av tøy til klær. — Boligerne er ofte daarlige med tilspikrede vinduer. Der er nok adskillig nybygning, men beboerne pakker sig ogsaa her sammen i ett rum, hvor der om vinteren ogsaa kokes. Da der ingen ventilation er, blir luften alt andet end frisk. De gamle røktuer med ljoretak, hvorav der endnu ikke findes saa faa, er langt av foretrække; her er luften langt friskere. — Ædrueligheten maa siges at være god. Brus og vorterøl brukes meget. — At dømme efter antallet av uegte fødsler synes sedeligheten at staa høit. (T. Bydal).

I Ytre Nordfjord distrikt har fiskeriet, som er hovednæringen, git et godt utbytte. Jordbruket blir forsømt; da fiskeri lønner sig bedre, er det vanskelig at skaffe arbeidshjelp. — Folkets ernæring er tilfredsstillende. Nogen paa-faldende misbruk av nydelsesmidler er der ikke. Forbruket av alkohol synes dog at ha tiltat noget med den gode fortjeneste. — Sædeligheten er upaaklagelig. (E. Strand).

I Daviken distrikt blev det trods det ugunstige veir dog et godt aar for bønderne. Fiskerne hadde paa grund av de usedvanlig høie priser og godt fiske et kronaar. Der maa nu siges at være jevn velstand, og med den bedre økonomiske øyne fulgte en paatagelig bedring i de hygieniske forhold. — De mange penger bidrog dog ikke til at bedre ædrueligheten, især blandt ungdommen. (K. Mortensen).

I Nordfjordeid distrikt baade kunde og burde levemaaten være bedre. Bønderne fik paa grund av krigen høie priser for alle sine varer, men da man hadde lagt sig for litet efter korndyrkning i tidligere aar, var man nødt til at kjøpe mel i mengder trods den store prisstigning. I de to sidste aar er dog tat op meget jord, som før laa brak. Melken sender de fleste gaardbrukere til meierierne, eller den separeres hjemme, hvorfor der ofte, selv paa store gaarder, er mangel paa nysilt melk. — Hvad den moralske vandel angaar, saa er der en fredsommelig befolkning; slagsmaal høres der sjelden tale om, og større forbrydelser har ikke forekommet paa mangfoldige aar. Ædruelighetstilstanden er meget god, likesaa sedelighetstilstanden; uegte barnefødsel er meget sjelden. — Kommunen har anlagt et elektricitetsverk, foruten at der findes flere mindre private anlegg. Elektriciteten anvendes til lys, opvarmning, kokning og forskjellige tekniske øiemed. Herved vil vistnok renligheten i bygden ophjælpes, den er forøvrig nu i det hele tat meget god. (P. Dietrichson).

Sykehus. Syke- og pleiehjemmet i Lærdal distrikt var i jevn drift. Det er utvilsomt, siger distriktslægen, at patienterne kommer sig godt der. Det later ogsaa til, at de foretrekker at være paa et mindre pleiehjem end paa store sanatorier. Man lærer hinanden bedre at kjende, og der utvikles mere kammeratslighet. (C. Michelet). I Lyster ligger sanatoriet av samme navn for tuberkuløse. I Askvold distrikt er der et pleiehjem for tuberkuløse. I Kinn distrikt har

vaarsildavgiftsfondet et sykehus i Florø, samt 2 sykestuer i kommunebygningen i Kalvaag; de holdes aapne fra januar til ut i mai under vaarsildfisket til behandling av syke fiskere. (Skridshol).

Badeindretninger. I Kirkebø distrikt er ved fabrikkens i Vadheim en badeindretning med dampbad, karbad og styrt for arbeidere og funktionærer. Sykehuset i Florø gir en gang ukentlig publikum adgang til benyttelse av dets karbad. I Gloppen distrikt var de 2 folkebad paa Sandene i Gloppen og i Breim i drift. Ved det i Gloppen toges i 1915 2 515 bad og ved det i Breim 1 259. (O. Løken).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir opplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Nordre Bergenhus amt	45	1550
Lærdal	1) 6	157
Lyster	1	58
Hafslo	2) 4	39
Sogndal	1	79
Leikanger	2	37
Vik	2	34
Balestrand	4	55
Gulen	ingen	127
Kirkebø	2	} 112
Gaular	-	
Lavik	3) 3	72
Askvold	uopgit	19
Fjaler	1	80
Indre Søndfjord	4) 5	104
Naustdal	5) 2	29
Kinn	6) 4	106
Bremanger	uopgit	uopgit
Ytre Nordfjord	7) 1	82
Daviken	1	121
Selje	1	72
Nordfjordeid	1	64
Gloppen	8) 4	103
Indviken	uopgit	uopgit

1) Lærdal 2, Borgund 1, Aardal 1, Aurland 2. 2) Hafslo 3, Jostedalen 1. 3) Lavik 1, Brekke 1, Hyllestad 1. 4) Førde 2, Jølster 3. 5) Naustdal 1, Vevring 1. 6) Florø lade-
sted 2, Kinn 2. 7) Nordre Vaagsø 1. 8) Gloppen 2, Breim 2.

Kvaksalveri. Fra Kirkebø distrikt bemerkes, at kvaksalvere ikke benyttes. Mot gigt har befolkningen en kulsvietro paa «pain expeller»; mot forkjølelse spiller «gammalt rum» en stor rolle. (R. Bergh). I Ytre Søndfjord distrikt benyttes kvaksalvere ikke meget. Derimot er befolkningen tilbøielig til at behandle sig selv mest mulig efter anvisning av de forskjellige lægebøker. Særlig staar «naturlægemetoden» høit i kurs. (G. Egenæs).

XV. Romsdals amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinaterer.
Amtet		14990,14	143 102	46	18	115	82
1. Vestre Søndmør	Ulstein Vartdalstranden	306,64 196,42 110,22	4 164 3 498 666	1 1 -	- - -	3 2 1	3 2 1
2. Vannelven	Vannelven	305,55	2 869	-	-	2	2
3. Herø	Herø	132,85	3 832	1	-	3	3
4. Sande	Sande Rovde	173,47 70,88 102,59	2 831 2 196 635	1 1 -	- - -	2 1 1	2 2 -
5. Indre Søndmør	Ørsten Volden	762,16 241,57 520,59	7 773 2 741 5 032	2 1 1	1 - 1	6 2 4	4 1 3
6. Hjørundfjord	Hjørundfjord	479,11	1 881	1	-	2	2
7. Østre Søndmør	Stordalen Stranden Norrdalen Sunnelven	2 040,94 259,28 267,67 947,67 566,32	6 432 918 1 494 2 363 1 657	1 - 1 - -	- - - - -	7 1 1 3 2	7 1 1 3 2
8. Ørskog	Ørskog Søkelven Skodje Vatne	723,33 200,85 261,05 124,51 136,92	7 135 1 799 2 353 1 498 1 485	2 2 - - -	- - - - -	6 1 3 1 1	5 1 2 1 1
9. Nordre Søndmør	Aalesund, kjøbstad Roald Borgund Giske	224,50 2,14 20,06 181,41 20,89	23 362 14 785 926 6 043 1 608	9 9 - - -	6 6 - - -	1) ¹ 17 9 1 5 1	6 - 1 4 1
10. Haram	Haram Sandø	106,36 90,32 16,04	3 594 2 638 956	1 1 -	- - -	1) ¹ 4 2 1	3 2 1
11. Molde	Molde, kjøbstad Bolsø	271,83 0,38 271,45	5 979 2 300 3 679	7 6 1	2 2 -	1) ¹ 7 2 4	3 - 3

1) For 1 av disse er bosted (kommunen) ikke opgit.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaccinaterer.
12. Bud.....	525,68	8 415	1	-	7	7
	Bud.....	152,90	3 066	1	-	2	2
	Akerø.....	152,46	2 439	-	-	2	2
	Frænen.....	220,32	2 910	-	-	3	3
13. Vestnes.....	351,60	3 654	1	-	2	3
	Sylte.....	193,29	1 167	-	-	²⁾ 1	2
	Vestnes.....	158,31	2 487	1	-	1	1
14. Indre Romsdal...	2 525,46	9 984	4	1	³⁾ 9	7
	Hen.....	245,54	1 157	-	-	-	2
	Grytten.....	798,94	1 690	1	1	2	2
	Eid.....	36,12	568	2	-	1	1
	Vold.....	260,81	931	-	-	-	1
	Veo.....	247,14	2 409	-	-	1	1
	Neset.....	178,68	1 630	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	1 599	-	-	2	2
15. Søndre Nordmør..	817,52	28 151	7	6	16	9
	Kristiansund, kjøb- stad.....	8,80	15 891	6	6	7	-
	Kvernes.....	33,45	687	1	-	1	1
	Bremsnes.....	119,71	3 534	-	-	1	1
	Kornstad.....	66,24	1 591	-	-	1	1
	Eide.....	141,11	1 567	-	-	1	1
	Frei.....	51,49	988	-	-	1	1
	Grip.....	0,48	162	-	-	1	1
	Øre.....	232,28	1 818	-	-	1	1
	Stramsneset.....	118,57	1 147	-	-	1	1
	Gjemnes.....	45,39	766	-	-	1	1
16. Sundalen.....	1 951,22	5 078	3	1	7	6
	Sundalen.....	1 229,84	1 524	2	1	2	2
	Øksendalen.....	225,67	539	-	-	1	1
	Ulvundeidet.....	182,39	392	-	-	1	1
	Tingvold.....	313,32	2 623	1	-	3	2
17. Surendalen.....	1 457,09	5 707	1	1	4	3
	Stangvik.....	510,98	2 165	-	-	2	2
	Aasgaard.....	64,22	689	-	-	1	1
	Surendalen.....	870,52	2 741	1	1	1	-
	Heggemstranden og Staknes bygdelaag av Halse herred.....	11,37	112	-	-	-	-
18. Rindalen.....	Rindalen.....	608,07	2 292	-	-	1	1
19. Nordre Nordmør..	952,84	6 692	2	-	¹⁾ 7	3
	Tusteren.....	167,31	1 431	-	-	1	1
	Aure.....	293,26	2 252	1	-	2	-
	Stemshaug.....	211,20	782	-	-	-	-
	Valsefjorden.....	156,33	1 018	-	-	2	1
	Halse (undt. Heggem- stranden og Staknes bygdelaag).....	124,74	1 209	1	-	1	1

¹⁾ For 1 av disse er bosted (kommunen) ikke opgit. ²⁾ Er tillike vaccinatrice i Vaagstranden sogn av Veø herred. ³⁾ For 2 av disse er bosted (kommunen) ikke opgit.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
20. Edø.....		273,92	3 277	1	-	3	3
	Edø.....	165,30	932	1	-	1	1
	Hopen.....	38,72	1 000	-	-	1	1
	Bratvær.....	69,90	1 345	-	-	1	1

Sundhetstilstanden var i det hele tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 7 169, hvorav 209 med dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 8 339 og 251.

Dødeligheten var 13,0 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 176—178. Se forøvrig tabellen i den almindelige beretning.

Tyfoidfieber. I Bud distrikt blev med maaneders mellemrum 2 angrepne paa Frisnes fiskevær; de blev indlagt paa amtets sykehus, hvor den ene døde; smitten skrev sig fra inficeret melk paa nabogaarden. De andre 4 tilfælde var spredte; 2 av dem er opført som paratyfus; den ene patient fik recidiv i rekonvalescensen og døde paa amtssykehuset. (Rambech).

Av **akut poliomyelit** indtraf i Vestre Søndmør 3 tilfælde, alle langs stranden mellem Vaage paa Dimøen og Ulsteinvik; sygdommen efterlot lammelser, som hos to efter et aars behandling ikke har vist synderlig tegn til bedring. Den ene, en 40 aar gammel stout mand, fik intens hodepine og nogen stivhet i nakken, mens han var ute paa markarbeide; 3 dage efter var begge ben paralytiske og begge armer paretiske. Ingen andre i hans talrike familie blev angrepet. (Dørge). — I Herø skyldtes det ene av de 2 sporadiske tilfælde rimeligvis smitte ved en tilreisende fra Ørsten (Indre Søndmør); her indtraf 6 spredte tilfælde; hvorfra den først angrepne (paa Høidalsvik) hadde faat smitten, kunde ikke paavises; vedkommende fik varig lammelse i begge underekstremiteter; i Volden blev én angrepet. (Eng). — I Bud forekom 1 tilfælde paa Nerland i Hustad, og i Vestnes distrikt 1 i Tresfjorden og 1 i Tomrefjorden.

Av **difteri** forekom der en epidemi i Kristiansund (Søndre Nordmør). Omtrent halvparten av tilfældene indtraf paa et barnehjem med 50—60 barn; epidemien her stanset, saasnt man hadde fundet og isolert en bacillebærer, som forøvrig ikke selv hadde hat klinisk difteri. Sygdommens forløp var i det hele let. Det opførte dødsfald var hos et barn ute i byen; læge var først blit hentet i 6te—7de døgn. (L. Larsen).

Barselfeber. Med hensyn til et par tilfælde, som forekom i Herø, anføres, at infektionen i det ene kunde hitrøre fra en absces i labium majus, i det andet fra hjelpekonen, som hadde en ko med borbetændelse. (Glesne).

Pemfigus hos nyfødte. I Ørskog indtraf alle tilfælde i samme jormors praksis; baade herfra og fra Rindalen, hvor der forekom et tilfælde, anføres, at der blev foretat omfattende desinfektion av jormorens bolig og klær, hvorefter der ikke viste sig flere tilfælde.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	18	3	18	2	1	2	1	1	1	2	4	2	1	-	1
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Akut poliomyelit	24	1	24	-	-	-	1	-	1	3	10	7	1	1	-
Skarlagensfeber	121	3	121	11	12	20	18	12	6	4	9	3	5	15	6
Meslinger	21	-	21	3	2	2	1	1	-	-	-	-	1	11	-
Difteri (croup)	76	5	76	2	21	13	4	4	7	2	3	2	3	8	7
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	9	1	9	-	-	2	1	-	1	1	2	-	-	2	-
Pyæmi, septhæmi	36	13	31	5	5	3	3	3	1	2	1	-	3	3	2
Pemfigus (hos nyfødte)	9	1	8	1	-	-	-	1	-	-	1	-	2	2	1
Rosen	166	8	164	13	17	26	12	13	14	11	11	14	13	12	8
Røde hunde	186	-	186	76	47	25	19	2	6	7	2	-	2	-	-
Vandkopper	37	-	37	19	8	-	4	1	2	1	-	-	1	-	-
Kusma	51	-	51	3	2	8	8	7	6	5	1	6	-	3	2
Kikhoste	576	24	576	50	64	79	53	32	62	67	33	38	26	43	29
Akute katarrer i aandedræts- organerne	3108	54	3107	501	452	340	252	278	180	174	132	158*	183	236	221
Influenta	1143	7	1143	427	296	154	58	39	21	21	15	9	16	36	51
Lungebetændelse	391	63	391	79	46	48	36	33	21	16	7	15	17	37	36
Pleurit	446	7	446	67	37	39	39	33	49	29	39	20	25	39	30
Gigtfeber	197	7	197	14	17	23	34	28	14	13	10	12	5	12	15
Akut diarré (kolerine)	551	12	551	72	40	50	22	48	44	49	54	40	52	48	32
Tilsammen	7169	209	7160	1345	1067	834	566	536	438	407	334	327	356	508	442

Epidemiske sygdomme.

	(Forts.).																	
	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	1 og 2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Vestre Søndmør og Vannelven.		Herø.		Sande.		Indre Søndmør.		Hjørundfjord.		Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Haram.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dst.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Tyfoidfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Akut poliomyelit	3	-	2	-	-	-	7	1	2	-	-	-	-	7	-	-	-	
Skarlagensfeber	6	-	2	-	-	-	10	-	-	-	7	-	-	37	-	-	-	
Meslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	
Difteri (croup)	2	1	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	11	2	-	-	
Blodgang	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Barsel-feber	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	1	2	-	
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	24	3	
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	
Rosen	10	-	4	1	4	2	14	1	1	-	3	-	6	-	58	-	-	
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	19	-	-	-	
Kusma	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	9	27	-	-	-	
Kikhoste	18	2	6	2	22	1	78	1	5	-	18	-	25	1	99	2	-	
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	76	1	27	-	43	2	160	1	54	-	42	-	146	3	679	9	28	
Influenza	16	-	6	-	2	-	24	-	5	-	11	1	70	1	356	2	10	
Lungebetændelse	20	4	5	-	6	-	7	4	3	1	7	-	9	3	104	16	3	
Pleurit	24	1	15	-	10	-	22	-	3	-	13	-	14	-	99	-	2	
Gigtfeber	8	-	3	1	-	-	9	1	2	-	8	-	9	-	32	-	2	
Akut diarré (kolerine)	5	-	-	-	9	-	36	-	-	-	18	1	14	1	163	2	4	
Tilsammen	188	9	72	4	100	5	376	10	76	2	129	3	309	10	1747	38	52	

Epidemiske sygdomme.

178

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17 og 18		19		20	
	Molde.		Bud.		Vestnes.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Suren- dalen og Rindalen.		Nordre Nordmør.		Edø.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	6	2	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	2	-	-	-	-	-	12	1	42	1	-	-	3	1	-	-	-	-
Meslinger	-	-	-	-	-	-	10	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	-	-	3	-	1	-	-	-	52	1	-	-	-	-	4	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	3	2	-	-	-	-	4	4	-	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Rosen	3	-	7	-	-	-	6	-	41	2	5	-	2	1	1	-	1	1
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	21	-	139	-	5	-	-	-	3	-	-	-
Vandkopper	1	-	-	-	-	-	2	-	10	-	-	-	2	-	1	-	-	-
Kusma	2	-	-	-	-	-	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	8	-	18	3	-	-	70	-	73	2	39	2	93	8	4	-	-	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	355	3	102	5	103	5	244	5	862	6	65	2	64	5	53	2	5	1
Influenza	42	-	46	-	-	-	57	-	452	3	2	-	27	-	17	-	-	-
Lungebetændelse	12	3	11	1	4	-	24	4	144	17	14	-	6	4	9	4	3	1
Pleurit	54	-	13	-	9	-	17	1	124	4	7	-	12	-	8	1	-	-
Gigtfeber	3	-	15	1	3	-	23	-	63	2	6	2	6	-	4	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	25	-	29	-	8	-	39	-	146	3	8	-	16	-	18	5	13	-
Tilsammen	507	6	254	14	131	5	531	11	2165	46	154	6	233	19	122	12	23	3

Romsdals amt. 1915.

Kikhoste havde stor udbredning i mange distrikter. — Fra Surendalen skrives: Sygdommen begyndte i Rindalen og øvre Surendalen i den værste vinter-tid; barnene havde da let for at forkjøle sig eller var nødt til at holde sig inde til stadighet, ofte i smaa og trange rum. Kapillærbronkit og bronkopneumoni hørte derfor til dagens orden; ofte laa flere barn i samme hus i ukevis av disse langvarige følgesygdomme. Nederst i dalen fik man sygdommen om sommeren og slap derfor lettere, men senhøstes fik en hel del recidiv. Ogsaa mange gamle folk (70—80-aaringer) kikte som smaabarn, og fandt det ærgerlig ogsaa paa det vis at skulle «vorde som barn» igjen. (O. Bugge).

Katarralsk ikterus var meget utbredt baade blandt barn og voksne i Søndre Nordmør, særlig i et par skolekredser i Bremsnes herred. (L. Selmer).

Ved smitte fra kjøer indtraf en del tilfælde av **herpes tonsurans** i Surendalen; i dette distrikt fik ogsaa en budeie et meget karakteristisk utslag av **kopper** paa hænderne. (O. Bugge).

Av **skabb** er ialt meldt 67 tilfælde. Fra Nordre Nordmør anføres, at plagen nu paa langt nær er saa stor som for et par aar siden, men den er seig at faa helt utryddet. (Helsing).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
		5	6	8	9	11	12	14	15	16	19
		Indre Søndmør.	Hjørundfjord.	Ørskog.	Nordre Søndmør.	Molde.	Bud.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmør.	Sundalen.	Nordre Nordmør.
Veneriske saar	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	25	-	-	-	13	1	-	-	11	-	-
— medfødt	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	217	1	1	1	100	7	1	5	97	3	1

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 17,4 pct. av alle ved sygdom foraarsakede dødsfald, og 19,7 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 16,6 pct. og 19,7 pct. og for bygdene 17,6 pct. og 19,7 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. I Herø synes sygdommen at være ikke saa litet utbredt. Muligens kan der dog nu være utsigt til nogen bedring, da folk sitter i jevnt gode kaar og i stor utstrækning utbedrer og utvider sine boliger; der foregaar ogsaa i ikke ringe utstrækning nybygging, og husene gives betydelig større dimensioner end de gamle; men der benyttes i almindelighet bare étt rum, vistnok væsentlig fordi det falder vanskelig og besværlig at skaffe brænde (torv). (Glesne). — Fra Sande anføres, at det er paafaldende, hvor ofte fremskreden lungetuberkulose diagnosticeres hos unggutter, som kommer hjem fra fiske. De kan ha utbredt megen smitte, da forholdene paa fiskebaatene, som her nu udelukkende er motorbaater, langt fra er tilfredsstillende med hensyn til renlighet; især vises der ofte en uforsvarlig likegyldighet med rengjøring av kopper og spiseredskaper; korte

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Vestre Søndmør }	95	12	9	86
Vannelven }				
Herø	13	3	4	9
Sande	42	6	5	37
Indre Søndmør	76	16	10	66
Hjørundfjord	27	7	2	25
Østre Søndmør	62	8	3	59
Ørskog	89	14	10	79
Nordre Søndmør	273	43	38	235
Aalesund by	151	27	23	128
Bygder	122	16	15	107
Haram	45	15	6	39
Molde	107	23	6	101
Molde by	31	3	-	31
Bygder	76	20	6	70
Bud	125	22	14	111
Vestnes	46	6	5	41
Indre Romsdal	131	16	11	120
Søndre Nordmør	333	60	46	287
Kristiansund by	161	27	30	131
Bygder	172	33	16	156
Sundalen	80	14	6	74
Surendalen }	121	28	19	102
Rindalen }				
Nordre Nordmør	105	16	12	93
Edø	30	4	3	27
Romsdals amt	1800	313	209	1591
Derav i byer	343	57	53	290
- - bygder	1457	256	156	1301

og greie regler for renhold burde være opslaat i mandskapsrummet paa alle motorbaater; likeledes plakater mot uvorren spyttning. (Arntzen). — I Hjørundfjord synes sygdommen at være noksaa hyppig. Et av de nymeldte tilfælde var hos en ung pike, som hadde tjent i et smittet hus utenbygds. (E. Bugge). — Fra Østre Søndmør skrives, at der i Stranden herred ikke er iagttaaet noget nyt tilfælde paa næsten 3 aar. (Alm). — Fra Aalesund (Nordre Søndmør) klages der over, at det hygieniske arbeide i høi grad vanskeliggjøres, ved at sykes flytting meget ofte ikke blir meldt. Dette er saa meget beklageligere, som bolignøden er større end før. Der bygges nemlig litet paa grund av de voldsomt økede priser paa arbeidshjælp og materialer, mens der samtidig foregaar en uforholdsmæssig indflytting, særlig av fiskere, som har tjent godt. Smaafolk har derfor baade paa grund av husmangelen og sterkt øket leie maattet stuve sig

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Exvisceration. Decapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Risvækkelse etc.	61	1) 59	3	-	-	-	6	2) 5	2) 1	-	-	-	-	-
Trangt bækken	7	6	1	1	-	1	-	-	-	1	1	2	-	-
Barselkrampe	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Uefftergivelige fødselsdele ..	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Dyp tverstand	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	3	3	-	-	-	-	1	-	2) 1	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Fastvokset —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Timeglasformet sammentrækning av livmoren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgit indikation	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	83	75	9	4	3	1	7	5	2	1	1	2	2	5
		84			4			7						

1) Heriblandt et tvillingpar. 2) En forløst ved tang paa sætet.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Vestre Søndmør	110	2	47	6	1	-	1	-
Vannelven	72	1	36	5	-	-	-	-
Hørø	112	1	41	4	-	-	-	-
Sande	72	-	45	9	2	-	3	-
Indre Søndmør	180	5	89	8	1	-	-	-
*Hjørundfjord	34	-	27	-	-	-	-	-
Østre Søndmør	123	2	66	1	1	-	1	-
Ørskog	132	2	102	10	2	-	2	-
Nordre Søndmør	608	17	278	33	8	-	6	-
Aalesund by	355	11	167	24	6	-	4	-
Bygder	253	6	111	9	2	-	2	-
Haram	93	4	55	6	-	1	3	-
Molde	141	8	100	4	1	-	3	-
Molde by	63	2	29	2	-	-	-	-
Bygder	78	6	71	2	1	-	3	-
Bud	261	4	124	15	3	-	-	-
Vestnes	65	4	56	1	-	1	2	1
Indre Romsdal	214	4	143	13	-	-	-	1
Søndre Nordmør	650	17	365	44	3	1	15	1
Kristiansund by	377	8	188	24	1	1	11	1
Bygder	273	9	177	20	2	-	4	-
Sundalen	125	7	79	6	-	-	-	1
Surendalen	136	2	102	12	2	-	-	-
Rindalen	51	2	38	3	1	-	-	-
Nordre Nordmør	160	6	108	12	-	-	6	-
Edø	73	2	39	2	-	-	2	-
Romsdals amt	3412	90	1940	194	25	3	44	4
Derav i byer	795	21	384	50	7	1	15	1
— - bygder	2617	69	1556	144	18	2	29	3

end mere sammen end før. (Tobiassen). — I Bud distrikt er interessen for tuberkulosearbeidet i fremgang; i Akerø sogn har man i de sidste 3—4 aar hat en sykepleierske, som stadig er optat. Sansen for renlighet er dog gjennemgaaende kun saa som saa, særlig lar fremgangsmaaten med opvasken av kopper ved større sammenkomster meget tilbake at ønske. Samtidig hersker der en overdreven smittefrygt, som gjør, at de syke ser sig skydd og ugleset overalt; de sykes og familiens bestræbelser for at holde naboer og andre i uvidenhed om sygdommens tilstedeværelse er derfor let forklarlig, men har ogsaa tilfølge, at lægens forskrifter, sigtende til at hindre smitte saavidt mulig, sættes ut av betragtning. (Rambech). — Fra Vestnes anføres, at det derværende tuberkulosehjem, som drives privat, helt siden det begyndte sin virksomhet i 1911 har været omfattet

med megen interesse, hvilket har git sig utslag bl. a. i rikelige pengebidrag. Hjemmet er saaledes nu blit sin oprindelig noksaa store gjæld helt kvit. (J. Selmer). — Kristiansund tuberkuloseforenings pleiehjem «Vonheim» i Tingvold har hat fuldt belæg, og man hører kun lovord om stellet der. (L. Larsen). — Fra Tingvold (Sundalen distrikt) opgives renlighetsforholdene i hjemmene at være i det hele meget gode. Ved rengjøring av offentlige lokaler, som skoler, kirke og bedehus, blir hygienens krav strengt varetat. Folk er uklanderlig med hensyn til forsigtighet med sit opspyt, hvortil pleiehjemmets nærhet muligens kan ha hat en gavnlig indflydelse. (Kjølholdt). — I Surendalen hersker der en utidig smittefrygt; mangen syk søker derfor i det længste at skjule sin sygdom for ikke at faa det tristere, end han allerede har det; et hus, hvor der er konstateret et tilfælde av tæring, blir nemlig formelig boycottet for tjenerhjælp. Det volder dog nu som regel ingen vanskelighet at faa sendt en syk til sanatorium eller pleiehjem. (O. Bugge).

Spedalskhet. Den eneste inden Bud distrikt hjemmeforpleiede mand døde i aarets løp av alderdomssvakhet. Sygdommen var forlængst avløpet. (Rambech).

Favus (skurv) blev iagttat i Haram hos en 12 aar gammel gut; han hadde angivelig hat sygdommen fra bitteliten og var praktisk talt skaldet. (Walderhaug).

Av **struma** iagttoges 2 tilfælde i Indre Søndmør, hvor denne sygdom hittil har været meget sjelden. (Eng).

Om de med bidrag fra stat og amt forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er ialt opgit 105, derav i Vestre Søndmør distrikt 6, Sande 2, Indre Søndmør 5, Hjørundfjord 1, Nordre Søndmør 27, Haram 3, Molde 7, Bud 3, Vestnes 3, Indre Romsdal 12, Søndre Nordmør 20, Sundalen 8, Surendalen 5, Nordre Nordmør 2 og Edø 1. — Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 181.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Ifølge tabellen over **fødte** og **døde** (foregaaende side) var der et overskudd av 1 472 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 56,9.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 3 kvinder, ifølge lægernes 6; av disse døde 1 av barsel-feber; se forøvrig tabel XXXVI, gruppe XII.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet.....	476	49	427
Lungetuberkulose.....	313	57	256
Kræft (cancer og sarkom).....	123	32	91
Hjerneslag.....	105	19	86
Klappfeil og hjertemuskel-sygdomme.....	94	18	76
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose.....	75	23	52
Croupøs lungebetændelse.....	63	22	41
Akute katarrar i aandedrætsorganerne.....	54	8	46
Arteriosklerose.....	50	17	33
Medfødt svakhet.....	46	11	35

Veirliget er fra Sundalen betegnet som 9 maaneders vinter og ingen sommer. Det snedde i alle aarets maaneder undtagen august. (Onsum).

Levemaate og hygieniske forhold. I Herø har folk gjennemgaaende ikke lidt nogen nød under dyrtiden; kostholdet er bra; paa grund av de gode tider avhændes kun litet av gaardens produkter; man bruker dem i sin egen husholdning; for folk derimot, som ikke har jord, falder det ofte vanskelig at skaffe næringsmidler, særlig melk. Gaardene gir nu i almindelighet heller ikke saa stort utbytte, da der blir lagt forholdsvis litet arbeide i deres drift; man finder det mest lønsomt at drive fiske, som omtrent uten undtagelse foregaar med motorbaater. — Disse baater og veianlæggene gjør, at man nu i omtrent alt slags veir og uten altfor megen anstrengelse kan komme frem til de fleste steder i distriktet, selv de allerytterste. Distriktet er dog ikke saa utsat, som man efter den geografiske beliggenhet skulde tro, da øerne paa en hensigtsmessig maate tar av for hverandre. (Glesne).

I Sande hersker der almindelig jevn velstand paa grund av, at fiskerierne i de senere aar har slaat godt til, og at prisene har været gode; der er bygget ikke saa litet, og mangt et gammelt, trangt og mørkt vaaningshus er blitt erstattet med et tidsmessig. — Folket er oplyst, strævsomt og ædruelig; det er sjelden at se berusede, skjønt der er god anledning til at faa fat i spirituosa. (Arntzen).

Hjørundfjorden er trang, somme steder bare 1 km. bred; paa begge sider er der høie fjeld, som styrter ret ned i fjorden. Det er ikke mange steder, som egner sig til bebyggelse, og selv der er det undertiden vanskelig at finde passende byggetomt paa grund av fonnfare om vinteren; husene er derfor mange steder samlet i tun, og trods utskifting har man ikke kunnet flytte dem. Flere steder hænder det ofte, at fonnen om vinteren gaar tvers over fjorden, og mangan en er i aarenes løp, naar de rodde den, blir tat av fonnen. — Paa grund av havets nærhet er der megen taake og regn om vinteren; sneen ligger for det meste kun kort tid. — Bondalen og Storfjorddalen er tættast bebygget. Gaardene er for det meste middelsstore og velstelte; der hersker gjennemgaaende jevn velstand. Endnu findes der nogen gamle røkstuer, men de forsvinder mer og mer og viker pladsen for nye, tildels store hus; i disse er der stasstue for fremmede, men familien selv bor i de mindre rum. — Paa fiske reiser alle mænd, som kan komme fra, men det er forholdsvis faa, som har anskaffet sig motorbaat. — Fisk utgjør ogsaa en væsentlig del av ernæringen; kjøttet sælges for det meste til byerne. Man baker selv sit brød, og det er gjennemgaaende godt. Kaffe brukes meget, men ogsaa «kornkaffe». — Hvad klædedragten angaar, saa bruker særlig ungdommen mest kjøpetoi med moderne snit. — Ædruelighets- og sedelighetsforholdene er gode. (E. Bugge).

I Østre Søndmør bedres de hygieniske forhold jevnt og stadig og maa betegnes som gjennemgaaende tilfredsstillende. Trods alle livsfornødenheter er steget betydelig i pris, synes folk dog at klare sig vel saa godt som før, da alt som produceres her har fulgt med i den almindelige prisstigning. — De fleste, som har deltatt i vinterfiskerierne, har tjent meget godt, enkelte endog glimrende. — Ædrueligheten staar meget høit; det samme kan ogsaa siges om sedeligheten (Alm).

I Aalesund har paa grund av det gode fiske og de tildels kolossale fiskepriser redere, fiskere og fiskearbeidere hat en fortjeneste som aldrig før, men de har ogsaa lat pengene trille. Alle forretninger har hat en sterkt øket omsætning, ikke mindst byens øl- og vinforretninger. (Tobiassen).

Fra Haram anføres, at de økonomiske forhold, som længe har været meget gode, nu nærmest maa betegnes som særdeles gode. Boligerne er bra, især naar

der leves slik som nu for tiden, at man kjøper for dagen eller høist for uken; gode opbevaringsrum for mat har man da ikke bruk for, og de findes heller ikke. — Ædrueligheten og sedelighetsforholdene er meget gode. — Renligheten indendørs er upaaklagelig, og den personlige renlighet vilde være bedre, hvis der fandtes bad. (Walderhaug).

I Bud distrikt er fiskeri og jordbruk hovednæringsveiene. Selve gaardsbrukene er gjennomgaaende smaa, og det er i almindelighet havet, som skaffer de nødvendige kontanter; men der er milevis vidder av udyrket jord, dels fortrinlig dyrkbar, dels ypperlig torvland; av sidstnævnte skjæres torv kun til bygdernes eget behov. (Rambech).

I Søndre Nordmør blev den økonomiske stilling blandt bønderne trods den daarlige aarvei heller bedre end ringere paa grund av de høie priser paa alle gaardsprodukter. For fiskere og andre, hvis arbeide staar i forbindelse dermed, var aaret meget heldig. — Jorddyrkningen har i de senere aar gaat betydelig frem; baade aker og eng blir bedre stelt, tildels endog mønsterværdig. Paa dertil egnede steder sees velstelte haver med de almindelige bærbusker og kjøkkenvekster; produkterne sælges i Kristiansund og indbringer ikke smaa summer. (L. Selmer).

I Kristiansund var der adskillig bolignød; mange bodde i leiligheter, som burde været forbudt til beboelse. Der blev i aarets løp meldt 37 vaaningshus til opførelse, den overveiende del av træ og derfor utenfor murbeltet. — I en del pøsemakerier og bakerier er der anskaffet nyt tidsmessig utstyr. — Siden kommunen forrige aar overtok renovationen for den største del av byen (Kirkelandet), er flere og flere av de gamle store boskasser, hvor alslags avfald lagredes for lang tid, blit avløst av ca. 100 liter rummende jernblikkasser, som det er meningen skal bli obligatoriske med derav følgende hyppigere bortskaffelse av indholdet. I de fleste nye hus og i endel gamle er der indlagt vandklosetter. Endvidere er i flere gater de gamle kloakledninger erstattet av nye tidsmessige. (L. Larsen).

I Surendalen, hvor hovednæringen er fædrift og akerbruk, blev aaret for bonden et kronaar paa grund av de høie priser paa produkterne. — Tilvirkning av tomtønder har bragt mange penger ind. Under det svære sildefiske med den voldsomme eksport til Tyskland, England og Sverige steg prisen fra kr. 2,50 til 8 à 9 pr. tønde. Alle, som hadde materialer og kunde gjøre tønder, slog sig paa denne fabrikation; arbeiderne tjente optil kr. 10 pr. dag. (O. Bugge).

Sykehus. I Aalesund er der et kommunalt sykehus og et epidemilasaret. I Molde ligger amtssykehuset og i nærheten Reknes sanatorium for tuberkulose. I Bolsø herred ligger Opdøl sindssykeasyll. Et militært sykehus paa Setnesmoen i Indre Romsdal distrikt brukes kun under vaabenøvelserne. I Kristiansund er der et kommunalt sykehus med avdeling for epidemiske syke; der er planer oppe om at utvide sykehuset, da søkningen har tiltat noksaa meget, især av kirurgiske patienter fra landdistrikterne; hertil kommer, at man flere ganger har savnet plads til indlæggelse av fattige syke, og at der trænges et par rum til indlæggelse av fremskredne tilfælde av tuberkulose, som paa grund av daarlige forhold i hjemmet er smittefarlige, men samtidig saa langt komne, at de ikke kan sendes til «Vonheim» i Tingvold. — Paa gamlehjemmet blev der i aarets løp indrettet en sykestue. (L. Selmer). Pleiehjem for tuberkulose findes i Volden, Ørskog, Vestnes og Tingvold.

Badeindretninger. I Indre Søndmør er der et par badeindretninger (karbad); ved den ene er der ogsaa et litet dampbad. — I Aalesund er der 2 badstubad og 1 karbad, endvidere dusjbad ved folkeskolerne. — I Molde er der skole- og folkebad. Om sommeren er et sjøbadehus aapent. — I Indre

Romsdal findes bad ved det militære sykehus. — Kristiansund by har en indretning for kar-, dusj- og dampbad. — I Tingvold (Sundalen distrikt) er der et bad for funktionærerne ved uldvarefabrikken. — I Rindalen distrikt og i Aure (Nordre Nordmør) findes der en badstue.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Romsdals amt	119	3042
Vestre Søndmør	1	113
Vannelven	1	36
Herø	1	83
Sande	¹⁾ 4	150
Indre Søndmør	²⁾ 10	178
Hjørundfjord	2	32
Østre Søndmør	³⁾ 11	171
Ørskog	⁴⁾ 6	206
Nordre Søndmør	⁵⁾ 15	583
Haram	⁶⁾ 4	85
Molde	⁷⁾ 7	76
Bud	⁸⁾ 9	234
Vestnes	-	82
Indre Romsdal	⁹⁾ 15	291
Søndre Nordmør	¹⁰⁾ 17	222
Sundalen	¹¹⁾ 4	104
Surendalen	¹²⁾ 5	36
Rindalen	-	38
Nordre Nordmør	¹³⁾ 7	322
Edø	-	-

¹⁾ Sande 2, Rovde 2. ²⁾ Volden 5, Ørsten 5. ³⁾ Stranden 3, Sunnelven 3, Stordalen 2, Norddalen 3. ⁴⁾ Ørskog 2, Søkkelven 2, Skodje 1, Vatne 1. ⁵⁾ Aalesund 12, Borgund 2, Giske 1. ⁶⁾ Haram 2, Sandø 2. ⁷⁾ Molde 4, Bolsø 3. ⁸⁾ Akerø 3, Bud 4, Frænen 2. ⁹⁾ Eresfjord og Vistdalen 2, Nesset 1, Veø 1, Eid 3, Vold 2, Grytten 3, Hen 3. ¹⁰⁾ Frei 1, Øre 1, Eide 1, Kornstad 2, Kvernes 1, Bremsnes 4, Kristiansund 7. ¹¹⁾ 1 i hvert av distriktets herreder. ¹²⁾ Surendalen 2, Stangvik 2, Aasgaard 1. ¹³⁾ Aure 2, Valsøfjorden 1, Halse 1, Tusteren 2, Stemshaug 1.

Kvaksalveriet er vistnok paa retur i Nordre Søndmør. Endel søker nok endnu hjælp for svek «oppe i landet»; og bygderne blir hjemsøkt av en «homopat» med sine helsebringende og alt helbredende urter, salver og smørelser. En «naturløge» er jevnlig i Aalesund for at «inspicere naturlig helsedom» og for at tale fordømmende om al medicin, serumbehandling og ikke mindst vaccination. (Tobiassen). — Surendalen har fremdeles sin leddoktor, som nyder megen tiltro ved alle slags traumatisk ledaffektioner og tildels ved benbrudd, men han gir sig ikke av med andre sykdomme. (O. Bugge). — I Nordre Nordmør var en kvaksalver blit meldt for at ha behandlet tæring; resultatet blev, at paatalemyndigheten ikke satte vedkommende under tiltale. (Helsing).

XVI. Søndre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet ¹⁾	18612,37	147 823	69	25	92	57
1. Trondhjems stads- fysikat	Trondhjem, kjøbstad	35,24	46 256	42	23	23	-
2. Strinden	689,47	16 292	²⁾ 6	-	6	5
	Strinden	140,90	7 754	4	-	³⁾ 1	1
	Malvik	182,41	2 849	1	-	1	1
	Klæbu	182,21	980	-	-	} 1	1
	Tilder	27,42	714	-	-		
	Byneset	78,05	1 730	-	-	2	1
	Leinstranden	46,54	1 408	-	-	1	1
	Buviken	31,94	857	-	-	⁴⁾ -	-
3. Selbu	2 545,04	4 832	1	-	2	2
	Selbu	1 174,15	4 050	1	-	1	1
	Tydalen	1 370,89	782	-	-	1	1
4. Røros	2 661,32	7 395	3	1	3	3
	Røros med bergstaden Røros	} 1 900,45	5 024	3	-	2	2
	Aalen		696,72	2 253	-	-	1
	Til Røros prestegjeld og Røros lægedistr. hører ogsaa en del av Tolgen herred av Hedemarkens amt...	64,15	118	-	-	-	-
5. Singasaas	1 567,12	3 057	1	-	3	3
	Singasaas	695,04	1 575	1	-	1	1
	Budalen	350,45	533	-	-	1	1
	Holtaalen	521,63	949	-	-	1	1
6. Støren	1 159,34	7 227	2	-	4	4
	Støren	266,15	2 083	1	-	1	1
	Soknedalen	434,74	2 167	1	-	1	1
	Horg	290,12	2 047	-	-	1	1
	Hølandet	168,33	930	-	-	1	1
7. Melhus	246,21	3 227	1	-	⁵⁾ 1	1
	Melhus	118,91	2 546	1	-	} 1	1
	Flaa	127,30	681	-	-		

¹⁾ Jfr. note 1 og 2 paa side 4*. ²⁾ Distriktslægen bor i Trondhjem. ³⁾ Bor i Trondhjem. ⁴⁾ Se anm. under Orkedalen lægedistrikt (Børsen). ⁵⁾ Desuten bor i distriktet 2 gifte jormødre, som kun leilighetsvis praktiserer.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. Iste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornodr.	Hjælpe- vaccinatorer.
8. Opdal	Opdal	2 820,84	5 169	2		4	3
	Opdal	2 398,80	3 755	1		3	2
	En del av Rennebu (søndenfor Vangsgraven) Til Opdal lægedistrikt hører derhos Inset anneks til Kvikne av Hedemarkens amt...	209,70	823	1		1	1
		212,34	591				
9. Orkedalen	Orkedalen	1 943,59	15 358	4	1	11	8
	Børsen	62,31	1 386	1		¹⁾ 1	1
	Gjeitestranden	118,29	660			1	1
	Børseskognen	128,89	1 237			1	1
	Orkedalen	470,33	6 384	1	1	4	2
	Meldalen	636,14	4 257	2		3	2
	Rennebu (den til Opdal distrikt hørende del fraregnet)	527,63	1 434			1	1
10. Hevne	Hevne	1 094,01	4 756	1		4	4
	Hevne	866,06	3 284	1		2	2
	Heim	227,95	1 472			2	2
11. Hitteren	Hitteren	678,07	5 134	1		6	5
	Hitteren	303,80	1 864	1		2	2
	Kvenvær	129,92	1 084			1	1
	Fillan	98,54	1 322			2	1
	Sandstad	145,81	864			1	1
12. Frøya	Frøya	243,77	5 779	²⁾ -		5	5
	Sørfrøya	105,17	1 974			2	2
	Nordfrøya	138,60	3 805			3	3
13. Ytre Fosen	Ytre Fosen	618,67	9 749	2		5	5
	Ørlandet	79,12	3 040	1		1	1
	Nes	60,45	1 166			1	1
	Bjugn	82,18	1 108	1		1	1
	Skjern	317,41	2 889			1	1
	Jøssund	79,51	1 546			1	1
14. Indre Fosen	Indre Fosen	806,79	6 869	1		5	5
	Stadsbygden	135,77	1 721			1	1
	Rissen	331,82	2 917	1		2	2
	Lensviken	171,71	955			1	1
	Agdenes	167,49	1 276			1	1

¹⁾ Er tillike jormor og hjelpevaccinatrice i Buviken herred av Strinden lægedistrikt.

²⁾ Distriktslægestillingen ledig.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstede- indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
15. Nordre Fosen	1 779,38	7 432	2	-	5	4	
R o a n	360,98	1 948	1	-	1	1	
O s e n	389,07	1 536	-	-	1	1	
S t o k s u n d	114,23	1 342	-	-	2	1	
A a	915,10	2 606	1	-	1	1	

Sundhetstilstanden synes i det hele tat at ha været ganske god; kun fra et par lægedistrikter (Selbu og Hitteren) betegnes den som mindre god. — Av epidemiske sygdomme viser skarlagensfeber nogen forøkelse sammenlignet med de to nærmest foregaaende aar, men særlig har kikhoste, de akute katarrer i aandedrætsorganerne og influensa hat overvegten blandt de behandlede tilfælde av epidemisk art. Akut diarré viser betydelig tilbakegang i forhold til de nærmest foregaaende 5 aar. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 14 848 med 379 dødsfald mot henholdsvis 12 942 og 355 aaret forut. — Det bemerkes, at de forskjellige statistiske opgaver for Strinden og Orkedalen distrikter for aaret er blit ufuldstændige, idet det ikke har lykkedes at erholde saadanne fra ordføreren for helseeraadene i herrederne Buviken og Byneset av Strinden og Børsen og Børseskognen av Orkedalen lægedistrikter. Denne læge har senere forladt distriktet. For Opdals lægedistrikt meddeler distriktslægen, at de statistiske opgaver for Inset sogn av Kvikne prestegjeld og herred er medtat i statistiken for Tønset lægedistrikt av Hedemarkens amt, til hvilket Kvikne hovedsogn og herred hører.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 2 414 eller 15,5 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (155 749). I 1914 var dødeligheten 15,0 pro mille. — Om de forholdsvis uheldige dødelighetsforhold i Trondhjem (15,2 pro mille) bemerker stadsfysikus, at aarsaken ikke er let at paapeke. Blandt dødsfaldene i aaret viser alene tuberkulose utenfor lungerne, alderdomssvakhet og kræftsygdomme nogen stigning. Man maa derfor i det hele tat anta, at aarets mange uheldige forhold har virket svækkende paa befolkningens motstandskraft: uheldige klimatiske forhold og de mange vanskeligheter og savn, som dyrtiden har medført. Det er vistnok grund til at frygte for, at virkningen av disse uheldige forhold vil gjøre sig end mere gjældende i næste aars dødsstatistik. (M. Bøckman).

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 190 og 191, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 23 angrepne med 2 dødsfald. De fleste (17) forekom i aarets sidste kvartal. I Strinden distrikt behandledes paa gaarden Tesli 4 barn i samme familie, uten at smittekilden kunde utfindes. — En fiskehandler paa Heimdal hadde vistnok bragt smitten med fra Nord-Norge. — En skipperkone fra gaarden Tempe indlagdes i november i Trondhjems sykehus; smittekilden var ogsaa i dette tilfælde ukjent. (T. Herlofsen). Fra Røros distrikt opgives behandlet 7 tilfælde med 2 dødsfald, alle i Aalen. — I Opdal

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1	
	tilfælde.	dødsfald.														Trondhjemsskadsfysikat.	
																Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	23	2	23	-	-	1	1	1	-	2	-	1	4	7	6	4	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	6	2	6	-	-	-	-	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	10	1	10	-	1	-	-	-	-	-	3	1	2	2	1	5	-
Skarlagensfeber	386	7	386	27	32	84	70	35	8	19	14	4	20	28	45	154	2
Meslinger	34	1	34	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	32	32	1
Difteri (croup)	232	15	232	19	18	12	18	13	39	11	12	13	23	35	19	156	9
Barsel-feber	16	6	16	1	-	2	1	-	2	1	-	-	1	3	5	5	5
Pyæmi, septhæmi	13	10	6	2	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	4	4
Pemfigus (hos nyfødte)	9	1	9	1	1	-	2	-	1	-	-	2	1	-	1	8	-
Rosen	141	5	141	16	15	17	14	10	11	8	12	7	12	8	11	87	-
Røde hunde	39	-	39	-	5	10	5	10	2	2	1	-	2	1	1	28	-
Vandkopper	162	-	162	33	23	19	11	14	4	9	3	5	10	15	16	110	-
Kusma	431	-	431	9	4	8	24	34	15	28	10	10	29	95	165	368	-
Kikhoste	987	63	987	235	198	169	90	60	56	41	31	33	36	23	15	394	14
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	8409	97	8362	1260	1231	825	803	783	607	338	281	430	465	682	657	4735	38
Influenta	1282	6	1262	230	423	199	95	48	46	28	9	37	29	61	57	575	3
Lungebetændelse	816	121	816	105	128	86	65	110	83	30	15	31	44	64	55	390	48
Pleurit	415	10	410	52	42	40	27	38	31	36	31	29	26	29	29	216	7
Gigtfeber	214	3	214	25	16	28	27	23	18	16	11	9	6	14	21	145	2
Akut diarré (kolerine)	1223	29	1221	120	91	86	76	109	112	77	122	129	113	118	68	814	20
Tilsammen	14848	379	14767	2135	2228	1586	1329	1291	1041	648	556	741	823	1185	1204	8230	153

Epidemiske sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa lægedistrikterne:																								
	2		3		4		5 og 6		7		8		9		10		11 og 12		13		14		15		
	Strinden.		Selbu.		Røros.		Guldalen (Singsaas og Støren).		Melhus.		Opdal.		Orke- dalen.		Hevne.		Hitteren og Frøya.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.		
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Tyfoidfieber	6	-	-	-	7	2	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Cerebrospinalmen. (epid.)	-	-	4	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut poliomyelit	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	120	3	6	-	42	-	4	1	14	-	2	-	18	1	6	-	-	-	3	-	17	-	-	-	
Meslinger	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Difteri (croup)	12	1	1	-	30	1	2	-	2	-	-	-	7	1	6	-	2	2	8	1	6	-	-	-	
Barselfeber	-	-	-	-	4	-	2	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	2	1	-	-	-	-	-	3	2	1	1	1	-	
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rosen	10	2	-	-	9	-	-	-	5	-	-	-	15	2	3	1	4	-	2	-	1	-	5	-	
Røde hunde	-	-	-	-	8	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Vandkopper	14	-	-	-	3	-	-	-	4	-	2	-	14	-	2	-	6	-	-	-	7	-	-	-	
Kusma	46	-	-	-	-	-	3	-	2	-	2	-	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	4	-	
Kikhoste	15	-	22	5	80	4	48	3	18	-	10	1	259	18	10	3	47	4	46	6	17	5	21	-	
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	245	9	47	3	1450	7	192	6	196	-	214	1	738	8	44	1	68	3	299	14	48	3	133	4	
Influenta	36	-	-	-	205	-	22	-	43	1	38	-	225	2	-	-	59	-	36	-	8	-	35	-	
Lungebetændelse	25	13	14	2	50	10	52	10	38	1	82	7	70	13	10	2	31	6	18	3	7	2	29	4	
Pleurit	9	-	4	2	23	-	22	-	12	-	16	-	51	-	8	-	10	-	21	1	3	-	20	-	
Gigtfeber	12	-	4	-	9	-	-	-	4	-	8	-	10	1	1	-	10	-	4	-	1	-	6	-	
Akut diarré (kolerine)	33	4	-	-	97	1	31	-	22	1	59	-	82	-	11	1	9	1	30	-	5	-	30	1	
Tilsammen	588	33	102	13	2019	26	380	22	362	3	441	11	1494	47	102	8	250	16	473	27	121	11	286	9	

distrikt indsygnet i december 5 kvinder paa 3 nabogaarder av tyfoidfieber. Som smittekilde mistænktes den samme pike at være, som er omtalt av distriktslægen i hans medicinalberetning for 1914 (se den trykte beretning om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge for 1914, side 183). Hun opholdt sig i samme hus, hvor den først angrepe kvinde bodde. Alle patienter isolertes i samme hus med en menighetssøster som sykepleierske. (P. Nissen).

I Hitteren distrikt blev en 40 aarig mand paa Sørhitteren angrepen. Han var sandsynlig smittet i Trondhjem og blev isoleret i sit hjem. Sygdommen bredte sig ikke videre. (J. T. Hammer).

Cerebrospinalmeningit. I Selbu forekom 4 tilfælde med 1 dødsfald. Desuten var et pikebarn efter et par dages sygdom død under symptomer, som tydet paa cerebrospinalmeningit; læge var ikke tilkaldt til hende. De angrepe var i alderen 4—18 aar; den ældste, en hydrocefalisk pike, døde. Det første tilfælde optraadte i mai paa gaarden Østby i Tydalen med ukjendt smittekilde. — Uten paaviselig sammenhæng hermed iagttoges 3 tilfælde i juni, 2 paa en gaard i Tydalen 1 à 2 km. fra Østby og 1 paa en nabogaard, nemlig det ovenfor nævnte pikebarn, som døde uten lægetilsyn, og som ikke er medregnet paa sykelisten. Endelig indtraf et enkelt tilfælde, ogsaa i juni, paa en avsides liggende gaard i Selbu, ca. 25 km. fra de ovennævnte steder i Tydalen; nogen sammenhæng med tilfældene der lot sig ikke paavise. (C. Meidell).

Akut poliomyelit. Alle 5 angrepe i Trondhjem indlagdes i sykehus. Nogen forbindelse mellem dem lot sig ikke paavise. Ingen av dem døde. I Strinden distrikt tilhørte de 4 angrepe Malvik herred; en av dem døde. Alle var voksne personer. (T. Herlofsen). I Hitteren distrikt døde i Sandstad herred en 22-aarig pike, hos hvem der hurtig optraadte almindelige, fuldstændige lammelser. Dødsfaldet er paa dødsaarsakslisten imidlertid ikke opført under diagnosen akut poliomyelit.

Skarlagensfeber. Forøkelsen av de anmeldte tilfældes antal sammenlignet med de to nærmest foregaaende aar skyldes væsentligst epidemi i Trondhjem by og Strinden distrikt. Sygdommen forekom nok ogsaa i de øvrige distrikter paa et par nær; men synes ikke nogetseds at være steget til epidemi.

Meslinger. Av de 34 opgivne tilfælde av denne sygdom forekom de 32 i Trondhjem, hvor de dannet begyndelsen til en stor epidemi det følgende aar. Den, som er opført som død, var en mand, som døde i nærheten av Bergen, men blev begravet i Trondhjem. (M. Bøckman).

Difteri (croup). Av de ialt anmeldte 232 tilfælde forekom 156 i Trondhjem; disse 156 var alle kliniske tilfælde og indlagdes samtlige i sykehus. Desuten kjendtes 41 bacillebærere, som ogsaa alle paa 2 nær isolertes i sykehus. I Trondhjem indtraf 9 dødsfald eller 5,7 pct. (M. Bøckman). I Hevne blev en pike, som for flere aar siden sprøitedes profylaktisk med serum, meget let angrepet av difteri, men fik et voldsomt utslet efter indsprøitning av 1 glas serum. Hun fik ogsaa forrige gang utslet, men meget lettere end nu. (Hj. Wedøe).

Av **barselfeber** anmeldtes ialt 16 tilfælde med 6 dødsfald. For Trondhjem opføres derav 5 med 5 dødsfald, hvilket stadsfysikus mener skriver sig fra, at kun de sværere tilfælde anmeldes. Ingen jormor hadde mere end en angrepen i sin praksis. (M. Bøckman).

Av de ialt opgivne 431 angrepe av **kusmia** tilhører 368 Trondhjem by og 46 Strinden distrikt. Epidemi omtales desuten fra Bjugn herred av Ytre Fos en distrikt. (H. Næs).

Kikhoste forekom med større eller mindre epidemier inden amtets forskjellige lægedistrikter, hyppigst i aarets 1ste kvartal, avtagende mot aarets slutning.

De **akute katarrer i aandedrætsorganerne** var usedvanlig hyppige. Saamange tilfælde som iaar har neppe været anmeldt tidligere inden amtet.

Akut diarré (kolerine) viser mindre end halvparten angrepne mot aaret forut, hvortil vel den kolde sommer har medvirket.

For **fnat** behandlede 243 patienter, derav 110 i Trondhjem. Fra Guldaalen distrikt bemerker distriktslægen, at ved de tilfælde av denne sygdom, som konstateres, viser det sig som regel, at smitten er kommet ind i bygden med slaattefolk, hvorav der hver sommer kommer en hel del ute fra kystdistrikterne. Enkelte av dem er helt løse eksistenser, som skaffer sig en net fortjeneste ved det godt betalte aanarbeide. (H. Grimm). I Hevne distrikt syntes sygdommen at være i avtagende mot aarets slutning. I Hitteren distrikt forekom den sporadisk, særlig i fiskeværerne paa Frøya. (J. T. Hammer).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:										
		1	2	4	7	8	9	10	11	13	14	15
		Trondhjems stadsfysikat.	Strinden.	Røros.	Melhus.	Opdal.	Orkedalen.	Hevne.	Hitteren.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.
Veneriske saar	17	14	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet . . .	85	83	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
— medfødt	4	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit. . . .	570	498	7	17	8	7	8	1	6	12	2	4

For Trondhjem har stadsfysikus opstillet en tabel over disse sygdomme for 1915 og de nærmest foregaaende 4 aar; den hitsættes:

	Erhvervet syfilis.		Medfødt syfilis.		Veneriske saar.		Gonorré, uretrit.		Tilsammen.	
	Ialt.	Derav i sykehus.	Ialt.	Derav i sykehus.	Ialt.	Derav i sykehus.	Ialt.	Derav i sykehus.	Ialt.	Derav i sykehus.
1915	99	16	5	2	18	4	513	15	635	37
1914	98	22	7	1	11	-	508	16	624	39
1913	112	26	9	4	20	1	578	12	719	43
1912	146	34	13	2	42	2	541	15	742	53
1911	133	21	12	4	39	3	533	15	717	43

Uagtet der paa grund av den forcerte skibsfart kommer ret mange unge sjøfolk til byen med veneriske sygdomme, er antallet av disse sygdomme dog ikke tiltat i disse sidste 5 aar. Naar der specielt av syfilitiske er indlagt saa faa i

sykehus, kommer det av, at nu de fleste, som hører hjemme i Trondhjem, tages under privat eller poliklinisk behandling. De fleste, som blev indlagt i sykehus, var sjøgutter, som ikke hørte hjemme i byen, og gatepiker. Paa poliklinikken for veneriske sygdomme mødte ialt 108 personer; av disse led 41 av syfilis, 3 hadde veneriske saar, 56 gonorrhé og uretrit, 8 frembød ingen tegn paa venerisk sygdom. 4 personer med syfilis, 1 med uretrit og 1 med chanker indlagdes i sykehus. (M. Bøckman).

Tuberkulose. Angaaende de i aaret anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsarsakslistor for det hele amt 19,8 pct. av samtlige ved sygdom forarsakede, kjendte dødsfald og 24,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For Trondhjems by var forholdet henholdsvis 16,0 pct. og 20,2 pct. og for bygdene 21,8 pct. og 26,3 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa side 195. — I Trondhjem døde i alderen mellem 15 og 50 aar 88 personer av lungetuberkulose eller 45,0 pct. av alle dødsfald i denne alder. — 7 individer døde i aaret av lungetuberkulose uten at være anmeldt, 9 døde inden 1 maaned efter anmeldelsen. — Hjælpestationen for tuberkulose har været i virksomhet det hele aar, og rekonvalescent- og arbeidshjemmet paa Valheim har hat godt om end ikke fuldt belæg. Lægeforeningens tuberkulosehjem for barn paa Vikan i Stjørdalen aapnedes i mars, det fik omtrent straks fuldt belæg og har senere stadig været fuldt optat. (M. Bøckman). I Strinden distrikt var dødeligheten av tuberkulose noget større end vanlig, men paa den anden side var tilgangen av nye tilfælde mindre end aaret forut. (T. Herlofsen). Fra Selbu distrikt omtales vanskeligheten ved at opdrive personer til den fornødne pleie av tuberkulose syke, naar man ikke i hjemmet kan klare sig ved egen hjælp. I det store og hele er der dog ikke saa megen uttidig smittefrygt. (C. Meidell). — I Guldalen distrikt siges tuberkulosen at være en svøpe i Singsaas, hvor 48 pct. av samtlige dødsfald i 1915 skyldtes denne sygdom. I planen om oprettelse av et tuberkulosehjem for bygden bragte krigen forstyrrelse, saa saken blev foreløbig utsat. — Der mangler ikke villighet til at rette sig efter de hygieniske forskrifter, som paabydes, men vel paa evne til og sans for gjennomført renlighet, som er betingelsen for at kunne behandle patienterne i hjemmet. Før de syke ved opphold paa tuberkulosehjem eller sanatorium faar lært de hygieniske krav, som maa stilles til dem og selv kan komme hjem som hygienens voktere, blir det ikke anderledes. Den beklagelige mangel paa plads for tuberkulose paa disse steder omtales; baade læge og de syke fristes mangen gang til at gaa træt ved de evindelige avslag paa ansøkninger om plads. (H. Grimm). I Melhus distrikt aapnedes et tuberkulosehjem den 19de oktober 1915. Det eies og drives av Søndre Trondhjems amt; for amtets andel i brændevinssamlagenes overskudd blev indkjøpt et større vaaninghus paa Melhus gaard samt 6 maal jord. Dette hus er saa blit underkastet en større ombygning og modernisering, hvorved der er blit plads for 18 syke. Det vil i fuldt færdig stand med liggehal og likhus, planering, beplantning og gravning av en supplerende vandledning antagelig komme paa vel 40 000 kr., eller omtrent 2 300 kr. pr. seng. Tuberkulosen er forøvrig meget utbredt i distriktet og synes fremdeles at gripe sterkt om sig. (C. M. B. Müller). I Hevne distrikt synes renligheten i de angrepnes hjem efterhvert at bli bedre. Befolkningen sætter pris paa tilsynet med de tuberkulose og fordrer hurtigst mulig desinfektion efter dødsfald. (Hj. Wedøe). I Ytre Fosen distrikt synes ikke sygdommen at være i synderlig tilbakegang, skjønt meget gjøres for at hindre dens utbredning, og den oplyste del av befolkningen har god forstaaelse av, at de givne forsigtighetsregler maa overholdes, hvis det skal lykkes at faa

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondhjems stadsfysikat.....	726	116	153	573
Strinden	188	41	33	155
Selbu.....	68	17	13	55
Røros	143	33	26	117
Guldalen	148	35	21	127
Melhus	47	12	3	44
Opdal	62	5	11	51
Orkedalen	215	44	47	168
Hevne.....	54	6	8	46
Hitteren	133	27	16	117
Ytre Fosen	126	22	27	99
Indre —	51	17	11	40
Nordre —	88	30	9	79
Søndre Trondhjems amt.....	2049	405	378	1671
Derav i by	726	116	153	573
— - bygder	1323	289	225	1098

bugt med sygdommen. (H. Knudtson). I Indre Fosen distrikt er tæring meget hyppig især i Rissen herred. Distriktslægen har lagt merke til, at en stor del av de angrepne kommer syke hjem fra Trondhjem, hvor de har været paa arbeide. (Stjernholm). Dødeligheten av tuberkulose er steget meget i Nordre Fosen distrikt, fra 19,8 pct. i 1911 til 34,0 pct. i 1915. I sidstnævnte aar var der ogsaa flere nye tilfælde end i de nærmest foregaaende 4 aar. I 1915 var dødeligheten 4,57 pro mille av befolkningen. Dette er ikke videre opmuntrende resultater, naar man i en aarrække paa forskjellig vis har strævet med at bedre forholdene. Grunden hertil er det ikke saa let at se. Vel er den personlige renlighetssans i det daglige liv ikke god, som man kunde ønske, uagtet den nok er hedre end før. Heller ikke er det daarligere økonomiske forhold med kleinere kosthold eller daarligere hus og klæder, som her spiller ind. Andre nye momenter kan heller ikke paapekes. — Det er paafaldende, hvor litet der forekommer av tuberkulose i ben, led og kjertler. (A. Brandtzæg).

Spedalskhet. I Strinden distrikt lever fremdeles den i beretningen for 1914 omtalte kvinde med sin mindreaarige pleiedatter. (Herlofsen). I Kvenvær, Hitteren distrikt, lever fremdeles den gifte kvinde med ulcerøs form under tilfredsstillende hygieniske forhold i hjemmet. (J. T. Hammer). I Ytre Fosen distrikt lever i Jøssund fremdeles en gift kvinde, som det forøvrig er godt haab om at faa indlagt i Reitgjerdets pleiestiftelse. Den i forrige beretning omtalte spedalske kvinde i Skjørn døde av croupøs lungebetændelse. (H. Knudtson). I Nordre Fosen distrikt var som i 1914 2 spedalske i Stoksund og 1 i Aa. (A. Brandtzæg).

Av andre sygdomme kan nævnes et typisk tilfælde av **tetanus** i Melhus distrikt. Den syke kvinde hadde under gjødselspredning faat en træffis i hulhaanden, blev indlagt i Trondhjems sykehus og utskreves derfra helbredet. (C. M. B. Müller).

Kræft. Distriktslæge E. Støren i Orkedalen har gjennomgaat sykeprotokollene for Meldalen og efter disse sammenstillet alle tilfælde av kræft for tidsrummet 1887 til 1915 inklusive. Ved denne undersøkelse viser det sig, at kræft er jevnt utbredt over hele bygden, saa der i det hele tat er flere tilfælde der, hvor befolkningen bor tæt end der, hvor den er spredt. Dette gjælder ikke for Meldalsskogen, hvor befolkningen for en stor del bestaar av indflyttede yngre folk. Selv avsidesliggende steder, hvor kommunikationerne er daarlige, gaar ikke fri. Det synes ikke at ha nogen betydning, om bebyggelsen ligger nede i dalbunden, eller oppe i lierne. Sygdommen kan ikke grupperes om visse vasdrag, og den forekommer likesaa vel paa steder, hvor grundvandet kan antages at staa høit, som hvor det maa rinde undav. Jordbunden bestaar i det hele tat av grus og aur dækket av et muldrag. Fjeldformationen bestaar av metamorfoserte skifre og enkrinitkalk. Sygdommen forekommer baade blandt de mere velstillede og de økonomisk uheldig situerte, men statistisk kan det ikke belyses, da forholdstallet mellem disse klasser ikke kjendes. Den personlige renlighet er god. Lus og væggedyr forekommer saagodtsom ikke blandt gaardbrukerbefolkningen. Lopper er derimot noksaa almindelige. Derimot synes det, som om gjentagne cancer-tilfælde i samme hus forekommer helst i boliger med mindre gode renlighetsforhold, og hvor der har været folk, som litet har brydd sig om sin person (f. eks. gamle). Der er 80 tilfælde, som er gjennomgaat nærmere. Der er 13 boliger med mere end ett tilfælde. Cancer hos begge ektefæller findes hos 5 par. Der er 3 tilfælde, hvor kræft forekom hos forældre og barn og hos disse havde den samme lokalisasjon. I de boliger, hvor der er mere end ett kræfttilfælde, er den ikke altid av samme art. Der er saaledes forekommet sarkom og epithelialkræft, ulcus rodens og cancer mammæ i samme hus. Tilfældene forekommer meget ujevnt fordelt paa de forskjellige aar. I perioden 1894—1900 var der faa og i tiden 1909—11 mange nye tilfælde. — I Melhus distrikt synes kræftsygdommene at tilta i hyppighet. (C. M. B. Müller).

Hjertesygdomme. Det har været distriktslægen i Nordre Fosen distrikt paafaldende, hvor hyppig hjertesygdomme forekommer der, trods giftfeber ialfald i de senere aar ingenlunde er nogen hyppig sygdom. Desuten er et ikke ringe antal av disse sygdomme hjertemuskelfeil, uten at endocardiet kan findes angrepet. Dette kan muligens bero paa det haarde arbeide, befolkningen har i visse perioder av aaret i fisketiden. Samme sygdomsform findes ogsaa relativt ofte blandt kvinderne. Dette kan maaske delvis skyldes den sterke nervøse paa-kjending, mens manden eller andre mandlige paarørende er hjemmefra og ror fiske ofte i storm og ikke sjelden med fare for livet. Desuten falder der i mange hjem tungt arbeide paa kvinderne i de uker, manden er borte paa fisket. (A. Brandtzæg).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. — I Hitteren distrikt er forpleiningen av disse syke i det hele tilfredsstillende. Der er mange sindssyke bortsatte av fremmede kommuner i privat forpleining, særlig paa et par store øer i Nordfrøya. Flere av forpleierne har hat sindssyke i forpleining i en lang aarrække og har derved erhvervet sig en del innsigt i behandlingen av de syke. En flerhet av forpleierne har i aarets løp faat dyrtidstillæg til forpleinings-godtgjørelsen. (J. T. Hammer).

Fødselsoperationer. Av læger utførtes ialt 134 saadanne, derav i Trondhjems stadsfysikat 74, i Strinden distrikt 9, i Selbu 1, i Røros 1, i Guldalen (Singsaas og Støren) 5, i Melhus 4, i Opdal 3, i Orkedalen 17, i Hevne 2,

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsn- ning.			Vending.				Uttrækning ved bækken- endeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit.			Per- fora- tion.	Abortus provo- catus.	Efter- byrds- opera- tion.
	M.	B.		M.	B.		M.	B.		M.	B.		M.	B.		M.	M.	M.	
	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.
Risvækkelse	75	¹⁾ 72	7	1	-	²⁾ 1	-	5	⁵⁾ 4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	-	1	-	-	-
Barselkrampe	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	-	1	-	-	-
Placenta prævia og blødning ...	-	-	-	6	-	3	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungetuberkulose	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Kræft i livmoren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁷⁾ 1	1	-	-	-	-
Forhodeleie	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtfødsel	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avdøet foster, stinkende fostervand	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	³⁾ 1	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgitt indikation	-	-	-	2	-	⁴⁾ 1	⁴⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	89	83	10	14	1	6	10	5	4	1	4	3	1	2	1	1	1	1	12
		93		15		16		5			4		2						

¹⁾ Derav 1 tvillingfødsel, hvor begge tvillinger forløstes ved tang, 2 tvillingfødsler, hvor begge første tvillinger forløstes (lev.) ved vending, hvor utfaldet for moren er anført. 1 tvillingfødsel, hvor 1ste tvilling forløstes (lev.) ved tang, 2den (lev.) ved uttrækning, hvor utfaldet for moren er anført. ²⁾ 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved tang. ³⁾ Forsømt tverleie, tillike placenta prævia. Kvinden døde 12 timer efter operationen. Dødsårsak blødning. ⁴⁾ Begge 2den tvillinger, om 1ste intet anført. ⁵⁾ Derav en 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved tang. Desuten forløstes et foster ved tang paa sætet. ⁶⁾ Vaginalt keisersnit. ⁷⁾ Abdominalt keisersnit. Dergjordes tillike hystectomia ad modum Wertheim-Bum.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Trondhjems stadsfysikat	1496	46	755	110	9	1	12	-
Strinden	394	11	275	32	7	1	2	3
Selbu	116	4	100	10	-	-	1	1
Røros	185	2	127	12	1	-	2	-
Singsaas	78	3	64	8	3	-	-	-
Støren	211	1	122	14	4	-	2	-
Melhus	58	3	54	1	-	-	2	-
Opdal	135	5	72	3	-	-	1	-
Orkedalen	382	7	317	48	4	1	5	-
Hevne	132	7	65	6	1	1	2	-
Hitteren	119	2	67	3	1	-	6	-
Frøya	177	4	81	14	2	-	3	-
Ytre Fosen	239	5	133	13	-	-	4	-
Indre —	190	2	87	8	1	-	3	-
Nordre —	165	3	103	9	1	-	6	-
Søndre Trondhjems amt	¹⁾ 4053	105	¹⁾ 2414	291	34	4	51	4
Derav i by	1496	46	755	110	9	1	12	-
— i bygder	2557	59	1659	181	25	3	39	4

¹⁾ Tallene for Inset sogn av Kvikne og del av Tolgen herred, som begge tilhører Hedemarkens amt, er ikke medtat i summen for Søndre Trondhjems amt, men medtat under henholdsvis Opdal og Røros lægedistrikter.

i Hitteren 9, i Ytre Fosen 1, i Indre Fosen 3, i Nordre Fosen 5. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om jormorhjælpen se den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 4 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 3 kvinder saaledes: barselkrampe 2, blødning 1.

Antallet av fødte og døde vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir et overskudd av 1639 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 59,6.

De av lægerne opgivne dødsårsaker for Trondhjem vil sees av tabellen paa side 200 og fig.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Lungetuberkulose	405	116	289
Alderdomssvakhet	323	75	248
Kræft (cancer og sarkom)	157	65	92
Organisk hjerte- og karsygd (arteriosklerose)	139	55	84
Croupøs lungebetændelse	121	48	73
Hjerneslag	121	44	77
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuber- kulose	104	42	62
Akute katarrer i aandedrætsorganerne og katarralsk lungebetændelse	97	38	59
Kikhoste	63	14	49
Medfødt svakhet	54	28	26
Bright's nyresygd	32	12	20

Veirliget synes efter de foreliggende uttalelser at dømme (de mangler fra 3 à 4 distrikter) at ha været ugunstig. Vaaren var sur og kald, sommeren kald og regnfuld, høsten likesaa for en stor del, saa utbyttet av jorden blev formindsket, særlig for korn og poteter. Vinteren kom tidlig og var særlig ved juletider meget streng.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Stadsfysikus i Trondhjem meddeler, at der i aaret er anlagt 1 039 løpende meter rørkloak i byens utkanter og foretat omlægning m. v. av 314 meter kloak i den indre by. Desuten er en del vandledninger lagt til nybyggede strøk. Av vandklosetter er der ikke indrettet saa mange som i de tidligere aar, som rimelig under den indskrænkede byggevirksomhet. Der blev tillatt indlagt 141 vandklosetter i 44 gaarder. Da vandforsyningen fra den tidligere kilde begynner at bli for knap, gjordes forberedende skridt til fremtidig at ta vand fra Lersjøvasdraget. Naar dette er utført, vil byen være sikret godt og rikelig vand selv for en betydelig vekst. — Byggevirksomheten har været meget indskrænket. Der foregaar store offentlige arbeider ved havn og jernbane, nye fabrikker og bedrifter opstaar, og byens folkemængde vokser derfor ikke litet; men husnøden vokser ogsaa stadig og har naadd en fortvilet høide. Der er nu besluttet og bevilget penger til en del nye kommunale arbeiderboliger, men det gaar smaat og forslaar litet. Den private byggevirksomhet, særlig hvad smaaleiligheter angaar, er omtrent ophørt. — Tilsynet med renholdet i byens gaarder er ført som tidligere. Der foretoges 37 830 enkelte eftersyn, hvorved der 5 281 ganger er fundet mangler at paatale. At faa renholdsarbeiderne utført blir mere og mere vanskelig, og nogen bedring heri vil vistnok ikke finde sted, medmindre kommunen vil ta renovationen i sin haand. Forestillinger og forslag herom har dog været forgjæves. — Tilsynet med boligerne, arbeidslokaler o. s. v. blev i aaret meget ufuldstændig paa grund av assistentens

Liste over de av læge

Dødsårsak.	Tilsammen	Derav		A) 1							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.											
Medfødt svakhet	28	16	12	16	12	-	-	-	-	-	
— cyanose	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
Andre medfødte eller i umiddelbar tilslutning til fødselen optræ- dende sygdomme	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	
Misdannelser i centralnervesystemet	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
II. Alderdomssygdomme.											
Alderdomssvakhet	75	29	46	-	-	-	-	-	-	-	
Alderdomsgangræn	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	
III. Infektionssygdomme.											
Meslinger	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	
Kikhoste	14	3	11	1	7	2	3	-	1	-	
Difteri (croup)	9	2	7	-	1	3	1	2	-	-	
Lungebetændelse (croupøs)	48	22	26	1	1	2	5	-	1	-	
Influenza	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	
Gigtfeber	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
Flegmone, absces	3	1	2	1	-	-	-	-	-	-	
Septicopyæmi	4	3	1	-	1	-	-	-	-	-	
Barselfeber	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	20	10	10	9	9	-	1	-	-	-	
Tuberkulose i lunger	116	51	65	1	-	1	1	1	-	3	
— - urin- og kjønnsorganer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
— - ben og led	5	4	1	-	-	-	-	1	-	-	
— - lymfekjertler (skro- fulose)	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
— - hjernehinder	30	15	15	2	4	11	5	1	2	-	
— - andre organer eller med uopgit sæte	3	1	2	1	-	-	-	-	-	-	
Miliærtuberkulose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Syfilis, medfødt	2	1	1	-	-	1	1	-	-	-	
— , erhvervet efter fødselen	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	
IV. Kroniske blod- og ernærings- sygdomme.											
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
Diabetes	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	
Perniciøs anæmi	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	
Rakit	3	1	2	-	2	1	-	-	-	-	
Andre kroniske forgiftninger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	

Meddelte dødsårsaker.

Ifølge kjønn.																			
15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	6	1	5	2	7	5	4	9	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	2	4	2	1	-	2	2	2	5	6	6	-	5	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	2	3	2	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	-	3	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	1	2	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
-	-	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	3	2	-	1	-	1	1	-	-	-

Liste over de av lægern

(Forts.) Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		Alde									
				0—1		1—5		5—10		10—15			
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Cystit, cystopyelit	8	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresten- og blærestensydomme .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Svulster.													
Carcinom (kræft) i mavesækken . .	28	15	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — fordøielsesorg.													
ellers	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — brystkjertelen .	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — livmoren	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — andre organer, eller med uopgit sæte	17	9	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarkom i bensystemet	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — andre organer eller med uopgit sæte	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svulster	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.													
Ben- og ledsydomme	3	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
XIII. Andre sygdomme.													
Basedows sygdom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt dødsårsak	7	4	3	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-
XIV. Unaturlig dod.													
Selv mord	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:													
a. Akut alkoholforgiftning	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Drukning	11	11	-	-	-	1	-	2	-	2	-	-	-
c. Andre ulykkestilfælde (med speciel angivelse)	6	4	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	753	365	388	53	52	29	29	6	10	7	12		

neddelte dødsårsaker.

og kjø n.

15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	1	-	2	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	5	-	5	6	3	4	-	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	6	1	2	2	1	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
13	23	14	15	17	24	24	25	27	13	41	19	48	35	49	57	34	59	3	15

sygdom, saa der foreligger ingen aarsberetning fra ham. — Desinfektion efter akute og kroniske smitsomme sygdomme er utført som tidligere.

Av stadsdyrlægens beretning om kontrollen med levnetsmidler m. m. sees, at denne har været ført paa samme maate som før. Kjøttorvet og fisketorvet har været underkastet daglig eftersyn. Slagterier, pølsemakerier og kjøtutsalg har været kontrollert. Prøver av kjøtdeig og pølser til undersøkelse paa forbudte konserveringsmidler har været tatt; hos 2 slagtere blev svovlsyrlig salt paavist i kjøtdeig. — Frugt-, vildt-, delikatess- og kolonialforretninger er blit efterseet og forefundne misligheter paatalt, likesaa bakerier og flatbrødbakerier. Uttagne prøver av bakverk til undersøkelse paa anvendelse av kunstig søtstof (saccharin) viste i et tilfælde dette i sukkerkavringer. Vedkommende bakermester ilagdes mulkt, som han vedtok. Melk og fløte fra melkeforretninger og meierier har været underkastet kemisk og mikroskopisk undersøkelse. — Dyrestaldene er efterseet. — Trondhjems kommunestyre fattet den 2den decbr. 1915 saadan beslutning: «1) Til opførelse av det kommunale slagteanlægs første utbyggelse i det væsentligste i overensstemmelse med de foreliggende planer og beregninger bevilges av laanefondet kr. 510 000. 2) Slagtetvang blir at søke indført overensstemmende med lov av 27de juni 1892 § 1, kfr. 4.» — Slagteanlægget skal opføres paa den saakaldte Vedsagtomt paa Bratøren. Beliggenheten blir særdeles central og bekvem med kort adkomst fra jernbane og dampskib.

I Strinden distrikt er i herredet av samme navn kloakspørmaalet nu ordnet paa den maate, at kommunen tar kr. 50,00 én gang for alle av de private for tilknytning til de kommunale hovedledninger. Bevilgningerne gaar derved lettere, og de endelige utgifter rammer dem, som har nytte av anlæggene. (T. Herlofsen).

I Selbu distrikt maa de hygieniske forhold siges at være i stadig fremgang, særlig hvad renlighet og boliger angaar. Klædedragten derimot kunde og burde, særlig for ungdommens vedkommende, være bedre. Der kjøpes for meget stasklær og pynt, som har mindre holdbarhet og varme. En av aarsakerne hertil maa søkes i de mange «fester», som i tide og utide holdes av ungdomslagene. Det skal dog siges til deres ros, at de beredvillig efter opfordring har ofret sig og interesseret sig for tuberkulosesaken og ydet betraktelig hjelp til det vordende pleiehjem ved at skjenke senger med fuldt utstyr til dette. — Levemaaten er som i tidligere beretninger beskrevet. Paa grund av de vanskelige tider har befolkningen været nødt til at innskranke sig og spare mest mulig, hvad der tildels har gaat ut over ernæringen; særlig gjælder dette melkeforbruket, som avtar, mens kaffedrikningen tiltar. Ædrueligheten er i stadig fremgang, saavidt skjønnes ogsaa sedeligheten. (C. Meidell).

I Røros distrikt er i Røros herred de hygieniske forhold gjennomgaaende gode, og renlighetsforholdene blandt de bedre for ikke at sige blandt de bedste i landet. I Aalen og Holtaalen er de mindre gode. Paa gruberne er renligheten noksaa slet, og barakkerne tilfredsstillende ikke kravet paa tilstrækkelig luftkubus pr. arbeider, men nogen utpræget sykелighet som følge av dette kan ikke merkes. Den mængde ungdomslokaler, som nu findes i nær sagt hver liten grænd, anvendes til fester og dans altfor ofte og vaskes vistnok for litet, skjønt helseraadene gjør hvad de kan for at faa et bedre stel. — Levemaaten er bra og kraftig, men neppe saa sund som før. Flatbrød brukes litet, istedet kjøpes ovnsbrød fra bakerne. Den paagaaende krig kan ikke merkes at ha hat nogen indflydelse paa folkets kjøpeevne, og det er ganske trist at se, hvor meget der sløses bort til slikkerier. Tænderne blir stadig daarligere, og indsatte gebiss sees overalt hos ungdommen. Ædruelighetsforholdet er noksaa godt, sedeligheten mindre bra. (Stengel).

I Melhus distrikt maa de hygieniske forhold siges at være nogenlunde gode. Befolkningen er jevnt velstillet med liten fattigdom. Levemaaten er derfor gjennemgaaende kraftig og rikelig. For meget av den producerte melk sendes dog til meieriene, hvorved kaffen faar en altfor bred plads i husholdningen, saaat selv barnene i stor utstrækning faar kaffe i en ganske ung alder. I de brede lag er der ofte liten sans for avveksling i matens tilberedning og fremsættelse i en tiltalende form, saa den blir mindre god end den efter raastoffets art og beskaffenhet behøver at være. — Boligerne er som regel store og rummelige, men utstyret og stellet indendørs stemmer ikke altid med bygningens anselige ytre utseende. Sammenstuvning av beboerne i soveværelserne forekommer ikke sjelden, mens den store og rummelige stasstue staar ubenyttet. Det er desuten ofte blit trangt om plads paa grund av stor midlertidig indflytning av arbeidere, tildels med familier, foranlediget ved de mange store offentlige anlæg. Sansen for ventilation i husene er i stigende. — Renlighetsforholdene later i mange tilfælde meget tilbake at ønske. Kjøkkenstellet indbyder ofte til kritik. Der spises hyppig av fælles fat, især i onnetiderne, da en hel del fremmede, ukjendte folk spiser sammen med familien, hvad der kan ha sine hygieniske betænkeligheter. Spytingen paa gulvene er vistnok i glædelig avtagende, men i enkelte hus foregaar den endnu i en uhyggelig grad trods alle bestræbelsers fra lægehold for at utrydde den. — Sengestedernes, især tjenerskabets, er ofte gjenstand for en litet tilfredsstillende behandling. Den noksaa utbredte uskik at slaa alskens vaskevand ut av kjøkkenvinduet eller direkte utenfor indgangsdøren foranlediger en ulidelig flueplage i sommermaanederne. Den personlige renlighet er ogsaa i mange tilfælde særdeles mangelfuld. — Drikfældighet forekommer sjelden. Sedeligheten antages at være hverken værre eller bedre end paa andre steder. Skikken at la mandlige og kvindelige tjenere dele soveværelse forekommer endnu paa enkelte steder. (C. M. B. Müller).

I Orkedalen distrikt skaffet dyrtiden landmændene svære priser, og det synes, som de forstaar at benytte konjunkturerne likesaa godt som andre stænder. Arbeidslønningerne steg jevnt over hele linjen, ogsaa for tjenere. For at lempe paa dyrtidens virkninger for arbeiderne, solgte Orklas grubeaktiebolag levnetsmidler til betydelig nedsatte priser. Grubevirksomheten har foregaat i næsten normal utstrækning. Herved er de økonomiske forhold i Meldalen bra; pengestrømmen flyter ogsaa jevnt utover til nabobygderne, som leverer en hel del av arbeidskraften. — I Orkedalen herred er de økonomiske forhold ogsaa gode. Jordbruket gaar frem med stadig avsætning til høie priser. Man fortsatte i aaret med bygningen av smaahus for arbeiderne med et tillagt stykke jord til have og poteter. (E. Støren).

I Hevne distrikt er befolkningens levemaate økonomisk og tarvelig. Paa grund av krigen betaltes alle gaardsprodukter høit. Fiskerne tjente udmerket. Al arbeidsløn var usedvanlig høi. Folk paa faste smaa lønninger, eller som intet hadde at selge fra sine gaarder, hadde vanskelig for at greie sig; dog hørtes der ikke om nogen virkelig nød. (Hj. Wedøe).

I Hitteren distrikt gik de økonomiske forhold sterkt op paa grund av de usedvanlig høie priser paa alle fiskeprodukter. Talrike motorbaater blev indkjøpt, og alle, som kunde komme hjemmefra, «drev sjøen». Særlig viste Frøyas befolkning tiltak og energi i fiskeribedriften; Hitterens ligger mere tilbake. Men tjener fiskerne godt, er der desværre mange, som ikke forstaar at holde paa pengene, især blandt ungdommen. Fornøielsesturer til byerne og indkjøp av fjant og stas tærer sterkt paa «lotterne». Den rikelige pengetilgang har ogsaa bevirket adskillig fylderi. Der er megen usedelighet blandt ungdommen; straks efter konfirmationen, undertiden endog tidligere, begynder de fleste unge piker at føre et

frit liv og altfor ofte ser forældrene gjennom fingre med, at natgjester mottages oppe paa «loftet». (J. T. Hammer).

I Ytre Fosen distrikt maa de hygieniske forhold betragtes som gennemgaaende gode. Ørlandets befolkning lever av gaardsbruk og fiskeri; hønseavl drives i stor utstrækning, og egg utføres aarlig for store kapitaler. Tiltrods for dyrtiden har befolkningen klart sig nogenlunde bra, især fiskerne. Værst stillet er de, som ikke har noget at sælge. Arbeidshjælp var næsten ikke at faa, da omtrent alle, som kan, søker til byerne eller fabrikkene i Skjørn og Bjugn, som byr høiere løn, end gaardbrukerne kan betale. Befolkningen er ædruelig, men staar ikke saa høit med hensyn til moral og sedelighet. — Sansen for havestev og dyrkning av grønsaker er i glædelig fremgang. (H. Knudtzon).

I Indre Fosen distrikt kom der mange penger ind i bygden ved salg av kjøt, fisk, egg og bær til Trondhjem. I Rissen og Stadsbygden tjentes store penger ved tøndefabrikation. (Stjernholm).

Sykehus. I Trondhjem er der et kommunalt sykehus med en medicinsk og en kirurgisk avdeling samt avdelinger for epidemiske og tuberkuløse sygdomme, et isolationslokale og et interneringslokale, en fødselsstiftelse (Erik Dahl's), Hospitalstiftelsens sindssykeasyl, Kriminalasylet og det katolske St. Elisabeth's hospital. I Strinden distrikt ligger Rotvold sindssykeasyl og Reitgjerdets pleiestiftelse for spedalske. Paa Røros er der et pleiehjem for tuberkuløse, likesaa et i Melhus distrikt (omtalt ovenfor). I Opdals distrikt begynte Opdals sykehjem sin virksomhet; i 1ste etage er der en tuberkuloseavdeling paa 7 à 8 senger, i 2den en avdeling for almindelige syke med 6 à 7 pladser. Sykehjemmet er Opdals sykepleieforenings eiendom og er opført ved for det meste inden bygden indsamlede penger, foruten et amtsbidrag paa 5 000 kr. (P. Nissen). I Orkedalen distrikt er der 2 sykehjem, et i Orkedalen og et i Meldalen. I Hitteren distrikt er der i fiskeværret Titran et litet sykehus til benyttelse under skreifisket.

Badeindretninger. I Trondhjem er en anstalt for varme bad, 2 folkebad og 2 sjøbad. I Hommelviken, Strinden distrikt, drives et forenet badstu- og karbad. Paa Dalens blindeinstitut er der et badstubad med dusjer og svømmebasin for skolens elever og lærere. Ved Ranheim papirfabrikker er der et forenet kar- og dusjbad til benyttelse for arbeiderne. Paa den nye hermetikfabrik «Toki» paa Lade i Strinden er der indrettet store dusjbad saavel for kvinder som for mænd. (Herlofsen). I Selbu distrikt er der i Tydalen en badstue og paa Røros et litet bad samt et ved smeltehytten for verkets arbeidere. I Ytre Fosen distrikt findes karbad ved Ørlandets meieri til bruk for betjening og andre, som maatte ønske det. (Knudtzon).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Tabellen paa neste side gir oplysning om møter i helseraad og vaksinerte.

Kvaksalveri. I Melhus distrikt, hvor kvaksalvere tidligere bruktes noksa meget, søkes disse nu merkbart mindre og væsentlig kun ved ledsygdomme. Naar der foreligger mistanke om, at noget er «tu le», selv om ingen ydre vold er gaat iforveien, maa som oftest en «leddokter», d. e. en kvaksalver, hentes. Distriktslægen kjender en mand, som 7 ganger har reist 2 mil — delvis tilfots — til leddokteren med «ryggen av led», hvorpaa han, efterat «leddokteren» hadde frembragt et hørbart kneps med fingrene, glad kunde reise hjem i den tro, at han hadde faat sat ryggen i led. I Trøndelagen er det en utbredt tro, at leddene har lægerne intet kjendskap til. Heller ikke forstaar de sig paa rakit. I saadanne tilfælde maa ofte en eller anden «klok kone» raadspørges. (C. M. B. Müller).

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Søndre Trondhjems amt	99	3299
Trondhjems stadsfysikat	23	375
Strinden	¹⁾ 13	628
Selbu	²⁾ 3	¹³⁾ -
Røros	³⁾ 4	283
Guldalen	⁴⁾ 9	243
Melhus	⁵⁾ 6	83
Opdal	⁶⁾ 5	130
Orkedalen	⁷⁾ 15	332
Hevne	⁸⁾ 5	116
Hitteren	⁹⁾ 5	335
Ytre Fosen	¹⁰⁾ 1	263
Indre —	¹¹⁾ 5	241
Nordre —	¹²⁾ 5	270

¹⁾ Strinden 5, Malvik 4, Klæbu 1, Tilder 2, Leinstranden 1. ²⁾ Selbu 2, Tydalen 1.
³⁾ Røros 2, Aalen 1, Holtaalen 1. ⁴⁾ Singsaas 1, Budalen 1, Støren 2, Soknedalen 1,
Horg 2, Hølandet 2. ⁵⁾ Melhus 4, Flaa 2. ⁶⁾ Opdal 4, Rennebu 1. ⁷⁾ Orkedalen 5,
Meldalen 8, Gjeitestranden 2. ⁸⁾ Hevne 2, Heim 3. ⁹⁾ Sørfrøya 1, Sandstad 1, Kvenvær 1,
Fillan 1, Hitteren 1. ¹⁰⁾ Ørlandet 1. ¹¹⁾ Rissen 1, Lensviken 1, Agdenes 2, Stadsbygden 1.
¹²⁾ Osen 1, Roan 2, Stoksund 1, Aa 1. ¹³⁾ Ingen vaccination paa grund av utbrudt
kikhosteepidemi.

XVII. Nordre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinerer.
Amtet		22495,14	84 640	34	8	54	44
1. Stjørdalen		2 252,16	11 032	5	-	5	4
	Stjørdalen	52,32	3 171	3	-	2	2
	Laanke	189,05	1 348	-	-	1	-
	Skatval	97,90	1 776	-	-	-	-
	Hegre	613,52	2 572	1	-	1	1
	Meraker	1 299,37	2 165	1	-	1	1
2. Frosta		646,72	7 986	2	1	4	4
	Frosta	75,23	2 950	-	-	1	1
	Aasen	140,30	1 981	1	-	1	1
	Leksviken	431,19	3 055	1	1	2	2

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevaknaterer.
3. Levanger	2 078,84	13 256	7	1	6	4
	Levanger, kjøbstad	0,42	1 646	4	1	2	-
	Levanger	140,24	2 343	-	-	-	1
	Skogn	340,30	3 363	1	-	1	1
	Værdalen	1 597,88	5 904	2	-	3	2
4. Inderøen	985,28	10 703	2	1	10	5
	Ytterøen	28,04	841	-	-	3	1
	Mosviken	137,33	865	-	-	1	1
	Verran	414,58	1 687	-	-	2	1
	Inderøen	91,57	2 944	2	-	1	1
	Røra	28,30	879	-	-	1	-
	Sandvollan	26,42	730	-	-	1	-
	Sparbu	259,04	2 757	-	1	1	1
5. Stenkjær	1 570,50	10 070	6	2	7	5
	Stenkjær, ladested	0,87	2 459	5	2	3	-
	Egge	50,82	1 372	1	-	-	1
	Stod	258,81	932	-	-	1	1
	Kvam	374,67	1 137	-	-	1	1
	Beitstaden	200,92	1 886	-	-	1	1
	Malm	258,40	994	-	-	1	1
	Ogndalen	426,01	1 290	-	-	-	1
6. Grong	6 477,64	4 957	2	-	3	5
	Grong	4 071,29	2 671	1	-	2	4
	Snaasen	2 406,35	2 286	1	-	1	1
7. Lierne	2 970,43	1 606	1	-	2	2
8. Namsos	240,89	3 835	4	3	2	1
	Namsos, ladested	0,34	2 533	4	3	1	-
	Vemundvik	240,55	1 302	-	-	1	1
9. Klingen	975,88	2 809	1	-	3	2
	Klingen	352,49	1 539	1	-	1	1
	Namdalseidet	623,39	1 270	-	-	2	1
10. Overhallen	1 270,08	3 487	1	-	2	2
	Overhallen	708,99	2 424	1	-	1	1
	Hølandet	561,09	1 063	-	-	1	1
11. Flatanger	462,18	1 792	1	-	1	1
12. Fosnes	860,82	2 694	-	-	2	2
	Otterøy	272,10	1 685	-	-	1	1
	Fosnes	588,72	1 009	-	-	1	1

¹⁾ Desuten praktiserer inden distriktet 5 paa Stenkjær bosatte jormødre. ²⁾ Bor i Stenkjær. ³⁾ Er bosat i Namsos.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevaksinatórer.
13. Kolvereid	1 085,80	5 102	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	2 090	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	900	-	-	1	1
	Nærø	134,84	2 112	-	-	1	1
14. Vikten	618,42	5 311	1	-	4	4
	Vikten	317,27	3 276	1	-	2	2
	Leka	108,11	1 201	1	-	1	1
	Gravik	193,04	834	-	-	1	1

Sundhetstilstanden var ikke ganske tilfredsstillende, idet den fra flere lægedistrikter (Stjørdalen, Inderøen, Lierne, Klingen, Overhallen) betegnes som mindre god. — Av de viktigere epidemiske sygdomme hadde skarlagensfeber, kikhoste, de akutte katarrer i aandedrætsorganerne samt influensa øket utbredning, mens akut diarré viser betydelig tilbakegang mot året forut. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde inden amtet utgjorde 6 964 med 199 dødsfald mot henholdsvis 6 830 og 164 året forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 340 eller 15,5 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (86 618). I 1914 var dødeligheten 15,1 pro mille.

Med hensyn til de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 212 og 213, som er sammendraget efter lægernes opgaver. Fra Namsos lægedistrikt foreligger kun lister, ingen medicinalberetning forresten.

Tyfoidfieber. Av de ialt anmeldte 33 tilfælde forekom de 28 som en epidemi av paratyfus i Stenkjær by og nærmeste omegn. Ved helseraadets undersøkelser angaaende smitekilden kom man til det resultat, at den sandsynlig skrev sig fra den øvre av de to indtaksdamme, som var knyttet til byens vandledning. Denne øvre dam var nemlig paa sin nordre side omgit av dyrket mark, hvor der hadde henligget gjødselhauger; fra disse maatte under smeltningen om vaaren overvand nødvendigvis rinde ned i dammen fra det sterkt heldende terræng. Indtaket blev da straks flyttet til den nedre dam, og efter henstilling fra helseraadet kjøpte kommunen den gaard, hvis marker støtte til øvre dam. Dammen blev oprensket, og noget nyt tilfælde av paratyfus viste sig ikke siden i 1915. (A. Schnitler). I Klingen distrikt angrepes 2 mænd i 20-aars alderen. Hos den ene viste blodprøven negativ Widal, men begge tilfælde opfattedes og behandledes som tyfoidfieber. Der var ingen paaviselig smittekilde, og der hadde ingen forbindelse fundet sted mellem dem. (H. Norbye).

Cerebrospinalmeningit. Paa sykelisten for Leka av Vikten distrikt opføres en gut som lidende av denne sygdom, uten at nærmere meddelelse derom foreligger.

I Stjørdalen distrikt behandledes 4 tilfælde av **akut poliomyelit**, 2 i august og 2 i september. Der var 2 angrepne i samme hus; ellers var der ingen sammenhæng mellem tilfældene. (K. Knutsson).

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1		2	
	tilfælde.	dødsfald.														Stjør- dalen.	Frosta.		
																	Tilf.	Dsf.	Tilf.
	Tyfoidfeber	33														-	33	2	1
Cerebrospinalmen. (epid.)	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	4	-	-	-
Skarlagensfeber	358	5	358	66	71	63	54	37	13	14	5	10	11	3	11	31	2	11	-
Meslinger	119	1	119	-	-	-	2	4	-	1	3	7	50	31	21	117	1	-	-
Difteri (croup)	17	4	16	4	1	-	-	1	3	3	2	-	1	1	-	8	2	1	1
Barsel-feber	7	4	7	1	-	1	1	-	2	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	7	2	7	2	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1
Rosen	44	7	44	3	2	8	3	5	2	5	3	5	2	4	2	5	-	-	-
Røde hunde	46	-	46	1	-	1	-	11	21	10	1	1	-	-	-	36	-	-	-
Vandkopper	58	-	58	5	7	16	2	1	4	5	3	1	6	6	2	8	-	-	-
Kusma	51	-	51	-	5	-	1	1	2	5	2	1	6	3	25	19	-	-	-
Kikhoste	662	29	662	69	91	105	89	70	82	38	28	21	28	25	16	188	5	34	5
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	3429	46	3411	376	397	424	375	405	347	214	150	143	183	200	197	529	7	44	2
Influenta	837	6	837	38	133	202	114	123	81	59	17	18	19	19	14	150	1	20	-
Lungebetændelse	460	73	459	46	59	73	40	77	56	29	4	6	27	16	26	95	9	24	10
Pleurit.	185	7	185	16	22	14	17	21	18	15	19	10	5	15	13	34	4	4	-
Gigtfeber	133	3	133	19	17	9	6	18	10	14	10	9	5	10	6	28	3	3	-
Akut diarré (kolerine)	506	8	506	51	44	52	39	44	44	50	51	30	35	33	33	63	1	3	-
Tilsammen	6964	199	6940	699	852	969	747	832	696	464	301	265	380	368	367	1318	35	145	19

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne.																					
	3		4		5		6		7		8		9		10		11 og 12		13		14	
	Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Lierne.		Namsos.		Klingen.		Overhallen.		Flatanger og Fosnes.		Kolvereid.		Vikten.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	1	-	28	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmen. (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	89	2	46	-	64	-	2	-	3	-	40	-	11	1	52	-	-	-	-	-	9	-
Meslinger	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	1	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	3	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	-	-	3	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rosen	7	2	7	1	13	-	1	-	2	-	2	1	-	-	2	-	-	-	-	-	5	3
Røde hunde	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Vandkopper	14	-	7	-	11	-	3	-	-	-	5	-	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	29	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kikhoste	88	7	61	7	150	4	66	1	16	-	24	-	-	-	21	-	10	-	4	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	412	3	523	11	890	12	183	1	6	-	336	2	60	1	96	2	108	1	110	2	132	2
Influenza	76	-	73	-	235	1	34	1	-	-	79	-	78	2	45	1	-	-	26	-	21	-
Lungebetændelse	69	16	101	15	67	10	7	-	12	-	41	3	6	-	13	-	5	5	7	-	13	5
Pleurit	26	-	24	1	24	1	13	-	4	-	16	-	4	-	9	-	2	-	10	1	15	-
Gigtfeber	11	-	18	-	28	-	3	-	11	-	15	-	2	-	2	-	-	-	3	-	9	-
Akut diarré (kolerine)	51	2	57	-	155	2	45	-	-	-	44	-	22	-	-	-	7	1	17	1	42	1
Tilsammen	880	35	922	36	1677	34	357	3	54	-	612	8	194	4	243	3	133	7	179	4	250	11

Skarlagensfeber viser forøkelse av de angrepnes antal mot tidligere aar; saamange tilfælde har ikke været anmeldt siden 1888. De fleste syke behandledes i 1ste halvjaar og i de sydlige lægedistrikter til og med Stenkjær. Der indtraf ialt 5 dødsfald blandt de 358 opgivne tilfælde eller ca. 1,4 pct.

Meslinger. Av de ialt opførte 119 tilfælde med 1 dødsfald forekom de 117 i Meraker herred av Stjørdalen distrikt.

Av difteri (croup) anmeldtes ialt 17 tilfælde med 4 dødsfald, derav 8 med 2 dødsfald i Stjørdalen distrikt.

Barselfeber. Av de ialt opgivne 7 tilfælde med 4 dødsfald forekom de 5 med 3 dødsfald i Stenkjær distrikt. En av de barselkvinder, som døde, hadde placenta prævia med infektion før fødselen, den anden var sandsynlig smittet av et barn, som døde av rosen, og den tredje døde i et hjem, hvor de hygieniske forhold var ualmindelig slette. (A. Schnitler).

Kikhoste synes at ha hersket epidemisk inden den største del av amtet. Ialt anmeldtes 662 tilfælde med 29 dødsfald. Av 188 behandlede tilfælde i Stjørdalen distrikt forekom de 151 i Meraker herred, hvor der samtidig var epidemi av meslinger og røde hunde. I Frøsta distrikt var epidemien tildels temmelig ondartet. Hos en tidligere aldeles frisk ældre mand kom der i direkte tilslutning til kikhoste en utbredt lungetuberkulose. Hos barn optraadte hyppig symptomer paa skrofulo-tuberkulose. (Berg-Nilssen).

De **akute katarrer i aandedrætsorganerne** var meget hyppige, hvad der mulig har beroet paa aarets ugunstige klimatiske forhold.

Influenza har vistnok hersket mere eller mindre epidemisk inden de fleste lægedistrikter. I Grong distrikt var de fleste av dem, som søkte læge, haardt angrepne med en efterfølgende langvarig svakhetstilstand. Enkelte patienter frembød billedet av en dysenteri. (K. Haug). I Klingen distrikt hadde sygdommen et eksplosionsagtig utbrudd og hadde blandt gamle et ondartet forløp; den foranlediget saaledes paa gamlehjemmet flere dødsfald. Inkubationstiden var blandt de allerfleste behandlede tilfælde 48 timer. Epidemien er nærmere beskrevet i «Tidsskrift for den Norske Lægeforening» nr. 18 for 1915. (H. Norbye).

For **akut diarré** (kolerine) behandlede 506 personer med 8 dødsfald, mot henholdsvis 1546 og 26 i 1914. Den kolde sommer har sandsynlig ikke været uten indflydelse paa det formindskede antal.

Fnat. Der opgives behandlet tilsammen 142 personer, de fleste i Stjørdalen (50) og Vikten (39) distrikter. I Grong var sygdommen i aarets løp spredt over det hele distrikt, særlig i fjeldbygderne Trones og Røirviken av Grong herred. Her angrepes gjerne hele familien, før læge søktes. Litt efter litt lærte man sig kurmetoden, og ret mange var det, som paa egen haand skaffet sig salve og behandlet sig selv. (K. Haug).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		1	3	4	5	6	8	13	14
		Stjørdalen.	Levanger.	Indreøen.	Stenkjær.	Grong.	Namsos.	Kolvereid.	Vikten.
Veneriske saar	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	2	-	-	-	1	-	1	-	-
— medfødt	2	-	-	-	-	-	2	-	-
Gonorré, uretrit	35	3	8	3	2	1	14	2	2

Tuberkulose. Om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 18,1 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede kjendte dødsfald og 22,0 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 19,5 pct. og 25,4 pct. og for bygderne 18,0 pct. og 21,7 pct. Forøvrig henvises til nedenstaaende tabel. I Inderøen distrikt synes sygdommen i de fleste herreder at være avtat, dog med undtagelse av Inderøens herred; thi her faar man indtryk av, at den tiltar, ialfald for tiden, uagtet de hygieniske forhold er bedret i høi grad, og uagtet befolkningen viser stor interesse for bekjæmpelsen av sygdommen. Det er sjelden der vises uvilje mot indlæggelse i pleiehjem. (H. Angell). — I Stenkjær distrikt merkes omtrent aldrig nogen uvilje mot indlæggelse fra den sykes side, og i den senere tid har der heller ikke været nogen pladsmangel i pleiehjemmene. Til desinfektion i de sykes hjem brukes formalin samt vaskning. Seng- og gangklær blir desuten som oftest sendt til pleiehjemmets desinfektionsanstalt. (A. Schnitler). — I Grong distrikt var dødeligheten av lungetuberkulose i 1915 større end noget aar iforveien, i forhold til distriktets folkemængde — nemlig

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Stjørdalen	164	31	35	129
Frosta	94	18	19	75
Levanger	193	43	35	158
Levanger kjøbstad	16	4	4	12
Bygder	177	39	31	146
Inderøen	174	15	36	138
Stenkjær	162	24	34	128
Stenkjær ladested	42	9	12	30
Bygder	120	15	22	98
Grong	66	18	3	63
Lierne	4	2	-	4
Namsos	45	7	8	37
Namsos ladested	29	4	4	25
Bygder	16	3	4	12
Klingen	19	2	4	15
Overhallen	40	10	3	37
Flatanger }	57	11	7	50
Fosnes }				
Kolvereid	39	10	4	35
Vikten	65	12	11	54
Nordre Trondhjems amt	1122	203	199	923
Derav i byer	87	17	20	67
— - bygder	1035	186	179	856

29 pro mille. Grong herred har tidligere været mindre angrepet end Snaasen, men i 1915 er begge herreder omtrent likestillet. Av det ugunstige tal tør man dog visselig ikke slutte mere, end at sygdommen endnu ikke er avtat. I Grong herred er der for tiden den eiendommelighet ved sygdommen, at den væsentlig angriper velstillede gaardmandssønner i familier, som tidligere for det meste har været fri for den. Hovedsognet er dertil langt mere angrepet end kapelsognene. Aarsakerne hertil er visselig flere. I de store bondegaarder i hovedsognet med mange værelser lever dog familien sit daglige liv i et à to rum, hvorved smitte-muligheten forhøies. Margarin har i kostholdet erstattet natursmør, melken sendes til meierierne, finsigtet mel har fortrængt det før brukte sammalte mel. Det er saaledes mulig, at kosten i sin beskaffenhet er ringere end før. Men mere end et løst skjøn kan man dog ikke ha om disse forhold. Sikkert er det, at tandkaries er sørgelig utbredt, især blandt ungdommen; dette maa vel betragtes som tegn paa en svækkelse av individet, og at disposition for tuberkulose derved er større hos disse end hos helt friske turde neppe kunne betviles. — Dansesalene i ungdomslokalerne besøkes i større utstrækning i hovedsognet end i fjelddistrikterne. Paa dansesalen blomstrer endnu trods alle paabud og paamindelser spyttesvineriet i stor utstrækning. — Et privat selskap lønner i Grong og Haran sogn en sykepleierske, som næsten altid benyttes ved pleie av hjemmeværende og senge-liggende syke. I Grong sogn yder en aveling av Norske kvinders sanitetsforening mindre velstillede familier ogsaa økonomisk støtte. — Drikkevandsfor-syningen paa skolerne er nu ordnet, og renligheten er upaaklagelig. I skogstuerne er forholdet ogsaa bedret. Smittefrykten har dog her gjort nogen nytte, idet det nu hænder av og til, at en arbeider, som gaar med længere varende hoste, av kameraterne drives til at søke læge forat faa bragt paa det rene, om han muligens lider av tuberkulose. (K. Haug). — I Klingen distrikt synes tuberku-losen at være i tiltagende. (H. Norbye). I Overhallen er distriktslægen tilbøielig til at anse de epidemier av influensa, kikhoste og meslinger, som i de 2—3 sidste aar har optraadt i distriktet, som skyld i det økede antal dødsfald av tuberkulose. Der er indtraadt en forandring til det værre i sygdommen hos flere kroniske ftiser, likesom flere av de nyere tilfælde har vist et akut, febrilt forløp. Distriktslægen tror, at sygdommens overførelsesmaate er bra kjendt, og der arbeides ogsaa adskillig i de senere aar for at motarbeide sygdommens utbredning. Fore-ninger samler penger til det formaal og yder hjælp til sanatorieophold og ellers til understøttelse av syke og deres familier. Nogen motvilje mot at komme paa pleiehjem er der ikke i almindelighet. Vanskeligheten med at faa plads paa sanatorier er meget stor; ialfald har distriktslægen det indtryk, at ventetiden for mange blir skjebnesvanger. (Fladvad). I Kolvereid distrikt har Salsbrukets tuberkuloseforening med bidrag av Kolvereid kommune og sparebankens en 6 ukers feriekoloni for 16 skrofuløse og underernærte barn fra Salsbrukets træsliperi. Dette bruks eiere ydet gratis hus til kolonien paa en av sine eiendomme i fjeld-bygden Salen. Tiltrods for at veiret var saa uheldig som mulig, var resultatet dog særdeles tilfredsstillende. (H. Lie). — I Vikten distrikt siges tuberkulosen fremdeles at være sørgelig utbredt; av 13 nye tilfælde, som blev indført i tuberkuloseprotokollen i aarets løp, var ved dettes utgang de 8 endt dødelig. (I. Waage).

Spedalskhet. I Fosnes distrikt lever fremdeles 3 spedalske, 1 i Fosnes herred, og 2 i Flatanger. I Kolvereid distrikt bor, likesom før, en spedalsk i sit hjem. I Vikten distrikt er der ogsaa en spedalsk mand; hans tilstand er uforandret. (I. Waage). I Gravik herred lever 2 spedalske; helseraadet besluttet, at indlæggelse i Reitgjerdets pleiestiftelse burde paabydes. Den ene reiste, den anden negtet, idet han som gift mand benyttet sig av spedalskhetslovens bestem-melse herom. Han har voldt meget bryderi. (C. Henrichsen).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Risvækkelse	39	-	36	²⁾ 3	1	³⁾ 1	-	2	⁵⁾ 2	-	-
Trangt bækken	5	-	4	1	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	-
Barselkrampe	-	¹⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1
Stort foster	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	⁴⁾ 3	1	-	-	-	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	48	1	43	6	7	6	1	2	2	1	7
	49		49			7					

¹⁾ Død 3 dage efter fødselen av barselkrampe. ²⁾ Derav en tvillingfødsel, hvor begge fostre var macereret. 1ste tvilling forløstes ved tang, 2den fødtes ved naturens hjælp. ³⁾ 2den tvilling, 1ste født ved naturens hjælp. ⁴⁾ Derav en 2den tvilling, om 1ste intet anført. ⁵⁾ Det ene foster forløstes ved tang paa sætet, det andet var død i 6te maaned. ⁶⁾ Tillike barselkrampe.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Stjørdalen.....	275	8	186	16	2	-	11	-
Frosta.....	125	-	111	8	1	1	1	-
Levanger.....	360	4	255	14	-	-	2	1
Levanger kjøbstad.....	43	1	19	1	-	-	-	-
Bygder.....	317	3	236	13	-	-	2	1
Inderøen.....	242	9	177	22	2	-	2	2
Stenkjær.....	258	10	185	17	2	2	1	1
Stenkjær ladested.....	71	3	48	5	-	-	-	-
Bygder.....	187	7	137	12	2	2	1	1
Grong.....	84	3	77	4	-	-	1	-
Lierne.....	44	3	18	5	-	-	-	-
Namsos.....	101	4	49	7	-	-	1	1
Namsos ladested.....	90	2	39	7	-	-	-	1
Bygder.....	11	2	10	-	-	-	1	-
Klingen.....	67	-	31	6	-	-	-	-
Overhallen.....	61	-	54	2	1	2	-	-
Flatanger.....	45	2	25	2	-	-	2	-
Fosnes.....	56	-	40	2	-	-	1	-
Kolvereid.....	109	5	60	5	1	-	1	-
Vikten.....	127	1	72	6	2	-	-	-
Nordre Trondhjems amt.....	1954	49	1340	116	11	5	23	5
Derav i byer.....	204	6	106	13	-	-	-	1
— - bygder.....	1750	43	1234	103	11	5	23	4

Anæmi og fordøielssygdomme er meget utbredt i Overhallen distrikt, likesaa tandkaries. Et menneske med friske tænder træffes næsten ikke; distriktslægen har eksempler paa, at gebis er anskaffet allerede i konfirmationsalderen. (Fladvad). I Vikten distrikt er i Leka og Gravik fordøielssygdomme hyppigst; aarsaken maa vistnok være den megen kaffedrikning og kostholdet forøvrig. Alkoholforbruket er ikke stort. (C. Henrichsen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Fødselsoperationer. Av læger utførtes 66 saadanne, derav i Stjørdalen distrikt 8, Frosta 4, Levanger 3, Inderøen 18, Stenkjær 15, Grong 1, Klingen 2, Overhallen 4, Fosnes 1, Kolvereid 4 og Vikten 6. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 5 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 1 kvinde, som døde av barselkrampe, og desuten døde 1 kvinde av svangerskaps- eller barselsygdom uten nærmere angivelse.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blir et overskudd av 614 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 68,6.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	247	10	237
Lungetuberkulose	203	17	186
Kræft (cancer og sarkom)	92	7	85
Hjerneslag	82	7	75
Organisk hjerte- og karsygd. (arteriosklerose)	79	7	72
Croupøs lungebetændelse	73	8	65
Akute katarrar i aandedrætsorganerne og katarralsk lungebetændelse	56	8	48
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose	39	3	36
Kikhoste	29	1	28

Veirliget beskrives som meget ugunstig. Efterjuls vinteren var for det meste kald og streng, vaaren kom sent, var kald og raa, sommeren i det hele kald og regnfuld, høsten og vinteren kom tidlig. Utbyttet av jorden blev dog ganske godt for høiets vedkommende, men betydelig forringet for korn, poteter og rotfrugter, som enkelte steder desuten ødelagdes av frost.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Frosta distrikt var, som andetsteds, prisen paa landmandsprodukter meget høi, hvorfor aaret, økonomisk set, maa betegnes som bra. Fra oktober og utover foregik et indbringende sildefiske; smaasild, som man i tidligere aar var glad til at bli kvit for 50 øre kassen, blev nu solgt for 12, 15, op til 18 kr. kassen. — Levemaaten holder sig uforandret og er gjennemgaaende god. Kaffe misbrukes, derimot hører man ikke tale om nogen drikkfældighet. Den bedste del av ungdommen er som regel totalavholdende. Sedeligheten staar ikke høiere end almindelig; tallet paa uegte barn født i 1915 var noksaa stort. (Berg-Nilssen).

I Inderøen distrikt synes de hygieniske forhold ganske tilfredsstillende. Den jevne bondestand lever sundt, og der vises gjennemgaaende en mønsterverdlig ædruelighet. Her gaar ungdommen i spidsen ved allerede som barn at melde sig ind i avholdsloger; det er ikke sjelden, at der selv i brylluper ikke nytes spirituosa. Usedeligheten med derav følgende uegte fødsler er i avtagende. Bygningerne er i regelen gode og vedlikeholdes bra. Beklædningen er hensigts-

mæssig. Kaffe brukes der meget av, i enkelte hjem staar kaffekjedlen over ilden hele dagen. Melk brukes for litet, da mest mulig sendes til meieriet for at gjøres i penger. Hos den opvoksende slekt er tænderne daarlige, men tandpleien er nu for manges vedkommende bra, saa der er haab om bedring. (H. Angell).

I Grøng distrikt har trods det daarlige utbytte av jordbruket og dyrtiden paa grund av krigen kun faa familier hat vanskelig for at greie sig, og neppe nogen har lidt nød. Tømmerpriserne var nemlig saa høie, at baade brukene og de private skogeiere søkte at hugge mest mulig. Der blev mangel paa tømmerhuggere, og arbeidspriserne steg derfor forholdsvis høit. Der hersker derfor endnu gode tider og velstand blandt de selveiende bønder. (K. Haug).

I Lierne distrikt er de hygieniske forhold nogenlunde gode, skriver distriktslæge Falck, hvis nærmere beskrivelse av disse findes indtat som anhang nr. 1 til denne beretning.

I Klingen distrikt er de hygieniske forhold i herredet av samme navn gjennemgaaende gode. Vel halvdelen av befolkningen er knyttet til de store trælstartbruk. Arbeiderne bor for det meste i egne smaa træhus med en haveeffek til. Strandstedet Bangsund, hvor de fleste bor, er bymæssig bebygget. Befolkningens kosthold er godt, men kaffe misbrukes almindelig baade av voksne og barn; disse sidstes helbredstilstand lider derved. Enkelte forældre indser dog nu det uheldige heri og gir sine barn melk. — Om vinteren drives utbredt skogsarbeide. De nyere skogstuer er gjennemgaaende meget gode. I disse findes ogsaa forbindelsessaker, og blandt disse har de saakaldte «enkeltpakker» vist sig særdeles hensigtsmessige i forbindelse med anvendelsen av jod ved behandlingen av de unndgaaelige hugsaar blandt skogsarbeiderne. Disses kosthold er, naar bortsees fra et svært kaffeforbruk, rikelig og godt. Ædruelighetstilstanden og sedeligheten inden herredet er nogenlunde god. (H. Norbye).

I Overhallen distrikt maa de hygieniske og økonomiske forhold siges at være gjennemgaaende gode. Hovednæringen er jordbruk og skogdrift. Bønderne eier for det meste selv sine skoger, hvad der bidrager til at gjøre den økonomiske tilstand jevnt god, saa der er litet av fattigdom, men heller ingen kakser. Laksefisket i Namsen elv og dens bielv, Bjøra, har git stor indtægt. Bortleie av fiskerettigheter til utlændinger er dog ophørt efter krigens begyndelse. — Av elektricitetsverker findes 3 andelsverker, hvorfra kraften har været billig, saa den er blit allemandseie. Det er ikke ualmindelig, at man paa en gaard oplyser og opvarmer sit hus, driver maskiner og koker baade til folk og fæ med elektricitet. — Ædruelighetstilstanden og sedeligheten synes at være nogenlunde god. Der er ikke mange uegte fødsler. I Overhallen herred er de fleste fattige, som før var bortsat i bygden, nu samlet paa Reinkjær gamlehjem, som drives for kommunens regning. (Fladvad).

I Fosnes distrikt er den økonomiske tilstand for deres vedkommende, som driver fiske og fiskekjøp, betydelig bedret i dette aar. Flere har kunnet skaffe sig motorbaater. Arbeidslønnen er ogsaa steget adskillig. (P. Johnson).

I Kolvereid distrikt er de hygieniske forhold væsentlig uforandret fra før. — Smittefrygten er paa enkelte begrænsede steder rent sykkelig, men viker forhaabentlig for en større oplysning. (H. Lie).

I Leka og Gravik herreder av Vikten distrikt er de hygieniske forhold ganske gode. De fleste hus er nye og ganske bra indrettet. — Brændslet bestaar for det meste av torv; der findes jo prægtige torvmyrer paa Leka. Men ved brukes ogsaa. — Levemaaten er i almindelighet god. Trods de dyre tider og den overordentlig daarlige sommer, kan det ikke siges, at nogen av befolkningen har lidt nød. Fisk og poteter er hovednæringsmidlerne, dernæst melspiser. Kjøt brukes der mindre av, man synes, det falder for dyrt. (C. Henriksen).

Sykehus. I Stjørdalen er der et militæretaten tilhørende sykehus paa Værnes, kun i bruk under vaabenøvelserne, doktor Ellen Seips sykehus for skrofuløse barn, samt Hegre pleiehjem for tuberkuløse. I Levanger distrikt findes i Levanger by Nordre Trondhjems amts sykehus og i Værdalen et tuberkulosehjem. I Stenkjær er der et isolationslokale for epidemiske syke og et pleiehjem for tuberkuløse. I Vemundvik herred, like utenfor bygrænsen for Namsos ladested, ligger Namdalens amtssykehus med tilknyttet tuberkulosehjem.

Badeindretninger. I Stjørdalen er der et styrtbad ved det militære sykehus. Stjørdalshalsen har et forenet kar- og badstubad, hvor der i aaret levertes 2 065 bad. I Hegre er der en badstue. I Levanger er der et damp- og karbad ved amtssykehuset og et dusj- og karbad ved folkeskolen, som et par dage i uken ogsaa benyttes som folkebad. I Inderøen distrikt er der et karbad ved Kirknes meieri. I Stenkjær ladested er der et folkebad som leverte 1 700 bad i aaret. Desuten er der et privat damp- og karbad, som søkes noksaa meget. I Grong herred er der 2 badstubad, som holdes aapne til enkelte tider. I Namsos distrikt er sykehusets badeindretning tilgjengelig for publikum. I Klingen distrikt er der ved et av brukene bad for arbeiderne. I Overhallen distrikt er der 3 badstubad, 1 paa Hølandet, 1 paa Øisletten og 1 paa Mælen; de benyttes næsten kun til høitiderne. I Kolvereid distrikt holdes en badstue aapen av og til, væsentlig foran de store høitider.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Nordre Trondhjems amt	107	1880
Stjørdalen	1) 14	380
Frosta	2) 6	203
Levanger	3) 21	215
Inderøen	4) 11	172
Stenkjær	5) 18	205
Grong	6) 5	122
Lierne	7) 3	26
Namsos	8) 5	—
Klingen	9) 1	—
Overhallen	10) 3	144
Flatanger	3	130
Fosnes	11) 1	102
Kolvereid	12) 6	135
Vikten	13) 10	46

1) Stjørdalen 5, Skatval 1, Laanke 4, Meraker 4. 2) Frosta 4, Aasen 2. 3) Levanger by 11, Værdalen 4, Levanger herred 3, Skogn 3. 4) Sparbu 4, Inderøen 2, Sandvollan 1, Mosviken 1, Ytterøen 1, Røra 1, Værran 1. 5) Stenkjær ladested 5, Egge 2, Ognaldalen 4, Stod 2, Kvam 1, Beitstaden 1, Malm 2, Namdalseidet 1. 6) Grong 2, Snaasen 3. 7) Nordli 1, Sørli 1, herredet ikke opgit for 1. 8) Namsos ladested 3, Vemundvik 2. 9) Klingen 1. 10) Overhallen 2, Hølandet 1. 11) Otterøy 1. 12) Kolvereid 2, Foldereid 2, Nære 2. 13) Vikten 4, Leka og Gravik 6.

XVIII. Nordlands amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpevakcinatører.	
Amtet		38646,07	161 105	51	10	113	77	
1. Bindalen	Bindalen	1 498,33	2 502	1	-	2	2	
2. Vik	Vik	232,49	2 505	1	-	1	1	
3. Velfjord	Velfjord	600,39	1 425	-	-	1	1	
4. Brønnøy	Brønnøy	150,37	3 274	2	-	1	1	
5. Vega	Vega	147,27	2 422	1	-	1	1	
6. Tjøtta	Tjøtta	866,80	3 318	1	-	4	3	
7. Alstahaug		581,38	7 832	4	1	5	4	
	Stamnes	316,76	1 006	2	1	1	1	
	Leirfjord		1 767	-	-	1	1	
	Alstahaug		91,79	1 432	1	-	1	1
	Herøy		172,83	3 627	1	-	2	1
8. Vefsen		3 417,56	6 615	1	1	3	1	
	Mosjøen, ladested	0,83	1 721	1	1	1	-	
	Vefsen	3 416,73	4 894	-	-	1) ²	1) ¹	
9. Hatfjelldalen	Hatfjelldalen	3 064,08	1 061	-	-	1	1	
10. Ranen		6 268,26	16 651	3	1	8	5	
	Nesna	580,90	4 700	1	-	1	1	
	Dønnes	87,18	1 370	-	-	1	1	
	Hemnes	1 692,46	4 689	1	-	3	2	
	Mo	3 907,72	5 892	1	1	3	1	
11. Lurøy		1 159,64	6 214	2	-	5	4	
	Lurøy	270,86	2 107	1	-	2	2	
	Trøna	17,36	620	-	-	1	1	
	Meley	871,42	3 487	1	-	2	1	
12. Rødøy	Rødøy	696,83	2 666	1	-	2	1	
13. Gildeskaal		1 896,03	6 027	1	-	3	4	
	Gildeskaal	665,31	4 166	1	-	2	3	
	Beiarn	1 230,72	1 861	-	-	1	1	

1) Den ene av disse bor i Mosjøen.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste dec. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpevakcinatører.
14. Bodø	Bodø, kjøbstad	1,03	4 895	4	3	3	-
15. Bodin	Bodin	672,31	5 218	2	-	¹⁾ 5	¹⁾ 3
16. Skjerstad	Skjerstad	510,72	1 800	1	-	2	1
17. Saltdalen	Saltdalen	2 474,86	3 316	-	-	3	1
18. Fauske	Fauske	994,61	6 760	3	-	3	2
19. Sørfold	1 737,69	3 469	1	-	2	2
	Sørfold	1 563,48	2 641	1	-	1	1
	Kjærringøy	174,21	828	-	-	1	1
20. Nordfold	718,47	2 602	-	-	2	2
	Nordfold	533,06	1 375	-	-	1	1
	Leiranger	185,41	1 227	-	-	1	1
21. Steigen	Steigen	265,45	2 235	1	-	1	1
22. Hamarøy	Hamarøy	1 058,83	3 104	1	-	1	1
23. Lødingen	1 249,63	4 055	1	-	4	4
	Lødingen	1 026,02	2 787	1	-	3	3
	Tjeldsund	223,61	1 268	-	-	1	1
24. Tysfjord	Tysfjord	1 608,08	3 143	1	-	2	2
25. Narvik stadslægedistrikt	Narvik, kjøbstad..	12,82	4 922	3	1	5	1
26. Ofoten	2 998,28	7 166	1	-	6	6
	Evenes	574,85	4 073	1	-	3	2
	Ankenes	2 423,43	3 093	-	-	²⁾ 3	²⁾ 4
27. Værøy	Værøy	28,87	1 501	1	-	2	1
28. Flakstad	Flakstad	298,98	3 242	1	-	2	2
29. Buksnes	Buksnes	169,01	5 524	1	1	5	2
30. Borge	Borge	256,79	4 533	-	-	3	2
31. Gimsey	Gimsey	185,34	1 625	-	-	2	2

¹⁾ 2 av disse bor i Bodø. ²⁾ En av disse bor i Narvik.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpevaknaterer.
32. Vaagan	V a a g a n	286,17	5 828	2	1	6	3
33. Hadsel	944,02	12 472	4	1	9	2
	H a d s e l	765,42	8 037	3	1	7	1
	Bø.....	178,60	4 435	1	-	2	1
34. Sortland	995,04	6 829	4	-	4	4
	S o r t l a n d	586,82	3 536	3	-	2	2
	Øksnes	408,22	3 293	1	-	2	2
35. Dverberg	D v e r b e r g	599,58	4 354	1	-	4	4

Sundhetstilstanden opgives fra de fleste distrikter at ha været gennemgaaende god. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 9 051, hvorav 310 hadde dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 10 832 og 284.

Dødeligheten var 13,3 pro mille av den oppgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme**¹⁾ i almindelighet henvises til tabellen paa side 225—228. Jfr. forevrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Eksantematisk tyfus. Til Hadsel var 2 brødre kommet syke hjem fra Mehavn; den ene av dem døde. Diagnosen var tvilsom. (Thode). — Under vinterfisket opgives der observeret 2 tilfælde i Flakstad; nogen nærmere beskrivelse forelaa ikke. (Amtslægen).

Av **tyfoidfieber** optraadte i Flakstad en del tilfælde umiddelbart efter Lofotfisket. En fisker, som rodde i dette distrikt (Reine), fik sygdommen like efter hjemkomsten til Brønnøy og smittet sin hustru og 5 barn; han døde. Sygdommen indskrænkedes her til denne ene familie. — I Vefsen indtraf et tilfælde under regimentssamlingen i Drevjen; den angrepne var fra Harstad og hadde sandsynlig medbragt smitten derfra. (Klüver). — Ogsaa tilfældene i Sortland skyldtes smitteimport fra Lofoten. — Det hænder saagodtsom hvert aar, at fiskere bringer tyfussmitte med sig hjem fra Lofotfisket enten som rekonvalescenter eller i inkubationstadiet. Med de høist primitive lasaretforhold i Lofoten, uten spor av laboratoriestyr, vil en internering og senere hjemsendelse bli det rene slumpetraf. En vaccination av de i samme vær nærmest liggende

¹⁾ Fra de 2 Folden-distrikter og Flakstad distrikt er ingen aarsberetninger indkommet. Opgaverne over epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald for disse distrikter er hentet fra de epidemiske maanedslister.

Under den store brand i Bergen blev den netop færdigtrykte beretning om Lofotfisket ødelagt; samtidig brændte ogsaa opsynschefens manuskript med de til samme hørende tabeller. Ved medicinaldirektørens foranstaltning blev der imidlertid utarbeidet nye tabeller, som det dog ikke har lykkedes at faa helt fuldstændige.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1	
	tilfælde.	dødsfald.														Bindalen.	
																Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	53	9	49	5	3	3	15	10	6	4	2	-	-	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)...	9	4	9	-	-	-	2	-	-	-	-	1	3	3	-	-	-
Akut poliomyelit.....	9	3	9	-	1	3	-	1	-	-	1	2	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber.....	117	1	117	17	13	7	7	4	10	2	5	1	21	20	10	-	-
Meslinger.....	68	2	68	9	16	19	8	10	5	1	1	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup).....	315	21	310	23	15	30	35	29	37	18	22	45	20	15	21	-	-
Blodgang.....	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber.....	21	3	19	1	-	2	5	-	3	3	1	1	-	-	3	-	-
Pyæmi, septhæmi.....	36	12	30	-	2	2	2	2	3	6	4	2	2	4	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte).....	8	-	8	-	1	-	1	-	4	-	-	-	1	-	1	-	-
Rosen.....	102	3	102	8	10	11	8	5	4	3	6	12	10	11	14	-	-
Røde hunde.....	35	-	35	2	3	3	1	2	-	1	9	6	2	2	4	-	-
Vandkopper.....	87	-	87	3	5	4	6	3	8	14	16	13	4	6	5	-	-
Kusma.....	99	-	99	5	18	16	25	4	9	1	2	2	4	6	7	-	-
Kikhoste.....	847	48	842	96	74	133	132	95	53	68	48	63	41	28	11	8	1
Akute katarrer i aandedrætsorg.	3994	84	3903	422	501	528	357	283	287	255	151	192	271	295	361	23	1
Influenza.....	981	3	980	171	194	198	127	67	45	51	12	17	23	31	44	1	-
Lungebetændelse.....	558	78	550	66	62	67	54	50	46	26	14	28	28	38	71	1	1
Pleurit.....	584	7	579	51	62	48	60	53	47	63	39	32	46	40	38	7	-
Gigtfeber.....	236	5	233	22	22	29	20	26	12	20	12	10	23	22	15	2	1
Akut diarré (kolerine).....	887	23	885	74	91	99	70	54	60	87	92	69	48	68	73	5	2
Tilsammen	9051	310	8915	975	1093	1202	935	698	639	622	438	496	547	591	679	47	6

91

Nordlands amt, 1915.

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	2		3 og 4		5		6		7		8 og 9		10		11		12		13	
	Vik.		Velfjord og Brønnøy.		Vega.		Tjøtta.		Alstahaug.		Vefsen og Hatfjeldalen.		Ranen.		Lurøy.		Rødøy.		Gildeskaal.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)..	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagenfeber	-	-	8	-	-	-	6	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Meslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	-	-	7	1	3	-	10	-	-	-	-	-	2	-	19	-	4	-	2	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	10	-	1	1	1	1	-	-	3	3	2	2	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	2	-	3	-	-	-	1	-	4	-	12	1	3	-	1	-	1	-	-	-
Røde hunde	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	1	-	-	-	4	-	5	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	1	-	1	-	-	-	1	-	20	2	64	6	119	8	151	4	86	6	129	7
Akute katarrer i aandedrætsorg.	7	-	120	4	21	-	67	1	50	-	200	4	125	5	374	8	71	-	59	2
Influenza	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	22	1	68	-	6	-	3	-	-	-
Lungebetændelse	1	-	7	1	5	4	9	2	4	3	13	1	32	11	17	-	6	-	10	5
Pleurit	4	-	55	-	8	-	4	-	2	-	16	1	20	-	26	1	2	1	33	-
Gigtfeber	-	-	10	-	5	-	9	2	1	1	8	-	16	-	11	-	3	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	13	2	35	1	9	-	15	-	5	1	44	-	31	3	52	-	17	2	2	-
Tilsammen	29	2	283	8	52	5	130	6	116	7	398	17	425	29	662	13	193	9	235	14

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	14		15		16		17 og 18		19 og 20		21		22		23		24		25	
	Bødø stads- lægedistr.		Bodin.		Skjerstad.		Saltdalen og Fauske.		Sørfold og Norfold.		Steigen.		Hamarøy.		Lødingen.		Tysfjord.		Narvik stads- lægedistr.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	11	4
Cerebrospinalmeningit (epid.) . .	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	38	-	6	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	-
Meslinger	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Difteri (croup)	8	-	1	1	9	1	54	2	58	7	-	-	-	-	-	-	-	-	16	1
Blodgang	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barsel-feber	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	3	3	1	1	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Rosen	13	-	2	-	3	-	5	1	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	8	1
Røde hunde	2	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	4	-	1	-	-	-	40	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	15	-
Kusma	4	-	-	-	-	-	21	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Kikhoste	81	4	3	3	1	1	79	2	-	-	13	1	1	1	16	-	20	-	5	-
Akute katarer i aandedrætsorg. . .	696	5	16	7	24	3	381	16	-	-	102	-	45	1	108	7	41	-	300	1
Influenza	92	-	-	-	-	-	35	-	-	-	42	1	23	-	37	1	18	-	294	-
Lungebetændelse	54	3	6	5	7	3	51	7	-	-	13	1	7	-	21	-	49	9	53	4
Pleurit	81	-	3	2	2	-	38	-	-	-	34	1	6	-	7	-	6	-	25	1
Gigtfeber	19	-	1	-	5	-	6	-	-	-	1	-	1	-	11	-	4	-	31	-
Akut diarré (kolerine)	161	2	-	-	3	-	22	5	-	-	1	-	21	-	32	-	16	-	137	2
Tilsammen	1262	18	40	19	55	8	751	36	61	7	211	4	107	3	237	8	155	9	903	15

Epidemiske sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	26		27		28		29		30		31 og 32		33		34		35		Under Lofot-fisket.	
	Ofoten.		Værøy.		Flakstad.		Buksnes.		Borge.		Gimsøy og Vaagan.		Hadsel.		Sortland.		Dverberg.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	
Tyfoidfeber	4	2	-	-	12	1	1	-	-	-	2	-	-	3	-	-	-	-	4	
Cerebrospinalmeningit (epid.) . .	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut poliomyelit	-	-	2	1	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	3	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	31	-	12	1	-	-	-	-	
Meslinger	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	34	2	3	-	-	-	-	-	2	
Difteri (croup)	1	-	2	-	5	1	3	1	1	-	26	2	74	2	2	-	-	-	8	
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	6	-	1	1	5	-	-	-	
Pyæmi, septhæmi	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	1	1	-	-	-	-	
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Rosen	8	-	5	-	1	-	10	-	-	5	-	2	-	-	-	3	-	-	6	
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-	-	3	-	4	-	-	-	-	2	
Vandkopper	1	-	3	-	-	-	5	-	-	1	-	5	-	-	-	-	-	-	2	
Kusma	2	-	8	-	8	-	-	-	-	-	-	4	-	6	-	-	-	-	20	
Kikhoste	2	-	15	-	-	-	6	-	-	3	-	10	1	10	1	-	-	-	2	
Akute katarrer i aandedrætsorg.	118	1	85	1	104	-	28	2	16	4	69	7	127	1	307	2	12	1	298	
Influenza	82	-	-	-	13	-	32	-	1	-	17	-	77	-	23	-	11	-	75	
Lungebetændelse	49	7	10	1	-	-	15	-	3	2	38	2	31	3	22	1	5	1	19	
Pleurit	28	-	12	-	-	-	7	-	6	-	8	-	69	-	36	-	12	-	27	
Gigtfeber	8	1	8	-	-	-	6	-	-	-	8	-	22	-	24	-	3	-	13	
Akut diarré (kolerine)	63	-	27	-	19	-	15	-	-	-	24	1	22	-	33	-	6	2	57	
Tilsammen	375	11	183	3	165	2	134	5	29	6	272	16	474	9	474	8	58	4	535	

fiskere maatte dog kunne la sig gjennemføre. Der er nemlig liten utsigt til at faa oprettet et større tidsmessig utstyrt sykehus i det for de store fiskeridistrikter, Lofoten og Vesteraalen, fælles trafikcentrum, Svølvær. (Amtslægen). — Blandt tilfældene i Narvik var der 4 inden en familie, som blev angrepet, efterat moren var kommet hjem fra lasaretet, hvor hun hadde gjennemgaaet sygdommen. Nogen tilfælde i Skjomen (Ankenes, Ofoten distrikt) stod antagelig i forbindelse med tilfældene i Narvik; efterat de syke var blit isoleret i en liten stue, som man med amtets tilladelse hadde faat leiet, blev ingen flere smittet. (Astrup).

Akut poliomyelitis. I Vefsen blev en smaapike paa Bergsnev i Drevjen angrepet med parese i venstre arm og ben. Forresten var der flere inden distriktet, som klaget over intens hodepine og nakkestivhet. (Klüver). — Paa Kalvøy (Røst, Værøy distrikt) døde en pike efter ca. 10 dages sygdom; hun hadde hodepine, nakkestivhet og rheumatiske smerter i lemmerne, senere slaphet, sløvhed og somnolens. Et par maaneder senere indtraf der i nærheten et sikkert tilfælde av sygdommen hos en smaapike paa gaarden Starnes, hvor der for nogen aar siden skal ha forekommet et par lignende tilfælde. (Grønning). — De 2 for Buksnes opførte dødsfald var hos tidligere angrepne, hvor der kom liggesaar og marasmus. (Hermansen).

Difteri hadde likesom foregaaende aar stor utbredning med et i det hele tat mildt forløp. — Fra Meløy (Lurøy distrikt) skrives, at det under de gjennemgaaende smaa og fattige forhold med sterkt innskærket beboelsesrum er meget vanskelig at faa de syke isoleret. Naar saa folk mange steder undlater at overholde de paalagte forsigtighetsregler, blir det vanskelig at faa stanset epidemien. (L. Daae).

Barselpeber. Om de i Brønnøy og Lurøy distrikter angrepne anføres, at hjelpekoner hadde været brukt. — Fra Dverberg skyldes der paa skiddens færdighet.

Kikhoste forekom hyppig. — Fra Tysfjord meddeles, at sygdommen ikke sjelden var kompliceret med croupøs lungebetændelse. Et par fik lunge-tuberkulose og døde efter nogen maaneders forløp. (Godske).

Akute katarrar i aandedrætsorganerne. I et klima som Nordlands kystklima kan man trygt gaa ut fra, at hvert eneste menneske en og anden gang i aarets løp lider av disse katarrar. (Gladved). — Fra Fauske anføres, at for Sulitjelmas vedkommende den plagsomme svovlrøk, som opstaar ved malm-rostingen, uten tvil spiller en rolle. Efter helseraadets henstillinger til selskapet om at faa rettet paa dette forhold, blir nu rostingen foretat paa en anden maate. (Mortensen).

Croupøs lungebetændelse var i Tysfjord ubetinget den sygdom, som gav aaret dets præg. De fleste tilfælde kom under behandling i juni. Sygdommens infektiositet var utvilksom; i et hus laa samtidig 3 syke og i hvert av 2 andre 2 syke. Et par ganger komplicertes sygdommen med empyem; begge patienter kom sig efter operation. (Godske).

Skabb er opført med 488 tilfælde, heri ikke medregnet de som blev behandlet under Lofotfisket. — I Tjøtta optræder sygdommen væsentlig i 2 perioder: mai—juni (efter torskefisket i Lofoten og Finmarken) og september—oktober (efter sildfisket). (Sørensen). — I Meløy (Lurøy distrikt) kom 77 tilfælde under behandling, men der fandtes mange, mange flere. Herredsstyret har besluttet, at skabbsalve skal utleveres paa herredskassens regning til alle angrepne inden herredet. Men i mange hjem findes der ikke tilstrækkelig skifte av gang- og

Veneriske

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa										
		3 og 4	5	6	7	8-9	10	11	12	13	14	15
		Velfjord og Breenøy.	Vega.	Tjøtta.	Alstahaug.	Vefsen. Hattfjell-dalen.	Ranen.	Lurey.	Rødey.	Gildeskaal.	Bodø.	Bodin.
Veneriske saar . . .	10	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet .	65	-	-	2	-	-	1	-	-	-	15	-
— medfødt . . .	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gonorrhé, uretrit. . .	390	7	2	3	3	3	13	12	5	7	101	1

endnu mindre av sengkler, saa sygdommen tar sig op igjen, straks de slutter med bruken av salve, da der ikke er anledning til at faa klærne desinficeret. (L. Daae). — Der er ikke tvil om, at plagen i de senere aar har tiltat i hyppighet utover amtet; man vil derfor rette en henvendelse til formandskaperne om at følge Meløy formandskaps eksempel og bevilge til fri medicin for de angrepne. (Amtslægen).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av ovenstaaende tabel.

Tuberkulose. Om de i aarets løp nytilkomne og av protokollene utgaaede tilfælde m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 18,1 pct. av alle ved sygdom forårsakede dødsfald og 21,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 18,7 pct. og 24,6 pct. og for bygdene 18,0 pct. og 21,7 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 232. — I Tjøtta er forstaaelsen av tuberkulosens smittemetode almindelig, men den ytrer sig ofte mere som en overdreven smittefrygt end i en forbedret hygiene. Det er saaledes vanskelig at skaffe tæringssyke husrum og fornøden hjelp i deres hjem, mens spyttvineriet florerer saavel i hjemmene som i forsamlingslokalerne trods opslag derimot. (Sørensen). — I Vefsen har tuberkuloseforeningen i de 10 aar, den har virket, ydet hjelp til mangen syk paa forskjellig maate, enten i hjemmet eller til sanatorieophold; den har i hjemmene ogsaa tat sig av de underernærte ved utdeling av melk etc. — Vefsen tuberkulosehjem med 14 senger blev færdig dette aar og begyndte sin virksomhet; det har kostet henimot kr. 44 000, hvorav omtrent halvparten er gaver fra fhv. distriktslæge G. Bugge og tuberkuloseforeningen. (Klüver). — I Hamarøy er det umulig for fattigvæsenet at faa nogen til at ta en tæringssyk i forpleining, selv om denne er nok saa renlig og forsiktig. (P. Hansen). — I Tysfjord synes sygdommen at være i tiltagen, ikke mindst blandt lapperne, som utgjør ca. 10 pct. av bygdens samlede befolkning. (Godske). — I Lødingen bevirker mangelfuld renlighet og stor likegyldighet, blandet med skjæbnetro hos læstadianerne, at smitten stadig brer sig, hvis ikke den syke fjernes fra hjemmet. (Zachariassen). — Fra Ofoten anføres, at det med de bedre boligforhold nu er mindre utrygt at behandle de syke hjemme, og at den overdrevne smittefrygt, man før stadig støtte paa, for en stor del har git sig. (Borch-Johnsen). — Med hensyn til tuberkuloselovens haandhævelse hersker der blandt helseraadsordførerne vistnok meget forskjellige opfatninger om, naar de bør gripe ind og søke en tuberkuløs

sygdomme.

lægedistrikterne:														Under Lofotfisket.
17-18	21	23	24	25	26	27	28	29	30	32	33	34	35	
Saltdalen og Fauske.	Steigen.	Lødingen.	Tysfjord.	Narvik.	Ofoten.	Værøy.	Flakstad.	Buksnes.	Borge.	Vaagan.	Hadsel.	Sortland.	Dverberg.	
-	-	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	33	2	-	1	1	-	6	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	3	6	4	96	9	12	6	6	2	18	31	7	3	22

indlagt i tuberkulosehjem. Enkelte ser nødvendig en tæringssyk opholde sig hjemme blandt familien, hvad vel med de indskrænkede helligforhold her nordpaa er det rette standpunkt. Paa den anden side findes der distrikter, hvorfra kun rent undtagelsesvis en indlæggelse i tuberkulosehjem finder sted. Det tør endog være tvilsomt, om utgifterne til det hygieniske tilsyn er vel anvendte penger, saavidt kostbart som dette falder her, ialfald i sjødistrikterne. Særlig opmuntrende virker det heller ikke for dem, som interesserer sig for det private tuberkulosearbeide, naar en patient, som en forening med stort stræv har kostet paa sanatorium, fra dette kommer hjem til de usunde forhold i hjemmet og blir gaaende der; eller — endda værre — naar en sanatoriepatient kommer forværret hjem og blir liggende der, fordi helseraadsordføreren ikke finder forholdene slette nok til at anvende tuberkuloseovens § 6; i nabadistriktet faar derimot en interesseret læge omtrent alle syke med sputavsondringer ind i tuberkulosehjem. Forhaabentlig vil den sidste fremgangsmaate efterhaanden bli den gjængse. (Amtslægen).

Spedalskhet. I Tjøtta er der 2 syke; den ene, en ældre mand, som har hat sygdommen i 4 aar, lever med sin friske kone under nogenlunde betryggende forhold isoleret i sit hjem; den anden, en yngre kone, som levet under mindre heldige forhold, blev i 1916 indlagt i Reitgjerdet. (Sørensen). — I Meløy (Lurøy distrikt) bor en ældre kvinde, som lider av den glatte form. (L. Daae). — I Buksnes er der 3 tilfælde; det ene er nyt og hos en 7 aars gut, som bor i samme hus som sin leprøse bedstemor; denne vil man se at faa indlagt paa pleiestiftelse. (Hermansen).

Anæmi og kardialgi forekommer hyppig hos kvinder og barn, skrives der fra Tjøtta; kosten er ensformig og uhensigtsmæssig, og bestaar i mange familier av kaffe og brød, bakt av finsigtet mel; paa brødet smøres sirup eller simpleste sort margarin. Mændene har, ialfald under de store fiskerier, som oftest sit daglige maaltid av fersk fisk, hvad der for de hjemmeværende kvinder og barn hører til sjeldenheterne. (Sørensen). — Fra Værøy anføres, at lægens diætiske forskrifter sjelden blir fulgt; medicin skal og maa gjøre alt. (Grønning). — Misbruk av kaffe klager de fleste av lægerne over, ogsaa for barns vedkommende. (Amtslægen).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er opgit ialt 105, nemlig i Bindalen 1, Vik 1, Velfjord og Brønnøy 2, Vega 1, Alstahaug 3, Vefsen 1, Ranen 6, Lurøy 1, Rødøy 2, Gildeskaal 3, Bodø 7, Bodin 3, Skjerstad 1, Saltdalen 1, Fauske 9, Steigen 3, Hamarøy 1, Lødingen 8, Tysfjord 2, Narvik 10, Ofoten 8, Buksnes 5, Gimsoy og Vaagan 11, Hadsel 7, Sortland 7 og Dverberg 1. Indikationer og utfald vil sees av tabellen paa side 233.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Bindalen	39	10	6	33
Vik	26	4	2	24
Velfjord	54	12	8	46
Brønnøy				
Vega	43	6	5	38
Tjøtta	35	8	6	29
Alstahaug	85	18	7	78
Vefsen	110	13	17	93
Mosjøen ladested	20	6	3	17
Bygder	90	7	14	76
Hatfjelldalen				
Ranen	202	31	29	173
Lurøy	80	14	13	67
Rødøy	30	4	9	21
Gildeskaal	78	11	14	64
Bodø stadslægedistrikt	86	14	18	68
Bodin	84	10	19	65
Skjerstad	36	4	8	28
Saltdalen	142	30	36	106
Fauske				
Sørfold	7	-	7	-
Norfold				
Steigen	49	7	4	45
Hamarøy	29	5	3	26
Lødingen	42	9	8	34
Tysfjord	32	9	9	23
Narvik stadslægedistrikt	44	8	15	29
Ofoten	57	10	11	46
Værøy	14	2	3	11
Flakstad	2	-	2	-
Buksnes	47	10	5	42
Borge	64	18	6	58
Gimsey	71	13	16	55
Vaagan				
Hadsel	100	26	9	91
Sortland	56	6	8	48
Dverberg	34	10	4	30
Under Lofotfisket	3	-	3	-
Nordlands amt	1781	322	310	1471
Derav i byer	150	28	36	114
- - bygder	1631	294	274	1357

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.
	Mødre.		Barn.			Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.
	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.
Risvækkelse, langsom fødsel etc.	65	-	62	6	-	-	-	-	-	9	6	3	1
Trangt bækken	2	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	2
Barselkrampe, truende b.	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	-	1	2	2	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for moren	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skakt isseleie	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	2	-	1	1	-	1	¹⁾ 1	-	2	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Uopgitt indikation	-	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	76	3	71	8	3	6	3	5	4	9	6	3	5
	79		82			9		9		9			

¹⁾ Opgitt dødsårsak: livmorbristing.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Bindalen	69	2	39	3	-	-	-	-
Vik	66	3	33	4	-	2	-	-
Velfjord	31	1	10	-	-	-	-	-
Brønnøy	78	1	48	6	-	-	-	-
Vega	48	-	53	2	1	-	2	-
Tjøtta	88	1	40	7	1	-	-	-
Alstahaug	206	5	130	22	-	1	3	1
Vefsen	158	5	107	12	-	1	-	1
Mosjøen ladested	31	1	24	3	-	-	-	1
Bygder	127	4	83	9	-	1	-	-
Hatfjelldalen	31	-	14	1	-	-	1	-
Ranen	361	5	218	21	1	-	7	-
Lurøy	161	4	100	15	-	-	5	-
Rødøy	75	1	41	5	-	-	5	-
Gildeskaal	132	1	82	11	3	1	-	-
Bodø stadslægedistrikt	110	3	79	15	1	-	-	-
Bodin	111	5	100	10	-	-	-	-
Skjerstad	52	-	38	4	-	-	2	-
Saltdalen	102	4	40	6	-	-	1	-
Fauske	229	9	107	27	1	-	3	-
Sørfold	88	4	70	5	-	-	1	-
Norfold	54	1	54	6	1	2	2	-
Steigen	49	1	35	2	-	-	-	-
Hamarøy	62	3	40	4	-	-	1	-
Lødingen	113	-	47	5	1	-	1	-
Tysfjord	74	2	33	2	-	-	-	-
Narvik stadslægedistrikt	206	6	56	16	1	-	3	-
Ofoten	217	2	92	9	-	-	5	2
Værøy	64	-	22	8	1	-	5	-
Flakstad	88	2	49	3	-	-	5	-
Buksnes	129	3	75	7	1	-	10	-
Borge	144	4	63	4	-	-	3	-
Gimsøy	38	1	10	1	-	-	-	-
Vaagan	155	8	73	12	-	1	3	-
Hadsel	329	6	139	14	2	1	9	1
Sortland	174	9	67	11	-	-	2	-
Dverberg	116	3	45	5	-	-	1	-
Nordlands amt	4208	105	2249	285	15	9	80	5
Derav i byer	347	10	159	34	2	-	3	1
— bygder	3861	95	2090	251	13	9	77	4

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Jormordistrikterne opstykkes fremdeles, saa der blir svært faa forretninger for hver enkelt mange steder, like ned til 8, 9, 14 o. s. v. om aaret. Med den nuværende grundløn blir det ikke meget at leve av.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 9 kvinder, ifølge lægernes 11; 3 dødsfald skyldtes barselfeber; forøvrig henvises til tabel XXXVI, gruppe XII.

Ifølge tabellen paa foregaaende side over **fødte** og **døde** var overskuddet av førstnævnte 1 959 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 53,4.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet.....	394	10	384
Lungetuberkulose.....	322	28	294
Kræft (cancer og sarkom).....	122	9	113
Hjerneslag.....	90	9	81
Akute katarrar i aandedrætsorganerne.....	84	7	77
Tuberkulose utenfor lungerne og miliær- tuberkulose.....	80	5	75
Croupøs lungebetændelse.....	78	7	71
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme.....	68	9	59
Medfødt svakhet.....	54	4	50
Kikhoste.....	48	4	44

Levemaate og hygieniske forhold. I begyndelsen av aaret var folkets kaar noksaa sørgelige baade utover landdistrikterne og i byerne; — alle indførte varer i høi grad fordyrede; dertil megen arbeidsløshet. Ankenes kommune maatte sætte igang nødsarbeider, hvortil den av det offentlige hadde opnaadd et laan paa kr. 20 000. Dog skedde der snart en forandring til det bedre. Alslags fiske- og landbruksprodukter steg uhørt i pris, og med den store gevinst fulgte ogsaa en tidligere ukjent forhøielse av arbeidslønnen. Som typisk for et fiskeridistrikts forhold skal anføres, hvad der skrives fra

Værøy: Fiskerierne gav godt utbytte, hvortil kom de høie fiskepriser. Mange fiskere betalte sin gamle gjæld til handelsmændene, og disse gjorde svært gode forretninger. Det skapte liv og rørelse paa mange hold. Byggeføretagender blev sat iverk, kaier byggedes, jord blev brutt op, saa der var arbeide at faa for mange hænder. Det synes, som om de fleste svært litet forstaar at holde paa skillingen. Der kjøpes meget, og meget er tant og fjas. En hel del av disse penger burde gaat til forbedring av boligerne baade indvendig og utvendig samt til husgeraad og møbler. Desuten var det at ønske, at man la mere an paa jordens utnyttelse, saa der kunde bli bedre ernæringsforhold. Som det nu er, er det vanskelig at opdrive baade melk og egg til de syke. Kaffe nytes i tide og utide. — Egentlige drankere findes ikke. (Grønning).

Om kaarene i Bodø skriver stadslægen: Den av verdenskrigen fremkaldte dyrtid har naturligvis indvirket ikke saa litet paa levemaaten hos den mindre velstillede del av befolkningen. Kjøt- og fiskepriserne har været usedvanlig høie. Naar man midt i et fiskedistrikt skal betale op til kr. 5 for en almindelig stor torsk, er det selsvagt umulig at leve ordentlig. Sildfisket, som slog godt til omkring Bodø i 1915, bidrog ikke i væsentlig grad til at lette byens matforsyning, da alt blev opkjøpt for eksport. Da kul og forresten alt brændsel har været overordentlig dyrt, spares der naturligvis mest mulig paa det, og luftning og ventilation er av samme grund blit meget mangelfuld i de tildels sterkt overbefolkede rum. (Lie).

Sidst i oktober satte det i Narvik ind med en voldsom barfrostperiode med en bitende østenvind. Der blev som følge herav dyp tæle (maalt helt ned til 2,40 m.). Over halvdel av byens vandledning frøs. Mange husmødre hadde ikke vand i huset fra før jul til uti mai 1916. Tælen skjøt sig ind under en hel del hus, som ga sig, saa dører og vinduer blev utætte og skjæve, og brændsel var dyrt. I denne tid led mange folk virkelig nød inden døre, fordi de ikke hadde raad til at holde sine leiligheter ordentlig opvarmet. Ved aarets begyndelse var der arbeidsløshet og tildels nød rundt omkring. Malmeksporten laa nede; den har jo været en væsentlig levevei for en stor del av byens folk. Selskapet hadde rigtignok sat igang store anlægsarbeider og beholdt saa mange som mulig av sine arbeidere; men lønningerne var lave, alle verkstedsfolk hadde bare 4 arbeidsdage om uken. Imidlertid dreves der en temmelig stor eksport av fisk til de krigførende lande, og det skaffet jo en del folk arbejde. Krigen har skaffet Narvik meget at kjæmpe med, men har ogsaa git megen anledning til godt betalt arbejde. Den har ogsaa sat sit præg paa dødsaarsakslisterne for Narvik: 13 mand av den i Vestfjorden i august torpederte hjelpekrydser «India»s besætning blev begravet i byen. (Astrup).

Fra Lurøy skrives, at der er ingen tvil om, at drukkenskapen er i tiltagende. De rummelige økonomiske vilkaar, hvorunder befolkningen har levet de sidste par aar, har vistnok bidraget sit, og der er vistnok dem, som forsøker at faa en del av sin gode inntægt ned gjennom halsen. Det er først i de sidste par aar det har hændt distriktslægen under private sykebesøk, at brændevinsflasken har været at se ombord i motorbaatene. Slikt var en utænkelig ting for 15 å 20 aar siden. Den økonomiske stilling er vistnok for tiden brilliant. (Gladved).

Mangelen paa arbeidskraft har ofte gjort sig gjældende for gaardbrukerne i Buknes, — al den yngre arbeidskraft drar til anlæggene utenom distriktet, — og naar nu disse, særlig ugifte arbeidere, kommer hjem, er de ikke at formaa til at arbejde, medmindre der ydes den samme løn som ved anlæggene. Tiltrods for disse meget vanskelige arbeidsforhold er det en glæde at se, hvad der ved flid og utholdenhet kan utføres av en interessert gaardbruker — særlig nyrydning og opdyrking, — og i saa henseende er der flere arbeider, der uvilkaarlig avkræver beskueren respekt. Dyspepsi og daarlige tænder er en særdeles almindelig foreteelse, og troen paa de forskjellige slags patentmedicin er like utbredt som før, — nu har man gaat over til de dyrere sorter, eftersom den økonomiske evne er bedre. (Hermansen).

Fra aarets begyndelse har Hemnes herred (Ranen distrikt) faat elektrisk belysning og kraft i en strækning av 30 km. med kraftstation paa Bjerka. Prisen pr. kw. lys er kr. 200 og pr. kw. kraft kr. 40. Denne lave pris har bevirket, at opvarmning med elektricitet paa Hemnesberget er blit meget almindelig under de nuværende høie brændselspriser. Desuten har elektricitetsverket git støtet til anlæg av flere industrielle foretagender, saaledes til anlæg av en elektrisk mølle, som forhaabentlig atter vil gi anledning til, at dyrkning av korn gjenoptages. (Gundersen).

Sykehus. Amtssykehus findes i Søvik, Alstahaug distrikt, i Bodø by, paa Gravdal, Buksnes distrikt, og paa Stokmarknes, Hadsel distrikt. Til bruk under Lofotfisket er følgende sykerum: Kabelvaag, Henningsvær og Skroven i Vaagan distrikt, Steine i Buksnes distrikt, Værøy, Røst og Reine i Værøy og Flakstad distrikter. Det i Skroven har ikke været i drift paa flere aar. Man har maattet nøie sig med pleiersker uten utdannelse til flere av disse fiskersykestuer. Paa grund av den vanskelige tilgang paa faglærte pleiersker ser Nordlands amt sig nødt til selv at søke paa bedst mulig maate at utdanne sykepleiersker ved sine medicinalgondsykehus, — man lar dem gaa et eller to aar som elever der, omtrent udelukkende med øvelse i praktisk sykepleie. I Mosjøen, Vefsen distrikt, er der et privat sykehus. I Bodø by er der et epidemilasaret, og i Bodin herred ligger Rønvik sindssykeasyl. Ved Sulitjelma verk (Fauske distrikt) er der et sykehus; et epidemilasaret er bygget og vil med det første kunne tages i bruk. Paa Røvik er der et tuberkulosehjem. I Saltdalen har sykepleieforeningen en liten sykestue. — I Lødingen distrikt avhjælper fattiggaarden og en paa kirkestedet opprettet sykestue (1 værelse) noget savnet av et sykehus. I Tysfjord forpleies paa lappehjemmet «Fredly» en del patienter, overveiende tuberkuløse. I Narvik er foruten sanitetsforeningens sykehus et epidemilasaret. I Sortland er der en sykestue. Av de planlagte 11 tuberkulosehjem i amtet var de i distrikterne Vefsen, Fauske, Narvik, Vaagan, Hadsel og Sortland færdige og i drift. I disse abnorme tider har man maattet gaa til en betydelig forhøielse av betalingen pr. liggdag, op til kr. 3, — særlig forårsaket ved de svære brændselpriser. Amtet har nu ialt av sin andel i samlagsoverskuddene bevilget ca. kr. 196 000, og ca. 150 000 er skaffet tilveie ved bidrag fra kommuner, banker, foreninger og private. Naar Vensmoen sanatorium kommer i fuld drift, faar man haabe, at tuberkulosearbeidet i amtet maa kunne drives i fuld utstrækning.

Badeindretninger. I Vik er der en badstue ved meieriet paa Bræk-eide. I Mosjøen (Vefsen distrikt) er en varmtbadeanstalt med badstue aapen 2 ganger om uken. I Bodø er der et folkebad ved folkeskolen; ved det nye folkebad leveres karbad, dusj, dampbad og elektrisk lysbad. — I Skjerstad distrikt er der karbad med dusj i Saltdalen og ved Sulitjelma sykehus; endvidere findes badstubad ved flere gruber; ved pleiehjemmet og paa fattiggaarden er der badeindretninger for belægget. — I Lødingen findes et par halvt private bad. — I Narvik er der i den nye folkeskolebyggnings kjelderetage indredet et kombineret skole- og folkebad med adgang til kar- og dampbad; betalingen er helt minimal, men allikevel er det meget faa kropsarbeidere, som bruker det. (Astrup). — I Kabelvaag (Austlofoten distrikt) er der et badstubad. Paa sykehuset i Stokmarknes (Hadsel distrikt) er der adgang til bad for private.

Desinfektionsforanstaltninger. Amtstinget 1914 besluttete at yde kr. 3 til hver desinfektion utført av faste desinfektører paa reglementsmaessig maate. Et herrestyre, Vaagans, har forkastet en henstilling om at ansætte faste desinfektører, antagelig av hensyn til utgifterne. (Saxlund).

Fattigsykepleien. De større fattiggaarder i Bodin, Lødingen og Vaagan samt den frivillige fattigpleies gamle hjem i Bodø roses meget i retning av god pleie for de fattige, som tidligere maatte anbringes omkring i familierne. Andre steder, som f. eks. i Hamarøy, betegnes fattigsykepleien som mislig. Forholdene er for smaa og bebyggelsen for spredt til at kunne holde en menighets-sykepleierske. En storartet hjelp yder dog de i næsten hver eneste bygd virkende sanitets-, tuberkulose- og andre foreninger, særlig ved hjelp til ubemidlede tuberkuløse med utstyr til sanatorieophold, ved understøttelse til fattige barselkvinder o. s. v. Der var to barnehjem i amtet, et i Brønnøy og et i Lofoten. Desværre er begge nedlagt.

Sindssykepleien har fortsatt i samme spor som hittil med anbringelse av de privatforpleiede væsentlig i Misvær (Skjærstad) og Steigen. I Misvær har det dog været vanskeligere end tidligere at faa nogen bortsat, saa man har maattet bryte med det gamle princip — mænd i Misvær og kvinder i Steigen, — saa en del mandlige patienter i den senere tid er blit utsat i Steigen. Der er der nu henimot 60 og i Misvær 20 offentlig forpleiede sindssyke. Av disse er 47 hjemmehørende i Nordlands amt. Den gjennemsnitlige forpleiningsgodtgjørelse var kr. 260. Man begyndte i aarets løp at indrømme dyrtidstillæg. De fleste av de syke er for natten anbragt i loftrum enten sammen med husets folk eller i smaarum, som mottar sin opvarmning fra kjøkken eller dagligrum nedenunder. Klær er de syke gjerne rikelig utstyrt med, naar de utskrives fra Rønvik asyl, saa praktisk talt er det — ialfald i de første aar i forpleiningen — kun maten, som foraarsaker direkte utgift. En ligningskommission har endog opført den halve forpleiningsgodtgjørelse som skatbar indtægt, — til stor fortrydelse for forpleierne. De rolige arbeidsvillige syke sætter stor pris paa privatforpleiningen, og de er under tilløb til forværrelse ofte lette at stagge ved at antyde gjenindlæggelse i asylet. Som regel gaar de som et lem av familien, deltar i dens ve og vel og blir som regel ogsaa familien meget kjær. De mest urenlige har det naturligvis ikke saa godt som paa asylet med dets rikelige utstyr med nyt tørt sengetøi til enhver tid, bad og øvet betjening. (Amtslægen).

Lægevæsenet. De nyoprettede distriktslægestillinger: Bodin, Vik, Vega, Skjærstad, Vaagan, Borge, Saltdalen og Hatfjelldalen blev besat og kom saaledes i virksomhet. Likesaa Bodø stadslægestilling samt Nordlands amtslægeembede. Til det nye Gimsøy lægedistrikt meldte der sig ingen ansøker. Til fiskerilægetjenesten under Lofotfisket holdt det haardt at faa habile ansøkere. At beordre nogen distriktslæge som i gamle dage væk fra sit distrikt og til Lofoten som fiskerilæge gaar neppe an længer, særlig efterat kredssykekasserne traadte ut i livet. Disse lægger meget beslag paa lægernes tid. Der maa vistnok en revision av medicinalfondenes indtægter og utgifter til for at kunne bringe fiskerne deres tilvante lægehjælp under de store fiskerier. — Baade for læger og tandlæger var det omtrent umulig at faa vikar til en studie- eller rekreatjonsreise.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Omstaaende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte.

Paa det ene av **helseraadsmøterne** i Stamnes (Alstahaug distrikt) behandlede vandspørsmålet for Sandnessjøen. Professor Schmidt-Nielsen redegjorde for sine undersøkelser i den anledning. Disse hadde resulteret i at anbefale anlæg av ledning fra et fjeldvand paa de «7 søstre»; men hvis man av hensyn til omkostningene ikke straks gik igang dermed, burde der midlertidig skaffes vand fra et nedslagsfelt i nærheten av Sandnessjøen. Vandforsyning ved oppumpning av vand fra Sandneselven blev bestemt fraraadet. (J. Lange).

Vakinationen er det flere steder vanskeligheter med at faa utført. Hjælpvaksinatørerne synes, den nuværende betaling — 67 øre pr. positiv forretning uten skyssgodtgjørelse, — er for liten. Med den spredte bebyggelse mange steder blir det jo tildels lange strækninger at fare over, ofte for blot nogen faa barn. At faa forældrene til at møte op paa bestemte steder viser sig ogsaa at være vanskelig. Forholdet er under behandling av amtets myndigheter.

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Nordlands amt	120	3291
Bindalen	2	25
Vik	1	85
Velfjord	2	55
Brønnøy	4	142
Vega	1	-
Tjøtta	5	29
Alstahaug	1) 2	101
Vefsen	2) 4	16
Hatfjelldalen	-	36
Ranen	3) 13	452
Lurøy	4) 3	407
Rødøy	1	46
Gildeskaal	5) 4	129
Bodø stadslægedistrikt	17	91
Bodin	3	-
Skjerstad	3	-
Saltdalen	2	-
Fauske	2	150
Sørfold	Ingen opgaver	
Norfold		
Steigen	6) 4	31
Hamarøy	2	161
Lødingen	5	89
Tysfjord	5	2
Narvik stadslægedistrikt	8	210
Ofoten	7) 4	-
Værøy	2	48
Flakstad	Ingen opgaver	
Buksnes	2	75
Borge	-	170
Gimsøy	2	223
Vaagan	3	
Hadsel	8) 5	484
Sortland	9) 5	34
Dverberg	4	-

1) Stamnes 2. 2) Mosjøen 2, Vefsen 2. 3) Nesne 1, Dønnes 1, Hemnes 3, Mo 8.
 4) Lurøy 1, Meløy 2. 5) Gildeskaal 3, Beiarn 1. 6) Steigen 2, Leiranger 2. 7) Evenes 1,
 Ankenes 3. 8) Hadsel 4, Bø 1. 9) Sortland 3, Øksnes 2.

Kvaksalveri drives fremdeles, skriver stadslægen i Bodø, spesielt med den gamle «Rønviksalve», som har en masse tilhengere, og ansees uundværlig ved verkefingre og «blodforgift». I Bodin brukes visse trylleformularer, saa skaden hovedsagelig bestaar i, at folk hindres fra at søke lægehjælp i tide. (Lie og Uchermann).

XIX. Tromsø amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		26246,05	80 554	22	5	66	53
1. Trondenes		548,40	10 499	4	2	6	6
	Harstad, ladested	0,68	2 341	4	2	2	1
	Trondenes	547,72	8 158	-	-	¹⁾ 4	¹⁾ 5
2. Kvæfjord	Kvæfjord	864,31	2 980	1	-	2	2
3. Bjarkøy	Bjarkøy	130,98	1 787	1	-	2	1
4. Ibbestad	Ibbestad	881,81	5 351	2	-	6	5
5. Salangen		779,14	4 461	1	-	3	1
	Salangen	511,70	2 990	1	-	1	} 1
	Lavangen	267,44	1 471	-	-	2	
6. Tranøy		1 083,02	5 475	2	-	4	4
	Tranøy	481,74	1 789	-	-	2	2
	Sørreisa	382,42	2 039	1	-	1	1
	Dyreøy	218,86	1 647	1	-	1	1
7. Berg		609,10	2 811	-	-	5	2
	Berg	281,28	1 203	-	-	2	1
	Torsken	327,82	1 608	-	-	3	1
8. Lenvik		1 198,47	7 260	1	-	4	4
	Lenvik	713,62	5 220	1	-	3	2
	Hillesøy	484,85	2 040	-	-	1	2
9. Maalselven	Maalselven	3 331,62	3 796	1	-	3	3
10. Bardu	Bardu	2 564,43	1 622	1	-	1	1
11. Balsfjord		1 565,28	5 019	-	-	4	4
	Balsfjord	1 222,48	3 322	-	-	2	2
	Malangen	342,80	1 697	-	-	2	2
12. Tromsø stadslægedistrikt	Tromsø, kjøbstad	0,63	7 754	5	3	5	-
13. Tromsø lægedistrikt	Tromsøysund	1 549,46	5 576	²⁾ 1	-	³⁾ 4	4
14. Lyngen		3 682,27	6 334	-	-	4	4
	Lyngen	3 119,92	5 171	-	-	3	3
	Serfjord	562,35	1 163	-	-	1	1
15. Karlsøy		1 417,91	3 569	1	-	6	6
	Karlsøy	753,90	2 139	1	-	2	2
	Helgøy	664,01	1 430	-	-	4	4
16. Skjervøy		6 039,22	6 260	1	-	7	6
	Skjervøy	1 173,51	2 951	1	-	3	3
	Nordreisa	2 772,46	1 508	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 801	-	-	3	2

¹⁾ En av disse jormødre, bosat i Tovik, er tillike jormor og hjelpevakcinatrice for en nærliggende del av Ibbestad lægedistrikt. ²⁾ Distriktslægen er bosat i Tromsø by.

³⁾ Den ene av disse er bosat i Tromsø by.

Sundhetstilstanden opgives fra de fleste distrikter at ha været i det hele ganske god. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 3542, hvorav 125 hadde dødelig utgang. I 1914 var de tilsvarende tal 3863 og 185.

Dødeligheten var 12,6 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 242—244. Jfr. sidste tabel i den almindelige beretning. — Fra Lyngen distrikt har ingen dødsårsaksliste været at faa, og den fra Tranøy distrikt er mangelfuld.

Tyfoidføber. I Trondenes indsygnet 5 i et par hus paa Storvatsbotn; derfra kom smitten gjennom melk til Harstad med nærmeste omegn. (Haslerud). — I Gullsfjord (Kvæfjord distrikt) blev et par tjenere, som var kommet fra Trondenes, angrepet; de blev isoleret, og videre smitte uteblev. (Kulseng-Hansen). — Til Indre Aa i Ibbestad bragte en pike, som hadde været ute og reist, sykdommen hjem. Man hadde i hendes hjem meget imot indlæggelse paa sykehus, og der var god plads til isolation; men da den ene efter den anden fik sygdommen, endte det med, at de alle blev sendt paa sykehus. Alle melkekjørl blev kokt, og dermed var det slut. (J. Borchgrevink). — Blandt de angrepne i Salangen distrikt var der en mand, som for over en maaned siden var kommet hjem fra Finmarkfiske. Widal +. — En anden hadde for 2—3 uker siden reist sammen med en Finmarkfisker, som var utskrevet fra Harstad sykehus, hvor han hadde gjennomgaaet sykdommen. (K. J. Kristensen). — Tilfældene i Tranøy kunde føres tilbake til smitte fra Mehavn i Finmarken (Tannæs). — I Maalselven indtraf et isoleret tilfælde hos en mand, som var kommet hjem fra Sydvaranger; han døde. Grundig desinfektion. (Vangsnæs). — I Lyngen optraadte en hus-epidemi paa Storeng inde i Storfjorden; huset laa temmelig isoleret, og sykdommen syntes ophørt, men saa dukket den op i et hus paa den anden side av fjorden; det viste sig, at der hadde været forbindelse med den første familie. Av de sidst angrepne døde en gammel kone; naboerne var saa ræd smitten, at det var umulig for datteren, den eneste friske person i huset, at faa nogen slags hjelp; hun maatte alene lægge moren i kisten, og da lægen nogen dage senere kom dit, maatte han hjelpe hende med at trække den frem paa trappen og saa true et par nabokoner til at være med at hale den ned til fjæren og faa den op i en baat. Mandfolkene hadde nok ant uraad og var rømt tilskogs, da doktorbaaten saaes nærme sig. (P. Holst). — Senhøstes forekom der 5 tilfælde i Sørfjord.

Epidemisk cerebrosppinalmeningit. Paa Molund (Sætermoen, Bardu) blev en 5 aar gammel gut angrepet, umiddelbart efterat rekrutterne var rykket ind paa eksercerpladsen. Sygdommen varte ca. 3 uker og hadde komplet døvhet tilfølge. Gutten og moren, som pleiet ham, var helt isoleret, saalænge sykdommen stod paa. Huset blev grundig desinficeret. (Gløersen). — Fra Skjervøy er meldt et tilfælde med dødelig utgang. Diagnosen tvilsom. (Halla).

Difteri. I Lenvik var sykdommen en fortsættelse av foregaaende aars epidemi. — I Bardu indtraf et isoleret tilfælde hos en opvartningspike paa en soldaterkafé paa Sætermoen; hun døde av hjertelammelse, en ukes tid efterat hun var blit feberfri, og sykdommen tilsyneladende var overstaat. Der blev truffet omfattende foranstaltninger til at hindre sygdommens utbredning. (Gløersen).

Kikhoste optraadte epidemisk i Salangen og Lenvik distrikter; forløpet var gjennomgaaende godartet. Fra Karlsøy er meldt de fleste til-

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	48	6	48	1	-	5	2	2	2	8	5	6	8	7	2
Cerebrospinalmeningit (epid.)	3	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Akut poliomyelit.	2	1	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	14	-	14	4	1	1	-	-	-	-	1	1	2	-	4
Meslinger	9	-	9	1	2	-	-	-	3	1	-	1	-	1	-
Difteri (croup).	204	24	204	14	17	4	17	5	6	24	28	10	21	40	18
Blodgang	5	-	5	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	17	3	16	-	1	2	-	2	-	1	2	2	-	3	3
Pyæmi, septhæmi	8	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	3
Pemfigus (hos nyfødte)	8	1	8	-	-	-	4	-	-	1	2	-	-	1	-
Rosen	44	2	43	3	2	7	4	3	3	4	2	4	5	3	3
Røde hunde.	53	-	53	16	7	13	2	4	2	1	-	-	5	1	2
Vandkopper	33	-	33	5	1	4	1	3	6	-	1	-	-	3	9
Kusma	53	-	53	10	10	11	4	1	6	2	-	-	3	6	-
Kikhoste	168	8	168	26	14	8	5	5	24	21	12	25	15	5	8
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1747	29	1743	263	204	185	173	139	159	142	46	57	112	120	143
Influenta	195	2	195	14	26	25	58	26	10	11	4	-	2	11	8
Lungebetændelse	240	27	238	32	23	31	26	25	27	18	7	12	12	10	15
Pleurit	234	5	233	21	18	17	21	22	24	29	17	17	16	19	12
Gigtfeber	101	4	101	11	9	8	10	9	7	8	2	10	11	5	11
Akut diarré (kolerine)	356	8	356	31	31	28	28	22	20	44	30	23	41	33	25
Tilsammen	3542	125	3530	454	367	351	356	269	299	315	159	169	254	271	266

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Trondenes.		Kvæfjord.		Bjarkøy.		Ibbestad.		Salangen.		Tranøy.		Berg.		Lenvik.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	12	3	2	-	-	-	7	-	5	-	3	1	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup).	26	4	3	-	-	-	15	-	4	2	3	1	4	2	49	4
Blodgang.	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	4	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	4	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte) . . .	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Rosen	9	1	3	1	-	-	4	-	-	-	-	-	3	-	4	-
Røde hunde	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	15	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kusma.	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	4	-	7	-	2	-	13	-	13	1	2	-	-	-	20	1
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	273	4	43	3	117	-	127	6	49	1	25	1	44	-	99	1
Influenta	64	-	-	-	10	-	59	1	-	-	4	-	-	-	20	-
Lungebetændelse	31	3	15	1	6	1	43	3	2	2	5	-	5	2	21	1
Pleurit	45	2	11	-	6	-	33	-	6	-	3	-	3	-	27	-
Gigtfeber.	14	2	11	-	5	-	13	1	1	-	3	-	4	-	4	-
Akut diarré (kolerine) . . .	47	2	1	-	36	2	3	-	-	-	2	-	21	-	26	-
Tilsammen	571	22	101	6	183	4	333	11	81	6	51	3	84	4	272	8

Tromsø amt. 1915.

Epidemiske sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	9		10		11		12		13		14		15		16	
	Maalselven.		Bardu.		Balsfjord.		Tromsø stadslæge- distrikt.		Tromsø læge- distrikt.		Lyngen.		Karlsøy.		Skjervøy.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	1	1	-	-	-	-	4	1	-	-	14	-	-	-	-	
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	
Skarlagensfeber.....	-	-	-	-	-	-	5	-	1	-	3	-	-	1	-	
Meslinger	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	-	-	-	
Difteri (croup).....	2	-	1	-	14	2	31	5	6	2	13	8	-	25	2	
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Barsel-feber	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	5	-	
Pyæmi, septhæmi	1	1	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	
Pemfigus (hos nyfødte)...	1	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rosen	1	-	-	-	-	-	15	-	-	-	1	-	-	4	-	
Røde hunde.....	-	-	-	-	-	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vandkopper.....	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kusma.....	4	-	-	-	-	-	40	-	-	-	1	-	-	6	-	
Kikhoste	13	1	-	-	-	-	10	-	-	-	13	71	5	-	-	
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	13	-	14	-	4	4	710	3	38	3	41	86	-	64	3	
Influenta	5	-	1	-	-	-	9	-	-	-	9	-	-	14	1	
Lungebetændelse	57	6	7	-	1	1	22	2	1	-	13	5	2	6	3	
Pleurit	7	-	11	-	1	1	34	-	3	1	18	11	-	15	1	
Gigtfeber.....	5	-	4	-	-	-	21	-	-	-	3	2	-	11	1	
Akut diarré (kolerine) ...	6	-	6	-	1	-	135	3	7	-	-	39	-	26	1	
Tilsammen	116	10	45	-	21	8	1095	15	57	7	131	223	8	178	13	

Ingen dødsårsaksliste indkommet

fælde; i et av dem optraadte en hurtig forløpende lungetuberkulose som efter-
sygdom. (Heiberg).

Av **katarralsk ikterus** var der en hel del tilfælde i Trondenes, saavel i by som i bygd. (Haslerud).

Skabb er opført med ialt 142 angrepne. I Bardu var der en liten epidemi paa gaardene omkring Sundlien. (Gløersen).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:											
		1	2	3	4	5	7	8	12	13	14	15	16
		Trondenes.	Kvæfjord.	Bjarkøy.	Ibbestad.	Salangen.	Berg.	Lenvik.	Tromsø stadslæge- distrikt.	Tromsø lægedistrikt.	Lyngen.	Karlsøy.	Skjervøy.
Veneriske saar	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet...	13	6	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-
— medfødt....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Gonorré, uretrit....	141	19	1	3	6	6	2	3	80	1	2	3	15

Fra Tromsø gjøres der opmerksom paa, at alle tilfælde (baade hos gjennemreisende og hos folk fra landet), som der søkes lægehjælp for i byen, blir opført paa dennes aarslister. (P. Lie, J. Holmboe).

Tuberkulose. Om de i aarets løp nye tilkomne og av protokollerne utgaaede tilfælde m. v. av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsakslisters for det hele amt 17,0 pct. av samtlige ved sygdom foraaarsakede, kjendte dødsfald og 20,4 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 19,8 pct. og 23,2 pct. og for bygdene 16,5 pct. og 19,8 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. Fra Kvæfjord skrives: Paa gaarden Voktor har et ungdomslag et hus, som ofte brukes til dans, og heri hadde en tæringssyk trods forbud stadig deltat. Nogen maaneder efter var 6 unge mennesker i alderen 17—23 aar angrepet av pleurit; de var alle fra Voktor og nærmeste gaarder. Lokalet blev vasket, desinficeret og malet, og formanden for laget paalagt at dra omsorg for ordentlig renhold og at forby vitterlig tuberkulose, som ikke iagttar den fornødne forsigtighet, adgang. (Kulseng-Hansen). — Fra Bjarkøy og Berg distrikter opgives sygdommen at være i tilbakegang. — I Bardu er den meget utbredt, men interessen for tuberkulosesaken er ganske stor og i fremgang. — Tromsø bys tuberkulosehjem har stadig hat fuldt belæg, saa mange syke har ikke kunnet mottages paa grund av pladsmangel. En av byens rikmænd forærte hjemmet i aarets løp kr. 3 000. — Sanitetsforeningen har ogsaa dette aar drevet tuberkulosestationen. (Lie). — I Karlsøy faar de daarlige boligforhold skylden for sygdommens tiltagen. De mange syke, som er kommet hjem fra sanatorierne, har derimot sikkert bidraget til, at renholdet i hjemmene er bedre end før. Der er dannet en tuberkuloseforening, som paa et par aar har samlet ca. 700 kr. — Paa vestsiden av Vannøy, hvor sygdommen har herjet særlig slem, har de mange dødsfald fremkaldt en religiøs vækkelse, som ikke er bare av det gode. I

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondenes	141	20	22	119
Harstad ladested	24	6	4	20
Bygder	117	14	17	99
Kvæfjord	28	4	6	22
Bjarkøy	22	5	4	18
Ibbestad	78	22	11	67
Salaugen	45	7	6	39
Tranøy	9	-	3	6
Berg	32	2	4	28
Lenvik	56	13	8	48
Maalselven	44	9	10	34
Bardu	15	4	-	15
Balsfjord	41	3	8	33
Tromsø stadslægedistrikt	107	20	15	92
— lægedistrikt	46	7	7	39
Lyngen		Ingen opgaver		
Karlsøy	32	7	8	24
Skjervøy	55	5	13	42
Tromsø amt	751	128	125	626
Derav i byer	131	26	19	112
— bygder	620	102	106	514

rummet, hvor den syke ligger, og naar han er død, samles der mange, baade gamle og unge, som holder lange opbyggelser med bøn og sang. For smitteutbredningen er vistnok slike møter ikke uten betydning. (Heiberg).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er ialt opgit 52, derav i Trondenes distrikt 5, Kvæfjord 1, Bjarkøy 7, Ibbestad 1, Salangen 1, Tranøy 4, Lenvik 2, Maalselven 1, Tromsø stadslægedistrikt 14, Tromsø lægedistrikt 5, Lyngen 2, Karlsøy 3 og Skjervøy 6. — Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning. — I Karlsøy distrikt var av Helgøys 3 jormorstillinger kun 1 besat; over halvparten av herredet var saaledes henvist til at benytte hjelpekoner. (Heiberg).

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 8 kvinder. Ifølge lægernes 10. 3 døde av barselseber; forøvrig henvises til tabel XXXVI, gruppe XII.

Ifølge tabellen paa side 248 over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 1 306 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 45,1.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.		Vending.		Ultrækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Keisersnit.		Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.	Mor.	Barn.	Mødre.	Barn.	Mor.	Barn.	Mødre.	Barn.		
											Lev.	Dødf.
	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.	32	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	3	1	-	-	-	1 ¹⁾	-	1	-	-	-	-
Barselkrampe	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Forhødeleie (isseleie med panden fortil)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Ukjendt indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	38	37	1	1	3	1	3	1	1	1	2	2
					4	4	4	3	3	3	3	

¹⁾ Dødsarsak: hjertelammelse. ²⁾ To av disse blev forløst ved tang paa sættet.

A n m. Fra Ibbestad er opgit utført en kolpometria ant. et post. paa grund av atresia vulvæ og eklampsi.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap.
Trondenes	282	7	157	19	1	1	3	-	-
Harstad ladested	72	2	28	5	-	-	1	-	-
Bygder	210	5	129	14	1	1	2	-	-
Kvæfjord	76	2	32	4	-	-	-	-	-
Bjarkøy	58	-	18	4	-	-	-	-	-
Ibbestad	145	3	85	10	1	1	2	-	-
Salangen	95	3	47	3	-	-	-	-	-
Tranøy	174	2	54	9	-	-	1	-	1
Berg	72	2	30	2	-	-	-	-	-
Lenvik	193	4	103	17	-	-	4	-	-
Maalselven	91	3	50	4	-	-	1	-	-
Bardu	39	-	12	3	-	-	-	-	-
Balsfjord	156	5	63	14	-	-	2	-	-
Tromsø stadslægedistrikt	276	8	120	20	4	3	4	-	1
— lægedistrikt	173	4	69	15	-	1	3	-	-
Lyngen	238	5	111	22	-	1	5	-	-
Karlsøy	96	2	41	6	2	1	4	-	-
Skjervøy	217	3	83	14	-	-	5	-	-
Tromsø amt	2381	53	1075	166	8	8	34	-	2
Derav i byer	348	10	148	25	4	3	5	-	1
— bygder	2033	43	927	141	4	5	29	-	1

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	128	26	102
Alderdomssvakhet	125	12	113
Tuberkulose utenfor lungerne og miliær- tuberkulose	47	9	38
Hjerneslag	42	9	33
Kræft (cancer og sarkom)	39	7	32
Klappefeil og hjertemuskel sykdomme	31	7	24
Medfødt svakhet	31	11	20
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	29	5	24
Croupøs lungebetændelse	27	3	24
Arteriosklerose	27	5	22

Veirliget. Vaaren var kald og sur og varte juni ut, saa det saa meget smaat ut for aarsveksten. Men i de første dage av juli kom pludselig omslaget og reddet dermed alt. Som følge derav blev det et i visse henseender meget godt aar; saaledes blev det næsten overalt rikelig høi; der blev ogsaa ualmindelig meget og godt modent korn (byg), hvilket kom særlig godt med i dyrtiden; potethøsten var dog ujevn. Omkring juletider indtraf en svær kuldeperiode, som anrettet adskillig skade paa poteterne i kjelderne. Denne kulde i forbindelse med ringe nedbør utover høsten bevirket ogsaa, at vandet slog klik paa mange steder, saa man fik et svare stræv med at kjøre vand til folk og fæ, ofte flere kilometer. (K. J. Kristensen).

Levemaate og hygieniske forhold. Kvæfjord er overveiende en jordbruksbygd; næsten hver eneste familie har eget hus, oftest med jord til. Bebyggelsen er ganske god og overalt ordnet som isolerte hjem langs hovedveiene, saa det paa sine steder ser helt landsbymæssig ut. Jordbruket gaar stadig frem, og de stigende priser paa dets produkter har gjort, at ny jord lægges under plog. Bygden producerer mere end nok til eget behov av poteter, byg, kjøt, melk og flesk. Hermed følger ogsaa bedre levemaate og renlighet. — Der findes ikke megen fattigdom, og denne er aldrig slik, at ernæringen lider. I slutten av aaret opstod der dog paa grund av den lange og strenge kuldeperiode og andre forhold likefrem nødtilstand i et fattig og avsides strøk, Storjorden, saa kommunen maatte træde støttende til. — I sedelig henseende staar bygden høit; drik og fyll ansees overalt for en skam. Sildfisket inden dette amt foregik væsentlig i Kvæfjord og nærmest omliggende distrikter, saasom Kasfjord i Trondenes. Man hadde da rikelig anledning til at iagttatte de elendige hygieniske forhold, under hvilke notsildfiskerne lever. Ombord i et losji paa ca. 30 m.³ sover, koker og spiser der op til 16—18 mennesker. Var endda alle disse kjernefriske og sterke karer, som en kort tid maatte leve under slike forhold, fik det saa være, men naar togtene varer flere maaneder, og man paa grund av arbeidervanskeligheterne nærsagt maa ta, hvad slags folk man kan faa fat i, stiller saken sig anderledes. Litt kontrol med natlosjierne og tvungen lægeundersøkelse av mandskapet vilde ikke være avveien. (Kulseng-Hansen).

I Bjarkøy bedret de økonomiske forhold sig meget i aarets løp. Silden, som hadde været borte i lange tider, viste sig igjen, og alle som vilde, endog barn og oldinger, fik arbeide og tjente godt. — De hygieniske forhold er ganske bra, dog har det holdt haardt at faa overbevist skolekretsene om, at «Bestemmelser om renhold i skoler» skal overholdes. (E. Andreassen).

Fra Ibbestad anføres: Hjemmene blir, efterhyvert som den moderne fiskeribedrift bringer øket velstand, mere lyse og rummelige, men ombord i de moderne motorskøiter er de hygieniske forhold rædsomme. — Av de rikelig tilstrømmende penger gaar mere end godt er til stas og fjas; paa mangan ung pike kan derfor det gamle ord anvendes: «uta blank, inna krank!» (J. Borchgrevink).

I Salangen kan der spores tydelig nedgang i de økonomiske kaar siden Salangsverket blev nedlagt. Mange anlægsarbeidere, som hadde skilt sig av med alt sit «børnskap» for fiske, maatte forlate bygden for at skaffe sig arbeide; saaledes til Sydvaranger og Glaamfjord eller paa jernbanearbeide (Dovrebanen). — I Lavangen driver den største del av befolkningen fiske, hvorfor de økonomiske forhold stadig har gaat fremad. Dette viser sig særlig i den ytre del av bygden, som før stod sig meget daarlig. Nu reparerer de først og fremst sine hus eller bygger helt nyt. Likesaa er levemaaten betydelig bedre end før. Det er bare beklagelig, at der ogsaa ødsles saa meget til stas og fjas istedetfor til noget nyttig. Rent farlig for sundheten kan dette bli, naar de kjøper vakkert utseende, men daarlig skotøi, som næsten ikke taaler en draape regn. Den slags skotøi er jo beregnet paa tørre byfortaag og egner sig hverken for en sølet landevei

eller til vinterbruk hernord. Godt smurte fettlærstøvler, for ikke at tale om komager, er blit altfor simpelt at gaa i. — Renligheten lar meget tilbake at ønske; pediculi er ingen raritet. (K. J. Kristensen).

Fra Berg distrikt skildres de hygieniske forhold som meget daarlige. Smaa hus; ofte kun 1 værelse til en stor familie; værst er det i fiskeværet Gryllefjord. Efter den store fortjeneste i det sidste bygges der dog en hel del. — Konsumet av spirituosa burde være adskillig mindre, især i fiskeværene om vinteren. (E. Andreassen).

I Maalselven driver bønderne ved siden av sit gaardsstel, tøndefabrikation og tjærebrænding; begge disse har i aarets løp skaffet mange penger til bygden paa grund av de enorme priser; 5—6 kroner for en tomtønde og 45—50 for en tønde tjære; enkelte steder har man miler, som gir optil 60—70 tønder tjære, og av tomtønder kjøres der tusenvis nedover dalen. For bark, som før kostet 4—5 øre pr. kgr., og det ansaaes for god pris, faar bønderne nu 17 øre. — Levemaaten er gjennomgaaende noksaa bra. Paa gaardene, helst i den øvre del av bygden, brukes fortrinnsvis natursmør; flabrød brukes meget; likesaa tykmelk («skyr»). Men kaffe serveres til alle døgnetts tider; «natkaffe» er saaledes meget yndet; følgen derav er mange nervøse lidelser og sure maver. — Husene er for det meste smaa og ventilationen daarlig, hvor man ikke har peis. — Renligheten er i sin almindelighet noksaa god og spytting paa gulvet avtagende. — Befolkningen er grei og kjæk, retlinjet og livlig, høffig og hjelpsom. Oplysningen er god, og man følger godt med. Man snur ikke paa skillingen som sørlændingen, hvormed menes alle søndenfor Trondhjem, og man hører sjelden det velkjendte tunge suk som der i enkelte dele av landet præsteres naar pungen drages op av bukselommen. — Hjemmeindustri, som spinding og væving, forekommer helst i den øvre del av dalen; der lager man forskjellige tøier til gangklær og sengklær. Men ellers nede i bygden er man ikke litet forfinet med hensyn til klædedragten; især kvindene, ogsaa de som ikke hører til den saakaldte overklasse. (Vangsnæs).

I Bardu er jordbruk og fædrift de viktigste næringsveier. Desuten sælges endel ved til sjødistrikterne og drives der litt træindustri; den sidste kunde være betydelig større, saa meget birkeskog som der er her; av bygdens tidligere store furuskoger er der nu kun sørgelige rester igjen. — Levemaaten og kostholdet er gjennomgaaende ganske godt. Byg av egen avl har i de sidste aar været ganske almindelig brukt i husholdningen, især til flabrød. Kaffe og tobak misbrukes her som alle andre steder. — Husene er i almindelighet bygget av tømmer, men som oftest ikke panelet; taket pleier at være tækket med næver og torv. — Av jordgammer findes der endnu 3, alle i Salangsdalen; i den ene bor der en enke med mange barn; manden døde for nogen aar siden av tæring; gammen er meget liten og har kun ét vindu av størrelse som en almindelig fjøslugge; gulvet er et blandet jord- og stokkegulv. — Forholdene med hensyn til renlighet lar adskillig tilbake at ønske; saaledes forekommer lus ret hyppig, og renholdet av offentlige lokaler er mangelfuldt. (Gløersen).

I Balsfjord distrikt maa sjøbruket siges at være hovednæringsveien. Lofot- og Finmarksfisket spiller en stor rolle som indtægtskilde; men i end høiere grad er fangsten paa Ishavet blit dette i de senere aar. — Der drives dog ogsaa adskillig jordbruk, og der er mange steder store og veldyrkede gaarder. — Befolkningen er sterkt blandet med finner; opplysningen blandt disse er daarlig, en stor del kan hverken læse eller skrive, og mange er endog hverken døpt eller konfirmeret. (Vangsnæs).

Fra Tromsø by skrives, at fiskerierne og ishavsfangsten bragte udmerkede indtægter paa grund av de overordentlig høie priser, som gjennomgaaende blev betalt for den slags produkter. — Dyrtiden har dog paa grund av de store krav,

som er stillet baade til de enkelte indvaanere og til kommunen, været til hinder for en bedring av hygienen i det hele. — Levemaaten har saaledes for arbeiderfamiliernes vedkommende været daarligere end i almindelige aar, da arbeidsbetalingen ikke er steget i forhold til prisen paa nødvendighetsartiklerne. — Byens grænser er siden 1ste juli betydelig utvidet. Der fandtes ikke ledige byggetomter i centrum, og de gamle grænser frembød ogsaa store vanskeligheter, f. eks. med ordningen av kloakvæsenet. De nye grænser strækker sig næsten helt op paa høiden av øen, saa forholdene efterdags blir enklere. — Til en oprettendes barnekrybbe for byen forærte bestyrelsen for Tromsø barneasyl dettes hus og den asylet tilhørende kapital; en av byens rikmænd gav kr. 2 000 til samme øiemed. (P. Lie).

Sykehus. I Harstad, Trondenes distrikt, er der et kommunalt sykehus med tilskud av medicinalfondet. I Ibbestad er der et kommunalt tuberkulosehjem. I Tromsø by ligger amtssykehuset og et katolsk St. Elisabeths hospital samt et epidemilasaret. Utenfor bygrænsen i Tromsø lægedistrikt ligger statens karantænestation og Tromsø tuberkulosehjem. I Lyngen distrikt er der et tuberkulosehjem. Sykehuset i Skjervøy distrikt var i virksomhet.

Fattigsykepleie. I Salangen blir de fattige bortliciteret og kommer ikke sjelden til folk, som selv er fattigunderstøttet! (K. J. Kristensen).

Badeindretninger. Ved sykehuset i Harstad er der en badeanstalt. I Bjarkøy distrikt findes ved gruberne et karbad for arbeiderne. Badeanstalten i Tromsø by leverte i aarets løp 24 748 bad. Paa grund av de enorme kulpriser blev betalingen øket for alle bads vedkommende undtagen folkebadene, og tallet paa badedagene indskrænket fra 4 til 3 om uken. (Lie).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Tromsø amt	61	2867
Trondenes	1) 6	656
Kvæfjord	2	80
Bjarkøy	2	23
Ibbestad	5	594
Salangen	2) 6	290
Tranøy	-	-
Berg	ingen	51
Lenvik	3) 3	192
Maalselven	4	109
Bardu	5	87
Balsfjord	4) 2	-
Tromsø stadslægedistrikt	15	373
— lægedistrikt	7	259
Lyngen	5) 2	-
Karlsøy	6) 2	57
Skjervøy	7) 2	96

1) Harstad 3, Trondenes 3. 2) Salangen 3, Lavangen 3. 3) Lenvik 3. 4) Balsfjord 1, Malangen 1. 5) Lyngen 2. 6) Karlsøy 1, Helgøy 1. 7) Kvæfjord 1, Nordreisa 1.

Karantæneundersøkt blev i Tromsø fra 12te—25de oktober efter ordre fra medicinaldirektøren alle fra Arkangel kommende skibe, ialt 17 dampskibe; endel var blit undersøkt dels i Honningsvaag, dels i Vardø. Blandt besætningerne var der 2 mand, som hadde feber og diarré; de rekvirertes indlagt paa karantænestationen, hvorefter der blev foretat desinfektion ombord; den ene viste sig at lide av tyfoidfeber. (Lie).

Kvaksalveri drives i Bardu i stor utstrækning av en finn; han kurerer blodforgiftninger pr. telegraf etc. — Øverst i Salangdalen utfoldet en svensk-født person nogen maaneder en meget alsidig virksomhet; foruten at kurere paa mennesker og dyr, gav han sig ogsaa av med at lime sprukne potter. (Gløersen). — I Tromsø frister en forhenværende farmacøit en kummerligt ilværelse som kvaksalver. (Lie).

XX. Finmarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Antal læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevaksinatører.
Amtet	47580,84	39 126	¹⁾ 17	2	41	32
1. Alten	9 574,45	3 347	1	-	2	2
	Alten	2 047,82	2 367	1	-	1	1
	Kautokeino	7 526,63	980	-	-	1	1
2. Talvik	Talvik	1 652,92	2 475	²⁾ -	-	6	4
3. Loppen	1 266,24	2 638	1	-	3	4
	Loppen og Øksfjord ..	713,00	1 388	-	-	2	2
	Hasvik	553,24	1 250	1	-	1	2
4. Hammerfest	3 193,49	5 240	2	1	4	2
	Hammerfest, kjøbst.	4,00	2 817	2	1	2	-
	Hammerfest	857,08	1 368	-	-	1	1
	Kvalsund	2 332,41	1 055	-	-	1	1
5. Maasø	Maasø	385,56	2 052	³⁾ -	-	4	3
6. Kjelvik	Kjelvik	150,24	2 389	1	-	1	2
7. Kistrand	Kistrand	4 426,68	1 926	1	-	1	2

¹⁾ Blandt disse er der en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens bestemmelse. ²⁾ Distriktslægen i Alten bestyrede ogsaa Talvik lægedistrikt under ledigheten i stillingen. ³⁾ Bestyredes av distriktslægen i Kjelvik.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornmødre.	Hjælpevaksinatører.
8. Karasjok	K a r a s j o k	7 539,39	823	1	-	1	1
9. Lebesby	L e b e s b y	4 477,71	1 726	1	-	2	2
10. Gamvik	2 245	1	-	2	3
	G a m v i k	?	1 446	1	-	1	2
	Berlevaag	?	799	-	-	1	1
11. Tanen	4 434,73	1 853	1	-	2	1
	T a n e n	?	1 395	1	-	1	-
	Polmak	1 923,22	458	-	-	1	1
12. Vardø	2 027,38	4 363	2	1	4	2
	V a r d ø, kjøbstad	3,65	3 111	2	1	2	-
	V a r d ø	2 023,73	1 252	-	-	2	2
13. Vadsø	2 605,58	4 479	2	-	4	1
	V a d s ø, kjøbstad	1,84	1 988	2	-	1	-
	Nordvaranger	1 188,38	1 404	-	-	1	-
	Næsseby	1 415,36	1 087	-	-	2	1
14. Sydvaranger	3 293,25	3 570	2	-	5	3

) Bor i Vadsø.

Sundhetstilstanden var i det hele god. Nogen utbredt epidemi av alvorligere art forekom ikke, mens der av enkelte sygdomme optraadte lokale epidemier inden nogen lægedistrikter, saaledes av tyfoidfieber i Gamvik distrikt, meslinger i Vardø og akut diarré i Sydvaranger. Kikhosteepidemien fra de to nærmest foregaaende aar synes paa det nærmeste at være ophørt. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 2 793 med 86 dødsfald mot henholdsvis 2 959 og 130 i aaret forut. Det bemerkes, at fra Loppen lægedistrikt har det ikke lykkedes paa grund av ledighet i distriktslægestillingen at faa nogen fuldstændig medicinalberetning.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde ialt 762 eller 17,9 pro mille av den tilstedeværende, beregnede middelfolkemængde (42 627) I 1914 var dødeligheten ogsaa 17,9 pro mille. — Fra Loppen lægedistrikt har ingen liste over dødsårsaker været at faa.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 254 og 255, som er sammendraget efter lægernes opgaver. Fra Loppen lægedistrikt foreligger ingen aarsliste over disse sygdomme. De faa tilfælde paa listen er tat fra de til Medicinaldirektoratet indkomne maanedslister over enkelte epidemiske sygdomme for en del av aarets maaneder.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Eksantematisk tyfus.....	3	1	3	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-
Tyfoideber.....	41	3	41	-	-	-	1	3	2	17	3	7	3	1	4
Cerebrospinalmeningit (epid.).....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
Meslinger.....	162	5	162	37	75	32	6	6	3	1	-	-	-	-	2
Difteri (croup).....	38	1	38	-	2	1	-	4	3	4	3	6	6	8	1
Barsel-feber.....	12	2	12	2	2	-	-	1	-	1	1	-	3	2	-
Pyæmi, septhæmi.....	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte).....	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Rosen.....	41	-	41	5	2	1	2	6	1	3	5	4	4	5	3
Røde hunde.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Vandkopper.....	40	-	40	-	-	1	2	3	9	5	2	1	6	6	5
Kusma.....	51	-	51	10	6	4	12	5	1	1	1	-	5	1	5
Kikhoste.....	22	4	22	-	-	1	-	14	-	-	-	-	1	-	6
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1200	24	1185	99	84	114	176	199	189	82	45	47	55	46	49
Influenza.....	207	1	207	15	17	18	58	42	22	8	2	6	8	9	2
Lungebetændelse.....	103	16	103	10	13	9	17	12	12	3	5	2	7	8	5
Pleurit.....	190	3	190	12	14	16	13	23	22	13	15	17	19	15	11
Gigtfeber.....	69	3	69	6	6	6	3	6	11	4	4	3	7	8	5
Akut diarré (kolerine).....	603	20	600	39	28	32	52	62	68	71	94	43	50	29	32
Skjorbuk.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tilsammen	2793	86	2773	235	249	235	342	386	343	216	180	140	177	139	131

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																												
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		
	Alten.		Talvik.		Lop- pen.		Hammer- fest.		Maasø.		Kjelvik.		Ki- strand.		Kara- sjøk.		Lebes- by.		Gam- vik.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvar- anger.		
Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.
Eksantematisk tyfus...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	
Tyfoidfeber	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	1	1	-	8	-	11	1	-	-	
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Skarlagensfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	149	3	1	-	-	-	
Meslinger	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	2	1	149	3	1	-	-	-	
Difteri (croup)	1	-	2	-	1	-	5	-	2	-	6	-	-	-	6	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3	-	10	1	
Barselfeber	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	1	1	-	-	-	
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	
Pemfigus (hos nyfødte).	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rosen	-	-	2	-	-	-	5	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	9	-	8	-	10	-	
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-	3	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	7	-	21	-	
Kusma	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	6	-	-	-	5	-	-	-	34	-	
Kikhoste	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	15	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	18	1	9	3	1	1	58	1	25	-	277	-	10	-	3	1	19	-	37	1	9	-	168	6	230	2	336	8	
Influenza	-	-	-	-	-	-	61	-	6	-	45	-	-	-	2	-	3	-	16	-	-	-	14	-	5	1	55	-	
Lungebetændelse	3	1	2	1	-	-	8	1	2	-	7	3	3	-	3	1	-	-	3	-	8	1	27	6	11	-	26	2	
Pleurit	4	-	1	1	-	-	18	-	9	1	40	1	5	-	1	-	1	-	5	-	2	-	17	-	51	-	36	-	
Gigtfeber	6	-	6	-	-	-	11	1	2	-	15	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	-	3	1	9	1	11	-	
Akut diarré (kolerine).	8	1	2	-	3	-	50	3	5	-	46	3	17	6	20	3	9	-	47	-	-	-	92	1	94	1	210	2	
Skjorbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	41	4	24	5	5	1	231	7	57	1	445	8	53	10	31	5	41	-	154	3	25	2	495	20	433	7	758	13	

Eksantematisk tyfus. Fra Kistrand distrikt indlagdes en fjeldfinn og hans tjenestepike i sykehus som lidende av denne sygdom. De kom under flytning til Smørfjord i september. Det oplystes, at mandens kone i begyndelsen av samme maaned var død underveis til Hammerfest sykehus, hvor hans bror ogsaa laa syk paa den tid. (G. Ottesen). I juli blev en omreisende kramkar indlagt i sykehuset i Vardø. Han var 2 dage i forveien kommet syk til byen fra Sydvaranger, hvor han hadde fartet omkring blandt landbefolkningen (mest finner) dersteds med sine varer. Han døde efter 1 ukes ophold paa sykehuset. I Sydvaranger hadde der sommeren 1914 været en epidemi av eksantematisk tyfus netop i de egne, hvor han hadde vanket omkring. (Hj. Ottesen).

Av tyfoidfieber anmeldtes 41 tilfælde med 3 dødsfald. I april angrepes en kone paa Elvebakken i Alten distrikt av sygdommen; da hun ikke kunde avsondres betryggende i sit hjem, blev hun av distriktslægen flyttet til borgstuen paa doktorgaarden, hvor hun døde, og hvorfra begravelsen foregik. (F. Johnsen). Fra Rolfshavn i Maasø distrikt indlagdes en mand i Hammerfest sykehus, hvor han døde. Nogen smittekilde kunde ikke findes; han hadde ikke været utenfor Rolfso de sidste uker. (E. Erichsen). I Mehavn i Gamvik distrikt forekom om sommeren en epidemi av tyfoidfieber. I slutten av mai konstateres sygdommen først hos 2 tranbrændere, som kom direkte fra Reine i Lofoten, hvor de hadde opholdt sig under Lofotfisket. Ved undersøkelse bragtes paa det rene, at der hadde været tyfoidfieber i Reine paa den tid, disse 2 hadde opholdt sig der. Begge indlagdes i Vardø sykehus, hvor den ene døde. De hadde været i Mehavn en tid, før de søkte læge, og sygdommens natur kunde bli bestemt. Kort efter blev 2 andre personer, som likeledes hadde været paa Reine, syke og indlagdes paa sykehuset. I juli indtraf 14 tilfælde; alle de syke paa en nær indlagdes i sykehuset. Alle disse angrepne hadde i Mehavn færdedes paa en bestemt kafé, som igjen synes at være smittet fra Reine; en av betjeningen her blev ogsaa syk. Grundlig desinfektion blev foretat overalt, og senere indtraf ingen nye tilfælde. (H. Delgobe). — Til denne beretning knytter amtslægen i Finnmarken følgende supplerende oplysninger: Til de 19 paa distriktslægens sykelliste opførte angrebne av tyfoidfieber maa føies en, som i slutningen av december blev indlagt i Vardø sykehus fra Mehavn. Det var en voksen mand, som vistnok hadde faat sygdommen fra en liten grænd ved Mehavn, kaldet Vevika, hvor der i november og december forekom flere tilfælde med feber, hodepine og diarré baade hos voksne og barn. Desuten maa man, for at faa et rigtig billede av, hvor utbredt tyfoidfieberen var i Mehavn, nævne de syke, som sikkert har faat sygdommen der, men er reist derfra til andre steder, hvor da sygdommen først er erkjendt. Amtslægen nævner saaledes 2 mænd, som reiste hanglesyke fra Mehavn, den ene til Kiby, den anden til Vadsø, og begge blev indlagte i Vadsø sykehus. Det samme hændte i Vardø, hvortil ogsaa kom 2 mænd, som efter et par dages ophold indlagdes i sykehus. En 16 aar gammel gut reiste syk hjem fra Mehavn til Lerpollen i Tanen, hvor han behandledes, uten at flere der blev angrepet. I juli reiste en fisker fra Mehavn til Bodø, hvor han indlagdes i sykehus som lidende av tyfoidfieber. Det samme var tilfældet med en fiskeopkjøper, som reiste fra Mehavn til Harstad. Tilsammen 7 sikre tilfælde av tyfoidfieber. Desuten er amtslægen kommet til kundskap om en fisker, som i slutten av april reiste syk hjem til Lofoten, og en anden i mai til Tromsø, og som begge døde. — Smitten i Mehavn bredte sig dels gjennom brøndvand, dels ved matvarer, særlig melk. Størstedelen av befolkningen er henvist til at ta sit mat- og drikkevand fra brønde, som, naar sees hen til det griseri, som utvises i fiskeværerne i amtet og den elendige renovation, let kan inficeres dels ved tilsig, dels ved urene bøtter. (Hj. Ottesen). — I Vardø distrikt iagttoges 8

tilfælde i løpet av sommeren og høsten, alle i Vardø by og alle paa et nær behandlet i sykehus. 6 av tilfældene hørte sammen og skrev sig fra samme kilde, en mand, som i august maaned, et par dage før han blev syk, holdt paa at rense op en gammel kloakledning, som bl. a. ogsaa hadde tilløp fra sykehusets kloak. Det er da ikke usandsynlig, at han kan være smittet ved haandtering av kloakindholdet. Hans kone blev kort efter ogsaa angrepet. I september og oktober blev 3 personer aapenbart smittet, ved at der var kommet tilsig fra klosetbingen i det hus, hvor ovennævnte arbeider bodde, nedover paa en græsplæn, nedenfor, hvor de 3 bodde og hadde bygget et telt, hvor de holdt til. Ved en misopfatning av desinfektøren var desinfektion av klosetbingen og kjøkkenavfaldet ikke blit foretat, før de syke indlagdes i sykehuset. Efterat saadan desinfektion var foretat, indtraf ingen nye tilfælde. (Hj. Ottesen). — I Vadsø distrikt forekom en mindre epidemi av paratyfus i Ekkerø, et større fiskevær i Nordvaranger, fra september til december. 9 syke indlagdes i Vadsø lasaret; et dødsfald indtraf. Om smittetilstanden kan intet bestemt uttales. (Køste). Ovenfor er omtalt 2 tilfælde med smitte i Mehavn, begge syke indlagdes i Vadsø lasaret.

Som angrepet av **cerebrospinalmeningit** opføres uten nærmere meddelelse et pikebarn paa sykelisten for Sydvaranger distrikt.

Meslinger var meget utbredt i Vardø distrikt baade i byen og i landdistriktet. Der anmeldtes ialt 149 tilfælde med 3 dødsfald.

Av **difteri** (croup) iagttoges ialt 38 tilfælde med 1 dødsfald. I Kjelvik distrikt blev de 6 angrepne, nemlig 5 tilreisende fiskere, og en pike, som netop var kommet fra Tromsø, alle indlagt i sykehus i Honningsvaag. (E. Erichsen). — 10 angrepne, hvorav den ene døde, behandledes i Sydvaranger distrikt; tilfældene forekom spredt i aarets første halvdel blandt arbeiderbefolkningen i Kirkenes og ved gruberne. (A. Wessel).

Barselseber. Ved 2 tilfælde i Hammerfest landdistrikt var jormor ikke benyttet. Det er et under, at ikke flere faar sygdommen, da renligheten er uhyre liten, baade hvad person og sengetøi angaar. (E. Eriksen).

Den aaret forut herskende **kikhosteepidemi** maa vel nærmest betragtes som ophørt i 1915, da der ialt kun anmeldtes 22 tilfælde, derav 15 med 4 dødsfald i Kistrand distrikt.

Pleurit var ogsaa dette aar en forholdsvis hyppig forekommende sygdom.

Akut diarré optraadte adskillig hyppigere end vanlig aar om andet. I Hammerfest distrikt forekom sygdommen hele aaret og skyldtes væsentlig kunstig ernæring hos smaabarn og den sedvanlige urenlighet. (E. Eriksen). — I Kistrand distrikt indtraf de fleste tilfælde i Børselv, hvor 6 dødsfald forekom; sygdommen var smitsom, med blodige uttømmelser. (G. Ottesen). — I Lebesby distrikt hadde den i aarets første maaneder ogsaa en ondartet karakter. (Svindland). — I Vadsø distrikt behandledes 3 ganger saa mange tilfælde (ialt 94), som i 1914, noget ujevnt fordelt paa alle aarets maaneder. Grunden hertil forblev uopklart. (Køste). — Fra Sydvaranger distrikt er paa sykelisten opført 210 tilfælde, av hvilke 2 endte dødelig.

Som lidende av **skjørbruk** er paa sykelisten opført 2 mænd fra Kjelvik distrikt uten nærmere meddelelse.

Skurv. 2 voksne brødre (30—40 aar gamle) i Indre Billefjord av Kistrand distrikt har fra barn av litt av skurv og har været opfordret til at la sig behandle paa sykehus, uten at det har været mulig at bevæge dem dertil. Naar der hittil ikke av distriktslægen har været gjort forsøk paa tvang, har det sin grund i de store utgifter, som ved sykehusbehandlingen vilde paaføres medicinalfondet, og i at sykehuset som regel vanskelig har kunnet avse plads for andre end de mere paatrængende sygdomstilfælde. Nu viste det sig i 1915, at to mindre barn i samme hus, som de to mænd bebor, var angrepet av sygdommen, og efter nytaar (1916) blev et barn i et andet hus ogsaa smittet av den ene av de to brødre. Desuten findes i Indre Billefjord 2 pikebarn, 14 à 15 aar gamle, som lider av skurv. Dette kom først forrige aar til lægens kundskap, efter at sygdommen hadde været i mindst 10 à 11 aar; begge piker har nok faat sygdommen av sin senere avdøde far. Alle 5 barn behandles indtil videre i sine hjem. (G. Ottesen). — I Vadsø distrikt er skurv nu meget sjelden. (Køste). —

Av fnat opgives 119 angrepne. I Alten var denne plage temmelig utbredt, da folk enten av undseelse eller av andre grunde ikke lader den behandle itide. (T. Johnsen). I Kistrand har sygdommen fortsatt videre fra forrige aar og er nu temmelig utbredt over hele distriktet. (G. Ottesen). — I Vadsø distrikt er den noksaa almindelig, særlig i et strøk i Nordvaranger. Lus, saavel hodelus som klædelus, er ogsaa meget almindelig i Næsseby, hodelus i nogen grad i Vadsø. (Køste).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:												
		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
		Talvik.	Loppen.	Hammerfest.	Maasø.	Kjelvik.	Kistrand.	Karasjok.	Lebesby.	Gamvik.	Tanen.	Vardø.	Vadsø.	Sydvaranger.
Veneriske saar	5	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1
Syfilis, erhvervet . . .	16	1	-	1	-	3	-	5	1	-	-	3	-	2
— medfødt	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Gonorré, uretrit	209	-	1	18	5	42	1	-	9	9	1	22	22	79

Distriktslægen i Hammerfest bemerker, at paa grund av den tiltagende usedelighet og gatepiketraffik er vistnok gonorré mere utbredt, end det fremgaar av listerne. (E. Eriksen). — Av de 45 tilfælde av venerisk sygdom, som opføres for Kjelvik distrikt, var 42 gonorré. Hertil kommer sikkert en hel del tilfælde, som ikke er behandlet av læge. Det er nemlig meget almindelig selv at kurere sin dryppert med zinkvand og copaiva. Hvert aar strømmer der til de større fiskevær en masse løse kvindfolk, som ved siden av agnearbeide driver usedelig trafik. Desværre er det i regelen vanskelig eller umulig at faa greie paa smittekilden, da de syke enten ikke vet eller ikke vil opgi navnene paa sine veninder. (E. Eriksen). — Blandt tilfældene av gonorré i Vardø var ogsaa en 13 aar gammel kvænpike, som av politiet blev begjært undersøkt for at faa bragt paa det rene, om samleie hadde fundet sted med hende, og om hun led av venerisk sygdom. Begge spørmaal blev besvaret bekræftende og desuten, at hun viste sig at være frugtsommelig i 3dje maaned. (Hj. Ottesen).

Tuberkulose. Angaaende de i aarets løp ny tilkomne og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme m. v., henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslisters for det hele amt 23,6 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede, kjendte dødsfald og 28,4 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 22,4 pct. og 26,9 pct. og for bygderne 24,2 pct. og 29,2 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Efter en beregning, anstillet av amtslægen for Finmarken i hans hovedberetning for amtet, skulde ca. 0,9 pct. av befolkningen i amtet ved utgangen av 1915 staa i tuberkuloseprotokollerne, d. v. s. lide av tuberkulose i smittende form. 41 syke sees at være indlagt i sykehus i henhold til tuberkuloselovens § 6. Men størstedelen av de syke, som er døde i hjemmene, burde ha været forpleiet i sykehus eller pleiehjem, for at hindre smitteoverførelse. Ser man hen til utdragene av tuberkuloseprotokollerne, finder man svært ulike forholdstal for de forskjellige distrikter mellem antallet av døde og antallet av sykehusforpleiede ifølge § 6 (jfr. den trykte tabel i den almindelige beretning). — Grunden til, at saa altfor faa har været indlagt paa sykehus, er for det første den, at de syke kvier sig sterkt for at sendes til Tanagaard tuberkulosehjem, især er dette tilfældet blandt finnerne. For det andet er det meget faa, som kan mottages paa sykehuse med deres indskrænkede sengeplads, og selv om de syke er blit mottat, varer det ikke længe, før de vil hjem igjen. De kan ikke trives og synes ikke, der blir gjort tilstrækkelig for dem. Skal man med haab om tilfredsstillende resultat bekjæmpe tuberkulosen i amtet, maa man først og fremst faa nok av smaa tuberkulosehjem rundt om i distrikterne. Planen om oprettelse av et saadant i Næsseby i Vadsø distrikt er i god gjænge, likesaa i Honningsvaag, Kjelvik distrikt; i Vardø holder man paa at bygge. Men der trænges flere, saaledes i Alten, Hammerfest, Karasjok, Vadsø, Sydvaranger. 10 senger i hvert hjem vilde være passende for behovet. I en saadan sykestue kunde der ogsaa være et eller to rum for almindelige sygdomstilfælde, særlig av kirurgisk art. (Hj. Ottesen). — Distriktslægen i Alten skriver, at det er forbundet med de største vanskeligheter, ja er nærsagt umulig, at faa patienter frivillig indlagt paa Tanagaard. Der kan ogsaa forekomme tilfælde, hvor det har sine betænkeligheter at bringe tuberkuloselovens § 6 i anvendelse med magt. (T. Johnsen). — Fra Talvik distrikt omtales en 9-aarig pike, som led av tuberkulose i hjerne-skallens ben, som tildels var gjennemhullet, samt i kjertlerne, i tarmkanalen og i lungerne. Hun var fra sykehuset sendt til sit hjem, en liten jordgamme indenfor Riverbugt i Langfjorden, den eneste beboelsesgamme, som nu er igjen i hele Langfjorden. Hun var døden nær og døde ogsaa i juli maaned, kort efter lægens besøk. Men hele den foregaaende høst og vinter hadde denne gamme, som kun indeholdt et litet rum, været bebodd av 11 mennesker, hvoriblandt denne syke pike; hun hadde kun været et par maaneder paa sykehuset, og læge var ikke før tilkaldt, saa hendes tilstand var distriktslægen tidligere ubekjendt. (T. Johnsen). — Renlighetsforholdene paa Hjelmø i Maasø distrikt er fremdeles meget daarlige. Det nytter ikke at tilholde folk forsigtighet, de gaar hele vinteren igjennem paa besøk til hverandre og er da ikke saa nøie med at spise og drikke av urene kopper. Spyttsvineriet grasserer, og resultatet ser man i de mange tilfælde av tæring. Distriktslægen har gjort sig til regel, saa snart sygdommen er fastslaat, at faa bragt de syke hjemmefra. (E. Erichsen). — I Kjelvik distrikt blev av 9 tilfælde 1 indlagt paa pleiehjem efter § 6, 3 blev sendt til Tromsø tuberkulosehjem for Kjelvik tuberkuloseforenings regning. Denne har i de sidste aar optat et energisk arbeide mot tuberkulosen. Den har baade lagt sig op en ganske betragtelig kapital og dertil hvert aar hjulpet flere mindre bemidlede syke til ophold ved sanatorier og i pleiehjem. Oplysende foredrag om tuberkulosens natur og for-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Alten	32	3	4	28
Talvik	32	4	5	27
Loppen	2	-	1	1
Hammerfest	55	10	7	48
Hammerfest by	37	8	5	32
Bygder	18	2	2	16
Maasø	14	7	1	13
Kjelvik	27	5	8	19
Kistrand	23	3	10	13
Karasjok	13	3	5	8
Lebesby	12	2	-	12
Gamvik	18	6	3	15
Tanen	43	24	2	41
Vardø	92	23	20	72
Vardø by	83	20	17	66
Bygder	9	3	3	6
Vadsø	88	20	7	81
Vadsø by	41	8	5	36
Bygder	47	12	2	45
Sydvaranger	57	10	13	44
Finmarkens amt	508	120	86	422
Derav i byer	161	36	27	134
— - bygder	347	84	59	288

holdsregler mot den er holdt. (E. Erichsen). — I Kistrand distrikt viste mange nye tilfælde av sygdommen sig. Det er efterhvert blit vanskeligere at faa dem man ønsker indlagt i pleiehjem. Nogen isolation i hjemmet kan ikke finde sted. Fattigstyret har paa anmodning straks bevilget midler til anskaffelse av hensigtsmæssige spyttbakker for de syke, som ligger hjemme. Men de er jo mindre heldige indretninger, dersom de ikke daglig renses og kokes. (G. Ottesen). — I Karasjok distrikt breder tuberkulosen sig fremdeles, særlig blandt fjeldfinnerne. Et pleiehjem i Karasjok vilde derfor være særdeles ønskelig. Til kysten er veien lang, og finnen har meget imot at være bundet til et sted langt fra Karasjok. Fjeldfinnerne har i de sidste 10—15 aar forandret sin levevis noget. Mens de før levet og døde paa sine fjelde, har nu i den senere tid en flerhet av dem bygget sig huse paa eller nær ved kirkestedet, hvor familiens medlemmer i vintertiden skiftevis opholder sig. I disse smaahus, der som oftest kun bestaar av et rum med eller uten gang foran, lever da beboerne efter den samme skik, som de fører i sine telte paa fjeldene; men hvad der kan virke mindre skadelig i et telt, gjør sig mere gjældende i et tømmerhus. Fjeldfinnernes levesæt kan kun i mindre væsentlige dele reformeres, og kan kun med store ind-

skrænkninger indpasses i den stue, finnen selv har latt bygge. De mere velstaaende av dem indser godt nytten av at bygge større hus. (G. Ottesen). Som eksempler paa smitteoverførelse omtaler amtslægen i Vardø følgende tilfælde: I bunden av Baadsfjord bodde 2 brødre med familier i 2 smaa hytter like i nærheten av hinanden. I den ene hadde en 24 aar gammel gut været syk siden nytaarstid 1914; i september s. a. søgtes først læge. Den syke blev indlagt i Vardø sykehus, hvor han døde i januar 1915. I disse familier var der ikke tidligere forekommet noget tilfælde av tuberkulose, saa smitteforholdet var dunkelt, indtil amtslægen paa en reise i Baadsfjord i februar 1915 fik oplyst, at gutten i 1913 hadde kjøpt et trækspil efter en tæringssyk gut, som døde i mars s. a. efterat han hadde brukt trækspillet i omtrent 2 aar. Det var ikke blit vasket eller desinficert etterpaa. Det er da ogsaa sandsynlig, at smitteoverførelsen er foregaaet ved dette instrument. I den tid, den syke gut gik hjemme i Baadsfjord, fordrev han tiden med at spille paa trækspillet og øvet selvfølgelig stor tiltrækning paa barnene i de to hytter; de holdt til hos ham og lærte delvis at spille av ham. — I løpet av december 1914 og januar 1915 døde 3 av barnene av tuberkulose, de 2 i Vardø sykehus, det 3dje i hjemmet sandsynligvis av en pneumonia caseosa (læge var ikke tilkaldt). Barnenes morbror, en 9 aar gammel gut, som bodde i samme hus, viste sig i februar 1915 at lide av lungetuberkulose; altsaa det 4de tilfælde i samme husstand. Han indlagdes i Vardø sykehus, hvor han døde efter et aars ophold. Begge hytter blev saa grundig desinficert, som det efter omstændighetene kunde ske. — Det andet sted, hvor flere tilfælde konstateres, var i Jonjok i Indre Syltefjord; her bor 2 familier av lappisk herkomst med mange barn. I mai døde her en 14 aar gammel pike av akut lunge-tuberkulose. Samtidig gik meslinger i huset; en 32 aar gammel kvinde fik denne sygdom, hvorefter der utviklede sig en lungetuberkulose, som endte hendes liv i december s. a. Ved amtslægens undersøkelse av smitteforholdet konstateres i disse 2 familier kronisk lungetuberkulose hos 3 personer, derav hos en 60-aarig kvinde i 3dje stadium, hun hadde i mange aar gaat og harket, hostet og spyttet. Her maatte smitekilden være. Hun blev anbragt i Tanagaard pleiehjem, og desinfektion foretat i de 2 hus. Til Ytre Syltefjord var kommet en tæringssyk kone med 4 barn fra Kirkenes, hvor manden arbeidet. Hun bodde først i 2 maaneder i en gammel rorbod, men flyttet saa til et andet hus. Hendes første losji blev siden flittig brukt som danselokale av stedets ungdom, og efter konens flytning blev kun det groveste støv feiet væk med tør kost. Amtslægen fik først underretning om hende, da hun var saa daarlig, at hun ikke orket at være oven senge; hun blev da indlagt i sykehus. Hun hadde benegtet at lide av tæring, uagtet det blev oplyst, at hun hadde været behandlet for denne sygdom i Kirkenes i 3 aar og forgjæves var søkt indlagt derfra i sanatorium. — Dette tilfælde viser, hvor vanskelig det kan være for helseraadsordførere at kontrollere de tæringssykes optræden og bevægelser — fra sted til andet. — Tuberkulosehjemmet i Vardø kunde ikke bli færdig til bruk i 1915 heller. (Hj. Ottesen).

Spedalskhet. I Refsbotn, Alten distrikt, lever fremdeles en spedalsk mand i et isoleret hus sammen med sin friske hustru. Hans knuter er begyndt at ulcerere. Han har eget rum, eget spisestel og har ikke nogen omgang med andre o. s. v. Da han ellers steller omhyggelig med sine saar og nøie overholder givne forsigtighetsregler, har han, uagtet smittefaren er blit større paa grund av ulcerationerne, faat tilladelse til at bli boende hjemme vinteren over. (Hj. Ottesen, T. Johnsen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. Efter amtslægens opgave var der ialt utsat 33 sindssyke med amts- og statsbidrag, derav 16 mænd

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Død.	Dødf.	Lev.	Lev.
Risvækkelse.....	11	10	¹⁾ 1	2	²⁾ 1	³⁾ 1	1	⁴⁾ 1	⁵⁾ 1	-	-	-	-
Trangt bækken.....	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning.....	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	1	-	-
Hydrocefalisk fosterhode.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tverleie.....	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdelse og blødning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Fastvoksning og blødning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Blødning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	17	15	2	4	3	1	1	1	1	1	1	1	7
		17			4			2					

¹⁾ 2den tvilling, 1ste født ved naturens hjælp (død, macereret). ²⁾ 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved uttrækning ved tang paa sætet. ³⁾ Avdøet, misdannet foster. ⁴⁾ 1ste tvilling, 2den forløst (lev.) ved vending, hvor utfaldet for moren er anført. ⁵⁾ Forløst ved tang paa sætet. ⁶⁾ Dødsårsak: hjertelammelse.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Alten	121	3	47	12	-	1	1	-
Talvik	66	1	36	8	1	-	3	-
Loppen	71	2	43	10	1	-	3	-
Hammerfest	211	9	91	24	1	-	5	-
Hammerfest by	119	3	53	11	1	-	3	-
Bygder	92	6	38	13	-	-	2	-
Maasø	92	1	36	6	-	-	5	-
Kjelvik	86	1	46	12	-	-	5	-
Kistrand	54	6	32	11	2	1	3	-
Karasjok	37	1	17	4	-	-	-	-
Lebesby	59	2	32	11	1	-	4	-
Gamvik	34	2	26	2	-	-	6	-
Tanen	57	1	50	3	1	-	-	-
Vardø	176	5	107	18	1	1	6	2
Vardø by	134	4	81	16	1	1	2	2
Bygder	42	1	26	2	-	-	4	-
Vadsø	141	8	106	13	-	3	1	-
Vadsø by	59	3	45	2	-	1	1	-
Bygder	82	5	61	11	-	2	-	-
Sydvaranger	168	2	93	36	8	-	14	-
Finmarkens amt	1373	44	762	170	16	6	56	2
Derav i byer	312	10	179	29	2	2	6	2
— - bygder	1061	34	583	141	14	4	50	-

og 17 kvinder. Forpleiningen var gjennomgaaende god og prisen rimelig. — I april druknet en sindssyk kvinde sig paa Aronnes i Alten i gaardens brønd. Hun hadde ved nytaarstid faat en stor sorg, idet hendes 9 aar gamle søn var oppgit av lægerne som haabløs syk og sendt hjem fra sykehuset. Hun begynde nu flittig at gaa paa Læstadianernes bønnemøter paa Elvebakken, hvor hun dreves til at «bekjende sine synder for brødrene» og fik underretning av de «hellige mænd», at gutten var syk for hendes synders skyld, og at for hende var ingen naade at vente, hun var bestemt for helvede, og hun var dømt til «at fare til sit eget sted». — Konen hadde den hele tid været rolig og gjort sit arbejde i huset, kun de sidste dage før selvmordet hadde hendes nærmeste merket, at hun av og til var litt «rar». Manden var et par dage iforveien reist paa fiske. Den syke søn, som laa blind og lam i sengen, men var ved fuld bevissthet, fortalte, at moren uten at tale var kommet ind, hadde tat ham fra sengen og baaret ham ut til brønden. Derefter bar hun ham ind igjen og gik selv ut. Hun blev da en tid efter fundet i brønden som lik. — I januar tilsaa distriktslægen en sindssyk

kone i Kaafjorden. Hun hadde ogsaa flittig deltat i Læstadianernes opbyggelser, i jule- og nyttaarshelgen tildels 2 møter i døgnet. Hun laa urørlig i sengen med et salig, henført uttryk i ansigtet. Hun hadde faat budskap paa et av møterne om, at hun snart skulde optages i himmelen, hvad hun nu laa og ventet paa. Hun blev sendt til Rønvik sindssykeasyll, hvorfra hun ut paa forsommeren kom helbredet hjem. (T. Johnsen).

Fødselsoperationer. Av læger utførtes ialt 32 saadanne, derav i Alten distrikt 1, i Talvik 1, i Hammerfest 3, i Kjølvik 2, i Kistrand 1, i Karasjøk 3, i Lebesby 3, i Gamvik 2, i Vardø 6, i Vadsø 9 og i Sydvaranger 1. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 262.

Om jormorhjælpen se tabellen i den almindelige beretning.

Antallet av fødte og døde vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blir et overskudd av 611 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 55,5.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsarsaken for 5 kvinder saaledes: blødning 4, dystoki 1. Desuten opføres 2 kvinder som døde av andre svangerskabs- eller barselsygdomme, nemlig 1 av hyperemesis gravidarum og 1 av nephrit.

De hyppigste dødsarsaker var:

Dødsarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	120	36	84
Alderdomssvakhet	69	10	59
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose	38	15	23
Hjerneslag	34	21	13
Kræft (cancer og sarkom)	26	7	19
Organisk hjerte- og karsygdome (arteriosclerose)	25	6	19
Akut bronkit og katarralsk lungebetændelse	24	8	16
Akut gastro-enterit	20	5	15
Medfødt svakhet	19	9	10

Veirliget. Angaaende vinteren meddeles fra Østfinmarken, at den der for det meste var kold og stormende, alene i Sydvaranger var den mild. Vaaren var kold, sommeren dels het og tør (Alten, Talvik), dels regnfuld og taaket (Lebesby), dels vakker og varm (Gamvik, Tanen). I Vadsø distrikt var for-

sommeren kjølig, eftersommeren varm, og i Sydvaranger var sommeren varm og med rikelig nedbør. Høstutbyttet blev under et middelsaars i Alten og Talvik, over et saadant i Tanen og likt et middelsaars i Vadsø distrikt.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Amtslægen i Finmarkens amt omtaler i sin hovedberetning for amtet, at anlæg av en vei i fiskeværet Mehavn, Gamvik distrikt, var bestemt at skulle finde sted om sommeren og høsten 1915; men saa indtraf tyfoidebepidemi, arbeidet blev derfor indstillet og arbeiderne istedet sendt til Kjøllefjord, hvor et veianlæg blev fuldført om høsten. Anlæg av et vandverk med hydranter og tappekraner rundt om i Mehavn har længe staaet paa programmet, og vil vistnok nu skyte mere fart efter tyfoidebepidemi; denne sygdom vil antagelig ikke gi sig, før vei og vandverk er bragt istand. Veigrøfterne vil bidra til drænering av hele fiskeværet, saa urent tilsig til brøndene vil bli hindret. (Hj. Ottesen).

For Alten distrikt slog ishavsfisket glimrende til, og priserne var større end nogen gang tidligere. Til fisket anvendes motorskøiter. Ogsaa Finmarksfisket gav godt utbytte, likesaa sildestæng paa forskjellige steder i Altenfjorden utpaa vinteren. (T. Johnsen).

I Talvik distrikt blev aarsutbyttet av jorden under et middelsaars; græsset brændte av, og poteterne blev faa og smaa paa grund av tørken om sommeren. Paa sjøen blev utbyttet større end nogensinde før. Særlig satte i den sidste del av aaret sildestimer ind i Vestfinmarkens fjorder, fornemmelig i Altenfjorden. Her gjordes store stæng, og fortjenesten for alle, som beskæftiget sig med sildetrafik, naadde en hidtil ukjent høide. I arbeidet med sildens tilberedning for nedlægning og med saltningen, deltog ogsaa en stor del kvinder; de kunde tjene op til kr. 8,00 om dagen, undertiden mere, naar de var flinke. Men det kunde ogsaa trænges i den voldsomme dyrtid, som krigen har ført med sig. (T. Johnsen).

I Maasø distrikt har paa grund av det feilslagne aarvisse fiske de økonomiske forhold været daarlige. Fattigvæsenet har maattet træde støttende til, og resultatet har været et i forhold til befolkningens størrelse meget stort fattigbudget. (E. Erichsen).

I Kjølvik har de gode fiskerier inden distriktet bevirket en ikke ringe indflytning samt en utstrakt nybygning av velindrettede og solide hus. Forhaabentlig vil man om ikke saa længe kunne sløife de smaa, usunde rorboder, som nu benyttes til beboelseshus hele aaret igjennem av mangel paa ordentlige vaaningshus. — Drikkevandsforholdene i enkelte fiskevær er meget utilfredsstillende, særlig i nordre Honningsvaag, hvor det par brønde desuten utpaa vinteren blir tørre, saa der maa hentes vand fra en elv inde i bunden av Vaagen, en vandvei for de fleste paa ca. 1 km. og over sjøen, som mange dage om vinteren kan være ufarbar paa grund av storm. Der blir da ingen anden raad end at smelte sne, og den er gjerne alt andet end ren. Følgerne uteblir ikke, sundhetstilstanden er altid mindre tilfredsstillende. Ogsaa i søndre Honningsvaag er vandforholdene uholdbare. Men det nytter litet at skrike op om nødtilstanden, man blir avspist med de evindelige budgetmæssige hensyn, og folket deroppe er av naturen rolig og taalmodig. (E. Erichsen).

I Lebesby distrikt var fisket i 1ste halvaar mindre godt, delvis paa grund av indvandring av kobbe, som skræmte fisken bort under loddefisket. Men de høie priser bevirket dog, at lotterne blev ganske store likevel. I 2det halvaar foregik et overmaade rikt sildefiske i Laxefjorden med uhørt høie silde- og arbeids-

priser, saa de, som brød sig om at fiske og arbeide, tjente meget godt. Men desværre viste det sig her, som saa ofte, at av de let tjente penger meget blev brugt til fyld. (Svindland).

I **Tanen** distrikt bragte aaret i det hele tat godt utbytte av jordbruket. Utover høsten betinget salg av foder og slagtekvæg høie priser. Disse indtægter trængtes vel, da fiskerierne, trods de høie priser paa fiskevarer, for Tanen bragte mindre utbytte end vanlig i sidste aar. (B. Lunde).

I **Vardø** distrikt er renlighetssansen i de brede lag paa mange steder noksaa litet tilfredsstillende. Paa folkeskolen er lus saa almindelig blandt barnene, at det er umulig at berge sine egne barn fra at bli smittet baade i klæderne og hodet. Amtslægen selv har hat stor møie med at undgaa at bli «luset» ved undersøkelser av de syke i disse urenlige hjem. Opræden i skjortærmer og anvendelse av langt slangestetoskop har dog hjulpet udmerket. (Hj. Ottesen).

I **Vadsø** distrikt maa landbruket siges at gaa frem, især hvad opdræt av ungkvæg til slagt og av melkekjør betræffer. Fiskerierne hadde i distriktet ikke noget godt aar, hvad fangstens størrelse angaar; men da priserne var høie, blev utbyttet ikke saa værst allikevel. — Den ved krigen forårsakede dyrtid paa alle livsfordøenheter har nok avstedkommet en del nød blandt den ubemidlede fiskerbefolkning, særlig blandt sjøfinnerne i Næsseby. De lever mest fra haanden til munden, er litet økonomiske, saa ingen var forberedt paa en saadan ulykke; redning skete dog ved det offentliges foranstaltninger. Siden har de gode priser paa fisk og andre salgsprodukter og de gode arbeidslønninger hjulpet, saaat ogsaa de, som ikke har gidde arbeide, har greiet sig godt. — Ædruelighet og sædelighet er upaaklagelige. Det er endnu for tidlig at fastslaa nogen forbedring i misbruken av spirituosa efter nedleggelsen av øl- og brændevinssamlaget i Vadsø i midten av 1914. Antagelig er det blit noget bedre, men man ser fremdeles ofte fulde folk i gaterne, adskillig brændevin blev forskrevet hjem; vin — ikke laddevin — er ogsaa at faa i en forretning i byen, likesom der av nafta, «bitter» og lignende ikke brukes saa litet. (Køste).

I **Sydvaranger** distrikt har fisket været yderst ringe. Der blev derfor av fiskerne lagt an paa fangst av russekobbe, som om sommeren indfandt sig i større mængde og blev godt betalt. Høihøsten blev som et godt middelsaars, for enkelte endog særdeles rikelig. Det gunstige veir under slaatten bevirket, at høiets beskaffenhet blev udmerket. Dette gode utbytte av jordbruket skyldes det for en stor del, at landsfolket klarte sig bedre i den efterfølgende haarde vinter og under den trykkende dyrtid, end man hadde ventet. — Muldebærhøsten gav ogsaa godt utbytte. — I Kirkenes later renholdet av gater og gaardsrum fremdeles meget tilbake at ønske. Det har vist sig umulig for kommunen at faa posten som renovationskjører besat, og huseierne kan stadig skyldes paa, at kjørere ikke er at opdrive til dette arbeide. Det er derfor nu paa tale, at kommunen selv skal overta renholdet. — Husnøden paa Kirkenes er nu værre end nogensinde. (A. Wessel).

Sykepleien. Amtslægen fremholder, at der burde være en sykestue i Mehavn, da dette vær under vaarfisken har stor tilstrømning av fiskere. Han anfører, at man burde flytte sykestuen i Gamvik til Mehavn; den har i mange aar ikke været benyttet til sykestue, men har været bortleiet til en privat mand. Den er vel vedlikeholdt og har godt tømmer. — Ogsaa fiskeværet Honningsvaag trønger en sykestue. Amtslægen foreslaar, at sykestuen i Kistrand, som ogsaa

er godt vedlikeholdt og heller ikke har været benyttet paa mange aar, skal flyttes til Honningsvaag. (Hj. Ottesen). — Altens tuberkuloseforening besluttet iaar at motta Nationalforeningens tilbud om at faa en av de to sykepleiersker, som for tiden utdannes paa Hammerfest sykehus. Nationalforeningen bekostet ogsaa et særskilt kursus i tuberkulosepleie for denne sykepleierske, som skal bo paa Elvebakken. (T. Johnsen). — Distriktslægen i Kjelvik uttaler sig, i overensstemmelse med amtslægen, sterkt om nødvendigheten av at faa en sykestue i Honningsvaag. Det er meget vanskelig at faa plads paa sykehus for syke fiskere, likesom transporten ogsaa kan være vanskelig. Sygdommen kan jo ogsaa være av forbigaaende art, saa den syke kunde forpleies utenfor sykehus, naar der blot var et sykerum, hvor han kunde anbringes. Men i Honningsvaag findes ikke et rum, ikke et kot engang at opdrive, alt er optat. At ligge syk ombord i skøyten i en trang og usund lugar er ikke heldig. Hvor skal man ogsaa gjøre av smittefarlige syke? Planen og forslaget om flytning av sykestuen i Kistrand til Honningsvaag, strandet paa, at medicinalfondet ikke hadde raad dertil. (E. Erichsen). I Gamvik distrikt siges sykepleien at staa tilbake. I Mehavn og Berlevaag er der tuberkuloseforeninger, som utretter adskillig godt. (H. Delgobe). — I Vardø har frelsesarmeen et gamlehjem med plads for 29 gamle og syke.

Sykehus. De 3 amtssykehus ligger i byerne Hammerfest, Vardø og Vadsø. I Hammerfest er tillike et katolsk St. Vincents hospital. I Tanen distrikt ligger paa Tanagaard Finmarkens amts pleiehjem for tuberkulose. I Vardø er foruten epidemiavdelingen ved sykehuset kolerlazaret i Engelviken. I Vadsø findes statens kysthospital for skrofuløse barn. Paa Kirkenes i Sydvaranger distrikt har grubeselskabet et sykehus for sine arbeidere.

Av **badeindretninger** med adgang for publikum var der et karbad ved hvert av de 2 amtssykehus, i Hammerfest og Vardø, og dertil i St. Vincents hospital og i 2 hoteller i Hammerfest. I **Alten** distrikt findes adskillige private saakaldte kvænbad, smaa badstuer, som ophedes sterkt og fylles med vanddamp, ved at man slaar vand paa den varme stueovn. Røk slaar nok ofte ind i disse stuer under badningen, og de av dem, distriktslægen har seet, var indvendig aldeles sværtet av røken. Men de bidrar allikevel i høieste grad til den ganske gode renlighet blandt kvænerne, som tar sit bad en à to ganger om uken. Nu for tiden siges de at overholde særskilt badetid for mænd og kvinder; tidligere badedes samtidig av begge kjøen. Det vilde være ønskelig, om den norske befolkning vilde opta skikken med badstubad og denne bli likesaa indforlivet blandt nordmænd som blandt kvænerne. (T. Johnsen). — I Vardø by aabnedes i aarets begyndelse et kommunalt karbad med 5 baderum. Desuten er der karbad paa sykehuset og paa byens fineste hotel. Paa Vardøhus fæstning er ogsaa karbad for garnisonen med familier. Fremdeles er der 3 kvænbad med adgang for alle, desuten har en forretningsmand et saadant for sine folk og et russebad for sine russiske arbeidere — I Vadsø har karbadet ved sykehuset ikke været tilgjengelig for publikum. Et privat bad i byen benyttes ogsaa mindre paa grund av de stigende kulpriser. Badstubadene, hvorav der er flere i Vadsø, Nordvaranger og Næsseby, benyttes derimot flittig. I Vadsø folkeskole er indrettet varm dusj for skolebarnene.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Tabellen paa næste side gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Finmarkens amt.....	55	1451
Alten	1) ¹⁾ 1	46
Talvik.....	1	ingen
Loppen	2) ²⁾ 1	uopgit
Hammerfest	3) ³⁾ 9	110
Maasø.....	3	36
Kjelvik.....	3	102
Kistrand	3	75
Karasjok	2	45
Lebesby	1	110
Gamvik	4) ⁴⁾ 7	205
Tanen.....	5) ⁵⁾ 3	159
Vardø.....	6) ⁶⁾ 8	255
Vadsø.....	7) ⁷⁾ 9	166
Sydvaranger.....	4	142

1) Alten 1. 2) Hasvik 1. 3) Hammerfest by 6, Hammerfest herred 1, Kvalsund 2. 4) Gamvik 4, Berlevaag 3. 5) Tanen 2, Polmak 1. 6) Vardø by 6, Vardø herred 2. 7) Vadsø by 3, Nordvaranger 3, Næsseby 3.

C. Anhang.

(Appendices).

1. Utdrag av medicinalberetning for Lierne lægedistrikt for januar—august 1915 fra distriktslæge Falck.

Boligerne er ofte kolde og trækfulde. Grundmurene under husene er daarlige, i almindelighet kun enkelte, og dertil ofte ikke rappet. Naar hertil kommer, at gulvene i værelserne som regel kun bestaar av et enkelt bordlag, er det rimelig, at der maa bli gulykoldt. Til kjelder er der kun gravet et hul i jorden under huset med adgang gjennem gulvet i 1ste etage. Naar det er koldt i værelserne, er man nødt til at være godt klædt, særlig paa føtterne. Som fottøi om vinteren brukes derfor enten finsko av renskind eller saakaldte lusser, en slags tøisko, der er særdeles gode og varme og brukes baade ute og inde. Folk er i det hele godt og varmt klædt, hvilket jo ogsaa er nødvendig i den lange og strenge vinter.

Som overbredsel paa sengene brukes saueskindsfælder baade vinter og sommer. Disse er jo gode og varme, men i hygienisk henseende meget litet tiltalende, da de aldrig er forsynet med overtræk, aldrig blir ordentlig renvasket og paa grund av sin store holdbarhet kan komme til at skifte eiermand mange ganger (paa auktioner er de en meget kurant vare).

Forøvrig er renlighetsforholdene i det hele ikke værst og — som vistnok gjennemgaaende i Trøndelagen — langt bedre end i de avsidesliggende bygder paa Sør- og Vestlandet.

Levemaaten maa siges at være god og kraftig, omend matlagingen nok kunde være bedre. Om vinteren kan der tildels være knapt om melk, da høstbærkjør ikke er almindelige, hvilket særlig for barnene er uheldig; men forøvrig har man rikelig med baade melk og smør aaret rundt. Margarin brukes ikke. Av kaffe derimot adskillig mere end gavnlig. Der brukes meget flabrød og knækkebrød i forskjellige variationer. Disse brødsorter fremstilles av forskjellige sorter mel tilsat poteter og tildels melk og er særdeles velsmakende og maa være sunde baade for tænder og mave. «Kokemat» — kjøt eller fisk — spiser man mindst 1 gang om dagen og ofte 2. Kjøt spises dels ferskt, dels tørret. Saltning av kjøt er ikke almindelig. Fisk derimot saltet der meget av om høsten, eller den lages til rakefisk.

Daarlig levemaate skal derfor her ikke ha nogen del av skylden for tuberkulosisens sterke utbredning i distriktet, saaledes som tildels anføres fra andre distrikter.

De økonomiske forhold er smaa og jevne. Større formuer paa enkelte hænder findes ikke — naar bortsees fra utenbygds skogeiere.⁶ Libyggerne er heller ikke anlagt for at samle sig rigdom. De lar pengene rulle, naar de har dem, og noget

«knusleri» ser man aldrig blandt dem, heller ikke i det kommunale. De vil gjerne leve godt, holder selskaper, som varer i mange dage, har i det hele aapent øie for de lyse sider av tilværelsen. Det er et elskværdig folkefærd, tjenestvillige og gjestfri; av «de sure i landet» findes der saavisst ingen i Lierne.

Samfærdselen med Sverige er betydelig, om end mindre end før, og der er sterk paavirkning fra svensk side saavel i sprog som i sæder og skikke.

Klimaet er behagelig. Men vinteren falder jo lang. Sneen ligger gjerne fra sidst i oktober til midt i mai. Og fra juletider til sidst i mai — tildels endnu længere — ligger isen paa sjøerne. Sommeren er herlig i Lierne. Der er en eiendommelig, storslagen skjønhed over de store sjøer og skoge, hvor naturens fred ikke forstyrres av jernbanefløiter, og hvor storindustrien med dens uro og larm endnu ikke er naadd frem.

2. Lidt om Medicinalvæsenets udvikling i Nord-Norge indtil 1914

av

distriktslæge N. Christoffersen.

I efterfølgende korte fremstilling vil der indtil 1866 kun være tale om 2 amter i Nord-Norge, Nordland og Finmarken, idet Finmarkens amt indtil nævnte aar indbefattet baade det nuværende Tromsø amt og Finmarken.

I det 17de aarhundrede var der i Norge som regel kun 2 à 4, neppe nogensinde over 5 læger. I Trondhjem skal der omkring 1660 ha været ansat en provinclæge eller stadsmedicus, som fungerede for hele det nordenfjeldske Norge. Regelen har vel været, som endnu tildels i vore dage i avsidesliggende, lægefrie bygder, at presten eller især prestefruen eller en eller anden «klok kone» har maattet hjælpe til med raad og daad. Lægerne var i gamle dage 2 slags — medici, folk med medicinsk eksamen ved Kjøbenhavns eller et andet universitet, og bartskjærere, indehavere av barberstuer, senere kaldet kirurgi. Disse sidste havde fra først av kun lov til at behandle skadetilfælder og aarelate og sætte kopper. Efterhaanden blev kirurgis utdanning bedret, saa de i løpet av det 18de aarhundrede fik tilladelse til at behandle alleslags sygdomme.

1775 oprettedes Finmarkens distriktskirurgikat, det første embede av det slags i hele landet. Lønnen skulde utredes av Finmarkens brændevinsavgiftskasse.

1790 forordnedes oprettet det nordlandske medicinalfond, væsentlig av hensyn til radesyken og andre veneriske sygdomme. Overskuddet skulde anvendes til at lønne 2 medici, en for Helgelands og Saltens fogderier og en for Vesteraalen med Lofotens og Senjens med Tromsø fogderier. 1794 gaar nordlands-embedet, som oprindeligt var bestemt for en medicus, over til at bli distriktskirurgikat, likesom Tromsøstillingen straks kaldtes saadan.

1809 oprettedes «Det kongelige Sundhedskollegium for Norge». Dets antagelig første, trykte beretning «Om Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene i Norge 1814» oplyser, at kollegiet «Tid efter anden har modtaget Medicinalberetninger for afvigte Aar af følgende Læger», og der nævnes op 29 læger med navns nævnelser. Blandt disse findes 2 nordfra, nemlig Monrad i Tromsø og Winther i Nordlandene. Kollegiet nævner ogsaa de læger, fra hvem det savner indberetninger, heriblandt er ingen nordfra. Vor Winther faar tillikemed 9 andre ros for «Udførlighed og Nøiagtighed». Om de øvriges beretninger heter det bl. a.: «nogle enkelte er endog uden ringeste Værd. At de af mange er saa slet affattede er vistnok for største Delen grundet i Mangel paa Evne og Øvelse i skriftlig at fremsætte sine Tanker». Winther oplyser, at han forrige aar kun hadde tre av radesyke beheftede i Nordlandene, derimot behandlet han paa handelsetablisementet Hundholmen (ved Bodø) 13 veneriske syke paa en gang. Monrad oplyser, «at Kjøbmand Peder Figenschau paa Tromsø har for egen Regning ladet opbygge et hus, bestaaende af 3 Værelser foruden Kjøkken og Overværelser, som af ham er bestemt at skjænkes til Sygehus for Tromsø Fogderi». Flere end disse 2 læger omtaler altsaa ikke den officielle beretning for 1814. At der maa ha været smalhans andre steder ogsaa samtidig, sees derav, at kollegiet under omtalen av almuens tro paa kvaksalvere oplyser, at Trondhjems høieste militære autoritet ansatte en stolmaker og skarpetter Petersen som bataljonskirurg, og at amtet senere «requirerede» samme mand for at tilse syke paa landet.

Allerede høsten 1815 reistes der paa Stortinget krav paa flere lægeembeder, dog kun for Nordlands og Finmarkens vedkommende, hvor utgifterne ikke utrededes av statskassen. Men først i 1824 besluttede Stortinget, at der skulde oprettes

6 distriktskirurgembeder, hvorav et for Helgelands og et for Lofotens og Vesteraalens fogderi. 1836 falder av den da besluttede inndeling av hele landet i 63 lægedistrikter (distriktslægeembeder kaldes de fra nu av) de 4 paa Nordland, nemlig Helgeland, Salten, Lofoten og Vesteraalen og 5 paa Finmarken: Senjen, Tromsø, Vestfinmarken, Alten og Østfinmarken.

Fra nu av økes lægedistrikternes antal noksaa jevnt. Det er nu ikke lenger radesyken det gjælder at faa bugt med, den forsvinder mer og mer, i 50- og 60-aarene er det difterien («den trondhjemske halsesyke») og de tyføse sygdomme, som raser og kræver mere lægehjælp. Eksempelvis kan nævnes, at i 1861 opgives av lægerne i stiftet 513 dødsfald av difteri, 55 % av samtlige kjendte dødsfald. 1862 var 921 kjendte difteritilfælde i Brønnøy lægedistrikt med 153 dødsfald.

Av tyfus opgives 839 angrepne i stiftet i 1864. Uhyggelige tal! Ogsaa disse sygdomme gaar mer og mer tilbake, eftersom lægernes antal vokser, og der tages bedre og bedre hygieniske forholdsregler. Til gjengjæld begynder vor tids svøpe, tuberkulosen. Omkring 1860—1870 omtales den av lægerne som «sjelden», «temmelig sjelden». I 70-aarene blir den hyppigere for efter influensa-perioden at tilta meget i 90-aarene, særlig i Finmarken i den grad, at staten har anset det nødvendig deroppe at ta særlige forholdsregler.

Ikke minst av hensyn til denne farsot er det vel at statsmagterne har stillet sig saa forstaaelsesfuldt til befolkningens krav om flere læger. Den sidst vedtagne plan for landets inndeling i lægedistrikter — av 1912 — vil etterhaanden bringe Nordland 40 distriktslæger og 3 stadslæger (til iaar er ansat 35), Tromsø 19 og Finmarken 15. Forhaabentlig vil om faa aar samtlige disse stillinger være besat efter den voksende tilgang paa nye læger at dømme. Den økede folkemængde i by og paa land har medført, at der foruten de offentlige læger er kommet andre læger, dels kommunale, dels ved større anlæg og dels som privatpraktiserende, saa stiftet fortiden har 83 læger (amtsvis henholdsvis 51, 18 og 14). Hertil kommer under de store fiskerier endel tilreisende læger.

Ved siden av denne utvikling av lægestillingerne er — takket være medicinalfondene — gaaet oprettelse av amtssykehusene. Disse blev fra begyndelsen av betjent av vedkommende distriktslæge. Men efterhvert som utviklingen paa en maate atter har delt lægene i medici og kirurger, er der nu med en enkelt undtagelse ansat egne, kirurgisk utdannede læger ved amternes sykehus. Desværre har ikke disse sykehus holdt skridt med amternes og kirurgiens utvikling, de er baade for smaa og utidsmessige. I alle 3 amter staar derfor nu nybygning, utvidelse og modernisering av sykehusene paa dagsordenen og vil forhaabentlig finde sin løsning i en nær fremtid.

Foruten de 8 amtssykehus (4 + 1 + 3 amtsvis regnet) har man kommunale og private sykehus i Mosjøen, Mo, Sulitjelma, Narvik, Sortland, Harstad, Tromsø, Kirkenes samt en række fiskersykestuer.

For de sindssyke har vilkaarene ikke været lyse i tidligere tider. De daarlige kommunikationer gjorde det omtrent umulig at føre dem til anstalter sydpaa, før der blev mere regelmæssig dampskibsfart. I 60-aarene sees en lensmand Oxaas i Lyngen at ha mottatt sindssyke til behandling og forpleining, og endda i 1903 holdtes en sindssyk kvinde om natten, delvis ogsaa om dagen, indestengt i et bur i fjøset i en bygd her nord. I 13 aar har Rønvik asyl i sine lyse haller og venlige rum vernet om og pleiet stiftets ulykkeligste patienter.

For saa mange som mulig av de 700 à 800 nye aarlige tuberkulose-tilfælde i Nord-Norge aapner staten i 1916 Vensmoens Sanatorium, og til yderligere hjelp i tuberkulosearbeidet vil Nordland til samme tid ha i drift 11 nybyggede tuberkulosehjem, Tromsø amt 4 og Finmarken 2.

Det første tiltak til et apotekvæsen her nord er medhjælper i Trondhjem Hans Erhardt Kroghs ansøgning i 1793 om tilladelse til at oprette et apotek i

Nordland. Han hadde ikke raad til at reise til Kjøbenhavn og ta eksamen. Hans andragende avsløges, men det tillotes, «at Apotekersvend H. E. Krogh maa i Nordlandene oprette om ei et fuldstændig Apothek saa dog et Corpus af brugbare Medicamenter efter Almuens Trang osv.».

Dette corpus, spiren til og senere Bodø apotek, var det eneste i Nordland helt til 1877, da Mosjøen apotek oprettedes og efterhaanden de øvrige, tilsammen 12 apotek. Tromsø amt fik sit første 1825, har nu 4, og Finmarken (Hammerfest) sit i 1835, i 1914 3 apotek.

Angaaende jormorvæsenet skrives i den forannævnte trykte medicinalberetning for 1814: «At man paa de fleste Steder i Landet mangler Gjordemødre, er noksom bekjendt. Denne Mangel har dog nogle Læger søgt at afhjælpe ved, saavidt skee kunde, at oplære nogle Bondekoner. Og tør man haabe, at denne Mangel lidt efter lidt fremdeles vil vorde afhjulpen, naar Undervisningen i Gjordmoderkunsten her i Staden (Kristiania) understyttes ved hensigtsmæssige Foranstaltninger». Nedskriveren herav savner materiale til at kunne berette om resultatet av disse foranstaltninger for vort stifts vedkommende før aaret 1853. Da har Nordland 16 og Finmarken (+ Tromsø) 12 jormødre. I 1914 har Nordland 109, Tromsø 63 og Finmarken 32 jormødre.

Den stand inden medicinalvæsenet, som senest begyndte sit virke her nord, er tandlægerne. Den første tandlæge sees anmeldt 1881 i Tromsø. Saa i 1885 en i Bodø. Den sidstnævnte var vistnok hovedsakelig ambulerende. I 1892 har hver av disse byer 2 tandlæger. I 1895 kommer der en i Vaagan og en i Vardø, men denne sidste er væk igjen allerede næste aar, da Hammerfest faar sin tandlæge i de 4 følgende aar. Bodø har til gjengjæld i de samme aar bare 1. 1898 optræder en i Mosjøen og 1899 faar atter Vardø tandlæge samtidig som Tromsø har faat 3 og Bodø i 1900 igjen 2. I 1905 har Nordland 5, Tromsø amt 5 og Finmarken 1 tandlæge. I 1915 er tallene resp. 10, 5 og 2, et forhold som svarer nøiagtig til forholdet mellem disse amters folkemængde. Ovenstaaende er i al korthed hentet fra væsentlig officielle kilder. Det er særlig i den sidste menneskealder, at medicinalpersonalet er øket her nord. I forhold til folketallet vil Tromsø stift, naar alle stillinger blir besat, komme paa høide med den sydlige del av landet, men selvfølgelig aldrig med hensyn til den territoriale utstrækning. Det blir her som i fjelldistrikterne sørpaa mangel en avsides dal (og her fjord), som i al fremtid vil ha milevis vei til sin læge, saaledes som vel de fleste bygder her har hat det til vore dage næsten. Det er ikke underlig, at her har været og endnu er mange ældgamle forestillinger og skikke saasom stansning av blod av dertil kyndige folk paa lang avstand — hver bygd har visselig endnu sin troldmand i den specialitet — leddoktorer eller -kjæringer (blodstansning utføres kun av mænd), korslagte sakser paa lik (beskyttelse mot onde aander) osv. Man blir dog allikevel overrasket, naar man som nedskriveren herav i det herrens aar 1902 i et retsmøte av vidnerne faar høre om forløsningsmetoder, som utføres til punkt og prikke blandt lapperne som gamle fader Hippokrates beskrev dem for sin samtid for over 2 000 aar siden: hvordan en mand legger barselkonens føtter paa sine skuldre og ryster hende saaledes med hodet nedad eller — hvis ikke det bringer nogen hjelp — anbringer hende i krydset av to kløftede, sammenbundne trær, sittende, og saa ryster. Man føler sig ved saadanne anledninger likesom langt bakenfor sin egen tid og utenfor sit eget land og folk.

For en læge, som har arbeidet hernord ytterst herute ved nordlandskysten og paa de store finmarksfjorder før motorbaatenes tid, og som kjender den uveisomme finmarksviddes svære avstande, er det underlig at læse lægeberetningerne fra gamle dage. Det kunde i vore dages distrikter være surt mangen gang time efter time at sitte i motvind i skotten og kikke under sydvesten og ta øiemaal i land, om

man overhodet «avenserte», mens de stakkars skyssfolkene slet paa aarene og pinte baaten frem tomme for tomme i motbaarene, og mens skavl, rokk og aareskvættet drev over os — man kom dog frem til den, der syk laa og ventet, samme dag eller næste, naar man da ikke helt maatte gjøre vendereis. Men at tænke sig tilbake til hine tiders doktorskysser, da distrikterne var saa store som hele Danmark (39 000 kvm.)! Hvilket mangedobbelt slit for læge og folk og hvilken elendighet for de syke!

Det vilde dog være uriktig at beskrive reiserne hernord som bare slitsomme og sure. En frostklar vinterdag i en rummelig baatskot med det længe savnede solskin atter glitrende i de brusende skumskavler omkring en og straalende over de snehvite tinder i rækker saa langt øiet naar, mens det svære, svulmende, brunbarkede raaseil formelig bærer den slanke, duvende nordlandsbaat bort over sjøen, en saadan dag oplever man et stykke natur, skjønnere end noget kunstverk, og et stykke historie med de skindklædte mænd i den høistævnede otring eller halvfemterumming med de oldnorske navne paa takkel og taug i kommando. For ikke å tale om en sommernat paa det solfylde hav med et farveskifte paa bræ, fjeld og skoglien, som maa sees for at troes. Eller en dag ute i mars maaned paa Karasjokfjeldet med den livlige vappus jagende med sin ren i spidsen og det bærer i hurtig løp under klovernes fine knirken over høide efter høide, fjeldvand efter fjeldvand, mellom glitrende, helt overrimete bjerker og de mørke furuer fra fjeldstue til fjeldstue frem til lune koselige hjem, hvor gjestfrihet er blit beboernes natur, og hvor man alle møtes i den store fælles interesse for distriktets vel. Eller kanskje allervakrest en august—septemberdag i den krystalklare luft opigjennem skoglierne, op paa vidden med utsyn fra hver en aas, man passerer, over det vældige indland med Tanafjeldene rakende op i øst, Altens langt i vest og høiderne med vandskillet mot Finland fjernt med fine bølgelinjer i syd, med blinkende tjern og store vand spredt utover. Er du jæger, faar du ikke fred, rypesteggen kagler paa alle kanter, og du maa formelig jage væk rype efter rype, der de ligger og bader i stiens bakkeheld mot syd. Harehund kan du ikke ha med paa reisen og knapt nok hjemme — det blir los, øieblikkelig den kommer fri.

Intet under, at folk, som har været her nord og lært folket og landet tilgagns at kjende, altid med glæde tænker tilbake paa dette forunderlige stykke Norge, og mange blir her bestandig, ikke mindst av lægestanden.

At det sidste blir hyppigere og hyppigere tilfælde, derfor borger den utvikling, medicinalvæsenet har gjennomgaaet. Man maa vel ha ret til å si, at det er en bra vækst fra kjøbmand Figenschau «Huus med tre stuer» til vore dages forhaabentlig snart tidsmessige store amtssykehus med spesialavdelinger, fra lensmand Oxaas's sindssykekoloni i 60-aarene til Rønvik asyl. Endvidere til Vensmoen sanatorium, fra apotekersvend Kroghs medikamentkorpus til vore 18 apotek, og fra de oplærte bondekoner til vore dages 171 eksaminerte jormødre. Med de stadig bedrede kommunikationer, særlig naar nordlandsbanen ad aare iler opigjennem de fagre indlandsbygder fra fjorbund til fjordbund nordover, skulde man ha ret til å tro, at ogsaa Nordnorge skulde kunne komme til å byde levelige kaar for de dygtigste inden lægestanden, saa man tilsidst paa medicinalvæsenets omraade kunde bli saagodtsom selvhjulpen inden vor landsdel.

Senere tilføielse. Efterat ovenstaaende var skrevet, har Nordlands amt besluttet bygning av sykehuse i Sandnessjøen (kr. 470 000), i Bodø med spesialavdelinger for resp. øien- og øre-, næse- og halssygdomme (kr. 1 600 000, hvorav Bodø deltar med kr. 300 000), og ombygning av Stokmarknes sykehus (kr. 150 000). Tromsø amt har bevilget til sykehus i Tromsø kr. 1 600 000, hvorav Tromsø by utreder kr. 800 000, og til sykehus i Harstad kr. 400 000. Finmarkens amt har fra tidligere en beslutning om sykehus i Hammerfest til ca. kr. 300 000.

3. Sundhetsforskrifter approberte 1915.

Nordfold herred.

(Kongelig resolution av 7de januar).

Tillægget er saalydende:

Renholdsregler for butikker.

I.

Butikker skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende. Spyttbakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes. Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, og rum, hvor melk eller matvarer, som skal sælges, blir bearbeidet eller tilberedt, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hænder.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhetsaa-vel i butikkerne som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre, skal varerne anbringes i vel renholdte tildækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng eller lignende. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melke-utsalg maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av matvarer skal de beskyttes mot regn, støv og al anden forurensning.

II.

Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer fra steder, hvor der forekommer tilfælde av farlige smitsomme sygdomme, som kan utbredes, ved at varerne sælges. Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor tilfælde av farlige smitsomme sygdomme findes blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring eller forsendelse. Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdig givne paalæg ikke efterkommes eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

Nore herred.

(Kongelig resolution av 14de januar).

Tillægget er saalydende:

Angaaende renhold i butikker.

1. I utsalgsrummene samt i lagerrummene skal fødemidler opbevares mest mulig fri for forurensning av smuds, støv, fugtighet, uren luft og lugt, idet fødemidlerne efter sin forskjellige beskaffenhet beskyttes mot samme i lukkede, rene kar, kasser, skuffer eller hylder. Alle fødemidler indpakkes ved salg i rent papir. Brukte aviser som indpakkingspapir for fødemidler er forbudt.
2. Utsalgsrummenes gulv, bænker, bord og disker vaskes hver anden dag. Støv avtørres saavidt gjørlig av hylder, kar, vægger og alle gjenstande inden samme med kost, fugtig eller tør klut efter gjenstandenes og varernes beskaffenhet hveranden maaned. Tør feining av gulvene er forbudt, hvor der ikke forinden er slaat vand utover gulvet. Vaskevand med tilbehør skal forefindes i utsalgsrummene.
3. Lagerrummene, hvori opbevares fødemidler, rengjøres saa ofte som paakrævet.
4. Det er forbudt at spytte paa gulvene, hvorfor rummene skal være forsynt med tilstrækkelig antal spyttebakker, der daglig rengjøres med kokhett vand. I hvert rum skal der være opslaat plakater med forbud mot spytning paa gulvet.
5. Det er forbudt at sitte paa kasser, hvori opbevares fødemidler, samt paa ut-salgsdisken.
6. Utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper.

Nissedal herred.

(Kongelig resolution av 14de januar).

Tillægget er saalydende:

Bestemmelser om renhold m. v. i butikker.

I.

Butikkerne skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdørene skal der være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende. Spyttebakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes. Butikker, hvor der selges melk, fløte eller andre matvarer, eller rum, hvor melk eller matvarer, som skal sælges, blir bearbeidet eller tilberedt, maa ikke brukes som sove-rom eller kjøkken.

Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hender. Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhet saavel i butikkerne som i tilberednings- og lagerrummene.

Naar det lar sig gjøre, skal varerne opbevares i vel renholdte, tildækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng eller lignende.

Vegt og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre mat-

varer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalg maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av matvarer skal de beskyttes mot regn, støv og anden forurensning.

II.

Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer paa steder, hvor der forekommer tilfælde av farlige smitsomme sykdomme, som kan utbredes ved, at varene sælges. Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor tilfælde av farlige smitsomme sykdomme findes blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, oppbevaring eller forsendelse.

Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdelig givne paalæg ikke etterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

Stavanger by.

(Kongelig resolution av 14de januar).

Tillægget er saalydende:

Melkevedtægter.

§ 1. Al melk, der sælges i byen, er underkastet helseraadets tilsyn.

Dette er derfor berettiget til uten godtgjørelse til eieren eller forhandleren at utta saa mange prøver av melk, som det maatte finde nødvendig, for at kontrollen skal bli effektiv, og kan i fornødent fald forby, at melk blir solgt eller utbragt i byen, forinden undersøkelse, der skal foregaa saa hurtig efter prøvetagningen, at varen ikke blir bedærvet, er foretat.

A. Anmeldelsespligt til helseraadet.

§ 2. Ingen maa uten foregaaende anmeldelse til helseraadet indføre melk i erhvervseiemed.

§ 3. Meierier og større etablissementer til forhandling av melk eller tilvirkning av melkeprodukter maa for fremtiden ikke indredes eller tages i bruk, før helseraadet har godkjendt plads og plan for anlægget.

§ 4. Ethvert lokale, bestemt til forhandling av melk, maa likeledes i forveien være anmeldt for og godkjendt av helseraadet.

Flytning av forretningen eller opprettelse av filialer skal likeledes anmeldes.

B. Melkens behandling paa produktionsstedet.

§ 5. Helseraadet kan gi regler for fjøsstel i fjøs indenfor bygrænsen. I tilfælde av grove eller gjentagne overtrædelser kan helseraadet for et bestemt tidsrum forby salg av melk fra fjøset.

Sygdом inden besætningen skal straks anmeldes for helseraadet.

§ 6. Helseraadet kan forby indførsel til byen av melk fra vedkommende producent,

- a) naar der findes misligheter ved den til salg frembudte melk eller ved spannene eller melkestellet forøvrig,

- b) naar melken kommer fra fjøs som ikke er rent, luftig og vel forsynt med rent vand,
- c) naar personalet under melkningen ikke har vist den størst mulige renlighed med hensyn til egen person, koens jur og alle gjenstande og redskaper, som melken kommer i berøring med,
- d) naar melken ikke umiddelbart efter melkningen i et rent siderum til fjøset har været silet gjennom en tæt sil, som hyppig maa rengjøres, over i transportbeholderen, dog saaledes, at helseraadet efter ansøking kan tillate siling i fjøset, hvis renlighetsforholdene der er tilfredsstillende.
- e) naar transportbeholderen ikke før paafyldningen har været rensed med sterk sodaopløsning, derpaa er blit spylet med rent, helst kokt vand eller sterilisert paa en av helseraadet godkjendt maate eller ikke er forsynt med tætsluttende lok, og
- f) naar tømte melkebeholdere har været brukt til transport eller opbevaring av varer eller pakker.

Salgsforbud kan dog først nedlægges, efterat helseraadet gjennom vedkommende forhandler eller paa anden maate har gjort producenten opmerksom paa de omhandlede misligheter, og naar disse allikevel straks ikke rettes, eller naar de gjentar sig.

Hvis mislighetene ved melken eller fjøsstellet er av den art, at melken av helseraadet skjønnes at være sundhetsfarlig, skal det forby salg i byen fra vedkommende producent, indtil de paaklagde mangler er rettet. Det kan ogsaa tilintetgjøre eller bortskaffe melken i medhold av § 30 i de for Stavanger approberte almindelige sundhetsforskrifter av 9de september 1897.

C. Melkeutsalgssteder.

§ 7. I utsalgsstedene, der som regel skal ha egen indgang fra gaten, og som skal være lyse, vel ventilert og fri for fugtighet, skal vægger og tak være oljemalt eller beklædt med et stof, som kan vaskes.

Gulvet skal være av et for fugtighet ugjennemtrængelig stof.

Lokalene skal daglig luftes og gulvene daglig vaskes. Lokalet i sin helhet skal saapevaskes en gang maanedlig.

Det skal være forsynt med vandspyttebakker, springvand med vask og vandlaas. I større melkeutsalg kan helseraadet ogsaa forlange varmtvandsindlæg.

Røk og tobak i utsalgsrummet er forbndt, likeledes spytning paa gulvet.

§ 8. Lokalet maa ikke benyttes til beboelse eller natteophold og ikke uten helseraadets samtykke staa i direkte forbindelse med andre lokaler, der benyttes til beboelse.

§ 9. Hvor der til belysning benyttes parafin, tillates ikke paafyldning og pudsning av lamperne i utsalgsstedene.

§ 10. Sammen med melk maa ikke uten helseraadets samtykke sælges andre varer, idet der herunder særlig blir at ta hensyn til varer, som kan gi melken lugt eller usmak eller forurense den ved støv.

§ 11. Melken maa kun opbevares i og sælges fra med lok forsynte beholdere, som er fabrikkert av et av helseraadet godkjendt materiale.

Er beholderen glassert eller fortinnet, maa glassur og fortinning være hel.

Fra utsalgssteder, der bekjendtgjør at forhandle melk fra tuberkulose undersøkte kjøer, maa kun sælges melk fra besætninger, hvor samtlige melkekjøer har bestaaet tuberkulinprøven. Ved saadanne fjøs maa prøven foretages mindst 1 gang hvert andet aar for alle dyrs vedkommende og ingen ny melkeko indsættes, inden tuberkulinprøve med samme er foretat av autorisert dyrlæge.

Sælges melk paa flasker, maa disse kun sælges i uaaonet stand og derfor være forsynt med segl eller plombe og med leverandørens navn tydelig angit.

Alle til melkens forhandling benyttede maal skal være forsynt med et haandtak, tilstrækkelig langt til, at hænderne ikke kommer i berørelse med melken.

§ 12. Alle beholdere skal tømmes og rengjøres 2 ganger daglig. De skal vaskes med en sterk sodaopløsning og spyles med rent, helst kokt vand før paafyldning av ny melk.

§ 13. Alle personer, der behandler melken, skal iagttatte den størst mulige renlighet med sin person og være iført en hvit kjole eller frak av vasketøi, der byttes mindst 2 ganger i uken og kun maa benyttes i melkelokalerne.

Indtræder tegn paa smitsom sygdom i den familie, som steller med melken, skal dette straks meldes for helseraadet, som kan forlange den syke fjernet.

Personer, der har utbredte hudsygdomme eller saar, maa ikke beskjøftiges med melkestellet, heller ikke personer, som staar i forbindelse med patienter, der lider av akut smitsom sygdom.

D. Melkevogner.

§ 14. Ingen maa uten helseraadets tilladelse transportere melk til salg fra vogn omkring i gaterne.

§ 15. Melkevogner skal være malt, holdes tilbørlig rene og være lukket. Avtappingskranerne skal være beskyttet mot forurensning av gatesmuds.

Maalene skal ikke anbringes utenpaa vognen.

Under gateutsalg er det forbudt at helde melk fra den ene beholder over i den anden.

Paa hver melkevogn skal sælgerens eller forretningens navn være tydelig angit.

§ 16. Dersom bestemmelserne i §§ 7—16 ikke overholdes, kan helseraadet efter forgjæves at ha git advarsel forby forretningen.

E. Melkens beskaffenhet.

§ 17. Det er forbudt at sælge melk, som

- a) i farve, lugt, smak eller utseende avviker fra det almindelige, før det ved prøve, der maa anstilles uten opphold, er undersøkt, om den er sundhetskadelig,
- b) stammer fra kjøer, der har kalvet for mindre end 6 dage siden eller lider av tuberkulose, miltbrand, jurbetændelse, septicæmi, langvarige diarrhoer eller andre av feber ledsagede sygdomme, eller fra kjøer, der behandles med lægemidler, der kan gaa over i melken,
- c) er blandet med vand, is eller tilsat konserveringsmidler,
- d) inneholder saa meget smuds, at den efter 2 timers henstand avsætter et betydelig bundfald.

§ 18. For at sikre overholdelsen av bestemmelserne i foranstaaende paragraf kan helseraadet i tilfælde, hvor de er overtraadt, sætte som betingelse for tilladelse til fortsatt salg fra vedkommende producent, at forhandlerne oppgir dennes navn, og indtil 2 ganger maanedlig dyrlægeattest for vedkommende besætnings sundhetstilstand, røgt etc., avfattes paa et av helseraadet godkjendt skema og om nødvendig ogsaa lægeattest for sundhetstilstanden inden personalet.

§ 19. Denne vedtægts bestemmelser gjælder ogsaa for fløte.

§ 20. Det paahviler helseraadet saa ofte som mulig at foreta undersøkelse av den faldbudte melk for at forvise sig om dens beskaffenhet.

§ 21. Overtrædelse av denne vedtægt straffes efter straffelovens § 357,

Haus herred.

(Kongelig resolution av 14de januar).

Tillægget er saalydende:

Angaaende renhold i butikker.

Utsalgssteder og opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank. Gulv og disker skal daglig rengjøres, tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende. Spyttbakkerne skal hver dag rengjøres, og deres indhold opbrændes. Butikker, hvorfra der sælges melk, fløte eller andre matvarer, og rum, hvor melk eller matvarer, som skal sælges, blir behandlet, tilberedt eller opbevart, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Heller ikke maa sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlene lugt eller smak. I disse butikker skal der findes rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hender.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhet saavel i butikkerne som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre, skal varerne anbringes i vel renholdte tildækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng eller lignende. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av matvarer skal de beskyttes mot regn, støv og al anden forurensning.

Tobaksrøking og unødig ansamling av folk i butikker, hvor der sælges matvarer, forbydes.

Hegre herred.

(Kongelig resolution av 14de januar).

Tillægget er saalydende:

Angaaende renhold i butikker m. v.

Butikker og utsalgssteder for næringsmidler skal holdes rene og godt luftet. Spyting paa gulvet skal være forbudt, og spyttbakker skal forefindes i tilstrækkelig antal; disse maa indeholde litt vaat sand, torvstrø eller sagmug, og de maa rengjøres hver dag. Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Det maa ikke tillates kjøperne at rote i brødkasser, skuffer eller hylder paa egen haand. I butikker skal alltid forefindes rent vaskevand, saape og haandklær. Ved maaling og veining av varer maa den størst mulige renlighet og forsigthet iagttages.

Anlæg og reparation av bakerier skal anmeldes for helseraadet paa forhaand. De skal forsynes med cementert gulv, ha panelte og oljemalte vægger og tak. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank. Gulvet spyles og vaskes hver dag efter avbenyttelsen.

Hamarøy herred.

(Kongelig resolution av 22de januar).

Tillægget er saalydende:

Angaaende renholdsregler for butikker.

I.

Butikker skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper, gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende. Spyttbakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes. Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, og rum, hvor melk eller matvarer, som skal sælges, blir bearbejdet eller tilberedt, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hænder.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhed saavel i butikkene som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre, skal varerne anbringes i vel renholdte tildækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng eller lignende. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalg maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av matvarer skal de beskyttes mot regn, støv og al anden forurensning.

II.

Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer paa steder, hvor der forekommer tilfælde av farlige smitsomme sygdomme, som kan utbredes ved, at varerne sælges. Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor tilfælde av farlige smitsomme sygdomme findes blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring eller forsendelse. Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdig givne paalæg ikke efterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

Narvik by.

(Kongelig resolution av 22de januar).

Kapitel I.

Om den offentlige renlighet.

§ 1. Alle gater og pladser skal holdes rene og fri for stank; saadan ren gjørelse paaligger hus- eller grundeierne i den utstrækning som i politivedtægtene bestemt.

§ 2. Gaardspladser, portrum o. desl. skal holdes tilbørlig rene og fri for stank.

§ 3. Feieskarn, afvold eller anden urenlighet maa ikke henkastes paa gate, plads eller ubebygget tomt.

§ 4. Til ethvert hus skal anskaffes en tæt og med tætsluttede lok forsynt kasse til opsamling av alt ikke flytende afvold. Disse kasser skal være vel holdt, og de skal tømmes saa ofte, at der ikke opstaar stank eller overfyldning, og de skal desinficeres, naar det forlanges av helseraadet.

§ 5. Gjødsel eller andre substanser, der utbreder stank, eller hvis utdunstninger medfører fare for sundheten, maa ikke findes henliggende eller ophopet paa saadanne steder, at der kan være fare for, at derved opstaar sanitære misligheter. Naar gjødsel tænkes anvendt til jorddyrkning, maa den ikke paa nogen eiendom henlægges i større mængde end nødvendig for eiendommens dyrkning, og den maa holdes dækket med jord, og den maa nedmuldes, saasart den spredes.

§ 6. Bortkjøring av gjødsel og afvold maa kun foregaa til de tider og paa saadan maate, som til enhver tid i politivedtægtene bestemte.

§ 7. Stillestaaende vand, sumper og brønder skal, naar helseraadet forlanger det, dræneres eller tilkastes. Paa avsidesliggende grund kan dog helseraadet tillate grøfter eller aapne avløpsrender anbragt.

Ingen maa la sølevand eller anden urenlighet flyte ut over nabotomt, gate eller offentlig plads.

§ 8. Brønder og andre vandtak maa holdes tilbørlig rene og eftersees og renses høst og vaar.

§ 9. I og ved vandtak, hvorfra hentes drikkevand, maa ikke foregaa vask eller anden urenlighet eller i det hele foretages noget, hvorved vandet kan forurennes.

Kapitel II.

Om kloakker m. v.

§ 10. Til offentlig kloak kan avledes almindelig spildvand, overvand og grundvand samt avløp fra vandklosetter med eller uten «septic tanks». Dette sidste kun efter speciel tilladelse av helseraadet for hvert enkelt tilfælde under iagttagelse av de bestemmelser, som helseraadet og byingeniøren til enhver tid maatte gi. Til offentlig kloak maa derimot ikke ledes ildsfarlige stoffe eller væsker, uten at de paa godkjendt maate er gjort uskadelige; heller ikke væsker, der har en temperatur av over 35° C. eller indeholder mer end 1/10 pct. syre. Spilddamp maa ikke ledes til offentlig kloak.

Bæk, grøft eller rende maa ikke tilføres ekskrementer eller stoffe, som har været i berøring dermed, heller ikke andre stoffe, som frembringer stank eller er farlige for sundheten, uten speciel tilladelse fra helseraadet.

§ 11. Enhver tomt maa, før den bebygges, ordentlig dræneres, og fra hvert vaaningshus skal, naar helseraadet finder det nødvendig, i det mindste et lukket avløp ledes hen til byens offentlige kloakker, saafremt saadanne findes inden en avstand av 32 meter, eller til sjøen, om denne findes inden saadan avstand. Helseraadet kan bestemme, at en saadan kloak ogsaa blir at lægge fra andre bygninger.

Avløpet skal som regel være særskilt for hver eiendom. Undtagelser herfra kan tillates av byingeniøren med helseraadets samtykke, og i saadanne tilfælde blir samtlige eiere solidarisk ansvarlige for alt fællesledningen vedkommende.

§ 12. Enhver, der skal eller vil anbringe kloakløp fra sin eiendom, har derom at avgi skriftlig begjæring ledsaget av fornødent rids til byingeniøren senest inden 8 dage før arbeidets paabegyndelse.

Denne begjæring skal indeholde oplysning om:

1. Eiendommens tomt- og kv.nummer, beliggenhet til gate, avstikkerens utstrækning, og hvortil den skal gaa,

2. hvilke rør eller kloakdimensioner agtes anvendt,

3. antal kummer og deres beliggenhet.

Begjæringen indsendes i 2 eksemplarer og granskes snarest av byingeniøren, efter hvis anvisning arbeidet utføres. Det ene tilbakesendes med byingeniørens godkjendelse eller bemerkninger.

Arbeidet maa kun utføres av dertil av magistrat og formandskap godkjendte personer og ikke paabegyndes, før planen er godkjendt. Avstikkeren maa ikke tages i bruk, før arbeidet er besigtiget og godkjendt av byens ingeniørvæsen.

§ 13. Hovedavløpsledningen lægges av 15 cm. glasserte lerrør eller andre av byingeniøren godkjendte rør, der skal hvile paa et solid underlag i hele sin længde og ha et fald, der ikke maa være mindre end 1 : 50. Rørskjøtene tættets med tjæredrev og ler eller andet av byingeniøren godkjendt materiale. Ledningen skal danne en muligst ret linje fra den offentlige kloak i gaten til et sted paa eiendommen, hvor der anlægges en inspektionskum med stakeluke og tæt lok.

§ 14. Øvrige under jordiske ledninger kan lægges av 13 cm. eller 10 cm. rør og utføres forøvrig som for hovedavløpsledningerne bestemt. Alle ledninger maa ligge frostfrit og være saaledes indrettet, at de kan stakes. Ethvert kloak-anlæg skal ventileres over bygningens tak.

§ 15. Alle kummer skal utføres av beton eller cementmur og være tætte. Kummer med slamgruber er forbudt.

§ 16. I ethvert vaaningshns eller anden bygning, hvor der er eller efter disse regler skal være kloak, skal der i det mindste være anbragt 1 vask; alle vasker, gulvsluk etc. skal være forsynt med vandlaas og fast rist.

§ 17. Private kloakavløp, som ikke sættes i forbindelse med offentlig kloak, skal ogsaa anmeldes og godkjendes som ovenfor beskrevet. De kan kun anbringes med helseraadets samtykke.

§ 18. Et besigtiget og godkjendt kloakanlæg maa ikke senere paa nogen maate utbedres eller forandres uten forutgaaende anmeldelse og fornyet besigtigelse, saaledes som for nye kloakker bestemt.

§ 19. Det paaligger enhver eier at paase, at alle kloakledninger og de paa samme anbragte vasker og kummer holdes i forsvarlig stand og omhyggelig rensset, saa at lækage og tilstopning undgaaes.

Byingeniøren er berettiget til naarsomhelst at la private kloakanlæg inspicere.

Enhver offentlig og privat kloak skal renses og spyles mindst 2 ganger aarlig. (Kfr. politivedt. § 47).

§ 20. Saafremt offentlig kloak er utsat for skade som følge av feil eller mislighet ved privat kloakledning, og disse ikke av eieren uten ophold besørgeres rettet, vil de nødvendige foranstaltninger av byingeniøren bli iverksat for vedkommendes regning, hvilket ogsaa sker i ethvert tilfælde, hvor privat kloak er i ustand og ikke av eieren bringes istand inden en av byingeniøren fastsat frist.

Fyldestgjør ældre private kloakledninger ikke de opstillede fordringer, eller viser de sig uhensigtsmæssig anlagt, saa at de medfører væsentlig skade og ulempe, kan helseraadet paaby dem omlagt i overensstemmelse med nærværende regler — helt eller delvis.

Kapitel III.

Om lokumer og kreaturstalder.

§ 21. Ethvert hus, der benyttes til beboelse, skal ha et lokum med mindst et avlukke for hver 10-de beboer. Likeledes skal der findes lokum ved eller i ethvert hus, hvor en større mængde mennesker forsamles, eller hvor der stadig foregaar arbeide.

§ 22. Alle lokumer skal være ventilert og saaledes indrettet, at der fra dem ikke utbreder sig stank, og at hverken bygverk eller jordbund gjenemtrækkes av ekskrementer eller urin.

Ekskrementer og urin fra lokumer skal optages av vandtætte beholdere; disse skal intet avløp ha og være saaledes indrettet, at hverken grundvand eller overvand kan bane sig vei til dem, og at de med lethet kan transporteres. Med hensyn til anbringelse av vandklosetter henvises til § 10.

§ 23. For at forebygge stank kan helseraadet paaby regelmæssig strøning av privetbeholdere og binger med torvstrø eller andet hensigtsmæssig middel. Fullstendig desinfektion skal foretages, naar og hvor helseraadet paabyr det. Tømning av beholdere skal ske saa hyppig, som forholdene kræver det.

Byens huseiere er forpligtet til at overlate til kommunalt eller av kommunen autorisert renholdsverk tømning og tilsyn av priveter, binger og søppelkasser og herfor at betale saadan godtgjørelse, som av bystyret bestemmes. Eiere av kreaturstalder kan dog paa forlangende og med helseraadets samtykke og under iagttagelse av fornøden renlighet frit disponere over saadan gjødsel, likesom eiere av haver og gaardsbruk har adgang til at anvende dertil gjødsel fra egen stald eller privet.

§ 24. Helseraadet kan paalægge eiere av bygninger, hvor en større mængde mennesker bor eller jevnlig samles, at anbringe urinsteder.

Alle urinsteder skal være saaledes indrettet, at vægger og gulf i den utstrækning, hvori urinen kommer i berøring med dem, har en glat, vandtæt overflate og at urinen har let avløp.

Urinsteder maa til enhver tid holdes rene og fri for stank.

§ 25. Stald, fjøs eller grisehus og lignende skal holdes godt rene, være lyse og luftige. De skal være forsynt med tette men ventilerte beholdere (murstens, cementerte el. lign), og der skal være sørget for, at dyrenes urin og ekskrementer ikke kan trænge ned i grunden.

De skal være saadan beliggende og indrettet, at stank ikke utbreder sig fra dem til bebodde rum, opbevarings- eller tilberedningssteder for næringsmidler, og de maa heller ikke ha fælles tak eller væg med saadanne rum.

§ 26. Hvor trange gaardsrum, tæt bebyggelse eller andre forhold gjør kreaturhold betænkelig i sanitær henseende, kan helseraadet forby saadant.

Kapitel IV.

O m n æ r i n g s m i d l e r m. m.

§ 27. Bedærvede og forfalskede næringsmidler og bruksgjenstande, der kan befryktes skadelige for sundheten, skal av helseraadet forbydes holdt tilfals og i fornødent fald besørges tilintetgjort eller uskadeliggjort paa vedkommendes bekostning. Helseraadet kan til opnaaelse herav naarsomhelst anstille undersøkelse hos de handlende og forlange sig utlevert de nødvendige prøver.

§ 28. Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av næringsmidler paa steder, hvor tilstedeværende farlige smitsomme sykdomme kan gi anledning til utbredelse av disse. Likesaa kan indførsel og handel med næringsmidler forbydes fra steder, hvor saadanne smitsomme sykdomme er optraadt blandt mennesker eller dyr, eller hvor ikke tilbørlig renlighet iagttages ved næringsmidlenes behandling, opbevaring og fremsendelse.

§ 29. Melkespand og andre transportkar, bestemt til befording av næringsmidler for mennesker, maa ikke benyttes til transport av skyller og avfald.

§ 30. I melkeutsalg, bakerier, konditorier, slagterier, pølsemakerier o. lign. skal vægger, tak og gulf være oljemalt eller klædt med et glat stof, der taaler vask.

I denslags forretninger skal vægger, vinduer, gulv og tak til enhver tid holdes tilbørlig rene, likesaa alt inventar og redskaper.

§ 31. Utsalgs- og opbevaringssteder for kjøt, fisk og andre næringsmidler maa stadig holdes rene og godt ventilert, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken; heller ikke maa der sammesteds opbevares eller forhandles andre varer, som kan meddele næringsmidlene lugt eller smak. Lokalerne maa, før de tages i bruk, godkjendes av helseraadet.

§ 32. Melk- og fløteutsalg skal være lyse, rene, luftige og fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum, kjøkken eller kafé. De skal ha egen indgang fra gate, port, gang eller gaardsplads, men de maa ikke tjene som almindelig gjennomgangsrum til beboelsesleilighet eller kafé.

Utsalgene skal være forsynt med en eller flere koldtvandsbeholdere for rindende vand for melk- eller fløtespandene.

I disse utsalg maa ikke findes eller forhandles stoffe eller varer, der kan forurense melk og fløte eller gi dem usmak.

Vask av melkespand eller lignende maa ikke finde sted i koldtvandsbeholderne.

Øser og maal, der benyttes i melkespandene, maa ikke brukes som drikkekar.

Melk- og fløteutsalg maa ikke tages i bruk uten forutgaaende anmeldelse til helseraadet og godkjendes av dette. Salg av melk eller fløte fra aapen gate eller plads kan naarsomhelst forbydes av helseraadet.

§ 33. I bakerier og konditorier skal der være indlagt vand- og kloakledning. Aske og andet avfald maa ikke ophopes.

Ombringelse i byen av brødvarer skal foregaa i rene, tildækkede kurver eller i vel renholdte vogner eller slæder, der er dækket.

§ 34. Slagterier og pølsemakerier maa ikke indredes eller tages i bruk uten efter forutgaaende anmeldelse for helseraadet og godkjendelse av dette.

De maa være lyse og godt ventilert, og der maa være indlagt vand og kloak.

§ 35. I slagterier og pølsemakerier maa gulvet være tætt, av beton eller sten i cement med fald til kloakken.

Efter endt slagting skal der spyles rent, og alt avfald maa straks fjernes fra slagteboden.

Binger maa ikke gaa ind under slagteboden eller noget rum, der tjener til ophængning avkjøtteller til rensning av tarmer, eller til rum, der staar i aapen forbindelse med disse, og der maa ikke være aapen forbindelse mellem slagteboden og fjøs eller binge.

Avfaldet maa ikke kastes i binge, men opsamles i en tætt kasse, helst av jern, der staar utenfor huset og ikke er nedgravet

Kassen maa tømmes og rengjøres om sommeren mindst 3 ganger og om vinteren mindst 2 ganger ukentlig.

Ophængt kjøt maa henge frit fra væggen.

Helseraadet kan for slagteriernes indredning og drift gi nærmere regler.

§ 36. De i bakerier, konditorier, pølsemakerier, slagterier og i utsalg for brød, konditor- og kjøtvarer beskjaftigede personer skal være iført rent forklæ med brystsmek og forærmer av hvitt lerret.

I samtlige arbeids- og utsalgsrum i forretninger av nævnte slags skal findes vaskevand med saape og rene haandklær. Spytning paa gulvet i disse lokaler er forbudt.

§ 37. Transport av kjøtvarer maa ikke foregaa i urene vogner og slæder, ei heller i andre urene transportmidler. Varerne maa være omhyggelig indpakket eller tildækket av rent lerret eller rene presenninger.

Under salg og behandling av kjøtvarer saavel paa torv som fast utsalgssted skal den størst mulige renlighet iagttages.

Kapitel V.

Om sygdom og dødsfald.

§ 38. For ethvert fartøi, som kommer fra utenlandsk havn med nogen syk ombord, skal der straks ved dets ankomst avgives anmeldelse til havnefogden om denne sygdom, saavidt mulig med angivelse av dens art.

Av havnefogden avgives straks derefter anmeldelse til helseraadets ordfører, saafremt sykdommen antages at være av epidemisk eller smitsom art, og læge ikke straks tilkaldes. I saadanne tilfælde maa ingen forlate skibet eller gaa ombord i samme, før læge har været ombord og git tilladelse dertil. Forøvrig er fartøier, der henligger i byens havn, saavel som deres besætninger med hensyn til sundhetsforhold underkastet helseraadets bestemmelser.

§ 39. Om ethvert paa byens grund eller paa fartøier eller baater henliggende i dens havn indtreffende dødsfald maa, forinden begravelsen kan foregaa, tilveiebringes en efter et bestemt skema av autorisert læge utfærdiget anmeldelse, som blir at avlevere til stedets prest og av denne tilstilles helseraadets ordfører. Hvis den avdøde ikke har været lægebehandlet, blir liket at syne og anmeldelse at utfærdige av autorisert læge.

§ 40. Helseraadet skal være berettiget til at beordre lik bragt til byens likhus, naar dets henliggen i hjemmet paa grund av dødsårsaken, lokalets beskaffenhet eller andre sanitære hensyn findes utilraadelig.

§ 41. Optrer smitsom sykdom i nogen husstand, der driver handels-, hotel- eller kafévirksomhet, kan helseraadet midlertidig forby virksomheten, dersom den syke ikke blir betryggende isolert og rummene desinficert. Helseraadet kan forby, at personer, i hvis husstand der er smitsom sykdom, eller som selv lider av saadan, forestaar eller deltar i tilberedning av eller handel med næringsmidler og bruks-gjenstande, naar smitte derved kan befryktes.

Kapitel VI.

Almindelige bestemmelser.

§ 42. Findes bebodd hus eller forsamlingsrum (offentlig eller privat) ved mangel paa tilstrækkelig lys eller luftveksel, ved fugtighet, urenlighet eller overfyldning at være skadelig for sundheten, kan helseraadet paalægge vedkommende uopholdelig at rette de forefundne mangler og i tilfælde forby sammes bruk, indtil saa er skedd. Hvis helseraadet finder, at manglene ikke lar sig rette, kan det straks forby bruken. Rum, som ikke tilfredsstiller bygningslovens fordringer til beboelsesrum, maa ikke benyttes som saadanne.

§ 43. Naar nogen bedrift agtes sat igang, der ved forurensning av luften eller paa anden for sundheten skadelig maate kan forulempe de omboende, eller ved hvilken stoffe behandles, der kan være skadelige for arbeidernes sundhet, skal planen for anlegget forinden forelægges helseraadet. Finder dette, at anlegget efter planen vil bli farlig eller skadelig for den almene sundhet, maa det ikke settes iverk, førend manglene er avhjulpet. I virksomhet værende bedrift av saadan art er underkastet helseraadets tilsyn, og vedkommende er forpligtet til at rette sig efter forskrifter, som det til fjernelse av sanitære ulemper maatte gi.

§ 44. Undlater nogen at utføre de foranstaltninger, som paahviler ham efter nærværende forskrifter eller efter helseraadets lovmedholdig fattede beslutninger, kan helseraadet paa vedkommendes bekostning la disse foranstaltninger utføre og træffe forfaininger til at raade bod paa de ved foregaaelserne forvoldte ulemper.

§ 45. Hvis renholdet av gaardsplads, tømning av søppelkasser og privat-beholdere m. m. er overtat av det kommunale renholdsverk eller av renholdsverk,

der i henhold til § 23 er autorisert av kommunen, kan ansvaret for disse arbeiders vedtægtsmæssige utførelse overføres paa renholdsverket, naar kontrakt opprettes derom.

§ 46. Helseraadet kan i enkelte tilfælde, hvor det findes fornødent, tillate fravikelser fra disse regler ved særskilt beslutning i hvert enkelt tilfælde.

§ 47. Overtrædelse av disse forskrifter skal av helseraadet bevirkes paatalt og straffet efter straffelovens § 357.

§ 48. Fra den tid, disse vedtægter træder i kraft, træder de nugældende sundhetsforskrifter, der er approbert ved kongelig resolution av 6te november 1906 med tillæg approbert 1ste februar 1910, ut av kraft.

Porsgrund by.

(Kongelig resolution av 29de januar).

De approberte beslutninger er saalydende:

Tillæg til kap. III § 2: «Vandklosetter maa alene indrettes efter tilladelse av helseraadet og i overensstemmelse med de av helseraadet givne forskrifter».

Tillæg til kap. X § 11: «Helseraadet kan gi de regler, som maa ansees nødvendige for at forebygge, at liks opbevaring eller begravelse volder sanitære misligheter».

Fjeld herred.

(Kongelig resolution av 29de januar).

Forandringen og tillægget er saalydende:

Bestemmelser om renhold i butikker m. fl. steder.

Butik eller rum, hvorfra der sælges nærings- eller nydelsesmidler, som er utildækket og saaledes direkte utsat for at forurenes ved støv eller urene fingre, maa ikke ved dør eller anden aapning staa i forbindelse med rum, der benyttes som soveværelse, og skal der i eller ved saadant utsalgssted findes vaskestel stadig forsynt med tilstrækkelig vand, saape og haandduk, hvor den sælgende skal vaske sine hænder. Matvarer maa ikke indpakkes i aviser eller andet urent papir. I butikker er det forbudt at spytte paa gulvet, og der skal findes spyttebakker, hvori der er anbragt fugtig sand, aske eller sagmug.

§ 3. Melk maa behandles med yderste renlighet. Den, som skal melke, maa først vaske sine hænder og koens spener med klut og lunkent vand. Melk, som skal sælges, maa ikke opbevares i rum, der benyttes som sove- eller dagligværelse. Naar melken kun skal nydes av husets folk, kan den, hvor ingen anden raad er, anbringes i stuen, men kun i skap eller hylde, der bestandig er dækket med forhæng.

Melkekjørerler og melkespand maa bestandig holdes rene og ikke dækkes med lærstykker, kluter eller papir.

Næsseby herred.

(Kongelig resolution av 29de januar).

Tillægget er saalydende:

Bestemmelser om renhold m. v. i butikker.

1. Spyting paa gulvet er forbudt. Der maa altid findes et passende antal spyttebakker, og disse maa rengjøres hver dag. Tydelige plakater om spytteforbudet skal være opslaat saaledes, at de let kan sees.
2. Gulvet maa grundig vaskes mindst 2 ganger om uken. Hver dag ellers skal gulvet avstøves enten med en vaat klut eller kost efter først at være overdynket med vand. Tør feining tillates ikke.
3. Matvarer og alle spiselige saker maa ikke forurenses. Saadanne varer skal opbevares enten i lukket skap eller i beholdere med lok paa.
4. Aviser og andet brukt papir maa ikke benyttes til indpakning av matvarer.
5. Butikker skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hænder.
Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk og andre matvarer, skal være rene, naar de brukes.

Næsseby herreds fiskevær.

(Kongelig resolution av 29de januar).

§ 1. Som rorboder maa kun nyttes rum, som tillates anvendt dertil av helseraadet. Gulv i rorbod skal være tætt, og baade gulv, vægger og tak maa være i saadan stand, at de let kan gjøres rene. Hvert bebodd rum skal være forsynt med mindst et slagvindu med hængsler og kroker i orden og desuten træk-rør eller ventil. Over kokeovn anbringes hætte, som leder dampen ut i det fri.

Helseraadet kan bestemme det største antal personer, som tillates huset i en rorbod og skal, hvor saadan bestemmelse er truffet, det tillatte antal males paa døren.

§ 2. Eiere av rorboder har at opsætte priveter i det antal og paa de steder, som bestemmes av helseraadet. Disse bør som regel ikke ligge bebodd hus nærmere end 12 m., og intet avsig maa finde sted fra privetene til bebodd hus eller til steder, hvorfra drikkevand hentes, eller til alfarvei.

Privetbingerne besørges tømte av rorbodeierne mindst 1 gang hver maa-ned eller oftere, naar det forlanges av helseraadet eller opsynet.

§ 3. Til hver søndag skal rorboden være fullstændig rengjort, hvilket besørges av beboerne.

§ 4. Fiskeavfald og andet avfald, som ikke nyttes, styrtes, hvor dette er tillatt, i sjøen utenfor fjæremaal eller lægges paa steder, som bestemmes av helseraadet eller opsynet, efterat rorbodeieren har hat anledning til at uttale sig derom. Det samme gjælder fiskeavfald, som agtes nyttet til guano eller lignende, naar dets anbringelse i eller i nærheten av bebodd hus er sundhetsfarlig eller generende.

§ 5. Storrensjøing av alle rorboder skal finde sted før vaaropsynet sættes, ved St. Hanstider og før nytaar, efterat høstfisket er slut. Alt avfald skal saavidt mulig samtidig fjernes omkring rorboden.

§ 6. Foranstaaende bestemmelser kommer til anvendelse paa alle losjirum, hvor folk, som deltar i fiskebedriften, indlosjeres under fiske, og likeledes paa losjifarkoster i den utstrækning, hvori bestemmelserne kan finde anvendelse.

Bestemmelserne i §§ 2, 4 og 5, 2det punktum gjælder ogsaa andre bebodde hus i fiskevær.

§ 7. Huller, hvor vand eller urenlighet let kan samles til fare for den almindelige sundhet, skal av grundens eier utfyldes og fugtigheten saavidt mulig avledes, naar dette forlanges av helseraadet.

§ 8. I brønder eller paa steder, hvorfra drikkevand tages, maa ikke foregaa vask eller noget andet, hvorved vandet kan forurenses. Til vandhentning maa ikke brukes skidne kar eller bøtter.

Det er forbudt at spytte eller foreta uttømmelser ved eller i nærheten av brønder og steder, hvorfra drikkevand tages.

§ 9. Eier av rorbod eller hus er ansvarlig for, at tømning av privetbinger efter § 2, 2det led, og storrengjøring og oprenskning efter § 5 foretages. I tilfælde av forsømmelse kan helseraadet eller opsynet besørge tømningen, rengjøringen eller oprenskningen foretat for hans regning.

§ 10. De avgjørelser, som efter foranstaaende er tillagt helseraadet kan foreløbig træffes av helseraadets ordfører eller en av helseraadet dertil bemyndiget person. Saasnat dertil er anledning, blir de at forelægge det samlede helseraad til godkjendelse.

§ 11. Overtrædelse av disse forskrifter straffes efter straffelovens § 357 med bøter fra 1 kr. til 5000 kr. eller med fængsel indtil 3 maaneder.

§ 12. Naar særlige forhold gjør det paakrævet, kan helseraadet tilstede avvikelser fra disse forskrifter.

Sydvaranger og Nordvaranger fiskevær.

(Kongelig resolution av 29de januar).

§ 1. Som rorboder maa kun nyttes rum, som tillates anvendt dertil av helseraadet. Gulv i rorbod skal være tæt, og baade gulv, vægger og tak maa være i saadan stand, at de let kan gjøres rene. Hvert bebodd rum skal være forsynt med mindst et slagvindu med hængsler og kroker i orden og desuten træk-rør eller ventil. Over kokeovn anbringes hætte, som leder dampen ut i det fri.

Helseraadet kan bestemme det største antal personer, som tillates huset i en rorbod og skal, hvor saadan bestemmelse er truffet, det tillatte antal males paa døren.

§ 2. Eiere av rorboder har at opsætte priveter i det antal og paa de steder, som bestemmes av helseraadet. Disse bør som regel ikke ligge bebodd hus nærmere end 12 m., og intet avsig maa finde sted fra privetene til bebodd hus eller til steder, hvorfra drikkevand hentes, eller til alfar vei.

Privetbingerne besørages tørt av rorbodeierne mindst 1 gang hver maaned eller oftere, naar det forlanges av helseraadet eller opsynet.

§ 3. Til hver søndag skal rorboden være fuldstændig rengjort, hvilket besørages av beboerne.

§ 4. Fiskeavfald og andet avfald, som ikke nyttes, styrtes, hvor dette er tillatt, i sjøen utenfor fjæremaal eller legges paa steder, som bestemmes av helseraadet eller opsynet, efterat rorbodeieren har hat anledning til at uttale sig derom. Det samme gjælder fiskeavfald, som agtes nyttet til guano eller lignende, naar dets anbringelse i eller i nærheten av bebodd hus er sundhetsfarlig eller generende.

§ 5. Storrengjøring av alle rorboder skal finde sted, før vaaropsynet sættes, ved St. Hanstider og før nytaar, efterat høstfisket er slut. Alt avfald skal saavidt mulig samtidig fjernes omkring rorboden.

§ 6. Foranstaaende bestemmelser kommer til anvendelse paa alle losjirum, hvor folk, som deltar i fiskebedriften, indlosjeres under fiske, og likeledes paa losjifarkoster i den utstrækning, hvori bestemmelserne kan finde anvendelse.

Bestemmelserne i §§ 2, 4 og 5, 2det punktum, gjælder ogsaa andre bebodde hus i fiskevær.

§ 7. Huller, hvor vand eller urenlighet let kan samles til fare for den almindelige sundhet, skal av grundens eier utfyldes og fugtigheten saavidt mulig avledes, naar dette forlanges av helseraadet.

§ 8. I brønder eller paa steder, hvorfra drikkevand tages, maa ikke foregaa vask eller noget andet, hvorved vandet kan forurenses. Til vandhentning maa ikke brukes skidne kar eller bøtter.

Det er forbudt at spytte eller foreta uttømmelser ved eller i nærheten av brønder og steder, hvorfra drikkevand tages.

§ 9. Eier av rorbod eller hus er ansvarlig for, at tømning av privetbinger efter § 2, 2det led, og storrengjøring og oprenskning efter § 5 foretages. I tilfælde av forsømmelse kan helseraadet eller opsynet besørge tømningen, rengjøringen eller oprenskningen foretat for hans regning.

§ 10. De avgjørelser, som efter foranstaaende er tillagt helseraadet, kan foreløbig træffes av helseraadets ordfører eller en av helseraadet dertil bemyndiget person. Saasnant dertil er anledning, blir de at forelægge det samlede helseraad til godkjendelse.

§ 11. Overtrædelse av disse forskrifter straffes efter straffelovens § 357 med bøter fra 1 kr. til 5000 kr. eller med fængsel indtil 3 maaneder.

§ 12. Naar særlige forhold gjør det paakrævet, kan helseraadet tilstede avvikelser fra disse forskrifter.

Rakkestad herred.

(Kongelig resolution av 5te februar).

Forandringen i § 7 er saalydende :

Angaaende renholdsregler for butikker.

«§ 7. Butikker skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper.

Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt; likesaa spytning paa gulvene. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende. Spyttebakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes. Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, og rum, hvor melk eller andre matvarer, som skal sælges, blir bearbeidet eller tilberedt, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hender.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhet saavel i butikkene som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre skal varerne anbringes i vel renholdte, tildækkede kar, skuffer, skap med dører,

hylder med forhæng eller lignende. Vegt og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes.

I melkeutsalgsmaa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den bismak.

Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av matvarer og salg fra aapen plads skal de beskyttes mot regn, støv og al anden forurensning.

Helseraadet kan midlertidig forby utvalg av melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring eller forsendelse. Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdig givne paalæg ikke efterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

Et eksemplar av disse vedtægter skal være opslaat paa ethvert forhandlingssted for matvarer, likesom der til stadighet skal forefindes optrykt et tilstrækkelig antal av herredets sundhetsforskrifter».

Stordalen herred.

(Kongelig resolution av 5te februar).

Tillægget er saalydende :

Bestemmelser angaaende renhold av butikker.

«Butikker og utsalgssteder for matvarer skal holdes rene og fri for støv og ond lugt. Vegtskaaler, hulmaal samt øvrig inventar maa holdes omhyggelig rent.

Der maa i samme rum ikke opbevares stoffe paa en saadan maate, at de kan gi næringsmidler lugt og smak. Disse skal altid holdes forsvarlig tildækket.

Matvarer skal utleveres kjøperen i rent pakpapir. Utsalgsstedene skal være forsynt med vaskestel, rent vand, saape og rene haandklær til bruk for betjeningen.

I butikkene skal anbringes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund dækkes med fugtet sagflis eller torvstrø. De rengjøres hver dag. Spytning paa butikkenes gulv er forbudt».

Stranden herred.

(Kongelig resolution av 5te februar).

Tillægget er saalydende :

Bestemmelser angaaende renhold av butikker.

«Butikker og utsalgssteder for matvarer skal holdes rene og fri for støv og ond lugt. Vegtskaaler, hulmaal samt øvrig inventar maa holdes omhyggelig rent.

Der maa i samme rum ikke opbevares stoffe paa en saadan maate, at de kan gi næringsmidler lugt og smak. Disse skal altid holdes forsvarlig tildækket.

Matvarer skal utleveres kjøperen i rent pakpapir. Utsalgsstedene skal være forsynt med vaskestel, rent vand, saape og rene haandklær til bruk for betjeningen.

I butikkene skal anbringes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund dækkes med fugtet sagflis eller torvstrø. De rengjøres hver dag. Spytning paa butikkenes gulv er forbudt».

Haalandsdalen herred.

(Kongelig resolution av 12te februar).

Det approberte tillæg er saalydende :

Bestemmelser om renhold i butikker m. v.

1. I butik eller rum, hvori næringsmidler tilberedes eller sælges, maa iagttages den største renlighed for at forhindre forurensning med støv eller lignende.
2. Gulvet skal hver dag vaskes eller feies, efterat der er skvættet vand paa det. Storvask skal utføres mindst 1 gang aarlig.
3. I hver butik skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, som skal rengjøres hver dag. Betjeningen skal ha anledning til at vaske sig i rent vand og i bakerier være iført ren, hvid overklædning.
4. Den, som handler med matvarer, skal paase, at varerne er rene. Matvarerne skal ligge i skap eller hylder med tætte dører eller forhæng. De maa ikke opbevares sammen med saadanne varer, som kan bibringe dem lugt eller smak.
5. Utsalgs- og opbevaringssteder for næringsmidler maa ikke benyttes til spiserum eller kjøkken.
6. Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.
7. Anlæg av bakeri skal anmeldes til helseraadet paa forhaand. Alle bakerier skal ha cementert gulv og oljede eller oljemalte vægger og dører. De skal være lyse og rene og stadig holdes fri for støv og smuds. Gulvet skal spyles og vaskes hver dag efter avbenyttelsen og avfald fjernes straks.

Øksendalen herred.

(Kongelig resolution av 12te februar).

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av ældre bygninger skal skriftlig anmeldelse ske til helseraadets ordfører eller et av de nærmest boende medlemmer, før arbeidet begyndes.

§ 2. Ved opførelse eller flytning av bygning skal iagttages, at avstanden mellem vaaningshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus eller vandhus paa den anden side ikke maa være kortere end 10 meter. Disse uthus maa ikke lægges saaledes, at der fra dem kan bli tilsig til vaaningshus, opbevaringssted for matvarer eller til sted, hvorfra mat- eller drikkevand hentes.

Mindre avstand end 10 meter maa der heller ikke være mellem vaaningshus og enhver anden bygning, mot hvilken vaaningshuset har vinduer. Den nye bygning maa ikke ta sollyset bort fra noget vaaningshus.

§ 3. Ved opførelse av vaaningshus skal endvidere iagttages :

- a) Grunden under huset skal være tør. Muldjorden skal være fjernet, omgivelserne planert og omhyggelig avgrøftet, saa at grundvand og overvand har avløp fra tomten.
- b) Grundmuren skal gaa dypere ned end tælen, og den maa ikke være lavere end 30 centimeter over jorden. Grundmuren skal være tæt. Den skal ha mindst 2 lufthuller av mindst 8 centimeters tversnit paa to motstaaende sider.
- c) Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt med fyld av tør ler eller andet fast materiale.

- d) Hvert beboelsesrum skal ha en høide av mindst $2\frac{1}{4}$ meter fra gulv til loft og ha mindst ett vindu, som kan aapnes.
- e) Kokeovn maa ikke benyttes i beboelsesrum eller soverum, undtagen den er forsynt med damphætte, som opfanger den ved kokningen frembragte damp og ved rør fører den ut i det fri.

§ 4. Finder helseraadet, at et bebodd hus, et forsamlingsrum, arbeidsrum eller et andet opholdssted for mennesker er skadelig for helsen paa grund av mangel paa lys eller luft eller paa grund av fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker eller paa grund av andre forhold, kan helseraadet forby huset eller rummet benyttet, indtil de fundne mangler er rettet paa.

§ 5. Hester, kjøer, faar, svin, gjeter eller fjærkræ maa ikke huses i vaaningshus.

Fjøs eller stald maa ikke benyttes som soverum for mennesker.

§ 6. Til hvert bosted skal høre et vandhus. Vandhuset maa ikke ha tak eller væg fælles med vaaningshus eller med rum, hvor matvarer opbevares, medmindre der anvendes vandklosetter, tætte torvstrøbeholdere eller tætte cementerte kummer, og der sørges for tilstrækkelig luftveksel.

Vandhusets beholder skal være têt, og den skal tømmes saa ofte, at den ikke overfyldes, og mindst to ganger om aaret og ellers saa ofte, som helseraadet finder det nødvendig. Indholdet skal jevnlig overdækkes med torvstrø, kalk, jord, sagflis eller lignende, saa stank ikke utbredes.

Vandhusets gulv og sæter vaskes med varmt vand og saape mindst en gang om uken.

§ 7. Gjødssel, slagteavfald, kjøkkenavfald, skyllevand og anden urenlighet fra husene maa ikke kastes nærmere vaaningshus og alfarvei end 10 meter. Ansamlinger maa ligge saaledes, at der fra dem ikke kan bli tilsig til steder, hvorfra drikkevand eller matvand tages. Ansamlingene skal behandles slik, at stank undgaaes.

Søpelhauger bortkjøres to ganger om aaret eller oftere. Skyllevand maa ikke slaaes ut ved husvæggen.

Aadsler skal nedgraves paa et avsides sted og mindst $1\frac{1}{2}$ meter under jorden og slik, at vandsig derfra til brønd eller vandtak undgaaes.

Tunet skal holdes rent. Fordypninger i jorden og sumper utfylles.

§ 8. Brønd, bæk eller opkomme, hvorfra drikkevand eller matvand hentes, maa ikke forurennes ved vaskning av klær, badning eller paa nogen anden maate.

Brønden skal være overbygget og til en høide av 30 cm. over jordoverflaten og til en dybde av $1\frac{1}{4}$ meter være cementert eller omgitt av et lerlag av mindst $\frac{1}{4}$ meters tykkelse.

Brøndtaket skal være têt og forsynt med et lok paa hængsler.

Brønden maa renses mindst en gang om aaret. Helseraadet kan forby, at der omkring brønder eller langs vandløp, hvorfra matvand eller drikkekand tages, gjødsles med kreaturgjødssel indenfor 5 meters avstand og med privetgjødssel indenfor 10 meters avstand.

Helseraadet kan paaby, at der i tettere bebyggede strøk og langs alfarvei før spredningen av gjødsselen skal tilsættes den torvstrø eller andet stof for at forebygge generende stank.

§ 9. Fjøs skal være lyse. De skal holdes rene og vel luftet. Storrenjering mindst en gang om aaret: Vaskning av gulv, vægger, tak og alt inventar med grønsaape og varmt vand og utluftning med gjennomtræk i flere dage.

Kjørene skal holdes rene.

Melkekar og melk maa behandles med den største renlighet.

I ethvert fjøs skal der være en vaskevandsstol med vaskefat, saape og rent haandklæ.

Den, som melker, skal være iført et rent, hvitt armforklæ og skal før melkningen saapevaske sine hænder og vaske eller tørre av koens jur og spener med en ren, hvit klut. Melken maa snarest bringes ut av fjøset.

Melk maa ikke opbevares i beboelses- eller soverum.

Ved sygdom blandt besætning eller husstand skal alt salg av melk stanses, og forholdet meldes til nærmest boende helseraadsmedlem, som nærmere skal undersøke saken og gjøre indberetning herom til helseraadets ordfører.

§ 10. Spytning paa gulvet er forbudt i arbeidsrum, rum hvori matvarer tilsalgs tillages eller opbevares samt handelsboder og andre utsalgssteder, — hvilket bekjendtgjøres ved iøinefaldende opslag paa væggen.

Tilstrækkelig med spyttebakker anskaffes.

§ 11. Rum, hvori matvarer tilsalgs tillages eller opbevares, samt utsalgssteder for matvarer skal være rummelige og lyse. De skal stadig holdes rene og vel luftet, fri for støv og stank.

Rummene maa ikke benyttes til beboelses- eller soverum, — opbevaringssteder og utsalgssteder, heller ikke til kjøkken. Saker, som kan meddele matvarer lugt eller smak, maa ikke opbevares sammesteds. I utsalgssteder skal gulv og disk hver dag vaskes med grønsaape og varmt vand, der skal daglig tørres støv med vaat klut.

Feining av gulv er forbudt.

Matvarer skal være beskyttet mot forurensning. De maa ikke ligge i aapne kasser eller aapne beholdere paa gulv eller disk. Matvarer skal være anbragt i lukkede beholdere, skap med tette dører eller hylder med rene forhæng.

I selve handelsboden eller utsalgsstedet eller i et tilsvarende rum skal der være vaskestel, saa der er let adgang for betjeningen til at saapevaske sine hænder, før de tar i matvarer.

Matvarer skal pakkes ind i rent pakkepapir — ikke i avisopapir eller andet skiddent papir.

Ved iøinefaldende opslag i utsalgsstedet skal det være publikum forbudt at berøre andre varer end dem, de kjøper.

§ 12. Helseraadet kan forby salget av bedærvede og for sundheten skadelige nærings- og nydelsesmidler, likesaa salg av bruksgjenstande, som indeholder giftige stoffe og derved kan bli sundhetsfarlige, f. eks. tøier, tapeter, leketøi.

Prøver til undersøkelse skal utleveres paa helseraadets forlangende.

Nærings- og nydelsesmidler maa ikke for at holde sig eller av andre grunde tilsættes stoffe, som er skadelige for sundheten. De maa ikke tilsættes stoffe, som kan skjule, at varen er bedærvet. Helseraadet har ret til i tilfælde at forlange de sundhetsfarlige varer utlevert uten erstatning og besørge dem tilintetgjort paa eierens bekostning.

Tilsætning av saccharin og andre kunstige søte stoffe istedenfor sukker er forbudt.

Det er likeledes forbudt at tilsætte safter og bruslimonader skummidler (skumkrem og tjærevarvestoffe).

§ 13. Naar nogen bedrift agtes igangsatt, hvorved luften vil bli i høiere grad forurenset, eller de omkringboende paa anden for sundheten skadelig maate vil bli forulempet, eller ved hvilken stoffe behandles, som kan være farlige for arbeidernes eller de omkringboendes sundhet, skal plan for anlægget forelægges helseraadet.

Finder helseraadet, at anlægget efter planen vil bli farlig eller skadelig for den almene sundhet, maa det ikke sættes iverk, før de av helseraadet paaviste mangler er rettet paa. I virksomhet værende bedrift av denne art er underkastet helseraadets tilsyn og har til enhver tid at rette sig efter de forskrifter, som helseraadet maatte gi til fjernelse av sanitære ulemper.

§ 14. Bohave, gang- og sengklær efter personer, som lider av eller er døde av smitsom sygdom, maa ikke overlates til andre, før de er rensset efter nærmere bestemmelse av helseraadet.

Det samme gjælder bohavet, gang- og sengklær tilhørende friske personer i hus, hvor der er smitsom epidemisk sygdom.

§ 15. Naar en tæringssyk flytter, skal helseraadets ordfører skriftlig underrettes derom. Meldepligt har saavel den, hvorfra den syke flytter, som den hvortil den syke flytter.

§ 16. Personer fra fremmede kommuner maa ikke mottages til forpleiuing inden herredet, undtagen de har lægeattest for, at de ikke lider av akut smitsom sygdom.

§ 17. Det paaligger helseraadets medlemmer at kontrollere, hvorvidt disse sundhetsforskrifter overholdes, og i tilfælde av overtrædelse melde det til helseraadets ordfører, som skal, om nødvendig, foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

§ 18. Helseraadet kan la de mangler, som er forvoldt ved overtrædelsen bli rettet paa for vedkommende overtræders regning.

§ 19. Helseraadet kan under særegne forhold gi tilladelse til, at der avvikes fra foranstaaende bestemmelser, naar der herom indsendes skriftlig motivert ansøgning.

§ 20. Fartøier med besætning, som ligger inden herredet, er underkastet herredets sundhetsforskrifter.

§ 21. Disse sundhetsforskrifter skal trykkes i et saa stort antal eksemplarer, at et eksemplar av samme kan utdeles til hver gaard i herredet.

Desuten skal sundhetsforskriftene til enhver tid være opslaat paa et iøinefaldende sted paa væggen i kirkens vaabenhus, i kommunelokalet, i skoler samt i handelsboder og utsalgssteder av enhver sort.

Hammerfest, Gamvik og Maasø herreder.

(Kongelig resolution av 12te februar).

Tillægget er saalydende:

Angaaende forskrifter for renhold m. v. i fiskevær.

§ 1. Som rorboder maa kun nyttes rum, som tillates anvendt dertil av helseraadet. Gulv i rorbod skal være tæt, og baade gulv, vægger og tak maa være i saadan stand, at de let kan gjøres rene. Hvert bebodd rum skal være forsynt med mindst et slagvindu med hængsler og kroker i jorden og desuten træk-rør eller ventil. Over kokeovn anbringes hætte, som leder dampen ut i det fri.

Helseraadet kan bestemme det største antal personer, som tillates huset i en rorbod og skal, hvor saadan bestemmelse er truffet, det tillatte antal males paa døren.

§ 2. Eiere av rorboder har at opsætte priveter i det antal og paa de steder, som bestemmes av helseraadet. Disse bør som regel ikke ligge bebodd hus nærmere end 12 m., og intet avsig maa finde sted fra privetene til bebodd hus eller til steder, hvorfra drikkevand hentes, eller til alfarvei.

Privetbingene besørages tømt av rorbodeierne mindst 1 gang hver maaned eller oftere, naar det forlanges av helseraadet eller opsynet.

§ 3. Til hver søndag skal rorboden være fullstændig rengjort, hvilket besørages av beboerne.

§ 4. Fiskeavfald og andet avfald, som ikke nyttes, styrtes, hvor dette er tillatt, i sjøen utenfor fjæremaal eller lægges paa steder, som bestemmes av helse-
raadet eller opsynet, efterat rorbodeieren har hat anledning til at uttale sig derom.
Det samme gjælder fiskeavfald, som agtes nyttet til guano eller lignende, naar
dets anbringelse i eller i nærheten av bebodd hus er sundhetsfarlig eller generende.

§ 5. Storrensjøring av alle rorboder skal finde sted, før vaaropsynet sæt-
tes, ved St. Hanstider og før nytaar, efterat høstfisket er slut. Alt avfald skal
saavidt mulig samtidig fjernes omkring rorboden.

§ 6. Foranstaaende bestemmelser kommer til anvendelse paa alle losjirum,
hvor folk, som deltar i fiskebedriften, indlosjeres under fiske, og likeledes paa
losjifarkoster i den utstrækning, hvori bestemmelserne kan finde anvendelse paa
dem.

Bestemmelserne i §§ 2, 4 og 5, 2det punktum, gjælder ogsaa andre bebodde
hus i fiskevær.

§ 7. Huller, hvor vand eller urenlighet let kan samles til fare for den
almindelige sundhet, skal av grundens eier utfyldes og fugtigheten saavidt mulig
avledes, naar dette forlanges av helseraadet.

§ 8. I brønder eller paa steder, hvorfra drikkevand tages, maa ikke fore-
gaa vask eller noget andet, hvorved vandet kan forurenses. Til vandhentning maa
ikke brukes skidne kar eller bøtter.

Det er forbudt at spytte eller foreta uttømmelser ved eller i nærheten av
brønder og steder, hvorfra drikkevand tages.

§ 9. Eier av rorbod eller hus er ansvarlig for, at tømning av privetbinger
efter § 2, 2det led, og storrensjøring og oprenskning etter § 5 foretages. I til-
fælde av forømmelse kan helseraadet eller opsynet besørge tømningen, rengjørin-
gen eller oprenskningen foretat for hans regning.

§ 10. De avgjørelser, som efter foranstaaende er tillagt helseraadet, kan
foreløbig træffes av helseraadets ordfører eller en av helseraadet dertil bemyndiget
person. Saasnat dertil er anledning, blir de at forelægge det samlede helseraad
til godkjendelse.

§ 11. Overtrædelse av disse forskrifter straffes efter straffelovens § 357
med bøter fra 1 kr. til 5000 kr. eller med fængsel indtil 3 maaneder.

§ 12. Naar særlige forhold gjør det paakrævet, kan helseraadet tilstede
avvikelser fra disse forskrifter.

Hitterdal herred.

(Kongelig resolution av 19de mars).

§ 1. Ved opførelse eller flytning av husebygninger skal iagttages, at av-
standen mellem beboelseshus paa den ene side og stald, fjøs eller grisehus paa den
anden side ikke blir mindre end 9 m.

Ved opførelse eller flytning av beboelseshus skal derhos iagttages:

Byggegrunden skal tørlægges, matjorden borttages og huset sættes paa en
grundmur av mindst 30 cm.s høide over jorden og forsvarlig tættet.

·Ethvert beboelsesrum skal ha en høide av mindst 2,50 m. og være tilstræk-
kelig forsynt med vinduer, hvorav mindst hvert andet fag skal være til at aapne.
Gulvet skal være têt og trækfrit, i 1ste etage dobbelt med mellemliggende
tør fyld.

Hvor kokeovn benyttes i beboelsesrum, skal den være forsynt med damphat,
der fører til pipen.

§ 2. For ethvert beboelseshus skal være indrettet et privet (vandhus), hvis afstand fra beboelseshus eller alfarvei ikke maa være mindre end 9 m. Det maa tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted, og jevnlig paaføres jord, aske eller lignende. Det paaligger vedkommende huseier at sørge for, at kloakker, hvor saadanne findes, og privet blir holdt i orden, som paabudt i denne paragraf.

§ 3. Vandindtak maa ikke paa nogen maate forurenes og ikke ha tilsig fra stald, fjøs eller grisehus. Brønd eller opkomme maa, forsaavidt derfra tages vand til husholdningen, overbygges saaledes, at overvand ikke kan trænge ind.

§ 4. Gjødsel, avfald fra husene eller andre urenligheter maa ikke henlægges nærmere beboelseshus eller alfarvei end 9 m, og heller ikke saaledes, at tilsig til vandintak kan ske.

§ 5. Finder helseraadet benyttelsen av noget beboelseshus skadelig for sundheten paa grund av fugtighet, urenlighet, mangel paa lys eller luft, kan det forby videre benyttelse, indtil manglen er avhjulpet.

§ 6. Salg av bedærvede eller av anden grund for sundheten skadelige nærings- eller nydelsesmidler kan forbydes av helseraadet, der kan besørge dem tilintetgjort paa sælgerens bekostning.

§ 7. Klær eller andre ting, der har været benyttet av personer, som har lidt av smitsom sygdom, maa ikke avhændes eller benyttes av andre, forend de er rensed efter helseraadets nærmere bestemmelse.

§ 8. Har nogen husbond eller losjivert formodning om, at smitsom sygdom forekommer i hans hus, har han derom ufortøvet at gjøre anmeldelse til helseraadets formand eller i hans forfald til en anden læge. Husbond eller losjivert er ansvarlig for overholdelsen av de forskrifter, som i den anledning gives av helseraadet.

§ 9. Utsalgsteder og opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal altid holdes rene, luftige samt fri for støv og stank; de maa ikke benyttes til beboelsesrum eller kjøkken. Heller ikke maa sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlene lugt eller smak.

Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

I butikker skal gulvene vaskes hver aften, likesom der i hver butik skal forefindes et passende antal spyttbakker, der rengjøres hver dag. Al spytning paa gulvene er forbudt. I butikker, hvor matvarer sælges, skal forefindes vaskevand med saape og rene haandklær.

§ 10. Ved tæringssykes flytning skal anmeldelse ske til helseraadets formand. Anmeldelsespligt paahviler saavel den husbond hvorfra, som den husbond hvortil den syke flytter.

§ 11. Ethvert medlem av helseraadet har at paase disse forskrifters overholdelse og at anmelde overtrædelse for helseraadets formand, som i fornødent fald skal bevirke overtrædelsen paatalt.

§ 12. Avvikelse fra disse bestemmelser kan indrømmes av helseraadet, hvor det finder det nødvendig.

Lyngen herred.

(Kongelig resolution av 19de mars).

§ 1. Opførelse eller flytning av beboelseshus eller fjøsbygning skal altid anmeldes til nærmeste medlem av helseraadet, som pligter at paase, at følgende regler overholdes:

- a. Mindste afstand fra beboelseshus til fjøsbygning eller vandhus skal være 8 meter.

- b. Fra grunden under beboelseshus maa matjorden være fjernet; i fornødent fald maa den ogsaa avgrøftes. Huset skal opføres paa forsvarlig og tæt grundmur, saa intet sted maa være lavere over grunden end 30 cm.
- c. Hvor der ikke er kjelder, skal muren være forsynt med mindst 2 motstaaende forsvarlige trækul.
- d. I beboelsesrum skal høiden fra gulv til loft eller tak være mindst 2 meter, i loftsrum, som benyttes til soverum, mindst 2 meter fra gulv til mønsaa.
- e. Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt (det øverste av pløiede bord) og med tør fast fyld eller pap imellem.
- f. I alle beboelsesrum skal der være mindst 1 slagvindu, som er let at aapne.
- g. Benyttes kokeovn i beboelsesrum, maa den være forsynt med damp hætte eller anden virksom indretning til at lede dampen ut i fri luft.

Bestemmelserne i denne paragrafs c, f og g skal ogsaa være efterkommet for ældre bygningers vedkommende inden 1 aar efter disse forskrifters ikrafttræden. Herfra kan helseraadet tilstede avvikelser, særlig hvor uformuenhet gjør det uoverkommelig at efterkomme paabudene.

§ 2. Til enhver bebyggelse skal der være ordentlig privet (vandhus), som maa tømmes saa ofte, at ikke overfyldning sker. Det maa ikke ha tilsig til steder, hvorfra drikke- eller vaskevand tages, og ikke lægges alfarvei nærmere end 8 meter. Ved bygninger og paa steder, hvor der ofte samles mange mennesker (kirker, skoler, fabrikker, handelssteder o. l.), er eierne forpligtet til at opføre for publikum tilgjengelige, tilstrækkelige og forsvarlige priveter, som maa vaskes saa ofte det fornødiges og mindst 1 gang i uken. Disse priveter maa være opført inden 1 aar, efterat disse regler er traadt i kraft.

Nærmere anvisning paa, hvad der forlanges, forat privetene skal ansees for tilstrækkelige og forsvarlige, gives av helseraadets ordfører.

§ 3. I beboelsesrum, som benyttes til utleie, maa der ikke indlosjeres flere mennesker, end at der blir mindst 6,5 m.³ luft for hver person. Ved mere tilfældig og kortvarig utleie, f. eks. midlertidig anlægsarbeide, gjælder ikke saadan begrænsning av rummet. Denne midlertidige frist maa ikke overskride 10 maaneder.

Helseraadet kan forby beboelse og benyttelse av rum, som av mangel paa lys og luft, ved fugtighet, urenlighet eller lignende findes skadelige for sundheten, indtil manglene er rettet.

§ 4. Kreaturer maa ikke huses under samme tak som mennesker.

§ 5. Hvor forholdene er saa trange, at man er nødt til at ha melk og andre matvarer inde i beboelsesrum, maa de bedst mulig beskyttes imot støv og fluer.

§ 6. Avfald fra husene og anden urenlighet maa ikke kastes utenfor dørene eller langs veggene, men maa anbringes paa bestemte steder i mindst 8 meters avstand fra beboelseshus eller alfarvei, og der maa sørges for, at de ikke utbreder stank, og at derfra ikke er tilsig til vei, beboelseshus eller vandtak.

§ 7. Bæk, brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke ved vask eller paa nogensomhelst maate forurennes. Brønder maa holdes rene og bør helst være stensatte og cementerte. De maa ha en kant omkring, saa ikke overvand kan rinde nedi, samt være overbygget.

§ 8. Enhver bedrift, der kan forurense luften eller utbrede stank, er underkastet helseraadets nærmere tilsyn, og er vedkommende forpligtet til at efterkomme givne paabud.

§ 9. I butikker og andre steder, hvor meget folk færdes, skal gulvet hver dag vaskes eller renskrubbes med kost eller svaber. Tørfeining er forbudt. Der skal være tilstrækkelig med spyttebakker, som maa tømmes og rengjøres hver dag.

I saadanne lokaler skal der altid være opslaat iøinefaldende plakater med mindst 2 cm. høje bokstaver om, at spytning baa gulvet er forbudt.

Den, som sælger matvarer, har at paase, at varerne er rene. Saadanne, som kan nydes uten videre tilberedning, maa kun opbevares i tætte beholdere med lok, skuffer, skap eller hylder med dør for (helst glasdør) og ikke sammen med ting, som kan meddele dem daarlig lugt eller smak. Fødevarer maa ikke indpakknes i aviser eller andet urent papir. Helseraadet eller dets ordfører kan forby salg av utskjæmte eller sundhetsfarlige varer og kan naarsomhelst fordre utlevert prøver derav til undersøkelse og kan i tilfælde la det tilintetgjøre paa eierens bekostning.

Utsalgs- og opbevaringssted for matvarer maa ikke brukes som beboelses- og soverum. Der skal ved saadanne utsalg findes vaskestel, saape og haandklær, saa betjeningen ofte kan vaske hænderne.

§ 10. Skolelærerne pligter at paase, at barn, der lider av skurv, skab eller akut smitsom sygdom, ikke gives adgang til skolen, før sygdommen er ophørt. Ingen maa ta nogen med akut smitsom sygdom til forpleining eller i losji for mer end ganske kort tid uten helseraadets tilladelse.

§ 11. Lik maa ikke henstaa ubegravet i likhusene længer end høist nødvendig.

§ 12. Helseraadets medlemmer pligter i den utstrækning, der er adgang til, at paase, at disse forskrifter og de i kraft av dem lovmedholdelig fattede bestemmelser efterfølges, og skal anmelde overtrædelser til ordføreren, der da om nødvendig skal gjøre politiet opmerksom paa forholdet og faa det fornødne utført for vedkommendes regning eller foranledige paatale.

§ 13. Lempninger i disse forskrifter kan under særlige omstændigheter indrømmes.

§ 14. Et eksemplar av disse forskrifter skal altid findes hos helseraadets medlemmer og i de 3 første aar være opslaat paa et iøinefaldende sted i alle butikker, skoler, forsamlingshus og postaapnerier. Kommer eksemplaret bort, eller blir det ødelagt, skal vedkommende straks henvende sig til ordføreren og faa et nyt.

Disse opslaaede forskrifter maa ikke skjules av andre opslag.

Id herred.

(Kongelig resolution av 10de april).

Tillægget er saalydende:

Bestemmelser om renhold i butikker.

1. I butikker skal bestandig findes vaskestel med rent vand, saape og haandklær.
2. Gulvet skal ikke feies tørt, men først efter dynkning med vand eller paastrøning med vaat sagmug eller lignende.

Gulvet skal vaskes mindst 1 gang ukentlig og feies hver dag. Disk og bord avtørres hver dag med vaat klut.

3. Spyting paa gulvet er forbudt, og der skal være spyttebakker, som rengjøres hver dag.
- Spytning paa gulvet forbydes ved opslag i butikken.
4. Fødevarer skal holdes avsondret enten i skap eller i hylder med forhæng, og til indpakning av matvarer anvendes kun rent papir.
5. Fotskraper skal anbringes utenfor indgangsdøren.

Sandefjord by.

(Kongelig resolution av 10de april).

Kapitel I.

Gater, offentlige pladser, kloakvæsen.

§ 1. Offentlige pladser, gater og veier skal saavidt mulig ha en haard og jevn overflate og være saaledes indrettet, at regnvandet til enhver tid kan ha frit avløp.

§ 2. De store vandløp, der fører vandet fra det byen tilliggende land-distrikt, skal stadig holdes i orden og være behørig rensset.

§ 3. Rendestener og avløpsrender skal ha en jevn bund og tilstrækkelig fald. Hvor de munder ut i kloak, skal de være forsynt med rist.

Efterhaanden som de fornødne midler kan bevilges, skal gater og veier forsynes med offentlig kloak.

§ 4. Ingen maa la spildvand eller anden urenlighet flyte ut til gate og offentlig plads eller utover naboens tomt.

Stillestaaende, for sundheten skadelig, urent og stinkende vand maa overalt avledes eller paa anden maate bortskaffes.

Til fjernelse av saadanne ulemper er enhver huseier forpligtet til at ta de forholdsregler, som helseraadet for tilfælde maatte finde fornødne.

§ 5. Til offentlige kloakker, til elv, bæk, grøft eller rende maa ikke indrettes avløp for ekskrementer eller for flytende stoffe, som har været i berøring med saadanne. Hvor saadant avløp finder sted, kan helseraadet forlange det sløifet. Dog kan avløp til offentlige kloakker tillates for ovennævnte stoffe, naar de er avgjæret i et septictank-anlæg, der er indrettet paa saadan maate og er av saadan størrelse, som av bygningskommissionen i forening med helseraadet bestemmes.

Til bæk, aapen grøft eller rende maa heller ikke uten helseraadets tilladelse gives avløp for andre substanser, der frembringer stank eller er farlige for sundheten. Fra fabrikker, verksteder eller lignende anlæg skal saadanne substanser bortledes gjennom lukkede rør eller render og kan under iagttagelse av de betingelser, som helseraadet opstiller, tillates at utmunde i offentlig kloak. Avledningen bør forøvrig, hvis forholdene tillater det, føres ut i sjøen.

§ 6. Enhver offentlig kloak eller avløpsrende skal ved utløpet i sjøen føres saa langt ut, at kloakindholdet ikke foraarsaker stank. Det samme skal gjælde for private kloakker, der utmunder i sjøen. Ingen kloak eller avløpsrende maa utmunde i havnen uten helseraadets tilladelse, efterat havnestyrets uttalelse derom er indhentet.

§ 7. Offentlige og private kloakker og avløpsrender med kummer skal holdes rene og fri for stank samt være forsynt med tilbørlige rister og om fornødiges vandlaas for at forebygge kloakgas. Rensning skal foregaa hver vaar og høst eller oftere, om helseraadet finder det paakrævet. Alle vandposter, offentlige som private, skal til enhver tid holdes i forsvarlig stand og fri for urent tilløp, saa ingen forurensning av uttapningsrøret kan finde sted. Enhver eier av privat vandpost er forpligtet til efter anmodning av helseraadet og paa egen bekostning at rette paa de mangler, der i saa henseende maatte forefindes.

Kapitel II.

Renhold, bortskaffelse av gjødsel m. v.

§ 8. Portrum og gaardspladser skal holdes rene og fri for stank. De skal ha fast overflate, saaledes at de kan holdes rene, og være saaledes indrettet, at

der er hurtig og let avløp for vand til eiendommens kloak, hvor saadan findes eller i henhold til bygningsloven paabydes. For større arbejderboliger, leiegaarder, eller hvor stedfindende næring eller dyrehold gjør det paakrævet, kan helseraadet paaby, at portrum og gaardsplads brolægges eller gives en jevn overflade.

§ 9. Torv, offentlige pladser, gater, veier, fortaag, rendestener og avløpsrender skal til enhver tid holdes rene og fri for stank.

§ 10. Ingen slags urenlighet eller afvold maa henkastes paa gater, vei, offentlig plads, ut i elv, bæk, i havnen eller i nærheten av vaaningshus eller befærdede steder.

§ 11. Sammenfeiet søppel fra fortaag, rendestener, port- og gaardsrum, fieeskarn eller andet ikke flytende husholdningsavvold maa enten henkastes i en avlukket bing eller henlægges i en tæt med lok forsynt og paa fast grundlag staaende kasse, der tømnes, før den er $\frac{3}{4}$ fuld eller oftere, om fornødiges.

§ 12. Avvold fra haandverks- eller fabrikdirift maa ikke opbrændes, naar derav opstaa stank. Bankning og rystning av tæpper og sengklær maa ikke foregaa nedad trappeganger, gjennom vinduer eller ut over offentlig gate.

§ 13. Gjødsele eller andre substanser, der utbreder stank eller kan medføre fare for sundheten, maa ikke henlægges saaledes, at de foraarsaker sanitære misligheter eller er til ulempe for de omboende. Oplag av gjødsele eller komposter, som ikke ved nogen tilsætning er berøvet sin generende stank, maa ikke lægges befærdet vei nærmere end 20 m. Gjødsele av haver og dyrkede marker skal utføres saaledes, at unødig stank undgaaes.

§ 14. Bortkjøring av gjødsele (tør hestegjødsele undtat), privetindhold eller andre stinkende gjenstande maa ske i tette med sluttende lok forsynte kasser, saa at der ikke spildes av indholdet under kjørselen. Paalæsning og kjøring maa i maanedene juni, juli og august kun foregaa mellem kl. 10 aften og kl. 6 morgen. Under transporten maa der ikke unødig stanses paa gaten.

§ 15. Ingen forurensning av byens vandbassænger og tilførende bækker maa finde sted.

Kapitel III.

Priveter og pissoirer.

§ 16. Ethvert vaaningshus skal ha et privet med et avlukke for hver 20 personer. For skoler, leiegaarder, arbejderboliger, fabrikker og lignende kan helseraadet paaby indrettet avlukke for hver 10 personer, særskilt for kvinder og mænd.

Priveter og vandklosetter skal indrettes overensstemmende med de av bygningskommissionen og helseraadet i forening opstillede regler og anbringes efter § 52 i lov av 27de juni 1896 og de i de skjærpede bygningsforskrifter for Sandefjord angivne bestemmelser.

§ 17. Binger og beholdere skal tømnes saa ofte, at ingen overfyllning finder sted og forøvrig saa ofte, som helseraadet finder det paakrævet. Helseraadet kan paaby regelmæssig strøning av privetbeholdere og binger med torvstrø eller andet hensigtsmæssig middel til forebyggelse av stank. Fuldstændig desinfektion skal foretages, naar og hvor som helst helseraadet paabyr det.

Har offentlig eller privat renovationsverk overtat renhold og tømning, er dette ansvarlig for, at de i § 14 og denne paragraf givne bestemmelser overholdes.

Helseraadet kan paalægge eiere av bygninger, hvor en større mængde mennesker bor eller jevnlig færdes, at indrette pissoirer. Pissoirene skal til enhver tid holdes rene og fri for stank, i fornødent fald ved overrisling av vand.

§ 18. Hvor ældre priveter er saaledes indrettet, at de ikke med lethed kan tømnes og holdes rene, eller hvor de viser sig at volde ulempe ved stank for

husets beboere eller naboer, skal eieren være forpligtet til at træffe de foranstaltninger, som helseraadet finder nødvendige til undgaaelse av ulemperne.

Hvis offentlig renovation indføres, skal privetbinger ombyttes med flytbare beholdere eller vandklosetter.

Kapitel IV.

§ 19. Stald, fjøs, grisehus og lignende skal være lyse og luftige og opført som i bygningsloven bestemt. Gjødelsbeholderne skal være indrettet saaledes, at stank ikke utbreder sig fra dem til bebodde rum, opbevarings- og tilberedningssteder for næringsmidler, nabo, gate eller befærdet plads. Gjødelsbeholderne skal tømmes og renses saa ofte, at overfyldning og stank forebygges og under fornødne omstændigheter saa ofte og paa den maate, som av helseraadet maatte paabydes.

§ 20. Foranlediger hester, kreaturer, griser eller andet dyrehold misligheter i sanitær henseende, har helseraadet ret til at paaby foranstaltninger til fjernelse av saadanne misligheter og ulemper. Forekommer misligheter eller ulemper, som ikke efter helseraadets paalæg fjernes, eller som paa grund av stedforhold ikke kan fjernes, har helseraadet ret til at forby det omhandlede dyrehold.

For indenbys fjøs, hvorfra leveres melk, kan helseraadet gi regler for renhold eller kræve utført anden foranstaltning, som ansees paakrævet for at hindre, at melken eller de derav fremstillede næringsmidler blir skadelige for sundheten.

§ 21. Gaardspladser, aapen plads eller gate, hvor hester eller andre dyr pleier at henstaa, maa renses forsvarlig, dog mindst 1 gang ukentlig. Grunden maa ha fast overflate og være forsynt med avløpsrende til kloak eller gjødelsbenge.

Kapitel V.

Om handel med næringsmidler. Slagterier, bakerier m. v.

§ 22. Nærings- og nydelsesmidler, som skal sælges, maa ikke for konservering eller av andre grunde tilsættes stoffe, som ansees skadelige for sundheten, eller som kan skjule, at vedkommende vare er bedærvet.

Helseraadet skal til forebyggelse av skadelige nærings- og nydelsesmidlers salg jevnlig anstille eller la anstille undersøkelser, dels av de paa torv, utsalgs- og bevertningssteder falbudte nærings- og nydelsesmidler, dels av saadanne, der findes i de paagjældende handlendes og næringsdrivendes oplags- og tilberedningssteder. Det er til dette øiemed berettiget til at forlange utlevert de nødvendige prøver, hvis værdi, om det forlanges, blir at erstatte efter almindelig salgspris, forsaavidt det ikke viser sig nødvendig at skride ind mot varens salg. Forefindes nærings- og nydelsesmidler, som er skadelige for sundheten, skal disse efter beslutning av helseraadet enten bli at bortskaffe, tilintetgjøre eller paa anden maate gjøre uskadelige paa vedkommendes bekostning.

§ 23. Bedærvede fødemidler maa ikke falbydes eller sælges til menneskeføde. Havarete fødemidler maa ikke sælges, førend helseraadets bestemmelse derom er indhentet. Helseraadet er berettiget til av vedkommende sælger at fordre utlevert de nødvendige prøver til undersøkelse paa de vilkaar, som er nævnt i foregaaende paragraf.

§ 24. Optrer smitsom sygdom i nogens husstand, der driver handel med fødemidler, og utsalgsstedet er i samme hus som den syke, kan helseraadet forby handelsvirksomheten, hvis ikke den syke blir betryggende isolert eller fjernet og rummene desinficert.

Under samme forhold kan ogsaa haandverksdrift, særlig saadan, hvorved beklædningsgjenstande forarbeides, midlertidig forbydes, indtil desinfektion er foretat. Likeledes kan helseraadet forby, at personer, i hvis husstand der hersker smitsom

sygdom, forestaar eller deltar i tilberedning av eller handel med næringsmidler og bruksgjenstande, naar derved kan befryktes smitteoverførelse.

Helseraadet kan likeledes midlertidig forby indførsel og utsalg av melk fra utenbys steder, hvor saadanne sykdomme optræder, eller hvor ikke tilbørlig renlighet iagttages ved melkens behandling, opbevaring eller forsendelse.

§ 25. Handel med og tilberedning av matvarer til salg maa kun foregaa i lyse, luftige og godt renholdte rum, der ikke maa benyttes til soverum eller beboelsesrum. Melk, fløte samt de av fersk kjøt, fisk eller blod tilberedte næringsmidler maa ikke opbevares sammen med varer, der kan gi dem usmak eller forurense dem, og de maa opbevares i hele og rene kar.

I melkeutsalg maa der ikke drives handel med andre varer, der kan forurense melken eller gi den usmak. Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av matvarer, hvor dets lovmedholdelig givne paalæg ikke efterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

§ 26. Utsalgs-, tilberednings- og opbevaringssteder for næringsmidler av ethvert slags skal være lyse og luftige, fri for støv, stank og fugtighet samt saaledes indrettet, at de let kan holdes rene.

§ 27. I utsalgssteder for melk og fløte skal gulv, vægger og tak ha saadan beklædning, at de uten vanskelighet kan holdes rene. Melkeutalgene skal som regel ha egen indgang fra gaten. Paafylldning og pudsning av parafinlamper, hvor saadanne benyttes, maa ikke finde sted i lokalene. De maa ikke ha dører eller andre aapninger til soverum.

Forøvrig skal de indrettes som i § 25 omtalt.

§ 28. I bakerier og konditorier skal gulv, vægger, tak og vinduer altid holdes rene, likesaa alt inventar og alle redskaper. Gulvet maa vaskes mindst 1 gang ukentlig og forøvrig rengjøres med vaat svaber eller lignende hver dag efter endt arbeide. Vægger og tak maa i sin helhet rengjøres mindst hvert halvaar, vinduene hver 14de dag. Bakerne maa under sit arbeide være iført en hvit lerretsdragt, som ikke benyttes utenfor bakeriet, og som skal skiftes med en ren mindst hver 8de dag. Tobaksrøking samt henlæggelse av piper, tobak og fyrstikker paa saadanne steder, at bakervarene kan forurennes, maa ikke finde sted. Vaskevand og saape skal til enhver tid findes i hvert arbeidsrum, og arbeiderne skal vaske armer og hender før arbeidets begyndelse og iagttatte gjennomført renlighet under samme. Ombringelse i byen av brødvarer skal foregaa i rene tildækkede kurver eller i vel renholdte vogner, der er tildækket.

§ 29.

- a) Ethvert rum, bestemt til slagtning, skal ha tette vægger, avpudset med cement og forøvrig oljemalt i lys farve. Gulvet maa være tørt, av beton, sten, cement eller et av helseraadet godkjendt materiale, som let kan holdes rent. Gulvet skal ha fald til kloakken, der maa være forsynt med rist, og det skal spyles rent efter endt slagtning. Slagterummet maa være forsynt med vandledning og trækpipe.
- b) Saavel gulv som tak og vægger maa holdes omhyggelig rene, likesaa alt inventar og redskaper, der, naar de ikke brukes, skal være anbragt paa en for kontrol let tilgjengelig plads.
- c) Binge maa ikke gaa ind under slagteboden eller noget rum, der tjener til ophængning av kjøt eller rensning av tarmer eller staar i aapen forbindelse med disse rum, og der maa ikke være nogen forbindelse mellom slagteboden, fjøs, privetbinge eller opbindingsrum.
- d) Slagteavfald maa ikke kastes i binge, men opsamles i en tèt med tèt lok forsynt jernkasse eller Wallanders tønde, der staar utenfor huset og ikke er nedgravet. Kassen maa ukentlig tømmes mindst 2—3 ganger om sommeren

og om vinteren 1 gang. Efter hver tømning skal den grundig renses og desinficeres.

Knokler, talg og huder maa ikke opbevares i slagterrummet.

e. De ophængte slagtede dyr skal hænge frit fra væggen og i et særskilt fra slagteboden adskilt rum.

Slagterier, der ikke tilfredsstiller de i dette kapitel foreskrevne bestemmelser, skal inden $\frac{1}{2}$ aar efter forskriftenes approbation indrettes som her foreskrevet.

§ 30. I pølsemakerier og kjøtt salg skal gulv, væggen og tak være tætte, glatte og uten sprækker, og der skal være indlagt vand. I pølsemakerierne skal gulvet ha fald med avløp til kloak. Angaaende fjernelsen av kjøttavfald derfra gjælder de i § 29 givne regler.

I kjøtt salget skal bord og disker være belagt med plate av polert sten eller lignende uigjennemtrængelig glat stof. De i slagterier, pølsemakerier og kjøtt salg beskæftigede personer skal være iført rent forklæ med brystsmække og forærmer av hvitt lerret.

Vaskevand, saape og rene haandklær maa findes i ethvert arbeidsrum, der maa være lyst malt og godt ventilert. Tobaksrøking og spytning tillates ikke i slagtebodene eller i utsalgssteder for næringsmidler. Farce, kjøtdeig samt oplavet mat, der haves tilsalg, maa til beskyttelse mot fluer holdes tildækket.

Det tilholdes publikum ikke at berøre opdelt kjøtt, der er utlagt til salg i slagtebodene og butikkene.

Slagterier og pølsemakerier maa ikke indredes eller tages i bruk uten efter forutgaaende anmeldelse til helseraadet og godkjendelse av dette.

§ 31. Kjøttvarer, som skal bringes enten til utsalgssteder eller omkring i byen, skal transporteres i rene, helst lukkede vogner eller i rene traug eller kurver og være indhyllet i rent dække. Det tillates ikke at sitte paa varerne under transporten.

§ 32. Under salg og behandling av kjøttvarer paa torv, enten dette sker fra vogn eller i midlertidig utsalgssted, maa den størst mulige renlighet iagttages. Slagtet maa ikke føres paa vogn sammen med andre varer eller gjenstande, som kan forurense det eller bibringe det et mislig utseende, lugt eller smak, og bør altid være indhyllet i rene lakener.

Opdelingen av slagtet i vogn skal utføres enten paa en ren huggestabbe eller en ren fjæl, som medføres særlig til dette bruk.

Alle redskaper, som benyttes under opdelingen, bør være rengjort, før de brukes.

Sælgeren bør under salget være iført rent forklæ og rene armebeskyttere.

Sælgeren bør under salget paase, at publikum ikke berører varerne.

Midlertidige utsalgssteder paa torvet skal være indrettet med væggen som helt telt og utstyrt med disk dækket av ren duk og forsynt med vaskestel, rent vand og haandklær.

Opkjøpere, som driver handel med kjøtt paa torvet som binæring, skal oprette midlertidige utsalgssteder.

De med kjøtt salget beskæftigede personer skal være iført rent antræk som i § 30 2det passus for byens slagtere bestemt.

§ 33. Til pøselagning og tilberedning av ferske kjøttspiser i pølsemakeriene maa kun benyttes friskt godt kjøtt. Det er forbudt at tilsætte kjøttvarer stoffe, der virker skadelig eller gir varerne et misvisende utseende.

§ 34. Helseraadet skal paa samme maate som i § 22 bestemmes kontrollere og efter omstændighetene forby salget av andre gjenstande f. eks. tapeter, leketøi, beklædningsstoffer og lignende, hvis benyttelse kan bli farlig for helbreden derved, at de inneholder giftige bestanddele.

Kapitel VI.

Om byggegrund, boliger og verksteder.

§ 35. Befindes nogen byggegrund av sanitære grunde uhensigtsmæssig, kan helseraadet forby bebyggelse, indtil tomten dertil er gjort betryggende skikket.

§ 36. Finder helseraadet, at kjelder, der benyttes til beboelsesrum, ikke er skikket til bobeelse med natophold, kan det forby saadant.

§ 37. Findes bebodd hus eller forsamlingslokale skadelig for helbreden paa grund av mangel paa lys, luft eller paa grund av fugtighed, stank fra kloakker, urenlighet, overfyldning med mennesker eller slet ventilation, kan helseraadet forby husets eller rummets anvendelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 38. Udflytning av hele huset eller enkelte leiligheter, hvor farlig epidemisk sygdom er optraadt, kan paabydes, forat huset eller leiligheten kan bli desinficert.

§ 39. Ved bedrifter, som kan forurense luften eller paa anden for sundheten skadelig maate kan forulempe arbeiderne eller de omkringboende, har enhver at efterkomme de bestemmelser, som helseraadet til enhver tid maatte finde fornødent at anordne til forebyggelse av ulemperne.

§ 40. Verkstedslokaler, som ikke indgaar under fabriktilsynsloven, er undergitt helseraadets tilsyn. I et saadant verksted kan helseraadet kræve anbragt de ventilationsindretninger, som efter bedriftens art findes paakrævet.

§ 41. I et arbeidsrum maa ikke være beskjæftiget flere arbeidere, end at enhver faar mindst 8 m.³ luft. Det skal utluftes mindst 10 minutter hver hvilestund og i hvert fald en gang i løpet av dagen. Gulvet skal vaskes eller rengjøres mindst 1 gang ukentlig, vægger og tak mindst hvert halvaar og vinduene mindst hver maaned. I ethvert arbeidsrum skal der være et tilstrækkelig antal spyttebakker. Spytning paa gulvet er forbudt.

Verksted eller et til saadant rum støtende rum, der væsentlig faar lys og luft fra dette, kan av helseraadet forbydes benyttet til soverum.

Kapitel VII.

Bestemmelser om epidemiske og smitsomme sygdomme — dødsfald.

§ 42. Enhver praktiserende læge skal inden 5te i hver maaned til helseraadet avgi en opgave over de av ham i den forløpne maaned iagttagne tilfælde av epidemiske og smitsomme sygdomme efter et av helseraadet avfattet skema. Ved beslutning av helseraadet kan det derhos paalægges de praktiserende læger at indsende daglige opgaver om de av dem iagttagne tilfælde av enkelte sygdomme, hvis utbredning det maa antages at være av særegen vigtighet at kontrollere.

Tilfælde av pest, kolera, kopper, eksantematisk tyfus, tyfoidefeber, blodgang, difteri, skarlagensfeber, barselfeber, epidemisk cerebrosppinalmeningit og poliomyelit og de første tilfælde av enhver indført sygdom skal straks meldes for helseraadet av den tilkaldte læge.

§ 43. Ethvert alvorligere tilfælde, der gir anledning til mistanke om at være frembragt ved nydelsen av bedærvede eller forfalskede næringsmidler eller benyttelse av gjenstande, som indeholder giftige eller farlige bestanddele, eller som hentyder paa forgiftning av en eller anden art, skal av den tilkaldte læge anmeldes til helseraadet med angivelse av den formodede sygdomsaarsak og andre fornødne oplysninger.

Det samme gjælder sanitære misligheter, der antages at staa i forbindelse med eller kan gi anledning til sygdom.

§ 44. Ved sygdomstilfælde, der indtræder blandt tilreisende i hoteller og losjhus, skal vedkommende vert søke at skaffe sig fornøden underretning om, hvorvidt tilfældet er av smitsom og farlig art, og i saa fald uopholdelig herom underrette helseraadet.

§ 45. Fartøier, der henligger paa byens havn, og deres besætning er med hensyn til renlighed og sundhedsforholdene ombord underkastet helseraadets bestemmelser.

§ 46. Lik av en utenfor byen av smitsom sygdom avdød maa ikke uten helseraadets tilladelse og kun under iagttagelse av de bestemmelser, som dette maatte træffe, bringes ind i byen. Lik maa ikke henligge saa længe, at der ved stank eller forraadnelse forvoldes ulemper.

§ 47. Om ethvert paa byens grund eller paa fartøier paa byens havn indtruffet dødsfald maa, forinden begravelse foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt skema utfærdiget anmeldelse, som blir at avlevere til sognepresten og av denne tilstilles helseraadet.

Hvis den avdøde ikke har benyttet læge, blir liket at syne og anmeldelse at utfærdige av en av byens læger.

§ 48. Naar en person lidende av smitsom sygdom dør, skal sykeværelset, før det overlates til andre til eiendom eller bruk, desinficeres.

§ 49. Ved tæringssykes flytning skal anmeldelse ske til helseraadets ordfører. Anmeldelsespligt paahviler saavel den huseier hvorfra som den huseier hvortil den syke flytter. Før den saaledes fraflyttede beboelsesleilighet atter tages i bruk, skal den rengjøres og desinficeres.

§ 50. Ved følgende smitsomme sygdomme:

- a) Kolera, barnekopper, eksantematisk tyfus, blodgang, difteri og skarlagensfeber.
- b) Tyfoidfieber, smitsom øienbetændelse, skurv, skabb og herpes tonsurans.
- c) Mæslinger og kikhoste, —

blir likeoverfor skolerne at iagttas:

1. Barn, der lider av nogen av de nævnte sygdomme, tilstedes ikke adgang til skolen.
2. Det samme gjælder for friske barn, naar nogen av de under a nævnte sygdomme er opstaat i den husstand, hvortil de henhører.

Skoleforbudet kan av helseraadet utstrækkes til samtlige i et hus værende skolepligtige barn.

3. Barn, hvem der efter ovenstaaende har været forbudt at søke skole, maa ikke tilstedes adgang til den, før der for de under a nævnte sygdomme forevises attest fra læge for, at sygdommen er ophørt eller den syke er indlagt paa sykehus eller paa anden tilfredsstillende maate isolert, samt for, at et tidsrum svarende til sygdommens inkubation efter den tid er forløpet, 7 dage for difteri og skarlagensfeber. Ved de øvrige epidemiske sygdomme saasom tyfoidfieber, kopper og kolera vil helseraadet gi nærmere regler. Barn, der har lidt av de under b. nævnte sygdomme, maa, før det tilstedes adgang til skolen, fremvise attest fra læge for at være helbredet. Barn, der har lidt av de under c. nævnte sygdomme, maa ikke søke skolen, saalænge der er avskalling eller hyppige kikhosteanfald.
4. Ovenstaaende bestemmelser om skoleforhold gjælder ogsaa lærere og vaktmester, i hvis hjem smitsom sygdom er opstaat. Bor lærer og vaktmester paa skolen, og den syke ikke kan isoleres paa betryggende maate, kan skolen fordres lukket efter helseraadets nærmere bestemmelse, ialfald saalænge den syke ikke er fjernet og fornøden desinfektion er foretat. Det samme gjælder, hvis der i skolehuset bor andre familier, hvori forekommer smitsom sygdom. Skolen er pliktig at hjemsende ethvert barn, om hvilket det er grund til at anta, at det lider av smitsom sygdom.

Som betryggende isolation ansees det, naar den syke er isolert i eget værelse, der ikke maa ha direkte forbindelse med den øvrige leilighet. Der maa ikke være noget personlig samkvem mellem den syke og den, der pleier ham paa den ene side og leilighetens øvrige beboere paa den anden side.

Kapitel VIII.

Almindelige bestemmelser.

§ 51. Hus- eller grundeiere er personlig ansvarlige for, at alle de pligter opfyldes, som disse helseregler paalægger dem, og skal ikke kunne undskyldes sig med forsømmelse fra sine folks eller leieres side.

Er eieren ikke bosat i byen, maa han for helseraadet opgi en her bosat person, som paa hans vegne skal sørge for, at disse pligter opfyldes. Forsømmes disse, blir dog ansvaret hvilende paa eieren, medmindre helseraadet har gaat ind paa, at ansvaret skal bæres av stedfortræderen og denne har erklært sig villig. Denne indrømmelse kan dog naarsomhelst tages tilbake av helseraadet.

Undlater nogen inden den frist, som sættes av helseraadet eller av formanden paa dettes vegne, at utføre noget, som paahviler ham efter disse vedtægter eller helseraadets lovmedholdelige beslutninger, kan helseraadet la utføre baade dette, og hvad der ellers er nødvendig for at hindre, at forsømmelsen volder skade.

Den skyldige maa selv utrede omkostningene ved dette og ved forføjninger, som træffes for at hindre forberedte eller stanse endnu ikke fuldførte handlinger, som strider mot disse forskrifter eller helseraadets lovmedholdelige beslutninger, eller for at rydde bort ulempe, som er frembragt ved brud paa dem.

§ 52. Hvor foranstaaende bestemmelser paa grund av særegne forhold maatte befindes at foranledige uforholdsmæssige ulemper for vedkommende, kan helseraadet tilstede avvikelse i vedtægtene.

§ 53. Overtrædelse av disse forskrifter skal av helseraadet bevirkes paatalt og straffet.

§ 54. Ovenstaaende sundhetsvedtægter træder i kraft, naar de har faat stadfæstelse og er behørig bekjendtgjort.

Vinger herred.

(Kongelig resolution av 10de april).

§ 1. Ved opførelse av behoelseshus blir følgende at iagttas:

- a) Forinden bygningsarbeidet paabegyndes, skal anmeldelse ske til et av sundhetskommisionens medlemmer.
- b) Matjorden maa i forveien bortføres og grunden tilstrækkelig avgrøftes.
- c) Huset skal hvile paa grundmur av graasten eller beton av mindst 30 cm.'s høide. Hvor der ikke er kjelder, skal der være mindst 2 trækhul i muren.
- d) Gulvet i 1ste stokverk skal være dobbelt med tør fyld imellem.
- e) Ethvert behoelsesrum skal ha en høide av mindst 2,50 m., og mindst et av vinduene maa være saaledes indrettet, at det med lethed kan aapnes.
- f) Husets façade bør saavidt mulig vende mot syd, sydvest eller sydost.

§ 2. Bestemmelsen i § 1 e om, at mindst et vindu i hvert rum med lethed skal kunne aapnes, blir ogsaa at anvende paa ældre behoelseshus. Hvor vinduene ikke i forveien er saaledes indrettet, maa dette ske inden 6 maaneder, efterat disse forskrifter er approbert.

§ 3. Kokeovn i beboelsesrum maa være forsynt med damphætte eller anden indretning til at bortlede dampen.

§ 4. Melk og andre matvarer bør helst opbevares i særskilte rum. I beboelsesrum maa de kun opbevares i lukket skap eller paa hylde med forhæng.

§ 5. Hester, kjer, svin, faar, gjeter og fjærkræ maa ikke ha stadig ophold under beboelseshus eller i rum, som har væg eller tak fælles med dette.

§ 6. Avfald, feieskarn, skyllevand eller andre urene ting maa ikke henkastes like utenfor huset, men anbringes i gjødselbingen eller en særskilt dyng. Denne maa ikke ligge i nærmere beboelsesrum eller alfarvei end 10 m. og maa ikke ha tilsig hertil eller til brønd eller bæk, hvorfra drikkevand hentes. Den maa paafyldes med jord eller anden strøelse saa ofte, at der ikke opstaar stank.

§ 7. Til ethvert beboelseshus skal der være et vandhus. Det maa ikke ha tak eller væg fælles med beboelseshus, ikke ligge nærmere alfarvei end 10 m. og ikke ha tilsig til saadan eller til beboelseshus eller brønd eller bæk, hvorfra drikkevand hentes. Til indholdet av vandhusbinger skal sættes jord eller anden strøelse saa ofte, at stank undgaaes. De maa tømmes saa ofte, at ikke overfyldning finder sted og ellers, naar sundhetskommisjonen finder det nødvendig.

§ 8. Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke forurenes med vask eller paa anden maate. Det samme gjælder bæk eller elv ovenfor det sted, hvorfra drikkevand hentes. Enhver brønd skal være overdækket og saaledes beliggende, at den er beskyttet mot overvand og tilsig fra vandhuskum, gjødseldynger og dyrket mark. Den maa tømmes og rengjøres mindst en gang om aaret.

§ 9. For utsalgs- og opbevaringssteder for næringsmidler skal følgende regler gjælde:

- a) De skal altid holdes rene, luftige, fri for støv og stank og maa ikke benyttes som soverum eller kjøkken.
- b) Melk og fløte, fisk, kjøt, flesk og blod samt de av disse tilberedte fødemidler maa ikke opbevares sammen med andre varer, der kan meddele dem lugt eller smak. Hvor denne bestemmelse er vanskelig at gjennomføre, skal de nævnte fødemidler opbevares i rene, lukkede kar, skaper, skuffer eller lignende.
- c) Matvarer maa ikke indpakkes i aviser eller urent papir.
- d) Paafyldning eller pudsning av parafinlamper maa ikke finde sted i lokalet.
- e) Der skal findes et tilstrækkelig antal spyttbakker, der daglig rengjøres, og plakat med forbud mot spytning paa gulvet skal være opslaat.
- f) Tobaksrøking er forbudt.
- g) Utsalgsstedets golv, disk, bord og bænker skal vaskes hver dag.
- h) Personalet skal alltid iagttatt personlig renlighet og navnlig ofte vaske sine hender før behandlingen av matvarerne. Servant, rent vaskevand, saape og rene haandklær maa alltid findes tilstede. Likeledes tilpligtes betjeningen at bære vaskbar jakke, som til enhver tid maa være ren.
- i) Utsalgsstedets eier eller bestyrer har ansvaret for, at disse regler etterkommes.

§ 10. Sundhetskommisjonen kan forby salg eller anden overdragelse av bedærvede fødemidler samt av bruksgjenstande, der inneholder giftige eller andre sundhetsskadelige bestanddele, og kan i tilfælde konfiskere varen. Prøver av varer, der er mistenkelige i nævnte retning, kan av sundhetskommisjonen eller dens ordfører forlanges utlevert til undersøkelse, — uten erstatning, saafremt det viser sig nødvendig at skride ind mot varens salg.

Fødemidler maa ikke tilsættes stoffe, som ansees skadelige for sundheten.

§ 11. Findes bebodd hus, som ved mangel paa lys eller luft, ved fugtighet, urenlighet eller ved overfyldning av beboere maa antages at være skadelig for sundheten, kan sundhetskommisjonen forby dets benyttelse, indtil manglene er fjernet.

§ 12. Enhver bedrift, hvorved luften forurenses eller stank utbredes, skal være underkastet sundhetskommisjonens tilsyn og nærmere bestemmelser.

§ 13. Personer fra fremmede kommuner maa ikke mottages til forpleining i bygden, medmindre der foreligger lægeattest for, at de ikke lider av akut smitsom sygdom.

§ 14. Under sæfegne omstændigheter kan sundhetskommisjonen tilstede avvikelser fra enkelte av disse forskrifter.

§ 15. Det paahviler sundhetskommisjonens medlemmer at ha indseende med disse forskrifters overholdelse og anmelde overtrædelser til dens ordfører, der i fornødent fald anmelder saken til paatalemyndigheten.

Østre Toten herred.

(Kongelig resolution av 10de april).

Om sundhetskredser.

§ 1. Herredet skal til enhver tid være delt i sundhetskredser med hver sin tilsynsmand, valgt blandt medlemmene i helseraadet. Tilsynsmændene har hver i sin kreds en særlig pligt til at føre opsyn med gjennomførelsen av herredets sundhetsforskrifter. Tilsynsmændene vælges i første møte av helseraadet, efterat nyvalgt herredsstyre har begyndt sin virksomhet, og fungerer til neste valg.

Om bygningsvæsen.

§ 2. Ved nyopførelse, hovedreparationer eller flytning av bygninger skal den, som vil bygge, gjøre anmeldelse for tilsynsmanden i vedkommende sundhetskreds; selv uten saadan anmeldelse har dog tilsynsmanden at paase, at herredets bygningsregler overholdes. De skal være følgende:

- a) Den grund, hvorpaa vaaningshus opføres, skal ikke ha tilsig fra uthus, gjødseloplæg eller rendestener og maa være tilstrækkelig avgrøftet. Matjorden skal være bortført fra byggegrunden.
- b) Vaaningshus skal hvile paa undermur av graasten, beton eller mursten. Grundmuren skal rage mindst 30 cm. (i sterkere skraanende terræng mindst 15 cm.) over jorden og være forsvarlig tettet; dog skal der, hvor der ikke er kjælderør eller vindu, paa mindst 2 motstaaende sider av muren anbringes trækuller for frisk luft.

Kjeldere maa ikke indrettes til eller benyttes som soverum eller almindelig beboelsesrum uten speciel tilladelse.

- c) Ethvert beboelsesrum i heletage skal ha en høide fra gulv til tak av mindst 2,5 m., i kvistetage en gjennemsnitshøide av mindst 2 m. Vinduenes samlede bruttoflate skal være mindst $\frac{1}{10}$ av gulvflaten. I rum med kun 1 fag vindu skal hele vinduet kunne aapnes med lethed. I rum med flere fag skal mindst halvparten av vinduene kunne aapnes. Til gulv skal benyttes sammenpløide, høvlede bord, som i nederste stokverk skal være mindst 3 cm. tykke. Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt og, hvor der ikke er kjælder, med ren, tør fyld imellem.

§ 3. Soverum eller tilholdsrum maa ikke tillike gjøre tjeneste som kjøkken, med mindre der er anbragt indretninger, hvorved al damp fullstændig opfanges og ledes ut i det fri.

§ 4. Husdyr — med undtagelse av hund og kat — maa ikke huses i vaaningshus eller noget rum, som har væg tilfælles med det.

§ 5. Findes bebodd hus eller andet opholdsrum for mennesker at være skadelig for sundheten enten paa grund av utæthet, utilstrækkelig lys og luft, fugtighet, urenlighet eller overfyldning av mennesker, kan helseraadet forby dets benyttelse, indtil manglerne er rettet.

§ 6. Intet hus maa indredes til bedrift eller næring, hvorved luften i høiere grad vil foruresnes eller de omkringboende paa anden for sundheten skadelig maate vil forulempes, eller ved hvilke behandles stoffe, som kan være skadelige for arbeidernes eller de omkringboendes sundhet, før planen for anlægget er forelagt for og godkjendt av helseraadet. Bedrifter av denne art, som allerede er i virksomhet, er underkastet helseraadets tilsyn, og enhver vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de forskrifter, som helseraadet maatte gi til fjernelse av sanitære ulemper.

Om affaldsstoffe.

§ 7. For ethvert vaaningshus, verksted eller industriel bedrift skal der opføres et privet, der er mindst 4 meter fjernet fra vaaningshus eller matbod, og som maa være saaledes beliggende og indrettet, at der ikke kan ske tilsig til vaaningshus, matbod eller utbrede stank til alfarvei eller nabos hus. Privet skal ha mindst 1 avlukke for hver 10 personer. Hvor privetet er indrettet med bing, skal denne tømmes regelmæssig og jevnlig paaføres fyld. Benyttes flytbare kagger eller tønder, maa disse være tette og maa tømmes, naar de er $\frac{3}{4}$ fulde. Sætet maa vaskes mindst 2 ganger ukentlig.

Priveter maa ikke indredes i vaaningshus uten efter tilladelse av helseraadet og paa de betingelser, dette oppstiller.

§ 8. Forraadnende stoffe og urenlig avfald fra husene maa ikke henkastes paa tunet, men samles enten i en têt med lok forsynt søppelkasse, som tømmes, naar den er $\frac{3}{4}$ fuld, eller i en bing, som regelmæssig maa paaføres fyld, eller i gjødelskjelder. Bingen maa, hvor pladsen tillater det, ikke ligge nærmere alfarvei eller vaaningshus end 6 meter.

§ 9. Gjødningstoffer eller andre forraadnende stoffe maa ikke gives avløp til veigrøfter eller til nabos eiendom uten dennes tilladelse.

§ 10. Døde dyr eller dele av saadanne, som ikke omfattes av lov om foranstaltninger mot smitsomme husdyrsydomme av 14de juli 1894, skal, saafremt de ikke brukes til gjødning, snaest mulig nedgraves i forsvarlig dybde.

Om drikkevand.

§ 11. I bæk, elv eller dam, hvorfra mat- og drikkevand paa grund av de lokale forhold maa tages, skal ikke bades, ikke vaskes, eller noget urent spildes, medmindre forurenningen sker nedenfor de steder hvor vand tages. De, som maa ta vand fra elver eller bækker, der ikke kan forhindres forurenset ved badning, kloaktilløp eller lignende, paalægges at sørge for hygienisk vandintak ved brøndgravning.

§ 12. Brønder maa ikke graves paa steder, hvor vandet foruresnes ved urent tilsig. De skal klædes med sten eller planker paa siderne og ikke ligge nærmere privet end 15 meter. Saavel brønder som oppkommer skal ved avgrøftning beskyttes mot overvandtilsig og over jorden forsynes med karm og med lok, forsynt med luftventilation. De maa opprensnes, saasnaert vandet viser sig mindre godt.

§ 13. Hvor mat- og drikkevand ledes ind i husene eller til vandposter ute, maa indtaket være forsvarlig beskyttet mot urent tilsig. Hvor indtaket er helt overbygget, maa det være forsynt med ventil for luftveksel.

§ 14. Helseraadet kan forby benyttelsen av mat- og drikkevand fra brønder, vandleddninger eller bækker, naar vandet menes at være skadelig eller farlig for mennesker eller dyr, indtil vandet er undersøkt og forurensningen i tilfælde er fjernet. Midlertidig forbud mot benyttelsen kan nedlægges av helseraadets formand, indtil undersøkelsen har fundet sted.

Om fødevarer.

§ 15. Melk og andre matvarer maa ikke opbevares i beboelsesrum eller soverum, hvis det paa nogen maate kan undgaaes. Hvor det er uundgaaelig, skal de hensættes i lukkede skap eller tildækkede kopper. Alle matkar maa renses omhyggelig snarest efter bruken.

§ 16. Sundhetsskadelige og bedærvede fødemidler maa ikke utsælges undtagen til gjødning. Helseraadet kan til enhver tid forlange sig prøver av fødemidler overlatt til undersøkelse og, i tilfælde de findes skadelige, besørge saadanne varer tilintetgjort eller paa anden maate uskadeliggjort for vedkommende sælgers regning. Hvor ingen opsættelse taales, kan salg av saadanne varer foreløbig stanses av formanden eller av 2 andre medlemmer av helseraadet. Denne foranstaltning maa dog approberes i første møte av helseraadet.

§ 17. Handelsmænd, som sælger matvarer, maa ikke benytte aviser eller brukt papir til indpakning av saadanne varer. Ethvert saadant utsalgssted skal være forsynt med vaskestel, rene haandklær og rent vand til rensning av henderne, naar matvarer behandles. Vegtskaaler og hulmaal, hylder og disk, som kommer i berøring med matvarer, maa til enhver tid holdes rene.

Matvarer paa handelssteder skal, hvor det lar sig gjøre, opbevares i lukkede skap eller skuffer. Avstøving av saadanne utsalgssteder skal ske daglig med rene kluter avridd i rent vand.

§ 18. Bakerier, slagterier, meierier og andre produktions- og opbevaringssteder for matvarer skal staa under helseraadets kontrol, og eierne skal være forpligtet til uopholdelig at utføre de paalæg, som helseraadet maatte finde nødvendige til forhindring av, at matvarerne forurenses eller bedærves.

Om smitsomme sygdomme.

§ 19. Naar erklærte tuberkuløse skifter bopæl, skal den, fra hvem den syke flytter, melde flytningen til helseraadets formand.

§ 20. Elever ved offentlige skoler, som lærere har grund til at frygte angrepet av utøi, skabb eller anden lidelse, som formodes opstaat av urenlighet, skal skal sendes hjem og forbydes skolen, indtil de er rene.

Elever som formodes at lide av smitsom sygdom, skal av lærerne sendes hjem og forbydes skolen, indtil sygdommens natur ved lægeattest er fastslaat.

§ 21. Ethvert tilfælde av pest, kolera, kopper, eksantematisk tyfus, nervefeber, blodgang, difteri, skarlagensfeber, barselfeber, epidemisk cerebrosproinalmeningit (hjernefeber), poliomyelit, pemfigus hos nyfødte, miltbrand hos mennesker skal straks meldes helseraadets formand av den behandlende læge.

Ved beslutning av helseraadet kan dette paabud ogsaa utvides til at gjælde andre smitsomme sygdomme. Liste over behandlede nye tilfælde av veneriske sygdomme skal ved hver maanedslutning indsendes til helseraadets formand av de praktiserende læger. Hvor der paa grund av særlige forhold er fare for smitteutbredelse, skal helseraadets formand straks underrettes om forholdet.

§ 22. Lokaler, som stadig eller jevnlig er opholdssted for et større antal mennesker, saasom alle utsalgssteder, verksteder, arbeidsrum, bevertningssteder,

logihus eller lignende, skal altid være forsynt med et tilstrækkelig antal spyttebakker som daglig tømmes og rengjøres.

Likesaa skal spyttebakker i fornødent antal findes anbragt i alle rum, der benyttes som forsamlingslokaler.

Om tjenerhold.

§ 23. Tjenere skal skaffes tilstrækkelig rummelig, tæt og varmt soverum, og særskilt rum for mandlige og kvindelige tjenere

Særbestemmelser for de mer tætbebyggede strøk av bygden.

§ 24. Hvad der forståes ved «særlig tætbebyggede strøk» skal til enhver tid bestemmes av herredstyret.

§ 25. Huseiere har pligt til at holde rene og fri for stank gaardsrum, privatvei (i tilfælde gater indtil disses halve bredde) samt bindingssteder og lignende.

§ 26.

- a) Renlighet og utluftning maa ikke forsømmes i nogen bolig, saaledes at der kan opstaa ulemper eller skade for beboere, naboer eller andre.
- b) Huseieren er likeoverfor helseraadet ansvarlig for, at fraflyttede rum rengjøres ordentlig, før nye beboere flytter ind.

§ 27. I losjihus for reisende maa sengene ikke være indrettet for flere personer. Paa saadanne steder kan helseraadet bestemme, hvormange personer der kan indlosjeres i hvert rum. Disse bestemmelser opslaaes paa vedkommende rum.

Om kloakker og avløp.

§ 28. Skadelige eller ildelugtende væsker fra fabrikker eller andre bruk og anlæg maa bare ledes gjennom lukkede avløpsrender eller paa anden maate, som er godkjendt av helseraadet. Ledninger for saadanne anlæg maa hverken direkte eller gjennom samlekum staa i forbindelse med andet avløpsrør.

§ 29. Skyllvand og lignende maa ikke ledes ut gjennom husvæg uten at føres videre gjennom rørledning.

§ 30.

- a) Naar der i et strøk er anlagt kloak, bestemt til at opta avløp fra det tiliggende terræng, skal der fra hus eller i bebyggede grunder, som ligger inden 30 meters avstand fra kloakken, av eierne lægges avstikker til denne inden en frist, som fastsættes av helseraadet.

Dog bortfalder denne pligt, naar beliggenheten er til hinder og ellers, naar helseraadet finder anlegget unødvendig.

- b) Kloakavstikkere skal være av jern, sten i cement eller glasert ler og skal indrettes til mest mulig at bortføre grund-, skylle- og spildevand og urin til kloakken.

§ 31.

- a) Avløpsrender og kloakker med tilbehør skal være saaledes indrettet, at de skaffer tilstrækkelig avløp og kan renses let, og skal holdes i forsvarlig stand.
- b) Vaske- og kloaksluk, som findes i kjældere eller hus, skal være forsynt med paalidelig vandlaas eller anden indredning, som hindrer utstrømning av kloakgas.

Hvor kloaksluk ligger saa lavt, at en utstrømning av kloakinholdet kan finde sted ved høivande, skal de forsynes med apparater, som hindrer dette.

§ 32. Saavel offentlige som private kloakker og avløpsrender skal holdes tilbørlig rene og fri for stank.

Rensning skal finde sted paa saadan tid og maate, at mindst mulig uleilighet paaføres de omboende. Det optagne bundfald maa straks føres bort.

Om priveter og avfaldstoffs.

§ 33. Priveter kan indrettes med bingje eller flytbare beholdere. Dog kan helseraadet bestemme, at kun flytbare beholdere skal benyttes paa steder, hvor det findes paakrævet. Beholderne skal altid være tætte, staa paa fast underlag og tømmes, naar de er $\frac{3}{4}$ fulde.

§ 34.

- a) Rum for bingje eller beholder skal altid holdes lukket med tætsluttende lem og skal ha en trækpipe paa mindst 24×24 cm., som fører op over taket.
- b) Naar priveter indrettes gjennem flere etager, skal hvert av dem ha sit særskilte lodrette faldrør av indvendig glasserte lerrør av mindst 25 cm. indvendig maal.

§ 35. Tømning av binger og gjødselbeholdere skal ske saa ofte, at de aldrig blir mer end $\frac{3}{4}$ fylde.

De skal altid tømmes hver vaar inden 1ste juni.

§ 36. Komposter, privetgjødsel, fiskeavfald og andre sterkt stinkende stoffs, som ligger i nærheten av alfarvei, vaaningshus eller nærmeste nabos grund, maa til enhver tid være saa betryggende dækket med jord, torvstrø eller lignende, at stank forhindres.

Utkjørt og utover-spredt gjødsel maa snarest mulig nedmuldes.

Om husdyrhold.

§ 37. Grisehold er kun tillat paa betingelse av, at grisene holdes indelukket i grischus med tilliggende bingje, og at disse ikke utbreder stank til naboer eller alfarvei.

§ 38. Hvor trange gaardsrum, tæt beboelse eller andre i sanitær henseende uheldige forhold gjør kreaturhold betænkelig, kan helseraadet forby det.

Det samme kan gjøres, dersom det viser sig, at mislig renhold eller vedlikehold ikke rettes efter en frist, som helseraadet sætter.

Om smitsomme sygdomme.

§ 39. Ved sygdomstilfælde, som indtræffer blandt reisende i hoteller, losjehus og lignende, skal vedkommende vert søke at faa vite, om sygdommen er av smitsom art, og i saa fald uten ophold underrette helseraadets formand.

§ 40. Helseraadet eller formanden paa dets vegne, kan beordre lik bragt bort, naar det findes utilraadelig at la det ligge hjemme paa grund av dødsarsaken, lokalets beskaffenhet eller andre sanitære hensyn.

Almindelige bestemmelser.

§ 41. Hus- og grundeiere er som saadanne ansvarlige for, at alle de pligter opfyldes, som disse sundhetsforskrifter paabyder, og skal ikke kunde undskylde sig med forsømmelse fra sine folks eller leieres side.

§ 42. Herredstyret har at sørge for, at der til enhver tid findes et tilstrækkelig stort oplag av disse sundhetsforskrifter til utdeling i alle hus inden herredet.

Et eksemplar av sundhetsforskriftene skal altid være opslaat i forsamlingslokaler, paa handelssteder, i skoler og andre rum, hvor et større antal mennesker jevnlig færdes.

§ 43. Avvikelser fra ovennævnte forskrifter kan finde sted, naar de paa grund av omstændighetene umulig eller meget vanskelig lar sig gjennomføre, men kun med tilladelse av helseraadet for hvert enkelt tilfælde.

§ 44. Overtrædelse av foranstaaende forskrifter paatales efter den til enhver tid gjældende lovgivning.

§ 45. Helseraadets formand har at besørge overtrædelser av disse forskrifter paatalt efter lovgivningen.

Det paahviler vedkommende sundhetskreds's tilsynsmand at anmelde overtrædelser av forskriftene til formanden.

Seljord herred.

(Kongelig resolution av 10de april).

Vedtekter vedkommande reinhold m. v. i krambuder.

I.

Krambuder, bakeri, meieri, mjølkeutsal og slagteri skal haldast reine og godt utlufta. Utanfor inngangsdøri skal der liggja ein fotskrapar. Golv og disk skal dagleg gjerast reine. Turr feing er forbode, likeso sputting paa golvet. Der skal finnast ei høveleg mengd sputtekoppar, og botnen av desse skal vera yverdekt med vaatfengd sagmugg, torv eller liknande. Sputtekopparne skal kvar dag gjerast reine og innholdet brennast upp.

Dei ovanfor nemde krambuder og utsalsrom skal vera forsyna med reint vaskevatt, saape og reine handklæde, dei folk, som og handsamar varorne, skal jamleg vaska henderne sine.

Matvaror, so som smør, ost, mjølk, pylsa og liknande, skal haldast godt gøynde i attletne kjer og skuffar, i skaap med dører for eller hyllor med fyrheng, so ikkje varorne vert støvutte. I mjølkeutsal maa der ikkje handlast med andre varor, som kann gjera mjølki urein eller gjeva henne usmak. Det er seljaren forbode aa pakka inn matvaror i avisor eller ureint papir.

II.

Helseraadet kann millombils forbjoda utsal av mjølk eller andre matvaror paa og fraa stader, der det finst faarleige smittsame sjukdomar, som kann breidast ut ved at varorne vert selde. Dette gjeld ogso fraa stader, der dei ikkje ansar etter den høvelege reinsemd med mjølki si handsaming, gjøiming og avsending.

Hjartdal herred.

(Kongelig resolution av 10de april).

De nye sundhetsforskrifter er saalydende:

§ 1. Ved opførelse eller flytning av busbygninger skal iagttages:

At avstanden mellom beboelseshus paa den ene side og stald, fjøs eller gri-seshus paa den anden side ikke blir mindre end 9 m. Ved opførelse eller flytning av beboelseshus skal derhos iagttages:

Byggegrunden skal tørlægges, matjorden borttages, og huset sættes paa en grundmur av mindst 30 cm.'s høide over jorden og forsvarlig tættet.

Ethvert beboelsesrum skal ha en høide av mindst 2,5 m. og være tilstrækkelig forsynt med vinduer, hvorav mindst et skal være til at aapne.

Gulvet skal være tæt og trækfrit, 1ste etage dobbelt med mellemliggende tør fyld.

Hvor kokeovn benyttes i beboelsesrum, skal den være forsynt med dampfat, der fører til pipen.

§ 2. For ethvert beboelseshus skal være indrettet et privet (vandhus), hvis afstand fra beboelseshus eller alfarvei ikke maa være mindre end 9 m. Det maa tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted, og jevnlig paaføres jord, aske eller lignende.

§ 3. Vandinntak maa ikke paa nogen maate forurennes og ikke ha tilsig fra stald, fjøs eller grisehus.

Brønd eller opkomme maa, forsaavidt derfra tages vand til husholdningen, overbygges saaledes, at overvand ikke kan trænge ind.

§ 4. Gjødsel, avfald fra husene eller andre urenligheter maa ikke henlægges nærmere beboelseshus eller alfarvei end 9 m. og heller ikke saaledes, at tilsig til vandinntak kan ske.

§ 5. Finder helseraadet benyttelsen av noget beboelseshus skadelig for sundheten paa grund av fugtighet, urenlighet, mangel paa lys eller luft, kan det forby benyttelsen, indtil manglen er avhjulpet.

§ 6. Salg av bedærvede eller av anden grund for sundheten skadelige nærings- eller nydelsesmidler kan forbydes av helseraadet, som kan besørge dem tilintetgjort paa sælgerens bekostning.

§ 7. Utsalgssteder og opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal altid holdes rene, luftige samt fri for støv og stank; de maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smak. Ost, smør og lignende matvarer skal opbevares saaledes, at fluer ikke kan komme til.

Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

I butikker skal gulvene og diskene vaskes hver aften, likesom der skal forefindes et passende antal spyttbakker, der rengjøres hver dag.

I butikker, hvor matvarer sælges, skal der være vaskevand, saape og rene haandklær.

§ 8. Ved tæringssykes flytning skal anmeldelse ske til helseraadets formand. Anmeldelsespligt paahviler saavel den husbond hvorfra som den husbond hvortil den syke flytter.

§ 9. Klær og andre ting, der har været benyttet av personer, som har lidt av smitsom sygdom, maa ikke avhændes eller benyttes av andre, førend de er rensset efter helseraadets nærmere bestemmelse.

§ 10. Avvikelser fra disse forskrifter kan tillates av helseraadet, hvor det paa grund av særlige omstændigheter maatte finde det nødvendig.

§ 11. Ethvert medlem av helseraadet har at paase disse forskrifters overholdelse og at anmelde overtrædelse for helseraadets formand, som i fornødent fald skal bevirke overtrædelsen paatalt.

Sparbu herred.

(Kongelig resolution av 10de april).

Renholdsregler for utsalgssteder.

1. Utsalgssteder og opbevaringssteder for fisk, melk, brød, bakverk, ost, smør og andre næringsmidler skal holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank og maa ikke benyttes som soverum eller ha aapen forbindelse med saadant.

Heller ikke maa sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smak.

Næringsmidlene maa beskyttes saaledes, at støv eller anden forurensning ikke kan komme i berøring med dem.

Matvarer maa ikke pakkes i avisappir eller andet urent omslag. Kjøperne maa ikke tillates paa egen haand at rote i brødkasser, skuffer eller hylder, hvor matvarer opbevares.

I butikker skal forefindes vaskevand, saape og rene haandklær til betjeningen.

2. I butikker skal spytning paa gulvet være forbudt. Opslag herom skal findes paa iøinefaldende sted.

Spyttebakker i tilstrækkelig antal skal forefindes. Deres bund skal være dækket med vaat sand, torvstrø, sagmo eller hakket fugtig ener. De skal rengjøres hver dag.

Steigen herred.

(Kongelig resolution av 10de april).

Tillæg til § 7, første punkt er saalydende:

«Det samme skal gjælde skolehus med dertil hørende lekepladser.»

Kjærringøy herred.

(Kongelig resolution av 10de april).

Renholdsregler for butikker.

I.

Butikker skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagflis, torv eller lignende. Spyttebakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes eller kastes paa sjøen. Butikker, hvor der selges melk, fløte eller andre matvarer, og rum, hvor melk eller matvarer, som skal selges, blir bearbeidet eller tilberedt, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne skal jevnlig vaske sine hender.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhet saavel i butikkene som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre,

skal varerne anbringes i vel renholdte tildækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng eller lignende. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalg maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av matvarerne skal de beskyttes mot regn, støv og al anden forurensning.

II.

Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer fra steder, hvor der forekommer tilfælde av farlige smitsomme sykdomme, som kan utbredes ved, at varerne sælges. Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor tilfælde av farlige smitsomme sykdomme findes blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring eller forsendelse. Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdig givne paalæg ikke etterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke eger sig til saadan næring.

Tjeldsund herred.

(Kongelig resolution av 10de april).

Bestemmelser om renhold m. v. i butikker og andre lokaler.

§ 1. I butikker skal spytning paa gulvet være forbudt. Der bør være spyttebakker forsynt med fugtig sagmug, sand e. l., der regelmæssig rengjøres. Gulv og disker skal jevnlig vaskes, saa at de holdes rene, hvorhos der bør forefindes, hvad der trænges, forat betjeningen jevnlig kan vaske sine hender, hvis der sælges matvarer fra butikken.

§ 2. Utsalgssteder, tilberedningssteder og opbevaringssteder for matvarer, saasom kjøt, fisk, melk, brød o. s. v., skal stedse holdes rene og godt utluftet og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Kar og hylder, hvori matvarer opbevares, skal holdes fullstændig tildækket. Sammen med matvarer maa ikke opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller usmak. Matvarer maa ikke indpakkes i aviser eller urent papir.

§ 3. Regler for pølsemakeri, slagteri og meieri etc.:

- a) I heromhandlede bedrifters rum skal gulvet ikke ligge mere end 50 cm. under tilstøtende jordsmon. Gulvet skal være vandtæt, helst cementert og med avløp til kloak eller fjord. Det maa holdes rent, likesaa tak og vægger, der, om de er av træ, skal være glatte og uten sprækker samt malt. De i bedriften brukte maskiner, redskaper og kar skal holdes omhyggelig rene.
- b) Fra slagterummet skal alt avfall snarest fjernes og henbringes i tæt beholder eller rum, der er forsynt med avløp ved bunden, saa den kan spyles og ellers rengjøres, saa ofte helseraadet forlanger det.

Skoger herred.

(Kongelig resolution av 1ste mai).

Tillægget er saalydende:

Bestemmelser om renhold i butikker.

«Butikker og andre lokaler, hvor næringsmidler tilberedes eller forhandles, f. eks. meierier, ysterier, bakerier etc., skal daglig holdes rene og fri for støv og stank. De maa ikke benyttes som soverum. Tør feining er forbudt. Varene skal være beskyttet mot støv saavel der som under transport og skal indpakkes i dertil bestemt rent papir.

Melk maa ikke opbevares sammen med andre varer, som kan forurense den og gi den usmak.

Utenfor indgangsdøren skal findes fotskraper og inde vaskevand, saape og haandklær for betjeningen.

Spytning paa gulvet er forbudt. Spyttbakker med vaat sagmug eller lignende skal forefindes i tilstrækkelig mængde og daglig renses. Likesaa opslag fra helseraadet med forbud mot spytning paa gulvet og unødige ophold i lokalet.»

Aasene herred.

(Kongelig resolution av 1ste mai).

Tillægget er saalydende:

Bestemmelser om renhold i butikker.

«Utsalgssteder og opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlene lugt eller smak. Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

Spytning paa gulfv eller vægger og tobaksrøking forbydes i ovennævnte ut-salgssteder og opbevaringssteder.»

Søndre Fron herred.

(Kongelig resolution av 21de mai).

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle vaaningshus skal iagt-tages følgende:

- a) Det opførendes hus maa ikke ta sollys fra noget vaaningshus.
- b) Avstanden fra vaaningshus til stald, fjøs, grisehus eller privet, maa være mindst 10 m. Fra uthus maa der ikke være tilsig til grunden under vaaningshus.
- c) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være befriet for matjord, og saa fremt den ikke er tør være tilstrækkelig avgrøftet for grund- og overvand, saa der ikke dannes vandansamlinger ved eller under huset.
- d) Grundmuren under vaaningshus skal ingensteds være lavere over jordsmonnet end 30 cm. Den skal være godt tettet og være forsynt med luftkanaler paa motsatte sider saavel i som utenfor kjelderrummet.

- e) I første etage skal gulvet være dobbelt og forsynt med tæt fast fyld.
- f) Beboelsesrum skal mindst ha en høide fra gulv til loft av 2,25 m. og være forsynt med mindst et gangvindu.
- g) Brukes kokeovn i beboelsesrum, der benyttes til stadig opholdssted, skal der anbringes damphætte over ovnen, saafremt der ikke er avtræk til peis.
- h) Til hvert vaaningshus skal der være et privet.

§ 2. Ved opførelse av stald, fjøs og andre opholdsrum for dyr samt privet skal, foruten hvad der i § 1 b er bestemt iagttages følgende:

Der maa ikke fra bingel eller gjødselkjelder være tilsig til noget vandinntak, hvorfra hentes vand til mennesker eller dyr. Aapne priveter maa ikke ligge alfarvei eller vaaningshus nærmere end 10 m. Privetbingerne skal renses 2 ganger aarlig og ved jevnlig paaføring av strø maa der sørges for, at der ikke utbredes stank.

§ 3. Uten helseraadets tilladelse maa der ikke ved opførelse av husebygninger gjøres nogen avvikelse fra ovenstaaende bygningsregler.

§ 4. Avfald, skyllevand, feieskarn og anden urenlighet fra husene skal bringes paa gjødsel- eller søppelhaug, der ikke maa ligge nærmere vaaningshus eller alfarvei end 10 m. og ikke paa sted, hvorfra der er tilsig til vandinntak for mennesker eller dyr. Papiravfald og andet avfald, der let hvirvles op, maa enten opbrændes eller nedgraves i kompost. Søppelhauger bortkjøres 2 ganger aarlig eller oftere, naar de gir anledning til stank. Mindre aadsler kan nedgraves i gjødselhaug, større skal nedgraves i jorden mindst 1 m. under jordoverflaten og paa sted, hvorfra intet tilsig til drikkevand.

§ 5. Brønd og opkomme eller bæk, hvorfra tages drikkevand, maa ikke forurenses ved vask av klær, badning eller paa nogensomhelst anden maate, f. eks. ved urene bøtter til hentning av vand fra brønder. Brønder skal ved solid overbygning og opfyldning omkring beskyttes mot forurensning ovenfra.

§ 6. Veigrøfter, render, rendestener og kloakker samt kloakkummer maa holdes rene og aapne, saa der ikke opstaar stank. Spildvand og kloakker maa ikke ledes ut i veigrøfter.

§ 7. Ved anlæg av bedrift, der maa antages i særlig grad at ville forurense luften for de omboende, maa planen forelægges for og godkjendes av helseraadet, forinden driften paabegyndes. Igangværende bedrift av denne art maa rette sig efter de forskrifter, som helseraadet maatte gi til den bedst mulige fjernelse av ovennævnte ulemper.

§ 8. Helseraadet kan forby salg eller anden overdragelse av bedærvede eller sundhetsfarlige fødemidler samt av bruksgjenstande og stoffe — f. eks. tapeter eller tøier — der kan være sundhetsfarlige derved, at de indeholder giftige bestanddele, og kan i tilfælde paaby deres tilintetgjørelse uten erstatning. Prøver av saadanne fødemidler eller gjenstande kan av helseraadet eller dets formand forlanges utlevert til undersøkelse. Forbud kan foreløbig utstedes av formanden, endelig avgjørelse træffes av det samlede helseraad.

§ 9. Utsalgssteder og dertil knyttede opbevaringsrum for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Sammesteds maa ikke opbevares andre varer, der kan meddele matvarerne daarlig lugt eller smak. Handlende maa ikke levere matvarer indpakket i aviser eller andet urent papir. I handelsboder skal gulv og disk daglig avtørres med vaat klut. Der skal paa gulvet anbringes spyttbakker i tilstrækkelig antal; spyttbakkerne skal indeholde fugtig sagmug eller sand, indholdet daglig tømmes i kompost eller opbrændes og bakkerne skylles rene med kokhett vand. Ved iøinefaldende opslag skal det indskjærpes, at spytning utenfor de anbragte spyttbakker er forbudt.

§ 10. Anlæg av bakeri, slagteri, meieri og ysteri skal anmeldes for helse-raadet. Saadanne anlæg skal forsynes med cementgulv og ha glatte vaskbare væg-ger og tak, være lyse og luftige og holdes fri for støv og stank. Gulvet skal hver dag efter avbenyttelsen spyles og vaskes. Avfald efter slagting skal straks fjernes og henlægges i gjødningskjelder, nedgraves eller opbrændes.

§ 11. I tæt bebyggede strøk av herredet samt for hoteller, sanatorier og lignende skal foruten de almindelige forskrifter gjælde følgende særlige bestem-melser.

- a) Hus- og grundeiere skal ved feining holde sine gaardsrum og veier rene.
- b) Priveter skal være forsynt med tæt muret eller tømret bing eller beholder. Beholderen tilsættes jevnlig med jernvitriol, torvstrø, klorkalk eller kalk, saa stank undgaaes, og tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted. Bingen lukkes med tætsluttende lok. Privetets dør og vægges skal være tætte. Privet-bingen skal ventileres for at undgaa stank paa privetet. Privet kan tillates anbragt inde i beboelseshus, men ikke forinden helseraadet har godkjendt de særskilte foranstaltninger, der i saadant tilfælde er paakrævet for at hindre stank og forurensning av grunden.
- c) Avfald fra husene (søppel) fyldes i tætte søppelkasser, der tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted.
- d) Brønd skal ha muret eller tømret væg i mindst 1 m.s dybde fra overflaten, være overbygget og forsynt med lok til beskyttelse mot overvand og for-urensning.
- e) Helseraadet bestemmer til enhver tid, hvilke strøk eller gaarder skal gaa ind under heromhandlede særbestemmelser.

§ 12. Hvor særegne forhold kræver det, kan helseraadet tillate avvikelser i forannævnte forskrifter.

§ 13. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse forskrifter samt andre allerede gjældende forskrifter overholdt og søke mangler rettet i overens-stemmelse med forskriftene. Forsaavidt nogen vedkommende viser sig uvillig her-til, anmelder medlemmet forholdet til helseraadets ordfører, der kan foranstalte manglene avhjulpet for vedkommende overtræders regning eller i fornødent fald foranledige overtrædelser paatalt efter loven.

§ 14. Et eksemplar av nærværende almindelige forskrifter og andre alle-rede gjældende forskrifter skal til enhver tid findes hos samtlige medlemmer av helseraadet samt være opslaat i forsamlingshus, skolehus og butikker.

Vevring herred.

(Kongelig resolution av 21de mai).

By g n i n g s v æ s e n .

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle husbygninger skal skrift-lik meddelelse derom ske til et medlem av sundhetskommisjonen, førend arbeidet paa grunden paabegyndes; nævnte medlem pligter at gjøre vedkommende bekjendt med bestemmelserne i disse forskrifter samt melde saken til sundhetskommis-siøns ordfører.

§ 2. Ved opførelse eller flytning av husbygninger skal iagttages:

- a) at det opførendes hus ikke kommer til at bortta sollyset fra noget andet vaa-ningsshus;

- b) at avstanden fra noget beboelseshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus og vandhus paa den anden side ikke blir mindre end 8 meter, og at der ikke er tilsig fra noget saadant hus til grunden under vaaningshuset;
- c) grunden under vaaningshuset maa i forveien avgrøftes og muldjorden bortføres;
- d) vaaningshus skal hvile paa graastens eller teglstens undermur, der ingensteds maa være lavere end 30 cm. over jordflaten. Mur av teglsten maa dog ikke anvendes under jordoverflaten. Er murene tæt beslaat, maa anbringes 2 eller flere huller i muren paa motstaaende sider, saa luftveksel kan foregaa;
- e) beboelsesrum skal ha en høide av mindst 2,25 meter, og i første etage skal der være stubgulv med tør fyld imellem, helst ler og sand;
- f) ethvert beboelsesrum skal være forsynt med mindst et slagvindu, som med let het kan aapnes. I før opførte hus skal saadanne vinduer være istandbragt inden ett aar efter disse forskrifters approbation.

§ 3. Hvor kokeovn brukes i beboelsesrum, skal der anbringes damphætte eller saadan indretning, at den frembragte damp opfanges og ledes ut i det fri.

§ 4. Til ethvert vaaningshus skal der inden et aar efter disse forskrifters approbation være indrettet vandhus (do), om hvilket foruten de i § 2 b nævnte bestemmelser endvidere følgende skal gjælde:

- a) det maa ikke ha tak eller væg fælles med rum, hvori matvarer opbevares, og maa ikke ligge alfarvei nærmere end 8 meter;
- b) det maa ikke ha avløp eller avsig til matbod eller til inntak for mat- eller drikkevand, det være sig bæk, elv eller brønd;
- c) dets sæter og gulv skal holdes rene. Bingen under det skal tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted eller ialfald to ganger aarlig og skal jevnlig paastros jord, torvstrø, aske eller lignende, saa at stank undgaaes.

Kreaturhold.

§ 5. Hester, kjø, faar, svin, gjeter og fjærkræ maa ikke huses i eller under vaaningshus, ei heller under rum, som har væg fælles med dette eller med opbevaringssted for matvarer.

Oplag av gjødsel, avfald m. m.

§ 6.

- a) Feieskarn, kjøkkenavfald — forsaavidt der ikke findes kloak — eller anden urenlighet fra husene skal bringes til gjødselhaug, vandhus eller søppelhaug og maa ikke lægges nærmere alfarvei eller vaaningshus end 6 meter og heller ikke saaledes, at der er tilsig til steder, hvorfra mat- eller drikkevand tages til mennesker eller dyr;
- b) ildelugtende gjødningsstoffer maa ikke lægges nærmere vaaningshus eller alfarvei end 10 meter og skal dækkes med tilstrækkelig jord, saa stank undgaaes;
- c) ublandet vandhusgjødsel maa ved gjødsling av marker ikke bringes nærmere end 10 meter fra alfarvei eller beboelseshus;
- d) aadsler eller avfald fra døde dyr maa ikke henlægges paa strand eller jorde, men enten anbringes i kompost eller overdækkes eller nedgraves paa et avsides sted eller nedsænkes paa sjødyp utenfor fjæremaal.

Drikkevand.

§ 7. Brønd eller opkomme, hvorfra tages vand til husholdningen, maa ikke ved vask, badning eller paa nogensomhelst anden maate forurennes; det samme gjælder

bæk eller elv, medmindre forurensningen sker nedenfor de steder, hvorfra vandhenting finder sted. Tømning og rensning av brønder og vandindtak maa foretages en gang aarlig og ellers saa ofte, som sundhetskommisjonen paabyr det.

Renlighetsforhold m. m.

§ 8. I tættre bebyggede strøk samt overhodet i nærheten av vaaningshus skal rensning av grøfter, veigrøfter, rendestener og kloakker foretages saa ofte, at løpet ikke tilstoppes eller stank opstaar. Omkring hus og i tættre bebyggede strøk maa der ikke henkastes feieskarn eller andet avfald.

Helseraadet avgjør, hvad der skal ansees som tættre bebyggede strøk.

§ 9. Naar nogen bedrift agtes istandbragt, hvorved luften i høiere grad vil forurennes eller de omboende paa anden for sundheten skadelig maate vil forulempes, eller ved hvilken stoffe behandles, der kan være skadelige for arbeiderne eller de omkringboendes sundhet, skal plan for anlægget forelægges sundhetskommisjonen. Finder denne, at anlægget efter planen vil bli farlig eller skadelig for den offentlige sundhet, maa det ikke iverksættes, forinden de av sundhetskommisjonen paaviste mangler er avhjulpet. I virksomhet værende bedrift av denne art er underkastet sundhetskommisjonens tilsyn, og enhver vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de forskrifter, som den til fjernelse av sanitære ulemper maatte gi.

§ 10. Sundhetskommisjonen kan forby salg eller anden overdragelse av bedærvede eller sundhetsfarlige fødemidler samt av andre for sundheten skadelige bruksgjenstande, f. eks. tapeter, tøier eller lignende, der indeholder giftige bestanddele, og kan i tilfælde paaby disse tilintetgjort uten erstatning. Prøver av disse fødemidler eller gjenstande kan av sundhetskommisjonen eller dens ordfører forlanges utlevert til undersøkelse. Saadant forbud kan foreløbig utstedes av sundhetskommisjonens ordfører eller mindst 3 av dens øvrige medlemmer i forening. Endelig avgjørelse kræver beslutning av den samlede sundhetskommisjon.

§ 11. Ethvert alvorligere sygdomstilfælde, der enten er eller gir mistanke om at være opstaat ved nydelsen av bedærvede eller forfalskede næringsmidler eller ved benyttelse av gjenstande, som indeholder giftige eller farlige bestanddele, skal av medlem av sundhetskommisjonen eller av den tilkaldte læge uophødelig anmeldes til sundhetskommisjonens ordfører med angivelse av sygdommens formodede aarsaker og andre fornødne opplysninger. Det samme gjelder epidemiske sygdomme samt andre sundhetsfarlige forhold, som kan gi anledning til sygdom. Uvedkommende forbydes adgang til hus, hvori der findes smitsomme sygdomme — saasom skarlagensfeber, difteri, nervefeber og kopper — uten sundhetskommisjonens tiladelse.

§ 12. Melk maa saavidt mulig ikke opbevares i beboelsesrum, men i melkebod eller i ethvert fald i tillukket melkeskap saaledes, at støv ikke kan forurense melken. Melken fra dyr, der lider av tuberkulose, maa kun brukes i kokt tilstand.

§ 13. Barn som lider av skurv, skab eller anden sygdom, der formodes at være smitsom, tilstedes ikke adgang til skolen og optages ikke paany, medmindre de har attest fra læge, eller sygdommen aabenbart er stanset, og vedkommende person og klær er forsvarlig vasket.

§ 14. Gang- eller sengklær efter personer, som har lidt av smitsom sygdom, maa ikke avhændes til eller overlates andre til bruk, forinden de er rensset efter nærmere bestemmelse av sundhetskommisjonen.

§ 15. I skoler, kirker, forsamlingshus og butikker er det forbudt at spytte paa gulvene.

Utsalgsteder for kjøt, fisk, melk, smør, brød eller andre næringsmidler skal altid holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank, og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som

kan meddele næringsmidlene ond lugt eller smak. Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

I utsalgsstedene anbringes et tilstrækkelig antal spyttebakker, som daglig rengjøres med kokhett vand. Utsalgsstedenes gulv, disk, bord og bænker vaskes daglig. Støv avtørres overalt saavel av hylder, kar, vægger, og alle gjenstande inden samme med kost, fugtig eller tør klut, — alt efter gjenstandenes og varernes beskaffenhet — mindst en gang ukentlig. Tør feining av gulvene er forbudt, hvor der ikke forinden er slaat vand utover gulvet.

Lagerrummene rengjøres saavidt mulig mindst en gang maanedlig.

Det er forbudt at sitte paa kasser eller kar, hvori opbevares fødemidler samt paa utsalgsdisken. Utenfor indgangsdøren skal være anbragt fotskraper.

I utsalgsrummene skal der til enhver tid være vaskevand og rene haandklær til bruk for betjeningen. Der skal være opslaat plakater med forbud mot spytning og likesaa et trykt eksemplar av sundhetsforskriftenes bestemmelse angaaende renhold av utsalgssteder.

Almindelige bestemmelser.

§ 16. Hvor forholdene paakræver det, kan sundhetskommisjonen indrømme avvikelser fra disse regler.

§ 17. Saafremt nogen undlater at efterkomme foranstaaende bestemmelser eller andre av sundhetskommisjonen lovmedholdig fattede beslutninger, kan sundhetskommisjonen la det fornødne utføre for vedkommendes regning.

§ 18. Det paaligger sundhetskommisjonens medlemmer at paase foranstaaende bestemmelser overholdt samt at anmelde overtrædelser til sundhetskommisjonens ordfører, der i tilfælde skal gjøre anmeldelse til politiet.

Halse herred.

(Kongelig resolution av 21de mai).

§ 1. Beboelseshus, som herefter opføres eller flyttes, skal sættes paa tør, vel avgrøftet grund, hvorfra matjorden er ført bort. Grundmuren skal være tæt, og hvor der ikke er kjelder forsynt med mindst 2 trækul, og den maa ha en mindste høide av 30 cm. Anmeldelse av nybygning og flytning av ældre hus skal ske til helseraadets ordfører eller et av dettes medlemmer.

§ 2. Ethvert til beboelse bestemt værelse, som herefter indredes fra nyt av, skal ha en høide av mindst 2,25 m. fra gulv til loft og være forsynt med mindst et opslagsvindu.

Et saadant vindu skal anskaffes ogsaa i ældre beboelseshus inden 3 maaneder efter disse vedtægters approbation.

§ 3. Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt med et mellemlag av en hensigtsmæssig tør fyld.

§ 4. I beboelseshus maa ikke kokeovn benyttes, medmindre der er anbragt en indretning til at opfange og bortlede den ved kokningen opstaaede damp.

§ 5. Helseraadet kan forby beboelse av hus eller værelse, der av mangel paa lys eller luft eller ved fugtighet, urenlighet eller overfyldning av mennesker befindes at være skadelig for sundheten, indtil manglene er avhjulpet.

§ 6. Paa veier og i mellemmummene mellem husene og paa gaardspladsene maa der ikke ophopes søppel eller anden urenlighet, men de maa til enhver tid holdes mest mulig rene og lugtfri.

§ 7. Stald, fjøs, grisehus, vandhus, som herefter opføres, skal være mindst 10 meter fjernet fra vaaningshus og stabbur.

§ 8. Til ethvert vaaningshus eller for hver opsidder paa en gaard, og paa steder, hvor der jevnlige samles et større antal mennesker, skal der være et vandhus. Det maa tømmes mindst en gang aarlig, og ved paafyldning av jord, torvstrø eller lignende maa stank holdes borte.

§ 9. Medfører næringsbruk eller bedrifter stank eller skadelige utdunstninger eller forurensninger, skal vedkommende eier eller bruker være forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som helseraadet paalægger til fjernelse av ulemperne.

§ 10. Gjødningstoffer eller ildelugtende avfald fra husholdningen maa ikke henkastes i dyngge eller kompost nærmere vaaningshus end 10 meter, og der maa ikke være avsig fra den til steder, hvorfra mat- eller drikkevand teges eller til vaaningshus, matbod, nabo eller vei.

Saadanne ansamlinger skal dækkes med jord.

§ 11. Brønder eller vandbeholdere, hvorfra mat- eller drikkevand hentes, skal holdes fri for forurensninger av enhver slags, saasom ved tilsig, vask o.s.v. Det samme gjælder bæk eller elv, hvorfra mat- eller drikkevand tages,

§ 12. Helseraadet kan forby salg av bedærvede eller sundhetstskadelige føde- eller drikkevarer samt av andre varer, der kan medføre skade for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele, og i fornødent fald paaby deres tilintetgjørelse.

Helseraadet er berettiget til at faa utlevert de til undersøkelsen nødvendige prøver.

§ 13. I handelsboder skal gulvene vaskes 2 ganger ukentlig. Feining av gulvene tillates ikke, medmindre gulvet først er overdynket med rent vand, saa al støvning under feiningen undgaaes.

Hvor matvarer forhandles, skal der sørges for, at disse ikke forurenses. Enten skal matvarerne være anbragt i skap med tette dører eller i hylder med forhæng, som altid holdes rene.

I hver handelsbod skal der være et vaskestel samt et passende antal spyttbakker, som skal rengjøres hver dag.

§ 14. Naar en av tuberkulose i smitsom form lidende person forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse om flytningen sendes til helseraadets formand av den, fra hvem den syke flytter.

§ 15. Avvikelser fra ovenstaaende vedtægter kan under særegne omstændigheter tilstedes med helseraadets tilladelse.

§ 16. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse vedtægter overholdt og i tilfælde av overtrædelse at gjøre anmeldelse til helseraadets formand, som i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

Gamvik herred.

(Kongelig resolution av 21de mai).

Almindelige bestemmelser.

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle husbygninger — gammer indbefattet — skal, forinden arbeidet paabegyndes, anmeldelse ske til helseraadets ordfører eller til et av dets medlemmer, og forøvrig følgende iagttages:

- a) Avstanden mellem vaaningshus og stald, fjøs eller grisehus skal være mindst 8 meter. Fra uthus maa ikke ske tilsig til vaaningshus, matbod, brønd eller bæk, hvorfra hentes drikkevand.
- b) Grunden, hvorpaa beboelseshus agtes opført, skal godt avgrøftes, saa grundvand og overfaldsvand faar let og tilstrækkelig avløp; matjorden skal fjernes, inden opførelse paabegyndes. Endvidere skal ujevnheter i grunden omkring vaaningshus eller gamme, som benyttes til beboelse, fjernes.
- c) Beboelseshus skal opføres paa grundmur, som ingensteds skal være av mindre høide end 30 cm. over det omgivende jordsmon.

Grundmuren skal ved beslag med kalk, ler eller paa anden maate gjøres tæt; likesaa skal der anbringes mindst 2 murede luftaapninger.

- d) I gamme, som benyttes til bolig for mennesker aaret rundt, skal grunden, hvor denne ikke er fjeld, dækkes tæt med stenheller eller med træ, forinden beboelse tillates. I tømmer- eller træhus, bestemt til beboelse, skal gulvet i nederste stokverk være dobbelt og mellemrummet fyldes med tør torv, lere eller anden tør, lugtfri fyld.
- e) Beboelsesrum skal ingensteds være lavere end 2,30 m. fra gulv til loft og ha mindst et vindu, som med lethed kan slaaes op; desuten skal det være forsynet med luftventiler i væggen av mindst 10 cm. diameter.
- f) Over kokeovn — komfyr — skal, hvadenten denne er indsat i beboelsesrum eller kjøkken, være anbragt en damphætte med tilstrækkelig stort avtræk for opfangning og bortledning av damp.

§ 2. Til hver eiendom, hvor der er vaaningshus, skal høre et privat, der, saafremt det ikke er ordnet lugtfrit, maa være fjernet mindst 10 meter fra beboelsesrum.

§ 3. Gjødseldynger, binger og afvold fra husholdningen maa lægges paa en bestemt dertil indrettet plads, mindst 8 m. fra beboelseshus og alfarvei, saa at stank ikke merkes, samt lægges saaledes, at der ikke er tilsig til vaaningshus, matbod, brønd eller bæk, hvorfra drikkevand hentes. Helseeraadet kan dog paaby anbringelse av søppelkasser, hvor saadant paabud findes paakrævet.

§ 4. I fiskevær og andensteds, hvor bebyggelsen er saa tæt, at de i foranstaaende paragraffer nævnte afstande mellem beboelseshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus eller afvaldsdynger paa den anden side ikke kan gjenneføres, skal gjødsel eller husholdningsafvold, der vil fremkalde stank i eller like ved beboelseshus eller alfarvei, fjernes, saasnaart det ved snemeltingen lar sig gjøre, og bringes ut over marken mindst 10 meter fjernet fra noget vaaningshus eller styrtes i sjøen utenfor fjæremaal, eller hvor dette ikke er tillatt, henlægges til den i dette øiemed anviste plads.

§ 5. Befindes bebodd hus eller rum ved fugtighed, urenlighet, overfylding av mennesker, ved mangel paa lys eller luft eller av andre grunde skadelig for sundheten, kan helseeraadet forby husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er rettet.

§ 6. I eller i nærheten av brønd, bæk eller opkomme, hvorfra drikkevand hentes, maa ikke vaskes, spildes urenlighet eller henkastes afvaldsstoffer av nogen- somhelst art; likesaa er det forbudt at spytte eller foreta uttømmelser ved eller i nærheten av brønd eller steder, hvorfra drikkevand hentes.

§ 7. a) Utsalgssteder eller opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler samt rum, hvor melk eller matvarer, som skal sælges, blir bearbejdet eller tilberedt, skal stedse holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlene lugt eller smak. Naar det lar sig gjøre, skal matvarer anbringes i vel renholdte tildækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng eller lignende. Handlende maa ikke ind-

pakke matvarer i aviser eller urent papir. Saadanne lokaler og rum, som ovenfor nævnt, skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hænder.

b) I butikker skal være anbragt et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende; spyttebakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes. Utenfor indgangsdøren skal være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres, likesom vegt og maaltredskaper skal være rene, naar de brukes. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet.

§ 8. Bakeri og rum, der staar i aapen forbindelse dermed, samt alt dertil hørende inventar skal altid holdes omhyggelig rent. Gulvet vaskes mindst en gang ukentlig og forøvrig rengjøres hver dag efter endt arbeide; hovedrengjøring skal finde sted mindst 2 ganger om aaret. Arbeiderne skal under sit arbeide være iført en hvit lerretsdragt, som ikke maa benyttes utenfor bakeriet, og som skal skiftes med en ren mindst hver 8de dag. Arbeiderne skal vaske armer og hænder før arbeidets begyndelse og iagttta gjennomført renlighet under samme.

§ 9. Helseraadet kan nedlægge forbud mot salg og bruk av bedærvede eller sundhetsfarlige fødemidler eller andre gjenstande, der kan være skadelige for sundheten derved, at de inneholder giftige bestanddele. Til bedømmelse herav kan prøver forlanges utlevert.

§ 10. Melk maa behandles med ytterste renlighet og ikke utildækket opbevares i beboelsesrum. Helseraadets ordfører kan forby salg av melk, fløte og andre levnettsmidler samt klær fra hus, hvor der er smitsom sykdom blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melks eller matvarers opbevaring, behandling eller forsendelse.

§ 11. Naar en person, som lider av saadan sykdom, som er omhandlet i tberkuloseloven av 8de mai 1900, forandrer bopæl, skal meddelelse herom ske til helseraadets ordfører. Meddelelsespligten paahviler husfaren i det hus, den syke fraflytter.

§ 12. Enhver bedrift, hvorved luften i høiere grad fornrenses eller stank utbredes, skal være underkastet helseraadets tilsyn og nærmere bestemmelse.

§ 13. Undlater nogen at træffe foranstaltninger, som ifølge nærværende vedtægter eller iøvrig ifølge helseraadets lovmedholdelig givne bestemmelser paaligger ham, kan helseraadet la utføre saavel disse foranstaltninger, som hvad der ellers fornødiges for at hindre, at forsømmelsen avstedkommer skade. Omkostningene hermed blir at utrede av den skyldige.

§ 14. Overtrædelser av disse vedtægter og de i kraft av dem utfærdigede bestemmelser straffes efter loven.

§ 15. Hvor særegne forhold kræver det, kan helseraadet tillate avvikelser fra disse vedtægter.

§ 16. Det paahviler helseraadets medlemmer hver i sin kreds at paase, at disse bestemmelser overholdes og i tilfælde anmelde overtrædelser til ordføreren.

§ 17. Forskrifterne træder ikraft 3 — tre — maaneder, efterat de er approbert.

Forskrifter til forebyggelse av ondartede smitsomme sygdommes utbredelse.

§ 1. Ved optræden av sykdomstilfælde, som der kan være grund til at tro er av ondartet smitsom beskaffenhet, skal den husbonde eller husfar, som har at gjøre anmeldelse derom overensstemmende med § 14 i lov om sundhetskommisjoner m. v. av 16de mai 1860, tillike straks dra omsorg for betryggende avsondring, saavidt som omstændighetene tillater.

Avsondringen maa omfatte ikke alene den syke selv, men ogsaa den eller dem, som pleier den syke, samt sengklær, gangklær og andre bruksgjenstande, som de benytter, eller som den syke har benyttet i de nærmeste dage forut for sygdommens utbrud.

Fødevarer maa ikke opbevares i det rum, hvor den syke opholder sig.

§ 2. Indtil læge er kommet tilstede og har meddelt nærmere forskrifter, maa samkvem mellem det sted, hvor sygdommen er optraadt og andre steder indskrænkes til det mindst mulige. Navnlig maa personer, som hører til samme husstand som den syke, ikke uten nødvendighet delta i møter eller sammenkomster av et større antal mennesker. Uvedkommende personer maa ikke tilstedes adgang til det rum, hvor den syke opholder sig.

Sammenkomster i selskabelig eller andet øiemed, som ikke er uopsættelig, maa ikke avholdes i det smittede hus eller paa dets gaardsplads.

§ 3. Naar læge er kommet tilstede, kan han foreløbig træffe de anordninger og forføjninger med hensyn til avsondring av den syke og hans omgivelser og med hensyn til rensning av sykeværelset og de under sygdommen benyttede gjenstande, som sygdommens beskaffenhet paakræver og omstændighetene tillater.

Det maa overlates til lægens skjøn efter omstændighetene at meddele forskriftene i skriftlig form. De maa ihvertfald nøie efterkommes og er gjældende, indtil det tilbakekaldes av lægen selv eller ophæves av helseraadet eller dets ordfører.

§ 4. Forsaavidt der leveres melk eller andre fødemidler til salg fra det sted, hvor sygdommen er optraadt, maa det ophøre, indtil tilladelse er meddelt av den tilkaldte læge.

§ 5. Barn fra den husstand, hvor sygdommen er optraadt, maa ikke søke skole, forinden tilladelse er meddelt av den tilkaldte læge. Forsaavidt sygdommen optræder i lærerens husstand, og han bor i samme hus, hvor skolen holdes, maa denne lukkes, indtil lægen har angitt nærmere bestemmelse.

§ 6. Saasnt meddelelse om de indtrufne sygdomstilfælde og de i anledning av samme trufne forføjninger er indløpet til helseraadets ordfører, har denne at træffe de videre forføjninger, som efter tilfældets beskaffenhet er fornødne.

§ 7. Overtrædelse av disse forskrifter straffes efter loven.

Tanen herred.

(Kongelig resolution av 28de mai).

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle bygninger, gammer indbefattet, skal, forinden arbeidet paabegyndes, anmeldelse ske til helseraadets ordfører eller en av dets medlemmer og iøvrig følgende iagttages:

- a. Avstanden mellem vaaningshus og stald, fjøs eller grisehus skal være mindst 8 meter. Fra uthus maa ikke ske tilsig til vaaningshus, matbod, brønd eller bæk, hvorfra drikkevand hentes.
- b. Grunden, hvor beboelseshus skal opføres, maa avgrøftes og matjorden fjernes, inden opførelse paabegyndes. Endvidere skal ujevnheter i grunden omkring vaaningshus og beboelsesgammer fjernes.
- c. Grundmur under beboelseshus skal ingensteds være av mindre høide over grunden end 30 cm.
- d. I beboelseshus og gammer skal gulvet bestaa av høvlede og pløiede bord.

I tømmerhus skal gulvet i nederste stokverk være dobbelt og mellomrummet fylldt med tørt, hensigtsmessig materiale, som: tør lere, torvstrø eller med mellelag av pap.

e. Beboelsesrum skal ha en høide fra gulv til loft av mindst 2,3 m., og et av vinduene skal kunne aapnes og desuten om mulig være forsynt med luftnings-ventil.

§ 2. Hvor der indsættes kokeovn i beboelsesrum, skal der over denne anbringes damphætte og avtrækspipe.

§ 3. Til hver eiendom, hvor der er beboelseshus, skal der have privet, der, saafremt det ikke er anordnet lugtfrit, skal være mindst 10 m. fjernet fra huset.

§ 4. Gjødedynger, binger og avfald fra husholdningen maa lægges saa langt fra beboelseshus og alfar vei, at stank ikke merkes, samt lægges saaledes, at der ikke er tilsig til vaaningshus, brønd eller bæk, hvorfra hentes drikkevand.

Der maa sørges for, at skyllevand ikke samles i stillestaaende pytter, men ledes hurtig væk, saa stank ikke oppstaar.

§ 5. I brønd eller bæk hvorfra drikkevand hentes, maa ikke vaskes, spildes urenlighet eller henkastes avfallsstoffer av nogensomhelst art.

§ 6. 1) Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer paa steder, hvor der forekommer tilfælde av farlige smitsomme sygdomme som kan utbredes ved varernes salg.

Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor der findes tilfælde av farlige smitsomme sygdomme blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring eller forsendelse. Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdelig givne paalæg ikke efterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

Helseraadet kan nedlægge forbud mot salg og bruk av sundhetsfarlige fødemidler eller salg og overdragelse av klær og bruksgjenstande efter personer, der er døde av smitsomme sygdomme, forinden disse er betryggende desinficert.

2) Angaaende renhold av butikker eller andre utsalgssteder for matvarer skal følgende gjælde:

Butikker skal holdes rene og godt utluftet. Utenfor døren skal være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt. Spyting paa gulvet er forbudt. Der skal findes tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund er dekket med sagmug, torv eller lignende. Spyttebakkerne skal rengjøres daglig. Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, eller rum, hvor melk eller andre matvarer, som skal sælges blir bearbeidet eller tilberedt, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hender.

Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalg maa der ikke drives handel med varer, som kan forurense melken eller gi den usmak.

Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

Ved omførsel av matvarer skal disse beskyttes mot støv og forurensning.

§ 7. Befindes bebodd hus eller rum ved fugtighet, overfyldning av mennesker, urenlighet, ved mangel paa lys og luft eller av andre grunde skadelig for sundheten, kan helseraadet forby rummets eller husets benyttelse, indtil de forefundne mangler er rettet.

§ 8. I fiskevær eller andensteds, hvor bebyggelsen er saa tæt, at de i foregaaende paragraffer nævnte avstande mellem beboelseshus paa den ene side og fjøs, stald eller grisehus og avfaldsdyuger paa den anden side ikke kan gjennomføres, skal gjødelse og alt, som kan fremkalde stank i eller ved beboelseshus og alfar vei, fjernes, saasnt det ved smeltningen lar sig gjøre, og bringes væk

enten utover marken og mindst 10 m. fra bebodd hus eller styrtes i sjøen utenfor fjæremaal.

Eierne av rorbod eller losjihus skal, før disse utleies, sørge for, at de er ordentlig rengjort. Der skal opsættes priveter i passende antal og paa passende steder. Eier av rorbod eller losjihus er ansvarlig for husets og omgivelsernes forsvarlige renhold og rengjøring, selv om det i leiekontrakten er overtat av leierne. Finder helseraadet rorbod uforsvarlig eller rengjøring utilstrækkelig, kan utleie forbydes, til manglene er rettet.

Al slags avfald fra rorbod eller andet til utleie for fiskere bestemt hus maa bortbringes til et av opsynsbetjenten angit sted, som maa være mindst 10 m. fra beboelseshus, henlægges i almindelig gjødselbinge eller styrtes i sjøen utenfor fjæremaal.

§ 9. De i foranstaaende forskrifters § 2 og § 3 givne bestemmelser skal være iverksat inden et aar efter disses approbation.

§ 10. Hvor forholdene kræver det, kan helseraadet dispensere fra disse forskrifter i den utstrækning, det finder paakrævet.

§ 11. Overtrædelse eller negtelse av at efterkomme disse forskrifter straffes efter de til enhver tid gjældende bestemmelser.

§ 12. Det paaligger helseraadets medlemmer at paase, at bestemmelserne overholdes og anmelde overtrædelse til helseraadets ordfører.

Berg herred.

(Kongelig resolution av 11te juni).

Tillægget er saalydende:

Bestemmelser om renhold i butikker.

§ 1. I butikker skal bestandig findes vaskestel med rent vand, rene haandklær og saape.

§ 2. Gulvet skal ikke feies tørt, men først efter dynkning med vand eller paastrøing med vaat sagmug eller lignende.

§ 3. Gulvet skal vaskes mindst 1 gang i uken og feies hver dag.

§ 4. Disker og bord avtørres hver dag med vaat klut.

§ 5. Spytning paa gulvene er forbudt og opslag herom ophænges i butikken.

§ 6. Fedevarer skal holdes avsondret enten i skap eller i hylder med forhæng, og til indpakning av matvarer anvendes kun rent papir.

Nordre Land herred.

(Kongelig resolution av 11te juni).

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle beboelseshus skal meddelelse herom ske til formanden i helseraadet, der har at gjøre vedkommende opmerksom paa sundhetsvedtægtene.

§ 2.

a. Det opførendes hus maa ikke ta sollys fra noget vaaningshus.

b. Avstanden fra beboelseshus til stald, fjøs eller andet opholdssted for husdyr samt privet maa ikke uten særskilt tilladelse fra helseraadet være mindre

- end 12 m. Der maa ikke være tilsig fra noget saadant hus til grunden under beboelseshuset.
- c. Grunden under beboelseshuset maa være vel avgrøftet og befridd for matjord.
 - d. Stuebygning maa staa paa en grundmur, der ingensteds maa være mindre end 30 cm. høi over jordoverflaten; der maa ved passende aapninger paa to motstaaende sider sørges for luftveksel.
 - e. Gulvene i beboelsesrum — ialfald i 1ste etage — maa være dobbelte o: stubbegulv og helt gulv med pap eller helt tøifyld imellem.
 - f. Beboelsesrum maa ha en høide av mindst 2,25 m. og være forsynt med mindst et gangvindu.
 - g. Benyttes kokeovn eller komfyr, skal der anbringes en damphætte over denne.

§ 3. Ved anlæg av stald, fjøs og andre opholdsrum for dyr samt privet skal, foruten hvad der i § 2 b er bestemt, iagttages følgende: Der maa ikke fra bing eller gjødselkilder være tilsig til noget vandintak, hvorfra hentes drikkevand til mennesker eller dyr. Aapne priveter maa ikke uten helseraadets samtykke ligge alfarvei nærmere end 12 m. Privetbingerne maa tømmes mindst 2 ganger aarlig; ved jevnlig paaføring av strøie maa der sørges for, at der ikke utbredes stank. Privet kan tillates anlagt inde i beboelseshus, naar der ved særskilte foranstaltninger, der maa være godkjendt av helseraadet, sørges for nødvendig luftveksel til forebygging av stank.

§ 4. Kjøkkenavfald og andre urenligheter fra husene skal bringes paa gjødsel- eller søppelhauger, som ikke uten helseraadets samtykke maa ligge nærmere vaaningshus eller alfarvei end 12 m., og ikke paa sted, hvorfra der er tilsig til vandintak for mennesker eller dyr. Søppelhauger bortkjøres 2 ganger aarlig eller oftere, naar de gir anledning til stank. Aadsler maa bringes tilstrækkelig langt væk fra beboelseshus og nedgraves paa et dertil skikket sted.

§ 5. Brønd, opkomme eller bæk, hvorfra tages drikkevand, maa ikke ved vask av klær, badning eller paa nogensomhelst anden maate forurennes. Brønder maa ikke graves paa steder, hvor vandet kan forurennes ved urent tilsig; de skal ved avgrøftning beskyttes mot overvandstilsig og over jorden forsynes med karm og lok. Brønder maa ha luftventilation og maa renses, saasnt vandet viser sig mindre godt.

§ 6. Veigrøfter og andre grøfter, rendestener og kloakker med kummer maa renses saa ofte, at løpet ikke stoppes og stank opstaar til ulempe for omkringboende. Spildvand og kloakker maa ikke ledes ut i veigrøfter.

§ 7. Findes bebodd hus (herunder ogsaa skogshytter) skadelig for sundheten paa grund av fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker, slet ventilation eller lignende, kan helseraadet paalægge vedkommende at rette manglene inden en given frist, og indtil dette er skedd forby rummets avbenyttelse.

§ 8. Ved anlæg av bedrift, der antages i særlig grad at ville forurense luften for de omkringboende, maa dens plan forelægges helseraadet og driften ikke paaabegyndes, før denne er godkjendt av samme.

§ 9. Det er forbudt at sælge eller overdra bedærvede eller sundhetsfarlige fødemidler samt at sølge eller avhænde bruksgjenstande, der inneholder giftige bestanddele. Helseraadet kan i tilfælde paa by disse tilintetgjort uten erstatning. Prøver av saadanne fødemidler eller gjenstande kan av helseraadet eller dets formand forlanges utlevert til undersøkelse. Forbudet kan foreløbig utstedes av helseraadets formand; endelig avgjørelse træffes av det samlede helseraad.

§ 10. I herredet maa der ikke drives handel med utenbygdsfra indførte brukte gang- eller sengkær, uten at disse er desinficert og der for helseraadet fremlægges attest herfor.

§ 11. Ethvert alvorlig sygdomstilfælde, der er eller gir mistanke om at være opstaat ved bruk av de i § 9 og 10 omhandlede fødemidler, gjenstande og

klær, skal av den tilkaldte læge anmeldes for helseraadets formand. Likeledes paalægges det enhver i herredet praktiserende læge uopholdelig at anmelde ethvert tilfælde av saadan smitsom sygdom, der er gjenstand for det offentliges særlige forsorg.

§ 12. Utsalgssteder og dertil knyttede opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, smør og brød skal holdes rene og godt luftet og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Fødevarer, der nydes uten videre tilberedning, maa kun utselges fra lukkede beholdere. Heller ikke maa paa de ovennævnte steder opbevares andre varer, som kan meddele matvarer daarlig lugt eller smak. Handlende maa ikke levere matvarer indpakket i aviser eller urent papir. Omførsel av saadanne varer maa ske paa saadan maate, at de ikke utsættes for sol, regn eller støv.

Vaskevand med tilbehør skal være i butikker, hvor der sælges matvarer.

§ 13. Anlæg av bakeri og slagteri skal anmeldes for helseraadet. De skal forsynes med cementgulv, ha glatte vaskbare vægger og tak, være lyse og luftige. De maa holdes rene for støv og stank.

§ 14. I tætbebyggede dele av herredet samt hoteller skal foruten de almindelige forskrifter gjælde følgende særbestemmelser:

- a. Hus- og grundeiere skal ved feining holde sine gaardsrum og veier rene.
- b. Privetene skal forsynes med forsvarlig indelukkede tette kasser eller tønder, der paafyldes kalk eller andet strøie. Tømning foretages saa ofte, at der ikke forekommer stank eller overfyldning.
- c. Tørt avfald fra husene (søppel) lægges i tette søppelkasser, der tømmes saa ofte som nødvendig.
- d. Brønder skal ha murede eller tømrede vægger i mindst 1 m.s dybde fra overflaten. Disse vægger fortsættes i en 20 cm. høi overbygning, der forsynes med dække, hvori der er aapning med hængsellok.
- e. Helseraadet kan forby kreaturhold eller paaby indskrænkninger deri, hvis dette medfører stank eller andre sanitære misligheter, som eieren ikke vil eller kan avhjelpe.
- f. Al slagtning skal foregaa i slagtehus indrettet som anført i § 13, og avfaldet behandles som for aadsler bestemt i § 4.
- g. Helseraadet bestemmer til enhver tid, hvilke strøk av herredet skal gaa ind under de i denne § indeholdte særskilte bestemmelser, likesaa i tvilstilfælde hvilke enkelte gaarder eller hus skal medregnes til omhandlede strøk.

§ 15. Barberstuer.

- a. Ved barbering maa der for hver kunde brukes rønvasket serviet og rent dække over nakkeputen. Indsaapning sker med haanden.
- b. Alunsten o. l. skyldes ren, før den brukes. Fælles pudderkost maa ikke benyttes; man maa bruke en dot rensed bomuld, som kun anvendes en gang.
- c. Klippemaskiner, sakser og kniver tørres omhyggelig av for hver kunde. Kammer og børster avtørres, bankes og renses for hver kunde og vaskes for hver dag i salmiakspiritus og vand (25 à 30 draaper i 250 gr. vand).

§ 16. Hvor særegne forhold kræver det, kan helseraadet tillate avvikelser fra sundhetsvedtægtene. Opfyldes ikke disse vedtægter eller andre av helseraadet lovlige fattede beslutninger, kan helseraadet la det fornødne utføre for vedkommende overtræders regning.

§ 17. De for herredet ved kongelig resolution av 9de august 1894 approberte sundhetsforskrifter for Nordre Lands herred ophæves fra den tid, de nye forskrifter træder i kraft.

Vikebygd herred.

(Kongelig resolution av 11te juni).

Tillægget og forandringen i § 12 er saalydende:

Tillæg til sundhetsforskriftene, om renhold i butikker.

I.

Butikker skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende. Spyttebakkerne skal hver dag rengjøres. Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum, hvor saadanne varer tilberedes og opbevares, skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne skal jevnlig vaske sine hender.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhet saavel i butikkene som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre skal varerne anbringes i vel renholdte, tillukkede kar, skuffer, skap med dører eller lignende. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalg maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak.

Det er forbudt selgeren at indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

II.

Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer fra steder, hvor der forekommer tilfælde av farlige smittsomme sykdomme, som kan utbredes ved at varerne sælges. Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor tilfælde av farlige smittsomme sykdomme findes blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring eller fremsendelse.

Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdelig givne paalæg ikke efterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig for saadan næring.

Forandring av sundhetsforskriftenes § 12 sidste led.

«Medfører næringsbruk eller bedrifter sundhetsskadelig stank, utdunstninger eller forurensninger, skal vedkommende eier eller bruker være forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som helseraadet paalægger til fjernelse av ulemperne».

Aardal herred.

(Kongelig resolution av 11te juni).

De nye sundhetsforskrifter m. v. er saalydende:

Om sundhetskredser.

§ 1. Herredet skal til enhver tid være delt i sundhetskredser med hver sin tilsynsmand, valgt blandt medlemmene i helseraadet. Tilsynsmændene har i hver sin kreds at føre tilsyn med gjennomførelsen av herredets sundhetsforskrifter.

Tilsynsmændene vælges i første møte av helseraadet, efterat nyt herredsstyre har begyndt sin virksomhet, og fungerer til næste valg.

O m b y g n i n g s v æ s e n .

A. § 2. Ved nyopførelser, hovedreparationer og flytninger av bygninger skal tilsynsmanden i vedkommende sundhetskreds paa forhaand være underrettet derom. Selv uten saadan anmeldelse skal tilsynsmanden paase, at herredets bygningsregler overholdes.

De skal være følgende:

- a) Avstanden mellem vaaningshus og matbod paa den ene side og stald, fjøs, grisehus og vandhus paa den anden side skal mindst være 8 meter, men hvor utluset staar i vinkel til vaaningshuset, skal avstanden være mindst 4 meter til nærmeste hjørne.
- b) Tomten for vaaningshuset skal være vel avgrøftet og matjorden fjernet.
- c) Vaaningshuset skal staa paa grundmur av sten, forsvarlig tæt, og av en høide av mindst 30 cm. for 2-etages og 15 cm. for 1-etages hus.

Hvor der ikke er kjelder, skal grundmuren ha et trækul av 8 cm.s tverrsnit paa hver side av bygningen.

- d) Vaaningshuset skal bestaa av mindst 2 værelser.
- e) I hel etage skal ethvert beboelsesrum ha en høide av mindst 2 m. og 50 cm. i kvist etage en gjennemsnitshøide av mindst 2 m.

Kjeldere maa ikke indredes til eller benyttes til soverum eller almindelig beboelsesrum uten helseraadets godkjendelse.

Intet beboelsesrum maa ha mindre rumindhold end 15 kubikm. Vinduenes nettoflate maa utgjøre mindst $\frac{1}{10}$ av gulvflaten.

Mindst 1 vindu skal kunne aapnes med lethed.

- f) Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt med et mellemlag av tør fyld.

H u s r e g l e r .

B. § 3. Soverum eller beboelsesrum maa ikke tillike gjøre tjeneste som kjøkken, medmindre der er anbragt indretninger, hvorved al damp fuldstændig avledes ut i det fri.

§ 4. Husdyr — med undtagelse av hund og kat — maa ikke huses i rum, som har væg eller tak tilfælles i vaaningshuset.

§ 5. Findes bebodd hus eller opholdsrum at være skadelig for sundheten, enten paa grund av utæthet, utilstrækkelig lys og luft, fugtighet, urenlighet eller overfyldning med mennesker, kan helseraadet forby dets benyttelse, indtil manglene er rettet.

O m a v f a l d s s t o f f e .

§ 6. For ethvert vaaningshus eller forsamlingslokale skal der opføres privet, som er fjernet mindst 8 m. fra vaaningshus og matbod. Det maa være saaledes beliggende og saaledes indrettet, at der ikke kan ske tilsig til vaaningshus og matbod eller utbredes stank til alfarvei eller nabos eiendom.

Det maa holdes rent, regelmæssig tømmes og paaføres fyld i bingen. Priveter maa ikke indredes i vaaningshus uten tilladelse fra helseraadet og efter de betingelser, dette oppstiller.

§ 7. Forraadnende stoffe eller avfall fra husene maa ikke henkastes rundt husene eller paa tunet, men henbringes i bing eller i gjødselskjelder og jevnlig paaføres fyld.

Disse maa ikke ligge vaaningshus eller alfarvei nærmere end 10 m., hvis pladsen tillater det.

§ 8. Gjødsel eller forraadnende stoffe maa ikke gives avløp til veigrøfter eller til nabos eiendom uten dennes tilladelse.

§ 9. Døde dyr eller dele av saadanne, som ikke omfattes av lov om smittsomme husdyrsygdomme av 14de juli 1894, skal, saafremt de ikke benyttes til gjødning, snarest mulig nedgraves i forsvarlig dybde.

O m d r i k k e v a n d .

§ 10. Vand til drikke eller matlagning maa kun tages fra steder, der ikke forurenses ved tilsig eller vask eller badning eller avfald.

§ 11. De steder, hvor der tages vand til drikke eller matlagning maa ikke forurenses paa ovennævnte maate.

§ 12. Brønder maa ikke graves paa steder, der forurenses ved tilsig. De skal klædes med sten eller planker og ikke ligge privet nærmere end 15 m.

Saaavel brønder som opkomme skal ved avgrøftning beskyttes mot overvands-tilsig og over jorden forsynes med karm eller lok, forsynt med luftventilation.

De maa oprensnes, naar vandet viser sig mindre godt.

§ 13. Hvor mat- eller drikkevand ledes ind i husene eller til vandposter ute, maa indtaket være forsvarlig beskyttet mot urent tilsig. Er det helt overbygget, maa det forsynes med ventiler for luftveksling.

§ 14. Helseaaadet kan forby benyttelsen av mat- og drikkevand fra brønder vandledning eller bækker, naar vandet menes at være skadelig for mennesker eller dyr, indtil vandet er undersøkt og forurensningen i tilfælde fjernet.

Midlertidig forbud kan nedlægges av helseaaadets formand, indtil undersøkelsen har fundet sted.

O m f ø d e v a r e r .

§ 15. Melk og andre matvarer maa ikke oppbevares i sove- eller beboelsesrum, hvis det paa nogen maate kan undgaaes.

Hvor det er uundgaelig, skal de hensættes i lukket skap eller i tildækkede kopper.

Alle matkar maa renses omhyggelig efter bruken.

§ 16. Sundhetsskadelige eller bedærvede matvarer maa ikke utsælges uten til gjødning.

Helseaaadet kan til enhver tid forlange sig prøver av matvarer overlatt til undersøkelse og, i tilfælde de findes skadelige, besørge saadanne varer tilintetgjort eller paa anden maate uskadeliggjort for vedkommende sælgers regning.

Hvor ingen opsættelse taales, kan salg av saadanne varer foreløbig stanses av ordføreren eller 2 av helseaaadets medlemmer. Denne foranstaltning maa dog approberes i første møte i helseaaadet.

§ 17. Bakerier, slagterier, meierier og andre produktionssteder for matvarer skal til enhver tid staa under helseaaadets kontrol og eierne være forpligtet til at utføre de paalæg, helseaaadet maatte finde nødvendige til forhindring av, at matvarerne forurenses eller bedærves.

O m s m i t s o m m e s y g d o m m e .

§ 18. Naar erklærte tuberkuløse flytter bopæl, skal den, fra hvem den tuberkuløse flytter, melde flytningen til helseaaadets ordfører.

§ 19. Elever av offentlig skole, som læreren har grund til at frygte angrepet av utøi, skabb eller andre lidelser, som formodes opstaat ved urenlighet, skal sendes hjem og forbydes skolen, til de er rene.

Elever, som formodes at lide av smittsom sykdom, skal sendes hjem og forbydes skolen, til sykdommens art ved lægeattest er fastslaaet.

O m r e n h o l d i b u t i k k e r .

I.

§ 20. Butikker skal holdes rene og godt utluftet, og utenfor utgangsdøren skal være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvene. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med sagmug, torv eller lignende. Spyttebakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes.

Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer og rum, hvor melk eller matvarer, som skal sælges, blir bearbeidet eller tilberedt, maa ikke brukes, som soverom eller kjøkken. Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hender.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenlighet saavel i butikkerne som i tilberednings- og lagerrummene.

Naar det lar sig gjøre, skal varerne anbringes i vel renholdte tildækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng og lignende.

Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkentsalg maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak.

Det er sælgeren forbudt at pakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av varer skal de beskyttes mot støv og al anden forurensning.

II.

Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer paa steder, hvor der forekommer farlige smitsomme sygdomme, som kan utbredes ved, at varerne sælges.

Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor tilfælde av farlige smitsomme sygdomme findes blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilberørlige renlighet ved melkens tilberedning, opbevaring og forsendelse.

Helseraadet kan forby handel og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdelig givne paalæg trods advarsel ikke efterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

Bestemmelser om renhold ombord i damp- og motorbaater i fast rute inden herredet.

§ 21.

- a) Kahyttens gulv vaskes for hver tur, vægger og tak rengjøres omhyggelig mindst 1 gang ukentlig.
- b) Dækket spyles hver dag, naar ikke kulden hindrer dette.
- c) Spyttebakker anbringes i kahytten. Spyting paa kahyttens gulv og paa dækket forbydes ved opslag i kahytten.

A l m i n d e l i g e b e s t e m m e l s e r .

§ 22. Hvor forholdene er av den beskaffenhet, at gjennomførelsen av sundhetsforskriftene støter paa vanskeligheter, kan helseraadet dispensere fra dem i den utstrækning, det finder paakrævet.

§ 23. Naar helseraadets lovmedholdelige paabud ikke efterkommes inden en bestemt frist, kan helseraadet la arbeidet utføre paa vedkommendes bekostning.

§ 24. Overtrædelse av disse sundhetsforskrifter straffes efter de til enhver tid gjældende bestemmelser.

§ 25. Ovenstaaende sundhetsforskrifter træder i kraft 3 maaneder, efterat de har erholdt kongelig approbation.

Lierne herred.

(Kongelig resolution av 11te juni).

Tillægget er saalydende:

Om renholdsregler i butikker.

Butikker skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdøren skal være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv og lignende. Spyttbakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes. Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, og rum, hvor melk eller matvarer, som skal sælges, blir bearbejdet eller tilberedt, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskekand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hender. Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhed saavel i butikkene som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre, skal varerne anbringes i vel renholdte, tildækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng eller lignende. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalgs maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av matvarer skal de beskyttes mot regn, støv og al anden forurensning.

Tromsø by.

(Kongelig resolution av 11te juni).

1. kapitel.

Om det offentlige renhold.

§ 1. Fortaa, gater og offentlige pladser samt gate til ubebygget tomt i bebygget strøk skal rengjøres hver lørdag og efter paalæg av helseraad eller politi under særegne omstændigheter ogsaa onsdag. Før feiningen skal der dynkes tilstrækkelig med vand, saa støv ikke hvirvles op. Det paahviler hus- eller grundeieren at rengjøre fortaag, rendesten, kloaksluk og kjørebanelen til midtlinjen samt fjerne græsset fra rendestenen.

§ 2. Portrum og gaardspladser skal ogsaa holdes rene og fri for stank. De skal ha en fast overflate, saa de let kan renses, likesom der skal være let avløp for vand til kloakken. Hvor der holdes fjøs eller hestestald, eller hvor grunden kan forurennes ved anden drift, kan helseraadet forlange gaardspladsen i sin helhet eller dele av den brolagt med gatesten eller paafyldt tilstrækkelig puksten.

§ 3. I hvert gaardsrum skal findes tilstrækkelig stor, tæt kasse med lok, hvori henlægges alt kjøkken- og husholdningsavfald. Kassen skal tømmes, naar naar den er $\frac{3}{4}$ full. Under særegne forhold kan helseraadet forlange indtil daglig tømning, likesom helseraadet ogsaa kan paalægge at desinficere kassens indhold, naar det findes fornødent. Aske, kjøkkenavfald, skyllevand og anden urenlighet fra husene maa aldrig tømmes paa gater, offentlige pladser eller i fjæren eller

saaledes, at vandet flyter ut paa offentlig gate. Hvor der findes muret og cementert bing, kan avfaldet tømmes i den.

§ 4. Byens landgangskaier og torv skal til enhver tid holdes rene efter foranstaltning av havnevæsenet og kommunen.

§ 5. Inden byens grænser maa ikke henlægges gjødsel og stinkende avfald nærmere offentlig gate eller vei end 50 meter. Hvor arealet er for litet, kan det dog efter helseraadets tilladelse anbringes 30 meter fjernet fra gate eller vei, men skal da overdækkes, saa det ikke utbreder stank.

2. kapitel.

Priveter.

§ 6. Ethvert beboelseshus og ethvert hus, hvor der til stadighet opholder sig mennesker, skal være forsynt med priveter i saa stort antal, at der haves mindst

1 avlukke for indtil 12 individer
2 — » » 24 — o. s. v.

§ 7. Privetene skal være saaledes beliggende, at stank ikke kan trænge ind i beboelsesrum eller opbevarings- og tilberedningsrum for matvarer. Fra privetet maa heller ikke utbredes stank til nabo eller offentlig gate. Privetet maa til enhver tid holdes rent.

§ 8. Priveter maa heller ikke anlægges saaledes, at drikkevand eller brønd kan forurennes og under ingen omstændigheter nærmere saadanne indretninger end 4 m.

§ 9. Ved anlæg av vandklosetter skal disse indrettes efter helseraadets anvisning. Avløp fra vandklosetter maa passere en septic tank, godkjendt av helseraadet. Med helseraadets tilladelse kan dog avløp fra vandklosetter føres direkte i sjøen.

§ 10. Privetbeholderen maa aldrig bli mer end $\frac{3}{4}$ fylt, før den tømmes, og hver vaar senest inden 15de juni og hver høst inden 1ste november skal utkjørsel finde sted. Naar føreforholdene vanskeliggjør utkjørsel til 15de juni, kan helseraadet utstrække tiden til 1ste juli.

§ 11. I sommermaanederne skal privetbeholderens indhold mindst 2 ganger ukentlig tilblandes av helseraadet godkjendte stoffe, som fjerner stank, og naar helseraadet paabyr det, pligter huseieren at foreta fullstendig desinfektion av bingeholdet efter helseraadets anvisning.

§ 12. Torvstrøklosetter og klosetter med bøtter av godkjendt konstruktion kan indrettes, efterat helseraadets tilladelse i hvert enkelt tilfælde er indhentet.

§ 13. Underkastes ældre priveter reparation, skal de bringes i overensstemmelse med ovenstaaende samt de av helseraadet og bygningskommissionen givne regler. Om et tidligere opført privet forøvrig skal underkastes disse bestemmelser, avgjøres i hvert enkelt tilfælde av helseraadet.

3. kapitel.

Om husdyrhold.

§ 14. Stald, fjøs og grisehus maa ikke indrettes uten efter forutgaaende anmeldelse til helseraadet, som helt kan forby anlæg av den slags indretninger, hvor det kan befryktes, at de vil fremkalde sanitære misligheter. I kjelleren under beboelsesrum er det forbudt at holde fjærkræ.

§ 15. Stald, fjøs og grisehus skal være saaledes indrettet og beliggende, at der ikke utbredes stank fra dem til beboelsesrum eller opbevarings- eller tilberedningsrum for matvarer eller til nabo, til offentlig gate eller offentlig plads. Bingerne skal tømmes, naar de er $\frac{3}{4}$ fylt og ellers, naar helseraadet paabyr det.

4. kapitel.

Om boliger, verksteder, hoteller og losjihus.

§ 16. Før opførelse av beboelseshus eller bygning, hvor der til stadighet skal opholde sig mennesker, skal grunden tilstrækkelig dræneres og rengjøres, dersom den indeholder forraadnende og for sundheten skadelige stoffe. Findes byggetomt av sanitære hensyn uskikket til bebyggelse, kan helseraadet forby bebyggelse, indtil manglene er rettet efter helseraadets anvisning.

§ 17. Ethvert beboelsesrum, der av helseraadet findes uskikket dertil og farlig for beboernes helse paa grund av mangel paa lys, luft eller varme eller paa grund av fugtighet, kan av helseraadet forbydes benyttet til beboelsesrum. Helseraadet, kan ogsaa ryddiggjøre leiligheten eller huset, uten at eieren kan forlange godtgjørelse indtil de av helseraadet paapekte misligheter er rettet.

§ 18. Hvor der i en leilighet eller et hus opptræder farlig smitsom sygdom, kan helseraadet forlange huset eller leiligheten ryddiggjort, indtil den fornødne desinfektion er utført. Huseieren (husverten) er ansvarlig for, at leiligheten er rengjort og desinficert efter smitsomme syke, før nye beboere flytter ind.

§ 19. I enhver beboelsesleilighet skal herske tilstrækkelig renlighet, likesom der ogsaa maa ske utluftning, saa der ikke kan foraarsages sanitære misligheter for beboere eller andre. Finder helseraadet, at der i leilighet falder mindre end 10 m.³ luft pr. voksent individ og mindre end 5 m.³ pr. barn i soveværelset, kan helseraadet forby værelset anvendt til soveværelse.

§ 20. Verksteder, systuer og lignende arbeidslokaler skal, forsaavidt de ikke staa under fabriktilsynets kontrol, staa under helseraadets kontrol og kan, hvor forholdene findes betænkelige for arbeidernes helse paa grund av daarlige lysforhold, manglende opvarmning, daarlig ventilation eller arbeidets art, naarsomhelst forbydes brukt, indtil manglene er rettet efter helseraadets anvisning. Der bør falde mindst 10 m.³ luft paa hver arbeider. Dog vil dette kravts oprettholdelse bero noget paa ventilationen av rummet og arbeidets art.

§ 21. Efter endt arbeidstid og ellers, naar det er nødvendig, skal ethvert verkstedlokale utluftes tilstrækkelig. Hovedrengjøring skal foregaa mindst 1 gang aarlig, men kan av helseraadet forlanges utført oftere. Gulvet skal vaskes mindst en gang ukentlig og, hvor arbeidet medfører avfald, skal gulvet feies fugtig hver aften. Hvor der er jordgulv, skal gulvet, efter at være fugtet, feies mindst 2 ganger ukentlig.

I ethvert arbeidsrum skal findes tilstrækkelig spyttebakker, disse skal rengjøres en gang daglig.

§ 22. Verksteder maa ikke benyttes til soveværelse, heller ikke værelser, der faar lys eller luft fra verkstedsrummet.

Hoteller og losjihus.

§ 23. I ethvert soveværelse tillates kuu plasert saa mange, at der paa hvert individ falder 10 m.³ luft. Vindusflaten maa utgjøre mindst $\frac{1}{10}$ av gulvflaten, saafremt ikke bygningskommissionen med helseraadets samtykke tillater det anderledes. Værelserne skal grundig utluftes hver dag, likesom ogsaa gulvet skal vaskes daglig. Hovedrengjøring av værelserne skal foregaa mindst 4 ganger aarlig.

§ 24. Overbredslet paa sengene skal være forsynt med lerretspose, og den samt putevar og underlaken skal skiftes for hver ny losjerende. Sengklærne forresten skal vaskes eller dampes mindst 4 ganger om aaret, og sengen skal hver dag staa opslaat mindst 3 timer til utluftning. Ved hver seng skal findes spyttebakke, som skal tømmes mindst 1 gang daglig. Spytning paa gulvet er forbudt.

§ 25. Paa værelset skal findes vandkaraffel og desuten 1 glas for hver losjerende, vaskefat og tilstrækkelig saape samt 1 haandklæ for hver person. Haandklædet skiftes rent for hver losjerende.

§ 26. Dersom verten kommer til kundskap om, at han har hat personer, lidende av smitsom sygdom i losji, har han øieblikkelig at melde det til helseraadets formand og efterkomme de paalæg, som denne gir ham. Privetet skal hver dag eftersees og om fornødent vaskes. Paa privetet skal anbringes spyttebakke.

I ethvert værelse kan helseraadets formand forlange et eksemplar av disse regler opslaat med angivelse av, hvor mange der har lov til at bo paa værelset.

5. kapitel.

Kloakker.

§ 27. Alle kloakledninger skal ligge saa dypt, at de er frostfri, og være saaledes indrettet, at kloakgas ikke kan strømme ut. Kloakkerne i kjelder, gaardsrum eller gate skal være forsynt med tætsluttende lok og renses saa ofte, at de ikke utbreder stank.

§ 28. Helseraadet kan beslutte, at der fra vaaningshus, som ligger i en avstand av ikke over 32 m. fra offentlig kloak eller sjøen, skal føres en lukket kloakledning til denne kloak eller sjøen.

Til kloakken maa ikke skaffes avløp fra privet eller gjødelskjelder uten efter helseraadets samtykke og paa de av det opstilte betingelser.

§ 29. Baade offentlige og private kloakker skal holdes rene, saa de ikke utbreder stank, og det ophentede bundfald straks fjernes.

Oprensningen skal foregaa paa en saadan tid, at det mindst mulig generer naboerne.

Enhver kloak skal føres saa langt ut i sjøen, at utmundingsstedet aldrig ligger tørt ved lavt vand.

Ældre avløpsrender skal bringes i overensstemmelse med disse regler og, hvor helseraadet finder et gammelt kloakanlæg for mislig, kan det forlange ny-anlæg.

6. kapitel.

Om bedrifter, som kan medføre skade for sundheten.

§ 30. Enhver bedrift, hvis produkter eller avfald forurenser luften, utbreder stank eller paa anden maate virker skadelig paa arbeidernes eller naboernes helse, skal staa under helseraadets kontrol og være underkastet bestemmelser, som helseraadet fatter til avhjælp av manglene. Ved nyanlæg av denne slags bedrifter skal planerne forelægges helseraadet til godkjendelse.

§ 31. Oplag av kluter, ben og andet slags avfald, som kan fremkalde stank og ubehageligheter for naboer, maa kun anbringes, hvor helseraadet tillater det. Paa byens torv, almenninger og under pakhus eller paa havnen maa ikke kastes fiskeavfald eller lignende.

§ 32. Enhver sjøbod, som herefter bygges i den indre havn mellem begge jetéer, maa opføres paa helt opfyldt grund med mur ut mot sjøen. Gulvet i første etage skal være têt og ha svak heldning mot den side, som vender ut mot sjøen. Luke eller aapning i gulvet tillates ikke. Hel eller delvis dispensation fra denne § gives av bystyret efter forslag av helseraadet.

7. kapitel.

Om næringsmidlers forhandling.

§ 33. Ethvert utsalgssted for nærings- eller nydelsesmidler, heri indbefattet byens kafeer, skal være underlagt helseraadets kontrol. For at hindre salg av

bedærvede eller for sundheten skadelige nærings- eller nydelsesmidler skal helseraadet foreta eller la foreta undersøkelser paa byens torv, i utsalgsstedene samt byens kafeer og spiseforretninger og i de handlendes oplags- og tilberedningssteder. Helseraadet kan naarsomhelst forlange sig prøver av varen tilstillet.

§ 34. Bedærvede eller for sundheten skadelige nærings- og nydelsesmidler skal tilintetgjøres eller uskadeliggjøres paa eierens bekostning paa den maate, helseraadet forlanger. Dersom øieblikkelig indskriden er nødvendig, kan helseraadets formand foreta konfiskation av varen; er eieren utilfreds hermed, kan han forlange helseraadets avgjørelse. Nærings- og nydelsesmidler maa ikke tilsættes stoffe, der kan skjule, at de er bedærvet. Nærings- og nydelsesmidler maa heller ikke for at konserveres eller for at faa et penere utseende tilsættes stoffe, der er skadelige for sundheten.

§ 35. Brønder og vandledninger kan av helseraadet avstænges, naar der er grund til frygt for, at vandet derfra kan være sundhetsfarlig for mennesker eller dyr.

§ 36. Helseraadet kan ogsaa forby salg av andre gjenstande, som f. eks. tapeter, tøier, leketøi, sukkertøi o. lign., som kan være farlige for sundheten ved, at de inneholder skadelige eller giftige bestanddele.

§ 37. Utsalgssteder, opbevarings- og tilberedelsessteder for matvarer skal være rene, lyse og luftige og saaledes beliggende, at stank ikke kan trænge ind. Andre varer, som kan gi dem usmak, maa ikke opbevares i samme rum. Ferskt kjøt, flesk, brød og andre matvarer skal ved transport gjennom gaterne være forsvarelig tildækket med rent dække, saa de ikke forurenes med støv eller anden urenlighet. Varene skal under transporten behandles renlig og forsiktig.

§ 38. Enhver sælger skal ordne varene saaledes, at publikum under kjøpet ikke behøver at berøre varene.

§ 39. Dersom helseraadet av sanitære grunde finder utsalgsstedet uskikket til ut salg av næringsmidler i sin helhet eller for enkelte sorter, kan det forby bruken av et saadant ut salgssted, indtil manglene er rettet efter helseraadets anvisning.

Butikker og rum, hvor matvarer bearbeides eller tilberedes, skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær. De personer, som haandterer varene, skal jevnlig vaske sine hender. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes.

§ 40. Hvor tilstedeværende smitsom sykdom kan befryktes utbredt ved salg av næringsmidler, kan helseraadet midlertidig forby ethvert salg. Det kan ogsaa forby indførsel og ut salg av matvarer fra steder, hvor smitsom sykdom er optraadt blandt mennesker eller dyr.

Regler for renhold i bakerier med tilhørende rum.

1. Bakeribedriften uvedkommende gjenstande, der kan gi anledning til støv eller stank i bakerirummene eller hindre disses rengjøring, maa ikke findes i bakeriet eller i rum, der staar i aapen forbindelse med dette.
2. Bakeriet tillikemed de rum, der staar i aapen forbindelse med dette, skal ha loft, vægger og guly av glatpudset mur eller høvlrede træmaterialer og loft og vægger oljet eller oljemalt og maa altid holdes omhyggelig rent. Hver dag efter endt arbeide maa gulvene gjøres omhyggelig rene, efter omstændighetene ved feining, skrapning eller vaskning.

Vegger og tak maa i sin helhet rengjøres mindst hvert fjerdingaar, vinduene mindst hver maaned.

3. Bakeritraug og bord, surkasser samt andre til bakningen benyttede gjenstande som hylder, plater, fjæler m. m. maa altid holdes omhyggelig rene. Smør,

melk eller andre stoffe, som benyttes til fremstilling av bakverk, maa opbevares i rene tildækkede kar.

De stoffe, der benyttes til strykning av bakverk, maa tillaves for dagens behov.

Strykvasker bør ikke samtidig benyttes til forskjellige stoffe og maa rengjøres hver dag i kokende vand.

4. Melsækker skal avbørstes og renses omhyggelig for smuds, før de bringes ind i bakeriet og indholdet tømmes i bakertrauget.
5. Hvor bakeriovner, damp- eller vandkjeler fyres gjennom ilæg i bakerirummene, skal der ikke i disse indbringes mer kul eller andet brænde end nødvendig for dagens fyring. Kul eller andet brænde maa ikke ligge løst utover gulvet. Aske og andet avfald maa hver dag fjernes fra bakeriet.
6. Bakerne skal under sit arbeide være iført en egen dragt, som ikke benyttes utenfor bakeriet, og som mindst 2 ganger ukentlig renvaskes.
7. Bakeren skal vaske armer og hender før arbeidets begyndelse, og hvert bakeri skal være forsynt med tilstrækkelig vaskevandsstel, saape og rene haandklær til bakernes benyttelse.
8. Alt bakverk skal behandles renlig og ved ombringen til utsalg eller kunder føres i tildækkede kasser, kurver eller vogner, som daglig eftersees og renses. Ovenstaaende regler skal findes opslaat paa et let synlig sted i ethvert av byens bakerier.

Ordensregler for slagterier.

1. Slagteboder, pøsemakerier og utsalgssteder for kjøtvarer maa være luftige og altid holdes rene.
2. Alle de, som arbeider i slagterier, pøsemakerier og utsalgssteder for kjøtvarer, skal være iført rent hvitt forklæ med brystsmek og forarmer, som skal skiftes mindst 2 ganger ukentlig. Saape og tilstrækkelig haandklær skal forefindes, likesom der skal være anledning til at vaske henderne.
3. Indvolder utenfor de, der i almindelighet vedkommer kjøtkontrollen, blir straks efter slagtingen at fjerne fra slagteboden, men skal opbevares i tæt, tildækket beholder 1 døgn, efterat slagtet er anmeldt til kontrol. Beholderen skal i tiden mellom 1ste mai og 1ste oktober tømmes mindst 3 ganger ukentlig og kan av helseraadet forlanges tømt daglig, i den øvrige del av aaret mindst 1 gang ukentlig.
4. Skylling av gulvet i slagteboden skal foretages straks efter slagtingen, og gulvet skal være tæt med avløp til kloak, der munder ut utenfor lavvandslinjen. Alle til slagtingen anvendte redskaper skal hurtigst mulig efter slagtingen rengjøres og alltid være saaledes anbragt, at de med lethet kan kontrolleres.
5. Opbevaring av indvoldsdele (lunger, lever, milt osv.) maa som let forraadnende ikke finde sted i slagteboden, hvorfor disse blir at fjerne straks efter stemplingen. Blod, lemmer og huder maa ogsaa øieblikkelig fjernes fra slagteboden. Med hensyn til opbevaringstid av de forskjellige dele av det slagtede dyr forøvrig har man at rette sig efter kjøtkontrolørens skjøn og ordre.
Tilsætning av farvestoffe til kjøtvarer er forbudt.
6. Slagteribegriften uvedkommende saker maa ikke opbevares i slagteboden.
7. I slagteboden skal der, særlig under kontroleringen, sørges for tilstrækkelig plads og lys, og lokalet skal være godt ventilert.
8. I alle til slagtebod og kjøtutsalg henhørende rum er tobaksrøking forbudt.
9. Gaardspladser i slagterier og pøsemakerier skal alltid holdes rene og fri for stank. Gjødelsbingerne skal tømmes mindst 1 gang ukentlig og forøvrig saa ofte, helseraadet paabyr det.

10. Transport av kjøt gjennom byen skal foregaa enten i lukkede, rene vogner, eller kjøttet skal være tilstrækkelig indpakket i presenning eller lerret. Ved ombringelse til kunder skal kjøttet være anbragt i rene traug eller kurver, godt indpakket i rent lerret eller papir.

Ovenstaaende reglement skal findes opslaat paa et i iøinefaldende sted i enhver av byens slagteboder, pølsemakerier og kjøtutsalgs.

Regler for melkeutsalgs.

1. Ethvert melkeutsalgs skal, før det tages i bruk, godkjendes av helseraadet.
2. I utsalgs- og opbevaringsrummet skal tak, vægger, gulv og disk være saaledes indrettet, at de med lethed kan vaskes. Væggene maa ikke være tapetsert. Utsalgsrummet skal ha egen indgang fra gaten og ikke ved dør staa i forbindelse med daglig- eller soveværelse.

I utsalgsrummet maa ikke opbevares andre varer, som kan gi melk og fløte usmak.

3. Hver aften skal gulvet vaskes. Gulvet maa aldrig feies tørt. Vinduene skal rengjøres hver uke, og hovedrengjøring skal foretages 3 ganger om aaret. Tilstrækkelig spyttebakker, forsynt med grov sand eller fugtet sagmug, skal alltid forefindes, og spyttebakkene skal gjøres rene hver aften. Paa væggen skal paa iøiefaldende steder være opslaat plakater: «Spytning paa gulvet forbudt,» likesom heller ikke tobaksrøking tillates. I ethvert melkeutsalgs skal findes vand og vask samt saape og haandklæ.
4. Betjeningen skal være iført rent hvitt forklæ med ærmer.
5. Melk maa kun opbevares i rene lukkede kar, og utmaaling eller overholdning fra spand til spand paa torv, gate, i portrum eller gaardsplads kan forbydes av helseraadet.
6. Maalekarrene maa alltid være rene, og det er strengt forbudt at drikke av maalekarrene eller spandenes lok.

Fortinningen i melkespandene maa alltid være hel.

7. Ældre melkeutsalgs skal i løpet av 1 aar, efterat disse regler har faat kongelig stadfæstelse, være bragt i overensstemmelse med disse regler i den utstrækning, helseraadet forlanger.

Et eksemplar av disse regler skal findes opslaat i ethvert utsalgssted.

8. kapitel.

Om anmeldelse av smitsomme sygdomme. Dødsfald.

§ 41. Ved hver maanedes utgang og senest inden den 3dje i følgende maaned skal enhver i byen praktiserende læge indsende til helseraadets formand opgave over de av ham iagttagne eller behandlede tilfælde av epidemisk eller smitsom sygdom.

Ved følgende sygdomme: kolera, kopper, tyfoidefeber, flektyfus, blodgang, difteri, skarlagensfeber, poliomyelit og epidemisk cerebrosproinalmeningit skal anmeldelse indsendes straks til helseraadets formand. Forresten kan helseraadet paalægge lægerne at indsende daglige eller ukentlige anmeldelser over sygdomme, hvis utbredelse helseraadet har særlig interesse av at kontrolere.

§ 42. Ethvert alvorligere sygdomstilfælde, der formenes opstaaet ved nydelse av giftige, bedærvede eller forfalskede nærings- eller nydelsesmidler eller ved bruken av forgiftede gjenstande, skal øieblikkelig anmeldes til helseraadets formand med angivelse av den formodede aarsak.

Det samme gjælder, om der findes sanitære misligheter, som kan antages at staa i forbindelse med sygdom eller fremme dens utbredelse.

§ 43. Ved nedennævnte smitsomme sygdomme:

- A) Kolera, barnekopper, flektyfus, nervefeber, blodgang, difteri, skarlagensfeber, poliomyelit og epidemisk cerebrosposalmeningit.
- B) Smitsom øienbetændelse, skurv, skabb og herpes tonsurans skal likeoverfor skolen iagttages følgende forsigtighetsregler:
1. Barn, lidende av nogen av ovennævnte sygdomme, negtes adgang til skolen.
 2. Er nogen av de under A nævnte sygdomme optraadt i en familie, negtes ogsaa de friske barn adgang til skolen. Helseraadet kan, hvor det finder det paakrævet, forby samtlige i huset værende skolepligtige barn adgang til skolen. Barn, som har gjennomgaat ovennævnte sygdomme, tilstedes ikke adgang til skolen, før den behandlende læge dertil har git tilladelse.
 3. De barn, som har været forbudt at søke skolen, fordi der er optraadt smitsom sygdom i hjemmet, tilstedes ikke adgang til skolen, før der er forløpet saa mange dage, at det svarer til sygdommens inkubationstid, efterat den syke er indlagt paa sykehus eller betryggende isolation i hjemmet har fundet sted, og tilstrækkelig desinfektion av hjem og klær er foretat.
 4. Ovenstaaende bestemmelser gjælder ogsaa lærere og pedel. Dog kan lærere, pedel og barn, som tidligere har gjennomgaat sygdommen, efter helseraadets formands bestemmelse tilstedes adgang til skolen, naar den syke er fjernet fra hjemmet og tilstrækkelig desinfektion foretat av hjem og tøy.

§ 44. Skolen skal hjemsende ethvert barn, som antages at lide av smitsom sygdom. Barn med hyppige kikhøsteanfald negtes adgang til skolen, likesaa barn med avskalling efter mæslinger.

§ 45. Ethvert fartøi, der ligger indenfor byens havneomraade, er underkastet helseraadets kontrol og bestemmelser.

Kommer fartøi med sygdom ombord indenfor havneomraadet, skal der hurtigst ske anmeldelse til havnefogden, som øieblikkelig underretter helseraadets formand.

§ 46. Dersom der er mistanke om, at sygdommen er smitsom, forbydes alt samkvem med land, indtil sygdommens art er konstateret.

§ 47. Fartøi med smitsom sygdom ombord skal av helseraadet gjennem havnefogden anvises ankerplads.

§ 48. Før begravelse kan foregaa, maa der for hvert dødsfald, som indtræffer i Tromsø by eller paa Tromsø havn, skaffes anmeldelse fra autorisert læge efter et av helseraadet godkjendt skema. Dersom autorisert læge ikke har været benyttet, blir dødsanmeldelse at utfærdige efter foretat liksyn.

§ 49. Lik av personer, døde av smitsom sygdom utenfor Tromsø by, maa kun bringes ind til byen efter helseraadets tilladelse og under iagttagelse av de forsigtighetsregler, helseraadet bestemmer. Helseraadet kan forlange, at lik skal overflyttes til gravkapellet eller andet likhus, dersom likets henstaaen i hjemmet paa grund av sygdommens art eller lokalets beskaffenhet findes utilraadelig.

9. kapitel.

Regler for renhold m. m. i barberstuer.

§ 50.

1. Barberstuen med tilstøtende rum skal altid holdes ren og godt utluftet, og der skal ikke opbevares gjenstande, som er bedriften uvedkommende eller kan hindre renholdet.
2. I lokalet skal findes tilstrækkelig antal spyttbakker, som skal rengjøres hver aften.
3. Hovedrengjøring av barberstuen med tilstøtende rum skal foregaa 2 ganger om aaret, og gulvet skal vaskes mindst 3 ganger ukentlig. Reoler, hylder, bord og lign. skal tørres hver dag og alltid holdes rene, likesom alt avfald

som haar, saapeskum og lign. skal fjernes hver aften. Efter hver haar-klipping skal avfaldet feies sammen.

4. Servietter, kapper og haandklær skal opbevares paa betryggende maate.
5. Barbererne skal iagttaa omhyggelig, personlig renhold og under arbeidet være iført ren hvid jakke eller frak, som skal skiftes mindst 2 ganger ukentlig.
6. Dersom kunder, lidende av utslet eller av haaravfald, som kan befryktes at være smitsom, har været betjent, maa de benyttede redskaper grundig utkokes eller betryggende desinficeres, før de igjen benyttes til andre.
7. Klippemaskiner, sakser, kniver, koster, børster og kammer skal gjøres rene for hver gang de brukes.

Klippemaskine, saks og kniv skal enten avbrændes eller nøiagtig avtørres med spiritus for hver kunde; koster, børster og kammer skal vaskes i saape og varmt vand eller i en oppløsning av 25 draaper salmiakspiritus i 200 gram vand.

Alunsten skal avskylles hver gang, før den brukes.

8. Bruk av maskinbørste og pudderkvast er forbudt. Istedetfor pudderkvast kan brukes en klype rensed bomuld.
9. Ved barbering skal der for hver kunde benyttes renvasket og rullet serviet og ren bedækning over nakkeputen, og ved hver haarklipping anvendes en halsstrimmel av silkepapir eller vat, som kun tillates benyttet 1 gang. Kappen skal vaskes mindst 2 ganger ukentlig.
10. Barberkop og kost skal rengjøres i varmt vand mellem hver barbering. Til indsaapning, der helst bør ske med haanden, skal kun benyttes saapeopløsning eller saapepulver.
11. Oprettelse av ny forretning eller flytning av en ældre skal anmeldes til helseraadet.
12. Disse regler skal findes opslaat i hver barberstue.

10. kapitel.

Almindelige bestemmelser.

§ 51. Hus- og grundeiere er personlig ansvarlige for, at alle de pligter opfyldes, som disse sundhetsforskrifter paalægger dem, og skal ikke kunne undskyldes sig med forsømmelse fra sine folks eller leieres side. Er eieren ikke bosat i byen, maa han for politiet opgi en her bosat person, som paa hans vegne skal sørge for, at disse pligter opfyldes. Forsømmes disse, blir ansvaret dog hvilende paa eieren, medmindre politiet har gaat ind paa, at ansvaret skal bæres av stedfortræderen, og denne har erklært sig villig. Denne indrømmelse kan dog naarsomhelt tages tilbake.

§ 52. Undlater nogen at etterkomme de pligter, som paahviler vedkommende efter disse forskrifter eller efter helseraadets lovmedholdig fattede beslutning, kan helseraadet la baade det, og hvad det forresten finder nødvendig, for at hindre at forsømmelsen skal volde skade eller ulemper, utføre paa vedkommendes bekostning.

§ 53. Fra bestemmelserne i disse forskrifter kan, hvor ikke anderledes er bestemt, helseraadet under særegne forhold tillate avvikelser.

§ 54. Overtrædelser av disse forskrifter eller de i medhold av samme trufne bestemmelser straffes efter den almindelige borgerlige straffelov.

§ 55. Disse vedtægter træder i kraft 3 maaneder, efterat de har faat kongelig stadfæstelse. Fra samme tid træder de nu gjældende sundhetsforskrifter av 30te januar 1864 med tillæg av 1ste november 1879 og 27de juni 1892 ut av kraft.

Nesodden herred.

(Kongelig resolution av 13de august).

Tillægget er saalydende:

Særbestemmelser for mere tætbebyggede dele av herredet.

Ved mere tætbebyggede dele av herredet forstaaes i nærværende forskrifter de steder inden herredet, som helseraadet til enhver tid bestemmer.

Om husbygning og omgivelser.

- I. Huseiere har til pligt at holde ren og fri for stank gaardsrum, veier (herfra dog undtat offentlige veier) og i tilfælde gate indtil den halve bredde.
- II. a. Renlighet eller utluftning maa ikke forsømmes i nogen bolig, saaledes at der kan opstaa ulemper eller skade for beboere, naboer eller andre.
b. Huseiere er likeoverfor helseraadet ansvarlig for, at fraflyttede rum rengjøres ordentlig, før nye beboere flytter ind.

Om kloak og avløp.

- III. Skadelige eller ildelugtende væsker fra fabrikker eller andre bruk og anlæg maa kun ledes gjennom lukkede avløpsrender eller paa anden maate, som godkjendes av helseraadet, og maa ikke ledes til offentlig kloak uten helseraadets samtykke. Ledninger fra saadanne anlæg maa hverken direkte eller gjennom samlekum staa i forbindelse med andet privat avløpsrør.
- IV. a. Saavel offentlig som privat kloakledning maa ha helseraadets godkjendelse.
b. Naar der i et strøk er anlagt kloak bestemt til at opta avløpet fra et tilliggende tørræng, skal der fra hus eller ubebygget grund, som ligger inden 30 meters afstand fra kloakken, av eierne lægges avstikkere til denne inden en frist, som fastsættes av helseraadet. Dog bortfalder denne pligt, naar beliggenheten er til hinder og ellers, naar helseraadet finder anlægget unødvendig.
- V. Kloakavløp skal være av jern, sten, cement eller glasert ler og skal indredes til mest mulig at bortføre grund-, over-, skylle- og spildvand samt urin til kloakken.
- VI. a. Avløpsrender og kloakker med tilbehør skal være saaledes indrettet, at de skaffer tilstrækkelig avløp og kan renses let og skal holdes i forsvarlig stand.
b. Vaske- eller kloaksluk, som findes i kjælder eller hus, skal være forsynt med paalidelig vandlaas eller anden indredning, som hindrer utstrømning av kloakgas.
- VII. Saavel offentlige som private kloakker og avløpsrender skal holdes tilbørlig rene og fri for stank. Rensning skal finde sted paa saadan tid og maate, at mindst mulig uleilighet paaføres de omboende. Det optagne bundfald maa straks føres bort.

Om priveter og avfaldstøffe.

- VIII. a. Priveter skal indrettes med cementert bingje eller flytbare beholdere eller som vandklosetter.
Beholderne maa altid være tette, staa paa cementert underlag og tømmes, naar de er $\frac{3}{4}$ fulde.

Anlæg av vandklosetter maa utføres i nøie overensstemmelse med de bestemmelser, som helseraadet gir.

b. privet kan tillates anlagt inde i beboelsesrum, naar der ved særskilte foranstaltninger, som maa være godkjendt av helseraadet, sørges for nødvendig luftveksel til forebyggelse av stank.

- IX. a. rum for bingje eller beholdere skal stadig holdes lukket med tætsluttende lem og skal ha en trækpipe paa 24×24 cm., som føres op til taket.
 b. Naar priveter indrettes gjennom flere etager, skal hvert av dem ha sit særskilte lodrette faldrør av indvendig glaserte lerrør, av mindst 23 cm. indre maal.
- X. Tømning av bingje og gjødselbeholdere skal ske saa ofte, at de aldrig blir mere end $\frac{3}{4}$ fylldt. De skal altid tømmes hver vaar inden den 1ste juni.
- XI. Komposter, privetgjødsel og andre sterkt stinkende stoffe, som ligger i nærheten av alfarvei, vaaningshus eller nabogrund maa til enhver tid være saa betryggende dekket med jord, torvstrø eller lignende, at stank forhindres. Utkjørt og utoverspredt gjødsel maa snaest mulig nedmuldes.

Om husdyrene.

- XII. Grisehold er kun tilladt paa betingelse av, at det ikke foraarsaker generende stank til nabo eller alfarvei.

Almindelige bestemmelser.

Hus- og grundeiere er som saadanne ansvarlige for, at alle de pligter opfyldes, som disse sundhetsforskrifter paabyr, og skal ikke kunne undskyldes sig med forsømmelse fra sine folk eller leieres side.

De ved kongelig resolution av 24de november 1905, jfr. resolutioner av 14de juli og 17de november 1911, approberte sundhetsforskrifter vedblir fremdeles at gjælde for heromhandlede tætbyggede strøk i den utstrækning, de ikke strider mot nærværende forskrifter.

Vardø herred.

(Kongelig resolution av 20de august).

Tillægget er saalydende:

Renholdsregler for butikker.

§ 1. I butikker skal anbringes et tilstrækkelig antal spyttebakker. Disse skal være halvfylldt med sagmug, torvstrø eller vaat sand. De maa hver dag tømmes og rengjøres. Plakater med forbud mot at spytte paa gulvet skal være opslaat paa iøinefaldende steder i butikken.

§ 2. Matvarer maa ikke indpakkes i brukt eller urent papir (f. eks. gamle aviser).

§ 3. I hver butik skal forefindes vaskevandsstel med rent vand, saape og haandklær, og den, som ekspederer kunder, skal jevnlig vaske sine hænder.

§ 4. Vegtskaaler og hulmaal, disker og de hylder, hvor matvarer opbevares, skal vaskes 2 ganger ukentlig, og gulvet tørres over med vaat klut (tue). Skuring av gulvet maa foretages mindst 1 gang ukentlig. Tørføining er paa det strengeste forbudt.

§ 5. Det maa ikke tillates kunderne at rote om i brødkasser, skuffer eller paa hylder, hvor matvarer opbevares.

Brødkasser skal være forsynt med tæt lok og staa indenfor disken.

§ 6. Et eksemplar av disse forskrifter skal findes opslaat paa et iøinefaldende sted i hver butik.

Sundhetsforskrifter i fiskevær.

§ 1. Som rorboder maa kun benyttes rum, som tillates anvendt dertil av helseraadet. Gulv i rorbod skal være tæt, og baade gulv, vægger og tak maa være i saadan stand, at de let kan gøres rene. Hvert bebodd rum skal være forsynt med mindst 1 slagvindu med hængsler og kroker i orden og desuten træk-rør eller ventil.

Helseraadet kan bestemme det største antal personer, som tillates huset i en rorbod, og skal — hvor saadan bestemmelse er truffet — det tilladte antal males paa døren.

§ 2. Eiere av rorboder har at opsætte priveter i det antal og paa de steder, som bestemmes av helseraadet. Disse bør som regel ikke ligge bebodd hus nærmere end 12 meter, og intet avsig maa finde sted fra privetene til bebodd hus eller til steder, hvorfra drikkevand hentes, eller til alfarvei. Privetbingerne besørgeres tømt av rorbodeierne mindst 1 gang hver maaned eller oftere, naar det forlanges av helseraadet eller opsynet. Hvis priveter anbringes paa kai, maa dette ske nedenfor almindelig flomaal.

§ 3. Til hver søndag skal rorboden være fuldstændig rengjort, hvilket besørgeres av beboerne.

§ 4. Fiskeavfald og andet avfald, som ikke nyttes, styrtes, hvor dette er tillatt, i sjøen nedenfor almindelig flomaal eller lægges paa steder, som bestemmes av helseraadet eller opsynet, efter at rorbodeieren har hat anledning til at uttale sig derom. Det samme gjelder fiskeavfald, som agtes nyttet til guano eller lignende, naar dets anbringelse i eller i nærheten av bebodd hus er sundhetsfarlig eller generende.

§ 5. Storrengjøring av alle rorboder skal finde sted, før vaaropsynet sættes, ved St. Hanstider og før nytaar, efterat høstsøket er slut. Alt avfald skal saavidt mulig samtidig fjernes omkring rorboden.

§ 6. Foranstaaende bestemmelse kommer til anvendelse paa alle losjirum, hvor folk, som deltar i fiskebedriften, indlosjeres under fisket, og likeledes paa losjifarkoster i den utstrækning, hvori bestemmelserne kan finde anvendelse paa dem.

Bestemmelserne i §§ 2, 4 og 5, andet punktum, gjelder ogsaa andre bebodde hus i fiskevær.

§ 7. Huller, hvor vand eller urenlighet let kan samles til fare for den almindelige sundhet, skal av grundens eier utfyldes og fugtigheten saavidt mulig avledes, naar dette forlanges av helseraadet.

§ 8. I brønder eller paa steder, hvorfra drikkevand tages, maa ikke foregaa vask eller noget andet, hvorved vandet kan forurenses. Til vandhentning maa ikke brukes skidne kar eller bøtter.

Det er forbudt at spytte eller foreta uttømmelser ved eller i nærheten av brønder og steder, hvorfra drikkevand tages.

§ 9. Eier av rorbod eller hus er ansvarlig for, at tømning av privetbinger efter § 2, andet led, og storrengjøring og oprensning efter § 5 foretages.

I tilfælde av forsømmelse kan helseraadet eller opsynet besørge tømningen, rengjøringen eller oprensningen foretat for hans regning.

§ 10. De avgjørelser, som efter foranstaaende er tillagt helseraadet, kan foreløbig træffes av helseraadets ordfører eller en av helseraadet dertil bemyndiget person. Saasntart dertil er anledning, blir de at forelægge det samlede helseraad til godkjendelse.

§ 11. Overtrædelse av disse forskrifter straffes efter straffelovens § 357 med bøter fra 1 kr. til 5 000 kr. eller med fængsel indtil 3 maaneder.

§ 12. Naar særlige forhold gjør det paakrævet, kan helseraadet tilstede avvikelser fra disse forskrifter.

§ 13. Et trykt eksemplar av disse forskrifter ekal findes opslaat paa et iøinefaldende sted i hver rorbod.

Loppen, Øksfjord og Hasvik herreder.

(Kongelig resolution av 20de august).

§ 1. Som rorboder maa kun benyttes rum, som tillates anvendt dertil av helseraadet. Gulv i rorbod skal være tæt, og baade gulv, vægger og tak maa være i saadan stand, at de let kan gjøres rene. Hvert bebodd rum skal være forsynt med mindst et slagvindu med hængsler og kroker iorden og desuten træk-rør eller ventil. Over kokeovn anbringes hætte, som leder dampen ut i det fri.

Helseraadet kan bestemme det største antal personer, som tillates huset i en rorbod, og skal, hvor saadanne bestemmelser er truffet, det tillatte antal males paa døren.

§ 2. Eiere av rorboder har at opsætte priveter i det antal og paa de steder, som bestemmes av helseraadet. Disse bør som regel ikke ligge bebodd hus nærmere end 12 m., og intet avsig maa finde sted fra privetene til bebodd hus eller til steder, hvorfra drikkevand hentes, eller til alfarvei.

Privetbingerne besørages tømt av rorbodeierne mindst 1 gang hver maaned eller oftere, naar det forlanges av helseraadet eller opsynet.

§ 3. Til hver søndag skal rorboden være fuldstændig rengjort, hvilket besørages av beboerne.

§ 4. Fiskeavfald og andet avfald, som ikke nyttes, styrtes, hvor dette er tillatt, i sjøen utenfor fjæremaal eller lægges paa steder, som bestemmes av helseraadet eller opsynet, efterat rorbodeieren har hat anledning til at uttale sig derom. Det samme gjælder fiskeavfald, som agtes nyttet til guano eller lignende, naar dets anbringelse i eller i nærheten av bebodd hus er sundhetsfarlig eller generende.

§ 5. Storrengjøring av alle rorboder skal finde sted, før vaaropsynet sættes, ved St. Hanstider og før nytaar, efterat høstfisket er slut. Alt avfald skal saavidt mulig samtidig fjernes omkring rorboden.

§ 6. Foranstaaende bestemmelser kommer til anvendelse paa alle losjirum hvor folk, som deltar i fiskebedriften, indlosjeres under fiske, og likeledes paa losjifarkoster i den utstrækning, hvori bestemmelserne kan finde anvendelse paa dem.

Bestemmelserne i § 2, 4 og 5, 2det punktum, gjælder ogsaa andre bebodde hus i fiskevær.

§ 7. Huller, hvor vand eller urenlighet let kan samles til fare for den almindelige sundhet, skal av grundens eier utfyldes og fugtigheten saavidt mulig avledes, naar dette forlanges av helseraadet.

§ 8. I brønder eller paa steder, hvorfra drikkevand tages, maa ikke foregaa vask eller noget andet, hvorved vandet kan forurenses. Til vandhentning maa ikke brukes skidne kar eller bøtter.

Det er forbudt at spytte eller foreta uttømmelser ved eller i nærheten av brønder og steder, hvorfra drikkevand tages.

§ 9. Eier av rorbod eller hus er ansvarlig for, at tømning av privet-binger efter § 2, 2det led, og storrengjøring og oprensning efter § 5 foretages. I tilfælde av forsømmelse kan helseraadet eller opsynet besørge tømningen, rengjøringen eller oprensningen foretat for hans regning.

§ 10. De avgjørelser, som efter foranstaaende er tillagt helseraadet, kan foreløbig træffes av helseraadets ordfører eller en av helseraadet dertil bemyndiget person. Saasntart dertil er anledning, blir de at forelægge det samlede helseraad til godkjendelse.

§ 11. Overtrædelse av disse forskrifter straffes efter straffelovens § 357 med bøter fra 1 kr. til 5 000 kr. eller med fængsel indtil 3 maaneder.

§ 12. Naar særlige forhold gjør det paakrævet, kan helseraadet tilstede avvikelser fra disse forskrifter.

Fredrikshald bystyre.

(Kongelig resolution av 18de september).

Tillægget er saalydende:

A n g a a e n d e s u n d h e t s s k a d e l i g e m a t v a r e r .

Helseraadet kan forby, at der til matvarer, som skal sælges, sættes bestemte stoffe, som helseraadet anser for sundhetsskadelige eller skikket til at skjule, at matvarerne er bedærvet.

Lunde herred.

(Kongelig resolution av 18de september).

§ 1. Naar nogen agter at opføre et nyt vaaningshus eller flytte et gammelt, skal han være nødt til at iagttta følgende regler:

- a. Vaaningshuset skal opføres paa tør, vel avgrøftet grund, efter at matjorden er fjernet. Huset skal være saaledes beliggende, at rummene faar mest mulig sol. Grundmuren skal være av sten, overalt mindst 30 cm. høi, godt tettet og med passende antal luftaapninger. Det nærmest huset liggende tun skal være utjevnet, saa stillestaaende vandpytter undgaaes.
- b. Ethvert beboelseshus skal indeholde mindst 2 med dør forbundne rum. Gulvet i 1ste etage skal være dobbelt med fyld imellem, tæt og trækfrit og høiden fra gulv til himling mindst 2,25 m. Hvert rum skal være forsynt med et i forhold til dets størrelse passende antal vinduer, hvorav mindst et skal kunne aapnes.

§ 2. Hvor kokeovn eller komfyr benyttes i beboelsesrum, skal dampen bortledes ved damphætte eller anden skikket indretning.

§ 3. Melk maa ikke opbevares i beboelsesrum, men i melkebod eller i hvert fald i særskilt avlukke eller tillukket melkeskap.

§ 4. Svin maa ikke ha tilhold i beboelsesrum undtagen under forhold, som gjør saadant tilhold nødvendig og i hvert faldt ikke længere end 12 dage.

§ 5. Uthus o: stald, fjøs, grisehus, hønsehus og privet maa ikke opføres nærmere beboelseshus eller alfarvei end 10 m. og maa være saaledes beliggende og indrettet, at avsig derfra ikke sker til beboelseshus, alfarvei eller vandtak.

§ 6. Ved hvert bosted skal der være et privet, hvis binge skal være indklædt; denne skal jævnlig paafyldes jord, aske, kalk eller lignende og maa tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted.

§ 7. Feieskarn, skyllevand og anden urenlighet og afvold av alle slags, saasom ben, dele av dyrekadavre og lignende maa ikke kastes utenfor stuedøren eller paa gaardstunet, men skal henbringes i privet eller kompostdynger eller nedgraves. Avfald og kompostdynger maa ikke lægges nærmere alfarvei eller beboelseshus end 10 m.

§ 8. Findes bebodd hus paa grund av utæthet, mangel paa luft eller lys, paa grund av fugtighet, urenlighet eller overfyldning av mennesker at være skadelig for sundheten, kan helseraadet forby dets benyttelse, indtil manglene er rettet.

§ 9. Vandtak, hvorfra mat- eller drikkevand hentes, maa ikke paa nogen maate forurenses. Brønd (olle) skal være overdækket, og beskyttet mot overvand og urent tilsig. Den skal tømmes og renses saa ofte, det findes nødvendig eller paakrævet.

§ 10. Helseraadet kan forby salg av bedærvede levnetsmidler.

De som handler med matvarer, skal paase, at disse behandles paa renlig maate, og at vegtskaaler og hulmaal altid blir holdt rene. Matvarerne skal opbevares i rene skap eller hylder med tette dører. Spytning paa gulvet er forbudt. I lokaler, hvor handel med matvarer foregaar, skal der til avbenyttelse for betjeningen være vaskevand med tilbehør.

§ 11. Bakerier, meierier, slagterier og andre produktionssteder for matvarer skal til enhver tid staa under helseraadets kontrol, og eierne skal være forpligtet til uopholdelig at utføre de paalæg, helseraadet maatte finde nødvendige til hindring av, at matvarer forurenses eller bedærves.

I de nævnte lokaler skal der til avbenyttelse for betjeningen være rent vaskevand med tilbehør.

§ 12. Naar en tæringssyk skifter bopæl, skal den, fra hvem han flytter, meddele dette til helseraadets ordfører.

§ 13. Ingen maa motta eller ta i bruk seng- eller gangklær efter en, som er død av smitsom sykdom, før disse er behørig rengjort paa foreskreven maate.

§ 14. Det paaligger helseraadets medlemmer at føre indseende med disse forskrifters overholdelse og anmelde overtrædelse til helseraadets ordfører, der om fornødent bevirker paatale.

§ 15. Avvikelser fra disse bestemmelser kan, under særegne omstændigheter, tillates av helseraadet eller dettes ordfører.

Os herred.

(Kongelig resolution av 18de september).

Tillægget er saalydende:

Angaaende renholdsregler for butikker m. v. og om drikkevand.

A. Om bakerier, slagterier, utsalgssteder for næringsmidler og om sundhetsskadelige bedrifter.

§ 1. Utsalgssteder for næringsmidler skal være lyse og luftige og i en saadan stand, at de let kan holdes rene.

§ 2. Gulvet skal hver dag vaskes over med vaat duk; det maa ikke feies.

Grundig rengjøring av gulvet skal ske mindst 2 ganger ukentlig og hovedrengjøring av lokalet en gang halvårlig. Disken skal omhyggelig vaskes hver dag.

§ 3. I hvert utsalgssted skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, som skal rengjøres hver dag. Betjeningen skal ha adgang til at vaske sig i rent vand. Tobaksrøking er forbudt; likeledes er spytning paa gulvet strengt forbudt.

§ 4. Skuffer, skap, hylder, vegter, maalekar og andre redskaper maa holdes omhyggelig rene. Matvarer maa ikke opbevares sammen med varer, som kan gi dem usmak eller bedærve dem. Kjøt maa ikke lægges paa underlag av træ. Det maa ikke tillates kunderne at fingre paa de utstilte matvarer. Matvarerne skal holdes saavidt mulig tildækket.

§ 5. Utsalgs- eller opbevaringsrum for næringsmidler maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken.

§ 6. Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

§ 7. Anlæg og reparationer av bakeri eller slagteri skal anmeldes til helseraadet paa forhaand. Alle bakerier og slagterier skal ha cementerte gulv og oljete eller oljemalte vægger og dører. De skal være lyse og rene og stadig holdes fri for støv og smuds. Gulvet skal spyles og vaskes hver dag efter avbenyttelsen, og avfald fjernes straks. Betjeningen skal være iført hvit overklædning. I bakerier skal forefindes vaskevandsstel med rene haandklær og saape. Bakerne skal før bakningen omhyggelig vaske hænder og underarmer. Bruk av tobak i nogensomhelst form er forbudt i bakerier. Spytning paa gulvene er strengt forbudt.

§ 8. Naar nogen bedrift agtes sat igang, hvorved der kan befryktes, at luften i høiere grad vil forurennes og stank utbredes, eller som paa anden maate kan være skadelig for arbeidernes eller omboendes sundhet, skal planen for anlegget forelægges helseraadet. Finder dette, at anlegget vil bli skadelig for sundheten, maa det ikke sættes i verk, før manglene er avhjulpet.

Bedrift, som er i virksomhet, er underkastet helseraadets tilsyn, og vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som det maatte gi for at avhjelpe sanitære nlemper.

§ 9. Disse bestemmelser skal i ovennævnte lokaler findes opslaat paa et iøinefaldende sted.

B. Om brønder og drikkevandtak.

§ 1. Brønd eller andet drikkevandtak maa ikke forurennes eller ligge saaledes, at der er fare for tilsig fra beboelseshus, fjøs, privet, gjødseloplæg, avfaldsbinge eller andre ansamlinger av urenlighet fra dyrkede marker eller paa anden maate forurenset jordbund. Brønder skal være forsynt med tætsluttende lok med avtræk og saaledes indrettet, at tilsig av overvand hindres. De skal renses, naar vandet viser sig mindre godt. Helseraadet kan paaby rensning av brønd, forby bruk av sundhetsskadelig drikkevand og i fornødent fald forlange en brønd tilkastet.

§ 2. Der maa ikke i brønd eller vandtaks umiddelbare nærhet foretages vaskning eller anden forurensning, ei heller ved vasdrag, som fører til sted, hvorfra drikkevand hentes.

§ 3. I den utstrækning, som helseraadet i hvert enkelt tilfælde finder paa-krævet, kan det forby gjødsling av marken omkring brønd eller vandtak eller langs vasdrag, der fører til sted, hvorfra drikkevand eller matvand hentes.

Eresfjord og Vistdalen herreder.

(Kongelig resolution av 18de september).

Helsevedtægter for Eresfjord og Vistdalen.

§ 1. Naar nogen agter at opføre eller flytte husbygning, har han derom at gjøre anmeldelse til nærmeste medlem av helseraadet og forøvrig at iagttage følgende:

- a. Avstanden mellem vaaningshus og uthus skal være mindst 10 m.
- b. Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og tilstrækkelig avgrøftet for grundvand og overvand. Matjorden skal være fjernet fra byggetomten, og gaardstunet — inden en avstand av 6 m. fra huset — være jevnet saaledes, at stillestaaende vandpytter undgaaes
- c. Bygningen skal overalt hvile paa en undermur av graasten, der ingensteds maa være lavere end 0,30 m. over jorden. Undermuren og hvert kjelderrum forsynes med mindst to luftaapninger paa motstilte vægger.
- d. Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,25 m. høit fra gulv til loft og ha mindst 1 vindu, der stadig med lethed kan aapnes. Gulvene i nederste stokverk skal være tette og skal være dobbelt med tør lerfyld i mellomrummet.

§ 2. Forsaavidt der i beboelsesrum anvendes kokeovn, maa denne være forsynt med damphætte eller anden indretning til fuldstændig bortledning av dampen.

§ 3. Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre matvarer i særskilte rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skap eller i saakaldt melkestol med forhæng.

§ 4. Avfald, skyllevand, og anden urenlighet fra husene skal anbringes i gjødsel- eller vandhusbingerne eller lægges i særskilt dunge eller bing. Disse maa ikke ligge nærmere eget eller andenmands vaaningshus, offentlig eller privat kjørevei end 6 m. De skal ha sin beliggenhet enten ved uthusene eller paa baksiden av vaaningshuset. De skal tømmes hver vaar og forøvrig saa ofte, at overfyldning undgaaes. Unødig stank maa hindres ved stadig paafyldning av jord, torvstrø, sagmug, aske, kalk eller lignende. Hvor forholdene gjør det paa-krævet, kan tørt avfald imidlertid henlægges i tette lukkede søppelkasser, der dog jevnlig maa tømmes i avfaldsdungen. Reglerne for avfaldsdungernes beliggenhet maa være efterkommet første vaar efter disse vedtægters godkjendelse.

§ 5. Fiskeavfald eller andre stinkende gjenstande maa ikke henkastes paa stranden. De skal nedgraves i jorden, bringes ut paa sjødyp eller anbringes i overdækket kompost paa et passende avsides sted. Saadanne komposter og ikke dækkede gjødselhauger maa ikke lægges nærmere bebodde hus eller almindelig benyttet kjørevei end 10 m. Aadsler skal nedgraves i jorden i tilstrækkelig dybde og paa avsides sted av dyrets eier.

§ 6. Fra uthus og vandhus, avfaldsdunger eller saadanne ansamlinger som i foregaaende § nævnt maa der ikke ske tilsig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra tages mat- eller drikkevand til mennesker eller dyr.

§ 7. Til ethvert vaaningshus skal der inden 1 aar efter disse vedtægters godkjendelse være indrettet et vandhus. For disses beliggenhet og behandling gjælder de samme forskrifter som for avfaldsdunger bestemt (§ 4). Vandhusbinger skal være indklædt. Bestemmelse i denne § finder ogsaa anvendelse paa verksteder, fabrikker, hoteller og andre bygninger, hvor et større antal mennesker er beskæftiget.

§ 8. Hvor de i § 1 a, 4 og 7 nævnte avstande ikke kan iagttages, og helseraadet i saa henseende har tilstedt avvikelse, skal:

- a) Alle gjødselbinger, stalter og fjøs være tætte og saaledes indrettet, at ikke avsig derfra sker til nogen hustomt, vei, brønd eller gate.
- b) Alle vandhus maa være forsynt med tæt, cementert bing, der ikke tillater avsig, eller en umiddelbart under sittefjælen paa cementert underlag anbragt tæt, flytbar beholder, der tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted.
- c) Fast afvold fra husene skal henbringes i gjødsel- eller vandhusbingerne eller tætte med lok forsynte søppelkasser bak husene. Søppelkasserne skal jevnlig paafyldes med jord, aske, torvstrø, kalk eller lignende og tømmes og renses saa ofte, at overfyldning og stank undgaaes. Tømning og rensning av søppelkasser, binger og vandhus paaligger vedkommende huseier.

Helseraadet kan paaby saadan tømning, naarsomhelst det findes nødvendig.

- d) Skyllvand maa ikke slaas i søppelkasserne, men bortbæres eller bortledes gjennom vask og lukkede render til gjødsel- eller vandhusbingerne, til sjøen eller nærmere av helseraadet fastsatte steder.

§ 9. Hester, kjø, svin, sauer, gjeter og fjærkræ maa ikke huses i eller under vaaningshus eller i noget rum, som har tak eller væg fælles med dette.

§ 10. Brønd eller opkomme, hvorfra mat- eller drikkevand tages, maa ikke forurennes ved vask eller anden urenlighet. Det samme gjælder bæk eller mindre elv ovenfor det sted, hvorfra mat- eller drikkevand tages.

Enhver renvasbrønd skal være stensat eller tømret, overbygget eller forsynt med lok til beskyttelse mot overvand og andre forurenninger samt tømmes og renses saa ofte som nødvendig for at holde vandet rent — mindst 1 gang aarlig.

§ 11. Finder helseraadet, at noget bebodd hus eller arbeidsrum er skadelig for sundheten ved fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker, mangel paa lys eller luft, kan helseraadet forby husets eller rummets avbenyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 12. Helseraadet kan forby salg, overdragelse og avbenyttelse av bedærvende og sundhetsskadelige nærings- og nydelsesmidler samt av bruksgjenstande som tøier, tapeter m. v., som kan være skadelige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele. Helseraadet er i dette øiemed berettiget til at foretre utlevert de fornødne prøver.

§ 13. Plan for anlæg av næringsbruk og bedrifter, der kan antages at medføre for sundheten skadelige utdunstninger eller forurenninger, skal paa forhaand forelægges helseraadet, og saadanne bedrifter skal være undergit helseraadets tilsyn, og skal vedkommende eier eller bruker være forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som av helseraadet gives til forebyggelse eller fjernelse av helsefarlige ulemper.

§ 14. Utsalgs- og opbevaringssteder for kjø, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene og godt luftet, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlene lugt eller smak. Disse maa i hvert fald opbevares i særskilt kar, skuffe eller avlukke og adskilt fra andre varer. Næringsmidlene maa ikke berøres av andre end kjøper og sælger. Transportkasser for brød og lignende maa rengjøres mellem hver gangs bruk og holdes tætte, saa tilgang av støv og væte hindres.

§ 15. Anlæg eller reparation av bakeri eller slagteri anmeldes paa forhaand til helseraadet. De skal — saavidt omstændighetene tillater — forsynes med cementert gulv, som maa ligge høiere end omgivende jordflate og gives helling og avløp til denne eller kloak og ha panelte og oljemalte vægger og tak. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank, og gulvet skal overspyles eller vaskes hver dag efter avbenyttelsen. Avfald fjernes straks og forholdes dermed som i § 5 bestemt.

§ 16. Det er forbudt at feie gulv i butikker og rum, hvor flere folk ofte færdes, førend de er dynket med rent vand, saa støvet bindes.

§ 17. Tuberkuløses flytning anmeldes til helseraadets ordfører. Anmeldelsespligten paahviler den sykes husvert eller forpleier.

§ 18. Naar personer, lidende av smitsom sygdom, avgaar ved døden, skal sykeværelset, bohave og sengklær desinficeres paa en av helseraadet anvist maate, før de overlates andre til bruk.

§ 19. Ingen maa bortsættes i forpleining i familier, hvor der er eller ganske nylig har været akut smitsom sygdom.

§ 20. Avvikelse fra foran omhandlede vedtægter kan under særegne omstændigheter ske med helseraadets tilladelse.

§ 21. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse vedtægters overholdelse og i tilfælde av overtrædelser at gjøre anmeldelse derom til helseraadets ordfører, som i fornødent fald skal foranledige overtrædelser paatalt efter loven. Opfyldes ikke nærværende vedtægter, kan helseraadet derhos foranstalte manglene avhjulpet for vedkommende overtræders regning.

§ 22. Et eksemplar av nærværende vedtægter skal til enhver tid findes opslaat paa et iøinefaldende sted i ethvert bebodd hus og i skolestuerne.

Forskrifter til forebyggelse av ondartede smitsomme sygdommes utbredelse.

§ 1. Ved optræden av sygdomstilfælde, som der kan være grund til at tro er av ondartet smitsom beskaffenhet, skal den husbond eller husfar, som har at gjøre anmeldelse derom overensstemmende med § 14 i lov om sundhetskommisjoner m. v. av 16de mai 1860, tillike straks dra omsorg for betryggende avsondring, saavidt som omstændighetene tillater.

Avsondringen maa omfatte ikke alene den syke selv, men ogsaa den eller dem, som pleier den syke, samt seng- og gangklær og andre bruksgjenstande, som de benytter, eller som den syke har benyttet de nærmeste dage forut for sygdommens utbrud.

Fødevarer maa ikke opbevares i det rum, hvor den syke opholder sig.

§ 2. Indtil læge er kommet tilstede og har meddelt nærmere forskrifter, maa samkvem mellem det sted, hvor sygdommen er optraadt, og andre steder, indskrænkes til det mindst mulige. Navnlig maa personer, der hører til samme husstand som den syke, ikke uten nødvendighet delta i møter eller sammenkomster av større antal mennesker. Uvedkommende personer maa ikke tilstedes adgang til det rum, hvor den syke opholder sig.

Sammenkomster i selskabelig eller andet øiemed, der ikke er uopsættelig, maa ikke avholdes i det smittede hus eller paa dets gaardsplads.

§ 3. Naar læge er kommet tilstede, kan han foreløbig træffe de anordninger og forføyninger med hensyn til avsondring av den syke og hans omgivelser og med hensyn til rensning av sykeværelset og de under sygdommen benyttede gjenstande, som sygdommens beskaffenhet paakræver og omstændighetene tillater.

Det maa overlates til lægens skjøn efter omstændighetene at meddele forskriftene i skriftlig form. De maa ihvertfald nøie efterkommes og er gjældende, indtil de tilbakekaldes av lægen selv eller ophæves av helseraadet eller dets ordfører.

§ 4. Forsaavidt der leveres melk eller andre fødemidler til salg fra det sted, hvor sygdommen er optraadt, maa dette ophøre, indtil tilladelse er meddelt av den tilkaldte læge.

§ 5. Barn fra den husstand, hvor sygdommen er optraadt, maa ikke søke skole, før tilladelse er meddelt av den tilkaldte læge. Forsaavidt sygdommen

optræder i lærerens husstand, og han bor i samme hus, hvor skolen holdes, maa denne lukkes, indtil lægen har avgit nærmere bestemmelse.

§ 6. Saasnt meddelelse om de indtrufne sygdomstilfælde og de i anledning av samme trufne forføininger er indløpet til helseraadets ordfører, har denne at træffe de videre forføininger, som efter tilfældets beskaffenhet er fornødne.

§ 7. Overtrædelse av bestemmelserne i foranstaaende §§ eller av de med hjemmel av samme givne forskrifter straffes efter den til enhver tid gjældende lovgivning.

Bud herred.

(Kongelig resolution av 18de september).

Tillægget til § 9 er saalydende:

Angaaende renholdsregler for butikker og postaaapnerier.

Butikker og postaaapnerier skal holdes rene og godt utluftet. Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal rummelige spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torvstrø eller lignende. Spyttebakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes eller slaaes paa sjøen.

Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, og rum, hvor melk eller matvarer, som skal sælges, blir bearbeidet eller tilberedt, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne skal jevnlig vaske sine hender.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhhet saavel i butikkene som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre skal varerne anbringes i vel renholdte, dækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng eller lignende. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalg maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av matvarer skal de beskyttes mot regn, støv og al anden forurensning.

Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer fra steder, hvor der forekommer tilfælde av farlige smitsomme sygdomme, som kan utbredes ved, at varerne sælges. Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring eller forsendelse. Helse- raadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor dets lovmedholdelig givne paalæg ikke efterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

Sveio herred.

(Kongelig resolution av 18de september).

Tillægget er saalydende:

Angaaende renholdsregler for butikker.

I.

Butikker skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdøren skal være anbragt fotskraper. Gulv og disk skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttbakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende. Spyttbakkerne skal hver dag rengjøres. Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, maa ikke benyttes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum, hvor saadanne varer tilberedes og opbevares, skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hender.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhed saavel i butikkene som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre skal varerne anbringes i vel renholdte, tillukkede kar, skuffer, skap med dører eller lignende. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalgsmaa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

II.

Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer fra steder, hvor der forekommer tilfælde av farlige smitsomme sygdomme, som kan utbredes ved, at varen sælges. Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor tilfælde av farlige smitsomme sygdomme findes blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring eller forsendelse. Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdig givne paalæg ikke efterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

Karasjok herred.

(Kongelig resolution av 18de september).

De nye sundhetsforskrifter m. v. er saalydende:

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle bygninger skal anmeldelse ske til helseraadets formand eller en av dets øvrige medlemmer, som skal paase, at følgende iagttages:

- a) Det opførendes hus maa ikke bortta sollyset fra noget vaaningshus, hverken paa eierens egen eller paa andres grund.
- b) Beboelseshus skal sættes paa grund, som i forveien er godt avgrøftet og befriet for muldjord.
- c) Der maa ikke være kortere avstand mellem beboelseshus og sted, hvorfra drikkevand tages, paa den ene side og stald, fjøs, grisehus og vandhus (pri-

vet) paa den anden side end 8 meter. Der maa ikke være tilsig fra noget av de nævnte uthus til vaaningshus, stabur eller til elv, brønd eller et andet sted, hvorfra drikkevand tages.

- d) Vaaningshus skal hvile paa grundmur av graasten eller beton, og muren maa ingensteds være lavere end 30 cm. over jordoverflaten.

Hvor der ikke er kjelder, skal grundmuren være forsynt med mindst 2 trækuller paa hinanden motstaaende sider; forøvrig skal den være forsvarlig tættet.

- e) Beboelsesrum skal ha en høide av mindst 2,25 m. fra gulv til loft.
 f) Ethvert beboelsesrum skal være forsynt med mindst ett slagvindu, som med lethed kan aapnes. Tidligere indredede beboelsesrum, hvor saadant vindu ikke findes, skal forsynes dermed inden 3 maaneder, efterat disse forskrifter er traadt i kraft.
 g) Hvor kokeovn brukes i beboelsesrum, skal der anbringes damphætte eller anden indretning, som bevirker, at den ved kokningen frembragte damp blir ledet ut i det fri. I før opførte hus, hvor saadanne indretninger mangler, skal de være istandbragt inden 1 aar fra disse forskrifters ikrafttræden.
 h) I kjelderne maa ikke indrettes beboelsesrum uten helseraadets samtykke for hvert enkelt tilfælde.

Gives saadant samtykke, maa de paabud, som helseraadet gir i den anledning, nøie efterkommes.

§ 2. Helseraadet kan forby beboelse av hus eller værelse, som av mangel paa lys eller luft, paa grund av fugtighet, urenlighet eller overfyldning av mennesker ansees som skadelig for beboernes sundhet, indtil manglen er rettet.

§ 3. Til ethvert beboelseshus og forsamlingshus skal høre et vandhus (privet); hvor saadant endnu ikke findes, skal det være indrettet inden 1 aar, efterat disse forskrifter er traadt i kraft. Om vandhusene skal foruten den i § 1 c nævnte bestemmelse ogsaa gjælde følgende:

- a) Vandhus maa ikke ha væg eller tak fælles med rum, hvori matvarer opbevares, og maa ikke ligge alfarvei eller anden mands eiendom nærmere end 8 m.
 b) Det skal være forsynt med vindu, som kan aapnes, samt ha ordentlig sæte og gulv, det sidste skal være mindst 25 cm. over grunden. Bingen skal tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted, dog mindst 2 ganger aarlig, og desuten saa ofte som helseraadet av sanitære grunde finder nødvendig. Bingen skal jevnlig paaføres jord, torvstrø, aske eller lignende, saa stank undgaaes. Som dække for bingen skal der til privetets bakre væg med hængsler fæstes en faldlem, som skal naa helt ned til jorden. Saadan lem skal være anbragt paa ethvert privet inden 3 maaneder, efterat disse forskrifter er traadt i kraft.

§ 4. Husdyr maa ikke huses i eller under vaaningshus, og heller ikke i rum, som har fælles væg med dette eller med opbevaringsrum for matvarer.

§ 5. Feieskarn, kjøkkenavfald eller anden urenlighet fra husene skal bringes til gjødselhaug eller søppelhaug og maa ikke lægges nærmere vaaningshus, alfarvei eller anden mands eiendom end 8 m. og heller ikke saaledes, at derfra kan ske tilsig til steder, hvor matvarer opbevares, eller hvorfra der tages mat- eller drikkevand til mennesker eller dyr.

Det er forbudt at henkaste feieskarn eller avfald fra husene paa elvemælen eller i elven.

Paa kirkestedet skal avfald og gjødsel, som ikke straks anvendes til gjødsling av jorden, og som saadan straks blir nedmuldet, kun henlægges paa et av helseraadet dertil anvist sted.

Ildelugtende gjødselsstoffer maa ikke oplægges nærmere vaaningshus, alfarvei eller anden mands eiendom end 10 m.

Gjødselshauger og søppelhauger skal paaføres tilstrækkelig jord, saa stank undgaaes.

Aadsler og avfald fra døde eller slagtede dyr eller lignende maa ikke kastes i elv eller henlægges ved elvebredden eller paa marken, men enten anbringes dypt i en gjødselhaug for senere nedgravning eller, hvis aarstiden tillater det, straks nedgraves paa et avsides sted, hvorfra der ikke kan ske tilsig til drikkevand.

§ 6. Ved brønd eller kilde, hvor mat- eller drikkevand tages til mennesker eller dyr, maa ikke foretages klædesvask eller andet, som kan forurense vandet, nærmere end 8 m., og det skal paasees, at tilsig til vandet ikke kan ske.

Det er forbudt at vaske eller skylle tøj i elven eller i bæk ovenfor de steder, hvor mat- eller drikkevand tages.

§ 7. Helseraadet kan forby salg eller anden overdragelse av bedærvede eller sundhetsskadelige nærings- og nydelsesmidler samt av andre gjenstande, som kan være skadelige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele.

Helseraadet eller dets ordfører er berettiget til at kræve utlevert prøver til undersøkelse. Forbud mot overdragelsen kan foreløbig nedlægges av helseraadets ordfører, indtil helseraadet har avgjort, om forbudet skal opretholdes. Det er forbudt at sælge nærings- og nydelsesmidler, som for konservering eller av andre grunde er tilsat stoffer, som ansees skadelige for sundheten, eller som kan skjule, at varen er bedærvet.

§ 8. a) Butikker skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttbakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende. Spyttbakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes. Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, og rum, hvor melk eller matvarer, som skal sælges, blir bearbejdet eller tilberedt, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hender.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhet saavel i butikkene som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre, skal varerne anbringes i vel renholdte, tildækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng eller lignende. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalg maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførelsen av matvarer skal de beskyttes mot regn, støv og anden forurensning.

b) Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer fra steder, hvor der forekommer tilfælde av farlige smittsomme sykdomme, som kan utbredes ved, at varerne sælges. Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor tilfælde av farlig smittsom sykdom findes blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring eller forsendelse. Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdig givne paalæg ikke efterkommes eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

§ 9. Ethvert alvorligere sykdomstilfælde, der enten er eller gir mistanke om at være opstaatt ved nydelse av bedærvede eller forfalskede næringsmidler eller ved benyttelsen av gjenstande, der indeholder giftige eller farlige bestanddele, skal

gjennem et av helseraadets medlemmer uopholdelig anmeldes til helseraadets ordfører med angivelse av sygdommens formodede aarsaker og andre fornødne oplysninger.

Det samme gjælder om andre sundhetsfarlige forhold, som antages at kunne gi anledning til sygdom.

§ 10. Melk og fløte maa saavidt mulig ikke opbevares i beboelsesrum og maa, hvor dette ikke kan undgaaes, sættes i tillukket melkeskap eller i melkehylde med rent forhæng.

Melk og fløte maa aldrig opbevares i rum, hvor der ligger syke.

Melk fra tuberkuløse kjør maa kun i kokt tilstand gives til barn.

§ 11. Beboelsesrum skal hyppig rengjøres, og gulvene vaskes mindst én gang ukentlig. Tør feining er forbudt.

§ 12. Skolebarn med smitsom hudsygdom eller anden akut smitsom sygdom maa ikke sendes paa skole, forinden de kan medbringe skriftlig tilladelse dertil fra helseraadets ordfører.

§ 13. Gang- eller sengklær, som har været benyttet av person med smitsom sygdom, maa ikke tages i bruk eller avhændes, forinden de er tilstrækkelig rensset efter nærmere bestemmelse av helseraadet.

§ 14. Naar en person, som lider av tuberkulose i smitsom form, forandrer bopæl, skal anmeldelse om flytningen gjøres til helseraadets ordfører av den, fra hvem den syke flytter.

§ 15. Hvor forholdene gjør det paakrævet, kan helseraadet indrømme avvikelser fra disse forskrifter.

§ 16. Saafremt nogen undlater at efterkomme foranstaaende bestemmelser eller andre av helseraadet lovmedholdig fattede beslutninger, kan helseraadet la det fornødne utføre for vedkommendes regning.

§ 17. Helseraadets medlemmer pligter at paase overholdt disse forskrifter samt andre bestemmelser, som helseraadet fatter, og i tilfælde anmelde overtrædelser for helseraadets ordfører.

§ 18. Overtrædelse av disse forskrifter straffes efter den til enhver tid gjældende lovgivning.

Norderhov herred.

(Kongelig resolution av 24de september).

§ 1. Naar nogen agter at bygge eller flytte nogen husbygninger, har han at melde dette for helseraadet eller dettes nærmest boende medlem.

§ 2. Avstand mellem vaaningshus og matbod paa den ene side og fjøs, stald, grisehus eller andre slike hus paa den anden side skal ikke være under 8 meter.

§ 3. Ved opførelse av vaaningshus skal matjorden fjernes, grunden skal være tør og forsynt med avløp for grundvand. Der maa være avløp for overvand og ikke tilsig fra fjøs, stald, grisehus eller vandhus. Vaaningshus skal staa paa undermur av mindst 30 cm. høide over jordflaten. Undermuren skal være forsynt med de aapninger, som er nødvendige for luftvekslingen.

§ 4. Beboelsesrum maa ikke være lavere end 2,50 meter mellem gulv og himling og forsynt med et tilstrækkelig antal vinduer, hvorav mindst 1 slagvindu med lethed kan lukkes op.

Gulvet skal være tæt og trækfrit.

Hvor kokeovn benyttes i beboelsesrum, skal der være indretning til bortledning av dampen.

Gulvet i 1ste etage bør være dobbelt med tør fyld imellem.

§ 5. For hvert bosted skal der findes et sømmelig vandhus (privet), der skal holdes rent. Det skal tømmes saa ofte, at ikke overfyldning finder sted. Ved paafyldning av jord, aske, kalk, sagmug eller lignende skal paasees, at stank ikke utbredes.

§ 6. Hester, kjøer og svin eller gjeter maa ikke huses i eller under vaaningshus.

§ 7.

- a) Fjøs, stald, grisehus eller vandhus maa ikke lægges saaledes, at tilsig derfra kan ske til vaaningshus, matbod, vandpost, brønd eller bæk, hvorfra hentes mat- eller drikkevand.
- b) I brønd, hvorfra matvand hentes, maa ikke foregaa vask, spildes urenlighet eller i det hele foretages noget, som kan gjøre vandet urent. Det samme gjælder bæk, aa eller elv, hvorfra matvand hentes, medmindre vandmassen eller avstandens størrelse kan antages at ophæve de skadelige følger. Enhver brønd skal renses mindst en gang om aaret.
- c) Avfaldsdynger eller gjødselhauger maa ikke være beboelsesrum eller offentlig vei nærmere end 8 meter. Tilsig derfra maa ikke ske til beboelsesrum eller sted, hvorfra matvand hentes.
- d) Aadsler skal nedgraves.

§ 8. Naar noget industrielt anlæg, som kan antages at ville medføre for sundheten farlige utdunstninger eller forurensninger, agtes istandbragt, skal planen forelægges helseraadet. Finder dette, at planen for anlægget vil bli farlig for den almindelige sundhet, maa dette ikke sættes i verk, forinden de av helseraadet paa-pekete mangler er avhjulpet. Efterat bedriften er traadt i virksomhet, skal den være underkastet helseraadets tilsyn, og har enhver vedkommende at rette sig efter de forskrifter, som det til fjernelse av forefundne ulemper i sundhetens interesse maatte gi.

§ 9.

- a) Bedærvede fødemidler maa ikke sælges som menneskeføde. Bruksgjenstande, som er skadelige for sundheten derved, at de inneholder giftige bestanddele, maa ikke forhandles, heller ikke nærings- eller nydelsesmidler, som for konserverings- eller av andre grunde er tilsat stoffe, som ansees skadelige for sundheten, eller som kan skjule, at vedkommende vare er bedærvet. Helseraadet kan ved dets formand forlange utlevert prøver av saadanne gjenstande.
- b) Klær eller bruksgjenstande, som har været benyttet av folk, der har lidt eller lider av smitsomme sykdomme, maa ikke benyttes eller avhændes, før de er desinficert.

§ 10. Slagterier, bakerier, opbevaringssteder og utsalgssteder for kjøt, fisk, melk og andre næringsmidler maa stadig holdes rene og godt ventilert. I saadanne rum og butikker er det forbudt at spytte paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker. Matvarerne skal behandles pent og renlig. Indpakning i aviser og urent papir skal være forbudt. Gulvet i butikken skal vaskes med vaat klut mindst hveranden dag. I alle arbeidsrum og butikker, hvor matvarer sælges, skal der være vaskestel, saape, rent vand og rent haandklæ. Spyttebakkerne skal tømmes og renses hver dag.

§ 11.

- a) Barn eller andre personer maa ikke tages til pleie for offentlig regning fra utenbygds steder, medmindre de har attest for ikke at lide av akut smitsom sykdom.
- b) Ei heller maa barn eller andre anbringes til pleie for offentlig regning paa steder, hvor der forefindes smitsom sykdom i huset.

- c) Barn og unge mennesker, der benyttes til gjetere eller skyssgutter, skal beskyttes mot regn og kulde med passende klær.

§ 12. Befindes bebodd hus ved mangel paa lys, ved mangelfuld luftveksling, fugtighet, urenhet eller overfyldning av beboere at være skadelig for sundheten, kan helseraadet forby husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 13.

- a) I byggebeltet om Hønefoss by paahviler det huseierne at besørge renholdet av gaterne med tilhørende rendestener, enhver for den til hans tomt støtende del indtil gatens midtpunkt.
- b) Priveter skal av huseieren indrettes særskilt for hvert hus med flytbare, vandtætte kasser, tønder eller butter til at opta ekskrementerne. Beholderen maa tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted; mindst 1 gang hver 14de dag — eller om det av helseraadets formand oftere paabydes — skal indholdet overstrøes med kalk, torvstrø eller lignende, saa stank undgaaes.
- c) Mer end 2 — to familier maa ikke ha privet eller avlukke derav fælles.
- d) Privet maa ikke være offentlig vei eller bebodd hus nærmere end $2\frac{1}{2}$ meter.
- e) Sjøpæl eller andet avfald skal henlægges i dertil bestemte kasser eller binger.

Gjødsel fra stald, fjøs eller grisehus maa komposteres og fjernes saa ofte, at ingen stank opstaar.

§ 14.

- a) Avvikelser fra disse forskrifter kan under særegne forhold indrømmes av helseraadet.
- b) Det paalægges helseraadets medlemmer hver i sin kreds at bidra til, at foranstaaende bestemmelser blir overholdt og i tilfælde melde overtrædelser til politiet gjennom helseraadets formand.

§ 15. De hittil gjældende sundhetsregler for herredet ophæves, saa snart nærværende forskrifter er traadt i kraft.

Borre herred.

(Kongelig resolution av 24de september).

§ 1. Ved opførelse eller flytning av vaaningshus skal der ske anmeldelse til nærmest boende medlem av helseraadet, som har at gi opplysning om de gjældende sundhetsforskrifter.

§ 2.

- a) Ved opførelse eller flytning av vaaningshus skal avstanden mellem dette og fjøs, stald eller grisehus ikke gjøres kortere end 10 m.
- b) Opførelsen maa ikke paabegyndes, førend grunden, hvorpaa huset skal staa, er avgrøftet saaledes, at den er fri for grundvand og matjorden bortført.
- c) Bygningen skal hvile paa undermur av graasten, haard brændt mursten, klinker eller beton, der ingensteds maa være lavere end 30 cm. over jorden og være forsvarlig tettet med kalk, cement eller andet hensigtsmæssig materiale og ha et trækul av 10 cm. i tversnit paa mindst 2 sider.
- d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,50 m. fra gulv til loftbjelker. Ved indredning av enkelt værelse paa loftet i ældre træbygninger kan høiden indskrænkes til 2,20 m.; dog kan der gives dispensation herfra under særlige forhold. Beboelsesrum skal ha vinduer av mindst 1 m.² lysmaal og en gulvflate av mindst 6 m.², og mindst 1 vindu skal være til at aapne. Et vindu til at aapne skal inden 1 aar efter disse forskrifters approbation anskaffes ogsaa i ældre beboelsesrum, hvor det ikke før findes.

e) Gulv og tak skal være dobbelt og stoppet med tør fyld. Skal kjelderrum benyttes til beboelse, butik eller verksted, maa det være mindst 2,50 høit fra gulv til tak, og skal overkanten av jorden paa husets utside ikke naa høiere end $1\frac{1}{4}$ m. over gulvet. Grunden skal være fyldt med et 20 cm. høit lag av puksten, gulvet dobbelt og stoppet med tør fyld eller grunden dækket med betonlag. Der maa være ovner og ventilationskanal av mindst 10 cm. tvermaal, der fra yttermuren ledes hen bak ovnen og utmunder i mindst $1\frac{1}{2}$ m.s høide over gulvet. Dog kan der gives dispensation, naar rummet skal brukes til butik eller verksted.

§ 3. Kokeovn maa ikke benyttes i beboelsesrum, medmindre den er forsynt med saadan indretning, at den ved kokningen frembragte damp kan opfanges og føres ut i fri luft.

§ 4. Til ethvert beboelsesrum skal der være et ordentlig vandhus. Dette maa ikke ha tak eller væg sammen med beboelsesrum eller matrum, heller ikke medføre stank eller tilsig til disse, til alfarvei eller til indtak for mat- eller drikkevand, og, hvor omstændighetene tillater det, ikke staa disse steder nærmere end 10 m. Ved leie- og losjehus, arbeiderboliger, fabrikker, jernbanestationer, skoler, kirker og andre steder, hvor mange folk samles, skal der være privet og pissoir i tilstrækkelig mængde efter helseraadets bestemmelse.

Paa disse steder og i tæt bebyggede dele av herredet som Baggerød, Tveten, Kirkebakken skal vandhusene være forsynt med tette, indvendig tjærede beholdere eller cementkummer, der skal tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted, og ved stadig paastrøen med torvstrø, kalk, sagmug, jord etc. maa der sørges for, at stank hindres.

Beholderne skal være tørt inden 15de mai.

§ 5. Intet avfald, hverken tørt eller vaat, fra beboelsehus, fabrik, garveri, slagteri eller anden bedrift maa kastes utenfor dør eller vindu, men bringes bort mindst 10 m. fra vaaningshuset eller kastes i vandhuset. Gjødningstoffer, ildelugtende avfald fra fabrik eller anden bedrift maa ikke kastes i dyngge eller kompost nærmere beboelsehus eller offentlig vei end 10 m. og maa intet sted være saa beliggende, at derfra er tilsig til steder, hvor mat- eller drikkevand hentes, til alfarvei eller vaaningshus.

Fiskeavfald, hvortil ogsaa regnes avfald av hval, maa ikke spredes over marken eller lægges i dyngger, uten at stank derfra hindres med tiltækning eller paa anden maate.

Naar nogen bedrift agtes istandbragt, hvorved luften i høiere grad forurenes og stank utbredes, eller ved hvilken stoffe behandles, der kan være skadelig for arbeidernes eller de omboendes sundhet, skal planen for anlægget forelægges helseraadet.

Finder dette, at anlægget eller planen vil bli farlig eller skadelig for den offentlige sundhet, maa det ikke sættes iverk, førend de av helseraadet antydede mangler er paavist at være avhjulpet. Efterat bedriften er traadt i virksomhet, skal den være underkastet helseraadets tilsyn.

§ 6. Aadsler skal nedgraves mindst 1,20 m. ned i jorden og ikke nærmere bebodd hus, offentlig vei, brønd, dam eller bæk, hvorfra drikkevand tages, end 10 m.

§ 7. I tettere bebyggede strøk av herredet f. eks. Tveten, Baggerød og Kirkebakken, skal fortaag, rendesten og veigrøfter holdes rene av vedkommende hus- eller tomtteier. Gaardsrum, ganger og smug om husene skal holdes rene og fri for stank.

Hvad der i disse forskrifter forstaaes ved «tettere bebyggede strøk» og «bymæssig bebyggede strøk», avgjøres i tvilstilfælde av helseraadet.

§ 8. Brønd eller opkomme, hvorfra mat- eller drikkevand tages, skal være overbygget og saaledes indhegnet, at overvand ikke kan rinde ind i den. Brønd

eller bæk, der fører til sted, hvorfra mat- eller drikkevand hentes, maa ikke forurenses ved vask, tilsig fra uthus eller anden urenlighet.

Kreaturgjødning maa ikke spredes nærmere brønd end 4 meter og anden gjødsel ikke nærmere end 10 m. Brønd maa rengjøres mindst 1 gang hvert aar.

Dyr maa ikke drikke av brøndspandene.

§ 9. Hester, kjø, svin, faar og gjeter maa ikke huses i eller under vaaningshus og høns ikke gives tilhold i beboelsesrum. De rum, hvori dyrene opholder sig, skal være lyse og luftige og rengjøres hver sommer overalt.

Hvor kreaturhold i bymæssig bebyggede strøk medfører ulemper, som ikke kan avhjælpes, kan det forbydes av helseraadet.

§ 10. Melk maa behandles med ytterste renlighet. Den, der skal melke, maa forinden vaske sine hænder og koens spener med ren klut og rent vand. Melk maa ikke opbevares i rum, der benyttes til beboelses- eller soverum. Utsalgsteder for melk maa ikke benyttes til stadig opholdssted utenfor forretnings-tiden eller til soveværelse. Uten helseraadets tilladelse maa det heller ikke staa i direkte forbindelse med saadant. I nævnte utsalg maa ikke drives handel med andre varer, som kan gi melken eller fløten usmak, forurense eller bedærve den.

§ 11. Helseraadet kan forby salg av saavel bedærvede eller for sundheten skadelige nærings- eller nydelsesmidler som ogsaa av bruksgjenstande, som kan være farlige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele, f. eks. tapeter, tøier, og kan om fornødent la dem tilintetgjøre.

Naar avgjørelsen maa ske straks, kan foreløbig stansning av saadanne varers salg foretages av helseraadets ordfører paa dets vegne.

§ 12. I butik eller rum, hvor nærings- eller nydelsesmidler tilberedes eller sælges, maa der iagttages den største renlighet for at forhindre forurenning med støv o. l. Ved ombringelse av varer skal dette ske med ren indpakning og paa saadan maate, at de ikke forurenses.

§ 13. I kirker, butikker, forsamlingslokaler skal spytning paa gulvet være forbudt. Der skal være spytebakker med fugtig sagmug, sand, hakket granbar o. l., der regelmæssig tømmes.

§ 14. Helseraadet kan forby bruk av boliger, offentlige lokaler eller arbeidsrum- som ved mangel paa tilstrækkelig lys eller luft, ved urenlighet, overfyldning av mennesker eller paa anden maate findes skadelige for sundheten, indtil manglen er avhjulpet.

§ 15. Naar nogen bedrift agtes sat igang, som ved forurenning av luften, ved utbredelse av stank eller paa anden maate kan befryktes at bli til skade for arbeidernes og de omboendes sundhet, skal planen for anlægget forelægges helseraadet, der har at uttale sig derom. Under dette, at anlægget vil bli til skade for sundheten, maa det ikke sættes i bruk, før manglene er avhjulpet. I virksomhet værende drift av denne art er underkastet helseraadets tilsyn og vedkommende forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som det maatte gi for at avhjelpe de sanitære mangler.

§ 16. Bohave, seng- og gangklær samt andre gjenstande, der har været brukt av person, der lider eller har lidt av smitsom sygdom, maa ikke avhændes eller benyttes av andre, forinden de er rensset paa en saadan maate, som helseraadet finder betryggende.

§ 17. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse forskrifters overholdelse og i fornødent fald melde overtrædelser til helseraadets ordfører, som, om fornødent, skal bevirke dem paatalt.

§ 18. Hvor særegne forhold maatte paaby det, kan helseraadet tilstede avvikelser fra disse forskrifter.

Masfjorden herred.

(Kongelig resolution av 24de september).

Forandringen og tillægget er saalydende:

§ 6. Brønd eller andet drikkevandtak maa ikke forurennes eller ligge saaledes, at der er fare for tilsig fra beboelseshus, fjøs, privet, gjødseoplag, avfaldsdyng eller anden ansamling av urenlighet fra dyrkede marker eller paa anden maate forurenset jordbund. Der maa ikke i brøndens eller vandtakets umiddelbare nærhet foregaa vaskning. Brøndens indside skal mures av sten og for den øverste halvdels vedkommende beslaaes med cement, bunden dækkes med puksten eller stenheller. Brøndens overkant skal føres mindst 30 cm. over jordsmonnet med heldning fra brønden, saaledes at overvand ikke kan rende ned i den. Den skal forsynes med overbygning og lok samt pumpe eller fast, ren bømte, der udelukkende anvendes til ophentning av vand. Trappenedgang til brønd er forbudt, likesaa brønder inde i hus eller fjøs. Brønden skal rengjøres mindst en gang aarlig.

I eller ved vandbassæng, hvorfra mat- eller drikkevand hentes, eller vasdrag, der fører til sted, hvorfra saadan vandhentning foregaa, maa heller ikke vaskning eller anden forurenning finde sted. Paa mark langs saadant vasdrag eller bassæng maa i en avstand av 20 m. ikke gjødsles med animalsk gjødning og i en avstand av mindst 5 m. heller ikke med kunstgjødning. De her nævnte grænser kan ved beslutning av helseraadet utvides, saafremt dette i det enkelte tilfælde paa grund ak terræng- eller andre forhold maatte ansees paakrævet. Paa samme maate kan grænserne ogsaa indsnævres, hvis helseraadet maatte finde det ubetænkelig.

Regler for bakerier og deres renhold.

1. Bakerirummene skal være nogenlunde rummelige og luftige.
2. I bakerirummene maa der sørges for rikelig lys, ved at der anbringes et tilstrækkelig stort antal vinduer. Mindst et vindu maa kunne aapnes.
3. Der skal sørges for, at asken fra ovnen ved utrakningen falder ned i en ildskuffe, saa det ikke støver utover i rummet.
4. Bakerier maa ikke benyttes, uten at indredningen er godkjendt av helseraadet.
5. Gjenstande, som ikke vedkommer bakeribedriften, og som kan gi anledning til støv og stank i bakerirummene eller hindrer disse rums rengjøring, maa ikke findes i bakeriet eller i rum, som staar i aapen forbindelse med dette.
6. Bakeriet og rum, som staar i aapen forbindelse hermed, maa altid holdes omhyggelig rene. Hver dag efter endt arbeide maa gulvene omhyggelig rengjøres enten ved feining, efterat de er godt dynket med rent vand, ved skrapning eller vaskning. Aske og avfald maa hver dag fjernes.

Vægger og tak maa helt rengjøres mindst én gang aarlig, samtidig overkalkes murvægger. Vinduene maa til enhver tid holdes rene. Under rengjøringen av bakeriet skal bakverk fjernes eller omhyggelig tildækkes.

7. Traug, surkasser og andre til bakning benyttede gjenstande maa opbevares i rene, tildækte kar.

De stoffe, som benyttes til strykning av bakverk, maa tillaves for dagens behov.

Strykvisker maa ikke samtidig benyttes til forskjellige stoffe og maa hver dag rengjøres i kokende vand.

8. Melsækker skal avbørstes og omhyggelig renses for smuds, før indholdet tømtes i bakertrauget.
9. Tobaksrøkning og henlægning av pipe og tobak i bakerierne maa ikke finde sted.
10. Bakerne skal under arbeidet bruke en egen dragt, som ikke maa brukes utenfor bakeriet, og som maa vaskes mindst én gang om uken.

11. Bakerne maa vaske armer og hænder, før bakningen begynder.

I ethvert bakeri skal der findes vaskevandsstel, saape og rene haandklær.

12. Alt bakverk maa behandles renlig og ved ombringen føres i tildækte kurver og kasser, som daglig eftersees og renses.

Regler om renhold i butikker.

I.

Butikker skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres. Tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende. Spyttebakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold opbrændes. Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, og rum, hvor melk eller matvarer, som skal sælges, blir bearbejdet eller tilberedt, maa ikke brukes som soverum eller kjøkken. Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hænder.

Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhed saavel i butikkene som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre, skal varerne anbringes i vel renholdte tildækte kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng eller lignende. Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalg maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av matvarer skal de beskyttes mot regn, støv og al anden forurensning.

II.

Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer paa steder, hvor der forekommer tilfælde av farlige smitsomme sykdomme, som kan utbredes ved, at varerne sælges. Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor tilfælde av farlige smitsomme sykdomme findes blandt mennesker eller dyr, likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring eller forsendelse. Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdig givne paalæg ikke efterkommes, eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

Kvaas herred.

(Kongelig resolution av 8de oktober).

Tillægget er saalydende:

Bestemmelser om renhold i butikker.

Utsalgssteder for matvarer skal være lyse, luftige og rene, maa holdes fri for støv og stank.

Utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper.

Gulv og disk skal daglig rengjøres. Hovedrengjøring mindst en gang aarlig. Tørfeining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes tilstrækkelig med spyttebakker, hvis bund dækkes med fugtig sagffis, torv eller lignende.

Spyttebakker skal hver dag rengjøres og indholdet oppbrændes.

Butikkene skal være forsynt med vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hender. Vegt- og maaleredskaper, der benyttes ved handelen med matvarer, skal være rene, naar de brukes. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ost, smør og brød maa opbevares i vel renholdte og lukkede rum.

Nordre Fron herred.

(Kongelig resolution av 21de oktober).

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle vaaningshus skal iagttages følgende:

- a) Det oppføres hus maa ikke ta sollys fra noget vaaningshus.
- b) Avstanden fra vaaningshus til stald, fjøs, grisehus eller privet maa være minst 10 m. Fra uthus maa der ikke være tilsig til grunden under vaaningshus.
- c) Grunden, hvorpaa vaaningshus oppføres, skal være befriet for matjord og, saafremt den ikke er tør, være tilstrækkelig avgrøftet for grund- og overvand, saa der ikke dannes vandansamlinger ved eller under huset.
- d) Grundmuren under vaaningshus skal ingensteds være lavere over jordsmonnet end 30 cm. Den skal være godt tettet og være forsynt med luftkanaler paa motsatte sider saavel i som utenfor kjelderrummet.
- e) I første etage skal gulvet være dobbelt og forsynt med tèt fast fyld.
- f) Beboelsesrum skal minst ha en høide fra gulv til loft av 2,25 m. og være forsynt med minst et gangvindu.
- g) Brukes kokeovn i beboelsesrum, der benyttes til stadig opholdssted, skal der anbringes damphætte over ovnen, saafremt der ikke er avtræk til peis.
- h) Til hvert vaaningshus skal der være et privet.

§ 2. Ved opførelse av stald, fjøs og andre opholdsrum for dyr samt privet skal, foruten hvad der i § 1 b er bestemt, iagttages følgende:

Der maa ikke fra bingje eller gjødselkjelder være tilsig til noget vandintak, hvorfra hentes vand til mennesker eller dyr. Aapne priveter maa ikke ligge alfarvei eller vaaningshus nærmere end 10 m. Privetbingjerne skal renses 2 ganger aarlig, og ved jevnlig paaføring av strø maa der sørges for, at der ikke utbredes stank.

§ 3. Uten helseraadets tilladelse maa der ikke ved opførelse av husebygninger gjøres nogen avvikelse fra foranstaaende bygningsregler.

§ 4. Avfald, skyllevand, feieskarn og anden urenlighet fra husene skal bringes paa gjødsel- eller søppelhaug, der ikke maa ligge nærmere vaaningshus eller alfarvei end 10 m. og ikke paa sted, hvorfra der er tilsig til vandintak for mennesker eller dyr. Papiravfald og andet avfald, der let hvirvles op, maa enten oppbrændes eller nedgraves i kompost. Søppelhauger bortkjøres 2 ganger aarlig eller oftere, naar de gir anledning til stank. Mindre aadsler kan nedgraves i gjødselhaug, større skal nedgraves i jorden minst 1 m. under jordoverflaten og paa sted, hvorfra intet tilsig til drikkevand.

§ 5. Brønd og opkomme eller bæk, hvorfra tages drikkevand, maa ikke forurenses ved vask av klær, badning eller paa nogensomhelst anden maate f. eks. ved urene bøtter til hentning av vand fra brønder. Brønder skal ved solid overbygning og opfyldning omkring beskyttes mot forurensning ovenfra.

§ 6. Veigrøfter, render, rendestener og kloakker samt kloakkummer maa holdes rene og aapne, saa der ikke opstaar stank. Spildvand og kloakker maa ikke ledes ut i veigrøfter.

§ 7. Ved anlæg av bedrift, der maa antages i særlig grad at ville forurense luften for de omboende, maa planen forelægges for og godkjendes av helse-raadet, forinden driften paabegyndes. Igangværende bedrift av denne art maa rette sig efter de forskrifter, som helse-raadet maatte gi til den bedst mulige fjernelse av ovennævnte ulemper.

§ 8. Helse-raadet kan forby salg eller anden overdragelse av bedærvede eller sundhetsfarlige fødemidler samt av bruksgjenstande og stoffe — f. eks. tapeter eller tøier — der kan være sundhetsfarlige derved, at de indeholder giftige bestanddele, og kan i tilfælde paaby deres tilintetgjørelse uten erstatning. Prøver av saadanne fødemidler eller gjenstande kan av helse-raadet eller dets formand forlanges utlevert til undersøkelse. Forbud kan foreløbig utstedes av formanden, endelig avgjørelse træffes av det samlede helse-raad.

§ 9. Utsalgssteder og dertil knyttede opbevaringsrum for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Sammesteds maa ikke opbevares andre varer, der kan meddele matvarerne daarlig lugt eller smak. Handlende maa ikke levere matvarer indpakket i aviser eller andet urent papir. I handelsboder skal gulv og disk daglig avtørres med vaat klint. Der skal paa gulvet anbringes spyttbakker i tilstrækkelig antal; spyttbakkerne skal indeholde fugtig sagmug eller sand, indholdet daglig tømmes i kompost eller opbrændes og bakkerne skylles rene med kokkett vand. Ved iøinefaldende opslag skal det indskjærpes, at spytning utenfor de anbragte spyttbakker er forbudt.

§ 10. Anlæg av bakeri, slagteri, meieri og ysteri skal anmeldes for helse-raadet. Saadanne anlæg skal forsynes med cementgulv og ha glatte vaskbare vægger og tak, være lyse og luftige og holdes fri for støv og stank. Gulvet skal hver dag efter avbenyttelsen spyles og vaskes. Avfald efter slaktning skal straks fjernes og henlægges i gjødelskjelder, nedgraves eller opbrændes.

§ 11. I tæt bebyggede strøk av herredet samt for hoteller, sanatorier og lignende skal foruten de almindelige forskrifter gjælde følgende særlige bestemmelser:

- a) Hus- og grundeiere skal ved feining holde sine gaardsrum og veie rene.
- b) Priveter skal være forsynt med tæt muret eller tømret bing eller beholder. Beholderen tilsættes jevnlig med jernvitriol, torvstrø, klorkalk eller kalk, saa stank undgaaes, og tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted. Bingen lukkes med tætsluttende lok. Privetets dør og vægger skal være tette. Privetbingen skal ventileres for at undgaa stank paa privetet. Privet kan tillates anbragt inde i beboelseshus, men ikke forinden helse-raadet har godkjendt de særskilte foranstaltninger, der i saadant tilfælde er paakrævet for at hindre stank og forurensning av grunden.
- c) Avfald fra husene (søppel) fylles i tette søppelkasser, der tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted.
- d) Brønd skal ha muret eller tømret væg i mindst 1 m.s dybde fra overflaten, være overbygget og forsynt med lok til beskyttelse mot overvand og forurensning.
- e) Helse-raadet bestemmer til enhver tid, hvilke strøk eller gaarder skal gaa ind under heromhandlede særbestemmelser.

§ 12. Hvor særegne forhold kræver det, kan helse-raadet tillate avvikelser i forannævnte forskrifter.

§ 13. Det paahviler helse-raadets medlemmer at paase disse forskrifter samt andre allerede gjældende forskrifter overholdt og søke mangler rettet i overens-

stemmelse med forskriftene. Forsaavidt nogen vedkommende viser sig uvillig her- til, anmelder medlemmet forholdet til helseraadets ordfører, der kan foranstalte manglene avhjulpet for vedkommende overtræders regning eller i fornødent fald foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

§ 14. Et eksemplar av nærværende almindelige forskrifter og andre alle- rede gjældende forskrifter skal til enhver tid findes hos samtlige medlemmer av helseraadet samt være opslaat i forsamlingshus, skolehus og butikker.

Laudal herred.

(Kongelig resolution av 12te november).

Tillægget er saalydende:

Bestemmelser om renhold i butikker m. v.

§ 1. Butikker skal holdes rene og godt utluftet; utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper. Gulv og disker skal daglig rengjøres; tør feining er forbudt, likesaa spytning paa gulvet. Der skal forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund skal dækkes med fugtig sagmug, torv eller lignende. Spyttebakkerne skal hver dag rengjøres og deres indhold oprændes. Butikker, hvor der sælges melk, fløte eller andre matvarer, og rum hvor melk eller mat- varer, som skal sælges, blir bearbejdet eller tilberedt, maa ikke brukes som sove- rum eller kjøkken.

Disse butikker og rum skal være forsynt med rent vaskevand, saape og rene haandklær, og de personer, som haandterer varerne, skal jevnlig vaske sine hender. Melk, fløte og andre matvarer skal beskyttes mot støv og anden urenhet saavel i butikkerne som i tilberednings- og lagerrummene. Naar det lar sig gjøre, skal varerne anbringes i vel renholdte, tildækkede kar, skuffer, skap med dører, hylder med forhæng e. l.

Vegt- og maaleredskaper, som benyttes ved handel med melk eller andre matvarer, skal være rene, naar de brukes. I melkeutsalgs maa der ikke drives handel med andre varer, som kan forurense melken eller gi den usmak. Det er sælgeren forbudt at indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Ved omførsel av matvarer skal de beskyttes mot regn, støv og al anden forurensning.

§ 2. Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av melk eller andre matvarer paa steder, hvor der forekommer tilfælde av smitsomme sykdomme, som kan ut- bredes, ved at varerne sælges. Desuten kan helseraadet forby, at der sælges melk eller melkeprodukter, som kommer fra steder, hvor tilfælde av farlige smitsomme sykdomme findes blandt mennesker eller dyr. Likesom ogsaa fra steder, hvor der ikke iagttages den tilbørlige renlighet ved melkens behandling, opbevaring og for- sendelse. Helseraadet kan forby handel med og tilberedning av melk og andre matvarer, hvor enten dets lovmedholdig givne paalæg ikke efterkommes eller stedet av sanitære grunde ikke egner sig til saadan næring.

§ 3. Anlæg og reparasjoner av bakeri, slagteri eller pølsemakeri skal paa forhaand anmeldes for helseraadet. De skal forsynes mod cementert guly, der har fornøden heldning mot kloak samt ha panelte, oljemalte vægger og tak; de skal være lyse, luftige, stadig holdes rene samt fri for støv og stank. Gulvet skal hver dag efter endt arbeide overspyles og vaskes. Avfald skal straks fjernes og paakastes torvmuld, kalk, jord eller andet hensigtsmæssig stof. Det er ikke tillatt at indrette binger under et slagteri. Helseraadet kan paaby, at disse bestemmelser ogsaa skal gjælde de nu i bruk værende bakerier, slagterier og pølsemakerier, samt at disse skal være indrettet i overensstemmelse hermed inden et halvt aar fra helse- raadets beslutning herom.

Sunnelven herred.

(Kongelig resolution av 12te november).

Tillægget er saalydende:

Bestemmelser angaaende renhold i butikker.

«Butikker og utsalgssteder for matvarer skal holdes rene og fri for støv og ond lugt. Vegtkaaler, hulmaal samt øvrig inventar maa holdes omhyggelig rent.

Der maa i samme rum ikke opbevares stoffe paa en saadan maate, at de kan gi næringsmidler lugt og smak. Disse skal altid holdes forsvarlig tildækket.

Matvarer skal utleveres kjøperen i rent pakpapir. Utsalgsstedene skal være forsynet med vaskestel, rent vand, saape og rene haandklær til bruk for betjeningen.

I butikkene skal anbringes et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvis bund dækkes med fugtet sagflis eller torvstrø. De rengjøres hver dag. Spytning paa butikkenes gulv er forbudt.»

Kolvereid herred.

(Kongelig resolution av 12te november).

§ 1. Den som set upp hus eller flytter dei, skal melde det til helseraadet eller til den medlemen i raadet, som bur nærast attmed og elles fylgje desse reglane:

- a) 1. Millom stovehus og stabbur paa eine sida og stald og fjøs og andre uthus paa hi skal det vera minst 10 meter.
2. Grunnen, som ein set stovehuset paa, maa vera vel avveitt, ikkje ha tilsig fraa uthus eller rennesteinar, og matjorda skal ein ha burt paa tuften.
3. Stovehuset skal staa paa tett grunnmur av stein eller cement, likevel med trekkhol, so ein fær luftveksling under heile huset. Grunnmuren lyt naa minst 30 cm. upp over jordkanten.
4. Kvart rom, som det bur folk i, skal vera minst 2,5 m. fraa golv til loft, naar det er i heil høgd. Loftsrom minst 2 m. Golvet i 1ste høgda lyt vera dubbelt (stubbogolv) og ha tett, fast fyll eller paa annan maate vera gjort forsvarleg tett og varmt. Slagglas maa finnast i slike rom.

b) Bur det folk i eit hus, som av ein eller annan grunn er farlegt for helsa, kan helseraadet forby dei aa bruke det, til dess det er retta paa det, som vantar.

§ 2. Er det nokon, som vil setta i gang ei drift, som kan gjera lufta urein eller paa onnor vis kan skade helsa aat dei, som bur i nærleiken, eller det er slike to («slaffer») der, som kan vera helsefarlige for arbeidarane, som handsamar dei og for dei folk, som bur der i kring — so skal ein legge fram i helseraadet plan for heile drifta. Trur saa helseraadet, at drifta etter planen kjem til aa verta farleg eller skadeleg for folkehelsa, so kan kje drifta koma i gang, utan det vert retta paa dei veilorne, som helseraadet hev peika paa.

Dei sama reglane gjeld for bakeri og meieri.

Drift av dette slaget, som er i gang, hev helseraadet tilsyn med og dei, som hev med slik drift aa gjera, er pliktige til aa rette seg etter dei forskrifterne, som helseraadet gjev med det formaalet aa faa burt slikt, som er til skade for folkehelsa.

§ 3.

(Um frisk luft i rom, som det bur folk i.)

- a) Ein maa kje sette inn kokeomn i sengerom eller andre, som folk held til i, utan den er slik laga, at alt govet (eimen) vert leidt ut i lufta.
- b) Husdyr — so nær som hund og kat — maa ein ikkje huse i stovehuset eller i noko rom, som hev vegg eller tak i hop med det.

§ 4.

- a) Attmed kvart stovehus og kvar verkstad eller industridrift skal ein sette upp privet. Berre med serskilt løyve av helseraadet kan det væra i hovedbygninga. Det skal ha minst eitt rom for kvar 20 mann. Ein maa tømme det minst 2 gonger um aaret og jamleg ha torvstrø eller onnor fyll paa. Sessen og golvet skal ein vaske minst ein gong for vika.

Attmed slike bygningar og slike stader, der det jamleg samlast mykje folk — som kyrkjor og forsamlingshus — skal det vera laglege privet og pissoirer, lette aa koma til for folket. Dei skal haldast forsvarleg reine og frie for (stank) tøv.

Der det er bygd so tett, at det ikkje kan bli 10 m. millom stovehus og privet, skal det lagast til tette sanke-kjer (beholdere) under privetet, og desse (sanke-kjer) skal ein tjøre-bre uta og inni, og tømast skal dei so ofte, at det ikkje renn over.

Dass-frau, som ikkje vert brukt til gjødsling, skal ein greva ned paa ein avsides stad og dekke so vel til med jord, at det ikkje tevjar eller og tømme den i sjøen minst 200 m. utanfor laagaste fjøramaal.

- b) Sorp og anna avfall i husa eller i kring dei skal kje leggjast i tunet, men sankast det i ei grop eller ein bingje, som lyt vera minst 10 m. fraa stovehuset, og ein maa jamleg ha mold, sand, kalk eller onnor fyll paa.

Der serlige høve — som det at husa staaar tett — gjer det turvande, skal sorp og anna avfall leggjast i attletne kassar, som er laga til det, og som ein jamleg lyt tømme. Kva ein skal forstaa med et «tett-staaende hus» avgjer helseraadet i kvart einskild høve.

Det avfallet, som er nemt i a og b, maa kje ligge slik, at det kan sige noko av det til stovehus, stabbur eller stader, der ein tek drikkevatn.

Heretter skall ein ikkje legge slike tømme nærare aalmannevegen enn 10 m. Dei sama reglane gjeld kompostar og andre fraudungar, som ligg paa jorda, so nær som naar dei er overbreide med eit fulltjukt lag med jord.

I tettbyggede strok skal huseigaran gjere reine veitor og rennesteinar so ofte, som helseraadet finn det turvande.

Sjølvaane dyr skal ein grava ned i jorda paa ein avsides stad, som ikkje hev avlaup aat brunn, bekk eller elv, der det vert teke drikkevatn, og minst 1 m. under jordskorpa.

§ 5.

- a) Ein maa kje lauge seg, vaske eller slaa ut noko ureint i bekkjer og elvar, som det vert teke mat- og drikkevatn fraa, utan det er so at ureinska vert uthavt nedanfor der, ein tek reinvatnet.
- b) Ein maa kje grava brunnar der, som vatne kan verta utskjemt av ureint tilsig.

Kvar ein reinvassbrunn, som ikkje er meir hell' 2 m. i kvar kant, skal vera steinsett eller timra, ha tett lok, som held burt ovanbor (?) og onnor ureinske og fast brunnbøtte eller pumpe. — Ein bør — derso det lét seg gjera — tømme og reinske brunnen annakvart aar.

Ekre, som ligg attmed bekk eller vassdrag, der ein tek vatn til husbruk nedanfor ekra — maa ein ikkje gjødsle med dass-frau nærare enn 10 m. og med kryter-frau nærare enn 4 m. (bekken eller vassdraget).

§ 6.

- a) Ein maa kje ha mjølk og andre matvaror i sengerom og andre rom, der det bur folk, so sannt ein ikkje er plent nøydd til det. Men er ein det, so skal ein ha maten og drykken i skåp med dør eller paa hyllor med forheng.
- b) Utskjemde matvaror maa kje seljast eller nyttast til mat. Helseraadet kan syte for, at slike varor vert øydelagde eller burthavde paa eigaren sin kostna'.
- c) I handelsbuer skal maten vera i tette kjerald eller skåp. Dei, som handlar, maa kje nytte blad (avisor) eller brukt paper til aa pakke matvarorne i. Vegtskaaler og holmaal maa alltid haldast reine. Det skal alltid finnast reint vaskevatt, saape og handklæde. I handelsbuer skal det vera forbode at sputte paa golvet, og det skal stødt vera nok sputtekoppar, som skal tømast og reingjerast til kvar dag. Golvet i handelsbuer skal ein vaske kvar kveld. Dust («støv»), som er i romet og paa inbuet, skal ein turka av med vaat klut.

§ 7.

- a) Utanbygds folk maa ein kje ha i fast røkt i heradet paa aalmenn kostna', minder lækjæren paa heimstaden deira hev sagt fraa um, at dei ikkje lid av nokon akut fengjen sjukdom og hell' ikkje kjem fraa sottfengt hus, som ikkje er desinficera.
- b) Kwart rom, som folk brukar til samlingsrom, skal ha sputtekoppar til møta, og naar møtet er slut, skal ein vaske vèl baade romet og sputtekopparne.
- c) Helseraadet kan forby', at slike bruksting, som ein held helsefarlege, enten vert selde eller avhende — og hev til dette formaalet rett til aa forlange utflidd turvande prøvor.
- d) Lærlingar ved offentleg skule, som læraren hev grund til aa tru hev faatt paa seg uty, skabb eller onnor liding, som ein maa meine kjem av ureinskap, skal ein sende heim og halde fraa skulen, til dess dei hev vortne reine.

§ 8.

- a) Ein kan gjera avvik fraa desse forskrifterne, naar det høver so til, at det er raadlaust eller sers vanskelegt aa fylgje dei, — men berre naar helseraadet gjev lov til det.
- b) Lèt nokon vera med aa gjera det, som helseraadet etter lov eller desse vedtekterne hev paabode, kan helseraadet late det, som trengst, bli gjort for vedkommende si rekning.
- c) Medlemer i helseraadet skal sjaa etter kvar i sin krins, at folk held desse forskrifterne og melde til ordføraren i helseraadet, dei som ikkje gjer det. Han skal so syte for, at slike folk vert klaga etter lov, um det trengst.

Vinje herred.

(Kongelig resolution av 19de november).

§ 1. Den, som vil flytja eit gamalt elder byggja eit nytt hus, skal alltid melda ifraa till nærmaste medlem av helseraadet og elles fylgja desse reglarne:

- a) Stovebygning og matbud skal standa minst 9 m. fraa uthusi (stall, fjøs, grisehus, hønsehus, løynde rom (privet)). Eit hus maa alldri verta bygd soleis, at det tek burt solljoset fraa ei stovebygning.
- b) Grunnen under ei stovebygning maa verta vel utveita og matjori burtteki. Huset skal standa paa ein tett steinmur. Fraa nedre umkvarvet til jordflata skal det vera minst 30 cm. Der skal vera luftlukor i kjellarmuren iminsto paa tvo sidor, som snur mot kvarandre.

c) I nye hus maa inkje noko rom vera laagare enn 2,5 m. fraa golv til himling. Der skal vera nøgdi med glas i romi og minst eit av glasi skal vera gangglas. I gamle hus maa gangglas verta innsett seinast til 10de juli 1916. Golvet i nedste høgdi skal vera av ihopppløgde, hyvla plankor og dubbelt med rein, turr fyll imillom.

§ 2. For kvar stovebygning skal vera eit fullgot løyndehus (privet). Det maa liggja minst 9 m. fraa aallmanvegen. Hevdi under løyndehuset skal verta utmaaka minst ein gaang kvart aar og elles i alle høve, naar helseraadet krev det. Det maa ofte verta strøyt med jord, torvstrøy elder anha, som kan halda illtev burte.

§ 3. Ingen maa gjera vatnet ureint i brunn, upkoma, bekk elder aa, der folk tek matvatn elder buvatn. Brunnen elder oppkoma maa vera heilt upp tett yverbygd, og brunnkanten skal vera høyare enn marki. Vatnet maa helder inkje hava tillsig fraa stall, fjøs, løyndehus elder avfaldsdyngje. Vert vatnet mindre godt, skal ein straks reinska upp brunnen.

§ 4. Avfaldsdyngja maa liggja minst 9 m. fraa stovebygning og matbud og minst 9 m. fraa aallmannveg, og ho maa liggja so, at der inkje sig vatn fra dyngja og ned i det vatnet, som vert bruka aat menneskje elder dyr. Der maa helder inkje koma hevdsig fra dyngja till stovebygning elder aallmannveg, helder inkje illtev.

Ein maa jamleg hava jord elder torvstrøy paa dyngja.

Avfald, søppel, vaskevatn elder avføring og væta fraa menneskje elder dyr maa aldri verta tømt utfyre dører, glas elder atmed stovemuren. Slikt skal ein alltid kasta paa avfaldsdyngja.

§ 5. Sjølvdaude dyr og dyr, som vert slagta, fordi dei er sjuke, og som ein inkje kann nytta, skal verta oppbrende, dersom helseraadet krev det, i andre høve skal dei verta nedgrovne og so djupt, at ingen illtev kjem upp, og at andre dyr inkje kan grava deim upp att, so illtev kjem utyver. Ein maa inkje grava dyri ned soleis, at det sig noko ureint ned i vatnet, som vert bruka aat menneskje elder dyr. Likeins med slagteavfald.

§ 6. Ein maa inkje sætja inn ein kokeomn i sængerom elder andre rom, som folk held til i, utan der er ein eimhatt yver omnen, so eimen fraa kokinga kan koma ut i fri luft. Matvaror maa helst inkje standa inne i rom, som der bur folk i. Iminsto maa dei standa inne i skaap, som hev tette dører, elder i hyllor med fyreheng framfyre.

§ 7. Skynar helseraadet, at der er for mange folk i eit rom, elder at dette er ufjelgt, myrkt, raatt og hev laakt luftbyte, so det meiner, at det er helselaust at bu der, kan helseraadet krevja, at det vert retta paa till ei fastsett tid. Helseraadet kan ogsaa fastsetja, at huset inkje maa verta bruka, fyrr det er godteket.

§ 8. Helseraadet kan forbjoda sal av matvaror, som hev vorte utskjemde elder er skadelege fyr helsa, elder bruksting, som er faarlege fyr helsa, avdi dei inneheld giftige tò, og paabjoda, at slike varor vert øydelagde paa selljarens sin kostnad. Det hev ogso rett til at krevja prøvor av varorne, naar helst det vil.

Den, som handlar med matvaror, skal passe paa, at varorne er reine, og at vegtskaaler og holmaal alltid vert haldne reine.

Matvarorne skal liggja i reine skaap eller hyllor, som hev tette dører. Inne i buderne er tobaksrøyking og sputtning paa golvet strengt forbode, og skal det her standa uppslag, som segjer ifraa um dette. I alle buder skal der vera reint vaskevatn, saape og handduk.

Utanfaare kvar buddør skal vera fotskrapar.

§ 9. I buder og andre hus, der folk kjem ofte saman, skal golvet verta vaska kvar dag med vaat klut. Det er strengt forbode aa sopa golvet med turr kost.

§ 10. Den, som steller i fjøset, maa vaska henderne sine vel, fyr ein tek till med mjølkengi, og turka vel av juri med ein rein klut. Alle mjøllekjerdald og matkoppar maa ein gjera reine (med sodavatn eller kokande vatn), so snøgt som raad er etter ein hev bruka deim.

Mjølki maa saavidt mogelig standa i rom fyr seg sjølv og inkje i rom, som folk held til i. Mjølkk fra dyr med sjukt jur maa ein inkje selja. Vert slik mjølk bruka i huset, maa ein koka henne vel.

§ 11. Ingen maa taka imot elder bruka innbu, gangklær, sængklær etter ein, som hev døyt av smitsom sjuke. Allt maa verta reingjort paa den maate, som helseraadet hev fastsett. Likeeins med innbu og klær fraa eit hus, der det hev vore smitsom sjuke.

§ 12. I bakeri skal ein alltid halda golvet, tak, veggjer, innbu og reidskap vel reine. Den, som er i arbeid i budi, skal vera i rein bunad med reint, kvitt lerredsfyrklæ med brystsmekka. Der skal alltid standa uppslag, som segjer ifraa, at det er strengt forbode aa røykja der elder sputta paa golvet. Kwart bakeri skal hava eit vaskestell, reint vatn, saape og handduk. Mjølsekjerne skal verta vel avkosta, fyr dei vert tømde i baketrauet.

§ 13. Medleimerne i helseraadet hev pligt paa seg til aa sjaa etter kvar i sin krins, at folk held desse vedtekterne, og melda ifraa til ordføraren i helseraadet, um nokon gjer imot deim. Likeeins skal dei melda ifraa um andre ting, som dei skynar kan verta faarleige fyr helsa. Ordføraren i raadet skal daa syta fyr, at den, som hev skuldi, faar standa til rette etter lovi, um det trængst.

§ 14. I ymse serhøve kan helseraadet gjeva folk lov till at vika av fraa desse reglarne, naar det er svært vanskeleg at fylgja deim. Men daa lyt dei søkja skriftleg um det till helseraadet.

§ 15. I samhøve med lov av 8de mai 1900 (tuberkuloselovi) skal ein melda ifraa til ordføraren i helseraadet, naar ein tæringsjuk skifter bustad. Den, som eig huset, som vert fraaflytt, hev meldingspligti.

Indhold.

	Side
Nordfold herred (Nordlands amt) 7de januar	275
Nore — (Buskerud —) 14de —	276
Nissedal — (Bratsberg —) 14de —	276
Stavanger by 14de januar	277
Haus herred (Søndre Bergenhus amt) 14de januar	280
Hegre — (Nordre Trondhjems —) 14de —	280
Hamarøy — (Nordlands —) 22de —	281
Narvik by 22de januar	281
Porsgrund by 29de januar	287
Fjeld herred (Søndre Bergenhus amt) 29de januar	287
Næsseby — (Finmarkens —) 29de —	288
— herreds fiskevær (— —) 29de —	288
Sydvaranger og Nordvaranger fiskevær (Finmarkens amt) 29de januar	289
Rakkestad herred (Smaalenenes amt) 5te februar	290
Stordalen — (Romsdals —) 5te —	291
Stranden — (— —) 5te —	291
Haalandsdalen — (Søndre Bergenhus —) 12te —	292
Øksendalen — (Romsdals —) 12te —	292
Hammerfest, Gamvik og Maasø herreder (Finmarkens amt) 12te februar	295

				Side
Hitterdal	herred (Bratsberg	amt)	19de mars	296
Lyngen	— (Tromsø	—)	19de —	297
Id	— (Smaalenenes	—)	10de april	299
Sandefjord by	10de april			300
Vinger	herred (Hedemarkens	amt)	10de april	307
Østre Toten	— (Kristians	—)	10de —	309
Seljord	— (Bratsberg	—)	10de —	314
Hjartdal	— (—	—)	10de —	314
Sparbu	— (Nordre Trondhjems	—)	10de —	316
Steigen	— (Nordlands	—)	10de —	316
Kjerringøy	— (—	—)	10de —	316
Tjeldsund	— (—	—)	10de —	317
Skoger	— (Jarlsberg og Larvik	—)	1ste mai	318
Aasene	— (Søndre Bergenhus	—)	1ste —	318
Søndre Fron	— (Kristians	—)	21de —	318
Vevring	— (Nordre Bergenhus	—)	21de —	320
Halse	— (Romsdals	—)	21de —	323
Ganvik	— (Finmarkens	—)	21de —	324
Tanen	— (—	—)	28de —	327
Berg	— (Smaalenenes	—)	11te juni	329
Nordre Land	— (Kristians	—)	11te —	329
Vikebygd	— (Søndre Bergenhus	—)	11te —	332
Aardal	— (Nordre —	—)	11te —	332
Lierne	— (— Trondhjems	—)	11te —	336
Tromsø by	11te juni			336
Nesodden	herred (Akershus	amt)	13de august	345
Varde	— (Finmarkens	—)	20de —	346
Loppen, Øksfjord og Hasviks	fiskevær (Finmarkens amt)		20de august	348
Fredrikshald by	18de september			349
Lunde	herred (Bratsberg	amt)	18de september	349
Os	— (Søndre Bergenhus	—)	18de —	350
Eresfjord og Vistdalen	— (Romsdals	—)	18de —	352
Bud	— (—	—)	18de —	355
Sveio	— (Søndre Bergenhus	—)	18de —	356
Karasjok	— (Finmarkens	—)	18de —	356
Norderhov	— (Buskerud	—)	24de —	359
Borre	— (Jarlsberg og Larvik	—)	24de —	361
Masfjorden	— (Søndre Bergenhus	—)	24de —	364
Kvaas	— (Lister og Mandal	—)	8de oktober	365
Nordre Fron	— (Kristians	—)	21de —	366
Laudal	— (Lister og Mandal	—)	12te november	368
Sunnelven	— (Romsdals	—)	12te —	369
Kolvareid	— (Nordre Trondhjems	—)	12te —	369
Vinje	— (Bratsberg	—)	19de —	371

Medicinalstatistiske fremstillinger fra Strinden lægedistrikt

ved

distriktslæge Herlofsen.

Avdøde distriktslæge Herlofsen hadde som bilag til sin medicinalberetning for 1914 medsendt kurver, hvorefter hosstaaende 4 plancher er utarbeidet av medicinaldirektørens tekniske konsulent.

De 3 første av disse er beregnet paa at vise morbiditet og mortalitet av nervefeber, skarlagensfeber og difteri i Strinden lægedistrikt i aarene 1882—1914.

Den 4de planche gir en sammenlignende oversigt over anmeldte dødsfald av lungetuberkulose i Strinden lægedistrikt og Søndre Trondhjems amt i aarene 1901—1914 beregnet pr. 1 000 indbyggere.

